

પુસ્તક ૧૩ મું.

અંક ૧ લો.

સત્સંગ.

કાર્તિક

સં. ૧૯૯૮

ધૃતિઃ ક્ષમા દમોઽસ્તેયં શૌચમિન્દ્રિયનિગ્રહઃ ।

ધીર્વિદ્યા મત્યમક્રોધો દશકં ધર્મલક્ષણમ્ ॥

—શાન્તિ મળો છેલ્લી ધડી.—

હરિગીત.

(૧)

અંધઃકારમય સંગી હળી,

કેં કાલથી આ જીવનમાં;

મોઘા મનોરથ જે ઘડ્યા,

શમતા હૃદય ઉઠાણમાં;

મુખ સ્નેહનાં સ્વપ્નો ત્રીકા,

બહુ દિનથી ઉડી ગયા;

રે ! રમણીજી જીવન હવે,

જીવ્યું જશે કથમ જગતમાં ?

(૨)

બહુ કાલથી આશા ધરી,

કેં કેં તપશ્ચર્યા કરી;

ઉજવલ પ્રભા ! હા ! જીવનની,

ગંજી ધડી જર ના થઈ;

આશા ત્યજું છું સર્વ જો,

આ જીવનની-સંસારની,

માગી લીધે ઉર જોડછું;

—શાન્તિ મળો છેલ્લી ધડી.

આત્માને:—

ગજલ

નવુના હાડ પાનાં નથી તજુ બ ન થેથી
ગંગા દાં રંગતા નની મનહમ લગાવ્યેથી
વહે એ આપથી અશુ હમે છે નખ સિતમગ પુ
ભલા ભાવિ ચુ કરગે કે ખૂનિ ખજા ચતા થેથી ?
એ લાખો નમન નમને નહિ રે । સ્તબ લોખંડી
કદીએ વજના ગજે શુ અગ્નિમા તપાવ્યેથી ?
મદી શુ સાભવુ છે કે, ગણ નગ પાટ એ આવ્યુ ?
અધારી ગતે ખીલજે કે કેમુદ જોતિ જગાવ્યેથી ?
હથા શુ મારે છે કાશ જના રણુર જગનમા આ,
વિજય હુ સાનગો છે કે, કહી પાધમ બલ થેથી ?

રણુર

ચંદન.

— હરિગીત —

આ વિશ્વ-નન ભયાનકે અનકદ્દ કૃતિ વિશુએ મરી
તેમા અવિચળ એકમતિ દેહ પુદ્ગલજની
આપે અનિશ્ચે અવનવા નિશ્વ પર્જને જનાવના
સૌગંધમય પુગ્ધ અગને ઉમગથી રપર્થી જનો
અરે સુગંધ રનેહે ધરી, સમભાવના સહુના પરે
અમિ મહી બગતા નહી, અદેશ આણે અતરે
પુગ્ધ લીન દિવ્ય સુવાસના, સહવાસમા વિપધર મહા
વસતા વિનોહી ન્મના, સતોપ ધારી સગવના
તુ બલ્ય બાનોમા ચદે કુગ્ધાન કાયાને મરી
અતિ સકગે સહતા બગવે અન્ય સેવા આકરી
ચાન્તિ સમર્પે પથીને તપતા શો વિશ્વ મ પુ.
ને દાન્ય કે નિસ્વ કે ત્રેન પખીઓનુ ધામ પુ
સ્વાર્થી પ્રવાસી મુરુ રે પુગ્ધને હાડ કાપતા
દિનુ પ્રિયે પુગ્ધ વૃત્તિના હય બાગના ઢા દી થતા
અદ્યો દષ્ટ સુરભિ અને ભોગી બનાવે ગર્ધનો
આપે અપુરન દાખલો પામર મને પરમાર્થને

નિરજન,

અમારી નોંધ.

ઇન્ધર કૃપાથી 'સતસંગ' માસિકે ૧૨ વર્ષ પૂરા કર્યા છે, અને આ અંકથી ૧૩ મા વર્ષમા પ્રવેશ કરે છે. આ પ્રસંગે ગયા વર્ષની સમાલોચના ગત વર્ષની કરની અસ્થાને નહિ લેખાય. ગયાં દોઢ વર્ષમાં અમે અમારા સમાલોચના. ગ્રાહકોની અનેક પ્રકારે ઇતરાલુ બેઠારી લીધી છે. અને તેમાં મુખ્ય ઇતરાલુ નો અકો નિયમિત પૂરા ન પાડવાને લીધેજ છે. આ માટે અમે અમારા ગ્રાહકોના ગુન્હેગાર છીએ પરંતુ તે માટે અમે દીલગીરી સાથે જાણવવાની રજા લઇએ છીએ કે તે સ્થિતિ ઉભી કરવા માટે અમે નાઇલાજ હતા. કુદરતી આફતોનો અમારા ઉપર ચારા ફરતી કેર વર્ત્યો છે દોઢ વર્ષ દરમિયાન અમે અમારા કુટુંબની માંહગીની સુશ્રુષા-અંતકાળની સુશ્રુષામાં, બહાલાના મૃત્યુના ગ્રોકમાં અને તેમની અંત ક્રિયા કરવાના એવા ઉપરાધાપરી પ્રસંગોમાં અમારા સમય ગુજ્યો છે, અને હજી આ લખાણ લખાય છે ત્યાં મુધી તેવીજ દુઃખ દાયકે ફરજ અમારે શિરે ચાલુ છે. વળી અમારી સાથે આ માસિકની મુખ્યવસ્થાના લાગીદાર લાઇ મહિશંકર ત્રિભુવન સદ્ હતા તેના ઉપર પણ અમારા બેવીજ આફતો વરસી છે. ખી. જી. સુધી લખાવી સંસારની ભેળમદારીમાં ભેડીદાર ચવાની અહીં ઉપર આવેલો લાઇ, દાદીમા તથા ગહેન વગેરે આપ સ્વજનોને તેમણે હંમેશાને માટે શુભાચ્છા છે, આવી આફતોમાં હું તથા તે લાઇ પણ શું કરે? કુદરત આગળ આપણું શું ચાલે? આવી આફતમાં છતાં પણ ગયાં એત્ર માસમાં અમે માસિક નિયમિત કરવા પ્રયત્ન કર્યો હતો. દરમિયાનજ આ પત્રના ત ત્રી અને અમારા વડિલ ખંધુ લાઇ દોલતરાયનુ ખેદજનક અવસાન થયુ. તેમની અંત ક્રિયાથી પરવારી ઉત્કંઠરેશન વગેરે લેવાની ગોઠવણ કરી. દરમિયાન એવીજ ખીજી અહીંની જાણતોમાંથી અમારે પસાર થયું પડ્યું. આ સંભોગોમાં અમે તો એવોજ નિર્જય કરી નાખ્યો હતો કે માસિકને બંધન કરી દેયું, પરંતુ અમને અમારા શુભેચ્છકો અને તે પણ ઘણાં પ્રતિષ્ઠિત ગૃહસ્થોએ સહાનુમતિ દર્શાવી અને ઉત્તેજિત કરી સતસંગ ચાલુ રાખવા સૂચના નહિ પણ આજ્ઞા જ કરી. અમને યોતાને, પણ આનું જીવું માસિક વર્ગી તેની ગ્રાહક સંખ્યા પણ ગુજરાતના ખીજા માસિકો કરતાં આધારણ રીતે ઠીક ગણાય તેને આનુ રાખવા તાગણી થયાજ

કરતી હતી. જો કે અમારી આ સઘળી સુરકેલીથી અજાણ્યવશ ઘણાં આહુકોના લવાજમ આપુ સાથે વસૂલ આગ્યાં નથી. વારંવાર થતી અનિમિત્તતાથી લવાજમ વસૂલ કરવા અમે પ્રયત્ન પણ કર્યો નથી. શહેરના ૩૦૦ આહુકો પૈકી ૨૫-૩૦ થી વધુના લવાજમ અમે વસૂલ લઈ શક્યા નથી આ પ્રમાણે લવાજમ વસૂલ કરવામાં પણ શિથિલતા થવાના કારણથી પણ સત્સંગ નિધમિત્ત થવામાં વિરોધ પડ્યો છે. આહુકોના લવાજમ ઉપરજ મામિકનો નિશાવ તથા અમારો ઉત્સાહ અવલંબી રહે છે. કારણ અમારે માથે રાત દિન મેસના બીલો ચૂકવવાની ગંભીર ફીકર ઉભી રહેલી જ હોય છે. કારણ લવાજમો ભરે વસૂલ ન આવે તો પણ મેસના બીલ તો ચૂકવવાજ પડે.

ગયા વર્ષમાં અનિયમિતતા સિવાય અમે સત્સંગના લખાણો વગેરેમાં અમારી ફરજ ચૂક્યા નથી. જેમ જાને તેમ પૂર્વની રૂઢી પ્રમાણે ઉપયોગી બાબતોનો ઉલ્લેખ અંકમાં અમારે કર્યો છે. જો કે અમારી આફતોને પરિણામે લવાજમ વસૂલ ન આવવાને લીધે પાછળથી કેટલાક ફરમાનું લખાણ બોલું મળ્યું હતું. પરંતુ તેનો બદલો જેના લવાજમ વસૂલ આગ્યાં હતું તેને (૧) શુદ્ધ ભક્તિ, (૨) ગૌરવ મહાત્મ્ય (૩) સ્ત્રી ધર્મ ગીતાવલિ વગેરે મળી લગભગ ૧૨-૧૩ ફરમાનાં ઘણાં ઉપયોગી પુસ્તકો ભેટ આપ્યાથી મળી રહ્યા છે.

ઉપર પ્રમાણે અમે અમારી અડચણો જરા વિસ્તારથી રજુ કરી છે. કારણકે તેથી આહુકોની નજરમાં અમારી સુરકેલીઓનો-આફતોનો ખ્યાલ આવે, અને 'સત્સંગ' પ્રત્યે સર્વની લીલમોહ તથા માયાજી લાગણી હતી તેવી કાયમ રહેવા પામે.

ગયા વર્ષની ઉપર વર્ણવી તેવી અનિવાર્ય આફતો કુદરતના કેર સહીને પણ આ માસિકને પૂર્ણ ઉત્સાહથી લાગણીથી તથા કાળજીપૂર્વક આહુ નવું વર્ષ. સંખ્યાનો તથા માસિક નિયમિત પ્રકટ કરીને તથા જેમ જાને તેમ સાગં, ઉપયોગી. પ્રગટને નવીન જાણવાનું મળે તેવાં લખાણો આપીને માસિકની ધરી ગયલી લોકપ્રિયતા પુનઃ મેળવવાનો નિશ્ચય કર્યો છે. અને તે આજનો અંક તથા હવે પડીના અંકો જોવાથી અહીં તથા વાંચકોની ખાતરી થશે.

માસિક નિયમિત આવે તે હેતુથી માસિકનું નવું વર્ષ આપણથી નહિ ગણતા મતંકથી જાણવાનું પત્ર દેવું છે, વળી માસિકના કાગળ જોઈએ આવે તથા નિયમિત ચાર ફરમાનું લખાણ હંમેશાં અંકમાં પૂર પાડવા બની શકે માટે માસિકનું લવાજમ રૂ. ૨-૦-૦ હતું છે. જો ૨૦૦૦ આહુકોનું લવાજમ વસૂલ આવી જાય, તો અમે અંકમાં હજી પણ વધારો કરી માસિક ખર્ચેખર્ચે ઉપયોગી અનુકૂળ લાયક જાને તેમ કરવા જે હવે કરી છે.

નાનું સાવમાં માસિકના પ્રકટોને જે પુસ્તક ભેટ મળે એ પ્રથમ પુસ્તક

“અશ્વત્થ” સંજ્ઞાધીનું છે. તેનું કદ પાંચ ફરમાનું થયે. અને તે “અત્સંગ” વગેરે માસિકના જાણીતા લેખક અને અમારા મિત્ર બાઈ ધીરને તૈયાર કરવા માથે લીધું છે. સદરહુ પુસ્તક છપાવવાના ખર્ચ માટે ડ્રા. ૭૫૦ પબ્લ અમને ‘અત્સંગ’ના ‘શુભેચ્છક કૃપાળુ સુનિ મહાત્મા’ શ્રી સદ્ગુણનુરાગી કર્પૂરવિજયજી તરફથી મળી ગયા છે. એટલે પુસ્તક લખાઈ રહેથી છપાવી જેમના લવાજમ વમૂલ આવશે તેમને મોકલાવી આપવામાં આવશે. ખીજા પુસ્તક માટે હવે પછીથી જણાવીશું.

અમે ઇચ્છીએ છીએ કે સત્સંગના મનવંતા શાહદો અમાગ કાચં પ્રત્યે 'માન ધરાવી અમારાં કાર્યને, અમારા ઉત્સાહને પાર ઉતારવા સહાનુભૂતિ દર્શાવે. તેમજ ભવાન્નમ તરત વસુદ્ધ આપી અમને પ્રેક્ષના બીલો ચૂકવવાની આદૃતમાંથી મુક્ત રાખે, અને અમારી શક્તિ, અમારો ઉત્સાહ ફક્ત 'સત્સંગ' શી રીતે ઉપયોગી નીવડી લોકપ્રિય થાય તે એકજ ઉદ્દેશ માટે વપરાય એવી તક આપે.

પરમ કૃપાળુ પ્રભુ પાસે પ્રાર્થના કરીએ છીએ કે અમારી શુભેચ્છાઓ પાર ઉતાડે.

અમદાવાદની ચળવળના આકાશ પ્રતાપમાં દારૂની બદી દૂર કરવાની ચળવળ પણ આંદોલનો તરફથી હાથ ધરવામાં આવી છે. અનહકાગુ' મુખ્ય સભા સંસ્કારના ન દારૂ નિરોધની ધ્વજા નેગ કાર્યોને આગળ કરી પ્રજાને ગભરાતીતિમા રસ લેના કરી ચળવળ. અગતિ કરવામાં છે. અને એ દૃષ્ટિથી જોઈએ તો આ ચળવળ પ્રત્યે કરો વાવો લઈ સકાય નહિ. ખાડી ચળવળના અમરકાગરપણા માટે ચળવળની ચળવળથી કરી ખાતરી આપી સકાય તેમ નથી પ્રજા આ બંને તરફ કેટલો તિરસ્કાર થાય છે, તે પ્રજા જે મદમતાથી આ બંનેની સામે ચડી છે અને ધાય છે, તેનાથી સમજાય છે. રેલની ધણી મુનિતિપાસિટિઓએ પોતાની હકમાંથી આ બંને દૂર કરાવના દગર કાર્યો. એકદમીમીરો તથા મોડરેગ સર્વ આ બંનેનો નિરોધ કરવા તત્પર છે. સંસ્કાર પણ આ બંનેની પથારીતા સામીન કરી સકતી નથી. ઉલટું તે પણ આ પ્રજાને પાવમાય કરનારી બંને દેશી જોઈએ એમ જાહેર કરી નુકા છે, પણ દીવગીરીની વાત એટલીજ કે આ બંને દરેક દેશી યોજના ધડવાની કરી દીવચાલ ચની નથી સરકારને બીજા વાધા સાથે જો કેમકે પાવ વાધો હોવ નો તે આગકાગી ખાનાની ઘટની ઉપર શી રીતે પૂ-વી તે છે. જો સંસ્કાર કરે તો આ પ્રજાને તરત નીકાય પડી શકે. જો સંસ્કાર ન કરે પોતાની અગત લગતરી કરીઆનો વગેરે માટે જોઈતી નવી દરોડો કરીઆની આરક્કના સાવનો મળવી શકે તે બાને નિરૂપાય બને એ માત્રી સકાય એમ નથી. પરંતુ ખરો વાવો અતઃકરણી દેખાતો છે.

નામ જુદું નામના દેવતાની યુના આ સમયે બી રાત્રે જો હાલમાં જ એ રી રી જાણે
 છે કે જ્યાં જ્યાં હાલ રહેતી સદાના બની વિશે ચર્ચા ઉપાધ્યાયના આવે
 આખતરી ઉપાધ્યાયની ખોટ જ્યાં સરના તરથી આખતરી ઉપાધ્યાયની ખોટ જ્યાં સરના ધરવામાં આવે છે
 એ રીતે પૂરવી આ મહેસુલ નામથી સરનાની ગમતીતિ બંદીના ઉ કે રી પીજના
 માલમાં હાલ આપનાથી વડુના વડુ નામની એમ છતાં કમડીએ આ
 નીનિથી તે કે તેટલી નેટ નામી નથી ગણવા કેમ કે આ નામવાળી તેની પાસે રી તે ગલી

આપણી નાનતા ખેંચી હરી છે અને એમ દારૂની જગી સ્થિતિનું જલ્દી સારકાર અને સારકાર આપી કે કરાવના વગેરેની આલુપા તુમા વળી દુકાનો કાઢી નાખી છે આવા સુદાર પ્રયત્નો પણ ધણે એ નિષ્ફળ નીવડ્યા છે કેટલાક સુધારકો Counter attractions મૂકવાનારા સારકારો કહ્યા કરે છે તમામ કરે છે આ સજા લેખકે મન્યરસમાં લેખેલી અહીં સ્થિતિ સમજાવવાની હકીકત જણાવ છે ત્યાં અહીં દુકાનો સામે સજા રહતો તરફથી સંચાલક તથા ઉપાધિકારીઓ સારકારમાં આવીને હાથ પાડેલા હોઈ હુસ્તાન જેવા અમાર વસ્તીવાળા દેશમાં આ બંધન નહીં એવું કે આવી સારકારોને અને કુનેહ મળે એમ લાગુ નથી

દેશના ગાંધીવાનો આની સંસ્કાર બાંધી કરવા આમ કહે છે અને તેમની વચ તદ્દત સાચી છે પણ તે વખતે સરકાર તરફથી જાણી જોઈ કેવી રીતે પુરવી તે પુરવામ આવે છે તમામનો જોશ જાણવામાં નાણા ખાતાની છૂટ પાડવા સરકારે જે જે નવા કરો તે નવા કર આમ જ નહિ પુરવી જોઈએ તેમજ આપણે અહીં હાલમાં કરે છે તેમની સંઘાલની પણ આપણે સદા જોઈએ તેમ જો આપણે આ બંધનમાંથી તે નીકળી જાય તે જોઈએ તે જોઈએ વખતે નીચે જાણવી કેટલી મુશ્કેલી અસાધ્ય નહિ જણાવ એમ તે જોઈએ આપણે એ બંધન જાણવી જોઈએ

આ જોઈ પુરવા નીચે પ્રમાણે નવા કરો નાખવા (૧) તમામ પરનો કર તમામ ખાતે ખોટી પીરી એ હિંદુસ્થાનમાં સર્વત્ર માલુમ રહે છે આનો ઉદ્ધાર પુરવી તેમજ ખોટી પણ કરે છે તે કોઈ એવી ચાલના થકી કારી જેથી તમ કુ ખાનાર નવા મુશ્કેલી તેમજ ખોટી પીનાર સારકાર આ કરના પદમાં આવી જાય એક કહેવામાં આવે છે કે જાણમાં કર વગેરે લાંબા રીત કરાઈ પાડવાની સીમા પર છે તે આવા મોટા દેશમાં જ્યાં તમામ ખાતે છે અને પીનાર છે ત્યાં આ કરની એક મોટી આવક થવા સંભવ છે તમામ નુકસાનકારક છે એ અને કહેવાની જરૂર નથી

(૨) વરણા પરનો કર । મરદોકના કહેવા પ્રમાણે એક દર વરણે ૪૦ કરોડ રૂપિયાના ધનના બને છે આથી આવા કરીત દેશમાં વરણની વેતલને લીધે એક મોટી રકમનું વ્યાજ નકામું બને છે તે સરકારમાંથી અરજી માર રૂપિયાની કામનામાં કોઈ પણ કારણે કરી વિના આપણે આ કામમાંથી પણ એક મોટી આવક રહે । કરી રાષ્ટ્રોને એક કે આમ કરોડે રૂપિયાને નકામું નાખી દેવાની મરીમીમાં વસા । જરૂર વગેરે કર્યા જરૂર જોઈ નથી અને એવી વેત । પર આપણે સરકારને આ નાખવા કહીએ તે તેમાં કશું જોઈ નથી

(૩) પાન મોપારી પરનો કર આ પણ એક સારકાર છે અને એનો વારાગ આપણ દેશમાં કેટલાક નકારાતો એવા મન છે કે આના ઉપયોગથી પણ મોટી પાયાળ વારાગ મળે આ વડુ માલુમ પણ છે તેમજ એ એક સોખની વસ્તુ છે એટલે એના પર આપણે કર માન નહીં નાખીએ તે આને એમ છે અને જારી નહીં થાય એમ છે

(૪) ગરમ કપડા પરનો કર હિંદુસ્થાન જ્યાં ગરમ પ્રદેશમાં આની વીલકુલ જરૂરી માન નથી છતાં પેસાવાળા લોકો રોજ આ ગરમ અને રેશમી કપડાંને કપડાં કરે એ સરકાર તેમના પાંચ વ નાખે તે તેમને ખીલકુલ જાગરુ જોઈએ નહિ

(૫) છત્રી પરનો કર લેખકનું એવું માન છે કે છત્રી પર કર નાખવાથી ગરીબ વખતે મીલકત નુકસાન થાય એમ નથી અને એના પર માન નહીં કર નાખવાથી મરી અરજી આપે નહીં

ઉપર પ્રમાણે લેખકે જણાવેલા સર્વ કરો સાથે અમા સંબંધ નથી પરંતુ તેમાંના કેનાક તો સમા મુશ્કેલી જેના જેના કરે અમાર તો ધારણ છે જે મરકાર આ બંધો દર કરવા મરે તે તેને કાંઈપણ નવા કરે નાખવાની જરૂર નથી લખકી ખર્ચો વગેરેના મરકાર ખર્ચોમાંથી એટલી ઉપજ સહેલાઈથી કાઢવા થકી સમય એમ છે વળી અમાર એવું પણ માન છે કે આ રાજકી ગદી દર થાય તો આ મેનાનના વળગમાંથી હુકા માલગો

દેવના કુન્નરગોત્ર વગેરેના ધર્મો વધારા-પણ પામને અર્થે તે માગ્યને બીજા માધ્યમથી દેશની ઉપજના જરૂર વધારો થયા પછીએ આમ છતાં પણ બે સરકાર આ આવતોને ધ્યાનમાં ન લઈ આવકારી ઉપજની જોડેના સેવાસ ક્ષેત્રો ગમે તો થઈ પોતાના સુધર અવિધ્ય માટે નવા કરે પાંચ બુદ્ધિથી આપમે

- ગોરક્ષાનો પ્રશ્ન હાલમાં બીજા રાજકીય પ્રશ્નો સાથે મુખ્ય ચર્ચાનો વિષય થઈ પડ્યો છે. હિંદુ મુસલમાન યોગતાને અર્થે આ ચળવળમાં આગેવાન ગોરક્ષા. મુસલમાનોએ ભાગ લેવા માંડ્યો છે. મુસલમાનોના વિદ્વાન્ આગેવાનોએ ગોવધ તદ્દન પ્રાંધ કરવા કરાવ ક્યો છે, અને તે સંબંધી ઉપદેશો આપવાની પણ ચરૂઆત કરી દીધી છે. જો આ પ્રમાણે કરા પછી વિશેષ વિતા આ ચળવળ આગળ વધે તો થોડા વખતમાં કદાચ આપણે એનાં પરિણામ જોવા ભાગ્યશાળી થઈએ. આ વખતે હિંદુ સાધુઓની પણ ખાસ ફરજ થઈ પડી છે કે ગમે તે ભોગે મુસલમાન સાધુઓ સાથે સહકાર વધારવા પગલા લેવાં જોઈએ. વધુમાં જાહેર પત્રોમાં ગોવધ નિયેધના કરાવો વાંચી મને થઈ જોની રહેવાનું નથી, પણ એ કરાવોનો અમલ કેમ થઈ શકે તે માટે ફરેક જગ્યાએ પ્રયત્નો થાય તેજ કંઈ પણ કાર્યસાધક પગલાં ભરી શકાશે. જામે આ દિશામાં કંઈ પણ મદદરૂપ થાય તે હિતુથી 'ગોરક્ષા માહાત્મ્ય' નામનું નાનું પુસ્તક તૈયાર કર્યું છે તેમાં ગોરક્ષાની જરૂર, ગૌવૈદ્યક, ગૌસક્રિતના કાવ્યો, અદખર બાખર જહાંગીર વગેરેનાં ફરમાનો, મિસર-કાબૂલ નિઝામ વગેરેના હુકમો, હિંદુ મુસલમાન આગેવાનોના ઉપદેશો, દેશી રાજ્યમાં જીવદયાના કાયદા, મ્યુનીસીપાલિટીઓએ બંધ કરેલી દૂધાળાં ઢોરોની કતલ વગેરે અનુક્રમે રજૂ કરી ગોરક્ષાના જ્યવહાર માર્ગ દર્શાવ્યા છે: દુકંમાં આ પુસ્તક અતિશય ઉપયોગી થાય તેમ કરવા મહેનત લીધી છે. ગમે વરસે 'સત્સંગ'ના ગ્રાહકોને તે ભેટ આપ્યું છે. હવે પછીપણ 'સત્સંગ' ના ગ્રાહકોને ભેટ મળશે. બીજાઓ પાસે રૂ. ૦-૪-૦- લેવામાં આવશે.

પુનઃકતા પ્રેમાર માટે અમે એવી યોજના રાખી છે કે જે કોઈ ચૂકરથ, પચ કે મહાજન ને કંઈ મદદ આપે તેટલી દીમતમાં જોટથી નકલો છદ્દ તકે તેટલી નકલો પણ તે ચૂકરથ કે મહાજનનું નામ મૂકી તે ઉપાવનાગઓનેજ તે નકલોની વ્યવસ્થા કરવાનું કામ સુપરત કરવા રૂ. ૫૦ છે. અમે છત્રીએ છીએ કે ગૌસેના કુના તત્તર હિત્તાલી ચૂકરથો આ પુનઃકતા પ્રેમાર વધુ થાય તે માટે પોતાની બકિતનો તથા શક્તિનો સામ આપે. આશા છે કે જેમ અને તેમ આ પુસ્તક વધુ તે વધુ પ્રમાર પામે અને તેનો ફોલ ઉપયોગ થાય.

ચુંટી કાઢેલાં સદ્વાક્યો.

‘સત્સંગ માટે લખનાર:—શ્રી સદ્ગુણાનુરાગી મુનિ શ્રી કપૂરવિજયજી-વડવાણ કે.પ.

૧ આત્મસંયમ એટલે મન-ઇન્દ્રિયોના નિયંત્રક, કૌંધાદિક ક્ષયોના નય, પાપ-કર્મથી ઉપરતિ (વિરામ) અને મન વચન કાયાની કહો કે વિચાર, વાણી અને આચારની પુદ્ધિ-પવિત્રતા (ગંધર્વા સાવધાનતા હોવી)

૨ આત્મશ્રદ્ધા-પ્રતીતિ-વિશ્વાસ, આત્મજ્ઞાન અને આત્મસંયમ માત્ર એ ત્રણ (એક મિત્ર) સાધન વડેજ સર્વોપરી સત્તા પ્રાપ્ત થઈ શકે છે.

૩ પોતાની જાત (મન-ઇન્દ્રિયાદિક) ઉપર મેળવેલો વિજય એ સાચી વિશેષ બહાદુરી ભરેલો વિજય છે. બીજો બધો વિજય નજીવો છે.

૪ જે સ્વઇન્દ્રિયોને કાબૂમાં રાખે છે તથા મનોવિકાર, ઇન્દ્રિય ને બધા ઉપર છત મેળવે છે તે એક રાજા દરેક પશુ મોટા છે-વધારે સુખી છે

૫ આત્મવિશ્વાસ એ વીરતાનું મુખ્ય તત્ત્વ છે.

૬ ખરો મનુષ્ય જનતા ઇન્દ્રિયોને પોતાના મનને ઠીક વધ કરી લેતું જોઈએ
જો જે મોક્ષિસ’ અતિ ઉચ્ચ સ્વભાવનો હોવા છતાં પણ પોતાનો મિત્રજનને કાબૂમાં રાખીને કાબૂ કરે છે તે અજવાન વીર-પુરુષ છે.

૭ આત્મવિજય એજ મનુષ્યનો અંતિમ અને મહાનમા મહાન વિજય છે.

૮ સ્થિર-શાન્ત-નિશ્ચય થાઓ એટલે તમે સર્વ કોઈ ઉપર સત્તા ચલાવી શકશો

૯ જે પોતાની જાતને અકુશમાં ગાંધી રાકે છે તે (ખરો) શિક્ષિત મનુષ્ય છે.

૧૦ આત્મસંયમી મનુષ્ય એ સ્વતંત્ર મનુષ્ય છે અને સ્વતંત્રતા એ અજન્મ શક્તિ છે.

૧૧ પુષ્કળ માણસોના જયોપમા નહીં, લોકોના હર્ષનાદ અને તાળીઓના ગડગડાટના નહીં, આપણા પોતાના અંતરાત્મામાંજ વિજય જ્ઞાને પરાજય ગ્રહેલા છે.

૧૨ કુદરત કુકર્મની શિક્ષા (સજા) તગત કરતી નથી તેથીજ માણસો કુકર્મ કરતા પ્રવૃત્ત થાય છે.

૧૩ લાભો સમય છતાં (જીવન જોગવાઈ) હોય તેજી ધીમે (વિવેકસર) છૂટાવાની જરૂર છે.

૧૪ આ વિશ્વમાં સાચી વધારે અદભૂત એવી જે આપણી જાન ને નરાચર ઓળખવી એજ આપણું સહુથી પહેલું અને સાચી ઉત્તમ કર્તવ્ય છે

૧૫ દુર્નિજતા નાલાયકી અને અજ્ઞાનતાને માટે કુદરત ક્ષમા કરતી નથી. તે તો (સાફ) એટલી માંગણી કરે છે કે મનુષ્યે હમેશા સ્વસ્થિતિના સિપરે સ્થિત રહેવું જોઈએ.

૧૬ આત્મસાધના કરી લેવાની સહેલે મેળવી લેકને’ જે મૂર્ખાઈથી શુભાવી દે છે, તેને દરી દરી એવી તક મળી જાયતી નથી અને તે સ્વછંદનાવશ આડે માર્ગે દોરવામાં નહીં બહુ દુઃખી થાય છે.

તરકે કુરખાનીએ ગા.વ.

(ગૌવધ નિષેધ)

અસહ હિંદમાં. સખનાર.

મુસબીરે કિતરત હઝરત મવલાના ખવાળ હસન નિઝામી સાહેબ દેહેલવી

અનુવાદ.

નિઝામુદ્દીન કુરેશી અહમદાબાદી.

પ્રસ્તાવના.

તરકે કુરખાનીએ ગાઉ [ગૌવધ નિષેધ] ખુદાની મુતિ અને રમૂલ (સ.) ના વખાણ પછી હિંદના મુસલમાનોને શરૂ હસન નીઝામી દહેલવી માનપૂર્વક અરજ ચુગરે છે, કે મેં ગૌવધ નિષેધનો રિસાલો ખામારીની હાવનમાં મહા મુસીબને લખ્યો હતો. કારણ કે અહીં હિંદના તહેવારને માત્ર છ દિવસનું હોવાથી તાત્કાલિક તૈયાર કરવાની હેતુ મળ્યોને આપેલા વચના મુસાર જરૂર હતી. કામ કરવાની મારી અસક્તિ છતાં પ્રયત્ન કરવાની ઉતાવળતા કારણે કોપી-નવીસો પાને શતોશત લખાવ્યું. અને દિલ્લી પ્રિન્ટિંગ વર્ક્સના હાખનાર જોએ ખવાળ મુસલમાન હતા તેમજે અથાગ મહેનત કરી અદ્ય સમયમાં આ પુસ્તકની પાંચ હજાર કોપી અપાટ બંધ છાપી આપી. હજારો નકસો દિલ્લીમાં છદ પહેલા વહેંચી દેવામાં આવી, અને લગભગ માર હજાર પ્રેત ટપાલ મારફત હિંદના જુદા જુદા ભાગમાં રવાના કરવામાં આવી, તે પશુ કેટલેક સ્થળે છદ પહેલા અને કેટલેક ટેકાજે છદનેજ દિવસે વહેંચાઈ ગયું.

મારા મુરીદો અને મિત્રોનો પ્રયાસ.

મારા મુરીદો તથા મિત્રોને ખુદાપાક તેમની ગમેગામ વહેંચવાની તથા વાંચી જતાવવાની મહેનતનો નેક બદલો આપે. વહેંચવામાં ખાસ કરી આ વાન ધ્યાનમાં સખવામાં આવી હતી કે શહેરો કરતાં દરખાઓ તથા ગામડાઓમાં તેનો વિગેય ભાગ જાય, લોકો તેને વાંચે અને સાંભળે.

હુંકમાં ગૌવધ નિષેધનો અત્રાજર તેમજા. શા. સંધી. પદોચ્ચાવતો. જે મુખ્ય હેતુ હતો. તે આ રીતે પાર પડ્યો. શહેરના લોકો તે એની અન્ય ન્યુરપેરો કે લેકચરો દારા જાણે છે અને સમજે છે. એટલે માત્ર અખજ લોકો કે જોએ ન તો ન્યુરપેરો વાંચી શકે છે અને ન તો બંને કામમાં એકમ માટે થતા પ્રયાસથી ગાફિર છે; તેઓને વાફિર કરવાની વિગેય જરૂર હતી.

પુસ્તકની લોકો ઉપર પડેલી છાપ.

જ્યારે ખુદા સાહે છે કે તેના ખંદા આ દુન્યામાં સજાદ કાંતિથી પોતાની નિંદગી ચુગરે ત્યારે તેઓમાં એકમ વધારનારા સચોટ, અસરકારક અને અસાધારણ સાધનો પેદા કરે છે, કાઠ દેશ ઉપર ખુદાની રહમત જનરવાની હોય ત્યારે તર્વાના રહેવાસીઓમાં સમાનમાવ કિપન થાય છે, અને વગેરે દેવ બાન, ક્યાં અને ફરજ નાસ પામે છે. આવાજ પ્રકારનો ચમત્કાર

ગોવધ નિષેધનો વિકાસ થયા બાદ, જોવામાં આવે છે. જેઓએ તો, 'વાંચ્યું' કે સાંભળ્યું' જે તેઓએ ગોવધનું' નામ બનતાં મુંદી લીધું' નથી, અને જાનાં બળેથી કુંડેણીથી તેની વિરૂધ્ધમાં કેટલાક નામના મવલ્લીઓની લેખેમાં રિસાલા, તેમના માણસોની તાંતોડ મહેનત, બિવિધમાં ગોવધ નિષેધથી ધાર્મિક ક્રિયાઓમાં આવી પુનાગં રિખો અને આ પુરુ હિંદુ બનવાની રિયતિ આદિ બતાવેલા બચની લોકો ઉપર હિંદુ પશુબારે અસર થવા પામી નથી, કે તેમનો બદ્ધ આલી ગકયો નથી. મુસલમાન સ્ત્રીઓએ એવો સંપ ક્યો છે કે 'દમો દમનાં ધરોમાં ગાયતી કુરયાનીનું' ગોસ્ત આપા દધશું નહીં" તેમજે મુસલમાનો ગાયતી કુરયાની સારૂ માથુ આપવામાં સહાદત સમજતા હતાં તે આગે તેની વિરૂધ્ધમાં કહેવા લાગ્યા તે કે "અગો ખિયાતના રસલાઈ ગાયતી કુરયાની નહીં થવા દધએ" આવા પ્રકારનાં પત્રો અને હિંદના દરેક ભાગમાંથી જમાવવા મળ્યા છે. જે તે બહાર પાડું તે આજુ એક પુસ્તક થાય. આવા દાખલા ઘણાં બધાં, બનતુ અને અને વાચવ્ય સરહદના પ્રાંતના જે બાજે માં મારા વિશેષ મુરીદો છે ત્યાં વધુ સંખ્યામાં બનવા પામ્યા છે. અને સેકડો સ્થળે આ પુસ્તકના પ્રતાપે ગાયતી કુરયાની થવા પામી નથી.

દિલ્લીમાં એની ખાસ અસર.

દિલ્લીમાં તો એને એવી તો સચોટ, કુતેહ' મળી છે, કે જે બાદશાહી સમયથી આજ દિન સુધી કોઇને પ્રાપ્ત નથી થઇ. અર્થો તો આ પુસ્તક તથા ખિલાફત કમિટીના પ્રયાસોએ એવો તો સરસ, પડ્યો પડ્યો કે અનેક વિરૂદ્ધ બળેની મહેનત છતાં એક હદ સુધી ગાયતી કુરયાની તદ્દન થવા પામી નથી. કદાચ એવો પ્રશ્ન થાય કે પચ્ચીસ ત્રીસ ગાયોની કુરયાની કરવામાં આવેલી છતાં એમ શી રીતે કહેવાય? ઉત્તરમાં જણાવવાનું કે જ્યાં પાંચસો છસો કે તેથી પણ વિશેષ ગાયોની કુરયાની થતી હોય ત્યાં એની વિસાતજ શી? આવી રિયતિમાં એ બધું પહેલીજ, કહી- સકાય. મારા ધારવા પ્રમાણે તો જે જાના વિરૂદ્ધ બળો સામિય ન હોત તો દિલ્લીમાં એક પણ ગાયતી કુરયાની થવા ન પામત

આથી દિલ્લીના હિંદુઓ અગત્ય છે.

ગોવધ નિષેધની વિરૂધ્ધમાં કેટલાક ખિનાય પામેલા સાહિબો પેતાની બંધી દોહતે બરચોઈ બન્ય તેની રિકર નહીં, પણ ગાય કુરયાની કોઇ પણ પ્રકારે વધુ સંખ્યામાં થવી નોંધએ, એવા નિષ્ઠા ઉપર આવેલા હતા, તેથી ગોવધ નિષેધના તરફદાર કેટલાક દિલ્લીના મુસલમાનોએ ખાવા, પીવા કે હંડવાની દરકાર ક્યાં વગર નાવાકિદ મુસલમાનોને ગાયતી કુરયાની ન કરવી નોંધએ, એનાં સખળ કારણો સમજાવવા ધરતા દિવસોમાં જે અથાગ પ્રયાસ ક્યો છે, અને પરિણામે ગરબી મુસલમાનોએ વિરાધિઓનું કંઈ પણ ન માનતાં ખિયાતની અગત્યને ઉચ્ચ સ્થાન આપ્યું છે, કેસાંબેએ ગાયતી જળીકનના બાગ નહી લેવાના તથા મજુરોએ માસ નહીં ઉચકનાના પ્રશંસાપાત્ર ફાવો ક્યાં છે, આથી કેટલાક ધનવાનોને ગાય કુરયાનીનું કામ સ્વહસ્તે કરવાની તથા મદા મુસીમતે ગેસ થેર પહોચતું કરવાની કરજ પડી છે, અર્થાત આ સમયે ગોવધ નિષેધે ફેલાએવો જોય, ગાય કુરયાની કરનાર પ્રત્યે સ્ત્રીઓ વગેરેનો બારે તિરસ્કારાદિ સમાચાર, હિંદુ બાઇએને-મળ્યાં હોત, તો તેઓ મુસલમાનોની ખરા અંતઃકરજુની ભાગલ્લી, શુદ્ધ ઉત્કંઠા, અને ઉપકારને બંધો વાળનાની બારે અગ્રિણાયા વગેરેની તેઓને સંપૂર્ણ ખાતરી થઈ જાત.

બીજી આવૃત્તિ પ્રગટ કરવાનું કારણ.

જકર ઇન્દો સમય ચીતી ગયો, તેની હજારો નકલો હાથોહાથ વહેવાઈ ગઈ, પણ તેને મળેલી અમાધ્યમી ક્ષેત્ર અને પહેલી જાણે લીધી એકો સ્થળોના સુખના સુખમુખો અને અન્ય સુખમુખો તરફની ચાલુ માગ અને કેટલાક સ્થળોએના અધીરોથી ખાલી રહેવા ન પામે એ પોતેઓની અભિલાષા, વિરોધીઓના ગિલાલામાં શ્રેયેશી ટીકાના ઉત્તરો આપવાની અગત્યપદિ નાજોસેર બીજી આવૃત્તિ પ્રગટ કરવામાં આવી છે. માન ઉર્દુ શુભવાતી લખાએના કેટલાક પુસ્તકોમાં એવા નિર્દેશની જરૂર ઉપર ઘટતો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો છે, તેથી આ પ્રસંગે આ ગિલાલા ઉપર હાથેયા વાધાનો મારી આત્મ પ્રમાણે સંક્ષિપ્તમાં ઉત્તર આપવા માથું હું. કારણ કે લખાણની રૂપ નથી અને અવકાશ પણ નથી.

આ 'પુસ્તકનું' નામ બદલવામાં આવ્યું છે.

પહેલા આ 'પુસ્તકનું' નામ તરકે ગાંઠીશી ગણવામાં આવ્યું હતું, તે પ્રત્યે ઘણો વાધા લેવામાં આવ્યો. જેવા કે હિંદુઓ ગાય કુત્રાની ગાયને જીવથી મારી નાખવી (કનક કરવી) કહે છે, અને ગાંઠીશીનો અર્થ પણ એવો જ થાય છે. મતલબ કે તરકે ગાંઠીશી હિંદુઓમાં વપરાતા અર્થના શબ્દનો પડો પાડે છે ને ગાય કુત્રાનીના પગ અર્થનો સાધારણ રીતે આ શબ્દ વધુ પ્રચાર પામેલો હોવાથી એ વાપર્યો છે. પણ જાતિ હક મને પસંદ ન હોવાથી, કોઈ પણ વિરુદ્ધ નહીં પણ કોમના બધા જાત પુસ્તક લખે પુ હોવાથી વાંધાઓને વિગેળ ઉત્તેજન ન આપના પુશીથી એનું નામ નક્કી-

તરકે કુદર્યાનીએ ગાંઠી રાખ્યું.

હુ હિંદુઓમાં પ્રચાર પામેલા શબ્દો કરના મારી કોમમાં વપરાતા શબ્દને વિગેળ પસંદ કર્યું, અને શબ્દોની માગમારીમાં હુ પોને કન્યા માગતો નથી, તેમ મારી કોમને પણ ઉત્તરના માગતો નથી.

આ પુસ્તકપરથી મને પ્રાપ્ત થયેલું ઇનામ.

આ પુસ્તક પ્રગટ થયા પછી મને તેના વિરુદ્ધ પત્રવાણા તરફથી જે ઇનામ આપવામાં આવ્યું છે, તે ઘણા માન નાથે જઈને કરાની રબ લઈ છું. આ ઇનામ તે બીજું કાંઈ નહીં પણ લગભગ દરેક પેઢામાં ગાંધી બીજોબીજા ભરેલા મળતા પત્રો છે. એ તો સિદ્ધ થઈ ચૂક્યું છે કે જ્યારે કોઈ માણસ જરાય આત્માને અગ્રણ હોય છે ત્યારે તે માણે દેવા મંડી જાય છે એટલે દરે કેટલાક નિર્ગમનો તરફથી એવાજ મન્દુઆ દેવાગ પત્રો મળતા લાગ્યા છે કે 'પુસ્તક કરે તમે જાણી મરી જા ત અથવા એવોજ એવો એટલું તો જરૂર થાયો કે તમે કરી તરુર ન ગો. અને પછી આવૃત્તિ પ્રગટ કરવા ન પામે.' આ સાદિનો પ્રત્યે મારી એટલીજ નમ વિનંતિ છે કે માર. પત્રથી આ હિંદુઓ મધ નહીં થાય દરે હિંદુ આ વિચરના લાખો માણસ પેગ થયા એટલે માગ મરણ બદ એઓ આ કામ પૂરું કરે મંદરાડ તો આ પુસ્તક પૂરું કરવામાં મિત્ર રૂપ ન થયું, તે દરે પછી પણ ખુલાની મન્દ અને બોસા બપર આપાગ રાખી કહી રા, જે વિનંતિ રૂપ નહીંજ થઈ પડ.

હસન નિઝામીકો કોષ છાંટ નહીં ડાલતા.

પાકર ઇંદના દિવસોમાં એક બર મિટિંગમાં મવલાના ધોનવી સાહિબના એક મુરીદ અથવા માનનારાએ કોધાવેશમાં હચોક ફરમાવું કે “હિયા, કોષ હસન નિઝામીકો છાંટ નહીં ડાલતા.” અર્થાત્ હસન નિઝામીને કોષ શા માટે મારી નથી નાંખતું. મને જણાવતાં અત્યાનંદ થાય છે કે અદ્યાપિ પણ મુસલમાનોમાં એવા માયુ વેચનારા (આપનારા) થોડા મોટા હોય છે અને ધર્મ માટે મારવા મરવાને તત્પર છે. આ પ્રસંગે મારા જેથીજા બાઇઓને મારે કહેવું જેમણે કે હસન નિઝામીએ કોષ કતલ કરવા સાથેક અપરાધ કર્યો નથી. જે તેણે કોષપણુ અપરાધ કર્યો હોય તો તે આપણા તુર્ક, અરબ અને ઇરાની બાઇઓની વગર વાંદે થતી હતલ અટકાવવાનું છે. જે આ પ્રસંગે હિંદના ૩૩ કરોડ હિંદુ મુસલમાન એક સંપમાં જેકારો, તો તુર્ક, અરબ અને ઇરાની બાઇઓ જે ખરેખર આજે મુદદ વગર એશિયાના કુસંપના કારણે મુસીબતમાં આવી પડેલા છે. તેઓના પ્રાણુ કદાચ બચી જશે. આપણે આપણી સાચારી, અશક્તિ જણીએ છીએ તેમ સમજીએ પણ છીએ કે આપણી ૩૩ કરોડની એક સંપી સામા પશુને મુકાવમે, ખિલાફત અને પવિત્ર સ્થળોની શિકાયત દૂર નહોં કરી શકે. પણ જ્યારે ખીજ દેશના લોકો હમારૂં ઈશ્ક જેરો, ત્યારે ખચિતજ અત્મની ખાતર તેઓની સદાનુભૂતિ હમારા પ્રત્યે પ્રેરાશે, અને આ આશમગીર લાગણી તેઓની જુદમી પદને દીલી અને નરમ કરી નાંખશે, અને આ લાગણીથી હમારા દુખી બાઇઓ જે આજે મોત અને હયાતીના મેદાનમાં છે:તો પ્રકાશ કરી રહ્યા છે, તેઓ પોતાની પીઠ ઉપર મદદ માટે ૩૩ કરોડની સંખ્યાને ઉભેલી જેમ તેમનાં અંતકરણ નિહર અને બજવાન થવા પામશે. અને તેઓમાં એક નવો અને ગરમ સ્પિરિટ આવ્યા વગર રહેશે નહીં.

જે આપણે આ સંકટમાં આવી પડેલા બાઇઓની સનનગના અને આખરતું રક્ષણ કરવા ચાહતા હોઇએ તો હવે હમારે એક નિર્ભય અને સુરક્ષિત રસ્તો કે જે હમારા રાજસ્તાના કાયદા વિરુદ્ધ પણ ન હોય અને જેથી હમારા દુખી બાઇઓ પ્રત્યેની રરજ પણ અદા થઇ શકતી હોય તે મુદ્દા કરવી જેમણે. મારા વિમાર પ્રમાણે આ રસ્તો હિંદના ઈશ્કમાં રહેલો છે, અને તેનું મૂળ એક જનવરની કુરમાનીના નિવેદ ઉપર અવલભેયુ છે. જે આમજ છે તો પછી પોતાના વિદેશી બાઇઓના પ્રાણુ અને આખર ખાતર તેના નિગંધ તમે નહોં કરો ?

અહસોસ કે આજે દુન્યા મુસલમાનોની કોમી હતી અને દીની આગરુનું વહાણ વમજમાં ગઈ પામ છે. અને તેને કાઢવાને તરીક નિચારા નાવિકો જીવતોડ કોમિય કરી રહ્યા છે. ત્યારે એક ખાત્રુએ માનના બૂખ્યા અને સ્વાર્થાંજી આ નાવિકોને મદદ કરવાને બદલે દરીઓમાં હડસેવી મુકવાનો પ્રયત્ન કરવા લાગ્યા છે. આ ઉપરથી જેમ રાકાય છે કે માયની કુરમાની માટે ઉત્કેરનારાં જોનો હેતુ જણીજીને મુનમમાનોને તવાઈ અને અગવાદ કરવાનો છે. ખુવાપાક એવાઓને સીવા રસ્તા ઉપર જલદી આવે અને એનના તે મુસલમાનો જેના ન બનાવે કે જેમણે આવાજ વાંધાઓ જરવા કરી તથા ઇસાઇઓને જગવાન બનાવી ઇસ્લામી રાજ્ય ઉડું વાળ્યું હતું. અંતે આ વિધવ સતોવીઓને ખિસ્તીઓએ જેર જુદમી દેશપર કાઢી મૂક્યા. આવાં નહારાં કૃથના પગિણાએ આજે રોનમાં એક મુસલમાનમી હરતી કે નિશાન રહેવા પામ્યું નથી.

[આ લેખનો ઘણો મનન કરવા જોગ લાગ આવેના અંકમાં.]

હિન્દુઓનું સત્ય

ભૂમંડલની સમસ્ત જાતિઓમાં જેનું સત્ય હિન્દુઓમાં છે, એનું અન્ય કોઈ પણ મનુષ્ય તમુકાયામાં નથી. આ કથન મનઃકલ્પિત નથી. એના સમર્થનમાં અનેક અત્રાન્ત પ્રમાણ છે. હિન્દુ જાતિ સંસારમાં અલગ પ્રાચીન છે. એના જીવન કાળમાં અનેક પ્રાચીન જાતિઓનો વિનાશ થઈ ગયો છે, અને અનેક નવીન જાતિઓનો પ્રાદુર્ભાવ થયો છે. જે આપણે હિન્દુ-જાતિના સત્ય વિષેની સમાસોચના કરીએ, તો કેવળ એની વર્તમાન દશા પર જ દષ્ટિ રાખવી જોઈએ નહિ. હિન્દુ એના પ્રાચીન ઇતિહાસને પણ જોવો જોઈએ, સન ૧૦૦૦ ઇસ્વી સુધી હિન્દુ જાતિ પોતાના સ્વાભાવિક રૂપમાં હતી, અને પોતાનાં માન-મર્યાદા પર રિયન હતી. સાર બાદ આ દેશમાં વિદેશીઓનું આગમન થયું, અને કમસઃ બારત વર્ષ પર તેમનું આધિપત્ય થયું. ત્યારથી આજ પર્વત આ દેશ વિદેશીઓ દ્વારા શાસિત પળી ગયો છે. એમના શાસન કાળમાં બારત પ્રાચીન સમૃદ્ધતા પર કેટલાંકે આઘાત-પ્રત્યાઘાત થયા. અત્યારે તેનું પ્રાચીન રૂપ રહ્યું પણ નથી. તો પણ હિન્દુ-જાતિ પોતાના પ્રાચીન આદર્શોને ગિલકૂલ વિસરી ગઈ નથી. અત્યારે પણ પોતાના અતીત ગૌરવની રક્ષા કરી રહી છે. હજાર વર્ષ પહેલાં હિન્દુ કેટલા સત્યવ્રતા હતા, તેનો કંઈક હેવાલ અત્રે આપવામાં આવ્યો છે. અત્યારે નથી તે સમય રહ્યો, અને નથી તે હિન્દુ-જાતિની સમૃદ્ધ રહી, એ વિદેશીય સંસર્ગનું ફળ છે. કંઈક સમયનો પણ પ્રમાણ છે. જનુઓ અંગ્રેજી ન્યાયાલયનો ઉદ્દેશ ન્યાય કરવાનો છે, સત્ય-અમત્યનો નિર્ણય કરવાનો છે, છતાં આજ-કાલ અનેક આનુષંગિક કારણોથી સત્ય કરતાં અત્યનીજ શુદ્ધિ પતી ગય છે. અત્યારે તો ન્યાયના અનુસંધાનમાં આરિદ્યરો, વધીસો અને મુખત્યારોની ઘણી આરક્ષકતા છે, એમના વિના કોઈ પણ પ્રસંગ પાર નથી ઉતરતો, પરંતુ કોઈ કદી શકે છે, કે એઓ સદૈવ સત્ય પથના પ્રદર્શક હોય. છતાં લોકમન તો એમની વિરુદ્ધ છે. મુસત્રમાનોના શાસન-કાળમાં હિન્દુ-પ્રજા અત્યાચારથી પીડિત હતી. પોતાની રક્ષા કરવાને માટે તેમને અનેક પ્રયત્ન આદરવા પડ્યા છે. પરંતુ અંગ્રેજી સત્યમાં તે બધું નથી. છતાં મનુષ્યને પોતાના જીવન-નિર્વાહને માટે એના અનેક ઉપાય કરવા પડે છે, કે જેમાં કેવળ સત્યથી નથી સાધી શકે. આવારે પણ શહેરોના રક્ષા કરનાં પ્રાચીન મનુષ્ય સત્ય પર કંઈ વધારે આરંભ છે. ગામની પંચાયતમાં અત્યારે પણ ડુંધનું દૂધ અને પાણીનું પાણી થઈ જાય છે. નગરની શીતા અકચરીય છે. ત્યાં અનેક કારણોથી, આપણે જેનું સત્ય ઇચ્છીએ તેનું નથી રહ્યું. છતાં સત્ય ગિલકૂલ ઉઠી ગયું નથી. અત્યારે પણ ભારતવાસી અન્ય દેશવાસીઓ કરતાં અધિક સત્ય વ્રતા હોય છે. ભારતમાં અમત્ય કથનને અત્યારે પણ પાપ સમજવામાં આવે છે.

પ્રાચીન ભારતવાસીઓની સત્યનિષ્ઠાનું કથન આપણે નહીં કરીએ. એ વિષયમાં વિદેશીઓનું કથન અધિક પ્રામાણિક છે, તેમાંથી કંઈક ઉદ્ધેય નીચે કરવામાં આવ્યો છે. પ્રાચીન હિન્દુ-સાહિત્યમાં

સત્યની જે પ્રશંસા કરી છે, તેનાથી પણ હિન્દુઓની સત્યપ્રિયતા પ્રમાણિત થાય છે, સારાથ, હિન્દુ-મતિની સત્યનિષ્ઠાના એ પ્રમાણ ત્રણ પ્રકારના છે.

(૧) યુનાન, ચીન આદિ દેશવાસીઓનાલેખ.

(૨) મુસલમાન અને અંગ્રેજ લેખકોનું વર્ણન.

(૩) હિન્દુ-સાહિત્યમાં રહેલું પ્રમાણ.

એ પ્રમાણો ત્રીજે આપવામાં આવે છે.—

(૧) કેસિયસ નામક એક યુનાની ઇસાથી પાંચમો વર્ષ પહેલા ઇરાની ગાદશાહના દરબારમાં હકીમ હતો. તેણે હિન્દુઓના સત્ય-વ્યવહારના વિષયમાં પોતાના અનુભવમાં ઘણું લખ્યું છે. અન્યમાં ભારતવાસીઓની ન્યાયસીસનાની પ્રશંસામાં તેણે એક પુત્ર પ્રકરણ લખી દીધું છે. સર્વથી પ્રથમ તેણે ભારતવાસીઓના વિષયમાં લખ્યું છે.

(૨) પાલિપુત્રમાં સમ્રાટ ચંદ્રગુપ્તના દરબારમાં સેનુકેસ નિકેટરનો યુનાની એવઝી મેગેસ્થીનીસ હતો. તે લખે છે કે, 'અહીં (ભારતમાં) ધર્મીઓની ચોરી થાય છે. લોકોમાં સત્ય અને ધર્મ પ્રત્યે અતિ આદર અને સન્માન છે, અહીંના લોક તત્કરના બધાથી પોતાના શુદ્ધ બંધ કરતા નથી. તેમને પોતાના દ્રવ્ય સમઠની રક્ષા કરવાને માટે તાળાની પણ જરૂર પડતી નથી.'

(૩) એરિયન ઇસાથી પહેલા બીજી શતાબ્દિમાં ગયો છે. તે લખે છે કે 'હિન્દુસ્તાનમાં નગરો અને ગામોની ત્રિવિધિ જાણવાને માત્ર નિરીક્ષક રાખવામાં આવે છે, તે સર્વ મુશ્કેલી ભ્રમણા કરીને સત્ય રિપોર્ટ રાખીને મોકલે છે. તે અસત્ય રિપોર્ટ કરી પણ આપતા નથી અસત્ય વહાણો અભિયોગ કરી કોઈ પણ ભાગત વાસી પર લગાડવામાં આવેલા નથી.

(૪) હ્યુએનસાંગ એક ચીની યાત્રી હતો. જે ભારત વર્ષમાં સાતમી શતાબ્દિમાં ગૌદ ધર્મનું અધ્યયન કરવાને આવ્યો હતો. તે લખે છે કે 'ભારતવાસીઓમાં સત્ય અને ધર્મનાદારી, એ એ મોટા ગુણ છે, એઓ અન્યાયથી કોઈપણ પણ પાન લેતા નથી, તેમના ગભ્ય-શાસનમાં સત્યની પ્રધાનતા રહે છે.'

(૫) ભારત વર્ષને સર્વથી પ્રથમ પોતાના અધિકારમાં લેનાર મુસલમાનોની એ વિષયમાં જે સંમતિઓ છે, તે અગ્રામાં શતાબ્દિના છઠ્ઠી નામક એક મુસલમાન લેખકના એક પુસ્તકમાં આપી છે. તેમનો સારાથ એ છે કે—

'હિન્દુ ન્યાય પરાયણ છે, એઓ ન્યાય-પથથી કદી વિચલિત નથી હોતા, એઓ પોતાની ખાતરીમાં મોટા ધનિક છે પોતાના એ ગુણો નાદે એ એવા પ્રસિદ્ધ છે, કે તેમના દેશમાં સર્વ દેશાથી અનેક મનુષ્ય આવ્યા કરે છે.'

(૬) તેરમી શતાબ્દિમાં માર્કો પોલો નામક યાત્રી ભારતમાં આવ્યો હતો, તેણે કથન છે કે 'ભારત વાસીઓ સસાર બન્યા સર્વથી સારા વ્યવહારી છે. એ મોટા સત્યવ્રતા છે કોઈ પણ ચીજની ક્ષાપચી એ અસત્ય બોલતા નથી.

(૭) ચોઠમી શતાબ્દિમાં ફ્રાન્સીસ બેકોન નામક એક ઇસાઈ બિશપ થઈ ગયો છે, તેણે લખ્યું કે 'દક્ષિણ અને પશ્ચિમ ભારત વર્ષના લોક મોટા સત્ય બોલનારા અને ન્યાય પ્રિય છે'

(૮) પંદરમી શતાબ્દિમાં ક્રિસ્ટોફર કોલમ્બસ નામક સમરકંદી, પોતાના ગમનને દુત થઈ

કલીકટ અને વિધાનગર રાજ્યઓના દબ્બારમાં આ-ગો હતો, તે લખે છે કે 'આ દેશ (બાંગ્લાદેશ) માં વ્યાપારી અને દુકાનદાર ખૂબ અમન-ચેતની રહે છે અહીં ચોરી-પુઠ્ઠો લગ નથી'

(૯) સોળમી શતાબ્દિમાં અકબર આદશાદનો વંશર અમુન-દુઝન આધિન-અકબરીમાં લખે છે કે હિન્દુ ધર્મના ધાર્મિક, શિષ્ટાચારી, પ્રસન્નચિત્ત અને ન્યાયપગલ્ય છે, અતિ મનુ-દ્રુવ એ પસન્દ કરતા નથી. પોતપોતાના કાર્યમાં સર્વ કુશળ હોય છે, મર્મ મત્ય-પથ ગ્રહણ કરે છે, એ અન્યના ઉપકારને ભૂલતા નથી. પોતા પર ઉપકાર કરનાર પર એઓ અતિ કૃતજ્ઞ હોય છે તેમનામાં આભિભક્તિ અસીમ છે હિન્દુ સેનિક સમર-ભૂમિમાંથી પલાયન કરવું સમજતા નથી

(૧૦) ગત સમયના મુસલમાનોના બાર હિન્દુઓ પ્રતિ એવો સારો હતો. કર્નલ સ્પીન્સેન લખે છે, કે 'મારી વાતચિત્ત એક સુરા પ્રતિષ્ઠિત મુસલમાન અજસર સાથે થઈ, તેનું નામ સલામતચની હતું. તેણે કહ્યું, મુસલમાનોમાં ૭૨ વિભાગ છે, અને દરેક વિભાગનો અદમી પોતાનાજ વિભાગ વાળાની સાથે ગહેવાન પસન્દ કરે છે પરંતુ હિન્દુઓમાં એ વાત નથી, એઓ મુસલમાનોની સાથે રહેનાથી પણ પ્રસન્ન ગ્રહે છે

(૧૧) મગ્ગેન માન્ક્રમ સાહેબ લખે છે - 'હું નિશ્ચય પૂર્વક કહી શકું છું, કે હિન્દુઓમાં અસત્ય વદવાની આદત નથી. જો એ કદી અસત્ય બેસે છે, તો તે બપથી અથવા નાસમજથી જો તેમને હકીકત સમજાવવામાં આવે તો હમેશા સત્ય બોલે છે,

(૧૨) પ્રોફેસર વિક્સને હિન્દુઓની સત્ય ત્રિયા અને તેમના સંવ્યવહારની અતિ પ્રશંસા કરી છે પોતે લખે છે કે મને કલકત્તાની ટકાણમાં હિન્દુ કારીગરોની સાથે ગહેવાને ધણો અવકાશ મળ્યો છે હું એમની ચિત્તિ સારી રીતે જાણું છું એ ધણા મહેનતુ, હસમુખા, અને આશિ-મક્ષ હોય છે એ નથી શરમ પીતા નથી લડતા વડતા કે નથી અફમોશી આગા ઉથાપના. એ પોતાના કામમાં અતિ નિપુણ હોય છે જ્યારે તેઓ કોઈ ઉપર વિશ્વાસ મેને છે, ત્યારે તેને પોતાના હૃદયની સર્વ વાત કહી દે છે વિસન માકલને હિન્દુ-રહિતો સાથે પણ ધણું કામ પામ્યું હતું. તાજી તેમની પાસે મસ્કૃન રીખ્યા હતા પરિણામ નિયમમાં એમની સમતિ છે કે તે ધણા પશિશ્વમી, બુદ્ધિમાન, પ્રસન્નચિત્ત અને સરળ હૃદય હોય છે તેમનામાં જાણકો જોવી સંજ્ઞા હોય છે. કામ-કાજ તથા અન્ય લૌકિક વિષયોથી તેઓ અપચિત્તિ હોય છે. આ તે પરિણામ વિશે એમનો મત છે. અન્ય ભારતવાસીઓના રિવાજો તે લખે છે કે એઓ ધણા શિષ્ટાચારી, સખ્ય, બુદ્ધિમાન, ઉદારચિત્ત અને નિયમોનુ અનુસરણ કરનાર હોય છે

(૧૩) કર્નલ સ્પીન્સેન હિન્દુઓના ધણા વર્ગ સુધી દગલ જ ન કરવાની મન્યામાં કમિશ્નર હતા. તેમણે 'મહાદ્ બમ્બલ' (My Rambles) નામક એક પુસ્તક લખ્યું છે જે ૧૮૪૪માં પ્રકાશિત થયું હતું તેમાં ભારતનામીઓની સત્ય ચિન્તિ લખી છે સ્પીન્સેન સાહેબ પોતે ધણા સત્ય પ્રિય હતા. તેમની એ પ્રેરણાથી કદાચ હકીમન નીચે પ્રમાણે છે

આખ્ય જનોમાં અસત્ય નામમાં પલ્લ નથી, એ લોકે અમત્ય વદવું યા દ્યો દેવો એ સમજતા નથી અસત્ય ગોડ બીવેમાં પલ્લ એવા છે, જે આહે તો મનુષ્યકલ્યા કરવામાં કદ સકાય ન ધરે, પરંતુ અસત્ય કદી એવે નહિ. ગાયોમાં પીપળાનું વૃક્ષ હોય છે, તેને હિન્દુ ધનુ પરિત સમજે છે અને કહે છે કે એ પર હમારા દેવ ગ્રહે છે કોઈ પશુ આખ્યજન પીપળાના વૃક્ષ નીચે કામ ગદી અસત્ય વદતા નથી, ગાયોની પચાયતોમાં સર્વ મનુષ્ય મત્ય બોલે છે. મારી પાસે એવા સેકડો કેસ આવ્યા છે કે જેમાં અસત્ય વદવાથી અપરાધીઓના વન અને ગ્રાજી ઉમયની નક્કા થત

શક્તી હતી, છતાં 'તેમણે અસત્ય બોલ્યું' સ્વીકાર્યું નહીં. જે કોઈ નગરમાં આવી ન્યાયાલયમાં અસત્ય વધી જાય છે. તેઓ પણ પોતાના ગામની પચાસનાંમાં અસત્ય કદી વળતા નથી. જે એમના હસ્તમાં ગંગાજલિ આપવામાં આવે તે તેઓ કદી અસત્ય ન બોલે. -

(૧૪) માઉન્ટ રુબી એલફિન્સ્ટન સાહેબ પોતાના 'ભારત ઇતિહાસ' માં લખે છે કે 'હમારો મોટો મોટો નગરોમાં જેવા લુઆ લાગ્રા મળે છે, તેવા હિન્દુઓમાં નથી. ગામોમાં પ્રાયઃ સર્વ બધાં મનુષ્ય છે. પોલીસોની સાથે તેમનો બચ્ચાર ઘણો સ્નેહપૂર્ણ હોય છે. અન્યની સાથે પણ તેઓ અસદ્-વ્યવહાર રાખતા નથી. ભારત વર્ષમાં હજુ અને હુઝારાઓના પાપકાર્યોની ગણના કરવા છતાં પણ અહિં એટલા અપરાધ નથી થતા કે જેટલા ઇંગ્લેન્ડમાં થાય છે. હિન્દુ સીધા અને સત્ય વક્તા છે. તેમજ કેદીઓની સાથે પણ તેઓ જે પ્રકારે દયાપૂર્વક વ્યવહાર રાખે છે. તે પ્રકારે એસીઆમાં અન્ય કોઈ પણ જાતિ રાખતી નથી. એઓમાં વ્યભિચાર નથી. એ વાતમાં એમનું સ્થાન અન્ય દેશો કરતાં અવરમ ઉચ્ચ છે. એમનાં શુદ્ધ ચરિત્રથી હમને શિક્ષા મળે છે. -

(૧૫) ભારત વર્ષના પ્રથમ ગવર્નર જનરલ લોર્ડ લેફ્ટીનન્ટ સાહેબ લખે છે કે 'હિન્દુ ધણા સજ્જન છે, એ અન્યપર દયા રાખે છે. એમની ઉપર કોઈ ઉપકાર કરવામાં આવે તો તેઓ ધણા કૃતજ્ઞ અને છે. જે કોઈ એમની સાથે યુગ્મ કરે, તો પણ તેઓ બધેલાં સેવાને માટે એટલા ધન્યુક નથી હોતા, કે જેટલા અન્ય દેશવાસી હોય છે. એ સ્વામિમકત હોય છે. સર્વ સાથે સ્નેહ રાખે છે, અને રાજગણતુ ઉદ્ધેષન કરતા નથી. -

(૧૬) મિસર હેમર લખે છે કે:- 'હિન્દુ કોઈ વીર, સખ અને શુદ્ધિમાં છે. વિદ્યા અને સુસારા પ્રત્યે ધણા પ્રેમી છે. એઓ ગંભીર અને મહેનતુ છે. માતાપત્ની સારી સેવા કરે છે. સદા ધૈર્ય અને શિષ્ટાચારથી દામ લે છે, જે એમની સાથે થોડી પણ દયાથી વ્યવહાર રાખવામાં આવે, તો તેઓ અતિ કૃતજ્ઞ પ્રગટ કરે છે. જે એવા મનુષ્ય અન્ય રથજે નથી જોવા. -

(૧૭) પ્રેસિડર મેક્સમુઝર લખે છે, કે 'મને વીસ વર્ષથી હિન્દુસ્તાનના બાળકોને એવી સારી નિરખવાની તક મળી છે, કે જે તેમની આય-અવગતમાં કોઈ પ્રકારની યુગ્મ થતી, તો તમારાથી ધુપી રી શક્તી નહિ. જ્યારે તેમનામાં પરસ્પર અથવા અંગ્રેજ બાળકોની સાથે પાદ-વિવાહ થતા, ત્યારે તેઓ સર્વ સત્ય બોલવાની મેદા કરતા અને ઉદારતા પૂર્વક વ્યવહાર રાખતા હતા. જેં યુરોપ તથા અમેરિકાના ભોંકોમાં એવા સદ્વ્યવહાર નથી જોવા. એમના વિચારમાં ઉડકતા નહોતી. પ્રત્યેકમાં સહનશીલતા રહેતી હતી હું એ પણ કહી શકું છું, કે જ્યારે સરકૃત અંગ્રેજ વિદ્યા એમને અમર્ય કહીને ટાણે મારે છે, ત્યાં દુર્વિચાર કહે છે, ત્યારે એ બાળકોને અતિ આશ્ચર્ય ઉત્પન્ન થતું. જે કદાચ એ બાળકો બૂલ કરતા, તો તેઓ પોતાની બૂલને કયુવ કરવાને સદૈવ તત્પર રહેતા. જે એમની વાત પ્રમાણુ સહ સિદ્ધ થઈ જતી, તો તેઓ પોતાના અંગ્રેજ મિત્રો સાથે રડઝડ કદી કરતા નહિ. તેઓ તુલસેવીની પણ કદી કરતા નહિ, તેમજ પોતાની વાત માન્ય કરાવવાને હઠ પણ કરતા નહિ. તેઓ અસત્યને સદૈવ ત્યાજ્ય સમજે છે. એમનામાં એવી આપારી નથી, કે જેવી કદી કદી અન્ય ભોંકોમાં થવા કરે છે.

જોને એ પણ કહે છે કે 'મને અંગ્રેજ વેપારીઓએ વારવાર કહ્યું છે, કે જેની વ્યાપારી શાખા ભારતમાં છે, તેવી અન્ય કોઈ દેશમાં નથી આ દેશમાં કુડી શિક્ષણના વિના મળેતી

નથી. મારો કહેવાનો એ અભિપ્રાય નથી કે હિન્દુસ્તાનમાં સર્વ ૩૩ કરોડ મનુષ્ય રહે છે, પરંતુ હું આપને એ વિશ્વાસ દેવાને તથા સમજાવવાને ચાહું છું કે ભારતવર્ષનાં મનુષ્યો ઉપર અસત્ય બોલવાનો દોષ લગાવવો સર્વથા નિર્મળ જલકે મિથ્યા છે. સન ૧૦૦૦ ઈસ્વી આદિ ભારતવર્ષમાં વિદેશીઓનાં આક્રમણ થવા લાગ્યાં. મુસલમાનોનાં રાજત્વકાલમાં હિન્દુઓ પર જે બંધાર અત્યાચાર થયા, તેમનું જ્ઞાતાં વર્ણવેને મને આ વાતનું આશ્ચર્ય થયું, કે ભારતવાસીઓમાં એટલી સત્યવાણી અને સન્નિવૃત્તતા શી રીતે રહી ગઈ. બિયાંડીની સામે મલક સત્ય નહિ વહે. એ રીતે હિન્દુ પણ મુસલમાન હાકિમોની સામે મત્ય બોલવાની હિંમત રાખી શકતા નહિ. એ તમે કોઈ નિદાશની ઉર યાત્રી પૂછો, તો તે ઈતે લીધે અસત્ય વહે છે. એ પ્રમાણે જો તમે લાણે મનુષ્યને બચતી નથી દો, તો એ આશ્ચર્યની વાત નથી કે તેઓ તમારા પંજામાંથી નિકળવાને માટે અસત્ય પંથનું અવલંબન કરે. ઇંગ્લંડ જેવા સ્વતંત્ર દેશમાં આ વખતે સત્ય બોલવું એ સહજ વાત છે. પરંતુ જેમ જેમ અમે વૃદ્ધ બનતા જઈએ છીએ, તેમ તેમ ગિલકુલ સત્ય બોલવું કઠિન મલુમ પડે છે. અત્યાચારથી પીડિત હિન્દુઓને પણ એ માલુમ થઈ ગયું છે કે દુર્લિખ સર્વથા સત્ય બોલવું કઠિન છે. ભારતવર્ષમાં વિદેશીઓનું આક્રમણ થવા પછી નિરંતર અત્યાચાર થવાને લીધે હિન્દુઓની સત્યવાણીમાં અંતર પડવા લાગ્યું.

હિન્દુઓની સમ્યાધના વિષયમાં હિન્દુ-સાહિત્યમાં અનેક પ્રમાણ મળે છે. એવો કોયો હિન્દુ મંથ છે, કે જેમાં સત્યના મહિમાનું ગાન ન હોય.

સંસ્કૃતમાં સત્ ગુણનો અર્થ હોવું થાય છે. જે વાસ્તવમાં છે, તે સત્ય છે, એ પ્રમાણે ઋગ્ વેદનો અર્થ સૌંદર્ય થાય છે. જે વાન ૭૪-૩૫૦ વિનાની છે, તે ઋગ્ વા સરથ છે. એ રાખેથી પણ જ્ઞાત થાય છે કે હિન્દુ લોક સત્યને સરળ, સ્વાભાવિક, અને સીધી વાત સમજે છે. સત્ય બોલવું, અને સત્ય અપહાર રાખવો, એ સ્વાભાવિક વાત હતી, બનાવટી નહિ. હિન્દુઓએ પોતાના દેવોને માટે સત્, ઋગ્ આદિ વિશેષજોના પણ પ્રયોગ કર્યા છે એઓએ પરમાત્માને સત્-ચિત્-આનન્દના નામથી પુકાર્યા છે.

મગધેના સાન્યા મંડળમાં ૧૦૪ અને ૧૧૪ મંત્રોમાં વસિષ્ઠનું વાક્ય છે કે- 'જુડાં મનુષ્ય નાશને પ્રાપ્ત થાઓ.' અર્થાત્ વેદના (૪) ૧૬ માં કહ્યું છે, કે 'જે જુડું બોલે છે, તેને તારા બંધાર પાશથી બાંધી લે, અને સત્ય બોલનારથી દુર રાખ.'

શંતપેથ-બ્રાહ્મણમાં કેટલીએ જગ્યાએ સત્યની અતિ પ્રશંસા કરી છે. (અધ્યાય ૨, ૩) બાવાર્થ એ છે, કે જે સત્યવાદી છે, તેમનો દિન પર દિન પ્રભાવ વૃદ્ધિ પામતો જાય છે, અને તેમની દશા નિરંતર જનન થતી જાય છે. જે અમત્ય બોલે છે, તેમના હાલ એનાથી વિપરીત છે. એ માટે મનુષ્યે સદૈવ સત્ય બોલવું જોઈએ. અસત્ય વશ્વાથી મનુષ્ય અપવિત્ર અને પતિત બને છે. તેતરીય આરપુકના દશમા અધ્યાયમાં કહ્યું છે, કે-જે પ્રમાણે ધડાની હંપર રાખેથી તમવાર પર ચાવનાર મનુષ્ય ડરે છે કે હમણા મર્યો, હમણા મર્યો, અને ધણેજ સાવધાન રહે છે, તે પ્રમાણે મનુષ્યે અસત્યવાદીથી સાવધાન રહેવું જોઈએ.

કટોપનિષદમાં પિતા અને પુત્રનું એક આખ્યાન છે. જેમાં પિતાએ પોતાનાં સત્ય વ્રતને અતુલસરીને પંજમાં પુત્રનું પથ બળિદાન કર્યું છે. જ્યારે એ પુત્ર યમરાજની પાસે પહોંચ્યો, ત્યારે મો નેને ત્રણ વર દેવાની પ્રતિજ્ઞા કરી. એ ત્રણ વરમાં એક વર એવો હતો, કે જેને આપવાને

પરંતુ વચન-અર્થ દેહાસને લીધે તેને આપવાને 'પ્રધાયા' એ '૧૦' એ 'દત્તો' કે 'મૃત્યુ' પછીની વાતો જાણવી.

રામાયણની આખી કથાનો મૂળ આધાર મળ દશરથનું દેહીયોને વરદાન આપવું એ છે. જો કે એ વચન વિવિધ અવસ્થામાં દીધું હતું, તો પણ તેને પૂર્ણ કરવું, એ પરમાવશ્યક હતું. જ્યારે દેહીયોએ રાજ દશરથને વચન અનુસાર ગમચંદ્રજીને વનવાસ દેવાનું કહ્યું, ત્યારે, રાજાને વનવાસની આજ્ઞા આપવી પડી. જો કે એથી તેને એટલું દુઃખ થયું, કે અન્ને પ્રાણ પણ આપવો પડ્યો. સત્ય કહ્યું છે, કે રઘુકુલ રોત્તિ મદદા ચલ આર્દ્ર. પ્રાણ જાદિ યદ્ય યચન ન જાર્દ્ર ॥

રાજ દશરથનાં દેહાસના પછી જ્યારે ભરત ગમચંદ્રજીની પાસે વનમાં ગયા, અને તેમને અયોધ્યા પાંગ આપવાને અનહદ આચક કર્યો ત્યારે ગમચંદ્રજીએ એ કિતર આપેલો, હોમને ચૈત્ર વર્ષ સુધી વનમાં રહેવાને માટે વિનાએ આજ્ઞા આપી છે. હું એ આજ્ઞાનો અંગ નથી કરી શકું. એ પછી જામાયે ક્રમિએ ગમચંદ્રજીને યજ્ઞ સમગ્રગ્યા, તો પણ ગમચંદ્રજી પોતાના વચન પર દંડ રહ્યા. એ અપસર ગમચંદ્રજીએ સત્યની જે પ્રથક્ષા કરી છે, તે મનન કરવાને યોગ્ય છે.

મહાભારતમાં પણ સત્યની એવીજ મહત્તા વર્ણવી છે બીષ્મની પતિજા હતી, કે હું સ્ત્રી પર કદી શસ્ત્ર-પ્રહાર ન કરીશ. એ પ્રતિજ્ઞા અનુસાર બીષ્મે શિષ્યડીના બાણોનું કષ્ટ સહીને પોતાનો પ્રાણ ત્યજ દીધો, પરંતુ શસ્ત્ર ન ચપાવ્યું. મહાભારતમાં લખ્યું છે, કે તમે સકલ અશ્વમેધ અને એક સત્ય પ્રાઠવામાં તોલો તો સત્યનું પશુજા ભારી નીકળશે.

જ્યારે દુષ્યનને રાકુન્દનાને ન એ જખવાથી તેનો પોતાની પત્નીના રૂપમાં સ્વીકાર ન કર્યો, ત્યારે શકુન્દનાએ દુષ્યનને એ પ્રમાણે કહ્યું, કે રાજા આપના અતઃકરણની વાણી સંભારો, એમ નહિ સમજતા કે હું એકત્રી છું. તમે પોતાના હૃદયમાં સત્યરૂપને નથી પ્રીતિજાતા, તે તમારાં કુષ્ક-ગોળે જાણે છે. તેની સામે તમે પાપ કરી ગયા છો. પાપ કરનાર સમજે છે, કે ખાસ પાપોને કોણ નથી જોતું, પરંતુ એ અસત્ય છે. તેને હૃદયમાં સનાતન પુણ્ય (અનાકરણ) અને દેવતા જુએ છે.

શતપથ-બ્રાહ્મણમાં અશ્વ-આર્પવશીએ પોતાના મિત્રના પુત્રના હિતરમાં કહ્યું છે, કે ગાહરથ અગ્નિ રાજનાગને મૌનમન ધારણ કરવું પડે છે, કારણ કે તેને અસત્ય જોવાનું સર્વથા ત્યાજ્ય છે, અને સર્વથા અમત્ય ત્યારેજ ત્યાજ્ય થઈ શકે, જ્યારે મૌનમનનું અપવચન કરવામાં આવે.

રઘુનિઓમાં પણ સત્યનો એવેજ મહિમા મળે છે, યાગવલ્ક્યજી કહે છે કે, વનમાં કુડીમાં રહેવાથી અથવા સામપ્રદાયિક વિધિઓનું પાલન કરવાથી, ધર્મ નથી થતો, તે તો કર્મથીજ થાય છે, જે કામ તમે અર્થ પોતાને માટે કરવા નથી છોડતા, તે અન્યને માટે પણ કરતા નહિ.

મનુસ્મૃતિમાં પણ લખ્યું છે કે દુષ્ટ લોક એમ સમજે છે કે દમ્યાન. પાપકર્મ માત્ર નથી. જોતું, પરંતુ તેને તેમનું અંત કરણ અને દેવતા દેખે છે.

વસિષ્ઠ-સ્મૃતિમાં લખ્યું છે કે સત્ય વનહાર કરો, અમત્ય નહિ.

હિન્દુ-માહિત્ય સારે પરિચય રાજનાગ એવો કોણ છે કે જોણે સત્યવાદી રાજા હોરિશ્વરનું ચરિત્ર ન સાંભળ્યું હોય. આ ન યાંચુ હોય, તેણે તો સત્યને માટે સર્વ શત્રુ-પણ, સ્ત્રી, પુત્રાદિ છોડી દીધાં હતાં. હિન્દુ-ધર્મિકાસ, પુરાણ, કાન્ધાન્ય વિગેરે સર્વ સત્યના મહિમાથી પૂર્ણ છે. ત્યાં જુઓ ત્યાં સત્યનો જનવન્ત આર્થ દેહીધમાન છે.

અંદાજ નાગરજી દેશાઈ.

મરેલાંઓ સાથે વાતચિત્ત,

(મળેલું.)

મગ લેખક—વિ. દા. જાડિ, બી એ એલએન બી વરકા-એડવા, ઇન્ડોર.

મૃત પછી યનારી અવગ્યાના સબધમાં તદન અગાનવા હોનાથી મનુષ્ય માત્ર મરણથી ડરે છે પરંતુ સુદૃઢથી નરી શોધોથી મરેલાંઓ સાથે વાતચિત્ત દરરાના સાધનો મળી આવ્યા છે. તે સાધનોથી ખુદ મરેલાંઓ તરફથી જે વચ્ચે જાણવામાં આવ્યું છે, તેથી કેટલેક પણ સત્યરૂપે, મરણનો ડર ન ગમવો, જોઈએ. પરલોકની પરિસ્થિતિ સબધમાં ખુદ અત્યંત હવેલાગી બામતે માનુષ પડી છે. ભરેક મનુષ્યને સૂન અને સૂક્ષ્મ એવા એ શરીર રહે છે. હિંદુ ધર્મશાસ્ત્રમાં, સ્થૂળ, ગૂઢ, કારણ મહામગ્ન્ય આદિ શરીર માનવામાં આવ્યા છે. સૂક્ષ્મ સ્થૂળની પેઠે આકાશવાયુ હોય છે અને તેો હાથ પગ વગેરે અન્યન હોય છે. બહુધા નિદ્રામાં આ સૂક્ષ્મ શરીર સ્થૂળ શરીરથી અલગ થાય છે, પણ તેનો સબધ સપૂર્ણ જોડા થતો નથી. મૃત્યુ સમયે આ સબધ તદન છૂટી જાય તે પરલોકમાં સચરે છે. સૂક્ષ્મ દેહ સૂક્ષ્મ પરિમાણના બનેલો હોય છે વાસ્તવમાં જેને મૃત્યુ કહે છે તે સૂક્ષ્મ દેહનો સ્થૂળદેહથી કબજનો સબધ છૂટવો છે. એમ યનાથી મનુષ્યના વિચારમાં, સ્મૃતિમાં કલ્પનાઓમાં કેટલેક પણ પ્રકારનો ફરક પડતો નથી. આ અનુભવ મૂનો સાથે વાર્તાવાચક કથાથી જાણવામાં આવ્યો છે. મૃત મનુષ્યને મરણ બાદ એક અનગ્યાનતર માલૂમ પડે છે—સર્પતે પોતાની કાચળી છોડારાનો જેવો અનુભવ થાય છે તેવો મૃતકને પણ થાય છે.

જેને માગે મે આ વિષયની તપાસ કરી હતી તે મારી પ્રિયપત્ની સૌ સુમદ્રામાલથી પરલોકના સબધમાં મહત્ત્વની યાગ્યો જાણવામાં આવી છે. પરલોક કંઈ અહીંથી સેકો ગાક દૂરની જગ્યા નથી તે કક્ત અનગ્યાન છે, ત્યાં મૃત મનુષ્ય અહીંઆની માકક આત્મોન્નતિના કાર્યો કરી શકે છે. મારી પ્રિય પત્નીએ કહ્યું “મરતી વખતે દેવતા મળવાને આવ્યા હતા હું હમણા સ્વપ્નલોકમાં વાસ કરી રહી છું.” તેને મૃત સમીપ્યોના દર્શન વાતચિત્ત વગેરે સર્વ થયું. મારી એક મૃત કન્યા જે પાંચ વરસ પહેલાં યુવતી ગઈ હતી તે પણ મેની સાથે રહે છે. આ પહેલાં તેનું પરલોકનાં અનાયાચમમાં પાવનપોષણ થતું હતું તે હમણા પાકશાળામાં ભજો છે. મૃતોની અવરથા વધતી જાય છે તથા સો વર્ગો નાદ તે ફરીને નરી છાછીનું સૂક્ષ્મ શરીર ધારણ કરે છે. કેટલાક મનુષ્યો પુનર્જન્મ પણ લે છે પરલોક અહીંઆ કન્યા સાધારણ રીતે સાર છે, ત્યાં ગમેન મનુષ્ય કવચિત્ત પુનર્જન્મ લેવાની ઇચ્છા કરે છે. પણ તેઓને પોતાના કર્મનુસાર આ જગતમાં આવવું પડે છે. પરલોકના પ્રાણીઓના દેહ સૂક્ષ્મ પદાર્થના હોવાથી આપણી સામાન્ય નજરથી તે જાણાતા નથી. પરંતુ તે હમેશા આપણી પાસે આવી પોતાનું અસ્તિત્વ સિદ્ધ કરવાની કોશીશ કરે છે, પરંતુ યજ્ઞ શક્તિ તેઓમાં ન હોનાથી તથા આપણા તરફી પણ કંઈ પ્રયત્નો ન થવાથી એમનો પ્રયત્ન મફત થતો નથી નિદ્રામાં તેની અને આપણી વાતચિત્ત થાય છે. પરંતુ આપણી અનુભવ સંકિત દર્શન હોનાથી વાદ ગ્રેહતુ નથી મૂનોને આપણા કરતા વધુ જ્ઞાન હોય છે કર્મપર દેખરેખ ગણવાને યુર નિયન હોય છે, તેની આજ્ઞામાં ગ્રેહતુ પડે છે. ન્યૂન સંધિમાંથી તેમનું ચિત્ત તાડી ઉડી જતું નથી. જ્ઞાનક દન બામો દન કર્મમાં મદદ કરી રહ્યા છે. આમ જ્ઞાનક મર્ગ

મર્તિ તથા પ્રાંત ત્યાં મોળુ છે તેઓ પોતાના ધર્મ અનુસાર ધ્વજની ભક્તિ કરે છે. સારાંસ કે આ' લોક તે પરલોકની હાથ માત્ર છે, એમ જાણવામાં આવ્યું છે.

જે સાધનો દ્વારા આ સર્વ વાતો જાણાય છે તેનાં નામ ઐશ્વર્યોદ્, સાયકો આદ્ય, જયસ્પરી, કાચુ નિકેટર વગેરે છે, તેનાથી મૃત મનુષ્ય લખી શકે છે. દ્રવેદ દ્વારા તેમના અવાજ સાંભળી શકાય છે, તથા ઇંદ્રિય મિત્રકરની મદદથી તેમની મર્તિ પ્રતીત થાય છે. આ સાધનો પૈકી કેટલાક દ્વારા મેં પણ અનુભવ કર્યો છે. લોકો આ પ્રયોગ કરવાની ઇચ્છાથી યોડાએક પ્રયત્ન કરેછે, પરંતુ જ્યેષ્ઠ સમય જોઈએ તેટલો દીર્ઘ પ્રયત્ન તથા ઉત્કંઠા ન હોવાથી તથા તેનાથી થનાર ફાયદા ન સમજવાથી પાછળથી પ્રયત્ન છોડી દે છે અને કહે છે કે એમાં કંઈ નથી. જો સજ્જનોને મારી એટલીજ વિનંતિ કે આપને કુરસદ અને હિરાસા ન હોય તો ન કરો પણ એને જૂઠું સમજે નહિ. હું આપની ખાત્રી કરવા તૈયાર છું. ઘણાં લોકોએ અનુભવ કર્યો છે તેમના અનુભવનો ખ્યાલ કરો. પ્રખ્યાત સંતોષક શ્રી. મિસેએ “સ્પિરિટ ટાઇપ-રજીસ્ટર” નામનું યંત્ર શોધ્યું છે તેનાથી પ્રેતાતમાના લેખ ટાઇપની માફક લખાઈને આવે છે. પ્રસિધ્ધ વૈજ્ઞાનિક મિ. એડીસન “સ્પિરિટ ફાઇન” શોધી રહ્યા છે, જેનાથી ટેલિફોનની પેઠે પ્રેતાતમા સાથે વાતચિત થશે. આ યંત્ર પૂર્ણ થવાથી ઘણી ક્ષતિ થશે, આજ સુધીનાં જે ખીજાં યંત્રો શોધી કઢાયાં છે તેનાથી પણ મૃત મનુષ્ય સારી રીતે લખી શકે છે.

આ વિષયના અભ્યાસથી મરેલાં અને હાતાં આત્મીઓનાં હૃદયપર્શી સંમીન થાય છે. મૃતોના સંબંધીઓનાં શોકનું સમાધાન આ સાધનોથી થશે. મૃત મનુષ્ય ફક્ત અસ્થિ થાય છે, એમ સિદ્ધ થવાથી તેના નિરુદ્ધિ ઉત્પન્ન થતું કુખ ધણે ભાગે ઝોણું થશે. તેમની ઇચ્છા જાણવાથી તે પૂર્ણ કરવાને વિશ્વાસપાત્ર સાધન પ્રાપ્ત થયું છે. મૃતને આપણાથી વધુ જ્ઞાન હોવાને લીધે તેમના જ્ઞાનનો લાભ પણ મળી શકે છે. મૃતનો બધ જગ્યાથી નિર્ભયના પ્રાપ્ત થશે. પરદેશગમનની પેઠે પરલોકગમન પણ જલ્દી નિર્ભય તથા સુખકારક જણાશે, તથા એનાથી હરેક કાર્મિકા મનુષ્યનો ઉત્સાહ વધશે. આત્મા અમર છે તથા દેહ નશ્વર છે, આ સિદ્ધાંતને સર્વ ધર્મોએ પ્રતિપાદન કર્યો છે. પરંતુ તેને માટે નિઃસંશય પ્રમાણ ન હોવાથી જડવાદીઓને ‘શંકા’ હતી. આ સાધનથી સર્વના જમનું સમાધાન થઈ શકે છે જડવદનું ખંડન થઈ, આત્માનું અમરત્વ સપ્રમાણુ સિદ્ધ થશે. હિંદુ ધર્મશાસ્ત્રીઓને તો આ મત જલ્દી મદદ કરનારો છે. કેટલાકે લોકો રાત્રિમાં લખેલાં આદર્શ કર્મ કેવળ નિરૂપણી અને અજ્ઞાનતાનું પરિણામ માને છે. તેમનો પણ ભ્રમ મટી શકે. વ્યવહારિક આચરણના ઉપર આ જ્ઞાનથી જલ્દી અસર થશે. ખોટાં કર્મનું પરિણામ ખરાબ હોય છે આ કેવળ વિશ્વાસથી જા ધર્મશાસ્ત્રી માને છે. પરંતુ હવે સ્વયં મૃતોના કહેવાથી મનુષ્યોના આચરણ સુધરવાનો ધણો સભવ છે. પરલોકની અવસ્થાનું જ્ઞાન થવાથી અહીંનું શિક્ષણ તથા આચરણ કેવા પ્રકારનું હોવું જોઈએ તે પણ સમજમાં આવશે. જડવાદના પ્રચારથી લોક વિશેષતઃ આધુનિક સુશિક્ષિત સજ્જનો પરલોકનું અસ્તિત્વ માનતા ન હતા. તેમના મતાનુસાર સર્વ શિક્ષણ ફક્ત આ લોકને માટેજ છે આ ભ્રમ આના જ્ઞાનથી દૂર થશે. ધાર્મિક અવનતિ નિર્મૂલ કરવાને માટે આ ઘણું ઉપયોગી સાધન છે. આ લોક અને પરલોકનો સંબંધ કેવી તરેહનો છે અને એકની હિત બીજને કેવી રીતે અવધાનિ છે તે જાણવાથી મનુષ્ય જ્ઞાતિના આચાર પિયારમાં યશ્વી ક્ષતિ થશે.

[એક હાસ્યરસ પ્રધાન કથા.]

જ્ઞાનપ્રેમી ડાચા હુડાની ખબર લઈ હોય છે અને તેથી માન જેવા નિદોષાન વિના કારણ સહન કરવું પડે છે. મારા પગ કેવળાચેક આરોપો મૂકાયા અને સરી પડ્યા, અને તેની અસર મારા પગ નહિ જેનીજ નહીં છે કાળજી રાખ ન ચોંચવામિતુ સુવ વખતાર માટે મને અનકદ માન છે એ સૂચ ચિન્હા ચિન્હા પર આવણુ બાદરવાની હેતી છે હું નથી બેગો નથી મારા માનની લાગણી જાણી પડતુ એ સૂચને લઈ મારે ઘણી વાર મારા પગ મૂકાયેના ગભીર આરોપો સામે આજ મીઠી કાન ઉપર “No retort”ના લેખનાથી હજારો દેવા પડે છે આથી તમે એમ ન સમજશો કે હું મને પોતાને જરૂર પડે નિંદા મિત્ર કરવા અમમર્થ છું.

હું પણ દુનિયાના દરેક પ્રાણી મારજુ દુખ મારમા તરનો પૂરનો અપદાઈ છું ધણી-વાગ ન ફટકે માટે સગાઓને ત્યા જવું પડે છે જરૂર આપણને વખતની કીમતજ નથી થોડા થોડા સમયે નિકટના એકીઓને ભેગે લેવોજ પડે યુરોપીયનો જૂઓ. તે લોભે આપણી માફક ખોળી દોડધામ કરી મૂકે છે કે? મારા ઘણા દુરના સગા મિ શાસ્ત્રી કહે છે કે તે લોકોજ વખતનો ઉપયોગ કરી જાણે તેઓ કહે છે કે ઘણીવાર તેઓ સાહેબને મળવા ગયેના ત્યારે સિપાઈ સાહેબ પામેથી શુન સમાચાર લાવે કે ત્યારે મળી સમય એમ નથી ગુઢસ્થ ગુઢસ્થને મળવા આ વખતે (સવારે) નહિ આવે મી શાસ્ત્રીના અભિપ્રાય પ્રમાણે તે તોફાન પાચ કલાક પાંચમા ગુભાવે-અને દરરોજ, તો પણ તે ખોલુ મિલિ દરો. મદાય અનુમ્મણીય દુર્મુલ્ય માર એકીઓને ત્યા જવું પડે, ત્યારે મે રાત્રિ સોમ વા એમદશી હોય તો નુ યૂ-૧ ધમિજ યમ એસુ, અને બધા સાથે જમના બેમનાની આત્મમાથી સહેનાતથી ગયી જવા પડુ પડી એમનો હુપાઈ ટાઈ લુનન' મા ગમીયા ભટ્ટવા અતિ ધાકથી સાવચેત ગ્દી થાળીમાથી જેમ્મા લગમગ અદર આખા ન આખા ઉડાવુ છું પણ જો જમવા બેસવુજ પડે તો હું તેઓને સાવચેતનો નિયમ જેમ તેમ સમજાવી જોડ કે. ખાતા બોલવું ન એકીએ જન માન જેવા મુદ્ધિમાન એ વેકા હોના નથી જમના બેઠા પડી આપણા ભાગ ટાઈ કહે તમે અનિચય તરમાગ હો આ મુદ્દ ' તે મુદ્દ ' પૂછી પૂછી ખાના ન ખાના ટાઈ મા. ધિર્મને એજુ પગ મૂકી હથોડાથી મીથી જૂએ નિર્દય એકીઓ. કોઈવાર મારાથી ગભગમ્મા પ...પ પ બોનાઝ જાવ પણ હું માડ ધિર્મ રંગીથી તમાની લડ, મારા ધિર્મની મહેજ-નહી ખાળી માટે ચચાજ ન કરી મુકશો નિશ્ચામિત પણ મેનકામા બૂનેના અને યદી અવધ જોઈ એ બાવિય અવનારના કટ કટ કરી કો “તમે તો જોવાની નથી” અને ન મોનનાના સમો મોની અને નમ ામા હામેતી મૂકે

મારી સ્થિતિ વિચારો, કેટલી દયાળનક ! જમતો હોઉં, જમના જમતા કંઈ કાન બંધ થાય ? તો એ હમેશની ટેવ મુજબ ડાખા હાથે મારા કાનો વારાફરતી બંધ કરે. પણ મારા કાનોને તમે નથી ખીંચાણના. એઓ હિંદુસ્તાનના લોકો કરતાં વધુ બુદ્ધિવાળો છે. સમજે કે સરકાર જમવામા રોકાયા છે, કે કેટ દંધ બંધું સાંભળવાનું સાદસ કરે અને સરકારને શિર દોષ થાયે હાલિ હાલિ. એવા પ્રસંગો ઘણી વાર અને ત્યારે શુ કરવું ? ગાંધી મુજરી હાલ તો પીસરી પણ જવાય ! પણ આ વાન કરી ફરી અને મારે તેવું શું ? પણ જરા સાંભળો, મારે એક પરમ મિત્ર છે. મારે પણ એક મિત્ર છે એમ જાણી એકવા કારણ નથી. એથીજ સિદ્ધ થયે કે 'હું' social નથી' એમ નથી. તેનો સહવાસ મને કેટકેટલો મળે છે ને જાણી પંડી મને વાજવામા ધીરા ગ્દીને મૂકને પછી જુઓ સેવક ઉચા નહિ રહે તો.

મારે એક પરમ મિત્ર છે. પગમ પ્રેમ છમર-મન. જે કહેા તે હમેશ એઓથી શુભવી જકડાયવા રહે છે તેમને હું આખો દિવસ મારા ડાખા હાથનું મજબુત ઠાકુ ખર્નાવું. હું કહેવાય છે કે સોહની ખવર સ્નેહીઓનેજ પડે. તદન-બીચકુવ જુદું. ને તમે પણ કહેવાતો ન્નેહ કોયડો ઉકેલી ન શક્યા હો તો હું તમને ચોડી વારમા તમારી અનિચ્છાએ પણ સમજવી દઉં. મારા મિત્ર અને મારી વચ્ચે રહેલો સ્નેહ જણાયું, અને તમે સ્નેહ વસ્તુ લખમા અને મજબૂ કરતાં પણ સહેલાઈથી સમજી જશો. મારા મિત્રમા ખામી નથી એમ નથી. તેઓ શત દિવસ ટકટક કરી પડે છે. તેમની ગતિ સ્વર્ગ જેવી અપિધાન્ત. મારા મિત્રની ખામીઓ ને કે. મેં તેમને જણાવી લીધી છે, પણ ને કોઈ જાતે તેને ચિપે પૂજવાનું સાદસ કરે તો હું પણ સ્નેહીઓ અને અન્ધ અનુચરો માફક ચોટલી પિનાની ચોકખી ના પાડું. એ તો સ્નેહીઓનો મોટો સંદેશુ

મારા મિત્ર શ્રી Vatchi અતિ સાણા. સમગ્ર અને ખવરશર. કોઈની નેમજ મારી પંચામા છવ જતા પણ પડના નથી. એઓથી શેગી જેવા છે. હું કાસીએ લટકે તો પણ આજના મેરો માફક તેના પર કંઈ અસર થતી નથી. એટલુંજ નહિ પણ પોતાનું 'ટીક' જારી રાખે. જતા ઘણીકવાર ખડું કહેવાનો મને શીખ થઈ આવે છે. એણે મને આજ સુધીમાં ઘણાં દુઃખો નાંધો ઉગારી લીધો છે માટ તમને પણ મારા વતી એમનો ઉપકાર માનવા અતિ અતિ નમ્ર પિળા ઝીણા અવાજવાળો વિનતિ.

અને 'હે એમ કે મારા સ્નેહીઓ પ્રમગોષાત મારે ત્યા આવી પડે. હવે તે લોકો સાથે રહેવું આપખને જરા વમસુ લાગે. તેઓ ઘણું ખડું અવની દ્રેનમા જરાના હોય, કારણ કે આખો દિવસ કે રાત મારા અત્યાચક હતાં રહેવું પસંદ કરતાં નથી ત્યારે મારે શુ ચાપે ? દ્રેન આવતી ફાલે નહુ વાગે. ઘડિયાળ કહે એક વાળો. પણ આપણે કેમ માનીએ ? શુ તેનામાં બુદ્ધિ છે ? આપણાં જેવું કહાણુ છે ? અસ્પષ્ટ નહિજ. રટેગનનો રસો અધોએક દક્ષાકનો છે. આપણે ઘડિયાળમાં આપણી મરજ મુજબ રા વગાડી સ્નેહીઓની સમક્ષ ધનુ. તેઓના ઘડિયાળ પાણું કરીને ગોટાં હોય છે. અને મારા ઘડિયાળમાં બીચકુવ ફેર પડવા સંભવ નથી. કારણ હું દરેકજ તેને મેળવું 'હું' મેળવવું પડે છે. તેઓ દ્રેન ચૂકવાના થઈ ઉનાવજમા ઝંડનનો ગીરો ઝંડો લે. આપણે આશ્વતથી છટવા. આમ કરતા શુ કારણ તે તમે મનજ્યા હસો ? તમને મને તેમ નમજ્યા

કેટલીકવાર મિત્રને ત્યાં જઈ મારે એકાદથી કરી પડે, સોંજના પેર અપનાં બૂંધે પેર ચડા
 ગરમણીએ, દારણ થેર રમા અપનો થવાના બૂંધે કરી નહિ ખવારે, ચડા પીધી કે નિદ્રા દેવી
 ચીસાયાં. જોકે તે માની રમા જેવાં હકીકતો નથી. તે બે ગીંમાંથી તો મારી સાથે તમારા પગ
 ભોગ નિદ્રા દેવી તો સવાર થતાં કેમે કરી રીઝાય ને એની જગ્યામાં શમાયા કે સવારના તમારા
 ઘડિયાતમાં દશ વાગે ત્યાં સુધી આપણને શુધ્ધિ ન રહે. સીએની મોહિની કેટલી લાગવાયનારી
 હોય છે, તેનો જાણશે માત્ર જેવા જનુ જ્યારે ન ગળી રહે ત્યારે બીજાઓનું તો પૂછવું શું ?
 ગરીબ મિત્રાઓ ! આક્રિસનો ટાઇમ સાદાસર રહ્યો-૨૬. માફ ચાહે તો દોઢ મૂંડી આંધીએ
 જઈ પહોંચું. પગ, ૨... ..મા એટલે નાલા ખાયા વિના ન જ જતા દે. માહેવનો હપકો
 હંધ તેને સાંભળવો પડે છે મારી સ્થિતિ સુધી વચ્ચે સોપારી જેવી અકબર-
 સાદાઅગીયાર વાગે પેટમાં ભોજન સહિત આક્રિસે જઈ રહું તો સાહેવની આંખ દારૂડીયા
 જેવી લાગ અને દુર્વાસાના અદતાર જતી રહી મુનિસ્વારપરું અજુવાળું. વિના મૂંધે
 દર્શન હું મિત્રો, નોકરોને પૂછતા જઈ કે આજે સાહેવે આંધીની કેટલી બોટલ પેર પેટીમાં
 ગોઠવી, એટલે તો તેઓના ૩..૪ કરતા હપિ ગ્વરે મારા પર અકબર શરૂ કરીયું. "તમે કેમ
 મોડાં અવો છો ?" "અરે સાહેવ" કહી ગજવામાંથી મારા મિત્રને સાહેવની દર્શન લાભ
 આપવા બદલ ખેંચ્યા અને બુલચી મારાથી પેળા અગીયાર કરી મૂકાવા. ઘડિયાં, હું અક્રિસ
 હપકોમાં જોડું, તો ઘડિયાં મારા હાથમાં ગમતા મિત્ર તરફ. આપણે તો એકદમ આસર્યામાં બૂંધે
 માર્યાં. મેં ધારી લીધું કે હવે સહેવ સમજા કે આક્રિસ કર્તોક બોલું છે. પગ તેમ હંધ ન
 જનું. સાહેવે તે પડાય નાંખી ચારે જાણુએથી સંદેહદાર કરી હાથે શરૂ કરીયા. તે વખતે બે
 મારે ઘડિયાળ ન હતા તો પરિણામ અજુધાળું આવતે. જનુ કેટલેક અંશે નેત્રે મારો મારો
 અચાચ કર્યો. પરિણામ શુ આશ્ચુ તે જણાવવા મારી ઇચ્છા નથી અને કોઈને દાં નથી. મારી
 આટલી વાત તમને મેં જણાવી. તેનો ઉપયોગ સાહેવે મને હપકો દીધો, પગાર એકોઠો કર્યો,
 દંડ કરીયા તો પાણીયુ આપવાની ધમતી દીધી એવી વાતે કરવામાં ન કર્યો. મારણ કે
 પાણીએને મરજી કરતાં વધારે તો વળત કુરમનો મને છે.

મારે મી. શંકરનાથ કરીને એક આજખીના કોલેજિઅન છે. તેઓ ઘણીવાર જાનકમાં
 રખાના ગમડના મારા મુકામે મારી મારી નજીવન હોય ત્યારે ખગડ લેવા આવી રહે છે. હું
 માલો હોઈ ત્યારે એવી બોલી તરફી લેવી પડે કરતા નથી. તેને બોલી ખગડ
 કે હું જગરો પીયસર છું અને એકાદ વામ મને મિત્ર છે. નેઓ-માહેવ જે
 દિવસે દોલેજમાં તહેવાર પાડવા માંગતા નાંય ત્યારે મારી ખગડ પૂછતા આવી ચડે.
 તે એટલે સુધી કે હું ન-દુરસ્તની જરદાસમા પડે-અને મને આનંદ પડે તેવી ગમતો કરતા
 રોમણ. પગ કોઈ પોતાની કેતવ્યથી બૂંધે તે કેટલું ખગડ ? આપણથી કેમ દેખી ખમાય / શું
 મારે આપણે તેને સીરે રસ્તે ચાલવા ઉપરેશ ન કરવા ? શું પારકાને બોલ દેતાં કિમત પડે છે ?
 પરંતુ સિદ્ધા લેતાં મી. શંકરનાથ હવે તેવા ન હતા. વરત તહેવાર મારે પરિવ્રિ દિવસ જતારે.
 કહે કે કોલેજ ટાઇમ પુરાઈ ગયો. જાડી મોડા જનુ કેટલું ખગડ ? તેના કરતાં ન જનું એ જોઈતર
 better. હું તેને 'Some thing is better than nothing.' ની વાદ આપું. પગ
 કોલેજિઅનો એવા તો દોર જતી રહે છે કે નેઓમાનાં સિવાય બીજા કોઈથી કશિનજ વાગિવા

દમાં હાર પામે છે. કારણ એ લોકોને unreasonably વાદ કરતાં ઉત્તમ રીતે આવડે. મી. શંકરલાલ તો પુરા બદકેલ. મારી દલીલ સમે કહ્યા “શું” તમે પચારીમાં માંદા માંદા સડવાનું મરી જવા કરતાં સારું મર્યો છો?” મારા હમેશના મિત્ર તરફથી મને આપેલ સમયે મદદની આશા રહેતી. કોલેજનો ટાઇમ રમાં. અગીયાર. ખીસામોંથી પડિયાળ કાઢી જોયું તો સત્તા અગીયાર. મીનીટ પછી જોયું તો અગીયારમાં દસ કમ આવડ પડી. આપણે ફાવ્યા. શંકરલાલનું ધડિયાળ જોડું પાડી તેને કોલેજમાં જવા શરૂ પાડી. સીધાવ્યા પછુ કોલેજમાં પહોંચ્યા કે કેમ તે હું ચોક્કસ કેમ કહી શકું?

હું રમાને પૂછું કે તું મરચાંમાં પેસા કેમ ગુમાવે? તુંજ મરચાંનો જ્યો-મરચાંની જનેવી-મરચાં કરતાં વધુ તીખી. પરંતુ વીસમી સદીમાં સ્ત્રીઓએ ધણીનું કલું સાંભળવું એ વાત તો ‘ગ્રેટીકવેટ’ની મહાજની, અને રીસાતાં ન આવડતું તો સ્ત્રીત્વમાં અતિ ‘ગંભીર’ દોષ, તેથી માગ એવા સમુદાયથી તરતજ છોડેાય, અને આપણે બેયાર.....માંમંગત સત્તજ યદ્ય રહેવું પડે. અને મને તેમાં કદ અડચણ પછુ પડતી નથી. ચોથો જેમ વધારે લડાઈ જાય, તેમ તેને મરણનો ભય ઓછો. અને પછી લડાઈ એ તો રોજનો ધધો. તેના વિના એન પશુ ન પડે. હું પછુ વીસવમા પાછો પડું એમ નયો. રમા જે કહે તે અતિ શાન્તિથી સાંભળી રહું. “મારું પૂછો તો હું ને વખતે ખીમત વિચાર વમળમાં બંધ રહ્યો હોઈ. જ્યારે રમા જાતિ સ્વભાવ પર જાય, ત્યારે આપણને મહેલુ પડે છે. કોઈ વાર તો સંધ્યાતુજ માંડી, યાગવા કરે, એટલે આપણે સીધા દોર. રમાનો વિચાર ધણા સમયથી તેની બેનને અમારી જોડે ગાજવાનો છે. પરંતુ જ્યારે તેને અહીં બોલાવવા વિષે રમા વાત ઉપાડે, ત્યારે આપણે ખુબીથી તેની વાતને સરુર કરીને ઉત્તરી દેતા. મારી બુદ્ધિ રમા આગળ સંપૂર્ણ ખીલી નીકળે. તેની આગળ આપણે એવા તો મપગાળાં હોડીએ કે તે જિયારી તો એમજ સમજે ‘હું પંડિતોના પંડિત છું.’ મેં મારા ફલાજા મિત્રને આમ અદર ઉડાવ્યો, મી. કે તો ખરેખરો ગણ્યો છે. અને જા માં તો બુદ્ધિ જ નથી. મી. ફલાજાનું તો બોલવાનુંજ ઠેકાણું નથી. અને મી. તો ખરેખર લજ્જુ છે, પણ આપણાના પેસાને લીધે આજે માન મરતવાવાળો છે. કોઈ કોઈ વાર તો એવા ગોળા હોડું કે જેમાં મારું પર પોત પ્રકાશે. આ તો ધણીઓને માટે ફેશન યદ્ય પડી છે. મારી રમા જેવી જો બધાની રમા હોમ તો એ ફેશન જડમળથી ઉપડે. મને ધણીક વાર સંકે યતી કે જો રમા આ વાત જાણે તો આપણી શી દયા. રમા મારી ગમેો સાંભળતી ધણીજ પૈયથી, પછુ પાંડળથી મેં જાણ્યું કે તેમાંથી તે કેટલી વાતો ખરી માનતી. હું કેવી રીતે પકડાયો તે કેમ કહી શકાય? મારી લોક જત્રીશીએ મદદા ધમ્મ નથી. ધણીયોના દુર્ભાએ મારું બધું પોકળ ફટકું. દુર્ભાએ મારાથી રમાને તેની બેનને અહિં બોલવવા માટે ના પકાઈ ગઈ, કે રમાએ જવાની સ્વરૂપ ધારણ કરી. મેં ગુપ્તગુપ્ત ચોપડી હાથમાં લીધી. પછુ રમા એમ ગાંજ ન જાય. હાથમાંથી ચોપડી ખુટતી દેંકી દીધી. આપણે કાન બંધ કરીધા, પછુ તેને આંગળીથી ચાવી આપી કે હમત્કાર ખૂબી ગયા, અને અનિરુદ્ધએ બધું સાંભળ્યું પણ ખરું. ઉપાય ન હતો. રમા સાથે મેલાયદમાં ફાવું તેમ નહોતું. તેમ કરતાં તેના શાંતિભર્યા અસહકારથી માતા પર ચટ દહને એટલી બધી અસર થતી કે આપણે ગ્રથી થવું માંડી વાળતા એ અનુભવ વળી ગળાએ મદતાં હું આપને જણાવીશ. રમાની બેનને બોલાવવા મને રજ પશુ મન ન હતું.

નેની બહેન છે બહેલી અને સુંગીય પણ સંદેશ દીગલી. એટલું તેના આવવાથી આપજીને કારે
 નહિ, પણ પડવું છ્યાં ? આ બાબુએથી રમાએ ન જોયેનું ન હશેનું કિંમત્તરૂપ ધારણ કરેનું.
 ક્યારે મારા મિત્ર મારી વારે ચટ્યા અને કનેદ કંદા. મન કાલે સાહેબ ખીજવાયા હતા અને
 મને શું હશેનું તે બધું મેં રમાને કહેલું. આ વાત કંઈ દુઝીયારીની ન હતી કે રમાને કહું,
 પણ નિયમસર મોજન ન મળતું હતું તે મળશે એમ ધારીનેજ. ત્યાં વાઝ્યા છતાં મેં હા વગાડી
 રમાને જનવાથી રમોઈ માટે ઉતાવળ કરવા કહ્યું. પણ રમા ધડિયાળ બેતાં મનગાઇ. તેને એમ
 ન હતું જાણતું કે સાહેબ ખીજવાશે. પણ રખેને હું નોકરી ખોલ બેઠું. મને રસોડામાં ઘસડી જઈ
 મારી અનિચ્છાએ ધુમ્મસ મુકું ખવાડ્યું. જે દિવસે સંતોષથી આડા હાથે જાપટવા વિચાર, ત્યારે
 ખાધું ન ખાધું હરી આદિસતો રખન પગાઇ ગયો હોય તેમ દોડ્યું. એ પુરત્યરિત તું કેટલા
 સ્ત્રીચરિત્રની જગાજર હશે ? પશ્ચિમકપાઈમાં જઈ જયાર મારવા માંડી. એ જાણ ઉપકાર મારા મિત્રના.
 'હું એમ માનું છું કે જેમ વધારે ખવાય અને વધારે ઉંચ આવે તેમ શરીર હલકુબ
 બને, હું ઘણી વાર ખાઈ તો રાકું પણ ઉંચી ન રાકું. ત્યારે મારા ધડિયાળની ટીક ટીક મળતા
 નિરા દેવીના ખેળામાં ઉપવી પડું છું.

જાવનથીપર પી નૌકા છે । તીરન માન ફેરૂ તારામાજી છે નું હોવાસ માનવોની ઉવટની આશા-હૃદે ।
 જાનને સાગ ફરના જીવન પ્રલે ૨ ને મૃત્યુ આપ, લાગ મર પી પનિવિરહાકુલ વિધવાએનો વા મિર
 પ્રિય-અનથોનો પરમ અતો છે મર મારુ પી વિવવાને પતિનો પુનરપિ સમા મ માતી આપવાની
 ગતિ દિવસકિત તારા વિતા પીવ । નામા છે ૨

કમલા આપી રીતે મૃત્યુ પી કમ્પ પ્રાર્થના કમ દિવસ યો-માસ ગયા વર્ષ ૧ । પીતવા માગ્યું
 પરનુ નિહુત મગો તે હતભાગિનીને કરી રબ દર્શન આપ્યું નહિ

(૩)

શાવણ મહિનામાં એક દહાડો રાત્રે આકાશ કાઠા વાદળાઓથી ભેરાઈ થૂ હરુ સુધિ મુન્દરીનું
 મોન્દરી અને વિચિત્રતા હો રાવમાન થઈ । શા હવા આન તરફ ફરત દારણ શુચિમેષ અધકાર વાપ્રને
 તુલવા અને મેંધનો ગા । ૧૮ વગેરેને રૂપે મુલુનુ આવાહાન પીત રૂ રૂ થયું હનુ નજી કે આત્મ તિલ
 પ્રલયની અ ન્હાગીરી આતસિજા હતી વચ્ચે વચ્ચેથી વિચુલતાનો અમકાઠ આન ન હતો નહો કે
 પતિ સાથે રાતી થયની સંતીનુ તે હનુ ૫ રનુ એવી વળતે કમલા ચોતાના ન્હાનના વાહુગને
 પાસે લગે બારીમાંથી આકાશ તરફ રિધર દખીથી જોતી હતી નજી કે તે પતિના પ્યાનમા નિષ્ઠા મર્ષ
 ઈ હતી । મારે એક વર્ષથી વાપ્રુજ હવે તે જેની માર્ગ પીતીશ કરતી હતી તે આને આપણને
 દર્શન આપો ન એવી તેની બાવના મધ હતી પ્રતિનો આ અપકર દેખાવ જોઇને કમલાને લાનુ કે
 આટલે દહાડે સવ પૂરની તલપરની વેરવની વેદના આ શુભ મુહૂત પર એકત્ર થઇને યથાર્થ નાહવનન
 કરે છે । તેને આ અધકાર તેની ન હાયા છે

જેત જોતામા કમલાની દષ્ટિ નિરતેજ થયા હાપી દેહ શિયિલ થયા છેવે પોતે પુરિવપર છે ક
 નહિ તેનુ પ જાન બલી ૫ પોતે નકારણ મહામા દોવાનુ તેને લા યુ

(૪)

તે મહાશુનપ્રદેશ એકએક દિવસકાલથી પ્રકાશિત થયા સંભાર્થમાં પોતા રહાને એક દિવ્ય જ્યો
 તિર્મય પુરુષ જસા જગાનો અધાને જાસ થયા તે દિવ્ય પુરુષ કમલા પ્રનિ મુકુવાગીથી જોલ્યા । કમલા
 સનન એક વર્ષ થયા તે અને મનાતી મુકુષા છે ગાલ તો મારી સાથે હ તને તારા પતિ પામે
 લઈ જઈ

તે પુરુષના આ આવાહાનથી કનલાને એ એક કરની વાદ આવી તેના અ ૧૫૨ સોમાથ અ । થયા
 તે કવિત કહી જોતી પ્રસા ૬ આપુ છે પરનુ એક રાખર આપ લા થોતો ૬ હમણા
 આવ છે

તે તેજ કુન પુરુષ પૂછુ વ કસ નર છે ? શુ કમ નર છે ?

કમલા પ્રેમપુષ્પિત રવરથી જોતી મહાત આહુગને લઈ આવ છે

છટ । આહુ ને લઈ વ મહારી સાથે આવી રાગીરા નહિ તે મહારી સાથ આટલી વારમા રી
 રીતે આવે ૨

તે પુરુષના આ રા રોથી કમલાની નસેનસમાનુ લોહી જલે વહેનુ અ પી । ૨ દોષ તેમ દાલવાર
 તે પુરુષના મ્હો ગામી જોતી થેલાની જેમ રવરન રહી પછિ અરકુ રાખોથી કમલાને તેને હજી
 નહિ-પ્રમુ મ્હોતો મ્હોલો આહુ । વગર હ તમારી જોડે આવવી નથી તો આપ જલે લવ-

દે નારિ માનુ રો ન વ પૂજ છે એમ જાતી તે તેજ કુન પુરુષ એકએક પ્રકાગિત
 ર મા અનુષ થયો

કમલા મૂર્છિત થઈ

રવરનમ પી ન ન થઇને કમલા પાસેજ સતેલા પોતાના આજક તરફ સમિષ જોવા લાગી તે વખતે
 થલ તેના કણિવ્રમ્મ કાઠ રાપી રીતે જાગમનુ હર કે, દે નારિ માનુષે ન વ પૂજ છે ।

૬ ૧૫ શ્રીલીંગોગ

જનાઈન ન્હાનાભાઈ પ્રભાકર

સામયિક માસિકામાંથી—

[જુદાં જુદાં માસિકામાં ધણીવાર ઉપયોગી વિષયો પ્રકટ થાય છે, જેની માહિતી જેમ બને તેમ વધુ પ્રચારમાં આવે, તે વધુ લાભ તેમ હોય છે. આવાં લખાણો અમારી નજરમાં આવશે. તે ઉપરના મથાળાં નીચે આપવા ઠરાવ્યું છે. તમને]

અમૃતપાન.

અમૃતપાનના કાર્યમાં મદદ થતા સાર જેમ પાણી પીવું પડે છે તેજ પ્રમુખ રોગોનો તદાર-સમૂહનો નાશ-કરનાર કામમાં પગ પાણીનો અત્યંત યશસ્વી ઉપયોગ થાય છે. એવું અનુભવમાં આપનાથીજ પ્રચીન સપ્તિઓએ પાણીને અમૃત નામ આપેલું છે આજ અને એ અમૃતપાનનો રોગનિવારણના કાર્યમાં કેવો ઉપયોગ થાય છે એ કહેવાનો યત્ન કરનાર છીએ

૨ ઉપ પાન એટલે શું ?—પ્રાચીન યુગમાં 'ઉપ પાન' નામક એક વિધિ કહેતો છે. મોટા પરાક્રમે એકે આર બડી રાત્રી બાહ્ય રહે એટલે ઉઠીને નાકવડે પાણી પીવું એને ઉપ પાન કહે છે ગરે ત્રાનાના લોટામાં બરી રાખેલું ૨૧૦૦ પાણી પરાક્રમે ઉઠીને નાકવડે પીવાની ધીમે ધીમે ટેવ પાડવી, આ પાણી પીવાની શરૂઆત પ્રથમ એક રૂપિયામાં પાણીથી, ૬-૮ ની પડી તે પ્રમાણ ધીમે ધીમે ૮૦ થોડા પાણી પર્યંત વધારવું નાકવડે પાણી લેવાની ટેવ પડતા સુધી મોઢાવડે પીવું મહોત્સર્ગ કરનાર પહેલાં મેં તેમજ નાકને સ્વચ્છ ધોઈને પાણી પીવું. આ પાણીને ઉપયોગ રોગસહારના મમમાં અતિશય થાય છે એ આર્થ સપ્તિઓ ૩૧ મીને જાણના હતા

૩ ઉપ પાનથી થતા ફાયદા—ઉપ કાગમાં ઠાંડું પાણી પીવાથી મહાઅર્ચના નામના બાગને ઉત્તેજન મળે છે મહાઅર્ચના (મહાઅર્ચના= મોટું આતરડું લાગતું છત્રી) તમામ બાગ ધાવાઈ જાય છે રૂવિગમિતરણની ગતિ જલદી થતા લાગવાથી ઉત્તેજનક ધનિયોને (વિનાઈ-ધનિયો) રૂવિગમિતરણ દેહનારી ધનિયો-લગ્યા ૧૫૬૮ રોગોત્પાદક પિડ-વેદન, ગદસ-વગેરે

ઉત્તેજન મળી તે પાતથોતાના કામ જલદી કરવા લાગે છે પાણીમાની નૈસર્ગિક વિનુતશક્તિને લીધે અને તેમાં રહેલા રોગસહારક ધર્મે લીધે અનેક પ્રકારના રોગોત્પાદક જીવિના નાશ પામે છે. અપચતથી રૂવિગમિતરણ થઈ પૂરિયા urea ફાર્સેસ, ક્ષાર વગેરે પદાર્થ મૂત્રમાં નીકળી જઈ શરીર ધોરાઈ જાય છે

ઉપ પાનથી કેટલુંક ખરાબ પશ્ચિમ આવશે એવી દેહેશન કેટલકે સમજી બાલુસો બતાવે છે તેમજ કહેવું એમ કે, ઉપ કાગે પાણી પીવાથી રૂવિગમિતરણ થતા વધાર પાતશુ થશે પાચન રસ મુકા પાનનો બનશે અર્થાત્ત એવી દરી સાર પરિણામ આવવું થાય નથી આ દેહેશન અને એ 'શકા યાત્રીય પ્રોગ તેમજ અનુભવથી જોઈ કરેલી છે ઉપ કાગે પાણી પીવી અરુ વધારે થાય તો તે મૂત્રપિંડમાં ગોપાક જઈ મૂત્રરૂપે બહાર પડે છે કેટલુંક ઇતર તારીર ધગડામાં શોષાઈ જઈ તેમના જ્વમાં મળી જાય જાય છે અને રહેલું થોડું પાણી પાચક રસ જલનારા રૂવિગમિતરણ પિડા ઉપર ઇલકાર્બન કરે છે એથી પાચક રસ અધિક સ્તરીને રોષ રહેલા અન્નનો પ્રચરવાને મદદ થાય છે લાગ, પિત Bile ક્રિયા ઉત્તેજન કરવાને ધર્મ ઉપ પાનમાં છે મુકારે પાણી પીવાના કરતા નાખ્યું પાણી પીવું વધુ એકરૂ છે ઇશનિર્મિત યોગનાને લીધે નાકમાં રહેલા રેશ પાણીમાની ખગગ પદાર્થને પેટમાં જતા દેતા નથી. નાકવડે પાણી લેવાથી નાખો પાગનો ભાગ તરયા, ગણ (ફરિકસ) અને અન્નનતિકા (ઇમેફેગસ Isophagus) સ્વચ્છ થોવાઈ જાય છે તેમાં ગરે એકદમ રૂવિગમિતરણ થઈ પદાર્થ પાણીમાં મિશ્ર થઈ જઈ પાણીની સાથે આનનાના મુકારે પડે

નેયાર કરાવ્યા હતા તપાસ કરનારા વિદ્વાનો
 કહે છે કે, કનરનો ઓરડો મધ નહિ જણાવેલા
 કાગળા કુટારાઓને જડેલો અને તેઓ તેનું
 કિમતી કદન વગેરે સૌ કુટી દુર્ગોલા મહેનક
 વેનેની જીવનસામગ્રીવાગે આ ઓરડો તેમને
 જડેલો નહિ તેથી જાહેર તેમ ગ્દી ગેરેલો છે
 મરના કંઠી જાહોજલાપીમાં રહેતો હતો અને
 તેના વખતમાં મિસરીઓ કેવી રીતે જીવન
 ગુજરના હતા તેનો કંઈક ખ્યાલ મળી આવેલી
 સમગ્રી અથવા નમુનાઓ ઉપરથી આપણને
 આવે છે ચાર હજાર વર્ષ ઉપર મિસરીઓ
 એમ માનતા હતા કે માણસમાં જે જીવ છે
 એમાં એ જ જીવ પાસે જાય છે અને ખીજો
 તેના રૂદ આગળ જીવતા જીવત ભોગવેલા
 ભોગોને અનુભવના માટે રહે છે. આ સમયે,
 આપણે જેમ સંપ્રદાનમાં મરનાગના ઉપયોગ
 માટે જુદી જુદી વસ્તુઓ આપીએ છીએ તેમ,
 તેઓ પશુ મરનારની કાર આગળ તેના જીવને
 ભોગ્ય વસ્તુઓ આપતા હતા એટલે કે કનરની
 આસપાસ ચૂકડા હતા. સ્ત્રીઓમાં પશુ મરનારને
 કેટલીક સ્ત્રીઓ આપવાનો રિવાજ છે તેમ ખીજા જુ
 ધર્મી પ્રાચીન પ્રભુઓમાં આના રિવાજ હતા
 આપણા દેશમાંની આવી યુદ્ધોની
 માથે કનર અને તેને લગતા ઓરડાઓ રૂપી
 યુદ્ધો પદ્યરમાંથી કોઈ કદેન છ' સિંધવા
 સ્ત્રીની દરિએ તે જોનારાઓ કહે છે કે,
 ગામીતોવના ગિર્ય કાગ પશુ આ નુકાઓનું
 સિંધ નધારે ઉમદા હોય ૧. કારીગીરીવાળું
 છે, તેમ તેમાં જે જુદી જુદી જાતના નમુનાઓ
 કારી અથવા હાથે મનારીને ચૂકવામાં આવેન
 છે તે પશુ મિસરી સિંધને જેમ આવે તેમ
 છે સર્વાતમાં મિસરના પીરામીડોને પ્રયત્ન
 રાખવાઓ કહેવામાં આવતા હતા તે અનિશ્ચય
 હાલ યુરોપના વિદ્વાનોએ છોડી દીધા છે અને
 નવી અદરની કારીગીરીની અને યજ્ઞદિકના
 અનાવવાની સમયમાં મોગી મોગી પદ્યની

જાણ કેવી રીતે મોગી ઉચાછએ અનાવવામાં
 આવી હશે, તે નજર વિમ્બવ બતાવી મિસરી
 સિંધને વખાણવામાં આવે છે

હાન જડી આવેલી યુદ્ધવામાં ઓરડાની
 આગળ એક ઓગ ચોનરો કાઢેલો છે, અને
 બારણા આગળ મરનાગને માટે પાણી અને
 ખોરાક લઈ જવારી જે કુમારિકાઓની માણુ-
 સથી/સહેજ નાના કદની મળેની પુતળાઓ
 ઉભી કરેલી છે આ પુતળાઓને રેશમી લહે
 રિયા અને મોંજાઓ પહેરાવેલી છે યુદ્ધમાં
 ખીજે કેકારી એવો દેખાવ રજુ કરવામાં
 આવ્યો છે કે, જાહેર મરનાર પોસે યોગ્યનની
 ગમત મેળવવાને બેઠો છે તેની પામે તેનો
 મિત્ર બેઠો છે અને સારગીરાણો તાન લા
 તેમને ગર્ધન સમજાવે છે આ દેખાવ ખુદ
 અઢી કારીગીરીવાળો છે, પુતળાની મેસવાની
 દમડાં વગેરે, જોનારને ગાયનની બેઠાને
 ખરેખરે ખ્યાલ આવે છે. ખીજા દેખાવમાં
 તે પોતાના મહેનના ઓટલા ઉપર પુતળી સાથે
 બેઠો છે અને જોવાબિધ તેના દોર તરી
 નજર તળેથી હકારી જાય છે. પોતાના દોરનું
 સરકાક અને પાલન કેમ થાય છે તે, તે
 હમેશ જોતો હશે, એમ આ દૃશ્ય
 ઉપરથી જણાય છે એક મોટી શિયા ઉપર
 આ દેખાવ રજુ કરેલો છે અને નાના નાના
 ગમકા જેવા દોર આશ્વતી હાનરમાં તેમાં
 જતાવેતા છે ચોથા દૃશ્યમાં આ મહામત્રીને
 સુદર મહેન, તેની પાગલુ પ્રમદાન અને
 તેની વિહાર મુમિઓ બેઠો વગેરે આજેદુ
 દેખાડામાં આવ્યા ૮ પાચમે દેખાવ મુસકગી
 રીતે છે મિસરી ગાળાઓ મત્રીઓ અને
 અધિકારીઓ, નીક નરીના કાગ પગ પાંધડી
 પને આવેના પોતાના ગર્જિય વિરંગ ઉપર
 મુલકગીરીએ નીકળતા ત્યાં એક સુદર સર્વ
 સાવન સર્વ નૌકા લઈ નીકળતા હતા
 આ દેખાવમાં મહામત્રીની મનમગીરીની સુ

નાઈ, તેની સાથેની ગમગમીખાતાની નિષેધ અને નાની સહેલવાની હોદ્દી વગેરેનાં દરજ્જા છે. ખવાસીઓ ખમરગીઓ અને કલાસો વગેરે 'સા' તેમ તેમનાં કાર્ય કરતાં દેખાડવામાં આવેલા છે. મહામંત્રીના કોઠારનો દેખાવ પણ તેવો જ સુદર છે. તેમાં અનાજ ભરવાનાં પાંત્રો, દળનારીઓ, કામ કરનારીઓ અને ગૃહ કોર્પમાં લાગી ગયેલી દાસીઓ વગેરેનો દેખાવ અંપણ ઉપરાંત ખાલુમાં ચોપડા લઈ બેઠેલા કોઠારી પણ દેખાડવામાં આવ્યા છે તે પછી એક દેખાવ કસાઈખાનાનો છે. આખરે બ્યારે રે ટિયાનો પુનરુદ્ધાર કરવાને તૈયાર થયા છીએ ત્યારે બજારીને જરૂર પુરી થઈયું કે, ચાર હજાર વર્ષ ઉપર ધનિતના રાજદંડીઓ પોતાને પહેરવાનાં વસ્ત્ર પોતાના ઘર આગળજ તૈયાર કરાવતા હતા. મેદનકલેત્રે મંત્રીના આ

ખાતાનો દેખાવ પણ બહુ અગ્રીમ હતો અને કહેલો છે. દેખાવમાં કેટલીક કુમારિકાઓ ઢાંને છે અને કેટલીક વણે છે. તે વખતનો રંગીઓ અને સાળાં વગેરે, નાના નમુના રૂપે બહુ જ સુદર બનાવેલાં છે. આખરે ધનિતના રાજે માટે હાથ જે વખાણ કરીએ છીએ તે રમંથી બનાવેલું સુતર એ દરજ્જાની રમકડાં કે પ સાળમાં જોવું તેવું જ રહેલું છે. કરોળિયાની બાજુ જેવા તેના તેવું જ એમને એમ હોવા છતાં ચાર હજાર વર્ષને અંતરે એવા-બળવા થઈ ગયેલા છે કે, અડનાં વાંત મારી - થઈ ખરી પડે છે. ચાર હજાર વર્ષ ઉપર મિસરીઓ કેવું સાદું તેમ છતાં સ્વતંત્ર વેલવી જીવન ગુજારતા હતા, તેનો આ દરજ્જો ઉપરથી બહુ મારો ખાસ આવે છે.

(સુદ્ધિપ્રકાશ અક્ટોબર ૧૯૨૧.)

વિવિધ વિષય.

અદ્ભુત ધડીઆળ.

હાલમાં અમેરીકાના એક ખગોળ વેત્તાએ એક ધણું જ હતું જનતલું ધડીઆળ બનાવ્યું છે. તે બનાવનારનું નામ વિલિયમ બ્રેક્કેડ છે, અને તે હમબુર્ગ ગ્રામી ગયો છે. આ ધડીઆળ બનાવતાં તેને આળીસ વર્ષ લાગ્યા હતાં. ધડીઆળ દરમાં ધણીજ મોટી છે અને તે એક પત્ર પ્રારંભિત થાય છે. એ ઉપરથી તારીખ, મહિના વર્ષ માનુષ પડે છે. વળી સૌએક મોટા ચંદ્રેશની રેખાઓ પણ બનાવે છે. એ ચંદ્રેશમાં અમુક વખતે કેટલા વાગ્યા હશે, તેની પણ ખબર પડે છે. ચંદ્રની કળા, સૂર્યની ગતિ, ઋતુઓના ફેરફાર વગેરે પણ એના પરથી હમેશા જાણવામાં આવે છે. એના બનાવનારનું કહેવું છે કે આ ધડીઆળ હજારો દસ હજાર વર્ષ સુધી બગાવર ચાલતી રહેશે.

ઈંગ્લંડમાં રેડીયમ.

પ્રો. સોડો યુરોપના જીકોસ્લોવાકીયા રાજ્યની એક ખાણમાંથી બે રતી રેડીયમ લઈ આવ્યા છે. તેનું મૂલ્ય ૭૦૦૦૦ પાઉંડ અથવા ૧૦૫૦૦૦૦ રૂપીઆ છે એને ત્રણ ઈંચ મોટા વાસણમાં રાખવામાં આવે છે. ઈંગ્લંડની એક કંપનીને આ બે રતી ધાતુ ૧૫ વરસને સાર-ભાટે આપવામાં આવી છે. આ કંપની ઘીંછ કંપનીઓને ભાટે આપશે. જે ખાણમાંથી આ ધાતુ નીકળી છે, તે ખાણમાંથી વરસ દરમ્યાન ફક્ત ૪ રતી કાપવન થાય છે. યોગમાં યોગ પ્રમાણમાં પણ આ ધાતુનું ભાડું ૯૦ રૂ. દરરોજના પડે છે.

દાકાની મલમલ.

દાકાની મલમલનું માર્ગ હાથે કંતાવતું હતું અને મલમલ દેશી શાળે વણાતી હતી. દાકાની મલમલનું

૧૦ ગજ લાંબુ ૧ હાથ પહોળું ચાન નેખવાથી માત્ર ૮ તોલા ૪૫ મારા વજનનું થતું હતું. તે ચાન પડી કરવાથી મુડીમાંથી પસાર થતું. એક કરીગરે અઠગર બાદશાહને મલમલનું એક ચાન એક નાની સરખી વાંસની નળામાં રાખી બેઠે કહ્યું હતું. તે ચાન એટલું મોટું હતું કે તેનાથી અંગાડી સહિત આખા હાથીને રોડી ઘસાયું હતું. પહેલાં દીંદી દરબારમાં લાકાનું મુત્તર મોકલવામાં આવ્યું હતું તે ૧૫૦ હાથ લાંબા સુતરનું વજન એક રતી હતું. લાકાના રેસિડેન્ટ સાહેબે ૧૮૪૬ માં પુસ્તક લખ્યું હતું. તેમાં બી યેર ફર્માંથી ૨૫૦ આંધલ લાંબા સુતરની વાત વર્ણવાયે છે. લાકાની મલમલનું એક લૂગડું ચાર ગજની પુત્રીએ પહેર્યું હતું તે જોઈ ચાર ગજનું ઘણું નારાજ થયો. કારણ તેનાથી તેનું આખું શરીર દેખાતું હતું. જાપને નારાજ જોઈ પુત્રીએ કહ્યું, “દેહીએ ધડી કરીને તો મેં પહેર્યું છે. તેમાં છતાંએ તેનું શરીર કાણ દેખાઈ રહ્યું નથી થતું, તેમાં ખારી શું કસર?”

બોલતો સીનેમટોગ્રાફ.

સીનેમામાં હાલતાં ચાલતાં ચિત્રો જાપને જોઈને છીએ. વિજ્ઞાન શાસ્ત્રીઓ ઘણા વખતથી એવા પ્રયત્નમાં મંડ્યા હતા કે ફોનોગ્રાફને સીનેમા સાથે એવી દિક્ષિતથી જોડામાં આવે કે તે હાલતાં ચાલતાં ચિત્રો વાતચિત કરતાં માનુષ થશે. સ્વીડનમાં હમણા એની શોધ થઈ છે. ત્યાં એનું યંત્ર જનતાવમાં આવ્યું છે કે ફોનોગ્રાફની વખતે સાથે મનુષ્યની એકીની પળ ફોનોગ્રાફમાં રેકર્ડ તૈયાર કરે છે. ચિત્રો બ્યારે દેખાડવામાં આવે છે. ત્યારે તેમને જ કંઈ બોલવાનું હોય તે ઉપર પ્રમાણે તૈયાર કરેલી રેકર્ડ ચાલુ કરવાથી જોનારને એમજ લાગે છે કે તેમાં ચિત્રો જાનતે બોલી રહ્યા છે. આ તરફીખતો ઉપયોગ સમુદાય દ્વારા દંડીઓમાં કરવામાં આવશે. સમુદ્રમાં કેટલાંક ખડકો કે જોની સાથે વહાણો અથડાઈ પડે તેમ હોય, તેવે સ્થળે એક પુરુષ ઉભો કરે છે, જેના પર શેશની કરવામાં આવે છે, જેથી વહાણો અથડાતાં થયે. આવા પુરુષને ઉપર આ પંચ ગોઠવવાથી તેઓ જોરથી અવાજ કાઢવા કરશે કે “સાવધાન, શલાલું ખડક છે.” આ યંત્રનો અવાજ ૬૦ આંધલ સુધી સંબંધીશે. આ યંત્ર બીજા ઘણાં ઉપયોગોમાં આવી શકશે.

પ્રકીર્ણ:

કેરોલીન તેલ સર્વથી પહેલાં ઇ. સ. ૧૮૨૬માં દીવો જાળવાનાં ઉપયોગમાં લેવામાં આવ્યું હતું. આસ્ટ્રેલિયામાં એક જાનના ઘેરનું ઉન વિતારવામાં આવતું હતું. દરમ્યાને તેમાંથી એક પક્ષીનો માથો ઈંદ્ર સહિત મળી આવ્યો હતો.

ચંદ્રમાં પોતાના રક્તાથી ૧૨ આંધલ ખસી ગયો છે. એવે ગ્રહો ચંદ્ર મહાન વખત મુરેખના ન્યોનિય સાક્ષીઓએ નક્કી કર્યું છે. આથી હમણાના સર્વ પંચાંગોના ગણિત તુકામાં થયાં છે.

ઈન્ડિયામાં આક સર્વથી પહેલાં ઇ. સ. ૬૬૬૫માં પ્રચારમાં આવી. ત્યારે તે સમય તે દસ પાંચ અથવા ૩. ૧૫૦ના રોડના બાવે મળતી હતી. અગ્રીર ઉત્તરવેષ તે પીતા હતા.

ચીનના કેટલાક ભાગમાં જો કોઈ મનુષ્ય તેના લહેણાવરતું દેતું ભરી શકે નહિ તો તે લહેણવાર તેના ઘરનું એક બાદલું કાઢીને લઈ જાય છે અને એમ કરવાથી તેઓ એમ માને છે કે તેના ઘરમાં શૂન પ્રેત કે એવું કોઈ સત્ત્વ પેસી તેને હરાવ કરશે.

ગ્રેટ્ટર એરિલ નામના એક જર્મને એવું સિદ્ધ કર્યું છે કે એક રતલ કાળાં દાણા ઉપર ૧૧૦૦૦૦૦૦ તથા એક રતલ લીલી દાણા ઉપર ૮૦૦૦૦૦૦ તથા એક રતલ ગેરીફટ ઉપર ૧૨૦૦૦૦૦૦ જંતુઓ રહે છે.

સંવત્ ૧૯૭૮ ની નેશનલ ડાયરી.

તયાર કરનાર—શ. ગાંધીદાસ દાહ્યાદાસ ફંચાઈ.

ત્રીમુખી પ્રકાશન—અનામિત દિનેન્દુ તથા 'મમમ

દાહ્યાદાસ' નથી પણ દલગુજરાત હોનો નાથી છે

૧. જેમ આ ડાયરી એકવાર લેઈ લે-લેસેવે એ તથા કોનીકન દિવસેયન મોજ વર્તન
અમિત આદિ પોએ મુકત કરે પ્રગમ દરી છે

આ ડાયરીમા તમે શુ જોશો ?

- ૧ મહાપુરુષોના વચનામૃતો (દરેક પાના પર તારીખ તરૂં તથા તિથિ સાથે)
- ૨ રસિકા દશકીર્તનો.
- ૩ રાખીય પંચાંગ (દનીઆના બનાવીતવા નડાપુર તથા દરેકાયકોના જન્મ મરણની તારીખ)
- ૪ હિન્દુ ઉચ્ચ (જેમ ખેડૂતો, જગુગે વેપાર, પશુપન, કેશવળી, ગોકરો વગેરે) દર્શીશો
આકાગો સાથે સાગી દર્શા દર્શાવી છે)
- ૫ ચંદ્રે માતરમના દેશમા ૧૫ દેગનાચક્રના દેગઓ તથા ૧૪૮ ૧૧ મોનોમામનાં કાચેસ
પ્રેસીડેગના દેગઓ (આ ૧૦ મોનો નવેમનથી તૈયાર કરનાર આ ૧૧ છે)
કાચેસ (મદામમો) નો ઇતિહાસ

આ વિષયન આરકીયા નીરોઈય મુસાલ ગોરબનો આમ ૧૧૭ પછી કપમાગી ૧

મામતોને સમાવેશ મોં છે

કિમ્મત— નાની સાઈઝ રૂપન ૩૦ ૧ ૦-૧૨-૦ } મગમો ડેક
 મોગી સાઈઝ ૪૦ મેક ૮ ૦૪ ૩ ૧-૬-૦ } પમદ કર્યા છે
રફ આપર આ ડાયરી નામી રહો તરૂં પણ તમારી નાયવરિમા દાયમ રચાત લેજો

અહિંસા પદ્મો ધર્મ ।

યુતો ધર્મસ્તતો જય ।

સતસંગ

— ગી ૦૦ પ્રગ ૦ —

• ડાહ્યાભાઈ દાહ્યાભાઈ દેસાઈ

ગે. ધી. ગી. આ, મુરન.

પુસ્તક ૧૩ મુ
અંક ૨ નો

માર્ગ શિપ
૨ ૧૬૭૮

વિવિધાનુક્રમ

- ૧ દયામય રીઝ ધરે અવતાર (ગે. અ. નાનાન ૪ સ. ૬) ૩૭
- ૨ માનુ દર્શક (ગે. નલિનીકાન્ત) ૩૪
- ૩ આ જગતમાં કોઈ સિધ્ધ ૨ સાધુ નથી (શ્રી યોગેશ્વર દેવનાગિરિ) ૩૪
- ૪ સામગ્રિક તોય ૫
- ૫ નિપાત (ગે. ૧૧૨૭) ૩૧
- ૬ સિધ્ધિ (સા. મહાપતિલકર મ. ન. ૧) ૩૬
- ૭ નવમી માનીએ ગાવ (પ્રેમીય નિવસ)
સિ. મનાર-મીનાતા ખ્યાલ હમન નિજામી સાહેબ દેવેનરી ૪૧
- ૮ ૩ મ્હેનો-૨૪ રાહ (મનિતા કર્ણી વિમલ) ૪૧
- ૯ મુખ ના તારાગ દુરોપી મનો (ગે. સામગ્રિક નમીગસ) ૪૧
- ૧૦ સાચાન જાન-અંકો વિમલ વિમલ ૪૮
- ૧૧ દેવતા સમયનમા (Mr R. Mohla) ૪૮
- ૧૨ સેતુ માર્ગ (ગે. ધી. જી.) ૫૮
- ૧૩ વિમિષ-માર્ગ-વિમલ ૫૦
- ૧ નમાય ૨ ૧૬૭૮

‘સત્સંગ’ માસિકની વ્યવસ્થાને

અંગે જરૂરી નિયમો.

- ૧ ‘સત્સંગ’ માસિક શ્રી દુર્વ્યસન નિષેધક, જીવદયા પ્રયોધક અને નીનિવર્ધક મંડળ તત્કાલી પ્રકટ થએલું હોવાથી માસિકમાં સુખ્યત્વે કરીને જીવદયા, દુર્વ્યસન નિષેધ તથા નીતિ વિષયક વિષયોનો સમાવેશ થશે, પરંતુ તે સાથે વાચકોની રૂચિને અનુસરી આમાન્ય જ્ઞાન, ભમાનની અનિષ્ટ શૃદ્ધિઓ, આલુ પરિસ્થિતિ તથા યુગપ્રભાવને અનુકૂળ વિવિધ જ્ઞાન આદિ આપતા લેખો, વાતોઓ પણ પ્રકટ કરવામાં આવશે માટે લેખકોને આવા સર્વ પ્રકારના લેખો પૂરા પાડવા વિનંતિ છે
- ૨ માસિકમાં પ્રકટ થતા લખાણો માટે તેના લખનાર જવાબદાર છે તેમજ દરેક લેખ સાથે તત્તી સમય છે એમ ગંભીર લેખ નહિ
- ૩ અગત આશ્વેષવાળા લખાણો પ્રકટ થશે નહિ.
- ૪ અવેલા લેખો પૈકી પ્રકટ કરવા યોગ્ય ન જણાય તે લખાણો પાછા મોકલવા અમે અધાતા નથી માટે દુષ્પા કરી નકલ ગળીનેજ લેખો મોકલવા વ્યવસ્થા કરી
- ૫ લેખો કાગળની એક ગામુએજ લખવા
- ૬ નવામાં લખાણો પ્રકટ થશે નહિ
- ૭ ‘સત્સંગ’ તુ વર્ષ દરેક આહુકનું કાર્તિક માસથીજ શરૂ ગણાશે વર્ષ દરમિયાન આહુક ચતારને પાછલા અઠો મોકલવાની વ્યવસ્થા કરી. અથવા નેટવા અઠો મોકલી શકીશું, તેટલા અઠો તુજ સવાજમ વસુલ કરીશું
- ૮ માસિક દરેક માસની ૫ જુમાએ નિયમિત પ્રકટ થશે

માસિકનો અધાર લગાજમ વસૂલ અવાજ ઉપર છે માટે તે અગાઉથી વસૂલ આપી માસિકના ખર્ચને પહેલી વસૂલાની ચિતામાંથી અમને મુક્ત કરવા દરેક આહુક બધુને આગ્રહપૂર્વક વિનંતિ છે

મા માસિક પુનઃ બંધારણે જાન્યુઆરી માસને નાકે આરોગી શ્રી અનાવિક પ્રિન્ડ ૧ પ્રેમમાં ગોપિન ૭ ગદામાં તારા ૧૩, અને મુસ્ત પેની નીઆન માનેની સમગ્ર એ મીમાથી ૧૬૫૫ વાનના રંગ ૧૩ ૧૬

ધૃતિઃ ક્ષમા દમોઽસ્તેય શૌચમિન્દ્રિયતિગ્રહઃ ।

ધીર્વિદ્યા સત્યમદ્યો દશકં ધર્મલક્ષણમ્ ॥

“દયામય શીઘ્ર ધરો અવતાર. !”

દયામય શીઘ્ર ધરો અવતાર !

“જ્યારે યાશે ધર્મગ્લાનિ હું, લઈશ અચિત અવતાર” —દયા૦

બૂલો ગયા ગુ ? શીઘ્ર કહો એ દીધો દોષકરાર,
ધર્માધર્મનું ભાન ભૂલેલા ગરજો નરનાર —દયા૦

મો વસ્તુની મોઘવારી, નષ્ટ થયો વ્યવહાર,
રાજા પ્રજા પર પિતૃધર્મથી ત્રિશ્લેષ કરે આચાર —દયા૦

દીન, દુઃખી, અભણ, બાલક મો રહે છે દુઃખ અપાર,
અધોગતિની હદ આવી રહી ! વિધ્વસો કલિ ચાર —દયા૦

આણ કાઠે ત્યાં ઈંગિરુ દેવા કર્યા કરવો વિચાર,
અધિક લોભે વણિક રાજની પ્રજા કરે પોકાર —દયા૦

ધારણુ કરશે ‘શી રીતિથી ધરણી વિપદભાર,
રાષ્ટ્ર ભારત નષ્ટ થાતાં ગુ’ યાશે કિરતાર —દયા૦

પાપ કાંપનો જમાવ સત્તર ઉચ્છેદો સુખ સાર,
હિન્દુ-મુસલમાં ઐક્ય સ્થાપતાં કરો ધર્મ વિસ્તાર —દયા૦

અંબાલાલ નૃસિંહલાલ શાહ.

માવૃ દરાન.

(૧)

એક વડાન અનન્ય બૃહાત્ત નદી,
કપુ 'બા' તણું કોથી કરાય નહીં;
કદી બાલકમાંથી વધાય નહીં,
જનની સમ કોથી થવાય નહીં.

મુજ રોદ ભરી,

મુજ સૌમ્ય મુખી,

હુ દર્શન એકજ છે જનની.

(૨)

જગદેવી રૂપે મુજ માડી તમે
તમે, વહાણની કોમળ મૂર્તિ તમે
ગુજ દિલ દયા હસકાઈ જતી,
સરિતા કે પ્રેમલણી વહતી,

કદી રહે બનું,

કુખી દીન બનું.

પણ દર્શન માડીતણું ન ત્યાગું.

રસકુંજ }
જૂતાગઢ }

“નલિનીકાન્ત.

આ જગમાં કોઈ સ્થિર રહેવાનું નથી.

આ જગમાં રે, સ્થિર નથી રહેવાનું, જેહ જાણું તેજ જવાનું,
ચાને માટે તું મોહ કરે છે રે, માથે કાળનું છત રે છે રે,
હોંસ હાથ છતાં એ હરે છે રે, એ મરે છે રે જેમ વાદળ જાપ હવાનું—જેહ જાણું તેજ.
કાપિ યુનિને પડિન લેકો રે, તેમની પણ પડી ગઈ પોકો રે,
માથે મચ્છનો મોટોભેળો રે, જેર ન ચાલુરેવિલા કે મંત્ર કરાનું—જેહ જાણું તેજ.
મોટા શ્રીમંત ને સાહુકારો રે, બધીં લક્ષ્મીતણાં બંકારો રે,
આવી ગયો પણ એમનો આરો રે, લક્ષ્મીની રે, લાંચ ન મૃત્યુ લેવાનું—જેહ જાણું તેજ.
રાજા રાણા કૌલધિ એ ખલતા રે, બેસી સુખપાત્ર ખાને ફરતા રે,
દોડા એક દિન સ્મરણ જલતા રે, હુકમથી રે મૃત્યુ ન પાણું જવાનું—જેહ જાણું તેજ.
જુઓ રાવણ જેવો રાજા રે, મુઠ્ઠી દીધીંતી મરણની આગ રે,
દત્તા મંત્રો ને આયુધ જાગ્રં રે, પણ મરીયો રે, જેમ મોત કરે બકરાનું—જેહ જાણું તેજ.
જુઓ નગરની આગળ જાયે રે, તેમ ખાખ ખલકની ધાયે રે,
પણ સમજ્યો નહિ મન કાંઈ રે, મન માન્યું રે અચળજ આંકી. રેવાનું—જેહ જાણું તેજ.
કહે દોલતગિરિ તુને આંહી રે, નજી કાળ પકડશે બાથે રે,
તેહ સમે નહીં કોઈ સાથે રે. આવેધું રે, મૃત્યુ ન પાણું જવાનું—જેહ જાણું તેજ.
વેથ કવિ તત્વજ ગોંસાઈ દોલતગિરિ શિવાઈ

પ્રાસંગિક નોંધ.

‘સત્સંગ’ના પ્રથમ અંકની ૨૦૦૦ નકલ અમે પ્રકટ કરી હતી, જણાવવા અમે પુરી થઇએ છીએ કે આ બીજા અંકની ૨૨૫૦ નકલ પ્રકટ કરવાની અમને જરૂર અમે. પડી છે, ગ્રાહકોની કૃપાદષ્ટિ માટે અમે અત્યંત આભારી છીએ. અમે ‘સત્સંગ’ નવા હિસાબથી ચરૂ કર્યું છે. અમારી ઉમેદ તેને સર્વ રીતે ઉપયોગી બનાવવાની છે. પણ અમારી શુભેચ્છાઓનો આધાર ગ્રાહકોની સંખ્યા ઉપરજ અવલંબી રહે છે. અમે ઘણા માનપૂર્વક ફરીથી વિનંતિ કરીએ છીએ કે સત્સંગના વાંચકો પોતાનું કામ સમજી ગ્રાહકો વધારવાની કૃપા કરે.

જયા અંકમાં ‘હિન્દુઓનું સત્ય’ એ મથાળાનો લેખ પ્રકટ થયો છે. તે તરફ અમારા વાંચકોનું ધ્યાન ખેંચવામાં આવે છે. સદરુદ્ધ લેખ વાંચવાથી આપણને હિન્દુઓનું સત્ય. જણાઇ આવે છે કે છેલ્લાં પચાસ વર્ષ પૂર્વે મુઘી આપણે ચારિત્રના સંબંધમાં ઘણી ઉંચી ભૂમિકામાં વિરાજતા હતા. અસત્ય ભોક્ષનું આપણે ગાદે મરવા જેવું કહીન હતું. આપણાં આવાં ઉંચાં ચારિત્રનાં બંધારણનું દારણ આપણને નાનપણથી વંશપરંપરા ગન મળતું શિક્ષણ હતું. હાલની પેઢે પુસ્તકનું જ્ઞાન ભલે મળતું ન હતું, આપણા ઉપર ભણતરની દીમતની છાપ પડતી ન હતી. પરંતુ આપણામાં નાનપણથી સ્ત્રીધી કે આડકતરી રીતે જે છાપો પડતી, તે આપણા જીવનને ધડવાને ઉપયોગી બનતી. રામાયણ અને મહાભારતની કથાઓ આપણને કંઈક રહેતી ચોખ્ખાસામાં ગામરીઆ જોડાની કથાઓ કે ચોપડાઓ વંચાતા, તે આજના જૂદ હોંશથી સાંભળવા જતાં. કથી પશુ વાત આવતાં તરત રામાયણ કે મહાભારતના દાખલાઓમાંનો ધડો લેવામાં આવતો. વડિલ પ્રત્યે માન, સત્ય પ્રત્યે પ્રેમ વગેરે આજની પ્રજાને પ્રાપ્ત થયાં હુલ્લભ સદ્ગુણો તે વખતે આપોઆપ પ્રાપ્ત થતા હતા. હુઝ પડતાં તરત ‘રામને યાદ કરવામાં આવતા આ બધા સદ્ગુણો આજે જરૂરવાદ તરફ તણાતી પ્રજામાં શી રીતે નજરે આવે’ ને ‘સત્ય’ જેવા જકત એકજ સદ્ગુણને જીવનમાં બરાબર ઉતારવામાં આવે, તો બીજી સંપૂર્ણ સારિત્વક વૃત્તિઓ તેની પાસે આપોઆપ ખેંચાઈ આવશે.

જયા અંકમાં બીજા એક લેખ ‘અમૃતપાન’ સંબંધીનો છે. તે તરફ વાંચકોનું ધ્યાન ખેંચાયું છે. તે સંબંધમાં એક પત્ર-અનુભવ અમને મળ્યો છે, તે આ અંકમાં અમૃતપાન. પ્રકટ કર્યો છે. અમારી જાણ પ્રમાણે અમે દરેકને હા:પાન કરવા વિનંતિ કરીએ છીએ, આજના અંકમાં પ્રકટ થયેલા પત્રમાં લેખકે નાકે પાણી પીવા ચંકા દર્શાવી છે. અમારો અભિપ્રાય એવો છે કે નાકે પાણી પીવું મોટાં કરતાં ઓછાં છે. નાકે પાણી પીવાથી માથાના રોગો તથા આંખના રોગોની યાંત્રિક યાચ છે, એ નિર્વિવાદ છે. વળી આપણી યોગની પ્રારંભિક ક્રિયાઓ કે જે દીર્ઘજીવન માટે જ યોગ્યવશી છે, તે નેતિ, ધોતી, બસ્તી વગેરે સર્વ નાકે વાટે પાણી પીવાથી એક સાથે અમલમાં આવે છે.

તંત્રા.

ઉપ:પાન-અમૃતપાન-કે પ્રભાતનું પાણી.

રા. રા. હાલસાઈ દાહસાઈ દેસાઈ.

સુ સુરત જ્ઞેગ

પ્રિય ભાઈ,

તમેએ તમારા સત્તમગના કાર્તિકના અર્ચના પાને ૨૭-૨૮મા ઉપપાન બદલ કૃતારો આપ્યો છે, તે મેં વાંચ્યો, તે મદ્ય તેજ લેખમા છેવટ લખ્યું છે જે “પૂર્ણપણે વિચાર કરીને આ અમૃતપાન પ્રત્યેકે કમ્બુ અને તેનો અનુભવ પ્રસિધ્ધ કરવો, એવી મારી સહુ કોઈને સવિનય પ્રાર્થના છે.” આમ લખી લોકોના હાથમાં ‘તમ્બુ લેખકનું’ હૃદય તથાવ છે. તો જે ઉપપાન કમ્બુ હોય અને જેને તેનો અનુભવ મળ્યો હોય, તે જો પ્રસિધ્ધ ન કરે તો એક તરફના મનુષ્યપણાને દોષિન કરે ખરો કારણ નહીં વસ્તુથી લોકોને હાથમાં, યાવ અને તંદુરસ્તી સારી રીતે લોકો ભોગવે એ ઇચ્છા ધરીને પણ પોતે લીવેન અનુભવ જાહેરમા સુકવો, એ દરેક મનુષ્ય જાતિનું કર્તવ્ય છે એમ હું માનું છું. તો હું પણ મારા જાતિ અનુભવ આપના “સત્તમગ”ના વાચક વર્ગ પાસે કમ્બુ કરે તો કદાચ એક લેખારો નહિ.

મારી માર વરસની વરે મને ખાશ (ખશ) બપુકમ્બુ યજ્ઞેન હતી, એક માસ સુધી તો મારા સ્વહસ્તે મીનકુમ્બ ખાશ રાકાનું નહિ કે કઈ પણ કાઠી રાકાનું નહિ. મને મારી મામી પોતાના હાથે ખરાવતી. હમેશના મારા હાથો અને સાયબમા જ્યાં ખસ યજ્ઞેન ને બાજો પણ સામુધી હું ધોઈ રાકતો નહિ એવી બાકર રિયતિ મારે એક માસ પણ ત્રાસથી કાઠી પડી તે વખતે મારા પૂજ્યશ્રીઓ જગ્યાએ મળેન હોવાથી મારે મામાના ઘેર રહેનું પડ્યું હતું. તે વખતમા મારી મામીએ જે અનહદ ઉપકાર કર્યો છે અને મારા મારે ત્રાસ લીધેલ છે તેના ઉપકાર કદી જુલાય તેમ નથી મારે શરીર મૂળથી ચ્યૂનહતું. પછી ખશ યજ્ઞ અને મારી ૧૩ વરસની વરે અમો દેશ જામનગર મજબુત એક મામે ગયા ત્યાં હરા પાણી સારા હોવાથી આરામ થયો. પણ ખસ વખતે ૮ દીવમમા ૧૦ તોના એગ્રીડ લીરેનું જેમા ફક્ત એક દીવસ મજબુત વખત જંગન જતુ પડ્યું હતું.

દેશમા મારી ૧૪ વરસની ઉમરે વજ્ર યજ્ઞ અને મારા પૂજ્ય પિતાશ્રીને ઓપરેશન કમ્બુવાનું હોવાથી સતત ૧૮૬૫મા અમો જુનાગઢમા પ્રખ્યાત ડોક્ટર નરસિંહભાઈ પાસે ગયા ત્યાં ઓપરેશન યજ્ઞ પછી નસિહતમાઈને મારા પૂજ્યશ્રીએ કહેનું, જે આને (મને) હમેશ ત્રણે તકતુમા મરતક માથી પાણી નીંમરો છે, તો ને નદન દરા આપો. તે વખતે ડોક્ટર નરસિંહભાઈએ ૧૫ દિવસ દવા આપી તેથી જે હમેશ મારા મરતકમાથી પાણી નીંમરો કરતું તેમાથી આઠ આની ઓછુ થયું. પણ આઠ આના તો રહેનજ. જે પછી અમો હમેશનો વેપાર રોજગાર અને હોવાથી અમે આવ્યા, પણ મારા શરીરમાથી રોગ રૂપી ચતુષ્વીનકુન જતો નહિ વર્ષમા ૪-૫ વખત જુલાય લેવા પડતા અને હમેશ એકને એક હોવામા દર્દી ઝાસ બીનકુન સદતાજ નહિ. તે પ્રમાણે મારી ૨૦ વરસની ઉમર સુધી એક એક રોગથી ખીસા જતી નહીં પણ ૧૮ વરસની ઉમરે મેં મહેનત વ્યાયામ અખાશમા જઈ ના કંચેન ને પણ મામ સુધી કંચેન જેમા મને શરીરે સ્ફુર્તિ

સારી રહતી અને મળ આવતી પણ મસ્તમાનુ પાણી અને એમ એમ રોગ જે ખાજના રખતના રહેલ તે જાય નહિ પણ રોગનો ખત આવના દવા લાગુ પડે છે, તે રમ જે મારી ૨૦ વગસની ઉમરે એમ સખી ગૃહગ્ય મળી આવેના જેવો પ્રમાનમ પાણી પીતા હતુ એમ મહેનુ-અને મે તે વાન સ્ત્રીકારી પ્રાત મતમા પાણી પીતાનુ ચાનુ ખમ્મુ તે નાકમયી નીપણુ મોઢેથી પ્રથમ અગમપણ શે ૦ થી ચાનુ ગળી છેલ ૨ વગમમા ગેર ૧ સ્ત્રી આવેન જે દરમ્યાન અને આગ રહ કરે આદમુ વગ્ત ચાનુ છે તેમા ૧૫૦ જે વખત સહેજ તળીખત નગમ રહી હતી

સવન ૧૯૭૪ ના બા.પ. મામમા ૧૩ થએલ ઠંદનુએન્ના જેવો આ મા દેશમા ડોઝ પળુ રહેલ કે ગામ કે ગામનુ શુ પળુ જનમમા ન્દેના બ વાડ લેખિતે પણ જે તાવે ડોડયા નદિ તે વખતે કમ્ત એક દિવસજ તાવ આવેન અને ખીજ રખન ગયા ૧૯૭૬ મા આમે માસમા દેશમા રાતે અમરમાન પેડુમા દખવા લાગેન તે દિવસે ગામડામા ડોમટ્ટ ક્યાથી હોય પણ ને આખો દીવસ જમ્મો નહિ કે આ પળુ લીવી નહિ અને કદાચ માદી યદ દે પ તો જીવ ૧ લેવા નિચા કરેલ તે માગત માસમા જનમમગથી મેગનેલીયા (પિનાયતી મી) લાવી નખ્મુ પેડુમા ખનાનુ તો તેજ દિવસે બેયોરે બન્ધ થઈ ગએન હતુ તે મેગનેલીયા લેવાનો નિચા મ તા મતા માફ મામ ગઈ સહનો આવેન, તે માફ મામમા અરે આવવા માટે દેવથી ન્વાને થએલ અને તે લાવેય મેગનેલીયા તથા દેશમાજ ગળી દીરેન હવે એક મામ મુનમમા લાખગ મહેલ અને કામણુ વદમા અરે આગો મામમ ખનાસ થવા આવી પાડો અખાડ માસમા અરેના મુનિ સિપન ડોમટ્ટ પામેથી મેગનેલીયા લુલામ મા મગાગો વગ્તના શરૂ થો જેથી લેવાનુ બન્ધ મરેન તે આગ માન કરતા છેલ ના પદ આવેવ પમ મે તે લીડુ નહિ અને ખીજને આ રી દીરેન તે આગ દિવસ મુધી ને આગ ૧૪ મમ થવા જીનામ લેવાનો નિચા કરેલ તે નીધી નહિ કા જી રાત મમમા પાણી પીતાનુ ચાનુ તેનાથી દસ્ત નીડો સા આવે છે જેમા વળી મો જે વખત જનમ જવા ની મ્ત હોવાથી મરાગ સાજ મે વખત મક થુ તો સામા જીનામ લેવાની જરૂર પ

હવે ઉપાન જે નમ્મારી દરુતુ ઉતમ છે ની મ્દી દરે મા મુ મે ત અનુમત તીરન નથી પણ મોઢેથી પ્રમાનમા પીડુ ખરામ ખીનુત નથી એ પણ રત સિદ છે મ ૧ અગ ૮ વરસ થવા મા ૧ મનકયાથી ગમે તે નુમમા પણી નીમ્મનુ ને તલન નધે થઈ ગઈ કે ન ઉન્દાગામા લે મગ્તકને નાસ વધુ સાય તોજ પ યી નીમ્મો છે દિવસના નાગામા પણી પીવાય તો ગરીબાથી નીમ્મો પણ મનમ્માથી જીવ નીકરે નિરાય આઠ વગમમા ઉપા જીવાની ગો તે મે વખત કમ્ત એમ એમ દિવસ સિવાય વિશે માદ ની જેન મ્મપ ૧ થએન નથી

હવે કોઇ વાયમ વર્ગ રામ કાઢે જે વખત દિવ જગત જતાનુ હોય છે, તેથી ત િખન નક હે છે તે રાકા કાઢે એ રજુ મનમાજેય છે તા તેનુ નિવા મુ પ ૧ નાન આપેથી અસ્થાને નહિ મણાય અરે માગ સ્થિતિમા ૧૫ રગમના દીમ્મને જે માનથી રર માફ ન થગ દીવસમા ખોગની અલ મે રખ વખત જગત જતુ પાવુ તેની લગમગ એમ મામ થક તેજે મારી પાસે વાત મરી તેજે જીલ્લાય લવાની હ ગ જનાવી મ જીલાયની નાક ના મ ૧ અને મરી ઉપા લખી ગો તે ખીના અગગ મેની અને રત માનમા પણી ન તા ૧ મામમા

બરી મળી પીના જવાનું કહી દીધું. ૪-૬ દિવસ તો તેણે પ્રભાતમાં પાણી પીવાનું કેમ એ આગ્રહ કર્યો, પણ પાંડે આવતું “સત્સંગ” અને આવતા તરત અમૃતપાનનો લેખ વચાવ્યો. જેથી તેણે તેજ દિવસે ગડ કરેલ છે જેને આજ લગભગ ૨૦-૨૨ દિવસ થઈ ગયા છે. અને આજ ૧૫ દિવસથી રક્ત એક વખતજ જંગન જતો હોઈ દસ્ત સાદ આવી તબીબત સારી રહે છે અને આજ એ ત્રિસથી તો તે સુતી વખત પણ પાણી પી મુંઝ જઈ લગભગ ૩૧ થી ૪ વાગતા આખ ઉંચે કે પાણી પીએ છે (ઉપપાન કરે છે.)

આજ મારી ઉમર અઠાવીસ વર્ષની છે અને ઉપપાન કરતા આજ આઠમું વર્ષ ચાલુ છે મારી હકીમન વાચક વર્ગ પામે મળુ કરી છે હું ઉપપાન લખી ગયો તેમ નાકમાંથી નહિ પણ મોઢેથી પાણી પીક છું નાકમાંથી ને પાણી પીવાનું અધિમુનિએ કહી ગયા હશે* તે વિશેષ કાલકારક હશેજ પણ મેં જતે અનુભવ લીધેલ ન હોવાથી તે પ્રદમ કંઈ પણ આજ લખી રાહનો નથી. પણ અત્રે પણ ચાર ગાંઠ ઉપર રહેનાર એક બ્રાહ્મણ ગૃહસ્થ આજ લગભગ ૮-૧૦ વરસથી નાકમાંથી ઉપપાન કરે છે એવી માત્રી મળેલ છે તો તે બદલ બરાબર ખુવાસો મગારી વાચક વર્ગ આગળ હકીકત મળુ કરીશ

અત્રેના મુનિસિપાલિટીના ઇન્સ્પેક્ટર યોગેશ્વર બાલવંતેકર જેની ઉમર આજ ૬૪ વરસની છે તે અજ મોળથી લગભગ ૨૦-૨૨ વર્ષ ચલા પ્રભાતમાં પાણી પીએ છે તેની પાસે તપાત ક્રતા ને કોઈ પણ જાનના વાસણમાં પાણી પીએ છે ત્રાતાનું મને જોઈએ એમ કહેતા નથી પણ એક શેરનું માખ ખાસ રાખેલ છે. જ્યાં જવું હોય ત્યાં માખ સાથેજ હોય, પ્રભાતમાં પાણી પીવાનું છુકે નહિ એવો નિયમ છે વળી જવાગથી પાણી પીવાનું રાઈ કરેલ ત્યારથી આજ લગી માખપણુ દિવસ તાર અગર કોઈપણ પ્રકારનો રોગ તેમને થયેલ નથી એમ તેઓ જાણીને કહે છે. વળી ૧૯૭૪ના આખા દેશમાં ત્રાસ વર્તાવી ગયેલ ઇન્ફ્યુએન્ઝા જેવા તાવમાં પણ મારે દરેક ટેકાણે મરણો નોનવા જવું પડતું ત્યાં દુર્ગંધી હોય, વ્યવસ્થા ન હોય, પણ મુનિસિપાલિટીની નોકરી પતકરેલ નગરવી પડતી કોઈ પણ ધર મર ન હતું જે તેમાં તાર નથી. મારે રોગ એલામાં જોગ ૮-૧૦ માહનની સફર થાય તેના વખતમાં પાણુ તાર આવ્યો નથી. અને એક મેન્ડ પણ માથું દુખેલ નથી વળી આજ ૧૮ વરસની ઉમરે હું ખુશીથી પમે જોગમાં જોગ ૧૨ ગાંઠની મુલાશરી એક દિવસમાં કરવા નૈવાર ૮. એમ પણ કહે છે પ્રભાતમાં પાણુ પીધેથી રજા કાપદા છે જેના કે નિદ્રા પણ મેં તે ટેકાણે સુતાની ઇચ્છા થતા સુતા કે પાચ મિનિટમાં જોગના લગે છે તે એક મોટું સુખ છે એ પ્રમાણે તેની હકીકત છે. તો હવે સારી તદ્દસ્તીવાલા શ્રી અગર પુગોએ નાકથી ન જની શકે તો મેં દાથી પ્રભાતમાં પાણી પીવાનું તેમ રૂએ રાઈ કરી ધીરે ધીરે પ્રમાણ વધારી ઉપપાન થું નહીં તો એક શેર મુઠ્ઠી પણ ચાલુ મળે તો તે તદ્દસ્તી સારી જોગવશે એમાં શક નથી.

હવે આ લેખ બંધન કરોલ પણ આપના માસિકમાં છપાતા વાચક વર્ગ વાચકને તેના કોઈ પણ મળી ગૃહસ્થ અનુભવ કરંગે તો નનો ઉપયોગ થયેલ માનીત.

મીપનું
૨-૧૨ ૨૧

નિ. સેનક

નારણદાસ એલ. હમીદ.

* ખુનામાં મા' આપના અકમા આપેલી અમારી 'નાસિક નાર' જુઓ. ત ત્રી.

તરકે કુરબાનીએ ૧૧૧.

(ગૌવધ નિષેધ.)

અસલ ઉર્દુમાં લખનાર. '

મુસબીરે ફિતરત હઝરત મવલાના ખવાલ હસન નિઝામી સાહેબ દેહેલવી

અનુવાદક.

નિઝામુદ્દીન કુરેશી અહમદાબાદી.

(ગત્રાકષી ચાવુ.)

ચાલુની ચાલુક.

હવે હું મુજકગંગા નિરનાના ચાલુખનના જનામ મોવવી જરર એકમદ સાહેમે પ્રગટ કરેલા એક ચોપાનીઆનો જનામ આપવા ધારૂં —

જેમા અમાગ હમગત મનનાના મારી સાહેમ તથા મદાત્મા ગાધી સાહેમ પર હુમલા કરવામા આવ્યા છે, અને મુસલમાનોને ગાયની કુમાની કરવાની તાબીદ આપવામા આવી છે.

મજકુર ચોપાનીઆનો મૂળ હેતુ ગાયની કુમાનીને ઉત્તેજન આપવાનો હોવાથી ગૌવધ-નિષેધના દિમાયતીઓ હસન નિઝામી, અબ્દુલમારી અને ગાધી ઉપર તેમા ચોટ કરવામા આવી છે.

મામગવા પ્રમાણે તો અરેખગ આ ચોપાનીઆના લેખક જનામ મવલાના અશરફઅલી સાહેમ છે, પણ અમુક કાગલુસ આ ચોપાનીકે ઝર એકમદ સાહેમના નામથી પ્રગટ થયું છે.

જે આ વાત સાચી હોય, તો જનામ મવલાના અશરફઅલી સાહેમની ધાર્મિક હિમત પર દીઝ ગીરી ડાપન થયા વિના રહેતી નથી, કાગલુકે તેઓ છયોમ ઉવાડ પડવાની હિમત ધગવતા નથી

મને જનામ મવલાના અશરફઅલી વિષે માન છે કાગલુ કે તેઓએ કેટલાક નહાગ ગિવા-જના સુધાગ માગ ગિમાના (ચોપાનીઆ) લખ્યા છે, તેથી એક રીતે જોતા તેમના જેવા વિદ્વાન પુરૂનની હિદુસ્તાનમા જરર છે તેઓ બેવડા ગાધાના, ધર્મવરણ ગુના, અન્ય દાદીવાગા અને કદાવર મોક્ષવી છે. તેમનુ વય આસરે ૫૦ વર્ષથી વધારે છે તેમનો અરાજ ચોક્ષો અને અસમગ્રક છે તેઓ જ્યારે કોઇને મોષે છે, ત્યારે નીચુ જોઇ આડી નજરે વાન કરે છે.

અને તેથી સમગ્રનારના મન પર પુરી અમર થાય છે.

જે કે પીગી મુગીદીના કેટલાક મુત્ત પગ તેઓ જીમ અને કનમ વડે તાનો મારવાને ચૂક્યા નથી, છતા તેઓ પોને પણ મુગીદી બનાવે છે તેઓ ગદુ સારી રાયક (મોધ) કરી શકે છે, અને એટી સાથે ત્રણ ચાર કલાક સુધી બોની શકે છે વળી એમજે સ્ત્રી કેગચ્છીના સખંધમા (બેહિસ્તી જેવગ નામના) કેટલાક પુમ્નમે લખ્યા છે, જે તેમને આહનારાઓમા પ્રચલિત છે. તેમા મિખત્સ અને ચિવેક રહિત કેટલુક લખાણ હોવાથી કેટલાક મુસલમાની દેશી રાજ્યોએ મજકુર પુસ્તકો પોતાના મેટમા દાખન કરવાની મનાઈ કરી છે તેમના મુગીદી અને માનનાગ તેમને “હકીમુલ હમન” કહે છે, અને લખે છે, કે વળી કેટલાક મુગીદી શહાદત (સાક્ષી)ના કનમામા “લા કલાદા કનમાહો અશરફઅલી અલુસ્વાદ” પણ બોલે છે આ વાત જ્યારે એમના જાણવામા આવે છે,

ત્યારે તેઓ નાપસંદ કરતા નથી. બલકે તેના મુરીદાનાં વખાણુ કરે છે. એમનાં કેટલાંક બનાવેલું પુસ્તકોમાં લખ્યું છે, કે કુરાનેચરીફની શલાલી આવત લખી વાંધવાથી રૂબરૂ શકિતમાં શક્તિ થાય છે. વળી તેઓનું એમ પણ કહેવું છે, કે ખુદાનું અસત્ય બોલવું એ શક્ય છે. અને વળી તેમનો એવો પણ મત છે કે મોહાદ ચરીફની મજલીસ તે શ્રીકૃષ્ણના જન્મની ઉત્તરણીને મળતી છે. તેઓ કાગડાને પણ હકાલ ગણે છે. અને ન્યુસપેપરો તથા મોપાનીખાં વાંચવાં એ ના જાય કહે છે. છતાં તેમની પોતાનીજ ખાનાગાહથી એક માસિક પ્રગટ થાય છે. તેઓ પેપરો અને માસિકની કિંમત પહેલાંથી વચ્ચે કરવાને દુરસ્ત ધારતા નથી પણ પોતાના માસિકની કિંમત ઘણે ભાગે પ્રથમથી વચ્ચે લે છે. તેઓ પેગમ્બર સાહેબના ઇસ્મે એમને ખચ્ચર ગણેલાના ઇસ્મ એમની ઉપમા આપી સરખાવે છે. અર્થાત્ તેઓ તમામ મુસલમાનો અને આખી દુનીયાથી નવી ચાલ આપવાનું પસંદ કરે છે. અને કેટલાંક નવીન ચાલનારોએ તેમની સાથે જોડાય છે.

ખિલાફતના પ્રશ્નમાં તેઓ કદી પણ મુસલમાનો સાથે ભળ્યા નથી, અને હવે તો ખુદી રીતે ખિલાફતની વિરુદ્ધમાં તૈયાર થયેલા નજરે પડે છે. કાલ આ પુસ્તક તેમણે પોતે લખ્યું હોય તો પણ આ વાત તો નિઃસંશય છે કે આ મોપાનીક ખાસ કરીને તેમની ખાનાગાહથી પ્રસિદ્ધ થયેલું છે, અને તેના લેખક મોક્તરી જરર એકમત ઉમ્મખાની પેતે પણ પોતાનું કાલ ખાનાગાહ ચાલુખવન હોવાનું જણાવે છે.

આ પુસ્તકનું નામ “ તેકશર મુસલમાની અને મવાસાતુજ-મુશરફીન ” રાખ્યું છે, જેનો અર્થ એવો થાય છે, કે મુસલમાનોને મુશરફીકાની દોસ્તીથી ડરાવનાર પુસ્તક.

આ માસિકની અરશિક અને અસરગ ભાગ પડતી રાક જાય છે કે આ પુસ્તક મવાસાતુજ અશરફખી સાહેબેજ લખેલું છે; કારણકે તેમને હું લખતાં બીલકુલ આવડતું નથી, અને તેમ મુરીદા સિવાય તેમની જન્નાતી ભાણ કેલની સમજમાં આવતી નથી.

આ પુસ્તકના મવાસાતુજ ઉપર કુરાને ચરીફની બે આવતો લખેલી છે, અને ઘણે બાબે તેણે સાહેબને તે પ્રસંગે આનંદનો ઉમરો આપ્યો હશે, કે મેં હિંદુ મુસલમાનોને જુલા પાકવાનું ક સચોટ પ્રમાણુ રજુ કર્યું છે. પણ ત્યારે તેઓ મારો આ જવાબ વાંચશે. ત્યારે તેમના હા ગોંધ ઉપર પડશે. અને હિંમુદ્દ જતી જશે, કે મેં જે આવતો હિંદુઓથી અસહકાર કરવા લખેલી, તેને તો ગોંધી પાર્ટિએ પોતાની અમલકારની ચગવણ મારે પ્રમાણુ રૂપ બનાવી લીધી. અ ખરેખર તે પ્રમાણુરૂપ પણ છે. હવે કાંઈ પણ ચંકા રહી નથી. કે આ આવતો તો ચોક્કાં ચોક્કાં જે લોકોથી ગોંધી, અખુલમારી વગેરેએ અસહકાર કર્યો છે, તેઓની સાથે અમલકાર કરવાનું સમર્થ છે.

પહેલી આવત.

“ વક્ષ દનિત તખ્ખતા અહવાદુમ બ અલ્લાહ જખક્ષા મિનલ ઇસ્મે માલકા ” મિનલક્ષા મિંતુ વર્ધો ઇત્ વલા નસીર ”

આ આવતનો તખ્ખુમે મવાસાતુજે નીચે પ્રમાણુ રજુ કર્યો છે. “ ત્યારે તમને કાશરોના ગલ (ખોટા) વિચારો ખાતુ વડીથી જણાવવામાં આવ્યું છતાં, તેમની તાબેદારી કર્યો તો તમ ખુલ્લથી ખસવાનાર કાંઈ પણ મદદગાર રહેશે નહિ. ”

આ ઉપરથી સાર જણાય છે કે પેગમ્બર આદેમ તો માસુમ છે, કે જેથી આ હુકમ આમ મુસલમાનો માટે છે.

આ તર્જુમાનો ખુનાસો મવલાના સાહેબના લખવા મુજબ એવો થાય છે, કે એ રસૂલ તમે જો કાફરોના ગનન વિચારોથી જાણીતા થયા બાદ પણ કાફરોનું અનુકરણ કરો તો પછી તમને ખુદાથી બચાવનાર કોઈ મદદગાર થઈ શકે નહિ.

કાઉમમા મવનાનાએ એવો ખુલાસો કર્યો છે, કે રસૂલ તો માસુમ હતા તેથી આ સબોધન મુમલમાનોને છે, કે તમે કાફરોના ગનન વિચારોની પેરવી ન કરો.

જનામ મવનાનાએ આ પુસ્તક હિંદુ સાથેનો સબધ તોડતા લખ્યું છે માટે મજહૂબ આપત તે પુસ્તકના મથાબે યાકબની આવી છે, કે ખુલ્લો રસૂલ નાહ (સ)ને ફરમાવ્યું કે જાણુ થયા પછી તમે કાફરોના ગનન વિચારોથી પેરવી ન કરો.

હવે હું એ કહેવા માગુ છું કે—

આ આપતો હિંદુને લાગુ પડે છે, કે જે લોકોથી મહાત્મા ગાંધીએ અસહકાર કર્યો છે, તે લોકોને મામાન્ય રીતે મુસલમાન સિવાય દરેકને આ લાગુ પડી શકે, છતાં મવનાના માત્ર હિંદુઓને જ લાગુ પાડનાનો પ્રયત્ન શ્રી આધારે કરતા હશે? મુસલમાન સિવાય કોઈ પણ ઈમાન વિચાર જૂન જરેના હોય તો તેઓથી દૂર રહેના, અને તેનું અનુશ્રવણ નહિ કરના આ આપતમા ફરમાવ્યું છે તેઓનું માનવું એવું છે, કે તે હિંદુઓને લાગુ પડે છે જે કે તેનો પુરાવો તેઓ આપી શક્યા નથી અહીં તો મુસલમાનો નહીં પણ હિંદુઓ મુસલમાનોના ખિતાબતના પ્રથમા તેમના વિચારોનું અનુશ્રવણ કરવા લાગ્યા છે. તો કદાચ એમ કહેવામા આવે, કે મહાત્મા ગાંધીને મુસલમાનોએ પોતાના લીંગ ખનાન્યા છે, તેના ઉત્તરમા કહી શકારો, કે તે મુસલમાનોના વિચારો અને ફરમાવો પૂરી પાડતા માટે છે નહિ, કે તેઓના હિંદુ તનિકેના વિચારોના અમનગરવા માટે કેમકે આજ કાલ હિંદુઓના વિચારો સમષીની કોઈ ચર્ચા નથી જે કાંઈ ખૂબાગ છે, તે ખિતાબત માટેનો છે આ ચળવળનો સત્પાસકનો આધાર મુસલમાનોના વિચારો સાથે સબધ ધગવે છે, ન કે હિંદુઓ સાથે એ બાઈઓ તો માત્ર મુસલમાનોની હમદરની માટે જ હમારી સાથે શામિલ થયા છે

આ ગાનનનો ખુનાસો ઉપરની ફલીન કરતા પણ કુરાન શરીફના એક શબ્દથી વધારે સરળ રીતે થઈ શકે છે, અને ને શબ્દ “ઇસ્લમ” છે

ખુદા ફરમાવે છે, કે ઇસ્લમ પ્રાપ્ત થયા બાદ એવે કાફરોના વિચારો ખોટા છે એમ જાણવામા આવના બાદ તેઓનું અનુશ્રવણ કરવું એ ખુલ્લો નાખુલ્લ કરવા જરામર છે

પ્રથમા ઇ મ શબ્દનો અર્થ વહી લખ્યો છે, આ એક તેમની કૃત્રિમ ચાનાગી છે. અહીં તો ઇ મ શબ્દ આધારણ અર્થમા નપરાઓનો છે તો પછી ઇસ્લમનો અર્થ વહી શી રીતે લઈ શકાય? કદાચ તકરારની ખાતર ઇ મનો અર્થ વહી માની લેવામા આવે તો પણ એ સિદ્ધ થાય છે, કે પયગમ્બર સાહેબને માટે આ ઇ મનો અર્થ વહી હશે, અને મુમલમાનો માટે ઇસ્લમનો અર્થ આમ માતૃમાન (મામાન્ય ચેતવણી) છે

આ ઇસ્લમ શબ્દથી સાદ જણાય છે, કે જ્યારે તમેને ખોટા વિચારોની ખમર થાય ત્યારે તેમનું અનુશ્રવણ કદી ન કરો અહવાનું બાહ્યત મનાના સાહેબે ખોટા વિચાર કર્યું છે. જે કે

અકલા એ હાનુ બહુવચન છે અને હા એ નરસાની ખાહેશનુ નામ છે મિચારે બી' નરસાની ખાહેશમા તો મોટો ફેર છે. આ આપનનો ખરો તરજુમો તો આમ થવો જોઈએ

“ જો તમેને તેઓની (સંપથી જોડાયલા) નરસાની ખાહેશો (છેવાથી ગળ્યો અને પવિત્ર રથોના કમળ બામતની) જાણુમા આપ્યા પછી (કે એ જગાએ મુસલમાન કોમ સિવાય કોઈ પણ પ્રજાનો કમળે જળ્યા નથી.) અનુકરણ કરો (તેથી રાજ થશે અને તેની વિરુદ્ધમાં સર્વ પ્રજાન નહિ કરશે) તો પછી (તમાગ પર ખુદાની પકડ થશે) તમને ખુદાની પકડથી બચાવનાર કોઈ પણ મદદગાર મળી શકશે નહીં.

મવલાના સાહેબ! તમા ન્યાયપૂર્વક વિચાર તો કરો કે આ આપનનો ઉપર મુજબ અર્થ થયો કે નહિ આ આપનનો હિંદુઓ સાથે શો સમઘ છે? આવારણ સમજવાળો પણ કહી શકશે, કે આ આપતો તો મરતાનાની દલીલની તદ્દન વિરુદ્ધ જાય છે, અને તેમના વિગેધીએ ને આથી તો મજબુત ટેંગ મળે છે.

બીજી આપત.

જો મવલાનાએ પોતાના પુત્રકના મથાળે યાત્રી છે.

“ વહા તરજુમના ઝંઝૂમ ફત્તમ હુમનાર ”

આનો અર્થ મવલાના સાહેબ એવો કરે છે કે નમો મુહરીકોના તરફ રજુ ન થાઓ. હાથ તમને અક્ષિમા જવું પડે.

કોઈ પૂછે, કે આના મોખા નિહાન પણ ખુદાના કલામમા (તહરીફ) કરી શકે છે, અને તેનો ખોટો અર્થ કવાની હિંમત ધરે છે તો પછી મારે લાગ્યારીથી કયુન કર્યો; સિવાય છુટકારો નહિ થાય; કારણકે મવલાનાએ “ઝનમુ”નો અર્થ મુગરીકો કર્યો છે. ખુદા તે લોકો ઉપર દવા કરે, કે જેઓને રસ્તો મતારનારા આરા વિધાતા છે જેઓ આપતોના તરજુમો પણ પોતાની મરજી મુજબ ફેરે છે. જેને મવલાના પોને પણ કુરાંના તરજુમા કરનાર જાગીરા છે “ ઝનમુ”નો શબ્દાર્થ એવો છે કે જેઓએ જુનમ કર્યો આ અર્થમા મુગરીકોના પણ સમાવેશ થઈ શકે, કારણકે તેઓ (શિક) કમી પોતાના આત્મા પર જુનમ કરે છે, અને તેના મુમનમાનો કે જે શુનાહના દૂર્ય કરી પોતાના પર જુનમ કરી ઝાનીમ મને છે એ સામાન્ય સમજને ખાસ અર્થમા વાપરવો એ તો મવલાના યાનની સાહેબની હિંમત કમી શકે, બીજો તો કોઈ મુમનમાન કુરાંન શરીફમા આવી તહરીફ નગર કમી શકે

મુશગીક શબ્દ રાપની મવલાનાએ એમ કમ્બુ હવુ, કે આ આપનથી મુશગીકનો અર્થ હિંદુઓનેજ લાગુ પડશે જો કે ‘ઝનમુ’ શબ્દે તો પેકારીને લે લે કોળા આમ મનાવી આપ્યા કે જેઓનો આ સાથે સમઘ છે, તે તો હિંદુઓ નહીં પણ વર્તમાન મનાવે શાક્ષી ફો ખરેખર જુ મ કરનાર કોણ છે? હુ તે કમથી જાણુમા નથી છંજો આ મને આપનો હાગ મવલાનાની છંજો વિરુદ્ધ સિદ્ધ થયુ, કે હિંદુઓથી અસહકાર કરવો એ તદ્દન ખૂન બરેતુ છે, એવુ જ નહીં પણ આપનો કોઈ પણ ગેત હિંદુઓને વાણ પડા શકતી નથી.

[આ લેખનો ધણો મનન કરવા જોગ લાગ આવતા અકમાં.]

એ બહેનો—સુમતિ અને સુશીલાનો બાધદાયક સંવાદ.

(ભારતવાસી જનોનો અભ્યુદય ઇચ્છનારી શાણી બહેનોને માર્ગદર્શક)

લેખક સદગુણાનુરાગી મુનિશ્રી કર્પૂરનિખ્યલ (વલ્લાણ કેમ્પ)

સુમતિ—બહેન સુશીલા ! વિજ્ઞાન અનુભવી જો તું છે કે ' શાણી માતા સૌ શિક્ષકોની ગરજ સારે ' એ શા આધારે ખેતી કરે ?

સુશીલા—બહેન ! માણી (સમયને ઓળખનારી-સમજુ-ચિત્તશુદ્ધ) માતા મયપણથીજ પોતાના બંધાણ બન્ધાઓમા માણીજ સરકાર પાડી આપણ ઉપર કરી, તેમને મુખી અને સરચુકી મનાવવા હવે મળે છે સાથે દિન રાત ભારે પરિશ્રમ ઉઠા મા કરે છે લગારે જે ધરતો લાભ્યા વગર પૂર્ણ પ્રેમથી તાણી માના મર્યાદાથી દુર્ધા મરે છે, તેવું અને તેવું ઉપરોગી મામ ગમે તેવુંતા અન્ય શિક્ષકો મ્યાથી મરી શકે ? ખરી ઉપરોગી બીજા પ્રેમથી જાણી માનાજ આપી શકે છે તેવી બાબત અને તેવો ઉપદેશ બીજો આવેજ મ્યાથી ?

સુમતિ—અમુક માતાને જાણી શા આધારે મ્હી સમય ?

સુશીલા—નિવૃત્તા માતાની જેવું તેવું હલ્ય હેતાવ-પ્રેમાગ અને કેળવણેન હોય જેથી તે ગર્ભાધાનથી થકી હરેક નીતિએ તે ગર્ભની રક્ષા ને પુષ્ટિ માટે મળેલ રાખતી સિદ્ધાંત રતે અનુસરી ચાલે, ખાન પાન અમન શયન કે બેસવા ચાનવાના તે વખતના વિષયોને બગાડ લક્ષથી સાચવે મમ અનુભવ ગર્ભને હિતમાગી મનુવુજ મેવન મરે તેમા લગારે મલ્લન ન મરે, ગર્ભના પ્રમાણથી માતાને જે મનોરથ થાય તે નમ્રતાથી નિજ પતિને નિવેદન મરે અને તે રક્ષ થતા ચિત્તની રસતા ધાગણ મરે આવી શુશ્રુષુ ને ચક્રાર માતાને જાણી કહેરી થ ?

સુમતિ—શાણી માતાની અધિન સાર્થિકા આગળ ની નેત થઈ શકે છે ?

સુશીલા—મામનના જ મ પહેલાં જો ગર્ભાધાન પહેલાં પશુ શાણી માતા (તેમજ પિતા) સુદર સારિત્ત્રિ વિચાર જાણી અને આચરણ રહે એક સુદર સારિત્ર મનોમય આદર્શ મામનુ દ્રશ્ય ખલુ મરે છે અને ગર્ભાધાન આ પછી પા પુન પુન તેરાજ સુદર સારિત્રિ વિચાર જાણી અને અચારતુ પરિહીનન મગ્ના મી તે વડે મર્યાદા ગર્ભગત માનમની રક્ષા અને કુળ મી અનુકરે ઇન્નિય ગુણવાળા મામકને જન્મ આપે છે

સુમતિ—અને પછી શાણી માતા શુ મમ કરે છે ?

સુશીલા—એ બાગ ર નવી રક્ષા અને પુષ્ટિ મરવા પૂર્ણ મળેલી હરેક પ્રવાન મેવતી પોતે આનંદિત થાય છે તેનો શાનીગિત તેમજ આનગિત રિમમ મરય તેવો હાપમ બોર્ડો પ્રયાસ મરવા પોતે મ્હી મ્યાગ-ખાખી ગખતી નથી તેવું મુખ્યમગ બોધ જોઈ પ્રેમાગ માતા તેના સુકોમળ માને સુમન મ તી જો રખાઈતી આમકને વિનો ઉપભવે છે જ્યામુરી એ પુત્ર મન અનપાન યોગેજ પોતાનું મેગવનો રહે છે તમા સુધી શાણી માતા રજતી તામસી જેવા રિમતી ખાનપાનથી મહેલ રમે છે અન અમૃત સમાન મનપાનથી તેને જગતી પે રજ મળતું મહે એવા અધિકારી સારિત્ર બોગમનુજ નિર્વામન મેને મેવન મરે છે તેમ અમૃત સમાન રાનપાનથી પોતાના પ્રાણ જેવા મામનને શાણી માતા શાનીગિત ચોરમ આપે છે, તેમ શુદ્ધ સારિત્ર મામના

મય વિચાર વાણી અને આચાર પાલનનો તેને આધ્યાત્મિક પોષણ પણ આપ્યા કરે । માતા તેને લગભરે જોડુ આપના દેતી નથી, તેથી યાગક સદા હમનુ મનુ નવન વિ માતાને ભારે આનંદ ઉપજાવ્યા કરે છે એ રીતે તર્લતા ચંદ્રની કળા તથા ચપટી લના બાળક દિન દિન વૃદ્ધિ પામતુ આસપાસના સહુને હર્ષ-સંતોષ ઉપજાવે છે ખરેખર શાણી આવુ સુદર પરિણામ લાવી શકે છે

સુમતિ—આજકાલ એવી શાણી માતાઓ હાથે પુત્ર રત્નો ઉગરતા માગેજ દેખાય છે રત્નોને કેળવવાની કળા વધ વિગત માતાનેજ પ્રાપ્ત થયેલી હોય છે એવી ઉત્તમ કળા માતાઓ આજી પોતાના બાલક બાળકોને કેળવે તો એવુ સુદર પરિણામ આવે તર ?

સુશીલા—એવું સુમતિ ! ત્હારું કહેવું સત્ય છે, તથા તારી ભાવના પણ સુધરે છે જતા જતા સુધી બનિપાયા માતા થવાની એવી કન્વાએને એમને લાગે સાચી કેળવણી આ તત્તમ પ્રયત્ન કરી દેવા સમર્થ રહે છે. ત્યાં સુધી એવી સુદર કળા પામવાની શાણી માતાઓ ખ્યા યોડીજ રહેવાની તેમા ચોખ સુધારે થવાજ સમર્થ ન શાણી માતાઓ પોતાના પુત્રોને મારી રીતે કેળવી નિ સમય ભારત બ્રહ્મિને અબુદુલ્ય કરવાનીજ ઇતિગમ

સાર—શાણી એ બહેનોનો આ બોધદાયક સમય વાચીને કેસામળીને અન્ય સુગુણ બહેનોઃ ॥ બહેનો અને કુટુંબો જાને દર કરી ઉત્તમ સદ્ગુણો આજી બીજી બહેનોને સારા દાખના રૂ 1 સુધારના પ્રયત્ન કરવો જોયી આપણી બનિબનતી પ્રજા અધિન સુખી થઈ શકે

મુંબઈના દયાળુ યુરોપીઓનો.

સુસહમાન કોમને અરજ.

લાખો જનારોને ત્રાસ દાયક વેદનાથી બચાવો !

હૃદયરો માણસોને જીવંતે જીવી મરીવારીઓથી બચાવો !

૧ વાદરાના કસા, ખાતામા ત્રાસદાયક ઘાતકી પથ્થુ !—મુનાઇ પાસે વાદરાના મસાઈ ખાતામા લાખો બીયારા જનારોને ત્રાસદાયક રીતે રીવાસીને મારી નાખવામાં આવે છે તે હકીમત દાનમા બહાર આવવાથી મુનજના બહીરા અગ્રેજ વર્તમાન પત્ર ‘એન્ડ્રે કોનીકવ’ ના ॥ ૨૬-૭-૧૮૨૧ના અંકમા તે યવના અધિપતિએ પેકાર ઉઠાવેલો છે

વાદરાના કસાખાતાને સરહુ લેખમા “યેના ત્રાસદાયક રીમાવરા માટેના મકાન” ‘That Horrid Torture House’ નીરૂં જોવાપડુ છે .

૨ મુંબઈના યુરોપીઓનો દયાળુ ડરાવ—સદશના કમાઈખાતામા કિપ પ્રમાણે પ્રધાન ધાનગી પશે જનારોને મરી નાખવામા આવે છે તેનો ખ્યાન કરીને મુનજમા ઘણા પીઓનોએ માસ નહી ખાવાનો ડરાવ કર્યો છે.

(“ Many Europeans in Bombay, who have come to hear of the execution, are becoming vegetarians ” -Bombay Chronicle, July. 1921)

૩ જરા ખ્યાલ કરજો ?—જ્યારે મુખાઈ જેવું સહેરે જ્યાં સત્તાવાળાઓ તેમજ પ્રજા વર્ગ આ બાબતમાં ઘણી કાળજી રાખે છે તો પણ ત્યાં કસાઈખાનામાં ખીયારાં જનાવરોને ત્રાસદાયક રીતે રીખાવીને મારવામાં આવે છે, તો પત્રી હજારો નાનાં સહેરો તથા ગામોના કસાઈ ખાનાઓમાં શું થતું હશે ?

૪ માંસના ખોરાકથી થતી જીવલેણ બીમારી—માણસની પેઠે જનાવરોને પણ કૃમિ, કોલેરા, વગેરે જીવલેણ બીમારીઓ થાય છે અને સત્તાવાળાઓની ગમે તેટલી દેખરેખ છતાં એવા હજારો જનાવરોને વીનાશન તથા અમેરીકા જેવા દેશોમાં પણ ચોરી છુપીથી માણસ જાનના ભોગદ માટે હમેશા કાપવામાં આવે છે, અને તેમનું રોગી માંસ ખાવાથી હજારો અંગ્રેજો તથા અમેરીકનો ઓર્થોટા મરણ પામે છે, અથવા કોઈ જીવલેણ બીમારીના ભોગ થઈ પડે છે, તે સંબંધી સત્તાવાળ હકીકતો મેં Close slaughter Houses (કસાઈખાના બંધ કરે) એ નામના મારા અંગ્રેજી હેંડબીયમાં પ્રસિદ્ધ કરી છે

જ્યારે વિધાયન તથા અમેરીકામાં ઉપર પ્રમાણે સ્થિતિ છે, તો પત્રી આ દેશમાં શું થતું હશે ?

૫ હિન્દુસ્થાનમાં શું થાય છે ?—હિન્દુસ્થાનમાં સહેવા માંસ મળીતો વેપાર ચાલે છે તથા નેથી માણુમ જાને ધણું નેખમ છે તે સંબંધી સમાચારો વખતે વખતે વર્તમાન પત્રોમાં પ્રસિદ્ધ થાય છે. દાખલ તરીકે:—

(૧) મુબમમાં માંસ ખાધા પછી ખાચ શખો ઓર્થોટા બીમાર પડીને મરી ગયા હતા બોમ્બે કોનીકલ, તા. ૫-૧-૧૯૧૯.

(૨) ઇંગલેન્ડમાં લોકોને ઘણું જ ખગમ માંસ વેચવામાં આવે છે. “રુમુની બીમારીના કેસોમાં લચકર વધારો થયો છે. તે આપને મળ્યાં ચિકારવા લાયક ખરાબ માંસને લીધે હોવાનો ધણો સંભવ છે.” (“The alarming increase of cases of sprue is quite probably due to the abominable quality of our meat”—Times of India, 11-7-1921

જ્યારે મુંઘડ તથા ઇંગલેન્ડની જેવા સ્થળોમાં હજાર પ્રમાણે સ્થિતિ છે તો પત્રી તમામ નાના સહેરો તથા ગામોમાં કેટલા અસરોગી જનાવરો માણુમના ખોરાક માટે કપાત્તા હશે, તેને પરિણામે કેટલાં મધાં, માણુસો કોઈને કોઈ જીવલેણ બીમારીના ભોગ થઈ પડના હશે ?—કેાઈ ખ્યાલ કરજો ?

૬ મુસલમાન કોમને અરજ:—મુસલમાન કોમમાં હાલમાં કેળવળીતો ફેલાવો ધણો થાય છે, તેથી ઉગ્તની સરળી હકીકતો ધ્યાનમાં લઈને લાખો જનાવરોને ત્રાસદાયક વેદનાથી બચાવવાની ખાતર, તેમજ લાખો માણુમેને કેાડેરા, કાચ, ઝેરી તાવ વગેરે જીવલેણ બીમારીઓના ભોગ થતા બચાવવાની ખાતર મુસલમાન કોમ માંસ ખાવાનું બંધ કરવાની મહેરમાની કરે, અને તે પ્રમંજે માસાદારી હોંદુઓ, પારસીઓ, ખ્રીસ્તીઓ વગેરે પણ કરે એવી મારી પ્રાર્થના છે

પ્રાચીન ભારત અને વિદ્યુત્ વિદ્યા.

લખનાર-ભાદ્ર મણિશંકર ત્રિ. ભટ્ટ. વ્યવ્યાપક સત્સંગ.

પાશ્ચાત્ય વિદ્યાન વર્ગ કહે છે કે પદાર્થ વિદ્યા અર્થાત સાયન્સની ઉન્નતિ પ્રાચીન ભારતમા ન હોતી કેમકે મધ્યકર્ણજી શકિતની શોધ કરનાર જ ન્યૂટન સાહેબ છે પરંતુ આપણે જાણીએ છીએ કે શ્રીમદ્ ભાગવતમા શ્રીકૃષ્ણના ઉપદેશમા પૃથ્વીની મધુનાકર્ણજી શકિતનું વિસ્તાર પૂર્વક વિવરણ કર્યું છે, શ્રી ભારંગ્યાચાર્યજીએ લખ્યું છે કે—

આકૃષ્ટશક્તિઃ મદો તથા યત્
જસ્યો ગુરુ સ્વાભિમુક્ષ સ્વશક્તયા ।
આકૃષ્યતે તત્ પતતોતિ ભાતિ
સમં સમતાત્ કથપતતિય લે ॥

પૃથ્વી આકર્ષણશક્તિનાળીજ છે કેમકે કોઈ પદાર્થ આકાશ તરફ ઉડાડવા હતા પૃથ્વી ની આકર્ષણ શક્તિ દ્વારા એ વસ્તુને પોતાના તરફ ખેંચે છે ચારે તરફ અનકાશ હોના । એ પદાર્થ પૃથ્વી ઉપરજ આવીને પડે છે વળી આર્થિક કહે છે કે—

આકૃષ્ટશક્તિઃ મદો યત્તયા
પ્રક્ષિપ્યતે તત્તયો ધાર્યતે

પૃથ્વી આકર્ષણ શક્તિનાળીજ છે, કેમકે જો વસ્તુ ફેંકનામા આવે છે તેને આકર્ષણ શક્તિ વડે પૃથ્વી પોતાના ઉપર ખાસજી કરે છે. તો શી રીતે કહી શકાય કે ન્યૂટન સાહેબ આ સાયન્સના મૂળ શોધક છે? ન્યૂટન સાહેબના જન્મ અગાઉ હજારો વર્ષ પૂર્વના ગ્રીસમા એ વિજ્ઞાનના પ્રમાણી છે તો કેવી રીતે માની શકાય કે એ નિયમ ભારતવર્ષીઓ નહિ પણ યુરોપથી નીકળ્યો છે?

ચોઠા સમય ઉપર યૂરોપનાઓએ નાના પ્રમાણના ચત્રોની મ થી ચૂર્ચના કરના છે એનું અનુમાન કર્યું છે અને તેઓ જણાવે છે કે એ અમારી નહીં શોધ છે પરંતુ આર્યાવર્તના યત્રો જોરાથી ઘણી સુગમતાથી એ બ્રમ દુર યદ્ બધ છે વિષ્ણુપુગણ માર્કટેમપુરાણ આદિ પુરાણો અને વગલમિહિર આદિ જોતિષ સહિતાઓમા એનું વિશેષ નર્ણન મળી આવે છે પુરાણમા કથા છે કે પ્રિશ્વરનાં જ્યારે પોતાના બ્રમી નામના ચત્રોના ચૂર્ચ મડગ ઉપર પ્રયોગ કર્યો ત્યારે એ ચત્રોના ચૂર્ચમડગના જે જે અશક્ત સર્વ થયો તે તે ભગવાં સ્થામના આવી ગઈ અને તે તે સ્થામ ભાગને સૂર્યકનક કહે છે એક ભાગના અથ રોમન બાપાના અથ, અગ્રમી ભાપાના અથ, તથા બીજા યુરોપીય ભાષાઓના અથથી એ સિદ્ધ થાય છે કે પ્રાચીન આર્ય જાતિ વૈજ્ઞાનિક સિદ્ધાંતોનો પ્રકાશ કરનારી છે પ્રાચીન મહર્ષિઓના નાના પ્રમાણના ગ્રંથોમા જ્યોતિષ વિદ્યા, ગ્સાપણવિદ્યા, ભૂતરવિદ્યા, ચિત્તિસાવિદ્યા, તથા ઘનના ન કરી શકાય એવી ઓગાદિ વિદ્યાઓના વર્ણન જોવામા આવે છે, ત્યારે વિજ્ઞાનશાસ્ત્રીઓ સ્વીકાર કરે છે કે પ્રાચીન ભાગવત એ વિજ્ઞાનોની ઉન્નતિના આદિ શુરુ છે

વિજ્ઞાન શાસ્ત્રની ઉન્નતિના નિયમના પ્રાચીન આર્થગતિ કેવા પ્રકારે અનૈકિક શક્તિ સંપન્ન હતી, તે પ્રાચીન ઇતિહાસ વાચકથી નિહિત થાય છે. મૃત પુરોને ફરી જીવનનો લાભ-જે કે આજ કાલ કંપનામાં પણ નહિ આવી ગઈ એવી વાત છે-પ્રાચીન ભારતના ઇતિહાસમાં બહુધા જોવામાં આવે છે દૈત્ય શુર શુક્રાચાર્યજીએ મૃતક સજીવની વિદ્યાના પ્રભાવથી લઠાઈમાં મરણ પામેલા દૈત્યોને ફરી જીવતા કર્યા હતા, અતિ જૂઠું મૃતન ઋષિને નવધોવન પ્રાપ્ત થયાનો પ્રાપ્તો ઇત્યાદિ સઘળી વાતમાં પ્રાચીન અનૈકિક જ્ઞાન વિજ્ઞાનોન્નતિનો અપૂર્વ પરિચય છે જેનો નિષ્પક્ષ વિચારણીય પુરુષ અવસ્થાસ્વીકાર કરશે જગત કે પક્ષકંપર વસનાર જેણે આગગાદી જોઈ નથી એવા માણસને આપણે કહીએ કે એક કલાકમાં ૬૦ માઇલ જઈ શકનારી વસ્તુ હોઈ શકે છે. તો તેઓ આપણી વાતને હસી કાઢશે 'ફ'તુ એનું એ હસવું કેવળ પોતાની અજ્ઞાનતાની નિશાની છે. તેવીજ ગીતે આજ આપણી શક્તિ નષ્ટ થઈ ગઈ છે એ વાત ન સ્વીકારીને જે કાંઈ પ્રાચીન વાત સમજમાં નથી આવી શકતી તેને ખાલી ગપાટા સમજી ઉડાની દેરી એ વૃથા અધકાર, ઉન્માદ, અને અજ્ઞાનતા બતાવવા જોવા છે. ધીર અને વિચારણીય પુરુષ એવું કહી કરતા નથી. જ્ઞાનસમુદ્ર અનત છે એનો પાર કોણ પારખું છે ? આજ પાશ્ચાત્ય પ્રદેશમાં કેટલીએ સાયન્સની નવી શોધ આવી ગઈ છે જે વાત લોકો પૂર્વે અમભવિત અને અશક્ય જણતા હતા તે વાત આજે સમ્ભવિત શક્ય અને સત્ય બની ગઈ છે તો એ ઉપરથી એ સિદ્ધાંત નથી નીકળતો કે જે લોકો સાયન્સની આવી શોધોને અસભગિત કલા કરતા હતા એ સૌ ભ્રમમાં પડ્યા હતા ! અને જો આજથી ૪૦૦ વર્ષ પછી આ સર્વ સાયન્સના શોધક નષ્ટ થઈ જાય, કોઈપણ સાયન્સ શોધક જીવતા ન રહે જેવી એ સાયન્સ પણ નષ્ટ થઈ જાય તો એ ૪૦૦ વર્ષ પછી જે લોક ઉત્પન્ન થશે. તે પણ શું આ સાયન્સની વાત કોઈ પુનઃજન્મ વાચી તેને ગપાટાપુરાણ નહિ સમજે ? કાળની ગતિને કોણ જાણી શકે છે ?

ઇન્જીનીયરીંગ પદાર્થ વિદ્યા પ્રાચીન કાળમાં મૃતી ઉત્પન્ન હતી તેના રાસેશ્વરનો સેતુપથ ઓરીસાનું કનાક અને જીનેશ્વર પુરી આદિ મદિર ઇત્યાદિ જગત દૃષ્ટાંત છે ઓડીયાના કનાક મદિરોનું પત્થરોનું માધન્ય એક ઐશ્વર્ય છે. ઇન્જીનીયરીંગ હજી પણ ચર્ચિત થાય છે. હજી સુધી એ સમજમાં નથી આવતું કે એ પથ્થર ક્યાંથી અને કેવી ગીતે લાવવામાં આવ્યા, અને કેવી રીતે ઉપર ચઢાવવામાં આવ્યા

ખનિજ પદાર્થ વિદ્યાની ઉન્નતિના પ્રમાણ તો મળે છે સેતુ, ચાદી આદિ સર્વ પ્રકારની ધાતુ અને હીરા, ખજા આદિ સર્વ રત્નો ઉત્તમતાથી પ્રાપ્ત કરવા અને તેનો સુદુર્લભ ફળો એ ભારતવાસીજ જાણના હતા

સ્વેદન સળધી પદાર્થવિદ્યાની તો ભાગ્યશીમાં પગકાટાજ આવી ગઈ હતી. આજસુધી યુરોપમાં તો દસવીસ તરેહના સ્વેદન જીવની શોધ કરી છે પ્રાચીન કાળના આર્થ આચાર્યોએ કહ્યું છે, કે સ્વેદન જીવ યોનિની સખ્યા ૧૧ લાખ છે. એ ઉપરથી સ્પષ્ટ પ્રતીત થાય છે કે એઓ એ વિદ્યામાં પારંગત હતા

તુલસીપત્રની અને ગોમપત્રી (ગમ્પના છાજીની) પવિત્રતા અને રોગચાળા નાશકતા, ઇત્યાદિ હિંદુ સદાચાર સાથે સળધ ગમ્પના પદાર્થોના ગુણને જોઈ યુરોપના મોટા મોટા માયન્સના વિદ્વાનો પણ ચકિત થાય છે, અને ગવીંડ છે કે એ વિદ્યા જાણ્યા વિના પ્રાચીન સિન્ગણ એવા

પદાર્થોના આદર દશાપિ કરી શકતા નહિ

શ્રી ગંગાજી પવિત્રતાના અને તેની આધિ વ્યાધિ દૂર કરવાની શક્તિના નિયમના પુરોપવાસી જેમ જેમ જાણીતા થાય છે તેમ તેમ મોહિત અને આશ્ચર્યચકિત થાય છે. ખેંઠરિઓલોજ વિદ્યાના પ્રસિદ્ધ વિદ્વાન ડૉ. હકિન્સે શ્રી ગંગાજીના મહિમાના નિયમના જે વર્ણન કર્યું છે, તેનો સારાશ નીચે પ્રમાણે છે.

એમણે એ સિદ્ધ કર્યું છે કે ગમે તેવા કઠિન રોગના જતુ કા ન હોય, પણ તે છ કલાકની અંદર ગંગાજીના પાણીમા મરી જાય છે જે રોગના જતુ કુરામા કે અન્ય નદીના પાણીમા કલાકની અંદર અર્ધશિત સખ્યામા વધી જાય છે, તે જતુ ગંગાજીનો સ્પર્શ થવાથી મરવા માંડે છે. યમુનાના જળનો પણ મહિમા એમણે બતાવ્યો છે. અને એ સ્વીકાર્યું છે કે આજના સાયન્સને હિંદુઓએ એવા સમયે શીખીને પગકાળાએ પડોચાડ્યું હતું, કે જે સમયે પુરોષ અમ્બજતાના અધકારમા ફળ્યું હતું *

હિંદુધર્મના સુપ્રસિદ્ધ સાયન્સના જગપ્રસિદ્ધ આચાર્ય ડોક્ટર જગદીશચન્દ્ર બોસે સ્થાવર સ્થૂળમા જીવસત્તા અને ઇન્ડ્રિયોના અસ્તિત્વનો પદાર્થ વિદ્યાની ક્રિયાઓ દ્વારા પ્રમાણિત કરીને સમસ્ત પૃથ્વીના સાયન્સવેદાઓને અકિત કરી નાખ્યા છે એ સર્વ વાતો અહાભારત આદિ આર્ય-ગ્રંથોમા પહેલેથીજ વર્ણવેલી છે એ સર્વ સાયન્સની શોધ જોઇ કઇ શુદ્ધિમાન વ્યક્તિ એ વાતનો સ્વીકાર નહિ કરશે, કે પ્રાચીન આર્યોએ પદાર્થવિદ્યાની પણ બહુ ઉન્નતિ કરી હતી. ગંગાજીના સુપ્રસિદ્ધ ગમાયચુરાશ્વના પંડિત ગ્રો ડોક્ટર પી સી રેયે પુસ્તકદ્વારા પશ્ચિમના વિદ્વાનોને એ સ્પષ્ટ ગીતે સમજાવ્યું છે, કે રસાયણિક વિદ્યામા પ્રાચીન આર્યોએ એટલી ઉન્નતિ

* અમેરિકાના જગપ્રસિદ્ધ વિદ્વાન અને હાસ્યરસના પગ્મ ગાતા સ્વર્ગીય મિ. માર્કેટ્ટેનું "ગ્રેટ ટ્રાન્સ એક્ટાડ" નામનું એક પુસ્તક અગ્રેજી અમેરિકન સાહિત્યમા પ્રસિદ્ધ છે એ પુસ્તકના પૃષ્ઠ ૪૪૩-૪૪ મા માર્કેટ્ટેને ગંગાજીના નિયમમા મોગી મહેલની વાન લખી છે તેમણે કહ્યું છે કે "ધણા સમયથી એ વાત આશ્ચર્યજનક લાગતી હતી કે બનાગસ રાહેરમા જ્યારે મહેરીયાનો રોગ ફેલાતો, ત્યારે તે રોગ ત્યાંથી આજુબાજુ ફેલાતો ન હતો. સરકારના વિદ્વાન વિદ્યાગ્દ મિ. હેકિસે બનાગસ ગયા, અને ગંગાજીની રસાયણિક પરીક્ષા શરૂ કરી ત્યાં ગંગાના ઘાટ ઉપર જ્યાં ખાજા ફૂરાનું ગદુ પાણી આવી ગંગામા પડતું હતું, તે સ્થાનની આસપાસનું પાણી લઇને મિ. હેકિસે જોયું, તો એ જળમા મહેરીઆના કારોડે કીડા જીવતા હતા પરંતુ મિ. હેકિસે બનાગસ જોયું તો સધળા કીડા એ પાણીમા પડ્યા પડ્યા છ કલાકની અંદર મરી જતા હતા શુદ્ધ ગંગાજીમા એમણે કીડા નાખી દીધા, છ કલાકમા એ પણ મરી ગયા. પરંતુ એ કીડા જ્યારે કુવાના શુદ્ધ જળમા નાખ્યામા આવ્યા તો જોત જોતામા તેમની સખ્યા કારોડે સુધી વધી ગઇ હિંદુઓ ધણા જૂના વખતથી ગંગાજીના મહેલને માનતા આવ્યા છે. ગંગાજીના એ અદ્ભુત શુભ હિંદુઓને કેવી રીતે માનુષ પડ્યા એ વિષયમા અમે કઇ દેખવા કરી શકતા નથી. વળી એ પણ નિસદેહ સત્ય છે કે જે યુગમા હમારા પૂર્વજ જ ગતી હતા તે સમય હિંદુ સંમ્પ્રદાયની ઉન્નતિનો યુગ હતો."

હાન વૈજ્ઞાનિક મિ. હેકિસે પોતાના એક ગ્રંથમા લખ્યું છે કે ગંગા અને યમુના બંનેના પાણીમા મહેરીઆના રોગના જતુઓ નાગ કરવાનો શુભ છે.

કરી હતી, કે એ સૌ ઉન્નતિની પાતોને હજી સુધી યુરોપના ગ્રંથાલુ શાસ્ત્રીઓ સમજી શક્યા નથી ઉગ્રદરણુ આપનામાં આવે છે, કે મહાધ્વજ નામના આયુર્વેદીય આપધિમા સોનાનું પારા સાથે મળી જતું મિદ્ધ થતા છતાં, રસાયણ શાસ્ત્રીઓ હજી સુધી કહી શક્યા નથી, કે કેવી રીતે એમ થઈ જાય છે પ્રાચીન કાળમાં એક ધાતુને બીજી ધાતુમાં મેળવી દેવાની જે ક્રિયાઓ તત્ત શાસ્ત્રમાં મળી આવે છે, તેના હાન લોપ થઈ ગયો છે તે પછી એના ભાગતીય પદાર્થવિદ્યાદ્વારા પ્રાચીન કાળમાં સુપ્રસિદ્ધ હોવાપણામાં કોઈ પણ સંશય નથી.

આજે રસાનિક વિદ્યાના પ્રેશમાં હાલ જે શોધ ચાલી રહી છે, અને જે જે શોધ ચાલતી રહેશે એટલે એટલે ભારતના પ્રાચીન જ્ઞાનવનો પતો લાગતો જશે તે પછી એ તે માનવુંજ પડશે કે પ્રાચીન ભાગ્યવાસી પદાર્થવિદ્યામાં થોડા ધણા પણ અભિજ્ઞ હતા. તેમની દૃષ્ટિ આધ્યાત્મના દૈવી સાક્ષાત્કાર તન્ન વધારે ગ્રેહીતો હોવાથી તેઓ જરૂરીઆતથી વધારે પદાર્થવિદ્યાની ઉન્નતિનું પ્રયોજન સમજતા હતા નહિ.

અધિકાંશમાં વિદ્યુત વિજ્ઞાન અને યોગ વિજ્ઞાનની જેટલી ઉન્નતિ થઈ હતી, તેનો આજના લોકો જે વિચાર કરે તે તદ્વાવસ્થામાં પ્રાચીનની માફક અનુભવ તેઓને થાય ઉન્નતિશીલન પશ્ચિમના વિદ્વાન એનો આજે પણ સ્વીકાર કરે છે, તે પછી કાગળ આપતી વખત હજી પણ મોહિત થઈ જાય છે. પ્રાચીન આર્ષજ્ઞાનના ભોજનમાં, સપનમાં, ખેસમાં, ચાવમાં, મથળમાં, જાગમાં, અને ધર્મ, અર્થ કામને મોક્ષદારક સર્વ કર્મોમાં નિયુતવિજ્ઞાનનો અદ્ભૂત સંબંધ જોવામાં આવે છે મહા બ્રહ્માન ગત્યે જે દુર્જય શક્તિશીલકાર લક્ષમણને જડની માફક ગતિહીન કરી દીધા હતા, તે વિદ્યુતવિજ્ઞાનની ઉન્નતિનું પ્રમાણ છે બાણમાં વિદ્યુતશક્તિ લાવવાની ક્રિયાની શોધ હજી સુધી યુરોપના વિદ્વાનો કરી શક્યા નથી, નાગપાસ, શક્તિશીલ, સમોદન અન્ન, આદિ જેટલા અદ્ભૂત બ્રહ્માના હથિયાળ આર્યો યુદ્ધને માટે બનાવ્યા કરતા હતા એ નૌ નિદ્યુત વિદ્યાની સહાયતાથી નિર્માણ કરતા હતા દેવમંદિરની ઉપર અષ્ટ ધાતુનું ચક્ર, અથવા ત્રિશૂળાદિ ચક્રાવળી જે રીતિ છે એ નિદ્યુત વિજ્ઞાનની ઉન્નતિનું ચિહ્ન છે ઉત્તર તરફ માથું ગળી ન સૂચુ અપકવ રજ તન્ન આગળી ન કરી નીચ જતિનો સ્પર્શ થયો હોય તે અન્નનું ભોજન ન કરવું, ચૈન, અગ્નિ (મૃત્યુમર્દિ) દર્મ અને ઉનની કામગના આસન પર બેસીને ઉપાસના, સૌભગ્યની સ્ત્રીઓને સુસર્જન્ય અનકાર ધાગ્ય કરવાની આજા આપવી, અને વિધવાઓને એવી આજા ન આપવી આદિ સર્વ નિયમ એ નિદ્યુતવિદ્યાની ઉન્નતિના પ્રમાણ રૂપ છે.

આજકાલની વિજ્ઞાનદૃષ્ટિથી એ નક્કી થઈ ચુક્યું છે કે અલ્પવાન વજનવાત નિરાંત્ર કરે છે. એ કાલજીવી મદિરો ઉપર એ આપન કરવામાં આવે છે એ પ્રમાણે ઉત્તર તરફ માથું રાખી સૂવાથી કુચરખો આવવાનો સંભવ ગ્રેહ છે. કેમકે પૃથ્વીનો ગ્રામ્યવિક નિર્ગમિક પ્રસાદ દક્ષિણથી ઉત્તર તરફ જાય છે એથી ઉત્તર તરફ માથું રાખી સૂવાથી બોલીની ગતિ પગથી માથા તરફ જાય છે વળી શારીરિક વિજ્ઞાન દ્વારા અપકવ રજ તન્ન આગળી ગતિવાથી એ રજ દોપિન થઈ જાય છે. અને શરૂમાં તમેણુ અધિક હોવાના કારણે એનું અટકેલુ અન્ન પણ એની દોપિન વિજ્ઞાનના દોપયુક્ત થઈ જવાથી એનું નિયુતયુક્ત અલ્પાદિ દેહને માટે એ અન્ન અહિનકારી છે પૃથ્વી હમેશા જીવ શરીરમાં રહેલી વિજ્ઞાને બેન્યા કરે છે ઉપામના કરતી વેળા શરીરમાં સાત્વિક

વિજ્ઞાની વધવાનો સંભવ છે. પરંતુ પૃથ્વીયર ભેસીને ઉપાસના કરતી વેળાએ વિજ્ઞાની સંગ્રહ પૃથ્વી દ્વારા નાશ પામે છે. પણ ચેલ, અગ્નિ, કુશ, અને કામળમાં વિજ્ઞાની ગ્રહણ કરવાની શક્તિ નથી એ માટે એ ઉપર ભેસી સ્તવન કરવાથી વિજ્ઞાની ક્ષિયુ થતી નથી. મુનર્ણ આદિ ધાતુ વિદ્યત-શક્તિ વધક છે, વિજ્ઞાની શક્તિની શુદ્ધિથી સારીરિક ધ્રુવિયોમાં સ્ફુર્તિ આવે છે. ધ્રુવિયોમાં વિશેષ સ્ફુર્તિ આવવાથી સ્ત્રીઓ મુસંતાન ઉત્પન્ન કરી શકે છે, એ કારણથી શાસ્ત્રમાં સંધવા સ્ત્રીઓને ધાતુમય અને સ્તનમય અલંકાર ધારણ કરવાની અને વિધવા સ્ત્રીઓને અલંકાર ધારણ નહિ કરવાની આજ્ઞા કરવામાં આવી છે.

વિદ્યુત વિજ્ઞાનથી ભરેલા એ આચારો સામળી સધારણ શુદ્ધિયુક્ત મનુષ્ય પણ સમજી શકે છે કે પ્રાચીન આર્યોએ એ વિજ્ઞાનને કેટલી ઉન્નત દશાએ પહોંચાડ્યું હતું. આજે યુરોપ આ સમયે વિજ્ઞાની પ્રકટ કરવાની રૈયીના અનેક પ્રકાર પ્રાપ્ત કરી ચૂક્યું છે. પદાર્થવિદ્યા અર્થાત્ સાયન્સની ઉન્નતિની સાથે સાથે વિદ્યુત પ્રકટ કરવી અને એ દ્વારા અનેક પ્રકરનું કામ કરવું, એ પશ્ચિમના વિદ્વાન નાણી ચૂન્યા છે. પણ હજી સુધી એ સમજી શક્યા નથી, કે વિજ્ઞાની એ શું પદાર્થ છે. પશ્ચિમના સાયન્સમેતા વિદ્વાન કોઇપણ એ પ્રશ્નનો ઉત્તર નથી આપી શકતા, કે વિજ્ઞાની શું વસ્તુ છે. પરંતુ હમારા આર્યશાસ્ત્રમાં એ પ્રકારની શકિતઓના ત્રિપથમા અનેક વર્ણન મળી આવે છે, શાસ્ત્રમાં એવું વર્ણન છે કે બ્રહ્મશક્તિ-મહામાયા (જેને મૂળ પ્રકૃતિ પણ કહેવામા આવે છે) નાં ચાર મુખ્ય સ્વરૂપ છે. ૧ સ્થૂળ શક્તિ, ૨ સૂક્ષ્મ શક્તિ, ૩ કારણ શક્તિ અને ૪ તુરિય શક્તિ. બ્રહ્મની સાથે અભેદ રૂપથી રહેનારી શક્તિને તુરિય શક્તિ કહે છે. જ્યારે એ બ્રહ્મશક્તિ બ્રહ્મથી અલગ થઈ એક બ્રહ્માંડના નાથક બ્રહ્મા વિષય અને રૂપ રૂપી ત્રિમુર્તિને પ્રકટ કરવાનાળી એમની જગતની ખત છે, ત્યારે તે શક્તિ કારણ શક્તિ કહેવાય છે જ્યારે એ મહાશક્તિ બ્રહ્મામાં સૃષ્ટિ ઉત્પન્ન કરવાની યોગ્યતા, વિષયમાં સૃષ્ટિને સ્થાયી રાખવાની-પાળવાની યોગ્યતા, અને રૂપમાં સૃષ્ટિ સંહાર કરવાની યોગ્યતાને ઉત્પન્ન કરે છે, ત્યારે એ મહાશક્તિ સૂક્ષ્મ શક્તિ કહેવાય છે. અને જ્યારે એ બ્રહ્મશક્તિ સ્થૂળ રૂપ ધારણ કરીને સ્થૂળ જગતના નાના પ્રકારનાં કાર્યો કરે છે, ત્યારે તે સ્થૂળશક્તિ કહેવાય છે. એ સ્થૂળ શક્તિના ઋષિઓએ સાન ભેદ માન્યા છે એ સાત ભેદમાંનો વિજ્ઞાની એ એક ભેદ છે. જેમ મનુષ્ય શરીરના સ્થૂળ અંગ, નખ અને વાળ આદિ છે, એવી રીતે એ મન, વચન ને શુદ્ધિથી ૫૦ બ્રહ્મશક્તિની એ સ્થૂળ શક્તિ નખ અને વાળ જેવી છે. જેમ મનુષ્ય શરીરના નખ ને વાળ એ અંગ હોવા છતાં પણ એને કાપી નાખતાથી મનુષ્ય શરીરને કોઇ વિશેષ હાનિ નથી પહોંચી શકતી, એ પ્રકારે એ મહાશક્તિના શરીરના નખ અને વાળ સમાન સ્થૂળ શક્તિરૂપી વિજ્ઞાની આદિ અનગ કૃતિ એ દ્વારા મનુષ્ય પદાર્થવિદ્યાનાં નાના પ્રકારનાં કાર્ય કરી લાભ લઇ શકે છે.

હિંદુ શાસ્ત્રમા કહેલું શક્તિવિજ્ઞાન યુરોપને ઝાઝુરા માટે હજી વાર છે. પરંતુ યુરોપ હવે સમજે છે કે વિદ્યુત શક્તિ સૂર્યથી તે પૃથ્વીના સર્વ સ્થાનમાં પૂર્ણ ભરેલી છે તાર વિનાની તારવર્કા (વાગરેલેમ ટેલીગ્રાફ) અરીની નાર વિનાના ટેલીફોન આદિ પદાર્થ વિદ્યાની નવીન ગોધથી પશ્ચિમના વિદ્વાનોમા હવે એ નિષ્કાન નિશ્ચય થયો છે, કે વિજ્ઞાનીથી બ્રહ્માંડના સર્વ સ્થાન ભરેલા છે. જેમ જેમ યુરોપવાસી અંતગગનજહી તરફ ઘડા ઉત્પત્તા જશે તેમ તેમ તેઓ વિદ્યુતવિજ્ઞાનનું મહત્ત સમજતા જશે.

યોગ વિજ્ઞાનની સુકિત સંકલપકારી જે શક્તિ છે તે તો મનુષ્ય વિવક્ષ્ય છે પરંતુ એ વિજ્ઞાનની મોતિ-શક્તિઓની અનુના જગતમાં પ્રસિદ્ધ પમી ગઈ છે યોગશક્તિ દ્વારા મેઘ વાયુ આદિ આપના, શયમાર્ગે વિચરતુ કરીને હવડ અથવા બારે મગુ પ્રસન્ન અથવા મૃતિકા આદિ પદાર્થોમાં પ્રવેશ કરવો, દૂનના વિષયને સામગ્રી કે જોવા, દીર્ઘ આયુ અથવા ઝગ મૃત્યુનું હોતુ, ભૂખ તરસ સહન મરવાનું સામર્થ્ય મેળવનું, અને નાના પ્રમાણના ગ્રહ ઉપગ્રહમાં સયમ કરીને એના વિષયને જાણી લેવા, વગેરે એવી વિશ્વતિઓની પ્રાપ્તિ થઈ શકે છે એવા વડારની શક્તિ કેવી રીતે પ્રાપ્ત થાય છે, એના પ્રમાણ વેદ અને નાના પ્રમાણના યોગ સળધી શાસ્ત્રો આપી રહ્યા છે. પાન સાહેબે પોતાના યોગવિજ્ઞાન નામના પુસ્તકમાં વૈજ્ઞાનિક યુક્તિદ્વારા પૂર્ણરૂપથી સાબીત કરી મનાવ્યું છે કે પ્રાણધ્યાન સાધનદ્વારા કોઈ પ્રમાણથી યોગી દીર્ઘાયુ લાભ તથા ભૂતજ્ઞ થઈ શકે છે.

જે પ્રમાણથી ઉચ્ચ પામિતના પડિત મહારાજે અધ્યાયોગની ઘણીજ પ્રશસા કરીને યોગના આગેગોની યોગ્યતા અને અનુન અનૌચિત શક્તિઓનું વર્ણન પોતાના પુસ્તકમાં મ્યું છે. નત્યક્ષ પ્રમાણમાં સદેહ હોઈ શકેજ નહિ જ્યારે યુરોપવાસી વિદ્વાનોએ પ્રત્યક્ષ પદાવના શ્રી મહાગામ ગુણતમિહની સમામાં યોગીવગ દર્શિત સ્વામીને ૭ માસ સુધી પૃથ્વીની અંદર જડ સમાધિ અવસ્થામાં રહેવા જોયા ત્યારે એમને જણાયું કે એમ જીવિત મનુષ્યને પૃથ્વી મોદી તેમાં એતાડવામાં આના આગે તેની કપર માગી નામી ખાડો પૂરવામાં આગે અને ત્યાં પહેરે એતાડવામાં આગે પડી જારે એને ૭ માસ બા બડાગ મદવામાં આગે ત્યારે પશુ એઓ જીવતા હતા તો એ વિદ્વાનોના હૃદયમાં બીજે સદેહ થું રહે? એ વિજ્ઞાન એ પ્રમાણે મનાવના યોગીને કુબકલાગ આકાશમાં જિવન જોધને અને મનમાંના ભૂનામગિયન યોગીને શ્વાસ રહિત સમાધિ અવસ્થામાં જોધને ઘણાજ આશ્ચર્યચકિત થયા એ પ્રત્યે ઉત્તરદાણો! પ્રમાણ રૂપ ગણી એમણે પોતાના પુસ્તકમાં પડ લખ્યા છે અને એમણે પ્રવરત જોઈ પગ લીકું છે પશુ યોગશક્તિનું મગજ હજી સુધી તે મોધી શયા નથી યોગક્રિયામાં જોઓ એકું જાણાગ છે એવા પુત્રોની બસ્તી નવક્રિયા આશય પ્રચાતનાદિ મુદ્દા દિવાઓ જે આજમાન સર્વન જોવામાં આવે છે, તે પશ્ચિમના વિજ્ઞાનગણ વજાનિયુદ્ધિલાગ હજી સુધી એ ક્રિયાઓ સુરીના મરણુ જાણી શક્યા નથી મત્ર આગાજનન નમજુ હાન અમેરિકા અને યુરોપમાં નમ થયા છે ત્યાં ટેરીપથી અને ધાર રીડિંગ આદિ નવીન વિજ્ઞાનોની મેધરી સાથે સથે માગતવના અને મિત્ર યોગ વિજ્ઞાનની કંઈ કંઈ છાયાની માદ્દ સરૂપ એ દેશોમાં નગર છે વિશેષમાં મે મ મ્યેવેન ની જેવી યોગિનીઓના પ્રગ નથી યુરોપ અને અમેરિકાવાસીઓમાં જે ઉચા દરજ્જાના વિજ્ઞાન છે, તત્તો આગેના યોગશાસ્ત્ર અને એમન ક્રિયાસિદ્ધાંતના વિરખમાં હવે મદલગહિત થવા લાગ્યા.

લાગવગવાળાં ખંતીલા ગૃહસ્થોને—

ઘર એકા પોતાના સાલુ ધધા અથવા નોકરી માથે ઝરી પશુ નાણાની રોમાંછુ વગર રૂા પૌથી રૂા ૧૦૦) સુધી પેદા કરવની દેવડ રોય તો વધુ વિગત માટે લખો —

છોડુભાઈ દાજીભાઈ દેશાઈ

૬ રાય નેસ ૨૦૦૮ ૮
મોનીરૂળીઆ—સુરત.

દારૂના સમથનમાં ?

[હાર્દય રસ પ્રધાન આત્મકથા.]

મયાણ વાચીજ તિરસ્કારયુક્ત દષ્ટિ ન ફેકશે સ્વેજ તઢી લઈ પૂરેપૂરે વાચના વિનિતિ. નામ અને બાલ દેખાત પરથી આજે એટલા બધાને પરીક્ષા કરવાની જે પડી ગઈ છે ' જો ખાલી ડોળ ફરી હવે ઉપરથી ભપકાની ભમક ન મળનાવી તો મર્યાદા મમજના, પરંતુ આજે તો અસહકારી વીરલા અતિ સાદાઈસાગા ધૈર્યથી સાબળનાર નીકળજે એમ ધારી હું પણ અભાગી નાખનાર દબ છોડી દઈ બહુજ સાદાઈના આડમ્બરમાં સળંગ થાઉં છું.

હું ક્યારથી અને કેમ મદિરાદેવીનો ભક્ત બન્યો એ જાણતું નિષ્કાન્ત છે પ્રથમ તો મારું ટકું ઠીક થાયું કાગળ ખાપ દાદાના સમઢેવા પૈસા પર થોડો વખત તાગડધીના કીધા, પણ તેની અવધિ હતી છોકરાઓને તો હું તેઓની મ્લતર છૂટા પૂરક વર્તન ગમ્યા તથા પોપણ કરના છૂટા આપુ છું દારણ આજથીજ રસાશ્રવી બનાવના એ ઠીક. મારી રમા માઠ બગણ પોપણ કરતુ એ તેની પોતાની ફરજ સમજે છે. અને અનમન તેમા તે પોતાના કર્તવ્ય ત્થા કંઈ વધુ કરતી નથી. છતાં હું પ્રશ્ન કર્યો સિવાય રહી શકતો નથી She ' bears the yoke mildly ' તે ક્યારે નાખેની દુખની ખુસરી નિશમ્દે સહન કરે છે તેા પતિ તથા આગળ તો તે બરમડી રોજ નહિ કારણ તેમ થતા કદાચ ચક્રર જે બનુ, તો explosion-કાકો થાય ભાનિમા જે બનુ તે ફળમાત્ર એટલે પરિશ્રમ નિરર્થક માત્ર આવતી ધાલની તો હું ચિન્તાજ નથી કરેા વળી ફળ તો પ્રભુના હાથમાં એટલે સારા નરસા પગિણામના જવામથી પણ હું મુક્ત, આ બધા સદગુણે મદિરા સાથે ધ્યાનમાં પડતા જન્મ્યા.

લોકોએ મને મદિરા ભગત તરીકે જોળી કાઢેા ત્યાગથી મારી એમ જે વીતી તમને જણાવું. મારા નાનાસા ગામમાંથી બ્રીગિટ સરનારે તેતુ મદિરા ફેરવ રૂપી કૃત ગિણ સ કાચી લીધુ ત્યાગથી સેનક પ્રકારમાં આવ્યા ગાવકાડીમાંથી મારી દેવી સાથે Lope (લોપે સમ્મતિથી બાશમ સાથે ન્હાસતુ) થતા પકડાયો વીરા રૂપીઆ ચાંન્નાના આધ્યા, અને મારી અનિચ્છાએ હું પેપરાનો પેરેઆદ બની ગયો. એકસાઇઝ ઇન્મોન્ટર આગમ મારી ઉચ્ચ ગતિતુ સમર્થ કારણ દડ બગાજ જણાવ્યું.

આગમ ધપતા ગામતુ તારી મન્દિર અબુ ત્યા આગમ લોકોની મોગી મેની માતમ પડી. હું ભાનિમા પડેા કે લોકોએ પથ બદલ્યો. મદિરા બદલે કુળ દેવી તાડી બની હાકતો કાજતો આગમ પૂર વેગમાંધરો તો અમહકરીએતુ ખુદ ' પેકટીંગ ' કરતુ હતુ મર્યા મારી ગતિનાજ મદિરાના ' પેગ પગ ' પેગ લેતા પણ અસર ન થયેલી, તેની અસર થઈ પગજ ભાન્યા કચડાવા લાગ્યું ચારણ આગમથી ખુબ દાબી પણ દેખારમાં તાગવત નજ પડેા હકન લોકો કદાચ અપમાન કરી મેરકને છપાક પડા કરનાા રોડેમમાંથી આવેા, પણ મુદિપ્રધાન સગા પર નિહાયુ કરવી લાગતાતુ ભૂમી જતુ ધીમે ધીમે ચાલ આવે. મને જ્નેતાજ તે કેદી

કપડા પહેરેનાઓમાં કંઈ ન જાણી શકાય તેવી અમર થઈ. કોઈ હસે તો કોઈ તેને હોહ દાતે કરડી ચૂપ ગંહેવા શિક્ષા દે. મગજમાં ટકારો મારી તપાસ્યું પણ તે પણ લજ્જા મૂકી મને દેરાળીઓ કમળું હતું. કુખ પડના સર્વ વસ્તુઓજ અચ્છુદિત સ્થિતિમાં ખડી થઈ ગમગમી મૃદુ છે પણ સુકકા રેતીજુમાં તથા મળ્યું પીડાતા પાન્યને, અવકાશમાંથી વીમાનીઓ નીચે ઉતરી પાણી ભેગો કરે તેમ માગે અદ્વિશુષ્ક મગજમાં એક વિચાર ઉદભવ્યો. ઝમઝા ગાપીરાગાઓ સહેજ દુર બેઠા હતા. મારી આરથા બન્ને દેવીમાં હતી તેના રક્ષક, હું તેમનો નિત્યનો આહક હોવાથી મને મિત્ર મણવાનો ટોળા કમળું હતું. મંદિરા સતાકરા એકદમ પીડામાં ધુસ્સો, કે બહાર ઉભેલા લોભાએ મને “શરમ શરમ, બહાર નીકળે વગેરે શબ્દોથી વધાવી દેવી તરફ વિદાય થયા દીધો.

તાડી પીડાના માલીક મિ નસગવાનજી સ્વભાવે બહુજ ભલા લાગતા અને તેમણે મારા જેવા નિત્યના આહક તરફ તો તેઓ બલમનસાઈની હદ કુદના દેખાતા. તેમાં પણ આજે તો તેમને એલેક્ટ્રાન્ડર સેવકઈના ઝોકાન્તવાસમાં પૂરવામાં આવ્યા હતા. એટલે આપણા જવાથી તેમનો હર્ષ છયોછન જમગઈ દોઝારા લાગ્યો. તેઓએ મળાસું ખાંધ જાણ્યું થયા પ્રયત્ન કરી, વાત આરબી સેવકને પનગ સમજી તેમણે તો ખુશામતદોરી છોડી મોદાઇના આકાશમાં ખૂમ ચગાવ્યા અન્હા શુ હેજનજત અને મને પણ તેમને માટે માન થઈ આવ્યું વાત ખદલાઈ. તેઓ આવ્યા ત્યાર પછી કોઈને તેમણે સુવાકાત નહોતી આપી પ્રથમ સુલાકાતનું માન મને મળ્યું પાછનો ઉઠાવ પણ નહોતો. એ બધી ‘પીકેટર્સ’-ન મગરીઓની મ્હોકાણ એમ કહી તેમણે મીઠાજી બોધો. આ દરમ્યાન ‘પીકેટર્સ’ મ્હને બહાર આવવા વિનંતિ કર્યોજ કમળું હતો. પણ ‘હમણા આવું, પછી આવું’ વગેરે અધ્ધર જવામ આપી, વા કોહું દઈ ન દઈ, વાત ઉશકેળો. છેવટે એક યુવાન પીકેટર, હિમ્મતથી અન્દર આવી ગોજ ગોજ મધ મધ બોલી મને ફસાવી બહાર લઈ ગયો. તેઓની અતિ ગાન્તિ વચ્ચે મને મંદિરાઈથી મ્હમજાવવામાં આવે, તે પહેલા મે કમી તાડી, દારૂ ન પીવા મોમદ લઈ લીધા. અભયમ જેવું તો એ હતું કે તેઓમાનુ કાઈનું વલણ મારી મરુરી કરવા તરફ ન હતું. મારી આવી મિથિતિ, જે તેઓએ વગસ દિવમ પહેલા જોઈ હત. તો હું દયાગનક દગામાં હવે. નસગવાનજીની સુના-કાત દરમ્યાન મે મારી દેવી ચોડીવાર માટે તેમને નહિ ઉપયોગ કરના વારવાર સૂચના કરી આપી હતી. બહાર નીકળતા આજના અણસારે એ સૂચના ફરી દીધી હતી. બહાર રહ્યું પણ મારી નજર તેમના પર સ્થાન પહેરે બરી રહી હતી. આજ કાગળુ જનયાવી વસ્તુવ્યવહારને મળવા છૂટી માગી સેવકને ખમર નહિ કે ‘આન્ધીઓ’ દેખીતું અવિશ્વાસનીય કારણ છતા શા માટે મને અન્દર જવા દીધો ચોડા સમય વ્યતીત થયો કે તેઓએ છુમસણ ચાતુ કીધું, “દારૂ લઈને તારે રન્ને પડ અહીં ન બેસ” હું બડકયો, ચમકયો, બગીચો, એ સદવેએ જાણુ કેમકે મારી પાસે દારૂ હતો બનરા જેવું છે કે સેવકની કાર્કિરીથી જગત અણખપ્યું ન રહ્યું હોય પોન્ગ ખુદનું થયા પછી, વળી વીંછ રૂપીયાની બડક અને લૂગાઈ જવાની વસ્તીએ બહાર નીકળવા છાતી નહતી ચાનવી પાછને રસ્તે હોંડુ પાડી બહાર નીકળી જુવારના ખેતરમાં બેસી બે દિવમ માટે આણેલી શગમ એકી વખતે ગટમગવી ગયો અને શીશાને વાડમાં છૂપાવો હવે હું મહાગમ મન્યો.

કહેવાય છે કે ગળાથી જરાય ત્યા સંડી જાય પણ પોતાની છંડા હોય ત્યા સંધી તો

નહીં / ત્યારે તો ગળ ક્રતા પણ હું અધિભગ જનો કાગિવાળી વાડમા માથુ માગવા માડ રગ મન નહતુ પણ તેમ જન્યુ મદા પાણી ભરી ગમગમ શરીર ઝમેગવા માગી રગ પણ ઇચ્છા નહતી પણ તેમે જન્યુ નિર્ગર્ક કટથો વ્હોગી લઇ હડધુન થયથે દિન નહતુ પણ તેમ પણ થયુ હાન્યુ મગજ ઉપાત માગી ઇચ્છા ક્રતા પણ વધારે જનવા લાગ્યુ માથુ ચમકર ચમકર ભમવા લાગ્યુ જીન્દગી જતા અને વરો સુલી વિચાર કરતાં પણ આ દુની મા અધિભગ છે એમ ને વળાનેય બાન ન થાય, તે મને પ્રત્યક્ષ થયુ માગ જાનની હદ થા / સર્વ વસ્તુ ભમિન બાસી હુ પોને પણ તેમજ હતો વળી મારામા સાદસાધ મ્યાગથી આવી તે પણ મે ન જાણ્યુ ન્ય છે મને ' આપણા સંયુગોથી આપણે અગાત હોઇએ એજ ટ્રેડ મરિ પોતાને મરિ નથી જાણતો જાની પોતાને જાની નથી ગણતો આપણે તેઓની પકિતમા વિગળા દશે દિશાને પ્રણામ મના હુ આગળ જતો હતો, ઇચ્છા અતિ આનંદમા ને આનંદમા એમદ દિશાને સાદ્રાગ દડવત પ્રણામ મરી દેતો હુ રાજ, જાની અને મરિમા તો ખમ્યો પગ હજી વિશેષ હુ જૈનમ્ ભગવાન જ્યારે પ્રમુખમિતમા તત્ત્વન થઇ જતા, ત્યારે નાચના કુના, અને ઘણીવાર તો પોલીરી શે છૂં તેમ પડતા માગ વખાણુ મરતા હવે હુ શમ્માડ હુ, મારી અવ મ્યા પણ તેવીજ જનતી કે માત્ર તેએ ભમિતમોદમા ગાડા જનતા અને હું મદિશા મોહમા

તમને એ પ્રશ્ન પૂછુ ? તમાગ મેડીઓ અને ઝોગખીનામાના રણા શોખ એવા હશે જે તમાની આગળ આરી પોતાતુ ટાવવુ ફરી ફરી તમને કટાગો ઉપાદ કરતા ફશે ઘણી ને તમે તેમને ધિર્વથી નથી સામગના ? તેઓની માફક મો હુ તમને કસોગી પર ન જ મ્હકાવીગ પણ સ્ટેજ છુ ઝાટ માગે વિનનિ રબુ આનંદ લામ છે નિગત તેમથી આનંદ ઝણા વણા કરે છે શોખ જેવુ તો કઇ હેજ નથી મેવમ પોતે પણ મદિશાના નાનમા આનંદ સ્વાપ મતી મ્હે છે હુ પોને તો આનંદમા શુગળ ખાતો હોઈ તેમા નવાઇ નથી પણ મને જેનાર દરમને ધજામને તો મરજી ઉપગત, આનંદ થઇ આવે છે કોડ ઘાતા પુરો મ્દાય તેઓના મ્મ નમજા હોનાયીજ મારી દવા ખાય છે આમાન દેવ સર્વ મને જેઇ હર્ષ થેના મને કે માનિમ મહુઓ તો આમળી મતાવતા મગજથી વધાવના મારી પાગળ પડે છે મારામા કદાચ આકર્ષિયુ શમિત હને ? માગ કપીગ અડપતાથી તો તેઓનુ હસન કેમે ન સમાય?

નમસ્કાર મરતો / આગળ જનો હતો તેમજ એક મહોનમ આપણો પણ મારું અનુકંણુ મરતો સમો આનંદો દેખયો રાક રાને પ્રણામ કુરે લળી લળી નમે અને ' તમે મોટા ' અને ' તમે રબુ મોટા ' એમ અ અગમ અ યોનને, મોટા કરી મ્હના ન થાકે તેમ અમારે પણ જન્યુ. મારા પ્રણામ ફરી ફરી તે પાઝ વાજતો પરનુ માગી સાનસાધને મદિગા નિશો પાળી આવવા દ તેમ પણ ન હતુ હું પણ ન થાકયો અને આખતાએ પણ પ્રણામ ચાતુગ ગમ્યા મે' જાણ્યુ એમ તેને ન દરાવાપ મારો નિશો વધ્યો તેના એમ પ્રણામો હુ બેથી પાગ વળવા લાગ્યો પડીથી મે એકદમ વધાવના માગ્યા તેની ધીગજ ખૂડી તેજો તો એમદમ દોટ મૂળી મે માથુ કે દારિયમા તે બેગી પડતાનો અને આી આપસાઇ પર સદાને માગે દાતુ કનક ન્દોરવાતુ હુ માગે દોડી તેને આલિંગન આપરા પ્રવલ્ન કરે, તે પહેલા તો મને તે એક ખાતુગે કેમ દઇ ખખાગતો રહેને પગો

હું ઉઠી પડું નહીં ન કરી શકો કંઈ એ વખત ત્યાં પડી ગયા અચડાનો ફૂટતો પાદરે પહોંચ્યો ત્યાં મારા કેટલાં મિત્રો અને મજા તોએ અને માનપૂર્વક તેમના ઘરમાં લઈ ગયા હ તો મહારાજા બેઠો હતો એને અ ખર્ચ, અર્થ રહિત વાગધારા વર્ગ-જોઈ જતો તેઓએ વળી એમદા ધાન્ડીની બોલ લીસાવી પડી જવા માટે કંઈ થયા પડુ એ વાત અને ગમતી ન હતી પરીસ પચામતી મારા ખીમ્મામાં બેઠે તો હતી તે બદાર કાઢી નાખી અને 'કેરેલીયન ની કડોર' બગીચી મગાવવા કહ્યું બન્યું એમ કે તે લોકો પીસાનો ડોળ મગતા હતા અને હું તો ખરેખર નડકારો જતો હતો હું ખીરો 'અદા' ને શહેરમાંના પાણીના નળમાંથી દારૂ નીમ્મનો હોય તો ? છક્યું છમ્યું એ ની ડેર' મારા સર્વ મહારો ઉરાગમીરા વળી દારૂ નીમ્મદા થઈ જુની થવા લાગી એને મેંકે અને બદાર દહમે રો ત્યારે બે એ સમાવિત ગૃહસ્થને કમ્મતા જોવા બારે વાગ્યા હતા ધોતીનું હાથમાં લઈ બદાર એમનો દિગમર અવરથામાં ચે જઈ ઉભો મા મ્માએ હાથ દઈ ગતી હતી છોમગઓ ગડી રડી જ્યમ તમ છીયા હતા

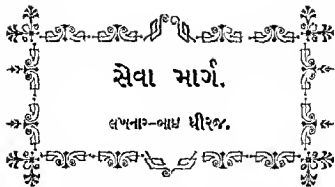
ખુ ના કરેલા રહમોનું પરિણામ ધન અને આ રૂ લુટાઈ અને ખરેખર ચોગી બન્યો

આપણું જીવન સાહિત્ય જીવું થઈ જઈરીજીત થયું છે વિનાશ પામ્યું છે અને ધણુંક તો વિરૂપ થઈ ગયું કે મેંકુ મેંકુ તે ચાતુ જતાનામાં લખાવેનું હતા રહાવથા ભોગવતું હોવાનો દરો મેંકે છે તે એની તો જૂન જુદામજી કે મેંકે તેમાંથી મારું જાતવન એમથીયા પચું ન મને, માટે અ પછે તો એનાથી વેગળા રહેવામાં સુખી છીએ પરંતુ મેંકે વાગ આપણા મનોનું સમર્થન મરવા ન છુમે તેમાં અપાપાત કરતું પડે છે આપણા રોમ્મથીઅરે ન ધારેતા અર્થ નીમમરો મોઢની consider કદા? અને હમને માનવું પડે લેખકો એ દયાન હોય તો તેમના અ યોનો ફરી અબ્બાસ તેમને કવો પડે અને નિશસય નેઓ રૂડી નવી બાગતો ધીમે એમ અર્થથી લખેના વામોમાંથી રાસ અર્થ નીમમતા એક બદલ ખા મેંકે નીમમરોએ બાગી તોડી કમગ્મા દાગી દીધા છે આપણે તો મુમિ પર વસીએ છીએ અો દેવો તો સ્વર્ગમાં માટે હું કોને પૂડ કે મ્માદુતર દાવ્યામ્મન કે અમ્મન ? મનમ્મન રામ પાળી મેંકે મુસાડી દીરેતા છે ખરો રામ 'મવામ્મન' છે પુગવા માટે મારી પમે એક ધખી જુની હસ્તનિખિત પ્રત છે જે મોટે માટે નું નાંચી શમ્મો નથી દહ રામ એની મોઢની વાચવા ચાન કરાગો છુ પચું કયા મુમ્મમ ગઈ છે તે ગદ નથી આનવ

મારી પડી પડી અવગ્મમાં ચે ને કંઈ રૂ નિમમક થઈ અવે અને વધના લાના બાગો મેંકે તો તેએને મોટે તાતુ મારવા મારી પાસ કપતુ માધન છે

ખરેખર 'દાર' મરડું ક્રિતિની મજ છે ગોટે ધખારે જાજુરા જેવા પગલમ દું નવી ગયો છુ ખીતુ મારી બાતો જાજુરાવનો એક મારી પ્રસસાનો હોય જ હમ તેમાંથી મારી નિદા મેંકે આ વળી સાધારણ પગલમે તો દરેક મરિગ ન ત જાનારે મા' અમ્મક

અદનાડીયુક વીધુ, પચું દહ મરિગ મગી નથી દું નવમર માદગીમાં છુ ખીમ વાગે છે કે મદય છેની અવરથા ભોગવતો દહય એ દશામાં દારૂ વિના રિગાઈ રિગાઈ મર છુ તેમાં પચું મારા અસદમરી મિત્રો આની ગમગતી મૂકે કે પગલેકમાં તો દારૂ નથી મગતો, ત્યાં મુ મગો

સેવા માર્ગ.

લખનાર-બાપુ ધીરજ.

તારાએ બાર વર્ષ સુધી દુર્ગાની આરાધના કરી તેણે કદી પપંગ ઉપર શયન કર્યું નહિ, કદી વાળ ઓળ્યા નહિ અને કદી નેત્રોમાં કાળજી આજીવુ નહિ તે હમેશા પૃથ્વી ઉપર સૂતી, ભગવાન વચ્ચે પડેલી અને સુધી બાજરી ખાતી. તેણે મુખ કરમાએથી પુષ્પકલિ સમાન હતું, નેત્રો જ્યોતિલીન હતાં અને હૃદય એક સ્વન નિર્જન મૈદાન જેવું હતું તેને કેવળ એક જ લગની લાગી હતી કે દેવી દુર્ગાના દર્શન કરવા શરીર મીઠુમતીની પેઠે ઓગળતું જતું હતું, પરંતુ એ તન્મયતા હૃદયથી ખમતી નહોતી તેને માત્ર એજ એક કષ્ટ હતી અને એજ એક જીવનનો ઉદ્દેશ હતો. ધરના માણસો તેને ગાડી કહેતા હતા. માતા સમજાવતી હતી-પુત્રી ! તને શુ થયું છે ? શુ તું આખી જીવન રડી રડીને કાઠીશ ? આ વખતના દેવ પત્થરના હોય છે. પત્થરને કદી કોઈએ શું પીગળતા દેખ્યા છે ? જો, તારી સખીઓ પુષ્પની પેઠે થઈ રહી છે, નદીની પેઠે વધી રહી છે, શુ તને માગ ઉપર દયા નથી આવતી ? તારા એના જવાબમાં કહેતી-‘માતા હવે તો જે લગની લાગી તે લાગી કા તો હું દેવીના દર્શન પામીશ, અથવા એજ કષ્ટ સસારમાંથી પ્રવાણ કરી જઈશ તું આજીવન સમજ લે કે હું મરી ગઈ છું.

આ પ્રમાણે પુરા બાર વર્ષ વ્યતીત થઈ ગયા, ત્યારે દેવી પ્રસન્ન થઈ. મંત્રીનો સમય હતો. ચારેય તન્દ્ર નિર્મળવતા ગ્રહ રહી ગતી મંદિરમાં એક જાણે દીપક બળતો હતો. તારા દેવીના ચરણો ઉપર માથું નમાવી સાચી ભક્તિનો પરિચય આપી ગઈ હતી એકાએક તે પવાણ્ય મૂર્તિ દેવીના ગરીરમાં રૂઢિ પ્રકટ થઈ તારાના રોમાંચ ઉભા થઈ ગયા. તે જાણે દીવો દેવીપ્રમાન બની ગયો. મંદિરમાં ચિત્તાકર્ષક સુવાસ ફેલાઈ ગઈ અને વાયુમાં સજીવતા પ્રતિન થવા લાગી. દેવીનું ઉત્તરણ રૂપ પૂર્ણ ચંદ્રમાની પેરે ચમકવા લાગ્યું. જ્યોતિલીન નેત્રો ચમકી ઉઠ્યા એજ ખુદમાં થઈ ગયા. અરાજ આવ્યો-‘તારા હું તારા ઉપર પ્રસન્ન છું માગ શુ વગ માગે છે ?’

તારા ઉની થઈ ગઈ તેણે શરીર, પ્રાતઃકાળના કપિરંજનમાં કોઈ બેઠાના ગીનધ્વનિ પ્રમાણે કપી રૂંધે હતું તેને અનુમાન થતું કે જરૂરે પોને વાયુમાં ઉડી ગઈ છે. તેને પોનાના હૃદયમાં ઉચ્ચ પિચાર અંતે પૂર્ણ પ્રકાશનો આત્માસ થઈ રહ્યો હતો. તેણે ગળે હાથ જોડી ભક્તિ બાવથી કહ્યું-‘ભગવતી ! તમે મારી બાર રાત્રીની તપશ્ચર્યા પૂરી કરી; કયા મુખથી હું તમારા ગુણ-ગુણ ગાઉં ? અને સંસારની તે અનન્ધ વસ્તુઓનું દાન કરો કે જે કષ્ટોમાંથી સીમા અને મારી અભિવાજાઓનો અંત છે હું ને અર્ચક આહું છું કે જે સૂર્યને પગ મ્હાત કરી દે.

દેવીએ હસીને કહ્યું-‘તથાગુ.’

તારાએ માથું-‘તે ધન કે જે કાળચક્રને પણ લગિગત કરે.

‘દેવીએ હસીને કહ્યું-‘તથાસ્તુ.’

તારાએ વળી માર્યું-‘તે સૌન્દર્ય કે જે અદ્વિતીય હોય.’

દેવીએ તેને માટે પણ હસીને કહ્યું-‘તથાસ્તુ.’

તારાકુંવરીએ શેષ રાત્રિ ભગીને વ્યતીત કરી. પ્રજાતકાળને વખતે તેની આંખ ક્ષણ ભરને માટે મીઝાઈ ગઈ. બ્યારે તે જાગી, ત્યારે તેણે જોયું તો પોતે માથાથી પગ સુધી હીરાંઓ અને જવાહીરોથી ઢંકાઈ ગઈ છે. તેના વિશાળ ભરતના કમર આકાશની સાથે વાતો કરી રહ્યા હતા. આખું ભવન સંગેમરમરનું બનાવેલું હોય અમૂલ્ય પથ્થરોથી જોડેલું હતું. દાર ઉપર નોખત વાગી રહી હતી. તેના આનંદદાયક સુંદર સખ્તે આકાશમાં ગુંથ રહ્યા હતા. દાર પર મેસો સુધી હરિયાળી છાંય રહી હતી. દારીએ સ્વર્ણગુચ્છો તથા સેનિરી કપડાં પહેરી ચારે તરફ દોડતી હતી. તારાને જોતાંજ તે સ્વર્ણના શેષા અને કોરાઓ લઈ દોડી. તારાએ જોયું કે પોતાનો પલંગ હાથીદાંતનો છે. જમીન ઉપર સુંદર કોમળ નિહાનાં ખીઝવેજાં હતાં. દિવાલો ઉપર મનુષ્યની ઉંચાકાના અસ્તિત્વો ટાંકાયા હતા. તારાએ તેમાં પોતાનું રૂપ જોયું તો તે અકિત યદ્ય ગઈ. તેનું સુંદર રૂપ ચંદ્રમાને પણ લભિગત કરતું હતું. બીજા ઉપર અનેકાનેક સુરસિદ્ધ ચિત્રકારોનાં મનોમોહક ચિત્રો ટાંકેલાં હતાં; પરંતુ એ સર્વ તારાની સુંદરતા આગળ ટુચ્છ હતાં. તારાને પોતાની સુંદરતાનો ગર્વ થયો. તે કેટલીક દારીએને લઈને બગીચામાં ગઈ. ત્યાંની છટા જોઈને તો તે મુગ્ધજ બની ગઈ. વાવમાં શુભાષ અને કેસરનો છંટકાવ યદ્ય રહ્યા હતા. રંગ-ભેરંગી પુષ્પો વાવુની મંદમંદ લહેરીઓથી મરમરી પેડે ડેહી રહ્યાં હતાં. તારાએ એક શુભાષનું ફૂલ તોડી લીધું અને તેના રંગ તથા કોમળતાની પોતાના અધર-પક્ષ્વ સાથે સમાનતા કરવા લાગી. શુભાષમાં તે કોમળતા નહોતી વાટિકાના મધ્યમાં એક ગિજોરજાટિત હોજ હતો. તેમાં હંસ અને બતક કૃશોભ કરી રહ્યાં હતાં. એકાએક તારાના ધ્યાનમાં આવ્યું કે મારા ધરનાં માણસે ક્યાં છે? દારીએને તેણે પૂછ્યું. તેમણે જવાબ આપ્યો-‘શ્રીમતી, તેઓ પોતાના જુના ધરમાં છે. તારાએ પોતાની અગાસી ઉપર જઈ જોયું. તેને તેનું પહેલું ધર એક સાધારણ હુંપડીની પેડે જણાવા લાગ્યું. તેની ખેડેનો તેની સાધારણ દારીઓ જેવી પણ નહોતી. માતાને દેખી, તો તે આંજણમાં બેઠી બેઠી રંટિયો કાંતી રહી હતી. તારા પ્રથમ વિચાર કરતી હતી કે બ્યારે મારા દિવસો શરૂ, ત્યારે હું આ લોકોને પણ મારી સાથે રાખીશ અને તેમની સારી રીતે સેવા કરીશ; પરંતુ આ વખતે ધનના ગર્વે તેની પવિત્ર હાર્દિક છત્તજને નિર્જળ બનાવી દીધી હતી. તેણે ધરનાં માણસોને સ્નેહરહિત દૃષ્ટી જોયાં અને પછી તે એ મનોહર ગાન સંભળવા ચાલી ગઈ કે જેને પ્રતિધ્વનિ તેના કાનમાં આવી રહ્યો હતો.

એક વાર ભેરંધી એક દૃઢકો થયો. વીઝળી ચમળી અને વીઝળીના ચમકારામાંથી એક જ્યોતિ-સ્વરૂપ નવયુવક નીકળીને તારાની સામે નમ્રતાથી ઉભો રહેલ. તારાએ પૂછ્યું-‘તમે કોણ છો? નવયુવકે કહ્યું-શ્રીમતી! મારું નામ વિદ્યુતસિંહ છે. હું આખો આગાકારી સેવક છું.

તેના ગયા પછી વાવુના ઉજ્ય પ્રવાહ ચલવા લાગ્ય. આકાશમાં એક પ્રકાશ દહિગેયર થયો. તે ક્ષણ માત્રમાં ઉતરીને તારાકુંવરીની સંખીપ આવી સ્થિર થઈ ગયો. તેમાંથી એક જ્વાળા રૂપી મનુષ્યે નીકળીને તારાના પગમાં નમઃ કર્યું. તારાએ પૂછ્યું-‘તમે કોણ છો?’ તે મનુષ્યે જવાબ દીધો-‘શ્રીમતી! મારું નામ અગ્નિસિંહ છે. હું શ્રીમતીનો આગાકારી સેવક છું.’

તે ત્યાથી જવા પામ્યો નહોતો, એટલામા તો આજો મહેન જોવાતિથી પ્રકાશમાન થઇ ગયો. જાણતું હતું કે મેકડો વીજળીઓ મળીને ચમકી ગઈ છે, વાયુ વેગવાળો બની ગયો એક ઝગમગતું સિદ્ધાન્ત આકાશ ઉપર દેખાયું તે શીરનાથી પૃથ્વીની તરફ આવી, અને તારાકેવરીની પામે આવી સ્થિત થઇ ગયું તેમાથી એક પ્રકાશમય રૂપનો બાળક કે જેના રૂપથી ગભીરતા પ્રકટ થતી હતી, તે નીકળીને તાગની સામે સિદ્ધમાનથી ઉભો રહ્યો. તારાએ પૂછ્યું-‘તમે કોણ છો?’ ત્યાંજે જવામ દીધો-‘શ્રીમતી’ અને ખિસ્કા શીઠમ કહે છે હું શ્રીમતીનો આગાધાલક છું.’

(૩)

ધનવાન માણસ તાગના ભયથી યરચરવા લાગ્યા. તેના આશ્ચર્યજનક સૌન્દર્યે સંસારને ચકિત કરી દીધો મેટા મેટા ભીષ્મ પતિ તેના હાર ઉપર હાજર નહોતા લાગ્યા જેના તરફ તાગની કૃપાદષ્ટિ થતી તે પોતાને બાળ્યશાળી માનતા-હ મેશને માટે તેના વગર પૈસાના ગુલામ બની જતા

એક દિવસ તાગ પોતાની આનન્દાટિકામા પ્રવેશી હતી અચાનક કોઇના ગાયનનો મનોહર ગન્ધ સંભળાયો. તારા નિશ્ચિત બની ગઇ તેના દરગામ્મા સંસારના સારા માગ ગવૈયાઓ હાજર હતા, પરંતુ જે ચિત્તાકર્ષકતા આજના સ્વરમા હતી, તેવી કદી તેને કયાઈ જાણુપ નહોતી તાગએ તે ગાનારને બોલાવી કારવા દૂત મોકલ્યો.

એક ક્ષણની અંદર બગીચામા એક સાધુ આવ્યો. તેના મથા ઉપર જટા હતી અને શરીરે ભગ્મ હતી તેની પામે એક તુલસી-જુવું વીણા હતી. તેમાથી તે પ્રમાદશાળી સ્વર નીકળતો હતો કે જે હૃદયના અનુરકત સ્વરોની સાથે કેટલોયે પ્રિય હતો. સાધુ આવીને હોજના કિનારા ઉપર બેસી ગયો તેણે તાગની સામે સિદ્ધમાન દેખાડ્યો નાંદ, આશ્ચર્યથી આમતેમ દષ્ટિ ફેરવી નહિ એ રમણીય સ્થાન ઉપર તે પોતાનું ગાયન ગાવા લાગ્યો. તાગનું ચિત્ત વિચલિત થઇ ઉઠ્યું. દિલમાં અપાર અનુરાગનો સચાર થયો મદમત થઇ તે કંપા લાગી. સાધુના સુમનોદર મધુર આવાપથી પક્ષીઓ મગ્ન થઇ ગયા. પાણીમા લહરીઓ ઉડવા લાગી વૃક્ષો ગ્રિય જન્યા તારાએ તે ચિત્તાકર્ષક સ્વરોમાથી એક ચિત્ર બેસાડ્યું જેનું ‘ધીરે ધીરે ચિત્ર પ્રકટ થવા લાગ્યું. તેમા સૂર્યેતિ આવી, પગી તે ગ્રિય થઇને નૃપ કરી રહી છે તેને આશ્ચર્ય થયું કે હું સંસારની અલબ્ધ વસ્તુઓની રાણી છું, અથવા એક અગ્નિચિત્ર છું’ તમાયુ ધુણવારા લાગી અને અસ્ત બની સાધુના પગ તરફ જવા લાગી તેની દષ્ટિમા એક આશ્ચર્યજનક પનિર્વાન થઇ ગયું સામેના કૃષ્ણ રૂપથી ઝુકી રહેલા વૃક્ષો, અને તરંગોથી શોભી ગયેલા હોજ, તથા મનોહર કુજ સર્વ કાન લે પ થઇ ગયું. કેવળ તે સાધુ બેઠો મેડા વીણા વખાડી રહ્યો હતો અને પે ને નેના તાવ ઉપર નાચી ગઈ હતી તે સાધુ હવે પ્રકાશમય, અનૈકિક સૌન્દર્યની મૂર્તિ બની ગયો હતો. જ્યારે મધુર આવાપ ગઇ થયો, ત્યારે તાગ બાનમા આવી તેનું ચિત્ત પેનાના હાથમાથી ચક્રીય થયું હતું. તે એ વિચળા સધુને હાથે વેચાઇ ચૂકી હતી

તારા બોલી-‘સ્વામીજી’ આ મહેન, આ ધન, આ સુખ અને સૌન્દર્ય સર્વ કાંઈ આપના અન્તે ઉપર નોતરતું છે આ બધામગ્મય મહેવને આપના કામગી સરજેથી પ્રકાશમાન કરો.’

‘સાધુઓને મહેવન અને ધનનું શું પ્રયોજન ? હું આ ધરમા નહિ રહી શકું’

‘સંસારનું સમય સુખ આપને અર્થે ઉપસ્થિત છે.’

‘મને સુખની ઇચ્છા નથી.’

નાખતી. જગવના ફળ તોડી લાવતી અને કેળના પાંદડાંની પતરાવળી મનાવી તેમાં તે ફળ સાધુની સામે મૂકતી. સાધુ નદીમાં આન કરના જતો, ત્યારે રસ્તામાંથી તાગ કાઢે-કાઢે વીણી ભેતી. તેણે પર્યુટ્ટીની ચારે તરફ પુષ્પ-ગ્રાહ રાખ્યા હતા ગચ્છાઓથી પાણી લાવી તે કચારાઓ સીચતી તેમને પાણીથી ભરેલા બેંકે તે પ્રસન્ન થતી આડાના તુલની તેણે સાધુને માટે એક સુંવાળી ગાંડી બનાવી હતી. હવે તેને કાંઈ પણ કામના ગ્હી નહોતી. સેવા પોતે પોતાના પુરુષકાર અને ફળ રૂપે હતી

તારાને કોઈ કોઈ દિવસ ઉપવાસ કરવા પડતા તેના કોમળ હૃદયમાં ફોરલાઓ પડી ગયા હતા. પણ કાઠાઓથી ચારણી જેવા થઈ ગયા હતા તાપથી તેના કોમળ ગાત્ર પરમાઈ ગયા હતા. યુવાનના જેવું બદન સુકાઈ ગયું હતું, છતાં તેના હૃદયમાં હવે સ્વાર્થ અને મર્ત્યુ સાસન નહોતું. ત્યાં હવે પ્રેમનું રાજ્ય હતું. ત્યાં હવે તે મેરાની લગની હતી કે જેનાથી કનુપનાની જગ્યાએ આનંદનો આત વહે છે અને કાઠાઓ પુષ્પ બની જાય છે. જ્યાં અપુધારાઓની જગ્યાએ નેત્રોમાંથી અશ્રુતળળની ટુચ્ટિ ચામ છે અને દુખ-નિવાપની જગ્યાએ આનંદના રાગ નીકળે છે. જ્ઞાના પરચરો રૂપી વધારે કોમળ હોય છે અને શીતળ વાણીથી પણ મનોહર હોય છે. તાગ ભૂમી મંદ કે હુ સૌન્દર્યમાં અદ્વિતીય છું. ધનવિલાસિની તારા હવે કેવળ પ્રેમની દાસી હતી,

સાધુને વનના પક્ષીઓ અને મૃગો સથે પ્રેમ હતો. તેઓ પર્યુટ્ટીની પાસે એકલા થતા હતા તારા તેમને પાણી પાતી, ચારો ચરારની અને ગોદમાં લઈ પ્યાર કરતી. વિવધ સાપ અને બચાવક જતુ તેના પ્રેમના પ્રભાવથી તેના સેરકે બન્યા.

બહુધા રોગી મનુષ્ય સાધુની પાસે અશીર્વાદ લેવા આવતા હતા. તારા રોગીઓની સેવા શુદ્ધતા કરતી જ મનમાંથી જડી છુટ્ટીઓ બોળી લાવતી રોગીઓને માટે ઐલાધિ મનાવતી, તેમના ધા પોતી. ધા ઉપર મનમ લગાવતી રાતોની રાતો બેસી રહી તેમને પણ નાખતી સાધુના આશીર્વાદે તેની સેવા પ્રભાવશુકત બનાવી દેતી હતી.

આ પ્રમાણે કેટલાયે વર્ષો વીતી ગયા. ગરમીના દિવસો હતા. પૃથ્વી તાપથી બળી રહી હતી. રાગધરથી ભરેલા જલો સુનંદ જતા હતા મગનો પ્રસાદ તાપથી સંકેત્યાઈ ગયો હતો તારાને પાણી લાવવા માટે ગયું હતું રેતીમાં આનંદ પડતું હતું. તેણે કોમળ રાસી ચાકી જતું હતું. તપેની રેતીમાં પગના તળાસ પગી જતા હતા. આવી દસામાં એક દિવસ તે હતાક થઈ એક જલની નીચે ક્ષણવારને માટે નિર્વાતિ લેવા સાર બેઠી. તેનાં નેત્રો બંધ થઈ ગયા તેણે જોયું તો દેરી રેતાની સામે ઉભી રહી કૃપાદષ્ટિથી પોતાની તરફ જોઈ રહી છે. તાગએ દેડીને જેવા ચરણ પકડી લીધા. દેવીએ પૂછ્યું-‘તાગ! તારી અભિલાષા પૂરી થઈ?’

‘હા માતા, મરી અભિલાષા પૂરી થઈ’

‘તને પ્રેમ મળી ગયો?’

‘ના, માતા, મને તેથી પણ ઉત્તમ પાર’ મળી ગયો મો પ્રેમના હીમને વદતે સેવાનો પાત્રસમણિ મળી ગયો. મને સમજાયું છે કે પ્રેમ સેવાને આદર છે સેવાની સામે ગિર હુકારીને હવે હું પ્રેમની મિલ્લા નવાં ચકાતી હવે મને કોઈ બીજા સુખથી અભિલાષા નથી. સેવાએ મને પ્રેમ આદર, સુખ, સર્વથી નિવૃત્ત કરી દીધી

દેવી આ વખતે હમી નહિ. તેણે તાગને હૃદય સાથે લગાડી આં તે દષ્ટિથી અદર થઈ ગઈ.

(૬)

મધ્યાનો સમય હતો. આકાશમા તાગઓ એવા ચમકતા હતા કે જેના કમળ પર પાણીના ગિન્દુ ચમકે. વાયુમા ચિત્તાકર્ષક શીતળના આવી ગઈ હતી તારા એક વૃક્ષની વચ્ચે ઉભી હતી. પક્ષીઓને ચશુ ચનાવતી હતી. એકાએક સાધુએ આવી તેના ચગ્રો ઉપર ગિર મુક્યું અને તે બોલ્યો-‘તાગ, તમે મને ત્રી લીગો, તમારે બેશય, ધન અને મૌન્ય જે કામ ન કરી શક્યા તે આ તમારી મેવાએ કરી દેખાડયુ તમે મને તમાગ પ્રેમમા આસક્ત કરી લીધો હવે તમારે દાસ છુ બોલો તમે મારી પાસેથી શુ ચાહો છો ? તમારો એક મકેત ઉપર હું હવે મારો ચોમ અને પ્રેમગય સર્વ કામ નોઝાવ કરી દેશ તૈયાર છુ.

‘સ્વામીશ’ મને હવે કામ કરવા નથી. હું કેવળ સેવાની આગ્રા ચાહું છુ.’

સાધુ બોલ્યો-‘હું બતાવીશ કે ચોમ સાધીને પણ મનુષ્યનુ હવ્ય નિર્જીવ નથી હોતું હ પનગતી પેડે તમાગ સૌન્દર્ય ઉપર મુગ્ધ થન બદલ પરંપરાની પેડે તમારો પ્રેમનું જ્ઞાન ગાઈના. આપણે મને પ્રેમની તૈકા ઉપર આરૂં થઈ બેશય તથા વિમલની નદીની સફર કરીશુ પ્રેમ કુળેમા બેગી પ્રેમ ચર્ચા કરીશુ અને આનંદના મનોદગ સગ ગાઈશુ.’

તાગએ કહ્યુ-‘સ્વામીશ’ મેવા-માર્ગ ઉપર ચાલવાથી મારી સર્વ અભિનાયાઓ હવે પૂરી થઈ ગઈ છે, હવેમા કામ કરવા માગી રહી નથી.’

સાધુએ એ શબ્દ સામ્યા. તારાના ચલો કિય માયુ નમાયુ અને તે મગા તમ્ક ચાગ્યો ગયો.

વિવિધ-જ્ઞાન-વિસ્તાર.

જાહેર ખમરની મહત્તા.

અગ્રેજી માલની જાહેર ખમર આખી દુનીઆમા આપવા મા ઉદ્દેશથી લકનમા એક અગિવાન વેપારીઓની એક કંપની ગથાપન થઈ જે કંપનીએ એક એક વહાણ મનાવવા માડયુ છે કે જેમાં સર્વ જાનના અગ્રેજી માલના નમુના પ્રદર્શનના ગ્રંથમા ગમવામા આરશે. આ વહાણ આખી દુનીઆના ખંદેરોમા સકેચ ગાહે નીકળશે, અને પ્રયેક દેશનાં રહેવાસીઓને અગ્રેજી માલના નમુનાઓ બતાવશે. આ ઉદ્યોગમા લગભગ કરોડ રૂપીઆનો ખર્ચ થશે પરંતુ અગ્રેજી માલનો ઉપાડ એથી વધારા પામશે, એમા મંદેદ નથી પાલાલ્ય ધર્માદારીઓ પોતાના વાપારને ખીનાવવા મ્વાકેવા પ્રયત્નો કરે છે, તથા જાહેરખમરને કેટલી બધી મહત્તા આપે છે, તે આથી જણાઈ આવે છે.

ટિમેટની વિવિધ લગ્નપ્રથા.

હરિયા આશિમના લાયમેરિયન મિ. એન્ડ કમ્પ્યુ ટોમસ હીમાનયના બેદ બરેના મુનમની મુસાફરીથી હગ્ગડ પાગ કર્યા છે તેઓ જણાવે છે કે ટિમેટના ચોમકમ આગમા કે જ્યાં પ્રાચીન જાગેજ જાઈ નકે છે ત્યાં બીઓને દત્ત ધણી હોય છે એ પ્રથમ લગ્નની મામળા કરે છે. એક ટિમેટન ઓ ૧૦ કે ૧૫ વામજોમાથી એકને ચડાની હોય તેને પડે તે ત્યાં કાયદો એવો છે કે તેજે સંધ્યાઓ સાથે તેજ વખતે અથવા પડે વખતે પગખુ ન જોઈએ. આગરનાર કુટુંબોમા એવી ખાસ સાવબેની રખાય છે કે એવી રખતે વધારા બાઈઓ ઘેરે હોય નહિ લગ્નની કિયા પણ વિવિધ છે દેવદૂતોની ધમળી આપવાની મનનમળી કન્યા તમ્ક એક વકલી તમ્ક,

દેખામા આવે છે

મગ્ન અને સ્ત્રીઓ ખેતમાં સાથે કામ કરે છે, પણ જાનો ખીર પીસા સાથે અહીં અહીં પ્લાકે મામ છોડે છે રિમેન્ડા મગની મુલામતથી જણાયું છે કે ત્યાં સારિલ્ય નિદા જેવું સચુર અધર ગુચરાણ નરી દિનમુશીગથી ભરતું છે મહાના યોગીઓ પોતાની મદદ તથા તનવાર પોતાની જાને જ બનાવે છે

સ્ત્રીઓનું આરોગ્ય અને આમેરિકા

પ્રાચીન કૃષિ કરીને આપેલા શરીરના આરોગ્યની મીઠા આરાધને તેમ જોડે ભાગે સ્ત્રીઓને જગ પળ નથી શરીરમાય જલ્દી ધર્મસાધનમ્ આ પ્રિયતમની પાયાત પ્રજાને ખરેખરી કીમત છે અને તેથી જન માતની અસ્થાઓ આપી શીંગ ઉત્તમ સ્થિતિમાં રહે તેવી યોજનાઓ કરે છે હાલમાં અમેરિકાના ન્યુયોર્ક શહેરમાં સ્ત્રીઓના શરીર-આરોગ્યની કલતિ માટે એક સમિતિ સ્થાપન કરામાં આવી છે આ રિજેપ ધ્યાનમાં લેતા જેવું તે જ છે કે તે સમિતિ પુ સ્ત્રીઓએ સ્થાપન કરી છે આ સમિતિ સીનમેગસ્ટ્રાની મદદથી પોતાની દેશમંડિલીઓને આરોગ્ય સમધી મિશ્રણ આપવા યાજના કરી છે સીનેમામાં જે જે ચિત્રો ચતાવવામાં આવશે તે માઇ વાના કે મધાનાજ હશે પણ તેમાંજ આરોગ્ય નક્ષત્રની જેવી સાતો અને દેખાવો ચત્ર સારી ને જોતા જોનારના મનમાં અસર થવા નિશ્ચયે નહિ આ યોજનાનું મદદ પશ્ચિમ આનને એવી તે યોજનાના નર્તકાની નિયંત્રણ છે આ સિવાય થીજ પણ ધણી યોજનાઓ તેમજે ધરી કાઢી છે આપણું દેશની સ્ત્રીઓ પણ વગ પોતાના ધર્મની ઉન્નતિથી આગળ વધી ચેન પી ગડેતો પી હાનિ માટે ઉત્પાદકર્ષક પ્રાપ્ત કરી શકાય તેવી સુધિ પ્રત્યક્ષ થવાને

ગ્રી પ્રોટેમ્.

કેલિફોર્નિયા વિશ્વવિદ્યાલય ગતેકના નામાકિત વિશ્વવિદ્યાલય પેપી એક છે તેમાં મણિત શીખવવા માટે મિસ રેચ નામની વિકાસ બાઇની હમશાજ નીમણું કર્યું છે આ પહેલા આ માઇ ગાર્ટન કોલેજમાંની એક વખતુએવ વિદ્યાર્થીની હતી ત્યાં ઉત્તમ માન સ્ત્રીઓમાં એ બાઇનેજ પ્રથમ મળ્યું છે શાસ્ત્રીય શોધ કરવા સાર વાર્ષિક ૩ ૪૫૦૦ રૂપિયાની તરુ વરસ આનંદ રી મ્કોલરશીપ એને મળેલી હોઇ લડત યુનિવર્સિટિની એમ. એસ. સી ની પરીક્ષામાં તે માન સાથે પાસ થયેલ છે રેચલ એન્ડ્રોનોમિકલ સોસાયટીમાં મિસ કેથેને રેચો તરીકે ચૂની કાલમાં આની કેળવણી આપે છે.

દેશમાં (સીધ)માં એક ધણીજ દુશીયાર જાડું છે એ માઇની આપ અલાર મહોતાની તાની રો જતી રહી હતી પણ તેના માથે તેવાથી અને તેની ઉત્તમ કેળવણી તેને આપી હતી યોજા નરમ પર તેને એનલિપિરીયાવવામાં આવી હતી ત્યાં તદ તેણે ગીતા અને એના જીમ ધાર્મિક પુસ્તકના ભાસાર પરસીવળ, ગુજરાતી મોંધી સમૂહ અગ્રેજ, અને એન લિપિમાં દીક્ષા કે, જે માર્ગ બારા તે સારી રીતે જાણે છે મીસીસ કુમીનની એ શહેરની મુનાકાત રખેને થયેલી સમાન પ્રમુખધ્યાન એ અધ સ્ત્રીએ લીડું હતું અને તેમાં તેણે પ્રથમ મનુષ્ય બાપ્તિસમ અગ્રેજમાં આપેલું હતું તુન મેગસ્ટ્રાની ડ્રાસજ હોય તે માણસ થુ ન કરી શકે તેવું આ સમર્થ હાલગુ છે અધારો મળેલો છતાં આ બાઇએ પોતાની જીવનને નરનાદ ન જરા દેતા જગત આગળ દાખરો રજુ કર્યો છે થુ આ દાખરો જોઇ આપણાઓના જીવનને ઉપરાગી બનાવવા પ્રયત્ન નીવ થવું જાગે ?

એ હજાર વર્ષની લુની કબર કાન્સમા જાનીનાથી એ હજાર વર્ષની પ્રાચીન કબરો નીકળી છે. કબરોમાં મહા હથુ સુરી જેમના તેમ પડ્યા છે. એક માન્ય પડે છે કે હથુ હમણા જંગ જંગ ગળાપાલામાં છે. કબરોમાં કેટલીક જાનના વસ્ત્ર આનુષ્ઠાન પગ કાઢાયા છે, તે પગ મધુ ખનાય થયા નહો.

આર'ગરેબની 'સગસાકી' - દીપ્તીમાં એક જગાએ ખોદવાથી માદનાક આર'ગરેબની 'સગસાકી' નામની પથ્થરની પ્રિય નીચળી છે એની વચમાં એવો પથ્થર લગાડામાં આવ્યો છે કે જે પાણી ગાય છે. ઉપરથી માળી 'જગસા' આવે છે, તે પથ્થરોમાં ગળાક' ગળાક તે નીચેના ભાગમાં એક થાય છે. 'આજની ત્રિયામની 'પ્રિયર' તેની આગળ દારી-ગળા છે.

મામની ગળામાંની પરીક્ષા સાકિ નામના

જે માન્ય પર એવા આર'ગ છે કે તે અમીરોની વિધવાઓ સાથે વિવાહ કરતો અને યોગક દિવસ બાદ તેને મારી નાખી તેનો માલીક પડી જતો હતો. એ પ્રમાણે તેણે 'કગ'નાક ખુનો કર્યો હતો, ગળા પથ્થરો નવેબરે કોઈમાં તેનું કંગોત્પાદક જ્યાન માન્યતા સામનતા એક પતના ગિરોઈરે ગમસાક ગળા ગોળી મારી આત્મપાન કરી દીધો હતો.

એક, વીગળીનું 'મગીન જાનોયુ' છે જેની રવરની નળાઓ કોઈ સાથે ત્રણ ગાયો કે બેમોના આશરે લગાડવાથી કબરની મારા એની મેળે નીકળે જે તેવાથી 'લપ', મિનિટમાં ૧૫ ગાયો કે બેસો દોની સાકાય છે. આ પ્રયોગની અગત્યપદ હાનમાં અમેરિકાની ડેની ક પનીઓમાં લેવાય છે.

જાપાનમાં સત્યા મોની સાથે હરિકાઈ કરે એવા નકરી મોનીઓ જાનનામાં આવે છે કબજા એક એવું વસ્ત્ર જાનનામાં જાવું છે કે તે અમય અને નકવને જોડાણી શરે. ગેગે માથે મસગેર

સમાચાર.

અમલ, લીપકી, અને પાનીતાવાના નજરોએ પોનાની રૂપા દારણુ' બેચાણુ મધ કપુ છે.

—તાલ જમી મલે મરે દી કી ખાતે લાવા લાગપતગળના પ્રમુખપતના હેડગ મગેની હિન્દુ સમાજો જોડ્યા કરવા માટે મરકાક સાથે અતલકાક કરાવેને હજાર કરો હતો.

—આથ દેશમાં દાર તાડીના મજાગની કોણએ માન્યપી કરી નથી, આ જાનમાં કલ્પ ૪૩ દાંડો મરી તે પેટી એકની પગ માળા પડે નથી.

—અમલ તાલ જાને ચાલુ કીમે મર મસરી આજરે મળવારી ક્રેમેસના રમત દરમિયાન પ્રાણી રક્ષક પગિલ જાનની કીલગાય ચ કે જે.

—કજા પામે આવેના દુહાર મામની નકરમાં ડેર નથિ નામ છે. ઉજામાં આતુમીસ વિગળતા ગનિમહારાજીની પ-પાસાત અગત્યસાગરજ મુજિજના પ્રય નથી સદગ મામની કીકાકાઓ તરફથી દર નવગમના વરો. પડાતો વાજ જથ થયો છે તથા નવગમના હવન વગેરે, મગની પ્રાણાળી કરી આપી છે.

—અમલોતક-દયાપ્રગામિની સમના કલ્પક નાઈ પુલનાનના પ્રવલની હાતા ગળ્યમા અંગણ માના આમલ થતો તથ અરકાવા માટે પ્રવન થતો દાલ નુગ નગગીનું મોમ બસાળ તથા બલેને વિધે જોમના નામથી અમે તપ મધ કરવામાં આવતો જે.

‘સત્સંગ’ માસિકની વ્યવસ્થાને

અંગે જાહેરી નિયમો.

૧ ‘સત્સંગ’ માસિક એ હુસ્સન નિવેશ. અવગત પ્રતિ
અને નીતિવર્ધક મરજી તરફથી પ્રસિદ્ધ થયેલું હોવાથી મન
કર્તા હુસ્સનને કરીને અવગત હુસ્સન નિવેશ તથા નીતિ
વિચારક વિચારોના સમવેશ થઈ, પરંતુ તે સ્વેચ્છા બોલકોને
કુદિને અનુકૂળી સમાન્ય જ્ઞાન સમજાવવાની અનિષ્ટ કૃતિએ,
અહીં રજિસ્ટ્રેશન તથા હુસ્સનને અનુકૂળ વિવિધ જ્ઞાન
આદિ આપના હોય. વાંચકો પક્ષ પ્રકટ કરવામાં આવશે
માટે હોષકેને અવા સર્વ પ્રકારના હોય. પૂરા પાડવા
વિનંતિ છે.

૨ માસિકમાં પ્રકટ થતાં લખાણો માટે તેના લખનાર જવાબ
દાર છે. તેમજ દરેક લેખ સ્વેચ્છા વંતી સંમત છે. સૈમ
ગણી લેવા નહિ.

૩ અંગત આગ્રહોવામાં લખાણો પ્રકટ થશે નહિ.

૪ આવેશ હોયો પૈકી પ્રકટ કરવા યોગ્ય ન જણાય તે લખાણો
અહીં મોકલવા અમે બાધાતા નથી. માટે કૃપા કરી નક્ક
રાખીનેજ હોય. મોકલવા વ્યવસ્થા કરવી.

૫ હોયો કાગળની લોક બાજુએજ લખવા.

૬ ગદ્યામાં લખાણો પ્રકટ થશે નહિ.

૭ ‘સત્સંગ’નું વર્ષ દરેક જાહકરું કાર્નિક માસથીજ શરૂ
જણાયે. વર્ષ દરમિયાન જાહકરું થતારને પાછતા જાકો મોક
લવાની વ્યવસ્થા કરીશું. અથવા નેટલ. અંકો જાહલી
શરીશું. તેટલાં જાકો ૧૨૦૦૦ લવાજમ વસૂલ કરીશું.

૮ માસિક દરેક માસની પૂર્ણિમાએ નિયમિત પ્રકટ થશે.

માસિકનો આધાર લવાજમ વસૂલ આવવા ઉપર છે. માટે તે અગત્યથી
વસૂલ આપી માસિકના અર્થને પહોંચી વેગવાની ચિંતામાંથી અમને મુક્ત કરવા
દરેક જાહકરું બંધુને આગ્રહપૂર્વક વિનંતિ છે.

મા માસિક, સુરત ના નપુરી જ વરને નાકે આવેશ પ્રી જનારિલ શિ. પ્રી અ પ્રેકમા યોગિનિલ રામ મ
જાહેર જાહેરું અને સુરત ને બીડીમ. આવેળી ‘સત્સંગ’ જોડીયાન થી
જાહેર જાહેરું ૧૯૩૩ ને ૧૯૩૪ ને

પુસ્તક ૧૩ મું.

અંક ૩ જો.

સત્સંગ.

પા.૫

સં. ૧૯૯૮

ધૃતિઃ ક્ષમા દમોઽસ્તેય શૌચમિન્દ્રિયનિગ્રહઃ ।
ધૌર્ધિયા સત્યમગ્રોધો દશક ધર્મલક્ષણમ્ ॥

“કયમ શર્ણુ પછી તુજ પામી શકું?”

—(૦)—

તોરકે વૃત્ત.

(૧)

કમ કુદરતનો ગ્દમગ્દય નહિ,
નિગ કિમ્મન કોથી કપાય નહિ,
પ્રભુતા પ્રભુની પગપાય નહિ,
શુદ્ધ પ્રેમની પાખ પમાય નહિ.

કિશાય નહિ,

વિચગાય નહિ,

મનુ અવન સ્પાર્થક સાય નહિ.

—(૨)—

હવુ અતરહાર ખૂંચ્યા અધુન,
હવુ કોચનિયા ઉપડ્યા અધુન,
પછી ફુલ્બ પારખની પ્રભુતા,
અતિ ફુર્મ પાખ રિના નહા.
• પ્રભુ ' શુ દરવું ?
• પ્રભુ ' તું કયવું ?
ધરી જન્મ જસા અવવું મનવું.

x x x

નહી અંતરહાર કપાડી શકું,
“કયમ શર્ણુ પછી તુજ પામી શકું?”

સુખાભિલાષા.

(અનુષ્ટુપ)

મિથ્યા છે સર્વ સુખો ત્યાં, મનુજો મુર્ખતા ધરે,
'હું'ને 'મહાર' વદિ એવું, મિથ્યા ગર્વ કર્યા કરે !

(મન્દાકાંતા)

(૧)

છે સુખો આ ક્ષણિક સહુને આશ આપે અનેરિ !
ભોળાં ઉરે બનિત કરીને જાંધી લે પાશ માલી !!
'હું'ને 'મહાર' વદિ સહુ જનો વ્યર્થ દુઃખી બને છે,
હૃદ્યાં કરે પ્રજાળ અનળે કુમળાં ઉર જાળે !

(૨)

આત્મા કેરા નગ-શિખરમા સુખનો બાસ થાએ,
માર્ગે ધૃધ્યાં પ્રજાળ ગતિએ પ્રાણીને દુઃખે છે !
જતાં લેમાં દુઃખકી દહને ઉગતા શ્રવ ધારે,
લેના સ્પર્શે લડી લડી મરે, દુઃખના એધ વાળે !

(૩)

હૃદ્યાં કેરા ઉદ્ધિ વમળે શ્રવનું નાવ ડોલે,
મોજાં મ્હોટાં કુર-પ્રજાળ તે ચોદિશે આથડે છે !
શી રીતે એ ઉગરી શકશે વિશ્વઅગ્નિ વિવેચી ?
શી રીતે એ સુખમય બને કુર મોજાં વિવેચી ?

(૪)

છે સુખો આ મુગજાળ સમા એમ જાળે જનો સી,
લેયે આશા અધિક ધરીને થાય દુઃખી જનો સી !
ધારે ના કે સુખ ક્ષણિક છે કાળની જાણ માત્ર !
આકર્ષીને અતિ -સુખવતાં ભાંગતાં સર્વ માત્ર !!

(૫)

રે ! રે !! શ્રવે દિપક લઈને શીઠ કુરે પડે છે ?
મિથ્યાભાસી સકળ સુખને માટ ચાને લડે છે ?
સંખી શાન્તિ ધરી હૃદયમાં સ્નેહને સ્થાન આપે;
હર્ષે ઉર્મિ અભિનવ ધરી સુખમાં દિન ગાળે.

❧ તે મહને સહમળવને. ❧

અતિવ આડંબર બધાં આ જાતના વ્યવહાર કાં ?
 ને તું વખાણે તે બધું તેણે દીસે મુળને ન કાં ?
 તુજ કાબજી આસેખતો તું નારી વિશ્વત્રિમેદિની,
 હેમ વશરી ને અધૈઃકિતે તેણી તે દીસે ન કાં ?
 તું તો કહેજે. કનક કળશો કુચ પજુ લોચા બધા
 ને રનાયુ જાણો-અતિવ મોદક તું કહે દીસે ન કાં ?
 ચન્દ્રમા શું વટે આનન તોય માટી દાક કાં ?
 નવ કૈં ઉગતસ મુખે મુવાસ વટે છતાં નવ પાચ કાં ?

મોદન લખે તું વર્ણનો પજુ સર્વ દીસે શુષ્ક કાં ?
 સ્વર્ગદાયિની કહે ગિયા તું તેણું કંઈ બાસે ન કાં ?
 શું દષ્ટિદોષ થતો મહને ? ના, ન તુજ જુદિ દોષ કાં ?
 તું રસ બધે બાળે છતાં નિરસ હૃદય મદાફન કાં ?
 પ્રિય જો વયસ્વ ! કહે મહને કા માર્ગ મિત્ર તું લાખવે ?
 ને એકતા આવી જતાં કહે ક્યાંથી મિત્રી સંબવે ?
 ના, ના, સખે ! એણું થશે ના કહે મહને તું આવીને
 સદમળવ શું સૈન્દર્ભ ને શુ રસ બધે તું નીરખે ?

આપા વિચાર દગ્ગર આવી હૃદય નિરસ યાવ છે,
 ને લાગતું કાં વિશ આતું માર્ગ ઉંધે જાય છે ?
 સર્વે જતાં આ જાણુએ પજુ પંચ મદારો તે રજો,
 ને તું પડી સકુચી વિજુરો તેક મારગ કાં વજો ?

સંતાડ માયા જગ બાસે નાની પજુ રસદીન કાં ?
 બંધન બધાં આ લાગનાં તેથી ન મુક્ત દં શાક કાં ?
 કંઈ સ્વર્ગથી, કાં દંબરો, જગા કહી આવી બધે,
 ને ખાવ દોષી કેઈ વળી કંઈ બોળતી શાને સુમે ?

જવા ન દેતાં છાડીને ઘણે પડીયા એકશે ?
 તે માર્ગથી કોણે ઉગડીને આ સ્થળે મુળને પુષો ?
 શાને સદ આ બધે સખા, સ્વર્ધ આદિના મહને ?
 કંઈએ નહિ સદમળવ જાણુ ! તે મહને સદમળવને.

સજ્જન પ્રશંસા.

ગળે વારિધિ વન્દી દેવે, દિનકર હો મહિમા,
 ગૌરત્તની વડના પ્રસન્ના થાય તોયે વિશ્વર્ષો,
 મુગે વળી નિજ મુખથી સહતાવ ગાન રહિ કરે,
 તોયે કદાપિ ન વિશ્વમા સજ્જન તથા વાક્યો કરે;
 ગળી શકે યદિ આરસીમા અધ બિબિત નરત સહ,
 જાતની સુનાણી મુગી રહે વળી કણ્થી બહેરો મહુ,
 બંદુતણે કદય પગી પ્રવેદ જો જગમા કરે,
 તોયે કદાપિ ન વિશ્વમા સજ્જન તથા વાક્યો કરે;
 કોને મગે નળી અ અકળ મહુ નિમ્મના બીજ વાલીને,
 વા ગૌરથી વનકમ વળી સહાની લે અરિ સૈન્યને,
 વળી અકર્તિ જુપનો નિર્મિત પરાજય જો કરે,
 તોયે કદાપિ ન વિશ્વમા સજ્જન તથા વાક્યો કરે,
 મદા વાનુકામય રાનમા વળી નાન યદિ કષ સચરે,
 કડા વળી જળથી મદી જો કાષ્ટમા વન્દી ઝરે,
 વા દેરીએ શી શાન્દ ગૃહ એકમા વાસો વસે,
 તોયે કદાપિ ન વિશ્વમા સજ્જન તથા વાક્યો કરે.
 અભિતવ વધ્યાપુત્ર હોયે યદિ કોઈ રથાનમા,
 આપાસતુ ના ફન ભગુ હોય મેષ એક રાનમા,
 ગણગણતુ વળી મેષ આજગમા યદિ શોધન કરે,
 તોયે કદાપિ ન વિશ્વમા સજ્જન તથા વાક્યો કરે,
 સનુનાનમા આવ વળી કુનીરે યદિ મો પતને,
 દિનકર તથા કદય પગી પડવુક ના દેખી શકે,
 ના અકર્ષે પ્રેરે દત્તને રસી યદિ પતો કરે,
 તોયે કદાપિ ન વિશ્વમા સજ્જન તથા વાક્યો કરે,
 અપના સુની મહિ આ ન્યાયનો કોષએ મથો,
 કરશે મથે તોયે કદિ નહિ આપનો અવશે મજો,
 જાઓ જાન પે નાક પ્રશીઆ મીન કે ગુલાદેરે,
 તોયે કદાપિ ન વિશ્વમા સજ્જન તથા વાક્યો કરે.
 યદિ કમન તુલ્ય આવ નિજ દિનમા મતિ શાંતિ ધરી,
 સતી નર વા નીચળ તજે જનન તથી પગા દની,
 વા નામુને મદો જર આસો યોધ જો મિથ્યા કરે,
 તોયે કદાપિ ન વિશ્વમા સજ્જન તથા વાક્યો કરે.

શેષત વામુદેવ રામચંદ્ર.

પ્રાસંગિક નોંધ.

દિંદુરયાન દેશના મોટા ભાગના જીવનનો અંધાર ખેતી છે. વર્ષા દિવસે દિવસે ખેતી કરનારાઓની સંખ્યા વધતી જાય છે. ઇ. સ. ૧૮૮૧ ની વસ્તી ગણતરી વખતે સેંકડે ૧૨ ટકા લોકો ખેતીના ધંધામાં રોકાયેલા હતા. ૧૯૦૧માં અન્ય દેશો સાથે તે વધી ૧૮ થઈ. અને ૧૯૨૧ માં ૭૨ પંચ પહોંચી છે. બીજા દેશો તરફ તુલના. નેદરલેન્ડ તો ત્યાં ઉત્પત્તિ પ્રમાણે યાજી છે. ખેતી કરનારાની સંખ્યા દિને પર દિને ઘટે છે. યુનાઈટેડ કિંગડમમાં ઇ. સ. ૧૭૫૦ માં ૮૮ ટકા ભાગ ખેતી કરનાર હતા. પરંતુ ૧૯૦૦ માં તેની સંખ્યા ફક્ત ૩૫ ટકાજ હતી જર્મનીમાં ૧૮૮૨ માં સેંકડે ૪૨ ટકા ખેડૂત હતા. ૧૯૦૭ માં તેની સંખ્યા ૨૮ રહી ગઈ. ઇંગ્લેન્ડમાં પંજુ આજ રીતે છે. ત્યાં ૧૮૪૧ માં સેંકડે ૩૦ ખેડૂત હતા; ૧૮૭૭ માં ૧૩ થયા. અને ૧૯૦૧ માં ફક્ત ૮ ટકાજ રહ્યા. આ પ્રમાણે દિંદેશમાં ખેતીના ધંધામાં સંખ્યા વધવાનું ખરું કારણ દિંદુરયાનના બીજા પ્રાચીન ઉદ્યોગોનો નાશ છે. જીવન નેગવવાનાં બીજાં સાધનો ઓછાં થતા ફક્તિયાત રીતે લોકોનું સમૂહ ખેતીનાં દેશ તરફ દોરાય છે.

એક તરફ ઉપર પ્રમાણે ખેતીના ધંધામાં લોકોની સંખ્યા વધતી જાય છે, ત્યારે બીજા બાજુ ખેતીની પેદાશ બીજા દેશો સાથે સરખાવતાં ઘણી ઓછી જાય છે. ખેતીની પેદાશ. ઇંગ્લેન્ડમાં એક એકરે ૧૯૧૯ રતલ થઈ પાકે છે, ત્યારે દિંદુરયાનમાં ફક્ત ૮૪૧ રતલ. યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સમાં એકરે ૨૦૦ રતલ (કોનિફ) ૩ પાકે છે, મિસોરમાં તે ૪૫૦ રતલ પાકે છે, ત્યારે આપણે ત્યાં ફક્ત ૯૦ રતલ. ખેતી ઉપરજ ને દેશનો નિર્વાહ છે, ત્યાં ખેતીની આવી હીન રહ્યા છે, તે જોતાં દિંદેશની આર્થિક સ્થિતિનું બાન આપણને થાય છે; આપણી ખેતીના અવનતિના કારણે પણ આપણે જીવવા જેવાં છે અવનતિનાં મુખ્ય કારણ ત્રણ છે. પ્રથમ સરકાર જે દર વધુ વેળે, તે વધુ પ્રમાણમાં છે. દિંદુ રાસત કાળમાં ઉપજતો જેટલો ભાગ હતો, જ્યારે મુસમમાની રાજ્યકાળમાં ફે વધુ થતો હતો. આજે તો શ્રીયુત રમેશચંદ્રસત્તા નકલનાનુસાર સંયુક્ત પ્રતિમાં સંવત ૧૯૫૫ ની વ્યવસ્થા પ્રમાણે ૫૦ ટકા, મધ્યપ્રાંતમાં ૫૦ થી ૬૦ ટકા, મલ્લામાં ૫૫ થી ૮૫ ટકા, જ્યારે મદ્રાસના કેટલાક ભાગમાં ૧૦૦ ટકા સુધી થઈ જાય છે. બીજું કારણ ખેડૂનોની અસિસિલતા છે. જાનના અભાવે તેઓ ખેતીની પરાપૂર્વથી આસની આવેથી પદ્ધતિથી આગળ વધી શકતા નથી. ત્રીજો શોષ, ત્રીજો જીવનનાં આનંદો વિચારેનો ઉપયોગ કરવા તેઓ હંચગી નથી. ત્રીજું કારણ ખેતી ઉપયોગી પણ, ગાયો, જાડો વગેરેનો સંખ્યામધ થતો વધ છે.

દિંદુરયાન જેવો દેશ, જ્યાંની વસ્તીના મોટા ભાગના જીવનનો આધાર ખેતી ઉપર છે, ત્યાં

ગોવધ યથો ખરેખર પોતાના હાથે પોતાના પગ પર કુહાડો મારવા સરખું છે. એક જાનુએ જ્યારે ખેડુનો અગ્નિતાવસ હોય નથી શોધોનો તથા સાધનોનો લાભ લઈ શકતા નથી. ત્યારે બીજી બાબુથી ખેતીને ઉપયોગી

ખાતર આપનારાં, ખેતીના આધાર રૂપ પરુ સંપત્તિ ઘટતી જતી એ દેશનું દુર્ભાગ્ય છે. પાશ્ચાત્ય દેશોમાં જેમ અને તેમ ખેતી ઉપયોગી દોરોની રિથિત સુધારવા રાજ્ય તથા પ્રજા તરફથી ઉપાયો લેવાય છે. ત્યારે આપણે ત્યાં દિન પર દિન ગોવધનો નાશ થતો જાય છે. હિંદુસ્થાનમાં પ્રાચીન કાળથી ગોરક્ષાનું મહાત્મ્ય સમજવામાં આવ્યું છે. હિંદુઓ માન્ય પોતાની માતા-જનેતા જેવી ગણે છે અને પૂજે છે, તેનું કારણ તેની ઉપયોગિતાની કહેલી કદર છે. હાલના ચાલુ સંજોગોમાં રાજકીય પ્રશ્નો બેગો ગોરક્ષાનો સવાલ પણ સર્વત્ર ચર્ચાનો યથ પડ્યો છે. એક વખતે ત્રિશેધી ગણાતા મુસલમાન બાઇઓ પણ હિંદુઓ સાથે મળી ગાયોનાં રક્ષણ માટે શુદ્ધ અંતઃકરણથી પ્રયત્ન કરવા લાગ્યા છે. મુસલમાનોના આગેવાન ઉદમાઓ, મોલાનાઓ, નેતાઓ, મુસલમાનોને ગોવધથી દૂર રહેવા આજ્ઞા કરવા લાગ્યા છે. આ પ્રસંગનો લાભ લઈ ગોવંશની કિન્નતિની નમ્રોદાર યોજનાઓ ધડી તેનો અમલ કરવો જોઈએ. અને દેશની આબાદનીનાં તથા જીવનનાં સાચા અંગે હજારો અટકાવવા પ્રયત્નો કરવા જોઈએ.

દારૂની બદીનો સવાલ દિંદના હાલના વાતાવરણમાં ચર્ચાનો મુખ્ય વિષય ઘડ પડ્યો છે.

દારૂનો સવાલ. પ્રજાની ચળવળને પરિણામે સરકારને પણ એ બાબતમાં વિચાર કરવાની ફરજ પડી છે. એ ગણ તા. ૮ થીએ સુરતમાં મુંનાઇ ઇલાકાના એક પ્રધાન મિ. મુનીલાલ વિ. મહેનાના વ્યાખ્યાનથી જાણ્યા આવે છે. વાયકની

પણ માટે દારૂના સવાલ સબધી તેમણે રજુ કરેલા વિચારોનો સાર નીચે રજુ કર્યો છે.

“આ પ્રશ્ન ઘણો વિકટ છે. એમાં બે સમસ્યા ઉભા થાય છે. એક તો એ કે દારૂનો તદ્દન પ્રતિબંધ શક્ય છે કે કેમ, અને બીજી કો શક્ય હોય તો શી રીતે બની શકે ?

આ ઉપરાંત ગયા દેહુઆરીમાં આ પ્રશ્ન મે ચર્ચવા માટે, ત્યારે કોઇએ જરા પણ એ બાબતમાં સિ લીધો નહોતો. આ જગતિ માત્ર ઉદ્ધવા યોગ્ય મહીનાથીજ આવી છે અને જો લોકોને સુધારવાને પહેલે સરકારને તુકસાન કરવાની એ ચળવળની નેમ વધારે છે એમ કહીશું તો ખોટું નહીં ગણાય.

એ બંને વિચાર મુકામે શક્યતાનેજ વિચાર કરીએ તો નીચે મુજબ અડચણ છે.

(૧) દેશી દારૂના પ્રતિબંધ સાથે વિલાયતી દારૂનો પણ પ્રતિબંધ થવો જોઈએ, અને તેનો વિચાર કરતાં જલ્દાન ખાતાનો પ્રશ્ન જે લીધો સરકારને હરકત છે. તેની શુચિવણ જની યાય છે.

(૨) સુરત જિલ્લો અને પચમકાવ જિલ્લો કે ચાણુ જિલ્લો જ્યાં પીનાર વર્ગ અગામ છે ત્યાં એકદમ પ્રતિબંધ થવાથી પરિણામે તોફાન થયેલો જાય બધ રહે છે.

(૩) આગકારી આવક મુંજાઇ ઇલાકાની આવકનો લગભગ ૧૪ થી વધારે છે અને તે કે રૂપવત્તા સુખને માટે નાણાંનો વિચાર કરવા ન જોઈએ. પણ સરકારની નાણાં સંબંધીની હાલની રિથિત જેનાં આ અડચણ પણ છેક દરમી કહાડવા જેવી નથી

(૪) અમેરિકાના દારૂની આવક મહેસુલ ૧/૨૦ હતી અહીંયાં ૧/૪ છે, અને અમેરિકા જેવા ધનાઢ્ય દેશમાં ૧/૨૦ આપણા ૧/૪ કરતાં બહુ નજીકજ ગણાય.

(૫) મુંજાઇ ઇલાકાની આસપાસ દેશી રાજ્યોમાં પ્રતિબંધ ન થાય ત્યાં મુખી ઇલાકામાં કરવાથી દરેક દેશને જલ્દાનનો પડેલો ગણતો પડે, અને તેને લીધે થતી દાડમારી તો તીરમગામ

આમળો જેમને અતુલન થોડા દર્શો ને સારી રીતે જાણતા હશે અને ત્યાં સુધી દલકા પગાળતા નોકરોના દાવખા ગમે તે માનખો સત્તાવરણની સત્તા આપવી એ પણ હજી નથી.

આટલું જાણ્યા પ્રત્યેક વિચાર કરી આમળો દ્વારા જે મહેસુલ ગણપતિ આવે છે, તે બીજી રીતે ધીરે ધીરે આવે (આમ પણ એ આમળો ઘણા બામ એ ખાતા પડ્યા પડ્યા છે) અને દાંતુ વ્યવસ્થા ની રીતે ઓછું કામ, એ વિચાર કરવા માટે એક કમીની મરકાર તરફથી થોડા વખતના નીમાતાની છે અને મને અત્યંત કે મદદગાર અને અમદદગાર જરા લોભો ખુશા દીવ્યો તે કમીની આમળા પ્રમાણે અભિરામ મનુ મંગો ત્યાં સુધી નો અને નીચે તાલ પગલાં મુકા છે

(૧) દુખનો ઓઝી કમી (૨) ગરુ જનકા ૧ વગાડુ (૩) દાંતી કુશન કારી રાખવાના કષ્ટો ઓઝા કરવા (૪) દરેક માળખે આપવાના દરેક જગો પગાળો (૫) દાંતી મિત્રન વધારી

આના ઉપર મધ્ય જન વિશેષ નુકસાની રીતે ન કરતા નિષિદ્ધિ મ્હારે અને કેવી નીમાય છે, નેનું કેનું પંખિખ આવે છે, તેની ગાદ વેગ્યુ અમે અને ફરીથી એમુલુ કહેવા માગીયું કે દાંતી બરી જતા ગણપતિ ઉપરના જે ખાડો પડવાની રાત તેઓ કરે છે તે ખાડો દેશના કાલો વધવા પાલેથી ભગવાન મ્હારો ન થાય તો પણ પ્રગત તેમજો હજી મધ્ય રીતે આપવા ના પાડો નહિ. સગર ધારે તો પ્રગત પર નહોતું નાખ્યા વિના એમના નાળા કાળ ન પાડી શકે છે, તેમ નવી ઉપર જમાત રોરે માગને દગાળુ વિના કરી શકે એમ છે

તંત્રી.

કતલખાનાંઓ બંધ કરો.

(૫૧ી પર અસ્થિતિ ધરાવતાં નહોં.)

માંસના જેથી થયેલાં મરણો.

૧ દિવસના

ગાયન માસ ખાણી મુજબ એનાએ પાચ માખેલા મગલ થયા-(મેઘમે કોનીમ, પછી નુન ૧૧૧)

'અમતપુત્રી મધે વધવા જતા જનનીતા બગર રોમનુ મુખ્ય માખે પિચાગવા થોમ માસ દાંતી પ્રમાણ છે' (દાંતીએ એક દિવસના ૧૧ મી નુન ૧૧૨૧)

૨. ઈંગ્લાંડ

"જેરી અથવા રોમી માસના આદાનથી કુપન જન મનુખતા રોમનુ પ્રમાણ ખરેખર વાસદાયક છે આ પિચાગવા સાવક દેવથી થતી મા મી વશા મ જો પેરોમ્બ દરેક મનુખતા વાંચવામાં આવે છે"

"રોમી જનવરોને તેમને તેમના રોમથી મનુ ખામના જવાવતાને અર્થે ખાખીએને ત્યાં મેલકવાની રીતે આખા દેશમાં પ્રસારી ગઈ છે, એને આખા પ્રગત દેશને કમી ?" (દિવસ એક મેલક એજ, ૫૧૧, ડિસેમ્બર ૧૦૦૩)

૩. અમેરિકા.

“ ગમે વગે યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સમાં ૧૩૦૦૦ દરદીઓ ઝેરી ‘એક્યુટ પોએઝન’ના પાનમાં સપડાયા હતા. માંસાહારને લાક્ષણિક તેઓ એ રોગના ભોગ થઈ પડ્યા હતા. ઝેર પસરી જવાથી લગભગ ૩૦૦૦ દરદીઓ ફક્ત ૨૪ કલાકમાં જ મરણને શરણુ થયા. પરંતુ યાદ રાખવું કે જ્યારે ‘એક્યુટ પોએઝન’ના ઝેરથી એક મરણ થાય છે ત્યારે ‘ક્રોનિક પોએઝન’ના ઝેરથી હજાર મરણ થાય છે. ”

‘પ્રાણીઓમાં ચાવતો રોગ એ ખોરાક તરિકે માંસનો ત્યાગ કરવાનું બીજું કારણ છે. ‘આપણા દેશમાં વેચાતાં માંસનો અર્ધોઅર્ધ ભાગ રોગી પ્રાણીઓનું માંસ છે. એમ કહેવામાં કરો વાધો નથી.’

માંસાહારી મનુષ્ય રોગી જનવરોના માંસમાં રહેલાં જંતુઓથી થતા રોગનો ભોગ થઈ પડે છે. જ્યારે ફળાહારી મનુષ્યની આમતમાં એવું કશું નથી. ડૉ. ડી. એચ. કેસ, એમ. ડી. (‘સાઈન્સ ઓફ ટાઈમ્સ’, ઓક્ટોબર, ૧૯૧૮. ઇન્ટર નેશનલ ટ્રેક્ટ સોસાયટી તરફથી પ્રગટ થતું પત્ર, લખ્યો.)

૪. માંસાહારથી થતા રોગો.

‘વૈદકશાસ્ત્ર સાક્ષી પૂરે છે કે માંસાહાર અશુદ્ધ, અતર્વાહી અને એપેન્ડીસાઇટીસ વિગેરે રોગોનો ઉત્પાદક છે. ટાઇફોઇડ જેવા ભયંકર તાવ અને આમ જેવા રોગને સકાતમુક્તિ આપે છે અને ફાય તથા કૌન્સર જેવા ભયંકર ર્હીના જંતુઓને માટે માર્ગ ખૂલેલો કરી આપે છે.” (ડૉ. પૉલ કાર્ટન)

“ શું કરવું જોઈએ ?

“જો કસાઈઓ તંદુરસ્ત પ્રાણીઓનો સંહાર કરે તો તેઓને હજારો રૂબીઆની ખોટ ભય, ઓ નાશ પામે અને તેમના કુટુંબને બૂબે મરવું પડે. આથી તેઓ મનુષ્યના ખોરાકને માટે જેમ ને તેમ રોગી જનવરોને જ હલાક કરશે. આ ભયંકર દુઃખમાંથી બચવાનો ફક્ત એક જ ઉપાય છે અને તે એ કે કસાઈઓને સમજાવવા તથા માંસ ઉપર દેખરેખ રાખવા ઇન્સ્પેક્ટરો નીમી ખમો રક્ષણક્ર્તા બનાવવા કરતાં ડાહ્યા અને છંદગીને ચાલનારા માંસાહારી મનુષ્યોએ-કાલેરા તથા ફાય જેવા ભયંકર રોગના ભોગ પોને તથા પોતાના પ્રિય બંધુઓ ન થાય તેમાંથી બચવાને ફળાહારી થવું જોઈએ. ”

૬. મનુષ્યનો મહાન શાપ

આજકાલ દુનીઆમાં ફાર્સો કાયદેસર નિષેધ કરવાની ફરદી પસરી રહી છે. પરંતુ જો માંસાહાર સંજ્ઞાથી અબ્યાસ કરે તો પ્રત્યેક વ્યક્તિને લાગશે કે માંસાહાર એ મનુષ્યનો મહાન શાપ છે.”

૭. પ્રાર્થના.

“હું પ્રાર્થના કરું છું કે દુનીઆપર રાખ્યકર્તાઓ પોતાના દેશમાં પ્રવર્તતાં કલહખાનાં (૫૪૫ી પર અસ્તિત્વ ધરાવતાં નહીં) બંધ કરે અને એથી એકાએક મરણ પામતાં તથા ફાય, કાલેરા, કૌન્સર અને એવાં બીજાં અનેક અંબીર ર્હીના ભોગ થઈ પડતાં હજારો મનુષ્યની શુભાશિષ ગેજવવા આગ્યમાની થાય.”

જુનાગઢ, ૧૯-૮-૨૧]

લાલરાજકર લલમીદાસ.

તરકે કુરખાનીએ ગા.વ.

(ગૌવધ નિષેધ.)

અસલ હિંદુમાં લખનાર.

મુસલ્મીને ફિતરત હઝરત મવલાના ખવાજા હસન નિઝામી સાહેબ દેહેલવી

અનુવાદક.

નિઝામુદ્દીન કુરેશી અહમદાબાદી.

(ગત્તાંથી ચાલુ.)

હવે મવલાનાની ફિતામનો બધી સાર એક જગાએ લખી તેમના વાંધાઓના જવાબ આપું છું.

વાંધાઓ નીચે મુજબ છે.

(૧) મુસલમાનોએ મદાતમા ગાંધીના સત્કાર પ્રસંગે પોતાના કપાળ પર ચાંદા અને તિલક કરાવ્યાં.

(૨) મુસલમાનોએ હિન્દુઓના જવાબ સાથે "રામ રામ મત હું" ના પોકાર કર્યાં.

(૩) મસજિદના રૂપીઆથી હિંદુઓની મૂર્તિઓ ઉપર ભેટો ચડાવવામાં આવી.

(૪) 'દરહારની જ્વારત' આ હથેલું લગભગ કુદર છે.

(૫) કાશ્મીરના અમીરના મુસલમાન વજીરે ગંગા ઉપર કૂચ અને પનાસાં ચડાવ્યાં.

આ વાંધામાં ખીકને લીધે જવાબ મરલાનાએ કાશ્મીરના અમીરના વજીરનું નામ કે કાશ્મીર શબ્દ નહિ લખતાં માત્ર કાશ્મીરના રાજ્યના મોટા વજીર એમ લખવાનું પક્ષકં કર્યું છે.

(૬) ખવાજા હસન નિઝામીએ મદાતમા ગાંધીની છબી એક પુસ્તકમાં છપાવી પ્રસિદ્ધ કરી છે.

(૭) ખવાજા હસન નિઝામીએ મદાતમા ગાંધીને સત્યાગ્રહ જણાવ્યો છે.

(૮) મવલાના અખંદુલ બારીએ મદાતમા ગાંધીને પોતાના આગેવાન વર્જુવી એમ લખ્યું કે જે વય મેં આપતો અને હદીસોમાં મુજબી હતી, તે મેં એક મુદ્દિપૂજક ઉપર ઠરવાન કરી દીધી. મજહૂર વાંધામાં રિસાલાનો મોટો ભાગ રોકાએલો છે.

ઉત્તર.

(૧) પહેલા વાંધાના ઉત્તરમાં જણાવવાનું કે વિવેક અને ચાંદા કોઈ મૂર્તિ પૂજાર્થ કરવામાં આવ્યા ન હતા, પણ તે હિંદુઓમાં ચાંદાના રિવાજ પ્રમાણે મિત્ર મેવાપની ખુશાલી રજાવા અર્થે કરવામાં આવ્યા હતા. જરા હિંદુ રિવાજનો અજ્ઞાસ કરો, અને પછી વાંધા ઉઠાવો, સરીખન તો સાફ કહે છે, કે હર કોઈ મૂલ્યનો આધાર કરાશે ઉપર છે. અહીં તો ચાંદા કે મૂર્તિપૂજનો અંશ પણ ન હતા; તો પછી વાંધોજ શા આધારે લઈ રાકાય.

(૨) ખીલ વાંધાના સંબંધમાં જણાવવાનું કે હિંદુઓમાં રામ શબ્દ ખુદાના અને રાજ રામચંદ્રના એમ બે અર્થમાં વપરાય છે જેવી રીતે મુસલમાનોમાં અલી શબ્દ ખુદા અને એક

મ્યુનના (સ) સદાબીતા નામ નથી નવગય છે જનાન માથે એમ પોકારનું કે ખુદાનું નામ સાચું છે. ગમ રામ સત હે તો એજ અર્થ છે, કે ખુદાનું નામ સાચું છે. ગમે તે હિંદુને પૂછીશ તો તે પણ એજ કહેશે, કે જનાનની સાથે રામ રામ ખુદાના નામ તરીકેજ વપરાય છે. તો પછી કોઈ અન્ય ભાષામાં ખુદાનું નામ કેશમ અથવા અપરાધ ગો?

(૩) ત્રીજા વાંધાના ઉત્તરમાં કહેવું પડશે, કે મરવાનાનું કહેવું સત્યથી દૂર છે. કોઈ મસજીદના રૂપીઆથી કોઈ મંદિર ઉપર બેઠે ચડાવવામાં આવી નથી. જો આ વાતમાં સત્યતા હોય, તો શખવા સહિત સખવું જોમવું હતું.

(૪) ચોથા વાંધાનો જવાબ એવો છે, કે જિવારતનો અર્થ જેવું અને મુલાકાત કરી એવો થાય છે. તો પછી માથે હરહરની મુલાકાત ને જિવારત કહી. ત્યાં કુદર સયે એનો ગો સંબંધ ?

(૫) પાંચમા વાંધાનો ઉત્તર એવો છે, કે જનાન સરદાર મદમદ તરફી અફશાનિગ્તાનના વહર સાહેબે ગગાઈ કુપ અને પનાસાં ચડાયા ન હતા, જદે કાચુવના એક હિંદુ દિવાન રંજનાદાસે પોતાની બધા મુજબ આ કાર્ય કયું હતું. સરદાર સાહેબે તો શક્ત બહાણેને છનામ વગેરે આપ્યાં હતા. કાચુ કે આ જવા સાહેબો સાથેજ હઠ્ઠાર જેવા ગયા હતા. તેથી એક હિંદુ દિવાનના કૃતને પેરવાળાએએ સરદાર સાહેબનું કાર્ય લખી કાઢ્યું. કારણ કે તેઓ એ પાર્ટીના મુખ્ય હતા. મરવાનાની કોઈ મોમીન મુમયમાન પ્રયે તોકમન મૂકતાં પહેલાં મૂળ જનાવની ખતરી કરી હેવાની શરજ હતી. પણ તેઓ એમ ગા મોટે કરે! કારણ કે તેમને તો મુસંનમાન રાખ્ન કર્તાઓ સાથે ખામ દુમ્મની છે.

(૬) છઠ્ઠા વાંધાનો જવાબ એ છે, કે જમી કોઈ ઇમારતના સંગંધમા હોય તો પછી તારકવિષ જમી મનુલી નથી, અને મે જે દિવાનમા મદાતમા ગાધીની જમી પ્રગટ કરી હતી. ત્યાં તેનો મંબધ છજાગતો ચિતાર આપવા માટે જમી મનાવાનો હતો. એ ચોપાનીકંઠ મારી પામે છે. જેઓને મંગલવી ખાતરી કરવાની જરૂર હોય તેમણે પેરખર્ચ મોકલી મંગારી લેવું. એકમે તેમને મોકળુ જલ્યાઈ આવડે કે જમી શા હેતુની મુજામા આવી છે. જે કે મરવાના અગરઅગ્રી સાહેબ પોતાને ચાવનાર દિલ્હીના ફોટોગ્રાફ જનાન એચ, એમ મીરજા સાહેબને રાવો આપી જલુવે છે, કે તમે પુરોવના ગનેવા તસવીરવાળા પોસ્ટકાર્ડ વેચા છે. જેમાં ધણે બાગે ચુમન દર્શક જમી હોય છે. તેમા જમી એ મૂલ્ય લેતુ નથી. જદે મૂલ્ય લેતુ તો પોસ્ટકાર્ડ વેચાતો છે. જે માણસ ખાત્રા ફરવા આપી શકે એમ ન હોય. તેને બીજાનો દોષ કાઢવાનો શોદક છે? વગી જેનો પીકવાગળી એચ એમ મિરજા સતેમે ને લીનેમે ફોટુ પાડી ક્રયોક વેચાય છે તે માણસ કયા મોંથી વાવો લઈ શકે? તે જમીવ.ગા અમેજી મિકા ગમજામા રાખી ખુદાની જંદગી દગ્તા હોય, તે શા આધારે બીજાને દોષ દઈ શકે? અમેજી સિકામાં માણસને હાથીની તરીકે આવેલી છે, તેમા હાથીની તરફાને લેણ સમજદેવથી ખુદની તરફીર પણ કહે છે. જ્યારે આવા સિકાની નમાજમા સાથે રાખવની રજ છે, તો પછી મદાતમા ગાધીની તરીકે મારેને વાવો પણ નકામો છે.

(૭) સાતમો જવાબ એ છે કે મહાત્મા ગાંધીને સત્યાગ્રહ તરફ લખવામાં મેં જૂન કરી નથી પણ તેમણે તેનો અર્થ સમજવામાં અને વાંચી દર્શાવવામાં જૂન કરી છે કે ખનામ હસન નિઝમી મુસલમાનોનો લીડર શેખુન મશાયખ અને મહેમુમે મુમનાનીની ખાનગાહના સજ્જમનશીન અને નિઝમી મસાયખના હવકના નાજિમ ઓ મુલતમનોની એ મોગી સખ્યા ખુ. જુરી પહેલાં ડાના જિએનર (વીર) અને તે પછી તેઓના પોતાના ઇમાનની રિયતિ એવી છે કે મુનિપુજ કાના એક આગેવાનની છતી પેતાના ગિસાવાના પહેના છુ ઉપર છવાયે છે અને તેઓ માટે સત્યાગ્રહનો શબ્દ વાપરે છે જે દિહુઓની મન્યતા પ્રમાણે જેઓની તેઓ પૂજ કરે છે અને તેમને દેવ તરીકે માને છે તે અર્થમાં વપરાય છે વળી જવાબ મરનાના સાહેબે મયાનનામે ખુલાસો મુર્તિ અને દેવરૂપે લખ્યા માદ એન પુત્રકની મીનામાં જતા તુ છે કે અમોએ અવતા શબ્દના અર્થની તપાસ કરી તો જાણાયું, કે તેનો અર્થ દિહુઓમાં મુલત ધાય છે અર્થાત ખુ. તગ્કથી આવેલાના અને સત્યાગ્રહનો અર્થ એવો છે કે સત્ય સાથે ઉત્તરના કે જે મહિન મિસ્તિસ્કનો તગ્કુઓ કે દિહુઓમાં કેના ખાસ થોના અવતારો સિવાય જ્યાં આ શબ્દ વપરાય છે, ત્યાં તેનો અર્થ ખુબ તગ્કથી ઉતરેલો એવો થો નથી પણ તે જે શબ્દની પહેલાં મકનામાં આવે છે તેની સાથે તો અર્થનો સંબંધ તે છે જાણી જાણી કહે મ કનાથા સાહેબ તો દયાવનાર છે, તો ત્યાં તેનો અર્થ એવો થશે કે તેઓમાં દયાનો ભાગ વિશેષ છે

આ પ્રમાણે સત્ય શબ્દ અવતાગના વિશેષ તરીકે આપવાથી તેનો એવો અર્થ થશે કે મહાત્મા ગાંધી સત્યના જાણકાર છે અર્થાત તેઓમાં સવનાનો વિશેષ આ રહેલો છે સાધારણ માણસોમાં માટે પણ એમ કહેવાય છે કે તેનો દયાવનાર છે, એવું તેમાં દયાના ભાગ વિશેષ છે એજ અર્થમાં મહાત્મા ગાંધી માટે પણ સત્યાગ્રહ શબ્દ લખાઈ શકે છે

(૮) બાહમાં નાધનો જવાબ એ છે કે મરવાના ગારીએ મહાત્મા ગાંધી કો ખાસ કાર્ય માટે પોતાના મહદગાર જનારમાં શો ગાંધી છે જે કે આ મુમનમનોનું મામ છે, છતાં મહાત્માજીએ પોતાના તન મન તે ધન આ હસનથી મર્થ માટે અર્પણ કર્યા છે જનાર મરવાનાને જે ઇનામ ઉપર પ્રીતિ હોય તો તે માને પણ ગારીને પોતાનો માધી મશુવાની શબ્દ વડન પણ પડે કેમ કે તેઓને તો મુમનમનોના કાજના વિધન વાજરા છે

હજરન સરમની એક પોતે મરવાના અમલ ગારીએ કસોમ મોં છે જે આ પ્રમાણે છે જે ૧૧ મધમાં ઘણાજ વાગે લેવામાં આવ્યો છે

ઉમર. કે મ આપનો અનાદીમ મજરન
જહી ૧ નિસા પુત્ર સ્ત્રી કહન

ભાગતર —જે વય આવ્યો અને હરીસોના મુત્તરી ની, તે એક મુનિપુજક ઉપર મેં કુગ્માન કરી દીધી

આના મત્તામાં મરવાનાએ એવું નથી માફ છે કે મરવાના અં ગારીએ અવનો અને હરીસોને મુનિપુજક ઉપર કુગ્માન કરી દુ આપને અને હરીસોને મુનિપુજક ઉપર કુગ્માન કરે છે એવો અર્થ થો નથી પણ પરમ માગી કમ ગો જે ભાગ આવેલો અને હરીસોમાં મુત્તરી

દેતો. હવે તે એક મૂર્તિપૂજકને અર્પણ કરે છું. અર્થાત્ કવિની ઉમર ફરમાન થયું. ત્યાં કે આવ્યો અને હદીસો. મરલાનાની આ મૂલના પ્રતાપે નાતુદેહ મુસલમાનો ઉપર બહુ અસર થવા પામી હતી.

કવિતામાં વપરાતા ઇસ્ક અને મહેબૂબતની પરિભાષામાં જનામ અમીર ખુશરૂ કરાવે છે,

ખાલ મી ગોયદ કે ખુશરૂ છુત પરેતી મી કુનદ

આરે આરે મી કુનમ જાખલકે આસમ દારનીસ્ત

હુનિયા કહે છે, કે ખુશરૂ મૂર્તિપૂજ કરે છે. હા હા હું કરું છું હુનિયાદારોથી મને કંઈ (સંરોધકાર) વાસ્તો નથી.

ખાલ મરલાના તસવ્વુરના ખારીક બેદોની પરિભાષા શું સમજે? જો કે કેટલાક લોકોના પીર પોતે બનેલા છે. પણ ઇસ્કની ગલીકુચીથી માનસો દૂર છે. જો તેમને આ માર્ગની કંઈ પણ માહિતી હોત તો મરલાના અબ્દુલ ખારીની આ ભેત ઉપર વાંધો લેત નહિ.

એમને પોતાના માર્ગ દર્શક પીર હજરત હાજી ઇમદાદુલ્લા સાહેબ મુદાનિર મસ્જી (૨. અ) ૧૧ રસ્તાની પણ માહિતી નથી, જો કે તેમનું કહેવું એવું છે, કે હું મજહૂર સાહેબનો મુરીદ અને ખરીદા છું. જો એ તેમના મુરીદ અને ખરીદા હોત તો તેમના રસ્તા ઉપર અમલ કરત. કેમકે હિંદના અશાયખોમાં સૌથી વધુ મુદાનિર દના પણ જનામ મરલાના અદરઅલી સાહેબ તો દિબ્દનના નામથી પણ સુખ્ય છે. જો મરલાના પોતાના પીરની અગ્ર અતુચથી હોત તો તે હજરત શરમદની બેતના ખારીક બેદો રસાખાલિક રીતે જાણી શકત, અને કદી પણ તેનાથી વિરૂદ્ધ વર્તન કરવાનો વખત ન આવત.

મરલાના સાહેબના રિસાલામાં હજરત મરલાના અબ્બારીની વિદ્યા ઉપર પણ ફટકો લગાવ્યો છે. ને જણાવે છે, કે તેઓ પોને વિદ્વાન નથી. પણ વિદ્વાન ધર્મજ્ઞાના છે મરલાના અબ્બારીસાહેબને આ ટકારથી ખેડું નહિ લાગે; કારણ કે મરલાના ખારીસહેબ અને તેમનું ધર છેકનું ધર છે, અને ત્યાં ઇમે જાહિરી નામુદ યક જાય છે.

મરલાના યાનરીની વિદ્વાની કેને યક છે, કે જીવ કુતનાઓ ઉપર હુમલા કરી વિદ્યા જતાવજનો પ્રયત્ન કરે છે અને તો આ સંસારમાં અરંભથી અંત સુધી વિદ્યા પ્રાપ્તિમાં માન સમજીએ છીએ. જો આપ છન્નાત, ખાલુસ, ઝાડ-પંચર, અને ફરિશ્તાના શિક્ષક થવાનો દાવો કરતા હો, તો તેમાં અમારે કાંઈ વાંધો નથી.

ભારત અને ઉદ્યોગ.

સને ૧૭૮૮ થી ઇસ્ટઇન્ડિયા કંપનીના કારકરદર હિંદુસ્તાનમાં ૩ પેઢા કરવાની કોશીશમાં લાગ્યા હતા, પણ તે કોશીશ હિંદુસ્તાનનો વેપાર વધારવા માટે નહિ, પણ કાંચો માલ વિદેશ લઈ જવાની અને ત્યાંથી તૈયાર ચપેલો માલ અહીં લાવી ખપાવવા માટે હતી.

સન ૧૮૭૦ પછી બ્રીટન દેશના ઉદ્યોગધંધા અને કારીગરીમાં બહુ અગતી થઈ. વિશેષ કરીને જર્મની, ઓસ્ટ્રીઆ, યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ, તથા જાપાનની અગતીએ હિંદુસ્તાન ઉપર વધારે અસર કરી છે. એ ઉન્નતિ એ દેશમાં આપોઆપ થઈ નથી, પણ ત્યાંની સરકારે એવા કાયદા કાનૂન બનાવ્યા કે, જેથી પ્રજાને એ દુનર ઉદ્યોગ ફરજિયાત શીખવેજ પડે પણ આપણી સરકારે સમજી ઉઠવુંજ કામ ક્યું. અહીંની નીતિ કાંચો માલ વિદેશ મોકલવાની અને અહીંનાં કળ કારખાનાંની સામે ભારી રોકાણ ઉંચું કરવાની છે. એથી દશા એ યદ કે બ્રીટન દેશનો વ્યાર હિંદુસ્તાનમાં ખૂબ વધ્યો. હિંદુસ્તાન એની સામે કાંઈ પણ પ્રકારે ટકર ઝીંવે તેમ નથી, કેમકે દીવાસળી અને સોપ જેવી વસ્તુ પણ એની પામે નથી.

આપણા દેશના ઉદ્યોગ ધંધા અને વેપાર સામે એવું રોકાણ છે કે આપણુ કળાદોરાશ્ય આગળ ચાલી ચકું નથી. મીસોવાળાનું કહેવું છે કે-અમારા ઉદ્યોગ ધંધા સામે કાયદાઓની એવી દીવાલ ચણી છે કે અમે અમારા ધંધાની ઉન્નતિ કરી શકતા નથી. હિંદુસ્તાનના અર્થ શાસ્ત્રના જાણકાર દરેક હિંદવાસીઓ અને પરદેશીઓ જાણે છે કે આપણા દેશમાં ધનનો અભાવ છે, હિંદુસ્તાનના અખૂટ ખજાનાની વાત આજ સ્વપ્ન સમાન યદ ગઈ છે. જ્યારે સર્વ દેશમાં મધ્યમ રિયતિવાળા આદમી દેશની પુંછ ગણાય છે, ત્યારે હિંદુસ્તાનની મધ્યમ અસ્થવાળા માણસો, આજે દેવાળીઓની ઢાલતમાં છે. થોડા હિંદુઓજ એા છે કે જેઓ ધનવાન ગણાય છે. પણ ગરીબ હિંદુઓની કરોડોની સંખ્યા આગળ એમની સંખ્યા કાંઈ નથી.

હંગારીમાં લક્ષાધિપતિ અને ગરીબ સાથે રહી રહે છે; એવી રીતે હિંદુસ્તાનમાં પણ થોડા ધનવાન ૨૩ કરોડ ગરીબોની સાથે રહે છે, પણ હંગારીમાં જેમ માલદારોની સંખ્યા વધારે છે તેમ આપણા હિંદુસ્તાનમાં ભૂમે મરનારની સંખ્યા વધારે છે. હિંદવાસીઓ પોતાનો દુનર ઉદ્યોગ કેમ વધારી શકતા નથી એના ઉત્તર મી. ડીગ્રીએ જાહેર સારી રીતે આપ્યો છે.

એવો સવાલ કરવામાં આવે છે કે પોતાના દુનર ઉદ્યોગની જદિ માટે હિંદુસ્તાન વાસીઓ નથી જાતના સુતર કાંતવાના સચા અને જેમસંસ્કૃત નરી પદ્ધતિનાં મશીનોથી કામ લેત તો આટલા ધંધા પાછળ કેમ રહેા? તેનો ઉત્તર એ છે કે-(૧) જ્યારે એ નવા મશીનોથી કામ લેવાનો જામનો આવ્યો, ત્યારે જગાળા અને મદ્રાસ છાકાકાની અખૂટ દોલત હંગારી જઈ પહોંચી હતી. તેથી હિંદુસ્તાનવાસીઓ તે નવી પદ્ધતિથી કાચો મેલતી રોકે તેમ નહતુ. (૨) હિંદુસ્તાનની સરકાર, અહીંની માન્ય તો જાની, પણ એણે પોતાની ફરજ જગા પણ અદા કરી નથી. જ્યારે ફોજ મોકલવાની જરૂર જણાઈ, ત્યારે ખર્ચને માટે હિંદુસ્તાનવાસીઓનો અભિપ્રાય પૂછેા; પણ ઉદ્યોગ ધંધા માટે કાંઈ પણ કોઈ દિવસ 'પૂજામાં આવ્યું' નહિ; એટલુંજ નહિ પણ અહીંના વેપારને, એવો તો દીવો અને ટંગધડા વગરનો કરી દીવો, કે જેથી પરદેશી વેપારીઓને આ દેશમાં વેપાર કરવાની હિંમત યદ. તેથી આ દેશ કેવળ રાજ્યની જાગનમાં નહિ, પણ વેપારની જાગ-તમાંએ પડખીન ગતી ગયો.

(૩) અંગાળાનું ધન ખેંચીલેવા માટે જે સાધન કામમાં લેવાયું હતું તે સમજી ધન ખેચવાના પ્રત્યક્ષ સાધનોમાંથી જનાયું છે. ધીરે ધીરે ધન ગદાર જવાથી, અંગાળા અને મદ્રાસની

એવી દેશ યદ્ય ગણ, કે પુણના અભાવથી નદી જનના મળીતો ન લાવી શક્યા, અને દિન પર-
દિન એઓ વેપાર ધંધામાં દેખાતા ગયા.

આ દેશમાં ઉદ્યોગ ધંધા માટે પૈસાની સૌથી વધારે જરૂર છે. અને તેનોજ અભાવ છે એ કહેવાની જરૂર નથી. હિંદુસ્થાનીઓ પાસે જોટલી પુણ હતી અને તેનાથી જોટલો ઉદ્યોગ ધંધો ખીલ્લી શકાય, તેટલો ખીલ્લી બનાવ્યો એ ઉપરથી એટલું તો સાબીત થાય છે કે હિંદુસ્થાની-ઓમાં ઉદ્યોગ ધંધા કરવા માટે ચેત્તેવતા તો હતા. એનાં, પૂરાવા તરીકે, કપાસનાં છંત, ટાંટાનાં લોખંડના કારખાનાં, હાથરૂઢકેકરી કંપની વગેરે છે.

હિંદુસ્થાનની લોહાની ખાણના ઇતિહાસ વાંચવાથી અંગ્રેજ વેપારની નીતિનું આપણને સારી રીતે ખાતર થાય છે. જ્યારે વેપારની નજી દિહુસ્થાન પર પાંચરવા માટે લોહ ડેલહાક્સી હિંદુસ્થાનમાં રહેને લાઇનો પાથરી રહ્યા હતા ત્યારે જગાએ જગાએ એટલું તો લોહ જો દેશમાં મળતું હતું કે, જે તે કામમાં લોખંડ હોત તો રહેને કંપની માટે પરદેશથી જરાપણ લોહ મંગાવવાની જરૂર ન પડત જે એ વખતે હિંદુસ્થાનમાં લોહનું કામ કર કરવામાં આવત તો અહીંથી લોહાની ચીજો પરદેશમાં મોકલવાની શરૂ થઇ જત અને વેપાર આજે કેનતિના સિખર ઉપર હોત. પણ સરકારે એનું હાથ કરી જેનું નહિ. ઉગ્રાંડ લોખંડના વેપારમાં સૌથી વધારે અડિઆતું છે એના મુકાબલામાં હિહુસ્થાનને ઉભા રહેવાનો પણ અધિકાર નહિ આપસ તે ચાહે છે. વળી લોખંડના અંગ્રેજ વેપારી હિંદુસ્થાનને પોતાનું જગર જનાવવા માગે છે, તેથી હિંદુસ્થાનનો લોહનો વેપાર વધેશે એ જોઈ શકતા નથી. યાદ આપણુ દેશમાં સૌથી પહેલા વેપારી છે. જેમણે આ દેશમાં પીઓને જમાવ્યા અને લોહનાં કારખાનાંની સ્થાપના કરી. ઠાઠા કંપનીનું કામ દિનપરદિન હતું નવ છે. એ સૌ હિહુસ્થાનના વેપારની કહાલુ છે.

હિંદુસ્થાનના ઉદ્યોગની ચડતી થતી નથી અને જેની દિનપર દિન નવળી પડતી નવ છે. તું કારણ આ દેશમાંથી ધન પરદેશ ચાલી ગયું તે અને ખીણું કારણ જેની વેપાર ઉપર બારે ત્રી નાંખવામાં આવ્યા એ છે. હિંદુસ્થાન એવો દેશ છે કે જેમાં બારેમાં બારે વેરા નાંખવામાં પાગો છે. એ સત્ય છે કે હિંદુસ્થાનમાંથી જે વેરા લેવાય છે તેના આંકડા જોવાથી ખુલ નહિ આવે પણ સાથે સાથે એ પણ જોયું જોઈએ કે જેની પામેથી એ વેરા લેવાય છે, તેની વાર્ષિક પેદાશ શું છે? હિંદુસ્થાનની વાર્ષિક આયક દુનિઆના સા દેશ કરતાં ઓછી છે પણ વેરા સૌથી વધારે છે. હિંદુસ્થાનમાં જે દિસાએ વેરા લેવાય છે તે જુદું જ બારે છે. અને એની અમર દિહુસ્થાનીઓ ઉપર ખુબ અગત્ય થાય છે. અરઓલની વાત નો એ છે કે તમામ દુનિયાને માવદાર જનાવવા માટે આ દેશ રહેને માટે ખુબ મુકાવો. તે છતાં વળી આ બારે વેરા વસુલ કરવામાં આવે છે, એ વળી વધુ દિલગીશની વાત છે. આ દેશના અગવડના શાખ પણ વેરા ઓછો નહિ લેતા પણ તે પેદાશનો તું લેતા હતા એટલે રૂપીઆ આપવાની જરૂર નહોતી પડતી. વળી એક પાછ પણ વેરા તરીકે પદાર નહોતી જતી; પણ આજે તો સવળા રૂપીઆ સાત સમુદ્રની પાર ચાલ્યા નવ છે.

નિરંતર ધન ચાલુ જવાથી અને વેપારમાં સાધનો મંદ પડવાથી ૧૫૦ વરસમાં દેશની આ હાલત થઇ ગઇ છે. આજે દેશ દરિદ્ર છે અને દિનપરદિન જુએ મરનારાઓની સંખ્યા વધતી નવ છે.

મ. ત્રિ. ભટ.

* હિંદુસ્થાનના કમીશનના સભાસદની રૂએ પંડિત મદનમોહન માલવીઆજીએ કરેલી જુદી જોટ ઉપરથી.

સાધુ સંપ્રદાય.

એક વખતે એક શિષ્યે સાધુનાં લક્ષણ સંબંધી રામકૃષ્ણ પગમંદસને પ્રશ્ન કર્યો, ત્યારે તેમણે કહ્યું હતું કે — “જેના અંતરાત્મા ઇશ્વર સાથે ઐક્યતા કરી રહ્યા છે, જેણે કામિની અને કાંચનનો ત્યાગ કર્યો છે, જે પરસ્ત્રીને માતૃત્વ દેવ ગણી તેની પૂજા કરે છે, જે લોક કલ્યાણ માટે આત્મત્યાગ કરે છે, જે હૃદયેશ ઇશ્વરનું જ ચિંતન કરે છે, જે દુવોની વાતો વાંચી નોંદેકે ગમ્યાં મારતો નથી, એવાં લક્ષણો જેનામાં હોય તેને ‘સાધુ’ કહેવાને હરકત નથી.”

સંસારનો ત્યાગ કરી ઇશ્વર ઉપર પ્રેમ કરનાર માણસને આપણે સાધુ કહીએ છીએ. સંયુક્ત પ્રાન્તમાં એક ધર્મ મંડળી છે તેને સર્વ લોકો સાધુના નામથી ઓળખે છે. તેઓ ઇશ્વર-પ્રેમી છે પણ સંસારી છે. તેઓનું મુળસ્થાન પંચગ છે, પરંતુ સામ્યન સમયમાં તેની વધુ સંખ્યા સંયુક્ત પ્રાન્તમાં માણસ પડે છે.

ઇ. સ ૧૫૪૩ માં ‘સત્તામી’ સંપ્રદાયના પ્રવર્તક રાષ્ટ્રદાસના શિષ્ય ઉપાદાસની પાસેથી મિત્તેશ્વરનો વીરભાનને ગુપ્ત આદેશ મળ્યો અને તેણે આ ‘સાધુ’ સંપ્રદાય કાઢ્યો, અને તેથી તેનેજ એ સંપ્રદાયનો પ્રવર્તક માનવામાં આવે છે. વીરભાનને આપણે આગળ ઓળખી શકીએ એવા પ્રકારનો વિશેષ ઉપદેશ ઉપાદાસે તેને આપ્યો હતો.

સાધુ લોક હૃદયે પડેાએ એટલે તેમને શ્વેત વસ્ત્રો પરિધાન કરવાં પડે છે. અલંકાર બગર ટાપડીપનો પોષાક તેઓ નિરપેષ ગણે છે. ટાપડીને બંદે તેઓ એક પ્રકારની પાષડી પહેરે છે. તેઓ કદી પણ અંસત્ય બોલતા નથી, કે કોઇ પણ પ્રકારના કસમ ખાતા નથી. તેમજ કોઇ પણ પ્રકારનાં માદક દ્રવ્ય અગર ભોગવિલાસ સંબંધીની કોઇ પણ વસ્તુનો ઉપયોગ કરતા નથી. કારણ કે તેઓ પરિત્યાગ કરવો જોઇએ એવું તેઓને તેનો ધર્મજ કહે છે. મધ, અડીણ, ગાંજી, સોપારી અને તમાકુને તેઓ અસ્પર્શીય અને તિરસ્કારણીય માને છે. તેઓ ગમે તેવા ન્હાનામાં ન્હાનાં પ્રાણીની પણ કદી હિંસા કરતો નથી. ઇશ્વરને તેઓ ‘સત્’ એટલે સત્ત્વજ માને છે. કોઇ પણ યુરોપિયન વ્યક્તિને મળવાનો પ્રસંગ આવે તો તે પોતાનો હાથ છાતીએ લગાડી તેને નમન કરે છે. તેમને યતિપૂજન અને ધર્મના બાહ્યાદંતર્યુક્ત કર્મ ઉપર વિશ્વાસ નથી. કોઇ પણ પૃથ્વી તો મોત્યજ રહે છે તેમના સંગીનનું નામ “ચોણી” અને ધર્મ અથતું નામ “પોંથી” છે એ તેમનો ધર્મશ્રેય દિન્દી ભાષામાં લખેલો છે. નાનકડાં અને કપીરના સદુદ્દેશમાંથી ધણાં ખરાં પડેા અને દોડતાઓ લઇને તે ધર્મસંગીનરો પ્રસિદ્ધ કરેલાં છે. તેમના ધર્માવત્તનું નામ ‘લુભાધર’ અર્થાત્ ‘ચોડી’ છે. એ ચોડીમાં તેઓ પોતાના ધર્મશ્રેયનું હૃદયે વાંચન કરે છે. વાંચનનો સમય સંધ્યાકાળનો હોય છે અને તે સંભળવાને

શ્રી પુરુષોત્તમ ધર્મો સમુદાય ત્યાં એકત્ર થાય છે. તેઓને પોતાના ધર્મ અને ધર્મશ્રેય ઉપર પૂર્ણ શ્રદ્ધા હોય છે.

સાધુ લોકોનાં મુખ્ય સ્થળો દિલ્લી, આમ્રા, જયપુર, અને ફરકાગાદ છે. મિરજપુરમાં તેઓની સંખ્યા ખુબ થોડી છે. તેઓ પોતાનામાં કોઈને પણ ઉચ્ચ નીચ માનતા નથી. તેઓ પોતાનો સામાજિક દરજ્જો એકજ પ્રકારનો માને છે. મિરજપુરમાં તેઓને વાપરવા લાયક કપડાં, અને કપડાં તૈયાર થાય છે.

પાપજનક કાર્યો કરી તેઓ પોતાનો ઉદર નિર્વાહ કરતા ન હોવાથી, માત્ર તે સંપ્રદાયમાં કોઈ પશુ દાખલ થાય એટલે સાધુ થઈ શકે છે, તેઓ સર્વ એકત્ર બેસીને ભોજન કરે છે. પોતાના સંપ્રદાયમાં દેવ અને નિન્દાનું અસ્તિત્વ હોય તેને તેઓ અત્યંત લજ્જાસ્પદ માને છે. તેઓ એકજ સ્થળે પરસ્પર હળીમળીને રહે છે અને એક બીજાને સહાય કરવા સદા તરફ હોય છે. વિધવા, અનાથ, અને માતા પિતા વિનાનાં બાળકોનું પ્રતિપાલન કરવું, એ તેઓ પોતાનું મુખ્ય કર્તવ્ય સમજે છે. તેઓમાં નજીકના આશ્રમોમાં વિવાહ સંમંથ થતો નથી, તેમજ વિવાહ સંમંથ થવા પાઠ વચ્ચે થોડો સમય વીત્યા સિવાય વરવધૂનો સંગંધ જોડાતો નથી. તેઓ કળાકૌશલ્ય અને શ્રમથી ઉદ્યમ કરનારા હોવાથી, સ્વાલંબન એ તેઓની રહેણીતું શ્રેષ્ઠ તરત કરેલું છે. તેઓ પોતાના ઉદર નિર્વાહ માટે અન્યથા વિધાસ રાખેલો તદ્દન નિર્ધન સમજે છે.

આત્માવસ્થામાંજ વરવધુનું વાગ્દાન થાય છે, પશુ ખાર, ઘોડ, અગર સોજ વર્ગ સિવાય લગ્ન થતાં નથી. પુત્રી માટે કાંઈ પણ આપવાનો રિવાજ નથી પણ વધુને કાંઈક આપવું પડે છે. બહુ વિવાહનો ચાલ તેઓમાં નથી. વરનો બાપ જ્યારે કોઈ પશુ કન્યાને પોતાની પુત્રવધૂ બનાવવાની ઇચ્છા ધરાવતો હોય, તો તે કન્યાના પિતા તરફ, કોઈ સ્ત્રીને અથવા પુરુષને દ્વિતી કે દ્વિતરીકે મોકલે છે, અને તેની મારફત વિવાહ સંમંથ બન્યાય છે. કન્યાનો પિતા અગર પાલક, વરના બાપ તરફથી આવેલા દૂતનું કહેવું માન્ય રાખવાતો હોય તો સંમતિ મુશ્કેલ મિશન ભોજન, અને દૂધપાન કરાવે છે. એ પ્રકાર થયો એટલે વિવાહ નક્કી થયા એવું વરનો બાપ સમજી જાય છે, તેઓમાં પરિક્ષા લખવાનો તથા જોવાનો રિવાજ પ્રચલિત નથી.

વર વધુ ઉંમરે પહોંચે ત્યારે લગ્ન દિવસ રેવવામાં આવે છે, અને તે દિવસ વધુના પિતા તરફથી નક્કી કરી વરના બાપને કહેવડાવવામાં આવે છે. ત્યાર બાદ વરનો બાપ પોતાના રોડે સંમંથીએને બોલાવી 'અમુકની કન્યા સાથે અમુક દિવસે મારા પુત્રનાં લગ્ન થવાનાં છે' એવું કહે છે, ત્યાર પછી સર્વ જરો દેરેલા દિવસે કન્યાના ગામે જાય છે. કન્યાનો પિતા સર્વને ભોજન કરાવે છે અને કરેલે એક પાવડી અને એકસાદર એટ આપે છે; તે વખતથીજ મંગલ ગીત ગાવાની શરૂઆત થાય છે.

વિવાહને દિવસે કન્યાનો બાપ પોતાના તરફની મંડળીને ભોજન કરાવે છે. સંધ્યાકાળે પોતાના ઉતારેથી વર. વરનો બાપ, અને તેની સાથે આવેલા સર્વ વર્ગ કન્યાના ઘરે આવી ત્યાં પાયરેથી એક મોટી ચાદર ઉપર બેસે છે, અને તેની સાથે મોઢવેશ આસન ઉપર વર-વધૂ બેસે છે. ત્યાર બાદ ઉભયનાં પગેને ગાંઠ મારવામાં આવે છે. તે બન્નેને તે આસનની ચાર પ્રદક્ષિણા ફેરવે છે. તે વખતે કેટલાક લોકો મંગલાચ્છ બોલે છે. એ પ્રદર પૂર્ણ થતાં વર-વધૂમંથ

પોતાને ઘેર આવે છે. વાંત કેટલાક દિવસ ચતુર પક્ષમાં ગઈ જતી માથે પીયગ્ધા આવે છે અને ત્યાર બાદ સાસરે જઈ જાયુંક ગ્રહેવા માટે છે.

જાતિ અધિકૃત થાય એવો એકાદ અગ્રાધ જ્ઞે સ્ત્રી કરે, તો તે સ્ત્રીના ત્યાગ કર્મો એ તેના પતિ પોતાનું કર્તવ્ય મનગરે છે, અને તેનો અવશ્ય ત્યાગ કરવોજ પડે છે. માત્ર તે સ્ત્રીના ત્યાગ કરતી વખતે સાપ્રદાયિક વ્યક્તિ વર્ગને એકત્ર કરી જરૂરી મર્મ લગીકન કહેતી પડે છે. તે લોકો કોઈ પણ આમત માટે કાંઈ દરાન અગર નિદ્રાપ કન્વ માટે પોતાના મંપ્રદાયને એકત્ર કરે છે. તે આમત માટે તેઓ કદી પાનું કોઈમાં જતા નથી.

ધર્મ.

માધુ લોક એકેશ્વરનાદી છે. તે એક જ દેવની ઉપાસના કરે છે. અને તેજ જગતની રક્ષા કરનાર છે એવું માને છે તે હથગે 'મનુષ્ય' અથવા 'સત્તામ' એ નામથી સંબોધે છે. તેઓનો એવો વિશ્વાસ હોય છે કે 'હથગના ચિત્તન અને મનુષ્યથી આપણે તેની સાથે મળી જઈએ છીએ, તે આપણો તેમાંજ લય થવનો કે 'તેનું નામ એવો ઉપદેશ કરે છે કે "દ્રવ્ય પ્રાપ્તિ અગર તેના મયમ માટે કદી પણ પ્રયત્ન કરવો નહિ" એટલે જીવવા માટે ખાનું, પણું ખાવા માટે જીવવું નહિ. કાંચ કે તે લોકો હમ્મેશા શ્રમ કરીને પેટ ભરે છે. અર્થાત્ તે પોતાના ધર્મ પ્રમાણે વર્તે છે.

ઉપદેશનાં તત્ત્વો.

(૧) એક જ દેવની ઉપાસના કરે. તેવામાંજ મર્મ જગતને રક્ષા કરનારું, અને સહારવાનું સામર્થ્ય છે મનુષ્યે નિષ્કામણ પત્ય, ધાતુ માંધ, વડા અને મિત્ર મિત્ર સુદિપદાર્થની ઉપાસના કરતી યોગ્ય નથી. સન્માન અને પ્રમાણ હથગનીજ કદી અથ તે હથગ. જે મનુષ્ય હથગ સિવાય કોઈ પણ વસ્તુનું ચિત્તન કરે છે તે અનિષ્ઠ કે એમ મનુષ્યને જે પાપ કરે છે તે નગરમાં જાય છે.

(૨) સર્વદા શાન્ત અને નમ ગ્રહે. સમાગમનાં કો, પમ પદાર્થની નમાગ મનને આકર્ષિત થવા દેજો નહીં. પોતાના ધાર્મિક નિયમનું પ્રવૃત્તિને પાતળ કરવું મર્મ વિગ્રહ કાન પનું કામ કરવું નહીં.

(૩) કદી પણ અસત્ય બોલવું નહી, અને પૂત્રી પાત્રી જગ દિવા પગુ પડીને આપ આપવો નહીં. પોતાની જિન્દગીને કદન હથગ મુનિ કન્વ તીજ પડતી. અને કોઈ પણ વખતે કોઈ પણ વ્યક્તિનાં જમીન, દ્રવ્ય, અથવા જનસંસ્થા નગરને લેતા નહીં કોઈને પગુ મંદગમા જતાવું નહીં, તેમજ કોઈને પણ ન્યાયઅધિકારથી વચિત કરવું નહીં. જે કોઈ આપણને મને તેમાંજ સન્તોષ માનવો, ત્યાગ્ય વિપયનું કદી પણ ચિત્તન કરવું નહીં નિર્જનમુનું અને નિયમ ગિરદનુ વૃત્ય-પત્રી તે સ્ત્રીનું હોવા વા પુરુષનું હોવા-અથ જીન કદી પણ તેવા નહીં.

(૪) ખરાબ જામતોનું ચિંતન કરવું નહીં હથગનું નાવન અને પદ્મગૌરવના વર્ણનમાંજ પોતાની જિન્દગીને હમ્મેશા કામે લગાડતી વાતો ગાયત સાંન અને જલપતી મનમાં હર જલપન થવા દેતાં હથગના બનનમાંજ આનંદ કરવો.

(૫) દ્રવ્ય કે સાંદર્યનો અત્યંત લોભ કરવો નહીં. સર્વને દ્રવ્ય આપનારો પ્રમુ છે. તમે હથગ ઉપર જેવો વિશ્વાસ રાખજો તેવું તમને તે કમ આપશે.

(૬) 'તમે કોણ છો ?' એવો જો કોઈ તમને પ્રશ્ન પૂછે તો 'હું સાધુ (સાધ્વી) છું' એવો તેને કિતર આપજો. જાતિનો ઉલ્લેખ કરશો નહીં, કિંવા વાદવિવાદમાં પ્રવૃત્ત થશો નહીં. પોતાના ધર્મ પર દૃઢ વિશ્વાસ રાખવો. મનુષ્ય પાસેથી કંઈ પણ મળવાની આશા રાખશો નહીં, અને મનુષ્ય આગળ તમારી કદી પણ બડાઈ મારશો નહીં.

(૭) હિમ્મેશ શ્વેત વસ્ત્રો પરિધાન કરવાં. રસાંજનનો ઉપયોગ કરશો નહીં, અને દેહ પર અથવા ભાલપ્રદેશમાં કોણ પણ જાતિનિર્દેશક તિલક અગર ચિન્હ ધારણ કરવું નહીં. માળા, ઉપવિત કિંવા કોઈ પણ પ્રકારના અલંકાર અંગ પર ધારણ કરવાં નહીં.

(૮) શાકાહારી રહેા મત્સ્ય, માંસનો આહારમાં ઉપયોગ કરવો નહીં. બીડી પીવી નહીં, સૈાગન્ધપૂર્ણ પદાર્થની વાસ લેવી નહીં. હુસ્ત્રપાન કરવું નહીં અને અદ્દીણ પણ ખાવું નહીં. કોઈ પણ મનુષ્યને, અથવા મર્તિને, પ્રભામ કરવા સાથે કપાળ નજીક દાચ લઈ જવો નહીં અગર શરીર પણ નમ્ર કરવું નહીં.

(૯) યુવ હુત્યા કદી પણ કરવી નહીં. અને કોઈ પણ જાનતમાં અત્યાચારી બનવું નહીં. કસમ ખાવાનું અને સાક્ષી આપવાનું કામ કદી પણ કરવું નહીં. બળજોરીથી દ્રવ્ય ભેવું એ સર્વદા નિષિદ્ધ છે.

(૧૦) દરેક પુરુષને એકજ, સ્ત્રી, અને પ્રત્યેક સ્ત્રીને એકજ પતિ હોવો જોઈએ. વિવાહિત પુરુષે સ્ત્રીનું ઉચ્છિષ્ટ ભક્ષણ કરવું નહીં, પણ સ્ત્રી જો પુરુષનું ઉચ્છિષ્ટ ભક્ષણ કરે તો તેમાં બાધ નથી. પત્નીએ હિમ્મેશ પતિઆગા પ્રમાણે વર્તવું.

(૧૧) કપીરનો વેષ ધારણ કરી કદી પણ બિહા માગવી નહીં. અને દાન પણ લેવું નહીં. આચર્યકારક પ્રકાર જોવામાં આવે તો તેનાથી ડરવું નહીં. પ્રથમ આપણી ખાત્રી થયા સિવાય કોઈ પણ જાનત ઉપર વિશ્વાસ મૂકવો નહીં. સજ્જન લોકોનો સમાગમ એજ આપણું તીર્થ છે એમ માનવું. માત્ર તેની સાથે સમાગમ કરનાં પહેલાં તે સજ્જન છે કે નહિ તેની ખાત્રી કરવી.

(૧૨) સાધુ લોકોને કોઈ પણ પર્વનો દિવસ નથી. યશુપત્નીને સંતાપવા નહીં, અને હથેરનું ચિંતન કરવામાં સદા સન્નિવૃત્ત રહેવું.

વિવાહ સંગીત.

૧ "દરશન વે શુદ્ધ પરમં સનેહી । તુમ્ વિના દુઃખ પામો મરિ દેહી ॥
નિદ્ ના આવે અન્ ના માવેઈ । ચાર ચાર મોહિન્ ચિરદ સતાવોઈ ॥"
ચર સંગિન મોહિન્ કહુના છુદાઈ । ફત્તર્ મઈ પદે ચિરદ ના જાઈ-
નેનાન્ છુદાઈ સલહાલ ધારા । નિશદિન પંચ નિદાઈ તુમહારા ॥
જેલે મીન્ મરદ વિનુ નીરા । પેસી તુમ વિના દુઃખત શરીરા ॥"

અર્થ:—“હે પરમ પ્રિય યુગ! દર્શન આપો, તમારા વિના મને અત્યંત દુઃખ થાય છે, નિદ્રા આવતી નથી, અને અન્ ખાવતું નથી. ઘર આગળ મને ગમતું નથી, પ્રભાત થયું તો પણ તમારા વિરહનો અંત આવ્યો નહીં. આંખમાંથી હમેશ અશ્રુધારા વળા કરે છે. સત્ત્રિ દિવસ હું તમારી રાહ જોયા કંઈ છું. જે પ્રમાણે પાણી વિના માછલું તરસે છે, તેમ હું તમારા વિના રૂખી થઈ છું.”

૨ “ દુસ્ત તુન બિના, રોડત દુયારે, પરગટ દરશન દિજિયે ।
 વિનતિ કહં મેરે સાનિયા ચલિજાડ, ધિલામ ના કિજિયે ॥
 બિવિદ્ બિધિદ્ કર માયામૂ વ્યાકુલ બિના દેવેન ચિત્ ના રહય ।
 અવગુણ અપરીધી દયા કિયાજાય અવગુણ કાહૂ, ધિચારીઓ ॥
 પતિત ધૌન રાત્ત પતિ અવ પલ છિન ના વિસારિઓ ।
 દયા કિજો દરશ દિજો અવકિયવિકો, છોડીઓ ।
 મરૂ મરૂ નયન નિરખિ દેખોન નિજ સનેહ ના તોરિઓ ॥ ”

અર્થ:—તમારા વિરહથી મને દુઃખ થાય છે, તારા હારમા બેસીને દુ રહું છું, તો મને તું પ્રત્યક્ષ દર્શન આપ ! પ્રિય ! દું વિનતિ કર છું કે નિર્ધન કરીશ નહીં. મિત્ર મિત્ર પ્રકારથી હું વ્યાકુળ થયેલો હોવાથી મારે મન અરિધર મનેતું છે, તે તારું દર્શન વિના રિધર થવાતું નથી. હૃદયમાં જવાળા બમૂદી રહી છે મારું એવું કહીશું દુઃખ કેમ વિદારશે ? હું પાપી કે અપરાધી હૃદય મને તે હૃદય પણ તું મારો ત્યાગ કરીશ નહીં પતિત પાવન મારું રક્ષણ કર ! એક પગ પણ મને વીસારીશ નહીં. દયાશુ બની દર્શન આપ અને અપરાધીની ક્ષમા કર, મારા ઉપર તારી પૂર્ણ દૃષ્ટિ પડવા દે અને મને તારા પ્રેમથી અગ્રણી કરીશ નહીં.

શ્રુત્ય-સંગીત.

“ તુમે બિનાન કિયા પદો તું અપના નિવેર ।
 વિજય તાલ વાજત-જે મન ધૌરા સુતારિના છંદ ॥
 પર હજ્જ છાંદો, હક પિછાંદો, સમજવાલા ફેર ।
 શુદા વાજિ જગન્ના મન ધૌરે ! ગુણ સાધકો ટેર ॥
 કાલા તો નગરી સકલ મમરી પંચ જામ સેરે ।
 ગુણ જ્ઞાન સદ્ગુણ સતલલે ધૌરે ! યમ કૌરે ના જૌર ॥
 તેરા જીયન છિલ પલ પદ. જગમે ફિરના પેશી ફેર ॥
 તેર પદ અજાજ સમુદ્રમે મન ધૌરે ! ફિર સકાઈ ફેર ॥
 સમિ મસાફિર રાદાકે સવ્ સાદે કોમર કવે ।
 લેના હોય સો લિજિયે, વિતી જાતે આબેર ।
 કા સમરણ સદ્ગુરુ, છાંદો મદ દુદેન ।
 તિજે, મામ મિલેન સત્નામસે,
 મન ધૌરે, મન ધૌરે જગત્ કિના જૌર । ”

અર્થ:—“ તને હું વિનતિ કરું છું કે, આનંદ સંસ્થા નિવારણ કર. રે જોગી મન ! વિજય તાલ વાગે છે. નિદ્રામાંથી જાગન કરવાનો શો અર્થ ! ખીનના હૃદય હોય તે છોડી દે. જૂએલા મન ! તારું બહાણ હવે સમુદ્રમાં પડ્યું છે. તો તું સાધુની ઓળખ કર ! કાલા નગરીમાં

પામ સિંહ છે, તો ગુરુદાન રૂપી ખર્ચ સભાળીને લે. ધમરાજને પ્રશ્ન કરવાનો અધિકાર રહેવાનો નથી. તારૂં જીવન એક પળખર જમનનો આગીર્વાદ લેવા માટે આવશે. ભાંજાં મન ! તારૂં બહાણ ક્યારનું ચે સમુદ્રમાં પડેલું છે, તેનાથી તું સાવધ રહીશ નહીં તો તે પેસે કિનારે સુખરૂપ શી રીતે પહોંચશે ? સંપત્તિ પ્રવાસી લોકો કમ્મર કસીને દિશા છે. તારે જ લેવું હોય તે જામદીથી લઈ લે. સમય વહી જાય છે. હે મન ! સદ્ગુરુ સ્મરણ કર, અંતે જગત તથા સંકટની રહામે થઇને આગળ વધ મદગુરુ મિલન થયું એટલે સંસારમાં કોઈ પણ પ્રકારનો કલેશ તને નડશે નહીં. ”

સુર વાંચકો આ હિપરથી પોતાના આચાર વિચાર માટે કાંઈ પણ બોધ ગ્રહણ કરશે તો આ લેખકનો અલ્પ શ્રમ સફળ થયેલો ગણશે

અંગેલાલ સવરામભાઈ દેશાઈ.

સુમતિ અને સુશીલાનો બોધદાયક ધર્મ સંવાદ.

લેખક-સદ્ગુણાનુરાગી સુનિશ્ચી કપૂરવિજયજી (વડવાણ કેમ્પ)

સુમતિ—બહેન સુશીલા ! સીતા, ટ્રીપદી અને મયથા સુંદરી જેવી બ્યાવહારિક નૈતિક અને ધાર્મિક કેળવણી આપણી બધી બહેનો બચપણથીજ મેળવી, તેમાં પ્રતિદિન વધારો કરતાં રહી, વિવેકપૂર્વક સ્વકર્તવ્યપરાયણ બની, સ્વપરકિનમાં અભિવૃદ્ધિ કરવા તે ભાગ્યશાળી થાય, એવો સુદર સમય ફરી આવી મળે તો કેવું સાફ ? સમયાનુકૂળ સુદર અને સુખદાયક કેળવણી મેળવી લેવા તેમનામાં એવો બારે કિનારા પ્રગટ અને તેના શીર્ષ-મંદુગ ફળ પોતે પામી, તેનો લાભ પોતાની બહાલી પ્રગતને પણ આપે ને માટે બધું સારો ઉપાય બતાવશે ?

સુશીલા—હા બહેન ! પ્રથમ જાળવવામાં જ આવ્યાંઓને ફક્ત બીજા સરકાર પડવા હોય તો તે આગળ જતા અનુકૂળ સચેતો મળતા સફળ થઈ શકે છે પરંતુ પ્રથમ તેવા બીજા-સંસ્કાર પાડનાર માતા પિતાઓના ખર્ચ કેળવણીથી બેગીમ રહેવા હોય છે, તેથી પોતાની ભારે જોખમ ભરી ફરજનું તેમને બાળ્યેજ જાન હોય છે તેઓ જરૂરપરત સંતતિને પેદા કરે છે, પરંતુ તેને સાચી કેળવણી આપીને જનિતંત રત્ન જેવા બનાવતા તેમને આવડતું નથી, તેથી સ્વસંતતિને સુખી અને સદ્ગુણી બનાવવાની જગ્યા કંઈ તેઓ અમલી ગતો નથી. લગ્નાદિક પ્રસંગે તેઓ દુરથી નાણા ખર્ચે છે. પરંતુ કમવતી પગલ નાણા ખર્ચતા સક્રિયા છે, તેથીજ તેનાં શીર્ષ-મંદુગ ફળ તે મેળવી શકતા નથી જો ખર્ચ કમવતી પ્રત્યે તેમને ખરો પ્રેમજ હોય તો અવશ્ય તેઓ સ્વસંતતિને કવન માર્ગ અધ બની તેથી બેવશીમ નજર રાખે.

સુમતિ—આજ કાલ માનવિત્તિક વડીલો જેટલું લક્ષ્ય પુરોને કેળવવામાં આપે છે તેટલું લક્ષ્ય કન્યાઓને કેળવવામાં આ માટે આપતા નથી ? તેમાં તેમનો કંઈ અંગત સ્વાર્થ હોવો નહિએ.

સુશીલા—હા. કન્યા મોટી થઇ સાક્ષરે જુદા રહેવાની છે એટલે એ પાંચી મૂડી છે અને ઊંચેરો દુશિવાર થઇને કમાણી કરતો રહી, આખા કુટુંબનું પાલન કરશે, એવી બૂજ બરેલી કલ્પિત માન્યતાને લીધે એક બીજાની કેળવણીમાં બારે તકવત જોવામાં આવે છે, અને તે કુટુંબ-સાંકડા મનનું પશ્ચાત્ત છે. ઉદાર દીક્ર થયા વગર ઉદાર વિચાર અને ઉદાર વર્તન હોઇ ન શકે. વગી ઉદાર, દીક્ર હોય એ ઉમદા કેળવણીની જ નિશાની છે. કેવળ સ્વાર્થ ભરી કેળવણીથી ઉદાર દીક્રવાળા થવાનું નથી, એનો કલ્પિત સ્વાર્થનો ત્યાગ કરી નિઃસ્વાર્થ વૃત્તિ પ્રગટાવે એવી સંસ્કૃત-સાત્ત્વિક કેળવણીના પરિણામે જ ઉદાર દીક્રવાળા થવાય છે.

સમતિ—ત્યારે તો નિઃસ્વાર્થ વૃત્તિ વગર સ્વપુત્રને પણ ખરી ઉત્તમ કેળવણી આપી શકાય નહીં જ એમ સાબીત થાય છે ને ?

સુશીલા—બહેન ! એ ત્હારી વાત સાવ સાચી છે. આજ કાલ સ્વપુત્રાદિકને જે કંઈ કેળવણી અપાય છે તે બહુધા સ્વાર્થ પૂરતી અપાતી હોવાથી તેમાંથી અસૈદ્ધિક ફળની આશા રાખી નજ શકાય. જે કેળવણી વડે આપણા વિચાર, વાણી અને આચાર સુધરેને શુદ્ધ-સાત્ત્વિક અને, જેના વડે આપણે ઉત્તમ પ્રકારની શમા, મૃદુતા-નમ્રતા સરવના અને સંતોષાદિક સદગુણશતોને પામી, તેનો યથારથને ઉપયોગ કરી, સ્વપરદિનની રક્ષાને પુષ્ટિ કરી શકીએ, જેના વડે અદિસાદિક ભાવ અમૃતનું યવેન્ન પાન કરી હિંસાદિક વિષમ ભાવને સર્વથા તથ દૂરએ. અને અતિથરણ મનદ્રિયો રૂપ ઉદ્ભવ ઘોડાએને ફમી સ્વવશ કરી લહીએ એજ ખરી તાત્ત્વિક ઉમદા કેળવણી આપણા સંકુને બારે જરૂરની છે એ પવિત્ર કેળવણી વડે જ બીજી બધી કળા-કુશળતા સાર્થક છે. તે વગર બીજી બધી કળાઓ અફળ છે, આવું સાત્ત્વ રહસ્ય સમજનારા શાણા માતૃપિતાદિક વડીલો તુલ્ય સ્વાર્થ વૃત્તિને છતી લહી, સ્વપરને એકાન્ન હિતકારક ધર્મકેળવણીનો પ્રચાર, અધિક ઉસાહથી કરતાં રહેશે અને તેનાં મીઠાં-મધુરું ફળ આપશે એમ આપણે ઇચ્છીશું.

સાર બોધ—શાણી માતાએ ધરમા એવી મુશ્કેલી, સ્વચ્છતા અને બપરચા સાચવવી જોઇએ કે જેથી લા આવનાર તથા રહેનારનું દીક્ર પ્રસન્ન થાય એટલું જ નહીં પણ તેનું અવસોદન કરનાર તેમ કરવા લખયાય. દરેક શાણી માતાએ પૂર્ણ પ્રેમથી પોતાની બંધાવી પ્રજામાં રૂડા બીજ સંસ્કારો બચપણથી જ પડે એવી સીધા રાખી પોતાની પવિત્ર ફરજ જાગવવી ધરે. પોતાના પવિત્ર વિચાર વાણી અને વર્તનની ઉડી છાપ બાજકો ઉપર સચોટ પડે એવી પૂર્ણ સાવધાનતા રાખવી. તેમાં લેગ પણ બેરકારી કરતી નહીં. ગર્ભાધાન પહેલાં અને પછી પણ શાણી માતા સતત સદ્ભાવનાનું જ મેવન કરી સ્વપરદિનમાં સદાય અભિવૃદ્ધિ કરે. સ્વસમાન સ્થિતિના સંકુળનો પ્રત્યે સાચી મેત્રી રાખે. સ્વસ્થિતિ કરતાં ન્યૂન સ્થિતિવાળા પ્રત્યે ખરી દુઃખ-અનુકંપા રાખે, સ્વસ્થિતિ કરતાં ઉચ્ચ સ્થિતિવાળા પ્રત્યે હર્ષ-પ્રમોદ દાખવે, અને સર્વથા નિરૂપ સ્થિતિવાળાનું પણ હિત દૈયે ધરી તેને સુધારવા પ્રયત્ન કરેલો અફળ જણાય તો છેવટે તેને કર્મવશ જાણી ઉદાસીનતા ધારે. આવી શાણી માતા અન્ય અનેક માતાઓને ઉત્તમ દૃષ્ટાન્ત રૂપ થઇ શકે. ઇતિહાસ

સ્વપ્ન.

- લખનાર. - વીરજી.

તેલુ નામ ગોવિંદલાલ હતું. તે ઘોડો બદ્ધ પુરુષ હતો. તેની સંગતિમાં મૂતને શાંતિ અને ચિત્તને સુખ મળતું હતું. તે સપ્તરૂપોનો મિત્ર હતો; પરંતુ તેની પાસે તે પદાર્થ નહોતો કે જે સુખ અને જ્ઞાનનાં સિવાય સર્વ પદાર્થ ખરીદી શકે છે. અને જેની પ્રાપ્તિ માટે અંધો સંસાર રહીને તથા અંધો સંસાર દસીને રાત દિવસ તેમાં મગ્ન રહે છે.

તે અત્યંત નિર્ધન હતો અને લેખિનીની શિર, હેપર પોતાની નિર્ધનતાવસ્થામાં જીવનના દિવસો વ્યતીત કરી રહ્યો હતો. તે વર્તમાનપત્રોમાં લેખો લખતો હતો, મધ્યવિદ્યાઓ-યુક્તસંસ્કારોને માટે નાનાં નાનાં પુસ્તકો રચતો હતો, પુરો તપાસતો હતો અને એ રીતે જે કાંઈ તેને મળતું હતું, તેમાં તે પોતાનું જીવન નિભાવતો હતો.

જ્ઞાનના મસ્તક ઉપર પ્રેમનાં પુષ્પ વરસાવી રહ્યો હતો; પરંતુ લક્ષ્મી એનાથી દળી ગઈ હતી જતી હતી. એક દિવસ તેના ભાગ્યના આકાશમાં પૂર્ણ દુર્ભાગ્યના મુર્ખનો ઉદય થયો અને તેની પત્નીએ દુઃસાખ્ય રોગને લીધે નિરાશ થઈ કહ્યું- 'નાથ! હવે મારું બચતું અસંભવિત છે.'

ગોવિંદલાલને તેના ઉપદ્રવ બદલ પ્રેમ હતો. પત્નીના ઉપરોક્ત શબ્દો સાંભળી તે ગમરાઈ ગયો અને તેનો હાથ પોતાના હાથમાં લઈ બોલ્યો. 'હજી તારી મરવાની અવસ્થા નથી. તે સંસારમાં આવીને શું નેશું છે?'

પત્નીએ ધીમેથી કહ્યું- 'મૃત્યુના દૂત આવળા અને બહેરા હોય છે. જો તેમને નેત્ર અને કાન હોત તો જગતના જે બહુએક વિનાશના હૃદયવેદક દરમ જણાય છે તે ન જણાત.'

ગોવિંદલાલ રડતો રડતો બોલ્યો- 'પ્રેમવતી!'

પ્રેમવતીએ કહ્યું- 'શુભો, મૃત્યુના શીવળ હોય મારા મસ્તકને રક્ષક કરી રહ્યા છે અને સંસારના પદાર્થો અને અંતિમ વિદાય આપવાને માટે તૈયાર જણાય છે. તમારી પાસે કાંઈ હોય તો હું અંતકાળે દાન કરવા ઇચ્છુ છું.'

ગોવિંદલાલની પ્રતિભા જાણી હતી. તે જોઈને કહ્યો- 'યુક્તસંસ્કારો અજાણ અને પિતૃ રૂપિયા આપવાનું વચન આપ્યું હતું. મુનશના વર્તમાનપત્રોનાં પાંચ પૃષ્ઠો જો જણાવે આજ રૂપિયા રવાના કરવાનું લખ્યું છે. બાર વાગ્યા સુધીમાં તો હું બદલ મનવાન થઈ જઈશ.'

'અને આ વખતે?'

'આ વખતે હું યુક્તસંસ્કારની પાસે જઈ છું. વીસ રૂપિયા લઈ આવીશ.'

'મળશે?'

'અવશ્ય મળશે. શું મેં પરિશ્રમ નથી કર્યો? શું મારા પુસ્તકથી અને રૂપિયા કમાવાની આશા નથી? શું મેં પુસ્તક સારું નથી લખ્યું?'

ત્રેમવતી અત્યંત યુદ્ધિમતિ અને દીર્ઘચિંતકા હતી, તે હસીને બોલી-‘સંસાર પ્રત્યેક પરિશ્રમનું ફળ નથી આપતો અને પ્રત્યેક સારી વાતનો સદનમાં સ્વીકાર નથી કરતો.’

‘બહુ બોલીશ નહિ, હાકટરે મના કરી છે.’

‘હીં.’

તે સુષ થઈ ગઈ.

(૨)

ગોવિંદલાલ વધત વધતે તેની જોતો જોતો બહાર નીકળ્યો અને સ્વામનારાયણ પબ્લિશ-
રની દુકાન પર પહોંચ્યો. અચકાતાં અચકાતાં અંદર પણ મુક્યો અને બોલ્યા વિના પુરસ્તી પર
જેમી સ્વામનારાયણના મોઢા તરફ જોવા લાગ્યો. સ્વામનારાયણે કહ્યું-‘તમે આવ્યા ?’

‘હા; મારી સ્ત્રી સમ જીમાર છે. એના બચવાની આજ્ઞા થોડી છે.’

‘તે શું છે ?’

‘આપ કૃપા કરો તો અંત વખતે તેની ઇચ્છા પૂરી થઈ જાય અને તે પોતાની ઘન આપવાની
લાસતાને વૃષ્ટ કરી લે. મૃત્યુ વખતે કાંઈક ઘન આપતું એ તેની અંતિમ કામના છે.’

‘હું દોષગીર છું કે આપની માંગણી હું સ્વીકારી શકતો નથી.’

‘કેમ ?’

‘કેમકે મારા માણસોએ તમારા સંપ્રદાયમાં સારી સલાહ આપી નથી. તેઓ કહે છે કે
બજારમાં આવાં પુસ્તકોનો ઉદાર થવો બહુ દુર્લભ છે.’

ગોવિંદલાલની આંખો આમળ અધારે જરાક મધુ, અને તેણે પોતે પોતાને નીચે પડતો
બચાવવા માટે પુરસ્તીને જોરથી પકડી લીધી.

એ વખતે તેના પુસ્તકનું લખાણ તેના હાથમાં સોંપવામાં આવ્યું, કે જેની આજ્ઞા ઉપર
તેણે કશ્વિત મહેલ બનાવ્યા હતા. હવે ગોવિંદલાલની દૃષ્ટિમાં સમગ્ર બ્રહ્માંડ ફરતું જણાયું, અને
સંસારનાં સવર્ણાં માગ્યો દુઃખની સાથે હાથ મિલાવતાં દેખાવા લાગ્યાં. તેણે બેધું કે પોષ્ટ
ઓદિસની વિશાળ કમારતમાંથી પોષ્ટમેન નીકળે છે કે જે કાગળોના રૂપમાં શેષો ઉપર-દુઃખ, સુખ,
સહાનુભૂતિ અને જીવનનાં કિરણો ફેંકવાને માટે પ્રસિદ્ધ છે. ગોવિંદલાલ બ્લાકુળ થઈ જોવા લાગ્યો
કે તેના ભાગ્યનો તારો કઈ તરફ ચમકે છે. તે તરફથી પોષ્ટમેનની પાસે જઈ બોલ્યો-‘મારો
કાંઈ અનિઓર્ડર છે ?’

‘ના.’

‘અરાબર જીએ.’

પોષ્ટમેને બધાં કાગળીયાં ફરી તપાસી જેમાં અને માયું કુલાવી તે ચાલતો ગયો. ગોવિંદ-
લાલના માથા ઉપર દુઃખનો પહાડ વૃદ્ધી પડ્યો અને આંખો આગળ ચારે તરફ અધકાર જરાક
ગયો. તેણે વિચાર કર્યો કે સુહૃદ-મિત્રોની પાસે સલાહના માગતી જોઈએ. આ એમની પરીક્ષા
કરવાનો સમય છે. તે એકે એકે ફરકને ઘેર જઈ આવ્યો; પરંતુ ક્યાંક પહોંચે તેની કામના સફળ
થઈ નહિ. મોઢાના સહાનુભૂતિના સંપ્રદા હતા, શોકનાં આંસુ ઢળ્યાં; પરંતુ વાસ્તવિક સહાનુભૂતિની
વાત નહોતી. ગોવિંદલાલ સર્વેલા નિરાશ થઈ ગયો અને પાછો ફર્યો.

(૩)

‘આવ્યા ?’

‘હા.’

‘કાંઈ મર્યુ’ ?

‘ના’

પ્રેમવતી સુખ થઈ ગઈ તેણે ધીરે ધીરે ગોવિંદલાલને સકતથી પોતાની પામે બોલાયો અને બન્ને હાથ તેના મગામા નાખી કહ્યું—‘મેં આપને જાણુજુ હું બંદી છું છે.’

ગોવિંદલાલ રોતો રોતો બોલ્યો—‘પ્રેમવતી’ મેં તને કામ સુખ નથી દીધું પરમાત્માના દરગારમા હું પાપી કરીશ.’

‘છૂટ છૂટ એવું ન બોલો આપે માટે મો’ સર્વ કાંઈ કહ્યું છે, પરંતુ જ્યારે ભાગ્યમાન કાંઈ ન હોય ત્યારે મોતુ પણ માગી બેની જાય છે

‘પરંતુ શું ભાગ્ય મોગ માટેજ ખૂડ થયું છે ?’

પ્રેમવતી હસીને બોલી—‘ના, એ મારાં કર્મોનું ફળ છે.’

પ્રેમવતીની અવગ્યા આગળ કરતા કાંઈક સારી હતી, એ જોઈ ગોવિંદલાલ બોલ્યો પ્રિય મને હવે તો આરામ જણાય છે.’

‘ના’

‘કમ ?’

‘દીપક સુજાતા પહેલાં જોરથી કચો થાય છે દીપની સિખા યુગ્મતો પહેલાં હાથ મેં હવે મૃત્યુ સમીપ આવ્યું છે, તેથી રોગીને રોગ છોડી મો’ છે માગ જયરાતી કાંઈ શક્તિ નથી.’

કેવું હૃદયવેધક દ્રશ્ય હતું ? મૃત્યુના દૂત પત્નીની પાછળ તરવી ગયા હતા અને પતિની સે તેના આંખને મા’ે ચાર પૈસા પડી પડી નહોતા.’

પતિ પત્ની થોડી વર સ્થિર બેસી રહ્યા આખરે પ્રેમવતીની દશા બગડના લાગી અને મારે અર્થ ગતિ વ્યતીત થઈ ચૂકી ત્યારે પ્રેમવતીએ પોતાના સ્વામીના પગ નીચેથી ધૂળની મી લઈ માથા ઉપર નાખી ગોવિંદલાલ બોલ્યા ચાલ્યા વિના રહના લાગ્યો પ્રેમવતી નિર્નિમેષ તોથી તેના તર/ જોના લાગી અને થોડી વારમાજ તે આંતોકમાથી ચાલી મઈ ગોવિંદલાલે થી ચીસ નાખી અને તે મુર્ચ્છિત થઈ મો’

જ્યારે તેને જાન આવ્યું ત્યારે ધર આડોશી પાડે મીઓથી બગાઈ ગયેનું હતું અને ફરે છત્ર ઉપર સહાનુભૂતિના શરૂદો હતા ગોવિંદલાલને એ જોઈ બહુ ક્રોધ ચડી આવ્યો તેણે તે જોઈ કહ્યું—કાંઈ આ દેહ ઉપર અમિત અગારાએના અધિકાર થશે પરંતુ આજની રાત ઉપર મારો અધિકાર છે, મા’ે આજની રાત હું વ્યર્થ સુખાવવાનો નથી તમે સૌ આ થી ચાર્યા જાઓ અને મને એની પાસે બેસના દો.’

એક બે માણસોએ ગોવિંદલાલને સમજાવવાની મહેનત કરી, પરંતુ તેણે કાંઈતું માન્યું થોડીવારમા મકાન ખાલી થઈ ગયું અને રાત્રિની નિઃશબ્દતામા ગોવિંદલાલ પોતાની સ્ત્રીની પામે એકનો બેસી રહ્યો એક દીલક ખૂલ્લામા બળતો હતો અને તેના પ્રકાશ પ્રેમવતીના હૃદય પડતો હતો

ગોવિંદલાલ પ્રેમવતીને બાજી પડ્યો અને આશની પેંડે તેની સાથે વાત કરના લાગ્યો. હસીને ધડીમા રડીને, વડીમા હાથ જોડીને ધડીમા ક્રોધ કરીને તેને બોલાવતો હતો રાતગીત ગવા વિનવતો હતો, પરંતુ તે સર્વ વ્યર્થ હતું. રાત્રિ વીતી મઈ. દિવસ ચડ્યો મુઠીઆગ રાગવાનો સમય થઈ મો’ એકલા કાંઈએ બારણા ખડખડાયા

(૪)

ગોવિંદલાલ બહાર નીકળ્યો. બુએ છે તો પોષ્ટમેન હમો છે અને કહે છે કે- 'બાપ, તમારા સો રૂપિયાનો મનિઓર્ડર છે.' ગોવિંદલાલને મનિઓર્ડરના આગમનની સચના સાંભળી શોક થયો. એ રૂપિયાઓમાંથી પંદર-વીસ રૂપિયા કાઢે આવી ગયા. હોન તો દિવની હોંશ પૂરી થાન, અને કદાચ સ્ત્રી પણ ખચી નાન; પરંતુ હવે તો એ પૈસા અને માટીનાં દેશં અને બરાબર હતા. ગોવિંદલાલની દૃષ્ટિમાં એ વસ્તુઓનો તરાવન નહોતો.

ગોવિંદલાલે સહી કરી રૂપિયા લીધા અને મૃતપત્નીના ચરણમાં મૂક્યા. પોષ્ટમેન એ બેઠ સ્તબ્ધ થઈ ગયો અને ત્રણ પગે જે ગોવિંદલાલના નામનાં ઢનાં, તે તેના હાથમાં આપી એ ઉતાવળે પગલે ચાલ્યો ગયો.

ગોવિંદલાલે ઘણી ઉતાવળથી પગેને ખોલ્યા. પહેલો કાગળ તે પશ્ચિમચરની તરફથી હતો કે જેણે રૂપિયા મોકલ્યા હતા. તેમાં લખ્યું હતું કે- 'તમારું કાલ્પનું પુસ્તક અને બહુ પસંદ પડ્યું છે. હું આ વખતે એ પુસ્તકના બદલામાં રૂપિયા ૨૦૦) આપી ચકું છું. આસા છે કે આપ તેનો સ્વીકાર કરશો. મો રૂપિયા હાલ મોકલું છું; જાણીના સો રૂપિયા બે ચાર દિવસમાં મોકલી દઈશ.'

ગોવિંદલાલે ધૂણાથી પગે કેંદી દીધો અને ક્યું- 'કાલે પચાસ નાદિ, પચ્ચીસ મોકલ્યા હોત તો પણ હું બહુ આભારી થાત; પરંતુ આજ તેની આવશ્યકતા નથી. યોગ્ય સમયે વરસા ફના ચાર છાંટા થાય તો પણ બેઠનું મન પ્રસન્ન થઈ જાય છે; પરંતુ કટાણે સુચનધાર વરસાદ વરસે તે કાંઈ ઉપયોગી યતો નથી.

તેણે બીજો કાગળ ઉઘાડ્યો. તેના ચહેરાનો રંગ બદલાઈ ગયો. તેણે ખાતી કરવા સાડ વારંવાર કાગળ વાંચ્યો; પરંતુ કાગળ તો એજ હતો.—

"તમારા સંખંધી રામકૃષ્ણ મનરાત્રિએ કાળવસ થઈ ગયા છે. તેઓ મરતી વખતે પોતાની સંપૂર્ણ સંપત્તિ તમારા નામ ઉપર લખી ગયા છે; માટે તમે જલદી આવો અને સંપત્તિ અવરણ કરી લો."

કાગળ રામકૃષ્ણના વરીઝ તરફથી આવ્યો હતો. આ રામકૃષ્ણને ગોવિંદલાલે સદાપણ માટે ખૂબ લખ્યું હતું; ત્યારે રામકૃષ્ણે જવાબ આપ્યો હતો કે- 'મારી પાસે તારા માટે કંઈ નથી' આજ તેજ રામકૃષ્ણ સંપત્તિ ગોવિંદલાલના નામ ઉપર કરી ગયો છે.

રામકૃષ્ણ ધનાઢય મનુષ્ય હતો. લગભગ ત્રણ ચાર લાખ રૂપિયા તો તેના ગોંઠમાં જમા હતા. તેનો બચવહાર ઘણો સુંદર રીતે ચાલતો હતો. તે રાત દિવમ રૂપિયાઓમાંજ રમતો હતો. ગોવિંદલાલની દશા બદલાઈ ગઈ. હવે તેણે વિચાર્યું કે એક કલાક પહેલાં જે હું ગોવિંદલાલ હતો, તે અત્યારે નથી. અત્યારે હું લક્ષ્યાધિપતિ છું અને રૂપિયા મારા મેત્રોના હસારાં ઉપર નાની રવા છે. સ્ત્રી મરી ગઈ છે મનમાં વિચાર હવે કે સંસાર છેડીને સંન્યાસી થઈ જઈશ; હવે કયો થાય છે કે ચાર દિવસ અચર્યાના પગ ભોગરી લઉં. નિર્ધનતામાં સંમાર નથી હોડ્યો. હવે લક્ષ્મીએ દયાદૃષ્ટિ કરી છે, તો એને તા માટે હોડું? અંધારી રાતમાં આંખો શીડી શીડીને પ્રદાસને ખોલ્યા કરતો હતો. હવે અજ્ઞાણી રાતમાં આંખો શા માટે બંધ હોડું?

માથાના આવવા-જવાના સામાયાર બહુજ જલદી પ્રસિદ્ધ થઈ જાય છે. દૈનિક સમાચાર પત્રોમાં રામકૃષ્ણના મૃત્યુનું વર્ણન હતું, અને એ પણ લખ્યું હતું કે સંપત્તિ સંપત્તિ મરતી

વળતે પોતાના દુઃખ સંગઘી ગોવિંદલાલના નામ ઉપર ને લખી ગયો છે. આ સમયાર વાંચીને થળાએક માણસો ગોવિંદલાલની પાસે આવી ગયા હતા.

ગોવિંદલાલ પણુ હવે પહેલાંના ગોવિંદલાલ નહોતો. જો કે પ્રેમવતીના મરણનો શોક હતો; પરંતુ ધન મળવાની પ્રસન્નતા એના ઉપર જાણી ગઈ હતી. શેઠીમાં છાની છાની વાતો થયા હાજી એક બે માણસો ગોવિંદલાલની પાસે આવી ગયા. ધીમે ધીમે કાંઈક વાતચિત થયું. પાછળથી ફરિયાદ પડી ગયો, અને પ્રેમવતીની સાથે જાળમાં પડેલાં જ ગોવિંદલાલની માંગણી થઈ ગઈ. આ સર્વ લક્ષ્મીને ચમત્કાર દતો.

(૫)

નિર્ધન મનુષ્યને રૂપિયાની દુઃખ થાય છે. ધનવાનને તે વધારવાની કામના હોય છે. ગોવિંદલાલ ત્રણ દિવસ એ વિચારમાં મગ્ન રહેવા લાગ્યો. અમદાવાદના પ્રસિદ્ધ વ્યાપારીઓમાં તેનું નામ હતું. પરંતુ તેના મનને સંતોષ નહોતો. ત્રણ દિવસ તૃણની બીડીમાં તે જાળા કરતો હતો અને લોભની ગર્તમાં કવરેનો જતો હતો.

તેની સ્ત્રી લાજવતી હતી, તે જાડું સચ્ચરિત્રા અને જાડું રૂપવતી હતી. ગોવિંદલાલને તેના ઉપર ઘણો પ્રેમ હતો તે કલા દરતી હતી કે-“હું તમારી સાથે છું. જ્યાં સુધી તમે છો, ત્યાં સુધી હું છું.” જો તમને કાંઈ થયું તો હું સંસારમાં રહેવાની નથી.

ગોવિંદલાલ એ સાંભળીને દરયા કરતો હતો.

લાજવતી પ્રથમ સ્વર્ણની અંદર લાજવતીનો પિતા કાળવશ થઈ ગયો અને એક ચાર વર્ષનો બેલો આપણે જાણક તરફવાને માટે છોડી ગયો. લાજવતીની માતા પહેલાં જ મરી ગઈ હતી; એટલે હવે એ જાણક ગોવિંદલાલને આધારે હતો. એના નામ ઉપર સાદ-સીતેર દળાર રૂપિયો હતો. ગોવિંદલાલ તેના મંરણક હતો. માથાને એક તેની આંખો ચક્રિત થઈ ગઈ અને મનમાં કપટનો મંચાર થયો.

પ્રથમની શરૂઆત થઈ. લોભે હૃદયમાં ધર કર્યું. વિચારો જાણક રેગી હતો. તેને સાચવનારી જાણકાગ્ર વિષ પીરસાવવામાં આવ્યું. લાજવતીએ એ જોયું અને નિષ્કૃષ્ટ પાનિને પુણ્ય માર્ગથી દૂર કરવા ધાર્યું; પરંતુ ગોવિંદલાલ કોઈનું પણ સાંભળતો નહોતો.

અનાથ જાણક મરી ગયો અને તેની જાણક દુઃખથી પીડાઈને કાયરોગનો તિકાર બની ગઈ પરંતુ ગોવિંદલાલની આંખો ઉધડી નહિ.

મુન્શી જાણકુકે તેના મિત્રોમાનો એક જામ મિત્ર હતો. તે થક દુઃખનો અને સ્વપ્નકતા હતો એક વાર તેણે ગોવિંદલાલને સમજાવવા ધાર્યું. ગોવિંદલાલ તેથી વધારે બગડ્યો. એક સાધારણ સ્થિતિનો માણસ થઈને તે મારી સામે માંચું ઉઠાવે છે અને મને ઉપદેશ આપે છે ? આ ઘણી બળવાન વાત છે. ધારો કે હું સુમાર્ગથી ચેડો દૂર જઈ છું; પરંતુ લક્ષ્મીદેવીમાં એટલી પણ શક્તિ નથી કે તે જરા જોડલી મૂકને પણ ન છુપાવી શકે ? સંસાર એને માટે બંધો નથી કે જે બંધો બનવાનું પર્વ કરે છે. ધન-મેળવીને પણ જે દિવસ આનંદ ન ઉઠાવાય તો છુપાવે બિચાર છે !

મુન્શી જાણકુકે એક વાર ફરીને પ્રાર્થના કરી અને એક વિચારીને ચાલવા કહ્યું; પણ ગોવિંદલાલે મોં ફેરવી લીધું અને નોંદરો અડી તૈયાર કરવાની આજ્ઞા આપી; ગાડી તૈયાર રહ.

એટલે તે તેમાં બધ બેઠો, અને નોકરને હાંટર લગાવવાનો સંકેત કર્યો. બાલમુકુંદ એ બેઠાને મરો લલિચ્છત થયો; પરંતુ તે લુહિમાન મનુષ્ય હતો; જેથી સુખ થઈ રહ્યો.

તે દિવસથી મનમાં ને મનમાં ગોવિંદનાથ બાલમુકુંદનો સત્તુ થઈ ગયો. શહેરનાં સંખ્યાની ચુંટણીના દિવસ નજીક આવ્યો. ગોવિંદનાથ અને બાલમુકુંદ પ્રત્યક્ષ હરિદ્ધ થયા. ગોવિંદનાથ ધનાઢ્ય પુરુષ હતો. તેણે યેનીનું મોટું બેઠું દીધું. રાત દિવસ અતિવિચો આવ્યા કરતા હતા. ગોવિંદનાથ ન્હાનામાં ન્હાના માણસની સાથે પણ હસીને હસીને વાતા કરવા લાગ્યો; પરંતુ એ શિથાર્યાર અને સંસ્કારની નીચે સ્વાર્થનો રંગ ઝળકતો હતો.

પૈતાનો પ્રવાહ વહેવા લાગ્યો અને કેટલાએ ગરીબ માણસોના માથા દિવસે આરામથી વીતવા લાગ્યા. ગોવિંદનાથ સત્ત્વ તરીકે ચુંટાવા માટે પૂજ પાત્ર હરી રહ્યો હતો. તેણે પૈતાને પાણીની પેઢે વાપરવા સૂચ કરી દીધા, પરંતુ બાલમુકુંદ તરફથી તો એવો કોઈ યત્ન થતો નહોતો તે પૈતાના પક્ષમાં બારણો કરતો હતો. સારગર્ભિન વ્યવસ્થાનો આપતો હતો અને સર્વ સાધારણની સામે વાસ્તવિક સ્થિતિ રાખતો હતો. આખરે મંદ્રામનો દિવસ વપતીન થઈ ગયો અને ચુંટણીનો દિવસ નજીક આવ્યો.

ગોવિંદનાથ અને બાલમુકુંદ ગળે ધણા અંધીર હતા. મંદ્રાનત્રુ વિધાર્થી પરીક્ષાના પરિણામને માટે જે રીતે વ્યાકુળ ગૂઢે બે; એવીજ અવસ્થા આ સંખ્યપણાન અભિપ્રાયોની હતી. પરિણામ બહાર પડ્યું તો ગોવિંદનાથના ચહેરાનો રંગ ઉડી ગયો. બાલમુકુંદના મુખમંડલ ઉપર આનંદ ઉલ્લાસ વરસવા લાગ્યો, અને લોકોએ હાંધી દાંપણો ઉઘાળી દીધી. સાચી અતિસેવા ધનને પ્રાપ્તિ કરી ગઈ, અને શૈક્ષિક પ્ર્યાતિમાં ગોવિંદનાથ બાલમુકુંદની પાછળ રહી ગયો.

માર પાંચ દિવસ પછી મુન્શી બાલમુકુંદના પરને આગ લાગી અને તેની સોળ વર્ષની દુન્યા શુભ થઈ ગઈ. ગોવિંદનાથે કપડ બરેલી દૃષ્ટિથી અને પ્રથમ બરેમાં વાક્યોથી મુન્શી બાલમુકુંદની પાસે શોક પ્રકટ કર્યો; પરંતુ એ સર્વ નીચના ગોવિંદનાથનીજ હતી.

(૬)

સંસાર સુનો હતો; પરંતુ આકાશવાસીઓની સના ઝગઝગી રહી હતી. ગોવિંદનાથ બેઠામાં બેઠો બેઠો પોતાના ભૂતકાળના છવનવું સ્મરણ કરી રહ્યો હતો અને વિચાર કરતો હતો કે શું હતું અને શું થઈ ગયું. એટલામાં ભગવતી સ્મૃતિએ પ્રેમદેવીની મૂર્તિ સામે ખડી કરી દીધી. ગોવિંદનાથ બોલ્યો—પ્રેમવતી !

પ્રેમવતીનો અંદેશ પ્રકુચિત થયો. તેણે કહ્યું—તમે મને બોલાવવાના અધિકારી નથી. 'પ્રેમ ?'

પ્રેમ કે તમે પ્રેમના ચૂંટામાં જાંધની પ્રતિજ્ઞાઓ તોડી દીધી છે, અને એક સ્ત્રીના મરણ પછી બીજો વિવાહ કરી લીધો છે. હું તમારી હતી; પરંતુ તમે મારા ન રહ્યા ! હું મરી નહોતી, છવિત હતી. તમારી પરીક્ષા કરવાને માટે એ સર્વ રસાંચ રચ્યો હતો.

ગોવિંદનાથ રોનો રોનો બોલ્યો—પ્રેમવતી—! તું કહે પાછી નહિ આવે ? 'કહી નહિ.'

અને તે એટલમ અટક્ય થઈ ગઈ. તેની સાથેજ લાગવંતી રહી દેખાઈ. ગોવિંદનાથને તેણે કહ્યું—મારો ન્હાનો બાપ નથી મળતો. હું તેને ખેળું છું.

ક્યાં ગયો છે ?

‘પતો નથી.’

એટલામાં નહાનો બાળક એક તરફથી આવીને કહેવા લાગ્યો-‘બહેન ! હું મરી ગયો છું.’

‘લાજ્યંતીએ બાપને મોદમાં લઈ કહ્યું-‘શી રીતે ?’

‘બાળકે ગોવિંદલાલની તરફ આંગળી કરી કહ્યું-‘એ સર્વ આ પુરૂષની કૃપા છે.’

‘ચારે તરફ કોલાહલ મચી ગયો, અને ‘હિંસક, હિંસક, ચાતક, ચાતક’ શબ્દોથી આકાશના ધારાઓ પશુ, સ્તબ્ધ, યથા ગયા. ગોવિંદલાલ ગભરાઈ ગયો અને કહેવા લાગ્યો-‘આ સર્વ જોતું છે.’
‘લાજ્યંતીએ સળગતાં નેત્રોથી ગોવિંદલાલની તરફ જોઈ કહ્યું-‘મારું મનુષ્ય’ કાશ્યુ પશુ તમેજ છે.’

‘ગોવિંદલાલ વંધારે સાંભળી શક્યો નહિ. તેણે એકદમ આંખો, બંધ કરી લીધી, અને કહ્યું ‘આ સર્વ જોતો આરોપ છે’ આંખો ઉઘાડી તો મુન્સી જાલમુકુન્દની કન્યા વીખરાએલા વાથે સામે દૃષ્ટિએ પડી, તેના મોઢા ઉપર તીવ્રજ્વલા છાંય રહી હતી અને તે ક્રોધથી ગોવિંદલાલની તરફ જોઈ હોઠ દબાવી રહી હતી. એકાએક જાલમુકુન્દ ત્યાં સિપાઇઓને સાથે લઈ ચોરડાની અંદર આવ્યો અને બોલ્યો-‘તે નીચ, દુરાચારી મનુષ્ય આ છે.’

‘ગોવિંદલાલ નહાસવાનો પ્રયત્ન કરવા લાગ્યો; પરંતુ સિપાઇઓએ તેને ધાવવા દીધો નહિ. ધનવાનના હાથમાં હાથકડીઓ નાંખી દીધી અને કામળ પગ ખેડીઓથી જકડી લીધા.

એક સિપાઇએ તેને ધકકો મારી કહ્યું-‘ચાલ, કર્મનો દંડ ભોગવ.’

‘ગોવિંદલાલ દીન યથા બોલ્યો-‘શું મને કોઈ રીતે ક્ષમા નહિ આપી શકાય ?’

‘ખિલકુલ નહિ. પ્રકૃતિ ક્ષમાતું નામ નથી જાણતી. ચપતાનના હથિયાર’ તાર કચેલું તું ભોગવી લે.’

ખીજે સિપાઇ દવાણુ હતો. તે બોલ્યો-‘શયતાનનું હથિયાર આ પુરૂષ નથી; પશુ માથા લક્ષ્મીના આગમન સાથે તે પોતાના ચિત્તનું સમતોલપણ સાચવી શક્યો નહિ, અને પડી પો; એજ એનો દોષ છે.’

‘ગોવિંદલાલ સિપાઇના ચંચુમાં પડ્યો અને બોલ્યો-‘મને જાણતી લો.’

‘સિપાઇએ જોરથી કોકર લગાવી તેને દૂર કર્યો. હવે તેને માત્રમ પડ્યું કે જ્યારે કંગાલ મનુષ્ય પોતાની પામે કાંઈ ચાચના કરવા આવતો અને પોતે તેને કોકર વાણીથી નિરાસ કરી દેતો, ત્યારે તેને કંટનું કુન્ન થતું હશે !

‘સિપાઇએ એક સોટી લગાવી. સહસ્રા તેના મોઢામાંથી ચીસ ખીકળી પડી તેણે બેધુ×××

(૧૭)

‘આ સર્વ રૂપન હતું. પ્રેમવતીનું સગ સામે પડ્યું હતું, અતે તેના ચરણોમાં સો રૂપિયાની નોટ પડેલી હતી. તેની પામેજ રોક રામકૃષ્ણના મૃત્યુ અને વસીયતની પત્રિકા પશુ પડેલી હતી. ગોવિંદલાલનું સાફ ચરીર કંપી રહ્યું હતું. તે શીઘ્રાથી ઉડ્યો અને તેણે તોટને દીવાસળી સળગાવી બાળી મૂકી.

‘એ વખતે એક મનુષ્ય ઘરની અંદર આવ્યો અને બોલ્યો-‘આ શું છે ?’

‘ગોવિંદલાલે જવાબ દીધો-‘જરૂર’ અને પછી વસીયતનામાના કુડે કુડા કરી પોતે સંન્યાસી જનંબાના દંડ નિશ્ચ સાથે તે ઘરની જહાર નીકળી ગયો.

સામયિક માસિકોમાંથી—

[જુદાં જુદાં માસિકોમાં ધણીવાર ઉપયોગી વિષયો પ્રકટ થાય છે, જેની માહિતી જેમ બને તેમ વધુ પ્રચારમાં આવે તે વધુ લાભ તેમ હોય છે. આવાં લખાણો અમારી નજરમાં આવશે. તે ઉપરનાં મથાળાં નીચે આપવા કૃપાવ્યું છે. ત'ત્રી.]

['ધનવંતરિ' માસિકના અધિપતિ ઉપર તેમના ચિ. ડૉ. મહુદિધ પ્રધાન જેઓ નેચરોપધી (દવા વિના રોગ મટાડવાની વિદ્યા)ના અભ્યાસ માટે અમેરિકા ગયેલા છે, તેમણે કેટલાક પત્રો લખ્યા છે. જે જાણવા જેવા હોવાથી 'ધનવંતરિ'માં પ્રકટ કરવામાં આવ્યા છે. સદરહુ પત્રો પૈકી અકટોબર-નવેમ્બરના અંકમાં આવેલા પત્રમાંથી અમારા વાંચકોની જાણ સારૂ કેટલાક ફક્ત નીચે રજુ કર્યા છે. ત'ત્રી.]

એક ગાંડો રાત્રે વેઠ.

પૂરતા અભ્યાસ, આવડત, અને અતુલ્ય વગર વૈદ ડાક્ટરનો ધધી કરવા લાગવું તે એક ગાંડો માણસને રેવે ટ્રેન ચલાવવાનું સોપના બરાબર છે. બનેલા વર્તનથી સે'કંડો કે હજારો મનુષ્યના જીવન માથે નુકસાન પહોંચવાનો ધણો સંભવ છે. પાગલ માણસની વાત કરતા ગયા વર્ષમાં બનેલો એક દુઃખદ દાખલો મને અત્યારે સાબરી આવે છે, જેની ત્રિગત નીચે પ્રમાણે છે—

“બ્રેડ્ફોર્ડ એક્સપ્રેસ.” નામના દૈનિક પત્રમાં તા. ૧ લી ડિસેમ્બર ૧૯૨૦ ના રોજ બર્લિન શહેરમાંના લંડન ટાઈમ્સના ખગર પત્રીએ મોકલેલી ખીના પ્રકટ થઈ હતી. તેમાં એમ જણાવવામાં આવ્યું હતું કે રવિરિત, મેક્લેનગર્મનો રહીય હેર જેમહર્ડ નામનો જાણીતા સરજન એક દિવસ કોઈ દરદીના ઉપર વાઢ કાપી ચલ્લકિયા (આપરેશન) કરતો હતો, અને તે કામ તેણે એટલી હદ સુધી ચાલુ રાખ્યું કે દરદી મરણ પામ્યો. તે સરજનના હાથ નીચે કામ કરતી નર્સે ડાક્ટરનું ધ્યાન ખેંચી જણાવ્યું કે દરદી સ્ત્રી મરણ પામી છે અને તેમ છતાંયે તે સરજને તો તે મદદને ચીરવાનું કામ ચાલુ જ રાખ્યું. છેવટે પોલીસને ખગર આપી સરજનને પકડવામાં આવ્યો. વધુ તપાસ કરતા માત્રમ પડ્યું કે તેની માલીફતની છત્રીતાલમાં કેટલાક વખતથી રોગીઓના મરણોની સંખ્યા ધણી જ વધી ગયેલી હતી અને કેટલાંક વિચિત્ર, અસાધારણ, અને મિન જરૂરી ઓપરેશનો આ સરજને કર્યાં હતા. દાખલા તરીકે એક સોજરનો હાથ જે સહે-લાઈથી મુ'વારી શકાય તેવો હતો તે વિના કારણ કાપી નાંખવામાં આવ્યો હતો; અને એક સ્ત્રીનો કાન મુઠ્ઠા આવેલો હતો તેનો અન્ય ઉપચાર કરવાને મદદે આ સરજને તે કાન ગૂળમાંથી જ કાપી મોકલ્યો હતો. આપણા આપણા જણ, હાજરના જણ, દુરના આ સરજનની આદરણ, હુશીયારીની દાર્તિ એટલી હતી કે સર્વ કોઈ એમ જ માનવું કે દરેક દાખલામાં તેનાં ઓપરેશનની જરૂર જ હોવી જોઈએ, નહિ તો સરજન તૈમ કરે જ નહિ આ સરજનને તપાસી જ્નેતા તેવું મગજ ચસકી ગયેલું માત્રમ પડ્યું, અને તેથી તેને ગાંડાની છત્રીનાલમાં મોકલી દેવામાં આવ્યો હતો.”

પરંતુ આમ પાગલ બની જતા સરજનો કે ડાક્ટરોના દાખલા જરૂરજેજ જડી આવે છે, બ્યારે જીવનમરના પરિશ્રમ વડે હજારો મનુષ્યોની જીંદગીઓ લંગાવનાર અને તેમાં દરદો દર કરનાર ડાક્ટરો, વૈદો, અને હાથમેલી સંખ્યા લાખોથી ગણી શકાય તેમ છે. માત્ર ઉપચાર કરીને જ નહિ, પણ રોગો ચલાના કારણે શોષી કાઢીને, તથા બ્વાધિજોનો અટકાવ કરવાના સારામાં સારા માર્ગો જોળી કાઢીને, તે જાનનો પ્રજ્ઞા અને તેલેલો બહોળો પ્રચાર-દેલાવો કરવામાં ધણાએ તબીબોએ પોતાની જીંદગીઓ ત્યાગવર કરી છે.

અતિ-આહાર

પરંતુ તમાકુ, બાંગ, શાંખે, અરીસુ, દારૂ વગેરે જેવી વ્યસનોની મારફત જરૂર કરતાં વધારે ખોરાક ખાવો-આપાહાર કરવો એ પણ એક પાપ છે, એમ મતુરમુતિ વગેરે ધર્મશાસ્ત્રો કહે છે, અને વૈદ્યક્રમો તેને ઘણા રોગોનું મૂળ ગણે છે. આ વાતુ ધ્યોનમાં રાખીને “હીસ્ટ” ના માસિક પત્રમાં યોગ્ય મહિના ઉપર એક લેખ મીસ્ટર ડુપ્યુ ડ્યુ પી (Du Puy) નામની ગૃહસ્થે લખી છપાવ્યો હતો, જે લેખનું મશાળું

હૃદ ઉપરાંતની ચરખી વંધારી જાડા થયું એ શિક્ષાપાત્ર ગુન્હો

છે એમ સરકાર કાયદો કરે તો તેથી દેશને ઘણાજ લાભ થાય એવું આપણાં આવ્યું હતું. દારૂ કે અરીસુના વ્યસનીઓની મારફત અત્યાહારના-ખાઉપરામણીના-ગુલામ બનેલાઓ પણ પોતાના વર્તનમાં સમાયતું જોખમ વખતસર સમજી પોતાનું વર્તન સુધારે તે માટે તેમને મદદગાર થઇ પડે તેવા પ્રકારની શિક્ષા રીતસર થતાં રહે એવી યોજના થવી જોઇએ અને આવી શિક્ષા તે દરજિયાત ઉપવાસ દરાવવાની છે, એમ આ લેખકે જણાવે છે. તે લેખક વળી હૃદ ઉપરાંત જાડાં મનુષ્યો શા માટે શિક્ષાને પાત્ર છે તેવાં વધારે કારણો પણ આપે છે. પ્રથમે અને દેખીતું કારણ એ છે કે મનુષ્ય નાતને માટે ઇશ્વર જેટલો ખોરાક પેદા કરે છે તેમાથી તેને બાકે ખરી રીતે જેટલો ખોરાક આપવો જોઇએ તેના કરતા વધારે ખાઇ જઇને બીજા મનુષ્યોને તેટલા પ્રમાણમાં ભૂખે મારે છે. રસ્તે ટ્રેનમાં બેસવા માટે બાકું બીજા ઉતાડીએના જેટલું જ ભરવા છતાં જાડાં મનુષ્યો બીજાઓનાં કરતાં જગ્યા વધારે રોકી બેસે છે; સમારથાનો (જાહેર મેળાવાડાઓ ભરાયા હોય ત્યાં) અને સર્વ જાહેર જગ્યાઓમાં બીજાઓનાં કરતાં ઘણી વધારે જગ્યા રોકીને તેઓ અન્ય મનુષ્યોના હક ઉપર તરાપ આરે છે! સાકરે રસ્તે ચઢીને જતાં જાડાં મનુષ્યો એવાં તો ધીમે ધીમે ચાલે છે, કે જેથી દુનિયાના તરવિત વ્યવહારના પ્રવાહને રોકાણ કે ડામલ કરે છે! ત્રીજું કારણ એ છે કે અત્યાહાર કરીને-ખાઉપરા બનીને જે મનુષ્યો જાડા થઇ જાય છે તેઓ એક પ્રકારનો ધીમો અને ગુપ્ત આપધાન હરી વહેવાં મરી જાય છે, અને આપધાત કરવો એ દરેક દેશના કાયદામાં ગુન્હો ગણાયલો છે; અને શિક્ષાપાત્ર ગણાય છે.

જે દિવસે રાજસત્તા નુકસાનનું, ચરખી વંધારવી, એને ગુન્હા તરિકે જાહેર કરશે તે દિવસે એક નમનેદાર ગુન્હાને ઘટતું અગત્યનું સ્થાન મેળેજી મળ્યો. બીજા બધા ગુન્હા એવા છે કે અમુક મનુષ્યે ગુન્હો કર્યો છે એ સાબીત કરવાને માટે સાક્ષીઓ અને પુરાવાની લાંબી પંચાતમા ઉતરતું પડે છે, પરંતુ મેદજદિનો ગુન્હો અમુક મનુષ્યે કર્યો છે એ સાબીત કરવાનું કામ તો કેટલું બધું મહેતું છે, એ સંદર્ભ સમર્જાય તેથી વાત છે. કારણ કે આવો ગુન્હો કરનાર માણસ ન્યાયાધિય અને “ન્યુરી” સમક્ષ આવીને ખડો ઘાય, તેજ કણે વગર બોલેજ તે પોતાના ગુન્હાનો એકરાર કરી દે છે. અને તેના ગુન્હાનું તોય કરવા માટે સફળ જુદીની નહિ પણ એક સાદા અને સરળ ત્રાજવા ઘટલાનીજ અગત્ય નહે છે સામાસાથી દલીલો કરનારા વજીહોની જરૂર નહિ પડે. મૂક માટે માગે કે ધમકાવી ફેસલાવી ગુન્હો કણુવ કરાવવાની પોલીસ પાતાને મહેનત કરવી નહિ પડે, કોય એકઅમિનેશનોમાં (ઉવટ તપાસમાં) કેદીનાં વખત નહિ રોકાય. સગીરનું વગન જોખનાગ દાંયા ઉપર અને લંબાઇ માપનારી ફૂટપટ્ટી આમળાઈ દરદી ઉભો મહીને દરદી પોતાનું જજમેટ પોતેજ પ્રદા કરી દેશે. જેમ ગુન્હો અને તેનું પ્રમાણ દરાવવાનું કામ અત્યંત સરળ અને યોજ્યમ બનશે.

તેજ રીતે શિક્ષાનું પ્રમાણ પણ હમેશાં ગરાગર અંધએસનું અને વાગળીજ સહેવાઈથી નહીં કરી ચકાશે. કારણ કે પ્રયોગો અને અભ્યાસોને આધારે માત્રમ પડ્યું છે કે મનુષ્યને મુલ્ય ખોરાક આપ્યા વગર બૂખો રાખવામાં આવે તો એક દિવસમાં તેના શરીરનું વજન ગશેર થયે છે. તેથી તેથી જો કોઈ શુદ્ધગારને બેપી જોતાં તેના શરીરમાં વીધ રતલ વધારે પડતી ચરખી હોવાનું માન્ય પડે તો તેને કેટલાં દિવસના ઉપવાસની સજ્જ કરવી તેના દિસાગ નાનો નિશાળીએ પ્રયુ કરી શકે, અર્થાત્ કે દસ દિવસના ઉપવાસની સજ્જ વાગળી રીતે કરવાનો શકાય. અમુક ઉપવાસના માણસને સજ્જ કરતી વખતે ન્યાયાધિશનું જજમેન્ટ રૂપર અને હુકમ આ પ્રકારનું લખાશે.

“આ શુદ્ધગારનું વજન ૧૫૦ રતલ થાય ત્યારે તેને છોડી મકલે.” જે રીતે શુદ્ધો સાખીત કરવાનું અને ઘટતી શિક્ષા ફરાવવાનું કામ સરળ થઈ જાય છે, તેજ રીતે આવા કેદીઓને રાખવાની જેલનો વહીવટ કરવાનું કાર્ય પણ સેધુ અને સરળ થઈ પડશે, કાખલા તરીકે એક અહિના મુધા આવા કેદીને માટે કરતું પદ્ધતિ રમોડા અર્થે એક ખેડા પાણીની કિંમત જેટલું જ થયે!!

વિવિધ-જ્ઞાન-વિસ્તાર.

સીઓ શું ન કરી શકે?

સીઓએ કલત ધરના કાર્યમાંજ મથયુવ રહેવું. એવી આપણી માન્યતા છે, તે ખોટી પણ નથી. છતાં પ્રતિભાવાળી સીઓ માટે સંસારક્ષેત્ર યુધ્ધનું શકવાને ના કહેવું, એ પણ તેટલુંજ બલ્કે તેથી વધુ ખોટું છે. સીઓ શું ન કરી શકે? તે જણાવવા ખાતર તથા સંસારમાં સીઓ પોતાના મનુષ્યના અડધા હકે પ્રાપ્ત કરવા કેવા ભગીરથ શ્રમ કરી રહી છે તે નાએની યાદીથી જાહેર થયે.

શ્રીમતી માર્ગરેટ ક્રિસ્ટિય હાલ્સ ઓફ કોમન્સમાં લે કેશાયરના દસિયુના (ખનકિંગ્મદામ પરગણા તરફથી સ્વતંત્ર લીબરલવાંગના તરફથી સમાસદ ચૂંટી કલાઈ છે. એઓ સીઓના સમાન હક માટે સખત ચર્ણવળ કરનાર છે. એમનું જીવન ઘણે બાજે પરાપકારમાંથી વીર્યું છે.

સ્વીડનમાં પહેલવહેલી શ્રીમતી હુસારિન હેએલથેનની ચુંટણી થઈ હતી. હવે તો વધુ સીઓ પ્રજા તરફથી ચુંટાઈ છે.

આસ્ટ્રેલિયાના ન્યુસાઉથ રેન્સ પરગણામાં ૬૨ સીઓએ ન્યાયાલયમાં જજ તરીકે હોદ્દા ભોગવ્યો છે.

મેક્સિકોમાં શ્રીમતી હીગનાયર્ટસ પહેલી સી કેપતાળના પર કાયમ થઈ છે. શ્રીમતી જેનગિગાડ મેક્સિકો છે.

પ્રકાશીમાં હાલમાં આખી હુનીઆની મજુર સીઓની મદાસબા મળી હતી. જેમાં દસ દેશો તરફથી પ્રતિનિધિ સીઓ આવી હતી જપાન, ચીન વગેરે દેશોની પ્રતિનિધિ હતી. યુનાઈટેડ રોટસ ઓફ અમેરિકાની મતદાર સીઓની મદાસમાએ હાલમાં મોર્થીંગટન ખાતે મળેલી નિશ્ચયી કરણ પરિપદમાં બાગ લેવા સાર પ્રેસિડેન્ટ હાર્ડિંગ પામે કેપ્ટુરેશન મોકલ્યું હતું. પ્રેસિડેન્ટ સદર્થ તેમનું નિવેદન રીકાઈ હતું.

યુનાઈટેડ રોટસમાં હાલમાં નીમામવમા સિવિલ સર્વિસ કમીશનમાં શ્રીમતી હિલેન એચ. ગાર્ડનર એક કમિશનર છે. આ પદ હજી એઓ એક્યાનિજ આખી હુનીઆમાં મળ્યું છે.

દસ બંધાની સ્ત્રીઓને શાકિયાના મહિ-
રામાં યુદ્ધ બનાવવામાં આવી છે.

જિનોવામાં મળનારી સ્ત્રીઓની સર્વે
દેશોની મહાસમાગમાં ચીનથી શ્રીમંતી સગવળને
પ્રતિનિધિ તરીકે મોકલવામાં આવ્યાં છે.

મિસ કોનેલી સોરાગજીનો ખસાહાનાદ
હાઇકોર્ટમાં વધીલ તરીકે કામ કરવા પરવાનગી
મળી છે. હિંદમાં વકીલાત કરનાર એ પ્રથમ સ્ત્રી છે.
પૃથ્વીની ઉંમર

આ પૃથ્વીનો ગોળો કેટલા વર્ષનો બુનો
છે, એ જાણવા માટે મણા બુસ્તરવેતાઓએ
અખતરા કર્યા છે. પરંતુ ઉત્તર હિંદુસ્થાનનો
ગંગાના વિશાળ પ્રદેશ અર્થાત્ સંયુક્ત પ્રાંત,
બિહાર અને જંગાળાની જમીનની પરીક્ષાના
આધારે હાલમાં મિ. વાડિયાએ જે કોઈ કહ્યું
છે, તે પર વિશેષ ધ્યાન આપવાની જરૂર છે.
મિ. વાડિયા હિંદી સરકારના બુસ્તર વિભાગના
અધ્યક્ષ છે. એમણે પોતાના વ્યાખ્યાનમાં કહ્યું,
કે પૃથ્વીની ઉંમર જાણવા માટે ખાસ કરીને
ગંગા અને નીલ આદિ મોટી મોટી નદીઓના
મુખ આગળ એકઠી થતી માટી ઉપરથી
હિસાબ ગણાય છે. એવું અનુમાન કરવામાં
આવ્યું છે કે નીલ નદીના મુખ આગળ
પ્રત્યેક મો વર્ષે ત્રણ ઈંચ માટી એકઠી થાય
છે. પણ એ અનુમાન ગલત છે. કેમકે જો એ
આધારને સત્ય માનીએ તો પૃથ્વીની આજ
સુધીની ઉંમર ૧૦-૨૦ હજાર વર્ષથી વિશેષ
નહિ નીકળે.

બીજે આધાર કાંઈવાની ખાણનો છે.
કોંપણની ખાણમાં જેટલા કાંચા એક હાથની
ઉંડાઈમાં નીકળે છે, એટલા કાંચા બનવા
માટે ૫૦૦ વર્ષની જરૂર છે. કાંચાની ખાણની
વધારેમા વધારે ઉંડાઈ ૧૨૦૦૦ ફૂટ હોય છે.
એ દિસામે પૃથ્વીની આજસુધીની ઉંમર ૬૦
લાખ વર્ષની ગણાય પરંતુ એ હિસાબ પણ
સાચી નથી. કેમકે એક ખાણની અંદર
કાંચા ગમે તેટલી ઉંડાઈમાં ૨૦૦ - -

તે, અગાઉ કોઈ યુગના જંગમના દગાણ જ-
વાથી બનેલા છે.

વર્ષો એક બીજે આધાર ખડકનો લેવામાં
આવે છે. છીપતી ઝીણી બૂકી સમુદ્રને કિનારે
એકઠી થતાં થતાં ખડક બને છે, તે ૧૦૦
વર્ષમાં અર્ધો ઈંચ જેટલાં બને છે. યુરોપના
સમુદ્રમાં જેટલાં ખડક લેવામાં આવે છે, તે
ઉપરથી હિસાબ કાઢતાં જણાય છે કે એ
ખડક બનવાને ૭૦ લાખ વર્ષની જરૂર છે.
એથી અન્ય કોઈ આધારથી વૈજ્ઞાનિકની એવી
માન્યતા થઈ કે પૃથ્વીનો ગોળો બન્યાને ૧૦
કરોડ વર્ષ થયાં. પરંતુ પ્રસિદ્ધ વૈજ્ઞાનિક લોર્ડ
કેલવિને સૂર્યની શક્તિ દિનપર દિન એકાદ
થવાને દિસામે કહ્યું, કે પૃથ્વી દોઢ બે કરોડ
વર્ષ કરતાં વધારે જૂની નથી. પરંતુ જ્યારે
રેડીયમ નામની ધાતુ મળી આવી, ત્યારે તેનાં
અને સૂર્યના સંબંધનો ખ્યાલ કરીને લોર્ડ
કેલવિનને પણ ચૂપ થવું પડ્યું.

આ તો વૈજ્ઞાનિકોના અખતરાની લાત
થઈ, પરંતુ આજકાલ બુસ્તરવેતાઓનાં અનુ-
માન એ કરતાં અધિક વિશ્વાસ છે. એમણે
સમુદ્રમાં મીઠાનો જે જયો એકઠો થાય છે,
તેનો આધાર લઈ અનુમાન કયું છે. એ તો
સૌના જાણવામાં છે, કે જ્યારથી પૃથ્વી બની
ત્યારથી આજ સુધી સૌ નદી વહેતી રહી છે.
અને પોતાના પ્રવાહની સાથે પૃથ્વી ઉપરનો
ખાર લાવી સમુદ્રમાં એકઠો કર્યા કરે છે.
આપણે જાણીએ છીએ કે આખી પૃથ્વી ઉપ-
રના સમુદ્રોમાં ખડું મળીને ૧૨ અજબ ટન
અર્થાત્ ૩ ખર્ચ ૨૬ અજબ મણ મીઠું સિંકે
છે. દરેક નદી એક વર્ષમાં કેટલું મીઠું સમુ-
દ્રમાં ખેંચી લાવે છે, તે આપણે જાણીએ
છીએ. એ આધારથી એવું માલમ પડ્યું કે
પૃથ્વીને બન્યાતે આજસુધીમાં ૯ કરોડ વર્ષ
થયાં છે. ગંગા નદી જંગાળી ઉપસાગરમાં
પ્રત્યેક વર્ષે ૧ કરોડ ૧૨ લાખ મણ મીઠું
ખેંચી લાવે છે. એ નદીના માગ થી એ પણ

વિષયાનુક્રમ.

૧ અંતરના ઉપાડી દોને આગળા	૬૭
૨ સાર થો છવિત મહી ?	૬૮
૩ વાંસલડી રસકુળમાં રે !	૬૮
૪ અંતરના ઉપાડાં સખો આરણાં	૬૯
૫ સુખ અને દુઃખ	૧૦૦
૬ તરકે કુરળાનીજો ગાવ.	૧૦૫
૭ યરીરનું આરોગ્ય સાચવવા બ્રહ્મચર્ય પાળવાની બારે અગત્ય.	૧૧૩
૮ દેહ-મનદન્દ્રિયદમનથી થતા અનેક લાભ	૧૧૪
૯ છવનસાર્યકતા કેમ સાધી શકાય ?	૧૧૫
૧૦ અમેરિકામાં કૃતેહમંદ હીલવાલ	૧૧૮
૧૧ શી અંદ્રાપીઠ ને પ્રાદેશીની કથા	૧૧૯
૧૨ આદર્શ પત્ની	૧૨૮
૧૩ ફરીયાની વીર મહિલા જોલગા બોરોકાફ	૧૨૯
૧૪ બે ગિત્રો	૧૩૦
૧૫ ઉપગ્યાનનો અનુભવ.	૧૪૦
૧૬ બીજી પ્રાણીરક્ત પરિષદ-અમદાવાદ.	૧૪૧
૧૭ વિવિધ વિષય	૧૫૦
૧૮ સમાચાર	પૃષ્ઠા ઉપર

પુસ્તક ૧૩ મું.

અંક ૪-૫.

સત્સંગ.

માર્ચ-ફાગુન

સ. ૧૯૯૮

ધૃતિઃ ક્ષમા દમોઽસ્તેયં શૌચમિન્દ્રિયનિગ્રહઃ ।
ધૌર્ધિયા સત્યમક્રોધો દશકં ધર્મલક્ષણમ્ ॥

અંતરના ઉઘાડીદોને આગળા.

(" એધવશ ' સન્દેશો દુદેએ સ્થાપને " — એ રાગ)

(૧)

અંતરના ઉઘાડીદોને આગળા
જંધ કર્યા ના પાત્રવરો બદ્ધ વારળે !
જુખ્યાં, દુઃખ્યાં આવી ઉઘાં આગળે,
વેગે વઢાયા ' અંતર દાર ઉઘાડળે !
અંતરના ઉઘાડી દોને આગળા.

(૨)

વઢાડે તપનાં દિલ અમારાં કમ્પતા,
ગાનવડી અધાર્યું ધોર અપારળે !
મુંઝવગો ના કિત્તો રાખી આંગળા,
મુંઝાવો દિલ દોડી દેએ પ્રાણુ જે '
અંતરના ઉઘાડી દોને આગળા.

(-)

વઢાવો ! આવ્યા સિધાને આગળે,
રસીકારી લો ' એડીનાં સદચારળે !
નહી મળ્યો ! નહી મળ્યો ' વઢાયા ' આપને,
અલ્પ દિનારો હો આ દુઃખ બારળે '
અંતરના ઉઘાડી દોને આગળા.

સાર શો જીવિત મહી ?

(૧)

પદપૂજતાં પ્રિયતમ તથા,
નિજ નિંદગાની ગાળવી;
દિશદારના સહચારમાં,
પ્રેમે પ્રભુતા બાળવી.

(૨)

નિત્યે વિલસયું સ્નેહીની,
તત્પર વિમલ સેવા વિશે;
નહિ દિલ દુભયયું પારતું,
આ વિશ્વમાં દાહ મિશે.

(૩)

મનુજવનની લાખેણી દાણી,
નવ ફરી ફરી સાંપડે;
સ્વસ્થમે સરજના સમજતા,
પામર જીવો બહુ આચડે.

(૪)

અંતર ઉમળકે જીવનમર,
સ્નેહી બનો સેવ્યા નહિ;
રાખ્યા નહિ બે એક રાગે,
સાર શો જીવિત મહી ?

[પ્રાંગણ]

અંદરનાંત મંગળજી ઓઝા.

વાંસલડી રસકુંજમાં રે !

જેને થેલી ! વાને વાંસલડી
રસકુંજમાં રે !

એને નાદે જોડી છાનલડી •

આનંદમાં રે ! — જેને થેલી ! •

નટપર નાગર મેલી દરતી

હરી હેયું મુજ બહેન ! નયનતા,

લખને ચાલ હવે તું

જ્યાં હૃદયનયન — જેને થેલી !

મુખ પામું હરિ રહેજે મળનાં

મનકુંજમાં પ્રજા 'દેવડી' રંગનાં.

ઝપટ મેળવ મુઠને

નન્દ હૃદય આનન્દ—જોને થેલી!

પમુનાતટ આનન્દે ફરતાં

સ્વર્ભસુખ મુજ બહેલી! મળતાં—

મળતાં ફરતાં થેણી

ચક્રોરીકરે ચન્દ-

જોને થેલી! વળે વાંસઘડી

રસકુંજમાં રે!

નાગરદાસ ઈ. પટેલ.

અંતરના ઉઘાડી રાખો બાળકો.

(ઓધવજ સદેશો કહેજો સ્વામને—એ શગ)

અંતરનાં ઉઘાડાં રાખો બાળકો,

રનેડી પામે આવી જ્યાં વિગમજો.

નાદારો ના મુખયથી કહેશે તદમે,

નાદારથી ઉડી જશે આરામજો.

અંતરનાં

(૨)

હુણ વિનાતું બોજન સર્વે તુચ્છ છે;

રનેડ વિનાતું માનવ જીવન એમજો.

ચંદ્રનજી કહેવો સાગર ઉગ્ગે,

રનેડી દેખી રનેડીનાં ઉર નેમજો.

અંતરનાં

(૩)

નંદનવનસાં રનેડીનાં ઉર આંગણા.

ઉગ્યાં ત્રિમાં કુસુમો દે' રસદારજો;

પ્રેમપરાગે મધુકર દે' ત્યાં યંગતા,

બૂલી કુન્ધો પામે શાન્તિ અપારજો.

અંતરનાં

(૪)

મારગ ભૂલ્યા આઘ્યા કંઈ તુગ આંગતે

લેવા શાન્તિ-પ્રયુત્તો કંઈ પરસાદજો;

લોકપણના લોભે જોને ત્યાગીયા

આદરજો જગ દાગી ભપ અપારજો.

અંતરનાં

(૫)

પૂજ પાડો તપ જપ યત બહુ આદરો;

રનેડ વિનાનાં બળો સરળા ફેકજો;

શિવજન્મ દરતા જો છન્ડા કરો,

સધુ થઈ સેવો જમના કુખીયા લોકજો.

અંતરનાં

મુનિશી ઠાકાસાક્ષર,

સુખ અને દુઃખ.

મુચ્યમ્ય દુઃસ્વસ્ય ન કોપિ દાતા ।

પરોદદાતીતિ કુલુચ્છિરેષાઃ ॥

આ દુનીઆનાં સુખદુઃખનું કારણ શું છે? પોતાનાં પૂર્વજન્મનાં કર્મ સિવાય બીજું કોઈ નહિ. પૂર્વજન્મનાં કર્મજ સુખદુઃખનું કારણ છે. સુખદુઃખનો દાતા કોઈ નથી. સુખ વા દુઃખ અન્ય તરફથી મળે છે એમ સમજવું એ કુલુચ્છિ છે. સર્વ પ્રાણી પોતાના કર્મની દોરથી બંધાયેલ છે. એટલે પૂર્વના જન્માંતરમાં એકદુ કંઈક કર્યું હતું તેથી સુખ વા દુઃખ આપે છે. ઇશ્વર તો કર્મનું ફળ માત્ર આપે છે એ વાત પણ સાચી છે, પરંતુ મનુષ્યનાં કેવળ પૂર્વજન્મનાં કર્મજ મનુષ્યની સાથે નથી. પરંતુ ઇશ્વર પણ તેની સાથે છે. દુઃખના સંભવમાં પણ જો મનુષ્ય પશ્ચાત્તરણથી રહી પોતાનાં કર્મફળને ભોગવે, તો તે દુઃખથી રક્ષાઈ જતો નથી. ઇશ્વરનું શરણ લેવાથી ઇશ્વર પણ મનુષ્ય ॥ સર્વ જગત્તે રક્ષા કરે છે.

મુલક મિત્ર, શત્રુ, બંધુ, સગાંવહાણાં એ સર્વ જેમ કર્મનુસાર આવી મળે છે તેવીજ રીતે સુખદુઃખ પણ કર્મનુસાર આવી મળે છે. જેમણે બીજાને સુખી કરવાનાં કર્મ કર્યાં છે, તેમને સુખ મળે છે. અને બીજાને દુઃખી કરવાનાં કર્મ કર્યાં છે, તેને દુઃખ મળે છે. જે કાંઈ પણ સુખ કે દુઃખ આપણને થાય છે તેનું મુખ્ય કારણ આપણું પોતાનું કર્મ છે, આપણું વાલેકુલ આપણે ત્રણીએ છીએ. એમા બીજા કોઈનો ઉપાય આવતો નથી.

પોતાના કર્મનુસાર મનુષ્ય સુખ કે દુઃખ પામે છે, એ ભોગવી રહ્યા પછી તે સ્વસ્થ બને છે. અર્થાત્ જ્યાં સુધી સુખ અને દુઃખ ભોગવાઈ રહેતું નથી, ત્યાં સુધી સુખ પર પ્રીતિ અને દુઃખ ઉપર દ્વેષ રહે છે, અને સુખદુઃખને ભોગવતા ચર્ચ રહ્યા પછી રાગદ્વેષથી રહિત થઈ અતઃકરણ શુદ્ધ બને છે. સત્કારથી વિરહન મદાપુરુષોને સંતોષ સુખની ધ્વજા પણ યતી નથી, અને દુઃખથી હૃદયની પણ ધ્વજા યતી નથી. પ્રારબ્ધવશાત્ સુખની પ્રાપ્તિ હો અગર દુઃખની પ્રાપ્તિ હો. પરંતુ કોઈ પણ પ્રકારે કર્મ તેને જવાબી શક્તિ નથી. મનુષ્ય પશ્ચાત્તરણથી રહેવાથી કોઈ પણ કર્મમા લેવાતો નથી. એક સુખ દુઃખ જીવને ભોગવવાનાં છે. ઇશ્વરને ભોગવવાના નથી એ માટે શુભાશુભ કર્મના ફળ આપવાને પ્રારબ્ધ તત્ત્વર થયું હોય ત્યારે, અર્થાત્ સુખદુઃખ ભોગવતી વેળા દર્શનગત માનવો એ હીક નથી. કેમકે ઇશ્વર જે કાંઈ કરે છે, તેને દેવ કે દાસ કોઈ દેવથી શક્તિ નથી. માટે હરસમય મનુષ્યને સુખ કે દુઃખ કોઈ એક કલાના અવરત રહેતું નો પડીશ. કેમકે મનુષ્યનું ત્રીર પૂરક અને પાપ બંનેથી ઉત્પન્ન થઈ છે. તેથી પ્રતીત થાય છે કે આ શરીર તથા સુખ દુઃખ વાલુજ રહેવાનું છે. એટલે ની ની ૧૦૧ દિવસ અને દિવસની પાછળ રાત આવે છે, તેમ દુઃખની પાછળ સુખ અને સુખની પાછળ દુઃખ અવસ્થ આવવાનું છે. એ કમને કોઈ અટકાવી શકે એમ નથી. ગાદીના પેશાની માફક પ્રારબ્ધ હોય તો ફરતું રહે છે.

વળી ભગવાન પતંજલિએ યોગ મુદ્રા કહ્યું છે કે

પરિણામતાપરસ્કાર દુઃખેર્ગુણવૃત્તિવિરોધાચ સર્વમેવ દુઃખં વિચેકિત ।

અર્થાત્ જે વિષયને અતુલીત સુખરૂપ માને છે, તે પણ વિવેકીની દ્રષ્ટિમાં દુઃખ રૂપ જણાય છે. જે સુખ આગે ભોગવાય છે, તેનો અવગ્રહ એક દિવસ અંત આવનાર છે, એ અંતમાં જે દુઃખ થાય છે, એ પરિણામદુઃખ છે. જે અનુચિત આચરણ કરી વિષય સુખ ભોગવે છે, તેને ભોગલાભમાં તો સુખ પ્રતીત થાય છે, પરંતુ અંતે રોગ કે રાજદંડ આદિથી જે દુઃખ થાય છે, તે સુખના બદલાતું પરિણામદુઃખ છે. સુખ ભોગના સમયમાં છતાં વિરૂધ્ધ પદાર્થમાં દેવ કે સંતાપ થાય છે, અને કોષવશ અતુલ્ય એના નાશ માટે અનુચિત આચરણ કરી બેસે છે, ત્યારે તેને ક્ષેત્રરૂપ રૂળ પ્રાપ્ત થાય છે. એ તાપદુઃખ છે. અગાઉ ભોગવેલાં સુખદુઃખને યાદ કરીને ફરી એ સુખદુઃખ આપનારા પદાર્થના રોગ કે દેવ ઉત્પન્ન થવાના કારણે તેને મેળવવામાં કે નષ્ટ કરવાના ઉલ્લેખમાં પ્રાણી જે પુનઃપ્રાપ્ત કરી દે છે, તે કર્મથી જન્મ મરણ, સુખદુઃખ વગેરે રૂળ મળે છે. એ પ્રકારે સંસ્કારથી જે દુઃખના પ્રવાહ ચાલે છે, તેને સંસ્કારદુઃખ કહેવામાં આવે છે.

ઉપર જણાવેલા એ ત્રણે દુઃખ યોગીઓને પ્રત્યક્ષ જણાય છે. જેવી રીતે જરા જેટલી રજકણ આંખમાં જવાથી આંખમાં ધણું અતર દરદ થાય છે, પણ તે રજકણ પગની એડી જેવા દૃષ્ય ભાગમાં ભાગવાથી દાર્ઢ અસર પણ જણાતી નથી. તેમ જેનું ચિત્ત વિચારની કામજતાથી રહિત-કોર છે એવા વિષયાસક્ત પ્રાણીઓને એ દુઃખનું જ્ઞાન પણ હોતું નથી. પરંતુ જેનું ચિત્ત યોગાભ્યાસથી નિર્મળ અને કામજ યદ્યપ્ય છે, તેવા યોગીઓને અનુભવ થાય છે, કે સર્વ વિષય ભોગનાં સુખ વિષયુક્ત સાદર જેવાં છે. કે જે ખાવાને (ભોજનવાને) સમયે સારી લાગે છે, પરંતુ અંતમાં એનું રૂળ દુઃખ અને મૃત્યુ છે. એવી રીતે શુશ્રૂષિઓના વિરોધથી પણ દુઃખ થાય છે. સરવ રજ અને તમે શુભૃથી જનેયાં સુખદુઃખ અને મોક્ષની પત્તીઓથી પ્રતીતિ એ સત્વાદિ શુભૃથી વૃત્તિઓ છે તથા જ્ઞાન, ધર્મ, વૈરાગ્ય, અશ્વર્થ અને અગ્નિ, આયર્ષ, અવૈરાગ્ય અને અનૈશ્વર્ય, એ સત્વાદિ શુભૃના રૂપ ભેદ છે. એ શુશ્રૂષિઓમાં વિરોધ હોવાથી દુઃખ થાય છે. કેમકે શુશ્રૂષિઓ ચંચળ છે. એ માટે ચિત્તની વૃત્તિ કદિ અધર્મમાં જાય છે અને કદી અધર્મથી વિમુક્ત થઈ ધર્મમાં જાય છે. એ વિરોધથી ચિત્તમાં પશ્ચાત્તાપ અને ગેહાની આદિથી દુઃખ થાય છે. અથવા સ્ત્રીપુત્રાદિ જેમાં પ્રીતિ થાય છે, અને અતુલ્ય જેને સુખ પ્રાપ્તિનું સાધન સમજે છે, તેની સાથે પૌતાની શુશ્રૂષિઓમાં વિરોધ હોવાથી દુઃખ થાય છે. જેની બુદ્ધિમાં એવો વિવેક હોય છે, તેને પરિણામી દુઃખોથી મહેલા સર્વ સાંસારિક સુખ દુઃખ પ્રતીત થાય છે. એ કારણથી જ્ઞાની પુરુષ કષ્ટવસ્તુ મળવાથી હર્ષ અને અનિષ્ટવસ્તુ મળવાથી શોક પામતા નથી. કેમકે વિચારનાર એમને એ નિશ્ચય થયો હોય છે, કે આ સર્વ હાથરની માયા છે. દુઃખની એક બીજી પણ દશ છે.

“હું મારા કર્મદોષથી દુઃખ પામુ છું” એવું માનીને પશુએ અતુલ્ય ઢાસ યદ્યપ્ય બેસે છે, એવા દુઃખના ઉપાય કરવા માટે ત્યારે જે ઉપદેશ કર્યો છે, તેને અહીં દર્શાવેલો ઉચિત લેખાગ્રે.

આજકાલ કેટલાક લોકો દુઃખમાં પડી જીવનના દિવસ ગણ્યા કરે છે. તેની ગણતરી કરવી શક્ય છે એવોમાં તો એવી નબળા વિશેષ છે. “આવા જીવનમાં શા લાભ છે? એમ કહેતી મહેતી એ મહાકષ્ટથી દિવસ કાઢે છે. કોઈ કામમાં એનો ફત્તાલ રહેતો નથી એને કાંઈ આશા નથી હોતી. અને મહાકષ્ટમાં ને કષ્ટમાં ઉગ્રસ રહે છે. વાસ્તવિક રીતે એ જીવન દુઃખમય છે. એને માટે કોઈ મૃતસંજીવની છે? હા અવશ્ય છે. શાસ્ત્રમાં એને માટે બહુ સુદૃઢ રસ્તા બતાવ્યા છે. શાસ્ત્રનો ઉપદેશ બતાવવા માટે સંલેખમાં કહેવાતું કે આપણા કંપર દાસ જે દુઃખ આવી પડ્યું છે. એ નિઃસંદેહ આપણા પૂર્વજન્મના કર્મનું ફળ છે. અનાદિ સંચિત કર્મ સંસ્કારને ભોગવવાને માટે જીવને દેહ ધારણ કરવો પડે છે.

અનાદિ કર્મસંસ્કારનું પ્રકૃતિ છે, તો શું દેવનું પ્રકૃતિનું મનુષ્યની સાથે છે? શું અન્ય કોઈ મનુષ્યની સાથે નથી? શું પતિનોનાકેલ આશ્રયશાસ્ત્ર નથી? જેની રીતે પ્રકૃતિ મનુષ્યની સાથે છે. તેવી રીતે પરમાત્મા પણ મનુષ્યની સાથે છે. આપણે સર્માં પ્રભુભાવથી જોતાં શીખો, કે જેથી હતાશના અંધકારમાં આશાની નિર્ગળિતો ચમકાર આપણને દેખાશે. જે હરવખત આપણે ધર્માભાવથી જોવાનો અભ્યાસ પાડી છીએ, તો વર્ષાઋતુમાં જ્યોત્સ્નાનીથી જળધારા સહન કરે છે, તેમ આપણે પણ મેઘ બારે દુઃખો પડવા છતાં ગમરાહીનું નહિ અને સુખમય ભગવાનની આતુમાં રહી વિપત્કાળ સહેજમાં પસાર કરી બહુનું. પરમાત્મા જેના ક્ષમા કરવાવળા કોણ છે? નિર્વિનાતું ધન ખીજી કોણ છે? આપણા સર્વ અપરાધોની ક્ષમા કરનાર અને અશ્રવણતા અન્ય કોઈ નથી. વિશ્વાસ રાખો કે આપણા સર્વ દુઃખો જેનાર તે દયાળુ છે. આપણે એ દયાળુ પ્રભુને ખોટારતા શીનીયું ત્યારે આપણને માત્રમ પડી કે દુઃખે આપણા કંપર બહુ હાસર કરી છે. દુઃખ આપણને આપણા અરેબગ કિતકરતાનો પત્તો મેળવી આપે છે. કે જેનાં પિતા આપણે મોતના દિવસ ખેલતા હતા. તે દયાળુ આજે પોતાની અનુપમ શક્તિવરે અ.પણને ધીરજ આપી મેલો છે.

અરુ! જેને હરસમય દાંકતે ધંધ સુકર્તવ્ય કરવાતું છે તે કેટલા સુખી છે? જે દરેક જીવમાં એક પ્રભુની ભાવના કરીને સર્વની સેવામાં પ્રભુની સેવાનો સુખાનુભવ કરે છે એ કેટલા સુખી છે? જે દુઃખ આબ્યાથી એવો વિચાર કરે છે, કે હે ભગવાન! તમે નાદું સર્વસ્વ છો મારી નેટથી અભિલાષાઓ છે એ સર્વિતુ કેંદ્ર તમેજ છો, આપણા હાથથી મને જે કાંઈ મળશે તે સંપૂર્ણ સુખરૂપજ દશે. એવી ભાવનાવળાને કંટકું સુખ હોય છે! હે ભગવાન! મારા કથાગને માટે મારા અપરાધોની દૈવ્યને ચીરતાના સબ પતીને મારા દેહ તથા મનના દુષિત ભાગને હટ રહી મને નિર્મળ જનાવી જોદનાં લેવા માટે તમે દુઃખ રૂપે આવ્યા છો એવા વિચાર કરીને મણુમ દુઃખને પણ તમારા પ્રેમના દન રૂપ માં છે, અને સર્વ દુઃખને સહન કરી આપનાં યશોમાન કરે છે જેમને તમે મળ્યા છો, તેઓ જાણે છે કે તમે દુઃખમાંજ મળ્યા છો. હસવા રમવામાં કે મોજમજા અને વ્યવહારના માની લીધેલા સુખાનંદમાં આપનાં દર્શન અસંભવિત અને કહેવા માત્ર છે.

ભક્તગજ કપીરછ કહે છે કે:—

“હસે પિયા નહિ પાછાએ, જીન પાયા તીન રાય;
હાંસી ખેત્રો પિયા મોલે તો, કોન વિગોળીની લેાય ?

હાંસી ખેતરો પિયા મીઠે તો કેન સહે ખુસ્તાન;

કામ કોષ વપ્સા તરે તાલિ મીઠે ભગવાન."

હસવા સ્વપ્નામાં કે સંસારના વૈભવો ભોગ્યવાથી સ્વામી મળતા નથી. જેમણે ભગવાનને મેળવ્યા છે તેમણે રીતિ-રૂઝખામાં પ્રશ્નને પોષારીને મેળવ્યા છે. જે વૈભવોથી પ્રશ્ન પ્રાર્થ થાય તો કોઈ વિચોગી નહત નહિ. અને જે તેમ પ્રશ્ન મળી જતા હોય તો તરવારની ધાર પર ચાલવા સમાન મહાન્ તપસ્યા અને ચોગદિ સાધતો દ્રાણુ કરે? કામ કોષ અને વૃક્ષોનો ત્યાગ કરવાથીજ ભગવાન મળે છે.

"હોંસ દરે દરિ મિલનથી, ઝોર સુખ ચાહે અંગ,

પીઠ સજ્જા વિષુ પચિની. પૂત ન લેત હિંગ."

ભગવાનને મેળવવાની અભિલાષા પણ રાખે. અને સંસારનાં શરીર સંબંધી સુખો પણ મેળવવા ચાહે એ બે શી રીતે જની શકે? ગેરરી અને રોટલી એ બે સાથે ખાઈ શકાય ખરી? સ્ત્રીઓ ગર્ભની પીડા સહન કરે છે, ત્યારેજ જાગરને જોજામાં રમાડવાનો દવાનો લઘુ રહે છે.

જેટલા પ્રકારનાં દુઃખ છે, તે સર્વનું કારણ આ શરીર છે. અર્થાત્ દેહમાં અભિમાન કરવું એ સર્વ દુઃખનું મૂળ છે. આ દેહ કર્મથી ઉત્પન્ન થાય છે, અને કર્મજ પ્રાણીની અદ્ભુદિને ઉત્પન્ન કરે છે. અદ્ભુદાર ક્યારે ઉત્પન્ન થાય? એ કોઈ જાણતું નથી એટલે એ અનાદિ છે. અદ્ભુદાર અધિધાથી ઉત્પન્ન થાય છે, અને તે જડ છે. જેની રીતે અગ્નિથી તપીને લાલચોળ થએલા લોકોના મોજામાંથી અગ્નિ જુદો કારી શકાતો નથી, તેમ ચેતન્યથી અદ્ભુદાર જુદો પાડી શકાતો નથી. એ અદ્ભુદાર દેહની સાથે તદાકાર જતી ગયા છે તેથી દેહ પણ ચેતન્યપુરુષ જણાય. એ અદ્ભુદારના બળથી આત્માને "હું દેહ છું" એમ મિથ્યાબુદ્ધિ ઉત્પન્ન થાય છે. અનાદિ સચિત્ત કર્મ સંસ્કારની પ્રત્યક્ષ પ્રતિજ્ઞા આ સંસાર છે, કર્મથી સુખ કે દુઃખ સંસારમાંજ ઉત્પન્ન થાય છે. પરંતુ આત્મા નિર્વિકાર છે. એ નિર્વિકાર આત્માને અદ્ભુદાર સાથે મિથ્યા સંબંધ હોવાથી "હું કર્મનો કર્તા છું" એવી મિથ્યાબુદ્ધિ ઉપજે છે. અથવા નિર્વિકાર આત્મા અદ્ભુદાર સાથે તાદાત્મ્ય બની "હું દેહ છું" "હું કર્મ કરું છું" એવી બે પ્રકારની બુદ્ધિવાળો બને છે. કોઈનું બારે પુણ્ય હોય તો તેની "હું દેહ છું" એ બુદ્ધિ દૂર થવા છતાં પણ "હું કર્તા છું" એ બુદ્ધિ જાનના અભાવે દૂર થતી નથી. છતાં એ બુદ્ધિથી પુણ્યપાપાદિ કર્મ કરે છે. અને એ કર્મના ફળ રૂપ સુખદુઃખના ચક્રનમાં પરવશ જતી ગંધાઇ જાય છે. એ પ્રકારે પુણ્ય અને પાપ કરવાવાળા છતાં હવર અને નીચે ચઢત ખાવા કરે છે.

મેં મર જતાદિ અહુ પુણ્ય કર્મ કર્યાં છે એટલે હું સ્વર્ગમાં જઈ સુખ ભોગવીશ એવો સંકલ્પ છતાં કરે છે. મેં પુણ્ય કર્યું છે એવા અભિમાનના કારણથી ઘણા દિવસો સુધી સ્વર્ગ સુખ ભોગવી પુણ્ય પુરું થતાં અને કપ્પલ ન હોવા છતાં કર્મની પ્રેરણાથી સ્વર્ગમાંથી જવને નીચે પડવું પડે છે.

સ્વર્ગમાંથી સૂક્ષ્મ શરીરી છતાં અક્રમશઃક્રમમાં આવે છે, તે ત્યાંથી ચંદ્રકિરણો લાન પૃથ્વી ઉપર પડે છે. ત્યાંથી અન્નમાં આવી-કેટલીક મુલત સુધી રહે છે એ અન્ન પ્રાણીઓ ખાય છે, એટલે એ વીરૂં રૂપ જતી જાય છે, અને ઝગુડાળમાં સ્ત્રીના ગર્ભસ્થાનમાં પડેલી જાય છે.

અરે ! જોયું ! અદ્ભુદારી વિમુક્ત છતાં કેવી દુર્ગતિ ! કર્મમાં ગયા આદ કોનેને એવું અજ્ઞું જીવે નેવાર થાય છે. તપ પડીતા જાતે જાણે એ જવને જાત થાય છે, ત્યારે નેત્ર

દેત, પણ તેમણે તો તેમ ન કરતાં હિંદુઓ માથે મદકાર, ચાતુ રાખ્યો. તમે તમારા વડીલો આગેવાનો, અને મુસ્લિમોનું અતુકરણ શા કારણથી છોડી બેઠા છો, તે અમારી સમજમાં આવતું નથી.

જે તુર્કો સાથે તમને આજે આટલી બેઠી અણવળ છે તેજ તુર્કોએ ૧૮૫૭ ના બળવા પ્રસંગે તમારા પીર, મુહામ્મદમસ્ત્રી અને મવલાના - રહમતુલ્લાહ સાહેબને આશ્રય આપ્યો હતો, અને ખાસ કરીને હેલા એક સાહેબને તો સાડ૨ વર્ષાસન બાંધી આપ્યું હતું. શપથુલ નહિં મવલાના મહમ્મદ હસન સાહેબ મવલાના રશિદ એદમદ સાહેબ મુહમ્મિસના મુરીદ છે, અને તેઓ મવલાના હાજી હમદાલુલ્લાહ સાહેબના મુરીદ અને ખલીફા હતા. જમકુર સાહેબોએ તો આપની પેઠે હિંદુઓથી અસહકાર કરવાનો તથા ગૌરવધની હિમાયત કરવાનો આશય કર્યો નહતો. તેથી ઉપરું તેઓએ તો તમારી વહાલી સરકાર સાથે અસહકાર કરવાનો ફતવો પ્રકટ કર્યો હતો. તો શું તેઓ પણ મવલાના અખંદુલયારીની પેઠે અત્યાન અને મર્મ દતા ? કેાણ જાણે આપના મગજમાં કયા પર્વતમાંથી વિદ્યોનો પ્રવાહ ઉતરી આવ્યો છે, કે તમો કોઈને કંઈ લેખવતાજ નથી. મતલબ કે તમોએ તમારા પુસ્તકના છેલ્લા પાનાઓમાં ગાયની કુરખાની માટે આશય કરી મુસલમાનોને બુલાવામાં નાખવાનો પ્રયત્ન કર્યો છે, અને ગાયની કુરખાની કરવાની શિખામણ આપી છે. પણ દિલગીરી માત્ર એટલીજ છે, કે આ અધર્મિત શિશુલુના ટેકામાં કોઈ પણ જાતનો મગજુત પુરાવો રજુ કરી ગાયની કુરખાની કરતી એ ઇસલામી કૃત્ય છે એમ સાબીત કરી શક્યા નથી.

કમઈશ્મ મુસલમાનોને હડીલા બનાવવા, ઉરકેરવા એ તદ્દન અધર્મિત કૃત્ય છે. કારણ કે કુશને શરીફમાં ફસાદ જગાડવાની સખત મનાઈ છે. "લાતફસદ ફિલ અહે ખઅદ ઇસલાહેદા" (શાંતિ થયા બાદ દુનીઆમાં ફસાદ ન ફેલાવો) જ્યારે કછાતુનું મૂળ નાશ પામ્યું છે, મુસલમાનોની મોટી સંખ્યાએ ગૌરવધનો નિષેધ સ્વીકાર્યો છે, તો હવે તમારે માટે જનમંડળથી વિરહ પડી દોઝખના અજામમાં ફસાતું સાડ૨ નથી. જનનામ મવલાના ઝકર એદમદ અથવા અમરદઅલી સાહેબ ચાનવીના રિસાલાના જવાબો તો અપાઈ ચુક્યા. ખુદા આલશે તો હવે પછી બેજમામી સાહેબો રિસાલો કે જે ગાંધીજીને સંબોધીને ખુલ્લા પત્ર રૂપે લખવામાં આવ્યો છે, અને તેના લખાણ ઉપર પોતે મગરૂર છે, એટલુંજ નહિ, પણ એમ કહવામાં આવે છે, કે આ રિસાલાનો જવાબ કોઈથી ચર્ચ શકેના નથી. તેનો જવાબ આપી સિદ્ધ કરી આપીશ કે તેમાં જવાબ ન આપી શકાવ એવું કહ્યું છેજ નહિ.

ધીજે બ્રમ કે જે મદેકા જાગૃતી જાડું મોટો છે, તે રજુ જાગૃતીથી તૈવાર થયો અને તેમાં મામાજિક અને રાજદારી વગેરે અનેક દૃષ્ટિથી વિવેચન કરવામાં આવ્યો.

હિંદુઓ પ્રત્યે વિગ્રહિત.

પ્રસ્તાવના સમાપ્ત કરતા પહેલાં દુ હિંદુ બાઈઓને એક નમ્ર વિનંતી કરું છું કે ગાયની કુરખાનીના સંબંધમાં તેઓએ ધીરજ અને શાંતિથી રામ લેવું નેમ્મએ મદદતા ગાંધી પણ એવીજ સૂચના કરે છે કે જ્યારે મુસલમાનો પોતેજ ગૌરવધનિર્ગમનો પ્રયત્ન કરે છે તો પછી જનાવજ કરવાથી રજિલુમ વિપર માડી ગમર થવા મંબવ છે.

ગઇ બકરી ઇના પ્રમગે ગયા વગેરે સ્થિતિઓથી એક મમાયાર મળ્યા છે, કે હિંદુઓએ બળાકારે ગાયની કુરમાની બંધ કરાવવાની કોશીસ કરી હતી. જો હવે પડી આવેજી પ્રવન થતો જોવામા આવશે તો પરિણામ નહાઈ આવશે કામળુ કે પોતાના કાનુના પ્રશ્નમાં કોઈ ગેર મુશ્કેલી નરસથી ચતુતા અને જીલમથી કોઈ જાતની અડચણ નાખવામાં આવે, તો પછી આવી બામતમા સંભાળ લેવાની ફરજ દરેક મુસલમાન ઉપર આવી પડે છે.

આજ કાલ મુમલમાનો પોતાના ગાયની કુરમાની બંધ કરવાની કોશીસ કરે છે. કારણ કે ગાયની કુરમાની ચાતુ રાખરી કે બંધ કરરી એ તેમના અખવારમાં છે. પણ આ બાબતમાં સખ્તાઈથી વર્તવામા આવે તો પછી ગૌવધનિષેધના હિમાયતી મુસલમાનોની પણ એ ફરજ થઈ પડશે કે તેઓ હિંદુઓથી ટરી ગાયની કુરમાની બંધ ન રનાં ગાયની કુરમાની અવસ્થા ચાતુ રાખશે.

હિંદુ લોકોને આ સમાચાર તાકીદે પહોંચાડી દેવો જોઈએ કે તેઓ દરેક હિંદુને ચેતવણી આપે કે ગૌવધ નિષેધના સંબંધમા મુસલમાનો પર કોઈ પણ જાતનું દમાણુ થાય નહિ, નહિ તો જોઓ તે બંધ દરવા પ્રયાસ કરી રહ્યા છે, તેઓને પણ કુરમાની ચતુ રાખવાની ફરજ પડશે કારણ કે ઇસલામી ફરમાન છે, કે ધર્મના અખવારની પ્રશ્નમા જો કોઈ તરફથી દમાણુ કરવામા આવે તો તેઓની સાથે લડો અને તમારાં તન, મન અને ધન તેની હિમાયતમા ફરમાન કરો.

હિંદુઓની પણ ફરજ છે કે તેઓએ આ મામલ મુસલમાનોની મુન્સરી ઉપર છોડરી જોઈએ. આની જ અસર એવી થવા પામશે કે મુસલમાનો ગૌવધ કરતા અટકશે તેથી ઉપદું કદાચ તેઓ બળાકારે રોકાણ કરવાની કોશીસ કરશે તો જરી મરેનત નકામી જશે.

જો હિંદુઓ આ ખીના વાચે તેમની ફરજ છે કે તેમણે ખીલાઓને વાઢે કરવાની કોશીસ કરરી, કે ગાયની કુરમાની વિષે મુસલમાનોને કંઈ પણ કરેલું નહીં એટલે કે મોથી દમાણુથી કે ધમટાઈથી આ કાર્ય સુધરવાને બદલે બગડશે જ કે બધા મુસલમાનો ઇછેઝાલ મુકાબલો કરવાને જોડ સાથે જોડાઈ વિરુદ્ધ પડી જશે પરિણામમા ગાયની કુરમાની બધારે પ્રમાણમાં થવા માડશે. હવે હું આશા રાખુ છું કે માગ હિંદુ બાઈઓ સખ્તાર્થ અને બળાકારથી કામ લેવાને બદલે શાંતિ અને ધીરજ રાખી એ સલાહ મુસલમાનોની મુન્સરી ઉપર છોડી દેગે.

મવલાના થાનવી સાહેબની સેવામાં બે બોલ.

આપ સાહેબે કાનુવત્તા વજર સરદાર તરજ સહેમ રિફ મુસલમાનોમા મજકુર રિસાલ્લા દ્વારા તેઓ તરફ નિરસ્કાર ઉપજાવે એવી કોશીસ કરી છે, એ વાતજ અસ્થિત પગનું ગેળી સકાય. તેમના ઉપર મુકેલુ તહેમલ તત્ત જુ છે. કારણ કે નેમને ફસ અને પતાસા વડે ગંગા જમનાનું પૂજન કર્યું જ નથી. બ્રિટિશ ગવર્નમેન્ટ અને અશમાન રાજ્ય વચ્ચે ઘાડી મિત્રાચારી છે અને બ્રિટિશ ગવર્નમેન્ટના એક મિત્રને આવી રીતે બદનામ કરવામા મોગા થુને છે.

વળી અફગાનો કે જે મુમલમાન દીનવા છે તેમને ફત્વા વર્તમાન પતની ખાડી ખંજર ઉપરથી કાફર બનાવવાને મવલાનાએ ઘળીજ અગેઝા હિંમત કરી છે, નો આશા છે કે મવલાના હવે આશા રાખે છતાં અડચણ.

દિગ્દીપ્તિ આમીન્યા મહેસાના પ્રેસિડેન્ટ જનાબ કિશનુદાસ સાહેબ ઉપર પણ મજદૂર રિસાલામાં ચોટ કરવામાં આવી છે. તેઓએ અપરાધ એટલેજ છે, કે તેઓ ખિસાફતની ચળવળમાં ભાગ લે છે.

એ તો સૌ કોઇ જાણે છે કે મવલા કિશનુદાસ સાહેબ એક એવા પુરુષ છે કે જેઓની પેરવી કરવામાં દરેક આસિમે માન સમજવું જોઈએ.

મેં આ જવાબો આપતાં જે કંઈ લખ્યું છે, તે પુરી દિગ્દીપ્તિ અને નેક નીપતથી લખ્યું છે. હું નથી ઈચ્છતો કે મુસલમાનોની શક્તિ અને કિંમતી સમયનો આવા નકામા સવાલ જવાબોના ઝગડામાં ઉપયોગ થાય. હું આશા રાખું છું કે મવલાના સાહેબ આવી અધાર્મિક કોરીયા કરતાં આટલો નહિ તો અને તેમનો દરેક પ્રશ્નો મોઢું તોડી નાખે એવો જવાબ આપવાની જરૂર પડશે.

આવી રીતે ગાયની કુરમાની ઠરવાની ઉત્કેરણીનું પરિણામ એ આવશે કે હિંદુ મુસલમાનોમાં ઝગડા ફેલાશે અને સરકારને બંદોબસ્ત કરવાની મુશ્કેલીમાં ઉતરવું પડશે. શાંતિ-પસંદ મુસલમાનોની ફરજ છે કે અધિકારીઓની મુશ્કેલીમાં વધારો ન કરવે. હું એટલા માટે આશ્ચર્ય પૂર્વક જણાવું છું કે આવા ફસાદ ફેલાવનારા રિસાલાઓની રમતનો ત્યાગ કરી શાંત્યના બંદોબસ્તમાં ખસી પહોંચાડવાની કોરીયા કરતાં આટલો. પછી તો તેમની મરજી.

તેંકે કુરમાનીએ ગાય (ગૌવધ નિવેધ)

ગિરિમદાસ દિર રહેમાં, નિર રહીમ.

... મથરની સ્તુતિ અને પેગમ્બર સાહેબની તારીફ કર્યા પછી દિગ્દીપ્તિ હસન નિગ્રામી પોતાના મુસલમાન બાઈઓની સેવામાં ગૌવધના સંબંધમાં ચિનતી કરવા છૂટે છે. સેંકડો વર્ષથી આપણે હિંદુસ્તાનમાં વમીએ છીએ, સેંકડો વર્ષ રાષ્ટ્રપસંદ બોમ્બી છે, તે દરમ્યાન હમેશાં આપણે હિંદુઓથી સાંમજના આવ્યા છીએ કે ગૌવધથી તેમની ધાર્મિક લાગણી દુઝાય છે. અને તેમ કારણસર કેટલાક મુસલમાન રાજ્ય ક્તાઓએ હિંદુઓને ખૂશ કરવાની ખાતર ગૌવધના સંબંધમાં ફિકરથી કામ લીધું હતું. તો કેટલાક બેપરવા રહ્યા હતા. પણ એતો સિદ્ધજ છે કે હિંદુઓ હમેશાં ગૌવધને માટે નારાજ રહેતા આવ્યા છે. જ્યારે જ્યારે હિંદુ મુસલમાનોમાં ઐક્યની જરૂર જણાય છે ત્યારે ત્યારે ગૌવધનો સવાલ આગળ આવતાં તેનો નિષેધ થતો રહ્યો છે. દાખલા તરીકે ૧૮૫૭ના બગવા પ્રસંગે એવું બન્યું હતું, અને પરિણામે હિંદુઓ ઉપર તેની ધણી સારી અસર થવા પામી હતી.

આજ કાલ પાંડો ઐક્યનો સમય આવી લાગ્યો છે, અને મુસલમાનો ગૌવધનિષેધ માટે તૈયાર થયેલા જણાય છે. મારા વિચાર પ્રમાણે આવા જરૂરના પ્રસંગે ગૌવધ બંધ કરી વખન જતાં પાંડો તે ચાલુ થાય તે ઇચ્છવા યોગ્ય નથી.

મદદતમા ગાંધીએ મુસલમાનો પર અનેક ઉપકારો કર્યા છે. અને તેઓ ગૌરવાના હિમાયતી છે છતાં તેઓ હિંદુઓને હાંકે પોકારે કહેતા આવ્યા છે, કે ગૌવધનો સવાલ મુસલમાનોની મુન્દરી ઉપર છોડવો જોઈએ. તેમાં આશ્ચર્ય કરવાની જરૂર નથી. કારણ કે કદાચ તમે આશ્ચર્ય કરશો તો ખિસાફતના સંબંધમાં આપણે જે મદદ કરીએ છીએ તે મદદનો સવાલ મની જમ્મ એક જનને

સ્વાર્થી વ્યાપાર થઇ જશે. બદકે હિંદુઓની ફરત છે કે બદવાની આશા રાખ્યા વગર તેઓને પોતાના દેશી બાઈ સમજી ખિલાફતના સ્તંભમાં તેમનો સાથ આપવો જોઇએ, પછી ભયે મુસલમાનો ગાયબ બંધ કરે અગર ન કરે.

એવીજ રીતે મુસલમાન લીડરોએ પણ ગાયબ વિષે પોતાના મુસલમાન બાઈઓને જણાવવું જોઇએ. કે હિંદુઓ ખિલાફતના સવાલમાં આપણી સાથે સામેલ થાય છે, તે માટે ગાયબ બંધ કરવામાં આવતો નથી, પણ કોઇ જાતના બદલાની આશા રાખ્યા વગર હિંદુઓ આપણા પાડોશીઓ છે અને ગાયબથી તેમની લાગણી દુખાય છે, તેટલા માટે પાડોશીઓને ખૂશ રાખવા માટે ગાયબ દરતાં અટકવું જોઇએ, અને કુર્યાની માટે ગાય સિવાય બીજા જાનવરનો ઉપયોગ કરવો જોઇએ. પછી ભયે હિંદુઓ આપણને ખિલાફતના પ્રશ્નમાં મદદ કરે અગર ન કરે. આપણે ખતાવી આપવું જોઇએ કે મુસલમાન કેમ ઉપકારનો વેપાર કરતી નથી. બદકે કોઇ પણ જાતના સ્વાર્થ વગર પાડોશીઓના દુઃખમાં ભાગ લેવા છૂટે છે. અર્થાત્ મુસલમાન લીડરોએ સમજાવવું જોઇએ કે હિંદુઓ અમારી સાથે ખિલાફતની અળવળમાં ભાગ લે અગર ન લે પણ અમારે દરેક સ્થિતિમાં ગાયબથી હંમેશાને માટે દૂર રહેવું જોઇએ.

વિરૂદ્ધતાના ચિન્હો.

જે કે હજુ પુરેપુરી એકપક્ષીયતા થઈ પણ નહોતી તેવામાં વિરૂદ્ધતાનાં ચિન્હો જણાવા લાગ્યાં ખિલાફતના ત્રીજા દિવસની હડતાલમાં કેટલીક જગાના હિંદુઓએ સામેલ ન થતાં દુકાનો બંધ કરી નહિ. તેવીજ રીતે તિલક મહારાજના શોકની હડતાલમાં કેટલાક મુસલમાનો પણ સામેલ થયા નહિ. આ વિરૂદ્ધતાના પરિણામે કેટલાક ભાગના મુસલમાનોમાં એવી અર્થા થયા લાગી કે હવે બકરી છંદના પ્રસંગે ગાયની કુર્યાની બંધ કરવાની શી જરૂર છે? ત્યારે હિંદુઓ અમારું મન રાખતા નથી તો પછી અમારે તેમના મનનું સમાધાન કરવા શા માટે પ્રયત્ન કરવો જોઇએ?

બરેલી, અલીગઢ અને મુરતઘી એવા રિસાલા છપાઇને બહાર પડ્યા છે. જેમાં લખ્યું છે કે હિંદુઓની ખાતર ગાયની કુર્યાની બંધ કરવી એ યોગ્ય નથી. કદાચ આજે ગાયબ બંધ થશે તો કાલે હિંદુઓ કહેશે કે અજાન બંધ કરો, અને પરમ દુહાડે બીચું કંઈ બંધ કરવાનું કહેશે અને એમ ધીમે ધીમે ઇસ્લામના બધા અરકાનો બંધ કરવાનું કહેશે મારા વિચાર પ્રમાણે આમ થવાનું કારણ એ છે કે મુસલમાનો અસ્સપરસ બદલા બદલી કરવાની છૂટા રાખે છે. મારા વિચાર પ્રમાણે એ કામમાં બદલા બદલાનો પ્રશ્ન વચ્ચે નહિં લાવતાં કોઇ પણ જાનનો બદલો મેળવવાની છૂટા રાખ્યા વગર જ મહાત્મા ગાંધી સાહેબની પેઠે માત્ર પાડોશી તરીકેની ફરજ બદા કરવા તૈયાર થવું જોઇએ.

જે મુસલમાનો અજાન વગેરે બંધ થવાનો ભય બતાવે છે તેઓ પોતાની ઇસલામી તાકાદથી નાવાફેહ હોય એમ જણાય છે. હિંદુઓના તમામ પંથો ગાયને પવિત્ર માને છે અને પૂજા ગણે છે, તેવીજ દરેક હિંદુ ગાયનું રક્ષણ કરવાનું છૂટે છે. પણ આ સિવાય ઇસલામના બીજા કોઇ અરકાન સાથે હિંદુઓને કંઈ લેવાવું નથી, તો પછી શા માટે મુસલમાનોને તેમની ધર્મ-ક્રિયા કરતાં અટકાવશે. શું તેઓનું માયું ફરી ગયું છે કે ગાંડા થઇ ગયા છે? એમ જાં

હસીવતી ખાતર માગી લઈએ તો શું મુશ્કેલીનો દિંદુઓથી જાણ્યો તેવા છે ? કે નેઓથી ડરી જઈ પોતાના ધર્મના અરકાને તણ દેશે ? જો કે સંખ્યામાં અમો દિંદુઓથી ઓછા છીએ તો પણ ધર્મ અને આત્મજગમાં તેઓથી ધણુજ આગળ વધેલા છીએ. સેંકડો વર્ષથી આજ દિન સુધી કોઈ પણ દિંદુએ ગૌરવ સિવાય બીજું કેઈ પણ ધાર્મિક આખતમાં અડચણ કરી નથી. જો કે મુસલમાની રાજ્યને દિંદુમાંથી ગણને આજે ૧૦૦ વરસનો અરસો યદ્ય ગયો છે. મરાઠી રાજ્ય જોર પર આવી અરસ યદ્ય ગયું છે, છતાં કોઈ પણ દિંદુએ નમાઝ રોઝા વગેરેથી રોકાણ કર્યાનું સાંભળવામાં આવ્યું નથી, અલગત શીખ કેળમાંથી કેટલાક લોકોએ ટેલેફ રથને અજ્ઞાન આખત અડચણ નાખી હતી, અને હજુ પણ કોઈ દેલ રથને એ પ્રમાણે યાગ છે. પણ આ અપવાદનો દોષ તમામ દિંદુઓ કે બધા સાંભળે પર લાગ પડી શકતો નથી. વળી શીખો દિંદુઓથી એક જુદી કેમ હોવાનો દાવો કરે છે.

અજ્ઞાનની મનાઈ કેળવાએલા શીખો તરફથી થતી નથી પણ અજ્ઞાન શીખો તરફથી યાગ છે અને તે એટલા માટે કે અજ્ઞાની ખામતમાં મુસલમાનો પણ હાથમીં કરે છે. જોકે જનવરને અજ્ઞાતી મારીને ખાવાની તેમના ધર્મની આજ્ઞા છે. આવી ખામતમાં હરમાનગીરી કરવાનો મુસલમાનોને જો હક છે ? જો કે ઓરી રીતથી મારેલા જનવરનું માંસ ઇસલામમાં હરામ છે અને તે તેમણે ન ખાવું જોઈએ. પણ ખીજને વચ્ચે આવવાની જરૂર નથી. આ પ્રસંગે મારે શીખોને પણ કહેવું જોઈએ કે જે વાસણો અજ્ઞાતી મારેલા જનવરના માંસ અને લોહીથી ખરાબએલાં હોય તે મુસલમાનો જે કુવાનું પાણી પીના હોય તેમાં ન નાખવાં જોઈએ કારણકે એ પ્રમાણે કરવાથી ઇસલામી માન્યતા પ્રમાણે એવા કુવાનું પાણી ગંદ થઈ જાય છે. અર્થાત્ હક એ કુસંપ અને કલ્યાણનું મૂળ છે, તો દરેક કેમ આવા કૃત્યથી દર રહે તો બિગાડનું કારણ રહેશે નહિ.

મારી ખાતરી છે કે ગૌરવનો નિષેધ યદ્ય પડી દિંદુઓએ મુસલમાનોની ધાર્મિક કિયાઓની વચ્ચે આવશે નહિ, અને તેમ કરવાનું કારણ પણ નથી, જે મુસલમાનોએ હાથમિં કરી એવો જાણ જનારો છે ને નિરર્થક છે. કદાચ તેનું જનશે તો મુસલમાનો પણ તુર્કી જાતુમાં જવામ દેવામાં પાછા હડે એવા નથી. મુસલમાનો કંઈ એટલા બધા દીવા થઈ ગયા નથી કે દિંદુઓના દયાણુથી ડરી જઈ પોતાના ધર્મિક તત્વોનો નાશ થવા દેશે. ગૌરવ એ કોઈ ઇસલામનો સકુન નથી, પણ એક પદ (હવાલ) વસ્તુ છે. તો પછી એમ શા માટે કહેવામાં આવે છે કે આજે ગૌરવ બંધ કરવાનું તે કાચે બીજાં ધાર્મિક કામ બંધ કરવાનું દિંદુઓ તરફથી કહેવામાં આવશે આ ઉપરથી તો એમ ન્તામનુષ છે કે ગૌરવ પણ એક ઇસલામી સકુન છે જોકે આ તત્વ ખોટું છે, જે દુનું હવે પળી જણાવીએ.

જો દિંદુઓ રાજકીય અને સામાજિક આખતમાં મુશ્કેલીનો સાથે મળીને રહેવા ઇચ્છશે તો મુસલમાનો પણ તેમજ કરશે. તેની ઉપર જે તેઓ મુસલમાનોના ધર્મ અને મિત્રાને ધિક્કારશે તો પડી મુસલમાનોને તેમને અજીજ કરવાની પણ જરૂર નથી. અમે પોને અમારા જાતિજગ વડે સ્વતંત્ર પણે આ દેશમાં રહી શકીએ છીએ. ગૌરવનિષેધનો હેતુ માત્ર દિંદુઓ સાથેની પાડોશી નરીબની દુન જામવાનોજ નથી જાગે તેમાં અમારો પોતાનો જાતિ

ફાયદો પણ છે. કદાચ હિંદુઓ સાથે આપણને ગમે તેવી નિહાળતા થઈ જાય, તોપણ ગૌવધ બંધ કરીને આપણે ફાયદામાંજ રહીશું. કારણકે ગાયની સલામતીથી ગુજરાનના સાધનોમાં વધારો થશે, પણ તેનો વધ કરવાથી તો નુકસાનજ થશે. ગાયનું માંસ ખાવામાં નેહલો ફાયદો છે તે કરતાં પ્રમાણમાં નુકસાન વધારે છે.

મુસલમાનો ગાયના રક્ષક.

જે કે હિંદુઓ ગાયનું રક્ષણ સામાજિક અને ધાર્મિક દૃષ્ટિથી કરે છે, તે મુસલમાનોએ પણ સામાજિક દૃષ્ટિથી તેનું રક્ષણ કરવું અગત્યનું છે. વળી ગાયનું રક્ષણ કરવાનો પ્રશ્ન આપણા પોતાના ફાયદા માટે છે. હિંદુસ્તાન કંઈ હિંદુઓનો એકલાનોજ દેશ નથી પણ તેમાં તેઓ અને આપણે આગળ પાછળ પરદેશથી આવીને વસેલા છીએ. હિંદુઓને પોતાનું ગુજરાન ચલાવી ઇજ્જત આપીથી રહેવાને જે જે વસ્તુઓની જરૂર છે, તે તે વસ્તુઓની આપણને પણ તેટલીજ જરૂર છે, એટલે કે જે જે વસ્તુઓનો નાશ કરવાથી ગુજરાનના સાધનોમાં અડચણ આવતી હોય તેનું રક્ષણ કરવું એ હિંદુઓની અને આપણી બંનેની જરૂર છે. ગાય દૂધ અને ધી પુરૂં પાટે છે એટલુંજ નહિ પણ તેનાં વાહરેશં અમારી ખેતીને માટે ધણીજ અગત્યતા ધરાવે છે. અર્થાત્ ગાય ખરેખર અમારી જીવંતીનું રક્ષણ કરવામાં સહાયકૂત છે, તો પછી અમારે પણ તેની જીવંતીનું રક્ષણ કરવાથી બેપરવાહ રહેવું નેહએ નહિ. ગાયના રક્ષણથી આપણું પોતાનુંજ રક્ષણ થશે, માથેનો વધ કરવાનું કામ આપણે બંધ કરીશું તે અપેક્ષા કે હિંદુઓ ઉપર આપણે ઉપકાર કરીશું નહિ પણ તે ઉપકાર તો આપણા પોતાનાં બચ્ચાં અને આપણી ખેતી ઉપર થશે.

અમે ગાયનું પૂજન કરીશું નહિ.

ગાયને અમે ધર્મની દૃષ્ટિથી પવિત્ર અગર પૂજ્ય ગણીશું નહિ, તેમ તેના જાણ અને મુત્રને પવિત્ર માનીશું નહિ. અગર કોઈ બીજી રીતે તેનો સત્કાર કરીશું નહિ, કારણ કે અમે મુસલમાન હોવાથી ખુદા સિવાય બીજા કોઈને પૂજ્ય ગણી શકતા નથી. અમેને અમારા ધર્મ તરફથી ગાયનું રક્ષણ કરવાની મનાઈ નથી એટલે કે અમને ખાસ ગાયનીજ કુર્યાની કરવાનું ફરમાન થયેલું નથી, બલકે કુર્યાની માટે જે જે જનવરો મુદર કરેલાં છે. તેઓમાં ગાય પણ એક છે. વળી જે જે જનવરોની કુર્યાની કરવાનું ફરમાવેલું છે તેની પચદગી કરવાનું કામ અમારી મુન્સફી ઉપર રાખવામાં આવ્યું છે એટલે કે એ જનવરો પૈકી કોઈનો પણ ઉપયોગ ન કરવાથી અમે ખુદાના યુનેગાર થતા નથી, તેમ અમુક જનવરની પચદગી કરવાથી વધારે સવાબ પણ મળતો નથી, આથી સિદ્ધ થાય છે કે ગાયની કુર્યાની ન કરવાથી કંઈ ધાર્મિક ગુન્હા થતો નથી. અને તેના બદલામાં બીજા જનવરની કુર્યાની કરવાથી સવાબમાં કંઈ ઉણપ રહેતી નથી, પણ તે એવી ચરતે કે આવી રીતે તક કરી દીધેલ જનવરને અમે દરામ ગણીએ નહિ. અને જે તેનું ગણીએ તો ફક્ત અમે યુનેગાર થઈએ છીએ એમ નથી, બલકે અમારા પ્રમાનમાં બદલ આવે છે. ગાયનો વધ અટકાવવાનો હેતુ ગાયને દરામ ગણીને થવો નેહએ નહિ. પણ ધી, દૂધ ખેતી વગેરેના ફાયદા તેજ પાડેલી હિંદુ શાઈઓની દુખાતી લાગણીને માટે ગૌવધ બંધ કરવામાં કોઈ જનની અડચણ નથી.

કુરાને શરીર અને ગૌવધ.

હવે હું મારા મુસલમાન બાઈઓને ગૌવધના સંબંધમાં કુરાને શરીરમાં શું ફરમાવ્યું છે, તે બતાવવા ઈચ્છુ છું, કુરાને શરીરમાં ચોક્કસ રીતે ગાયની જ કુરમાની કરવાની કોઈ પણ આજ્ઞા નથી કુરાને શરીરની આરંભની જ સુરા બકરમાં યાહૂદીઓના મંબંધમાં એક કિસ્સો (આખ્યાયિકા) વર્ણવેલો છે તેમાં જણાવ્યું છે, કે તેમને ત્યાં એક ખુન થયું હતું તેના ખુનીની તપાસ માટે કેટલાક માણસો મુસા (સં) પાસે ગયા તે ઉપરથી મુસા (સં) એ ખુદાતઆલાની વહીને આધારે ફરમાવ્યું કે તમે એક ગાયને કન્યા કરી તેના માસનો એક કકડો મરનારના મોં ઉપર મૂકો. આમ કરવાથી ખુનીનું નામ નિશાન વગેરે સ્પષ્ટ જણાઈ આવશે આ સિવાય માત્ર ગાયની કુરમાની વિષે આજ સુરામાં કંઈ પણ કહેવામાં આવ્યું નથી. કુરાને શરીરમાં એકલી ગાયનું વર્ણન ત્રણ સ્થળે, વાહરમાનું બે સ્થળે અને ખાનાના હવાલ જાનવરની ટીપમાં ૧૧ સ્થળે ગાયનું વર્ણન માંસ ખાવાના સંબંધમાં આવેલું છે. નહિ તો અનેક સ્થળે તેમનાં નામો આપ્યા છે. મતલબ કે જ્યાં માંસ ખાવાના સંબંધમાં લખ્યું છે ત્યાં ખામ ગાયનું જ માંસ ખાવાની તાકીદ આપવામાં આવી નથી. પણ માત્ર હવાલ જાનવરોના નામની ટીપમાં ગાયનું નામ પણ છે. જ્યાં જ્યાં કુરમાનીનું વર્ણન છે ત્યાં ત્યાં હજની સાથેજ તેનો સંબંધ છે. અર્થાત્ હજ પ્રસંગે કુરમાનો કરવા માટે જે જાનવરોના નામ જણાવેલાં છે તેમની સાથે ગાયનું નામ પણ છે, પણ હજના પ્રસંગે ગાયની જ કુરમાની કરવાનો ખામ દુકમ નથી.

મુરાહનમાં:—“વકુલે ઉમ્મતિન જઅલના મન સકન બિયુઝકુસ્ત મંજાહે અલામા રઝઝમ મિન બહિમતિલ અ-આમ”

તરતુમો:—અને હરેક ફરકાને માટે કુરમાની મુકરર કરી છે કે જેથી ખુદાને તે રિક્ક સાથે માફ કરે કે જે રિક્ક તમને જે ખુદાએ મવેશીઓથી (દોરથી) આપેલું છે.

(આ લેખનો ધંધો મનન કરવા જોઈ શાગ આવતા અંકમાં.)

શરીરનું આરોગ્ય સાચવવા બ્રહ્મચર્ય પાળવાની ભારે અગત્ય.

લેખક સદ્ગુણાનુરાગી કપૂરવિજયજી (મુ. સર્વો);

(૧) લોહી માંસાદિક શરીરની સાત ધાતુઓમાં વીર્ય એ સદુષ્ઠી યદીઆતીને ઉપયોગી માત્ર શરીરના આરોગ્યને ખાસકરીને ટકાવી રાખનારી તંબા 'પુષ્ટિ' આપનારી છે.

(૨) વીર્યને શરીરના ગળ તરીકે બ્યવહરમાં આવે છે. તેની અનહદ ક્રિમત છતાં તેને પૂરી કાળજીથી સાચવી રાખવાની અને તેનો સાગમાં સારો ઉપયોગ કરવાનું બહુ વિરલાનેજ સાંપડે છે. એવું મદ્દમાગ્ય જેને પ્રાપ્ત થયું હોય કે યાવ તેઓનો જન્મ સાર્થક સફળ લેખાય.

(૩) ૨૨ વીર્ય મંરક્ષણની ક્રિમત જે સારી રીતે સમજતા હોય તેમણે તેના ખરા ઉપાય રૂપ બ્રહ્મચર્ય પાળવામાં કસર રાખવી ન થયે. મન અને ઇન્દ્રિયોને લગામમાં રાખવાના સતત અભ્યાસથી તેનો લાભ મળી શકે છે. ૨૨ વીર્ય મંરક્ષણથી અનેક ઉત્તમ લાભ મેળવી શકાય છે. અને અણુમેલના વીર્યનો નાહક વિનાશ કરી દેવાથી, તેની કુટેવથી અનેક ઉત્તમ લાભ ગુમાવાય છે. અતુભવ કરી નેત્રાથીજ એ ઘાત હસ્તામલગી જેમ મુપતીત થઈ શકે એમ છે.

(૪) એકદ વિષય બોગની લાક્ષણી પાશવ વૃત્તિનું સતત મેવન કરનારના જે હાલકવાલ થાય છે, તે જેમ જાણીને પણ સુત જનોએ સરેખા મેનીને ચાલવું થયે છે. સહાય જનોને એથી વધારે શું કહેવું ?

(૫) પાશવ વૃત્તિનું કાયમ સેવન કરનારા અનેક આક્રમક શ્યાદિક રોગોને જાતેજ જોડારી લે છે. તેવા મુદ્દ જનોને જન્મલેગ મેતતિ થવા પામે છે. અને જે હદાય થાય છે તે તે સાવ તકલાદી સૂત્ર વગરની નમાલી હોઈને બહુધા ખીજને ઉપયોગી થવાને બદલે બોળ રૂપ થાય છે. અને વળી વારસામાં માનપિતાના લાગુ થયેલ શ્યાદિક રોગથી જુગ પ્રાયઃ જયવા પામતા નથી. આવી ભારે હાનિ રચઝંદતાથી વીર્યવિનાશ કરવાવડે થાય છે.

(૬) સામાન્ય રીતે પુત્રના શરીરનો બાધો ૨૫ વર્ષ અને પુત્રીનો ૧૬ વર્ષ બધાઇ રહે છે તે પહેલાં તેમની કાચી વયે કેવળ મોદવસ લગ કરી દેવાં એ મૂન અને દિનગ્રી માળાપોને લાજમ નથીજ.

(૭) કાચી વયે કાચા માથા છતાં લગ થવાથી અનેક પુત્ર પુત્રીઓ અસંગે મૃત્યુ વસ થાય છે. ત્યારે માતા પિતા ખરાય છે ખરા, પણ તેનો નકમો ખતાયો કરવાથી વળે શું ? અગરી કંઈ સુધરી શકે ખરી ? નહિજ. ખાણી પીધા પછી ઘર પુઝવાથી શું વળે ?

(૮) આટ આટલું વીતવા છતાં મન જનોની આળો ઉપડતી નથીજ; પકડેયું ગદાપુત તેઓ તજતા નથી. અને આત્મચ દહક પ્રજની છદ્મી ધુગધાણી કરી નામે છે વળી તેમાં બહાદુરી સમજે છે. શરમની વાન છે.

(૯) મજસુત, નિરોગી, સુખી, પ્રતાપી, ને સદગુણી પ્રજ પેદા કરવા ઇચ્છતા દરેક માન પિતાએ જે તેજ બ્રહ્મચર્યના અગણિત લાભ વિચારી, જેમ અને તેમ ટેક રાખી, ડંડાથી તેનું લાભો વખત પાલન કરી, ૨૨ વીર્યનું મંરક્ષણ કરના પ્રથમથીજ દેવાવું જેમજે.

(૧૦) બ્રહ્મચર્યના ઉત્તમ નિયમેનું પરિપાલન કરવાથી શરીર સ્વાસ્થ્ય ચિત્તની પ્રમતના, ગૌરવ હિસાહાદિક અનેક ઉત્તમ લાભ અર્જીજ સાંપડે છે. અને અનેક રીતે પરમાર્થ આર્થે ૨૨ વીર્યનો સદુપયોગ કરવાથી ઉત્તમ ગતિ યા સદગુણ પ્રાપ્તવડે આત્મ કિમતિ સાધી સ્વપર ઉપકારક બની આ દુર્લભ માનવબલ લેખે કરી મકલ્ય છે.

(ઇન્દ્રિયમ.)

દેહ-મનઈન્દ્રિયદમનથી થતા અનેક લાભ

લેખક સત્સંગાતુર્ગંગી કર્પૂરવિજયજી (સુ સંભા)

૧—શુદ્ધ હતા પાણી અને અન્ય દેવ સાથે સ્વ આરોગ્ય ટકાવી રાખવા માટે સબુ કોણે પોતાને શ્રવે એટલે નીચે શે તેવી જાતમહેનત કરીને કે જરૂર પ્રયત્ને પોતાની ગરીબ કસવાની બારે જરૂર છે.

૨—દિવસો સુધી જાગ કસરત કર્યા વગર કદાચ ચાને છે શરીર નબી શકે ખરું, પણ નીરાળી રહી શકતું નથી. તેથીજ પ્રવૃત્તિને માફક આવે એવી ગમે તે જાતની અગમહેનતની આરોગ્ય સાચવવા માટે ખાસ આવશ્યકતા ગદે છે ખરી. અગમહેનત કરવાથી મન પણ પ્રસન્ન રહે છે એટલે મગજનું કામ પણ મારું થઈ શકે છે તે વગર મગજ હીક મામ કરી નથી શકતું.

૩—જેમ સોહ-સોહ પડ્યું પડ્યું મટાઈ-ખમ્પ જાય છે, તેમ શરીર પણ જાતમહેનત વગર અગમહેનત કર્યા વગર અનેક જાનના રોગનું રચન બની વિનાશ પામે છે. અગમહેનત-જાન મહેનત એક અગમ પૌષ્ટિક ખોરાક જેવી મગજ સારના નીચે છે.

૪—શુદ્ધ અન્ન જગ સાથે ખુબી હતા-ચોખ્ખી હવામા મસરત કરનારનું આરોગ્ય આગાહ રહી ગદે છે.

૫—જાતમહેનતથી પાચનશક્તિ વીકે હીક બની ગદે છે.

૬—ખુબી પડે ખુબી હવામા અનેક વાવહારિ પ્રસંગે જાતે જાવા આનંદાની ટેવ ગાખવાથી સહેજે અગમહેનતનો લાભ મળી શકે છે. તેથીજ મૈયાદિ અથ જોમ અને તેમ જ બહાર ખુબી હવામા જવાનો અભ્યાસ રાખવો સકુને માટે સુખાકારી લેખાવો જોઈએ.

૭—પાચખાનાદિ અશુચિ ચાનામાં કાયતાથી નૈય અથ જનારની તબીબન જગડવાનો વધારે સભર છે.

૮—ખીન પણ આવશ્યક (જરૂરતા) કામ અને ત્યા સુધી ખીજના આધારે નહીં હોડના જાતે કરવાની ટેવ પાડવાથી શરીરમાં સારી રક્તિ-જાગૃતિ રહે છે અને કામ પણ ધારેલા વખતે નિયમિત બની શકે છે. ખીજો તો અલુછટકેજ કામ જનારના જોઈએ ખીજને આધારે જ રહેનારા કેટલાક મામ આવડા ગહેવાથી કે અનિયમિત થવાથી પોતાને હીક સતેષ મળતો નથી.

૯—ખીન તાદિક જોઈએ હર કંઈ મામ જના આશયથીજ જાનું નાખે છે તેઓના શરીર સાવ નાખુ-માદના જેવા રહે છે. તેમને ઘણે જાગે પાચનશક્તિ મદ ગહેતી હોવાથી અને જાતની ઉત્તેજક દવાઓ લેવી પડે છે તેમ જ પુષ્કળ દ્રવ્યને વ્યય કરવા જતા તેમની તબીબત હીક રહી શકતી નથી. જાતજાગીની દવાવાદ તેઓની કાયમ ગદા કરે છે. જાતમહેનત કરવાની ટેવ પાડવાથી તેમની એ જાંધી ફરીવાર તેમ જામ અત આવી જાય છે. જાતિ અનુભવથી તેની ખાતી ફરી શકાય છે.

૧૦—દરેક ધાર્મિક કરૂણી યથાવિધિ આરધાનનાથી કરનાવડે સુવ જાણ બહેનો ધારે તો અગમહેનતનો અપૂર્વ સાન મહેજે જોવાથી, શરીરઆરોગ્ય સાચવી શકે છે.

૧૧—પદ્માસનાદિક ધ્યાનમાં આમનોનો અભ્યાસ-મહાવરો રાખવાથી અને શુદ્ધ દેવ ગુણના ઉત્તમ ગુણોનું ધ્યાન એકાગ્રતાથી ચિન્તન કરવાથી મન ને પવનનો ન્ય યર્થોથી તન મનની શુદ્ધિ થતો પ્રસન્નતા વધે છે.

૧૨—ચિત્તની પ્રસન્નતા બની રહેવાથી અનેક લાભ થાય છે રોગો ટળે છે, નવા રોગો જ્ઞતા નથી અને આત્માનું સદૃશ સ્વાભાવિક સુખ અનુભવાય છે. નકામા સંકેપ વિકલ્પો શુભ ધ્યાન બળથી સમાવી દેવાથી એ અપૂર્વ જ્ઞ મળે છે

૧૩—શુભ ધ્યાનની પુષ્ટિ માટે ઉપવાસાદિક ખાલ વધની પણ જરૂર છે ખોટી લાલચો તજવાથી એ સહેજે બને છે.

ઈતિશમ.

જીવનસાર્થકતા કેમ સાધી શકાય ?

૧—આત્મોન્નતિ કોને પ્રિય નથી ! આ જગતમાં જૂનમાવ અત્મજેયને માટે અનેક વિધે પ્રયત્નો કરે છે, અને તેમ કરવામાં માર્ગમાં આવતી મુશ્કેલીઓને પણ શોધીથી સહન કરે છે. મનુષ્ય જીવનની અગત્ય અને અમૂલ્યતા સંપૂર્ણતાથી અને પુરિષ્કર્ષ સમજવી એ પ્રત્યેક વિચારશીલ મનુષ્યનું આદ્ય અને આવશ્યક કર્તવ્ય છે. હાથી કોઈ પણ પ્રકારે ગાળવામાં જ વ્યક્તિ સ્તરીકેનું જીવન ગાળુ કહેવાય નહિ, અજ્ઞાનતાપૂર્વક અને જ્ઞાનવત્ જીવન ગાળવામાં અને જ્ઞાન જીવનની યથાર્થતા સમજી ગાળવામાં આવતી હાથી વચ્ચે મહાપરત્ અને પરમાણુના જેટલો તફાવત છે. કોઈ વ્યક્તિ ધારે તે પોતાના જીવિતને ઉન્નત દશાએ પહોંચાડી શકે અને તેને આદર્શ બનાવી શકે, અને ધારે તે અધોગતિની અન્તિમ પરાકાષ્ટાએ લઇ જાય. પ્રથમ વિધનું જીવન સુખરસનાર વિરલ મનુષ્યો જ હોય છે અને પોતાના વિશુદ્ધ અને પવિત્ર જીવનથી માનવોદારના કાર્યમાં ધણો અગત્યનો ભાગ ભજવે છે. તે પોતાને માટે અથવા સાર્થસિદ્ધિ માટે જીવતા નથી, પણ પોતાના અન્તિમધુઓના ઉદ્ધાર અને દુઃખ નિવારણ અર્થે જ પોતાનું જીવન અર્પણ કરે છે. વિશ્વનો ઇન્દ્રિયસ આપણી સમક્ષ દેહનાથી સાદી પરી ગણા છે, કે સાર્થ સાધનાના પૂરકો-ભયે પછી તે અતિ દીન બિહુક હોય, ચાતો મહાન અને સર્વોપરિ સામ્રાજ્યના સાસક હોય-કાળના અનન્તરાહી પ્રસાદમાં ચિગ્રકાલને માટે તણાઈ લઈમાથી અન્ય યજ મયા છે, જ્યારે સાધુચરિત અને પરાયે જીવનને, ભોગ આપનારી વ્યક્તિઓ માનવહૃદયમાં અને સારી જગતમાં અન્તર્ષટ વિષે 'સાશ્વતકાલ મુખી આદેષાધ ગરી છે. વિશ્વના મહાન વિજેતાઓ અને નીતિરિચારદ અનેક પુરુષો અનાવરન કાલની ગદન ગુદામાં સદાને માટે દટ છ ગણેતા આપણે પ્રત્યક્ષ જોઈએ છીએ. કયો માનવહિતસાધક પુણ્યક્રમની ચિત્તગુદ્ધિ અને કયા આત્મજીવનની શ્રદ્ધ કરવા માટે પુક્તિ અનેક પ્રયુક્તિઓનો આશ્રય કરનાર મનુષ્યની અધમગતિ ! કયા નિષ્કામ જીવન ગાળનાર મનુષ્યનું તપોમળ અને કયા અર્થ પ્રાપ્તિ માટે આત્મનુજ્ઞાના મગા રેતનાગ્ની પિશ્ચાયટિ વાયક ! અને સંપૂર્ણ પ્રતીતિ છે કે તું આવા નીચ અને અમર આત્માની અવનતિ કરનાર જીવનને શીલકુલ પસંદ કરશે નહિ. એ સસ છે કે આપણી ચિત્તશક્તિ અધમ કાર્યો કરવા તરફ વધુ વળે છે, પણ ખરો પુરુષાર્થ તે તેના પર સંક્રમ મેળવેલો જોમાં જ રહેલો છે. એ જુલુ જે સાધી ન શકે તેને નિઃશંક નરપશુની કૃપા આપ તે દયાથી જીવાવન મળત.

૨—જનસમાજ સત્યુદ્યો અને દુષ્ટચરિત મનુષ્યો એમ બે ભાગમાં વિભક્ત થઇ ગયેલો આપણે પ્રાચીન સમયમાં અને સામ્રાજ સમયમાં જોઈ રહ્યા છીએ. વિશ્વમુદાનો—સંસારચક્રનું અટકુ અખંડ અને નિત્ય ગતિમાન રહે એ હેતુથી ચોક્કસ એ એક પ્રયોગ છે. જમાવનારમાં ગાવણ પેદા થયો, અનેક અમાનુષી કૃત્યો આચર્યાં, માનવહત્યાકાંડની અવધિનો પાર ન રહ્યો, જનકામળને હરી લઈ જવાની નાશકારક અને દુષ્ટશુદ્ધિ અંતરમાં પ્રાદુર્ભૂત થઈ; અને એ સર્વ પાપી કૃત્યોનું ઉદ્ધર્તેના આત્મનાશમાં પરિણત થયું. કૃષ્ણાવતારમાં પણ અનેક દુર્ગંહિતનામ મનુષ્યો જન્મ્યા, અને પોતાની પાછળ બદનામ અને અપદ્ધર્તિનો વારસો પોતાના ઉત્તરાધિકારીઓ માટે મૂકતા ગયા કંસ, શિશુપાલ અને સુયોધન જેવા પાર્થિવોએ પોતાની આશ્રિત પ્રજાઓને હાથહાથ પોદારવી નિધુરતા અને નિર્દયતાની હદ ઓળંગી સ્વેચ્છાતુચારી વર્તન ચલાવ્યું. પણ હંમેશા વસ્તુને હદ હોય છે. તેમના નામે દુનિયાને દુષ્ટચોતુ ક્રેનું પારિતોષિક લખ્ય ચાલ્યું છે, તેની પિઠાન કરાવી

૩ આપણે અનેકવાર જોઈએ છીએ કે કેટલાક મનુષ્યો પોતે ઉચ્ચકુળ વિધે જન્મવાથી કૃતાર્થ થઈ ગયા હોય એમ માની જીવન ગુજારે છે. પણ આ ધારણાને સેવકમાં તેજો મહાન બૂઝ કરે છે. ઉચ્ચકુળમાં જન્મ્યા એટલેજ જીવનની સાર્વજનિક થઈ ગઈ એમ માનવાનું નથી, પણ હૃદયે તમને નધારે ઉચ્ચ જીવન ગાળવાની તક આપી છે, એમ સમજ વધારે ને વધારે ચારિત્રી શીલ બનવું જોઈએ. કેટલાંક જનો એમાં પણ છે કે જેઓ નિમન કૃપ વિશે અપતનનાથો પોતાની જાતને તેમજ દેવને ધિકારે છે આ પ્રકારનું વર્તન સર્વથા નિંદ્ય છે. આ વિષય પડાવે જગત નિર્ગતાનો હાંધી અંગોગર હેતુ હોવાજ જોઈએ અને જંજ, કિન્તુ મર્ત્યાં માયાના આપરણથી રેરાઈ વારતચિકતા અને તથ્ય શું છે, તેના દિશિત્વ અંશે પણ ખ્યાલ કરતાં નથી, એ નિમિત્ત સિકાન છે કે આપણી આજીવનવાણી વાતાવરણ આપણા સંસ્કારો અને હૃદયના ભાવો પર પ્રભુ મોટી અસર કરે છે, અને તેથી આપણા જીવનમાં સુમદાન પન્નિર્વન થાય છે. આપણા પ્રત્યેક કાર્યમાં આપણા મનની ભાવનાઓ અને વસિઓ પ્રતિનિમિત્ત થાય છે, એટલે સંસ્કારી માણસોનો સંસર્ગ પ્રાપ્ત થયો એ મહાભાગ્ય છે. પણ એથી જેઓને એ પ્રાપ્ત થયું નહિ હોય, તેઓએ લવલેસ પણ નિગમ થયું ન થયું. જગતના સુવિખ્યાત સુપ્રસારકો, મહાન ગાત્રનીતિઓ, પુરુષોદયારક સૈનિકો, આત્મર્થાવહ શોધીના કર્તાઓ. એ સર્વે ગંભીર તથા નીચ માયાપના હૃદયમાંથી જ જન્મ્યા હતા. નેપોલીયન, લોહીઝ જ્યોર્જ, રજીન્ડ્રાસિંહ, જ્યોર્જ રીડિંગસન એ બધા ઉપર્યુક્ત પ્રકારનાજ મનુષ્યો છે. પણ તેમનાં કાર્યોએ આખી દુનિયાને આશ્ચર્યના સમુદ્રમાં ગરકાવ કરી દીધા છે. મોટાં પ્રાપ્ત કરવી એ આપણા હાથમાં છે. આંગ્રજોની શિરોમણિ અને અનુપમ કવિત્વશક્તિ અગાધ ભંડાર શૈક્ષણિક કરે છે કે:—

“Some are born great, some achieve greatness, and some have greatness thrust upon them”.

આમાં દ્વિતીય પ્રકારની મહત્ત્વ સર્વથા અપેક્ષ્ય છે, અને તેની પ્રાપ્તિમાંજ ખરો પુરુષાર્થ જગતી નીકળે છે. વિગત દૃષ્ટિથી વિચાર કરતાં અન્નિમ તાગતમ્ય એટલુંજ નીકળી શકે કે પાર્થિવ સુખોની પ્રાપ્તિ માટે નિપ્રયોજન થયાસો કરવા કરતાં આત્માની ઉચ્ચતા અને પારોક્ષિક મદ માટે પ્રયત્નો કરવા સહનધા એકરકર છે. તરવણનો એ રથાપિત સિદ્ધાંત છે, કે આત્મા પામે આ વિશ્વમાં અન્નિમ પ્રસારતી મદ્ય વસ્તુઓ નાગરંત છે. અને જે માણસ આ સત્યને

જાણીતો હોવા છતાં, બૈદિક સુખોપાદેશ માટે છે, તેના સર્વ પ્રયત્નો-વ્યોમ્નિ ચિત્રકલ્પના-જવાબ છે.

૪. આપણા પૂર્વજો જીંદગીની ઉપયોગિતા મોક્ષસંપન્ન સમગ્રતા હતા. તેઓ તેની અસ્થિરતા તથા અસ્થિરવિનાશપણાથી પૂર્ણ વાકેફમાર હોઈ તેનો સર્વોત્તમ ઉપયોગ કરવાનું ચૂકતા નહિ. આમરજીવન તેમના પ્રયત્નો એકજ હેતુની પ્રાપ્ત્યર્થે હતા અને તે મોક્ષ પ્રાપ્તિ અગર તો પોતાની આત્માની મુક્તિ. હવે જો આપણે આધુનિક કાલ તરફ દૃષ્ટિપાત કરીશું તો માંવમ પદ્ધતિ કે આપણે તેમનાથી સાવ પ્રતિકૂળ જીવનજ ગણી રહ્યા છીએ આપણું લક્ષ્ય ધનસંચય છે. આપણે અનેક પ્રકારનાં સુખો ભોગવવાને લાલસા રાખીએ છીએ, અને જીવનનો જે પરમ હેતુ છે, તેને કોરે ચૂકી દઈએ છીએ. ફનીઆં અધ્યાત્મવાદ-Spiritualism-ને બદલે મુડીવાદ materialism ના સિદ્ધાંતમા માનવા લાગી છે, અને એનાં માફં પરિણામો છેઃકા મુરોપી વિચરે જગતને પ્રત્યક્ષીકૃત કર્યાં છેઃ લોકોની વૃત્તિ બદલાઈ છે ભાસ્તવર્થ પણ પોતાની પ્રાચીન સંસ્કૃતિ અને મહત્તાની પુનઃપ્રાપ્તિ માટે પ્રયત્નો આદરી રહ્યો છે. જો આપણે યથાવસર જન્યુત ચક્રં નહિ તો ભાવિ શું શું વિટંબણાઓ લાવશે, એ કહેવું તત્ત્વ અગત્ય છે. જના પણ રિયલિતને બદલવી એ આપણું હાથમાં છે. પ્રાચીન સમયમાં ધર્મ સર્વ વિષયોમાં પ્રાધાન્ય providommanace ભોગવતો અને અન્ય સર્વ વસ્તુઓ ગણી મનાતી ધર્મ તેમને પ્રાણાધિક પ્રિય હતો, અને ધાર્મિક જીવન-દ્વારા સ્વર સુખ પ્રાપ્તિનો અદિતીય લાભ સંપાદન કરતા. પશ્ચિમની સંસ્કૃતિને યોગે આપણામાથી ધાર્મિક જીવન સર્વતઃ નષ્ટપ્રાય થયું છે. ભક્તે અપવાદ રૂપે કેટલાક હોય, જનાં પણ સખેઃ જણાવવું પડે છે કે હીદીજનતાની વધુમતિમાં ધર્મનો અભાવજ છે. આ દીકા વાચકને વધુ પડતી લાગશે પછી એ સહ વાત છે, અને આપણુ કૃત્યો એ વાત પ્રતિપાદિત કરે છે. ચિરકાલથી ગણામા પડેલી ગુલામ ગીરીની બેડી અને તદ્દનન્ય અધમવૃત્તિઓનેજ આભારી ગણી રાકાય. પછી હિંદના મુખાગે એ મહાન અન્યક્ષરના પ્રદેશમાં ધસડી જતો પ્રવાહ બટકયો છે. હિંદીઓ-ઓ અને પુરૂષ-ધાર્મિક અને સસમય જીવનનો ઉદ્દેશ વસ્તુતઃસમજ ગયા છે.

૫ પ્રાચીન હિંદની સંસ્કૃતિને યોગ્ય એવા ગુણો-જેવા કે, દયા, કર્તવ્યપરાયણતા, પરોપકારવૃત્તિ, ધર્મસ્તતા-આપણામાંથી અટસ્થપ્રાય થયા છે. તો એમનો પુનરુદ્ધાર કરવો એ પ્રત્યેક હિંદનિવાસીનો ધર્મ છે. દયાનું મદત્વ વર્ણવતા કલાપી કહે છેઃ—

“ દયામાં બ્રહ્મ પ્રીતિનું કાઠ ભાન જનો કરે.”
ઉપરોક્ત ગુણોના અભાવને લઇનેજ આપણું અધઃપતન થયું છે. એમ કહેવામા કાઠ, પણ તરેહની અત્યુક્તિ થવાનો સંભવ હું લેખનો નથી.

૬. આટલું કહ્યા પછી અંતમા કહેવાનું એટલુંજ કે ધર્મરે આપણને જે બક્ષિસ આપી હોય. ભલે પછી તે બુધ્ધિ વિચક્ષણતા હોય યાતો પ્રેમદર્શિ હોય યાતો પ્રમાણિકતા હોય-તેનો યથાર્થતા પૂર્વક ઉપયોગ ફની પોતાના જીવનને અત્યુત્તમ ગનાવડું. પ્રશ્ન સંસ્કૃતિમાં એ સદ્બુધ્ધિ પ્રેરે !

છાટુભાઈ નારાયણ જોશી.

દેવાં માટે કરોડો રૂપીઆનો ખર્ચ તથા લાખો જીવોની નિર્દય હિંસા
તે સામે અમેરીકામાં ફેતેહમંદ સીલચાલ.

૧ દવાઓ માટે કરોડો રૂપીઆનો ખર્ચ.

આખી દુનીઆમાં જુદી જુદી દવાઓ માટે દર વર્ગે કરોડો રૂપિયાનો ખર્ચ થાય છે. માણસ જાતનો મોટો બાગ ધણો ગરીબ છે, અને લાખો માણસો દરરોજ ઘોડાં ધણાં બુખ્યાં રહે છે. આવા અતિશય ગરીબ માણસ મોંઘી દવાઓ ખરીદી શકે નહીં એ કુદરતી છે.

૨ દવાઓ માટે લાખો જીવોની નિર્દય હિંસા.

શાળાની રસી તેમજ ખીજ જાતની રસીઓ, તેમજ કેટલીક જાતની દવાઓ જનાવના માટે લાખો ખીચાગં જનાવરોની નિર્દય હિંસા કરવામાં આવે છે. એવી જાતની દવાઓ શરીરમાં દાખલ કરવાથી હજારો માણસોનું લોહી ઊંડી બને છે, તેઓ બચકર દગોના બોગ બને છે. અને નીચા ડીમાઈને મરણ પામે છે. તે સંબંધી સત્તાવાર દૃષ્ટિકોણ પ્રસિધ્ધ કરવા માટે ઈંગ્લંડ તથા અમેરીકામાં ખાસ મંડળોઓ છે. (Anti Vivisection Societies.)

૩ અમેરીકામાં શોધ.

અમેરીકન ડાક્ટરોએ Chiropractic (કોચો પ્રેક્ટીક) નામના દરેક મટાડનારી વિદ્યા શોધી છે. માણસની ખરડાની કોષ્ટનાં હાડકાં (the bones in the spinal column) કોષ ગેરવ્યવસ્થા થવાથી જુદી જુદી જાતના દરેક થાય છે, અને તેથી ખરડાની કોષ્ટના ખાખીરાગા ભાગને દાખલે સરખા કરવાથી જુદી જુદી જાતનાં દરેક મટે છે અને તે વિધાને Chiropractic તરીકે ઓળખવામાં આવે છે.

સાચું વિધાન લખેલમ કરીને ને મારગે

દરેક મટાડે છે તેમને Chiropractors કહે છે.

જે બચકર દગો સાધારણ ડાક્ટરી વિધાના જાનથી મટતાં નથી તે Chiropractic ના જાનથી મટે છે. તેના દરેક મટાડનારા દાખલા પ્રસિધ્ધ થયા છે.

૪ અભિપ્રાયો.

"Chiropractic removes the cause of disease more promptly, radically and permanently than any other known method"—G. M. Patchen, M. D. (*The Open Door*, New York, January, 1921.)

Chiropractors' heal "cases that allopaths, homeopaths, and osteopaths fail to cure. There are thousands of such cases right in this state to-day."—J. S. Wilson, former Mayor of Berkeley, California (*The Open Door* New York October, 1921.)

૫ અમેરીકામાં ખાસ કોલેજ.

Chiropractic શીખવવા માટે અમેરીકામાં ખાસ કોલેજ છે.

The 'Mecca' College of Chiropractic, 122, Roseville Avenue, Newark, New Jersey.

આવી કોલેજમાં બહુતે પાસ થયેલા સેક્રી ડાક્ટરો, (Chiropractors) લાખો અમેરીકનને ધોષપણ દવા આપ્યા વિના કે ઓપરેશન કર્યા વિના બચકર દગોમાંથી માલ મટે છે.

૬. પ્રાર્થના

Chiropractic સમઘી વીચતવાર
માહીતી મેળવવા માગી નીચેને શીરનામે ખર
વહેવાર ચનાનના તથા તે નિધા સીખના માટે
ખાસ યુવકોને અમેરીકા મોકલવાની આ દેશના
સત્તાવાળાઓ તથા શ્રીમતો મહેરમાની દરે
અને તેને પગિલામે દવા વિના ધોડા ખરચે
લાખો યુરો, સ્ત્રીઓ તથા માળકોને ત્રાસદાયક
ખીમારીઓથી બચાવવાનું મદદમુખ્ય તેઓ
કમાય એવી મારી પ્રાર્થના છે —

1 The Editor *The Open*

Door, 400 Fourth Avenue, New
York. U. S. A

2 The Editor, *The Truth*
Teller, Battle creek, Michigan,
U. S. A

3 The Secretary, The Ameri-
can Medical Liberty League
1 Van Buren Street, Chicago,
U. S. A

દાખલ મેળને ભય નહીં માટે ૨૦૦૮૬
ખર લખવાનું ધ્યાનમાં રાખશે

લાલશકર લક્ષ્મીદાસ.
જુનાગઢ

શ્રી ચંદ્રાપીડ ને કાદંબરીની કથા

અધ્યાય ૧૫ મા.

ચંદ્રાપીડને શુકનાસનો ઉપદેશ

દાહમ

વૈશંપાયન શુભ મહે, સુગુને શુદ્ધ રાવ	
ને સપિમડળને કહે, જાગલી મુનિ રાવ.	૧
એ ગતે દિન કેળ્લા, વીત્યા કંઠા રાજ,	
ત્યારે ચંદ્રાપીડને, જનાનના યુગજ	૨
ધન્ધા તારાપીડને, ચંદ્ર તેથી ન ચર	
સાવન સામગ્રી મધી, કરારી શુભ તૈયાર	૩
યૌવરાજ્યાભિષેકનો, નિરધારો શુભ વાર, ^૧	
તે દિન આ યો ખાસ જ્યા તેવાગ્ય એન્વાર	૪
મળવા શુકનાસનો દને, આવ્યો ચંદ્રાપીડ,	
ત્યારે શુન્નાસે દીધી, સીખામણુ ધરી ધીર	૫
નમ્ર હતો મુળથી છતા કંઠા નિન્ધા વિશેષ	
ઉપસૂતને વિસ્તાળી દીધો શુભ ઉપદેશ	૬
જે જે જાણુ જોઈએ, જાણો છો સૌ તેડ,	
ને સૌ શાસ્ત્ર બહ્યાજ છો, પૂ. નિસદેહ	૭
તેથી તમને છે નહીં, દેવાનો ઉપદેશ,	
પણ કહું છું તે સામગ્રી, હિતમય તાતર અરોષ	૮

^૧ શુભ સુદર્શ. ૨ છે તાન-હે જાપ, માળખ વિરેતે વહાલથી કહેવામાં એ રામ
વપરાય છે.

શોધાધ.

યૌવનત્વ ^૧ અધાર ^૨ જેહ, રવિ પણ ભેદો ન શકતો તેહ;	
ગતો ^૩ પણ હેરી ના શકે, પ્રકાશ મોટો પણ નવ ટકે.	૧
અધાર ^૪ જીવાની તણું. એતું રાય ગદનછે ધણું;	
લક્ષ્મીમદ દારણુ અપાર, પરિણામે ય ન ચાત યનાર.	૨
અધારો જે અધિકારનો, તે તો દુઃખદાયક છે ધણો;	
અંજન વર્તિયા ^૩ ના મટે, હરનેરે ^૪ વાધે નવ ધરે.	૩
ગર્વ રૂપી ઉણુજ્યર તણી, ગરમી ઉપજે છે અતિ ધણી;	
(તિને) શીતળ ઉપચારો પણ હરી શકતા નથી નમસુનહે જરી.	૪
વિષય રૂપી વિષના સ્વાદનો, મોહ વિષમ દીસે છે ધણો;	
તે તો મન ^૫ અને મૂળથી, પણ કદિ હેઠ ઉતરતો નથી.	૫
રાજ્ય સુખની નિદ્રા ઘેર, એવી તો આવે હરી જ્નેર;	
કે શક્તી અંતે તેહથી, કદિએ લેશ જગાતું નથી.	૬
માટે કદું વિસ્તારે કરી, તર્મને રાજ સ્થાનને વળી;	
વગે પરંપરાનું રાજ, નવયૌવન રડું સુખસાજ.	૭
રૂપ અસાધારણ વર્ણો હોય, તેમજ શક્તિ અધૈકિક જોય;	
અકેકું એમાંનું ખડું, છે મદ કરનારું અતિ ધણું.	૮
તો પર્ણી ચારે ભેગાં હોય, તો શું બારી અનર્થે જોય;	
શાસ્ત્ર જળે ધીર ધોષ હોય, યૌવન-આરંભે કદિ તોય.	૯
ધણું કરી મેલી ચાય છે, શાસ્ત્ર બધાં બુદ્ધિ જાય છે;	
નેત્ર ધવળ યુવકનાં રહે, ચાય સરમજન ^{૧૦} પણ તે ખરે.	૧૦
યૌવન પ્રકૃતિ પવન સમાન, રળે ભાન્તિ ^{૧૧} ઉપજાવે જાણ;	
શુદ્ધ પત્ર ^{૧૨} સમ જનને દૂર, રવેચ્છાએ લઈ જાય જરૂર.	૧૧
ઉપભોગની મૃગ તૃણા ^{૧૩} યજી ઇન્દ્રિય મૃગ ^{૧૪} એચાથે નકી;	
વિષયા સક્તિ ટિંગળામ ^{૧૫} પેડ, અવળે મારે ^{૧૬} લઈ જઈ દેહ.	૧૨

૧ મદરૂપ-અધારરૂપ અધાર. ૨ તેજસ્વી ગતો. ૩ આંખમાં દવા આંજવાની રાગીથી સાધારણ અધાર-આંખગાપણું. આંખમાં આંખની રાગી. આંખવાથી મરી શકે છે, પરંતુ અધિકારના મદ રૂપી અધાર તેમ કરવાથી મટતું નથી. ૪ અધારથી. સાધારણ અધાર અર્થમાં પાલવાથી મટે છે, પણ અધિકાર મદથી થએલું અધાર તો મટતું નથી. અર્થમાં ધારે છે કે અર્થમાં શરી જાય છે. ૫ વિષ ઉતારવાના મનોથી. ૬ વિષ દૂર કરનારાં વનસ્પતિનાં મળાં સાધારણ વિષ મન મૂળથી ઉતરે છે, પણ વિષય રૂપી વિષ ઉતરતું નથી. ૭ શુદ્ધિ. ૮ પ્રેમપુષ્પ બીજે અર્થે લાલચ સુકત. ૯ રળે શુભી ચલી જાનિ જમ. બીજે અર્થે ધુણતું ઉણુ ૧૦ પવન જેમ સૂઈ પાંદડાંને પોતાની સાથે દૂર લઈ જાય છે, તેમ યૌવન પ્રકૃતિ પણ માણસ રવેચ્છા પ્રમાણે લઈ જાય છે. ૧૧ મગજ. ૧૨ દંડિયા રૂપી હરણ. ૧૩ દિશાઓની ભાન્તિ, ખાંડો મટો મટે નહિ તે.

પુરૂષ તણો કરતીજ વિનાશ, પણ તમ સરખા ઉમરે ખાસ;
ચંદ્ર કિરણ સ્થાટિકમાં જેમ, 'ઝડ પ્રવેશ કરી રે' તેમ. ૧૩
નિર્મળ મનમાં હોજ ઉપદેશ, કરી રહે છે તુર્ત પ્રવેશ;
ગુરુ વચનો નિર્મળ શુભ છતાં, મૂર્ખતણા ઠાને પેસતાં. ૧૪
જળ સમ^૧ ઉપમવે છે દુઃખ, તેથી તજે છે થાવા મુખ;
પણ તે ગુરુવચનો નિર્મળાં, સુઘ પુરૂષ કનિ જાઈ બલાં. ૧૫
સંખાભરણુ^૨ કરીને^૩ જેમ, તે સુધિમુખ^૪ શોભાવે તેમ;
સધ્યાના શશિ જેવો બેશ, ગાન્તિકારક ગુરુ ઉપદેશ. ૧૬
સાથ^૫ તિમિગ^૬ સમા દોખને, દરિ લે સૂખ દેતો સુગને.
એવે કરી શિર કચ્છને^૭ જેમ, જરા^૮ કરે છે નિર્મળ તેમ;
દોષોને ગુણરૂપમાં ધરે, એવોછે ગુરુ શોધન ખરે. ૧૭

દોહરા.

તમે હજુ ચાખ્યો નથી, વિષયવાદને રાજ;
માટે જોખ મલાતણે, મોગ્ય સમય છે આજ. ૧
કુમ્ભાયુધના^૯ જાણ્યો, જે હર કાણું થાય;
તો તેમથી જળ પડે, બોધ બધો વહી જાય. ૨
દુષ્ટ પ્રકૃતિવાનનાં, વપર^{૧૦} સુકુળને જાન;
અગ્નિ ચંદન કાઢેને, દહે ન શું રાજન ? ૩
ગુરુઉપદેશ પુરૂષને, છે જળ વિષ્ણુ શુભ સ્નાન;
મનના સૌ મજ ધોઈને, કરતો નિર્મળ વાન. ૪
ગુરુઉપદેશ પુરૂષને, અગર^{૧૧} જદ કરનાર,
પલિત વલિત^{૧૨} ન કરી જરા મંબીરતા દેનાર. ૫
ગુરુઉપદેશ પુરૂષને, ભારે^{૧૩} કરતો રાય;
પણ તન જાડું નવ થતાં, વિરૂપતા નવ થાય. ૬
ગુરુઉપદેશ પુરૂષને, કહ્યુંજુલુ^{૧૪} ગણાય;
પણ તે કંચન વગરનું, અષ્ટ ધોલ જણાય. ૭
ગુરુઉપદેશ પુરૂષને, વિચિત્ર દેવીપ્રકાશ;

૧ જળ નિર્મળ છતાં કાનમાં પેમે છે તો દુઃખ કરે છે તેમ ગુરુ વચનો પણ નિર્મળ છતાં મૂર્ખને કષ્ટકોટાર લાગે છે. ૨. સંખનાં આભરણુ ૩ હાથીને. ૪ કાઢ્યા પુરૂષના મુખને. ૫ સધ્યાકાળના અંધકારને શીતળ ચંદ્ર જેમ દૂર કરે છે તેમ ગુરુના શીતળ ઉપદેશ મુગના દોખને-અજાનને દૂર કરે છે ૬ માધાના વાળને ૭. જદાવરથા ૮ કામદેવતા. ૯ દુષ્ટ પ્રકૃતિ વાળને સારું કુંજ અને જ્ઞાન વિનથી કરી ચકતાં નથી, પણ ઉલટાં ખીળને ચંદનના ઘાંકડાના અગ્નિની પેડે દુઃખ કારક બને છે. માટે તે સુકુળાદિ નકામા છે. ૧૦ જદાવરથા આપ્યા વિનાજ શદના જેવો મંબીર કરે છે. ૧૧ પલિત-વળાયાં વાળો, ને વલિત એટલે ચામડીની કરમલીઓ. ૧૨ પળાં વાળો. ૧૩ મોટાં વાળો ૧૪ કાનના આજુબાજુ-અંધકાર ૧૫.

ભયતિ આપે એવો કે, હનુમાનનો ન આપ,	૮
૬૬ વૃષને, તો આ વારતા, વિશેષ લાગુ થાય;	
કારણ, વૃષને બોધ દે, એવો કોઈ જાણાય.	૯
મયથી સર્વે જાણ્યો, માન્ય કરે વૃષવેણ;	
સાચું, બહુ કોણ કે, લાગે ને દુઃખદેણ.	૧૦
મળે કદી કેનાર તો, મુણે ન તે નસાય,	
મુણે તો આજો મોઝી, બર્ધ જાને સૌ માય-	૧૧
અહંકાર કૃપ તાવતી, મૂર્ખથી નૃપચિત,	
૨' છે, ગમગણેલ જહુ, જરૂર કિત નુ ખચીત.	૧૨
વળી ગાનલક્ષ્મી ખરે, ગભ્ય કૃપી વિષ પાછ,	
રાગને વૃષજાતી, જડના ને નવજાણ,	૧૩
સ્વરૂપ એ લક્ષ્મીતણું, જુઓ ભૂપસુત આપ,	
કુદ્દો છો દિતનેજ તો, દર્શાવી દઉં સાદ.	૧૪
ચોદાનાં ખડો, કૃપી, કમળોમાં રેનાર.	
મમરી કૃપી જાણ્યો, લક્ષ્મીને નિર્ધાર;	૧૫

છંદપદ્ય.

હોર સાગથી બહાર, આવો એ "લક્ષ્મી જ્યારે,
 વિનોદ મોટું પ્રિય—મોડ પામેથી ત્યારે;
 નિર્ધારીયો લાવી છે, જતાપુ' દુષ્ટે તમને;
 પાગિનિતથી ગમર મંદથી વક્તવ્યનેર;
 મંચજતાઈ કુચૈઃચત્રા ચક્રી, વિપથી મોહનશક્તિ ને,
 મદર મદિગાઈ, કલિતાઈ લીધી દૈત્યુમતી કને.

૧

ન'એ, ચનાયા સુમ, જગતમાં હીકડ કોણે,
 દુઃખે મેળવી હોય, રહે મહા દુઃખથી તોણે;
 ગુણુ બંધનથી મજડ, કરીને રાખી હોણે,
 તો પણ નાશી જાય. સકાય ન ખાંજી કોણે,

ત્યતિ ગર્વી દળારો થોધ મ્હા, ખડો છંદો રાખોને;

૧ ૭ ખાજી રાખે રોડ પચુ, જાની રહે જાજી રાખોને.

૨

મર મરતા પન ગળેવિરેથી જાગી જાણે.

પરિચય તો એ રોડ-તણે રાખે ન જગાયે;

૩

૧ વિષના ગુણુ શરીરની જડતા ને નવજાણ. રાજ્યલક્ષ્મીના સંમંધમાં મનની જડતા ને નવજાણ. ૨ રક્તતા, પ્રેમ. ૩ વકતા, બીજે અર્થે આડાઈ. ૪ મયગતા, બીજે અર્થે અસ્થિમયતા. ૫ મૂર્છા પમાડવાની શક્તિ, મોહ પમાડવાની શક્તિ ૬ કેદ, ગર્વ ૭ કલ્યાણ. શરીરની ખો મનની ૮ શબ્દ કૃપી બંધનથી, બીજે અર્થે દોરીના બંધનથી.

જુએ ન' હોયું કુંજ, રૂપને પંજ નવ' પેળે,
 શીલપર નગર ન' કરે, ચતુરાધને નવ' લેળે;
 ધર્મ ન માને સંજે ન શ્રુતિને, ન ઉદારતા ગણકારતી;
 જુએ ન અતિશે માન પશું, સંદાચાર નવ' પ્રાણતી.
 સંભારે ના સત્ય, સુલક્ષણને પણ ન' લહે,
 ગાંધિયપુર સમ થાય, લોપ બેતામાં સુત હે:
 બમતી રહે સદાય, રહે રિચર કંઈ ના જરીએ,
 ખડગપૂથમાં વસી, યાય છે કહિન પાણીએ;
 નારાયણના સગિ વસે, ત્રિવેણી પર શાવાજ એ;
 નાંજે પંકજને તજે, ત્યમ તજતી વૃષ્ટનેજ એ. ૩
 લતા પેઠ એ વિટપ-સાથ બેડાઇ જાયે,
 જળ તરંગમાં સમી, ધરે અતિ ચંચળતા એ,
 રમિ બદલે રસિઓ, તેમ બદલે જનને એ,
 મોટી ગૂઢા સમી, બરી છે અતિ તમસે એ;
 વળી એતું હૃદય હરાય છે. રહા બર્મદર સાદસવરે,
 ને વર્ષા ઋતુસમ ક્ષણિક-બ્યોતિને ઉત્પન્ન કરે. ૪
 પિશાચિણી સમ ધણી પુરપની ઉન્નતિ જાણે,
 કીમે કુશળ અતિ અશ્વ-જનોને ઉન્નત કરે.
 સરસ્વતીની શોક, બની તજે વિદ્યોપતે,
 અશુધસમ ગર્જી ગ્રહે નહીં એ શુશુનાને,
 વળી માન્ય કરે ન ઉદારને હોય અમંગળ ત્યમ લડી,
 સુગન, કુર્સાન, ચર, દાવને, અશુણી ગણી તજે સડી. ૫
 વિનીતને પાતછી ગણી ખામે નવ જાયે,
 મનસ્વીને ઉન્નત ગણી હસી કાંદે ગાયે,
 પરસ્પરે કુસંપ કરવી જગમાં જળ જાણે,
 કરે ઉજ્જ્વળ છતાં, મુરી એ જ્વાલન જાણે,
 ઉપજ છે જલધિરથી છતાં, વજ્રાદી ધણી વધારતી,
 અમૃતની ભગિની છતાં, અંતે કડવી લાગતી. ૭

૧ આકાશમાં દેખાતું એક કલ્પિત નગર, જે દાણમાં દેખાય છે તે શુભ્રમાં દેખાતું જંબુ
 થઈ જાય છે. ૨ વિજયનું નામ છે. ૩ લતા વિટપ-ટક્ષને બેડાય છે, જે લક્ષ્મી વિટપ-લંપટ
 પુરપની સાથે પણ બેડાય છે. ૪ અંધકાર, તમો શુભ. ૫ દાણવાર રહે તેવા પ્રકાશ-શોભા. વર્ષા
 ઋતુના સંબંધમાં વીજળી, ૬ ધણી જ્ઞાનીની મોટાઈ, પિશાચિણીના સંબંધમાં ધણી પુર
 જેટલી-ધણી મારોમાં જેટલી ઉચાઈ. પિશાચી વખતે માયાના પ્રભાવથી પોતાની ઉચાઈ ધણીજ
 ઘંટાવે છે એમ કહેવાય છે. ૭ વિદ્વાનો ૮ વિન્ધ. ૯ ગીનગતા. મૂર્ખતા. ૧૦ પાણીના બંધાર
 માંથી. ૧૧ તરસ, આવાટ-ણ.

વિગ્રહ^૧ વાળા છના, નદી દેખાતી સ્પષ્ટ,
 પુરુષોત્તમરૂપિય છતા, પ્રીતિ બાધે છે કુષ્ટ,
 હોય ધૂલિમય તેમ, સર્વને મલિન કરે છે,
 જ્યમ જ્યમ વાધે તેમ, કર્મ કૃદ્ધાંજ બને છે.
 (કેમકે) તૃષ્ણારૂપ વિપવશિને, જળધારા સમ છે ન એ,
 તે ઇન્દ્રિય રૂપ હરણુને, પારધોંગાન સમી ખરે.
 સમ્યક્તિ ચિત્તને, જૂસતી ધુત્ર^૩ સમાને,
 શય્યાસમ છે એહ, મોહ રૂપી નિદ્રાને;
 મદપિશાચને એહ, શુદ્ધિશુદ્ધ^૪ જોડી જાણી,
 શાસ્ત્ર દષ્ટિને પડળ સમી એ નિશ્ચય માને.
 છે ધ્વજ અવિનયની મહા, કોવ નહરની સરિત છે,
 વિષય મધ પીવાની એ, પાનભૂમિ^૫ મહાન છે,
 દોષ રૂપી સર્વનો સારો જાણી એને.
 એવો કો જન નથી, ક્યો નહિ હોયે એણે,
 ચિત્તી રાખી હોય, સ્મૃતિ પશુ નાશી જાયે,
 પુસ્તક માહેધીય, છો દરી જાણ નાયે.
 કોતરો, રાખી હોય પશુ, કમી જાય છે એ ખરે,
 સંભાળતાં પશુ છેતરે, ચિત્તકંટ^૬ વંચન^૭ કરે.

ચોપાઈ.

એવી દુરાચરણી છે ધણી, તોપણ એથી મોહિત બની;
 ખૂપતિ અણવિનયી યાય છે, સમજાય સર્વ તણાઈ જાય છે. ૧
 નૃપને અભિપેક્ષ જાય છે, કે તુર્જન સૌ ગુણ જાય છે;
 ઉદારતા જાણે ધેવાય, જળ અભિપેક્ષતણાઈ જાય. ૨
 અગ્નિ ધુમધી^૩ જાણે જને, હૃદય મલિન નૃપનાં તે ઢાળે,
 ગૌર તણા દર્શાવજ વડે, જાણે દૂર કામા જઈ પડે. ૩
 મસ્તક સુગંધ ધરાતાં વાર, જગમગનકમૃતિ^૪ રેન લગાર,
 સાધુવાદ, સૌ ગુણ. સત્યતા, સર્વે નેજાં ઢાળે જલતા. ૪
 યાય ગર્વ ધન મળનાં અતિ, ગતિ-દેહાત્મની વધતી જતી,
 વિષય રમો ચાખી વાધીને, ઇન્દ્રિયો અતિ દુઃખદ બને. ૫
 મદ ઘેરે પગલે છે જૂન, મંત્ર જન સાથે અદ્ભુત;
 મુખવિકાર^૬ કરે છે ધણા, કામચરે જ્યમ ધાયજ મન્યા,
 વિનય કરે એટલો ધણી, સાથે પદમનિ ડગ^૭ ગણી.

૧ સરીર કલહ ૨ ઉત્તમ પુરુષ, નાગચણુ-૩ ધુમકે. ૪ જૂનું ઘર-ખડે. ૫ દાર પીપાઈ
 સ્થાન. દારડું પીકું. ૬ છેનર પંડી. ૭ અગ્નિ કાર્મના-વેદીના અગ્નિના ધુમાડથી. ૮ શુદ્ધાર્થ
 આવવાનું ક્ષમણુ ૯ ગુપ્તના સળા. ૧૦ ડમડા.

૫૨. પુરુષોથી દોરાય છે, મહા કષ્ટથી બોલાય છે. ૭
- ન બંધુજનને -પણ બોળખે, તેજસ્વીને નવ પારખે,
મહા મંત્રિયોને નવ ગણે, અતિથે, કર્પાવાળા અને. ૮
- સમાન^૧ પણ ઉપદેશ ન અહે, સર્વેને કંચનમય લહે,
કોષ કરી કાને મારતા, મોઢાં કુળ તોડી પાડતા, ૯
- અદ્વૈતદર્શી તે થાય છે, નીચ જનોને, વશ થાય છે,
કુલી ભય સરીરે વળી, પાસે મોત પણ ન લહે જરી. ૧૦
- વૈશંપાયન શુક તે કાળ, કહે સુણે શુદ્ધક ભૂપાળ,
ભનાલીએ મુનિને કહ્યું, તે સર્વે મેં હઠ્યે લથું. ૧૧
- અંદ્રાપીઠને કે' શુકનાસ, ધનખની પ્રિયતિનો આભાસ,
સ્વાર્થી લોભી તે હમ જનો, વૃષ્ટને શુ કે'છે ને મુણો. ૧૨
- " વિનોદ ઘુત રમણુ કે'વાય,^૨ બભિચાર ચતુરાશ્ર ગણાય,^૩
મૃગયા એ કેવળ અમ દીસે, વિજ્ઞાસ તો મધુપાનજ વિશે. ૧૩
- પ્રમત્ત તે કે'વાયજ ગુરુ,^૪ વશ મન પત્નીત્યાગ^૫ જરૂર,
ન કરો શુર વચનાદરૂં રામ (એ) સ્વતંત્રતાનુ ચિન્હ જણાય. ૧૪
- મેવક જન કાલે ત્યમ કરે, તેજ મુખની સેવા હરે,
વૃત્ય ગાન વાદિતો વિશે, વેસ્યાઓમા પણ હરનિરો. ૧૫
- કરવી અતિ આસક્તી એજ, રસિક પુરુષનું લક્ષણુ છેજ,
અવગણુના દેવની કરાપ, મહાવીરતા એજ ગણાય. ૧૬
- બંદિજનો જે કરે વખાણુ, તેજ ખડું જણો વશગાન,
સાય જુડ સરખી સમજાય, અપદતા તો એજ ગણાય. " ૧૭
- એ રીતે ધુનાગ જનો, દોષોને દરવી શુભ શુણો,
ખનમાં તો તે હસતા જાય, કે કેવા આ ભૂપ હગાય. ૧૮
- ધનમદથી તે વૃષ્ટને રજે, વિચાર સાગ ના ભીપજે,
મિથ્યા ગર્જ ધરી બળો દેવ, મોઢા પામ કરાવે સેવ. ૧૯
- એવાં હાંસી લાયક કામ, કરતા હાસી કરે તમામ,
તો પણ અગ્ર વૃષો તે સમે, નિજને દેવ ગણે છે જામે. ૨૦

દોહરા.

- જે ક્રમા કર બે બીજ, મુજને શુદ્ધ હરોજ;
તેમ નયન ત્રીજું હમે, છાનું બાલ વિશેજ. ૧
- એમજ દેવ બની ખરા, ધારી અતિ અભિમાન;
કાને દર્શન આપતા, અનુગ્રહ ગણે મહાન. ૨

૧ માનસહિત. ૨ ઘુત-જુગડું રમણુ એજ વિનોદ કહેવાય. ૩ બભિચાર. કરવામાંજ
ચતુરાશ્ર છે. ૪ જે પ્રમત્ત-પ્રમત્ત રહે તેજ. ૫ સેવ પત્નીનો ત્યાગ કરવો એનેજ
મન વશ કરું કહેવાય ૬ શુના વચનેનો આદર.

આગા કરતા કોઈને, કે વદતા કો સર્થિ;
 તો 'તેને વરદાન દઈ, બાણે' કથો 'સનાથ'. ૩
 પછે ન લાગે દેવને, પૂજે નહિ બ્રહ્મવં; ૪
 વડીલને નવ 'ધાન દે, સેવ્યની ન કરે સેવ. ૫
 નમે ન નમવા ચોખ્ખને, કરે ન ગુરસાકાર;
 હાંસી કરે વિદ્વાનની, મુણે ન વૃધ્ધવિચાર. ૬
 પ્રધાનના ઉપદેશને, માને શાનો હેય;
 હિતવાદી 'હિતજું કહે, તો કાંપે જ વિશેષ. ૭
 પણ ખીજત કામો તણ, નિશ દિન જોડી પાણુ; ૮
 જોડ કરે સ્મૃતિ 'તેમની, તેજ બને ગુણધાન. ૯
 તેજ સદા પાણે રહે, દાન મળે તેનેજ,
 ખરા મિત્ર તે વાપ ને, માન મળે તેનેજ. ૧૦
 મુણે વચન તેજુંજ ને, ધરતો^૩ તેજજ થાય;
 તૃપ રૂપ દેવોના બને, તેજ પુણ્યના રાય. ૧૧
 મળે પ્રમાણ કુસાસ્ત્રને, કુરને ગુર કરનાર;
 કમ મંત્રિયો તેમના, વેસ્થા 'લક્ષ્મી યાર. ૧૨
 હિંસા ખેલક શાસ્ત્રનો, જોડ 'કરે અબ્યાસ;
 રતેલી બાધ્યોને હણે, તેનો શો વિધાસ. ૧૩
 તેને ચોખ્ખાચેખનો, વિચાર શાનો હોય,
 માટે ચંદ્રાપીડ હે, દાલ 'વિચારી જોય. ૧૪
 'છે અતિ કુટિલ અને મહા, દુઃખદ શાસ્ત્રનો ખેલ,
 મહા મોહકારી વળી, ચોવન છે સાંગેલ. ૧૫
 તેમાં સાવધ રહી તજો, વર્તો કેવી રીત,
 તે તમને કાંઈ છું હવે. મુણને સખી ચિત્ત, ૧૬
 હાંસી ન કરે મનુષ્ય ને, નિંદા ન કરે સાધવં;
 ગુર ચિકાર નહિ' અને, ચાપ ન ધિયને ખાંધ. ૧૭
 વિદ્વાનો તમ કારણે, ચાપજન શોભાતું,
 તેમ વળી લંપટ જનો, કંગી ન જામ જરૂર. ૧૮
 યાજ્ઞા હાસી નવ કરે, કામોં ન ખાટીં જાય;
 મેવક ખાટી નવ પડે; ધૂન ન ધૂતી જાય. ૧૯
 લવના લલચાવે નહોં, લલકરોં ન પગલે લેશ,
 મદ ન નચાવે મદન પણ, બેઠાવે ન વિશેષ. ૨૦

૧ 'પ્રાણમય' (પૃથ્વી ઉપરના દેવ) ૨ પાણિ-હાથ. ૩ ધરતો ખાનગી ખાણુમ. ૪ વેસ્થા ને પતની આસાદિત્વાળા ૫ અધિજનો. ૬ કામ કંઈ જાય.

વિષય ૧૬માં નવ રસો, ગમ કરે ન વિહાર,
 ને સુખમાં ન તણુજ જગો, વર્તો એમજ સાર ૧૯
 ધૈર્યનાન અતિ આપ છે એ છે સસ જ વાત,
 ને તાતે મહામત્યથી, દીધ વિદ્યા બવો બાન- ૨૦
 પજુ લક્ષ્મીથી માત્ર જે, ચંચળ ને અચાન,
 હોયજ નેને મદ ચડે, તમમખને ન સુખલુ, ૨૧
 આપ તણા સદગુણરે, પામી અતિ મનોહર,
 બોલ્યો છું હું આ બધું, જો ન ધરશે રાય, ૨૨
 પણ આ મો કહું છું જ હું તમને વારવાર,
 પણ લક્ષ્મી ખગ સર્વને બનાવી દે નિર્ધાર. ૨૩
 હોય બંધે વિદ્વાન ને, કુર્બોન ખીર ને શૂર,
 હોય પ્રપત્ન જ વાન પણ પામે મોહ જરૂર. ૨૪
 પિતા તમોને જે કરે, મોવરાજ્યે અભિષેક,
 હિતમય સુખ તેડુ તમે, ભોગવળે સવિવેક. ૨૫
 રાજ કહું જેવી રીતે, વડીલોએ તે રીત,
 તમે કરો, ને ચતુરિર નમાવો દોજ ખચીત. ૨૬
 વર્ગો ઉન્નતિ કરો બધુની, પર્ણ દિગુણિયે જગો,
 નપ્તકીપ વાળા બધી, ગૃહીને જિતી આવે. ૨૭
 તાતે તો છતી જ છે, પણ ફરી છતો આપ,
 આપતજો પણ મો લહે, આ સમયે જ પ્રતાપ. ૨૮
 હોય બનીશ પ્રતાપ તો, આજા સિધ્ધ જ થાય,
 એમ કહી શુકનાસ તે, શાન થયો હે રાય ૨૯
 આવા નિર્મળ વચનથી, ચંદ્રાપીડ તે વાર,
 જરૂ નાહો હોય લમ, સ્વગૃહ થયો નિર્ધાર. ૩૦
 મનમા અતિ હર્ષિત ચઇ, બેસી યોડી વાર,
 પોતાને મદિ જ્યો. માનીને ઉપકાર ૩૧

છનિ શ્રી ચંદ્રાપીડ કાદંબીયો. કયાયા શુકનાસસ્થેષ્ઠેય નામ પચ્ચરોધ્યાયઃ ૧૫

હ. ન. વ્યાસ.

૧ જગમી સ્તાન દરુવાથી સરીરે સ્વગૃહ થાય તેમ બોધ કરી જગમી સ્તાન કરુવાથી નિર્મળ મનવાળો,

આદર્શ પત્ની.

ક્રાન્સ દેશના એક પ્રેરિસર લુશિયન બેપે પોતાની પત્ની દયાત હોવા છતાં એક નવયૌવન મુગ્ધા સાથે પ્રેમ બાંધ્યો. બીજા લોકોએ તેને તેમ નહિ કરવાંને સમજાવ્યો. પરંતુ તે સ્ત્રી તરફના પ્રેમ-પ્રવાહને પ્રેરિસર અટકાવી શક્યો નહિ. તે સ્ત્રી પણ પ્રેરિસર માટે તેટલોજ સ્નેહ રાખતી હતી. પણ એટલામાં યુરોપમાં તહા યુધ્ધ શરૂ થયું. તે યુદ્ધમાં પ્રેરિસરને જવું પડ્યું. પાછળ તે સ્ત્રી પણ ત્યાં ગઈ. પ્રેરિસરે નિશ્ચય કર્યો કે પોતાની વિવાહીતા સ્ત્રીનો નાશ કરી આ સ્ત્રી સાથે નિશ્ચિત પણે રહેવું.

પછી કેટલાક દિવસની રમ લઈ પ્રેરિસર ઘર તરફ આવ્યો, અને પોતાની પત્ની તરફ સ્નેહ વધારવા લાગ્યો, અને રહેવા લાગ્યો કે પ્રિય ! લગાઈના મેદાનમાં મને તું બહુ માદ આપ્યા કરતી હતી વગેરે વગેરે પ્રિમાવાપમાં પ્રેરિસરે પોતાની પત્ની પાસે પ્રતિજ્ઞા કરાવી કે મારા આસ્થા જવા માદ જીજ્ઞે દિવસે સવારે જ્યારે આદ પીએ ત્યારે જરૂર મને માદ કરવો. હું પણ જ્યાં હોઈશ ત્યાં ત્યહ પીતી વખતે તને માદ કરીશ. એથી મને ઘણું મુખ મગશે. એ કામ બહુ મુશ્કેલ કામ નથી, એમ ધારી પત્નીએ પ્રતિજ્ઞા કરી.

એ દંપતિને એ જાળક છે. પતિ વિદાય થયા પછી બીજે દિવસે જ્યારે પત્ની માદ પીવા લાગી તો એણે જ્વેનું કે જાળકો આદના પ્યાવાને અડતાં પણ નથી, કારણ પૂર્વમાં બાજકે કહ્યું, અમે નહિ પીએ. પિતાજી મના કરી ગયા છે, કે જ્યાં સુધી હું પાછો ન આવું ત્યાં સુધી માદ પીશો નહિ.

એ સાંજળતાં પત્નીને મોડા ડ્રાઇકો પડ્યો. તરતજ ધગમોની, આદની રસાયણીક પરીક્ષા કરાવી તો માલૂમ પડ્યું કે કોઈ એક પ્રકારનું પ્રજન જેર તેમાં નાખવામાં આવ્યું છે. સ્ત્રી અત્યંત ચમ ગઈ, પણ કાઠને કાંઈ કહ્યું નહિ. કેવો પત્ની ધર્મનો પરમ ઉચ્ચ આદર્શ ! પરંતુ કહ્યું કાળજના પ્રેરિસર ઉપર કાંઈ અસર થઈ નહિ. પોતાતો આ દૂર જાર ખાલી જવાથી કોઈની સીમા ન ગંધી. ફરી પાછો ઘેર આવ્યો અને ઘરમાં સુનેવી પોતાની પત્ની ઉપર બે ગોળી બાર કર્યાં. પણ “જેને રામ ગયે તેને કોણ મારી શકે” “કાઠના માર્યો કેમ મગશે પ્રજા જેના બેલી” એ ગોળીનારથી પણ એ સ્ત્રી બચી ગઈ. ધન્ય છે એ સ્ત્રીને ! કે જેણે પતિના આ અમાલુરી કૃત્ય અને બચકા અપરાધની વાત કોઈના આગળ પ્રકટ નહી. અને સુકિતપ્રયુક્તિ વાપરી પોલીસનાં આજુસને ખાજા વાળ્યા.

લગાઈમાંથી પાછા આવી અગાઉની માફક પ્રેરિસર ઘરમાં રહેવા લાગ્યો. છેવટ પત્નીને ખજાર પડી કે પ્રેરિસર પોતાની સવળા મિત્રકત વેચી સાટી પોતાની વહાલી પેલી મુગ્ધા સ્ત્રી સાથે કોઈ વિદેશમાં નાહી જવા ધારે છે. ત્યારે તો તે પત્નીથી રહી શકાયું નહિ. એણે પોલીસને બોલાવી સવળા હકીકત કહી. આટી પ્રેરિસર પંચાયત કરી ગયો. પોલીસ પાછળ દોડી. પ્રેરિસર બેસી થમના રાજ્યમાં નાસી જવા આદતા ઘેનો પણ સરહદ ઉપરજ તેમને પકડી લેવામાં આવ્યો.

રૂશીઆની વીર મહિલા ઓલગા ગોરોકાફ.

નિલાયતા 'ઐન્સર' પત્રમાં રૂશીઆન મહિલા ઓલગા ગોરોકાફનું સંક્ષિપ્ત વૃત્તાંત પ્રકટ થયું છે. એ મહિલાનો પરિચય એકા જુદી જુદી દૃષ્ટિથી કરાવે છે. કોઈ એને રૂશીઆની મેળોલીપન મહિલા કહે છે, કોઈ એને રૂશીઆની જ્વન આર્ક (ફ્રાન્સની મહિલા જેણે અંગ્રેજોને ફ્રાન્સમાંથી કાઢી મૂક્યા હતા) કહે છે, કોઈ એને રૂશ ગૌરવી સંસ્થાપિકા કહે છે, વળી કોઈ એને અદ્ભૂત શક્તિશાળી મહિલા કહે છે. પરંતુ વાસ્તવિક રીતે એનામા એવું કશું નથી. એ સ્ત્રી નાની ઉંમરની છે, પરંતુ બોદ્ધેશિક મતના અભ્યાસ લેનીનની માફક રૂશીઆની વાસ્તવિક રાજ્યની બાધ છે. એણે પોતાના હાથમાં રૂશીઆની એટલી તો અધિક સત્તા લઈ લીધી છે કે જેટલી અગાઉના સમ્રાટ ઝારે પણ નહોતી લીધી.

એને બહુજ થોડા માણસો ઓળખે છે. એના એક જાણકારે લખ્યું છે કે જેઓ પહેલીવાર એ સ્ત્રીને જુએ છે, તેઓ ચક્રિત થઈ જાય છે. પરંતુ જ્યાં એની સાથે એકવાર વાતચીત થઈ ગઈ કે એનો પૂરો પરિચય થઈ જાય છે.

ઓલગા ગોરોકાફ એક મોટી ઉચ્ચ બોદ્ધેશિક છે. જ્યારે એ બોદ્ધેશિક સિદ્ધાંત ઉપર એના મતવાજાઓ સાથે વાત કરે છે, ત્યારે એનો અહેસાસ બહુ તેજસ્વી દેખાય છે, અને પામવની માફક પોતાના હાથ ઉંચા કરી નાચવા લાગે છે.

બોદ્ધેશિક સિદ્ધાંતથી જૂદા વિષય ઉપર એ બોલતી નથી. બોદ્ધેશિક ધર્મના આચાર્ય લેનીન સાથે તો એ વધારે બોલે છે. પણ બીજી વ્યક્તિઓ સાથે બહુ થોડું બોલે છે. લેનીન એના ઉપર બહુ હેતુ ગમે છે, અને એ પણ લેનીન સાથે બહુ રનેહ બાવથી વર્તે છે. એ જે વ્યક્તિના હાથમાં રૂશીઆની આખી સત્તા છે, અને એ જોમા પણ ઓલગાના હાથમાં વિરોધ સત્તા છે.

ઓલગાનું જીવન દુઃખમાં વ્યતિત થયું છે. એના જન્મ રૂશીઆના એક ખેડૂતના ઘરમાં થયો હતો. એના માતા પિતાની સ્થિતિ બહુજ સાધારણ હતી. રૂશીઆમાં જ્યારે પહેલી ક્રાંતિ થઈ ત્યારે રૂશીઆની અગાઉની ઝાર સરકારે એમને ઘરમાંથી કાઢી મૂક્યાં. એ બીચારાં ટાકમાં રૂશીઆના જંગલમાં ભરણું પામ્યાં. ઓલગા એ વાત કહી નથી જાણતી, કે પોતાના માતાપિતાના મૃત્યુના જન્મવાદાર સમ્રાટ ઝારની મેનાના મિષ્ટાન્ન છે. ત્યારથી એનું જીવન રૂશીઆના રાજ્યદારી હોદ્દા કે જે પોતાના પ્રજાસત્તાત્મક વિચારોની વિરુદ્ધ છે તેના વિચારો બદલવામાં વ્યતિત થયું.

યુધ્ધના સમયમાં એ સૈનિક વિભાગમાં દાખલ થઈ. અને સ્ત્રીઓની સેનામાં એ કર્નલ સુધીના પદ ઉપર પહોંચી હતી. એ સમયે એના અધિકારમાં જે સ્ત્રીઓ હતી તેના ઉપર એ પોતાની શક્તિનો પ્રભાવ પાડતી હતી.

પોતાના મિષ્ટાન્નને એ સાંભળ્યાદી વિચારોનો ઉપદેશ કરતી હતી. જ્યારે લેનીનના હાથમાં રૂશીઆની રાજ્ય સત્તા આવી ગઈ, ત્યારે એ પોતાની સેના સાથે તેરી પામે ગઈ અને બોની કે હું અને મારી મેના આપની સેવામાં હાજર છીએ. ત્યારથી એ અને લેનીન બોદ્ધેશિક તંત્રનું કાર્ય કરે છે.

લેનીને ધાર્યું કે એ સ્ત્રી પોતાનું જીવન કરી શકે તો સાગું. પરંતુ એ વાતનો ધણીવાર ઓલગાએ ઇન્કાર કર્યો. અને એણે કહ્યું કે બોદ્ધેશિક તંત્રનું કામ કરવા માટે મને પૂર્ણ સ્વતંત્રતા જોઈએ. અલગ ધર્મ માગ માર્ગમાં અડચણરૂપ છે. એ પ્રકારે લેનીન અને ઓલગા

સંસાર દૃષ્ટિમાં મિત્ર રૂપે ગટે છે. એક જીવન ઉપર અધિક રહેલ ગમે છે. દુનિયામાં એક જ એવી મહિલા છે, કે જે લેનિનની ધન્યતા વિરૂધ્ધ પોતાની ધન્યતા ચલાવી શકે છે. કેટલીકવાર એવું પણ બન્યું છે, કે બવિષ્યના વિચાર કરવામાં લેનિનની વિરૂધ્ધ એની ધારણા સરળ થઈ છે. અને છેલ્લે લેનિનને એના વિચાર સ્વીકારવા પડ્યા છે.

દાનમાં લેનિન તથા રૂશિઆના મેનારિષ્પિન તથા લેનિનના જમણા હાથરૂપ ટ્રેસકીમાં મન બેઠ પડ્યો છે. ટ્રેસકી લેનિનને રૂશિઆના મોંઠા દેખ્યા ઉપરથી જાણકારે દૂર કરવા ચાલતો હતો. ટ્રેસકીએ એ લેનિનની ચાવી ઓલગાંને મોસ્કો નગરમાં પોતાની સામે મંગાવી હાજર કરી. ટ્રેસકીએ કોષયુક્ત દૃષ્ટિથી તેના સામું જોઈ કહ્યું. “ઓલગા ! તું શું ચાહે છે ? હું. તો તને ખૂત ધાગતો હતો અને તું અહીં ક્યાંથી આવી ?” ઓલગા કે, જેણે કેટલીએકવાર સૈનિકો ઉપર વિજય મેળવ્યો હતો. તેણે ટ્રેસકી તરફ જોયું. પછી ધીમેથી પોતાના જમણાના ખોરસામાંથી પિસ્તોલ કાઢી ટેબલ પર મૂકીને બોલી—

“સહયોગી ! હું તમારી બધી ચોજના સમજી ગઈ છું. જેવી રીતે હું ‘સરળતા પૂર્વક તમારા દરતરે ચઢી છું’ તેવી રીતે હું તમાને સઘળી ચોજના સમજી ચુકી છું, અને હું તમને આ પિસ્તોલ ભેટ કઈ છું. એના વડે તમે તમારૂં ધાર્મિક કામ કરીશો અથવા સારી વર્તણૂક માટે પ્રતિમા કરો.”

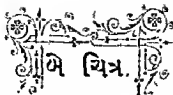
એવું કહી ઓલગા બહાર આવી અને પિસ્તોલના અવજની રાહ જોતી હતી. પાંચ મિનિટ સુધી તે બહાર ઉભી રહી. બાદ લેનિનની પાસે આવી કહ્યું, કે ટ્રેસકી હવે સત્તાવળે નહિ. ઓલગાનું એ અનુમાન ખરું હતું. ટ્રેસકીએ આત્મહત્યા નહિ કરી અને ઓલગાથી ડરી ગયો.

હજી પણ ઓલગા એક રૂપવતી સ્ત્રી છે. પરંતુ એ પોતાના શત્રુઓને પોતાના રૂપના જાદુથી જ નથી દરતી. પોતાના તથા લેનિનના શત્રુઓ સાથે એ ખીલકૂલ નિઃકૃંરતાનું વર્તન ચલાવે છે.

જ્યારે જ્યારે રૂશિઆનું મૈન્ય કમજોર જણાતું હતું. ત્યારે ત્યારે સેનામાં જુરસો વધારવાને ઓલગાને મોકલવામાં આવતી હતી.

લેનિને જ્યારથી એ જીવવાન ત્રીને જોઈ છે. ત્યારથી એ એના પ્રશંસક બની ગયા છે. અને મદા એ સ્ત્રીની પ્રશંસા કર્યા કરે છે એ સ્ત્રી, એક માતા બાળક ઉપર જેવો માણુ ગમે છે તેવો માણુ લેનિન ઉપર રાખે છે. જે કે છત્રે લેનિક અને ઓલગાને જોવાનું સુભાગ્ય મળ્યું છે, તે જાણે છે કે જ્યારે ઓલગા લેનિનના ઘરમાં આવે છે, ત્યારે લેનિન ચાહે તેટલા શુરસામાં હોય તોપણ એને દેખીને બકિત પૂર્વક એની સાથે ચાત કરવા લાગે છે. ઓલગાનો સાથ ઓલગાના લેનિનને થાય લાગી આવે છે.

ઓલગાએ એનાના ૪ અધિકારીઓએ ઓલગા ઉપર પ્રેમની દૃષ્ટિ નાખી હતી. જ્યારે એ કારણથી એનાઉપર રાજકોટનું તોલમુલ-મુજી લેનિને એમને દાંડીએ ચડાવ્યા હતા. ઓલગાની એ ગદર્ય પૂર્ણ સત્તા રૂશિઆઉપર ક્યાં સુધી રહેશે ? એ પ્રશ્નના વિષયમાં રૂશિઆના રાજ્યદાની વિષયના નાનવાળા મોટા મોટા વિચારવાન પુરુષોએ અભિપ્રાય છે કે, જ્યાં સુધી લેનિન રૂશિઆના માલિક છે ત્યાં સુધી એની સત્તા રહેશે. એ પછી એ પોતે લેનિનને દૂર કરી રૂશિઆની માલિક બનેશે. કેમકે લેનિનથી અધિક જો એને પ્રાપ્તપર ગ્રેમ હોય તો તે સત્તા ઉપર છે. અને એના હૃદય રૂશિઆના લોકોની સેવા કરવાનો છે. દુનિયામાં આને એ એક જ સ્ત્રી છે, કે, જે એકરાષ્ટ્ર ઉપર સત્તા ચલાવે છે. દાન એની ઉંમર માત્ર ૩૦ વર્ષની છે,

લેખક.—અમ્મેલાલ સવરામશાસ્ત્રી દેશાઈ.

ચિત્ર પહેલું.

ધનસુખલાલની પત્ની રૂકિમણી પોતાની પાછળ એ સંતાનો—એક પુત્ર અને એક પુત્રી—મુકી સ્વર્ગે સંચરી હતી. તે વખતે તેને દુઃખ થયું નહોતું. એમ કહેવું એ સત્યને લોકવા નેતુ છે; પરંતુ ધનસુખવાયે મોટા મોટા ઘાટાથી રૂદન કરી, કિંવા માસિકામાં શોકકાવ્ય પ્રસિદ્ધ કરાવી, અગર ગદ્ય કાવ્ય છપાવી તેની નકલો પોતાના રૂનેલી સંબંધીઓમાં મદત વહેચી જગનની આગળ અત્યંત ગોક રણ કર્યો નહોતો એ ખરું. તો પણ પત્નીના મરણથી તેને અત્યંત દુઃખ થયું એ વાત કામ અસત્ય નહોતી. ધનસુખલાલ જરા દુઃખ જાળવનારો માણસ હોવાથી તેણે પુત્ર લગ્ન કરવાનો નિશ્ચય કર્યો, અને એ નિશ્ચય પોતાના સગા તેમજ મિત્ર મડળમાં બહેર કર્યો પછી પૂછ્યું શું ? પોતાની પુત્રીનાં લગ્ન કરી એ જવાનદાનીમાંથી નુકત—યવા ઇચ્છનારા પિતાઓની ધનસુખવાય ઉપર દૃષ્ટિ કેવા માંડી ! ધનસુખલાલે અનેક કન્યાઓ નેહ તેમાંથી એક ચૌદ વર્ષની કન્યા સાથે પ્રથમ પત્નીનાં મરણ પછી ત્રણ ચાર માસમાજ એનાં લગ્ન થયાં અને તે પુત્રરૂપિ સંસારી બન્યો.

લગ્ન તો થયાં પણ એ લગ્ન એકંદર રીતે સુખપૂર્ણ નીવડ્યા નહોં ધનસુખલાલનો સ્વભાવ કાંઈક રૂદ અને ગંભીર હતો. તેને કોઇ પણ વખતે કેઈ હનતાં નેતુ નહોં, એવું તેના સહવાસમાં આવનારાં મનુષ્યો કહેતાં. તેનો એવો સ્વભાવ હોવાથી તરણ સ્ત્રીઓ પ્રસન્ન રહેવાથી મૃદ સંસાર સુખ રૂપે ચાલી દેખી આનંદમાં રહી શકે છે, એ શાન્તનું તેને લેશ પણ જ્ઞાન નહોતું. પોતાની પત્નીને આનંદમાં રાખી સુખી કરવી એ પતિનું આવશ્યક કર્તવ્ય છે, એ સાદી વાત પણ ધનસુખલાલના સ્વભાવમાં કદી પણ આવી નહોતી. પતિપત્નીના સંબંધ વિષે તેની માત્ર એટલીજ કલ્પના હતી કે સ્ત્રીએ રસોઇ કરવી અને પુરૂષે તે જમવી ! પત્નીએ સેવા કરવી, અને પતિએ તે ગ્રહણ કરવી. ધનસુખલાલની આવી વિચિત્ર દેશનાથી તેરી પ્રથમ પત્ની જીવતી હતી ત્યારે પણ તેઓ સંસારમાં કાંઈ પણ સુખ મેળવી શક્યાં નહોતાં.

રૂકિમણીના પરલોક પ્રયાણ પછી ત્રણ માસમાજ ધનસુખલાલે રૂકિમણીની જગ્યાએ નિર્ભજાને આમણી. એ વખતે નિર્ભજાની વય ચૌદ વર્ષની હતી, અને ધનસુખલાલની વય ગાળીસ લગભગ પહેલેલી હતી, અર્થાત્ ઉમરના સ્વભાવમા તેમજ ઉંમરમાં પ્રણી મિનના હતી, પરંતુ એ બાબત કદી પણ ધનસુખલાલના લક્ષમાં આવતી નહોતી.

‘લગ્નને એક માસ થયો ન થયો એટલામાં તો ધનસુખલાલે ગદ્યસંસારનો સર્વ જાર નિર્ભજા ઉપર નાંખ્યો. તે ચોકાનું કહેતોજ હતો કે ‘મે’ જે આ લગ્ન કર્યા છે, તે કાંઈ મારા પોતાના સુખને માટે કરેલાં નથી, પણ પ્રથમ પત્નીના જો એ જાવકો છે તેના યોગ્ય પ્રતિપાલન માટે, અને ગદ્ય સંસારનું હિતમ પ્રમાટે રહેલુ થાય એ હેતુથીજ આટલી પ્રાદ વયે ‘મે’ મારા

પગમાં આ સ્ત્રી રૂપી બેડી પહેરી છે !” રૂઢિમયુક્તિ મોટો પુત્ર રમણ એ વખતે બાર વર્ષનો હતો અને પુત્રી શાન્તિ આઠ વર્ષની હતી. જન્મે જાગૃકો પિતાને પુષ્કળ લાડમાં હોવાથી ધનમુખલાલનો ઇવ તેના ઉપરજ રહેતો.

ધનમુખલાલને એક અંગ્રેજ કંપનીમાં નોકરી હતી. હિતાવગથી જમીને ધનમુખલાલ દર-મેઝ સ્લાઇનવ વાગે આદિસમાં જતો. અને રમણ દય સવાદય વાગે નિશાળે જતો. શાન્તિને રમવા સિવાય અન્ય કંઈ કામ નહોતું. ઘરમાં માન ચૌદ વર્ષની નિર્મળા આખો દહાડો ઘરમાં બેસી રહેતી. તેને કોઈની સાથે વાત ચીત કરવાની ન હોવાથી તેની ધાંજરામાંના પક્ષી જેવી સ્થિતિ હતી; પોતાની આવી સ્થિતિ બદલ તેને ધણું દુઃખ થતું અને દિવસનો ધણો ખરા ભાગ તે અમુક ગાજવામાંજ ગાજતી. સ્લાડાયાર વાગે રમણ નિશાળેથી આવતો અને કાંઈક ખાધને તે પણ ગહાર રમવા જતો રહેતો. આખો દિવસ એક મચ્છર પ્રમાણે આદિસમાં કામ કરીને છ વાગનાના સુનારે જ્યારે ધનમુખલાલ ઘેર આવે ત્યારે તેના મગજનું કંઈ પણ ઠેકાણું રહેતું નહીં. એ વખત કોઈ મહાન સંકટનો હોય એમ નિર્મળાને સદા બીતિ રહેતી, તે ડરથી કાંપતી કાંપતી અતિસય કાજછપૂર્વક પગ ધોવાનું પાણી, નાસ્તો, તથા ચાદ ધનમુખલાલ આગળ લાવીને રજુ કરતી. નાસ્તાને ઠંભાક આપવા બાદ પતિરાજ કાંઈક ચાંચ બનીને વર્તમાનપત્ર વાંચવાની યશ્ચાત કરે, અને નિર્મળા રસોઈ કરવા જાય. ત્યાર બાદ રાત્રે નવ વાગે બપોળ ખાઈપીને પરવારે અને ત્યાર પછી સૂઈ કામકાજ કરીને નિર્મળા બરાબર અગીયાર વાગે સુએ, આ પ્રમાણે તે દંપતીને ઊવનકમ આતો હતો.

ધનમુખલાલને એટલી રૂપિઆ પગાર મળતો હતો. તે રૂપણ અને એકલપેગ હોવાથી કોઈની સાથે તે કદી પણ ખુશ્લા દિલથી વાત કરતો નહીં, તેથી તેને કોઈ પણ આડોશી પાડોશી સાથે વિશેષ સ્નેહ નહોતો. ધનમુખલાલના મનમાં તો એમજ હતું કે આખું જગત ચાર, અસલ્ય બોલનાર, કંપટી, દાંભિક, દોષી અને ખરાબ છે. નિર્મળાનો સ્વભાવ એથી કિચટો હતો; તે સૌંત, સ્નેહપરાયણ કાંઈક અભિમાની અને ગ્રેમની ભૂખી હતી. તેની માતા ન્હાનપણમાંજ મરણ પામેલી હોવાથી તેનો પિતાજ તેની માને ટેકાણે હતો. પૈસાની જાગતમાં તેમની સ્થિતિ ગરીબ હોવાથી વડિનોપાર્શિવ જમીન ઉપર અને બીજે કાંઈક પરચુરણ ધન્યો હતો તે ઉપર તેમનો નિર્વાહ ચાલતો. પુત્રી મોટી થયેલી હોવાથી નિર્મળાના પિતાને તે જાગત ચિન્તા થવા કરતી હતી. એટલામાં ધનમુખલાલ વિધુર થવાની તેને ખબર પડી. વર અને કન્યાની ઉમ્મરમાં ફેર તો ખરો, પણ વરની સ્થિતિ સારી હોવાથી અને ખરેખરખૂબમાં કાંઈ પણ આપનાનું ન હોવાથી, એટલે કે પછીથી, અને એટલે કે નિર્મળાના પિતાએ નિર્મળાને ધનમુખલાલને અર્પણ કરી અને છ માસની અંદર તો તે પરલોકમાં ચાલતો થયો.

મહિના પાંચગ મહિના થીએ થીએ જવા લાગ્યા, પરંતુ ધનમુખલાલના સંસાર ક્રમમાં કશી બદલાય આવી શકી નહીં, તેના સ્વભાવમાં પરિવર્તન થતું અલગથ હોવાથી નિર્મળાને સુખનો જરા પેંડુ લાભ મળ્યો નહિ. રૂઢ સ્વભાવના પતિને સંતુષ્ટ કરવા તે જનતા તેટલા પ્રયત્નો કરતી, પરંતુ ધનમુખલાલ જરા પણ સંતુષ્ટ થવા નહીં. નિર્મળાના નૃપાતુર હૃદયને ગ્રેમનું એક પણ ચિન્હ મળ્યું નહીં, તેથી તેના મનમાં થનારી યાતના હમ્મેશ અમુક રૂપે ગહાર નીચી થઈ.

શુક્રવારનો દિવસ હતો. આજે વિલાપતની મેલ આવવાનો દિવસ હતો તેથી ધનસુખ-લાલને આજે ઓશીસમાં જરા બેઠા જવાનું હતું. દુર્ભાગ્યવશાત્ એ વાત કાંઈ નિર્મળાના ધ્યાનમાં રહી નહીં, એટલે તેણે જલદી રસોઈ બનાવવા માંડી નહીં. તે દરરોજના વખત પ્રમાણે રસોઈ કરવા લાગી ધનસુખલાલ સાથેઆઠ વાગે રસોડામાં આવીને :બુએ છે તો રસોઈ થવાને હજુ થણી વાર છે, એમ તેને માલમ પડ્યું ! પછી રજવાડું જ શું ! સાહેબનો નહેરો એકદમ રક્તવર્ણી થઈ ગયો. એ લોકને નિર્મળા બચવી કેંપી હતી. ધનસુખલાલે ગાંધ કાઢેજ આણેલા લાકડાં રહેજ લીલાં હોવાથી તે ચૂનામાં જરાજર બળતાં નહોતાં ! નિર્મળા પોતાના ક્ષીણ દેહમાંની સર્વ શક્તિ એકત્ર કરી કુંકે મારી મારીને ચાલી મઠ. પણ અધિદેવને તેની જરા પણ ક્યા આવી નહીં. ધડીઆળનો ટોટો ધીરે ધીરે આગળ વધતો હતો, વાઢળ પહેલાં જેવી શાંતતા હોય છે તેવી શાંતતા ધારણ કરીને ધનસુખલાલ જમવા માટે પાટમાં ઉપર આવીને બેઠા. ઉતાવળથી નિર્મળાએ પીરસ્યું. એ ખાજકો અને ધનસુખલાલ ત્રણે જણા જમવા બેઠાં. બાન એટલે જરમ હતો કે ધનસુખલાલે કુંકે મારી મારીને એક ગ્રાસ મુખમાં મૂક્યો. બાંત્રો ગ્રામ મુખમાં જતાંજ તે તદ્દન કાચો લાગ્યો, અને દાળ એવી તીખી લાગી કે પ્રથમ ૪૬૬૪ ધનસુખલાલના પગની આગ શિર સુધી પહોંચી ગઈ. એટલામાં દુર્લે શાકે લાલને નિર્મળા પતિને મુકવા આવી. આવી બેઠકારી અને આગસુભી ધનસુખલાલની દૃષ્ટિએ પડનાંજ તેના કોષનો પારો ધીમે ધીમે ઉઘે ચડવા લાગ્યો, અને પોતાના આગળ પીરમેલી થાળી ઉઘડીને એકદમ નિર્મળાને મારી. થાળી જરા બાગુએ ચઢતે જતી રહી. નહીં તો નિર્મળાનું માથું કુડી ગયું હોત. આખા રસોડામાં ભાત ભાત થઈ રહ્યો. ધનસુખલાલ હાથ ધીધ કપડાં પહેરીને ઓશીસ તરફ ચાલતો ગયો. પતિના આ નિષ્કાર આચરણથી અને અન્યાયી અવિચારથી નિર્મળા મરવા જેવી થઈ મઠ ! પણ કરે શું ? અનગાનું જોર આંસુ એ રહેરોન પ્રમાણે અશ્રુ સારવા લાગી. બાજકો ચોઈ થઈ પાછને ઉઠી ગયાં એટલે વાતણ માંછ રસોડા સાફ કરી તે ઘરમાં આવી અને જમીન ઉપર પડી રહી.

સૂક્ષ્મ દૃષ્ટિથી જોતાં નિર્મળાનો ઝાંઝો અપરાધ નહોતો. રસોઈ બનાવતાં પંદર વીશ મિનિટ મોકું થયું એ ખરું, પરંતુ લાકડાં લીલાં ન હોત તો એ પંદર મિનિટનો તદ્દાવન નીકળી જત. જો અન્યાય સામળનાર કોઈ માણસ હોતું નથી તો તે અન્યાય ખડુ બારી લાગે છે. નિર્મળાએ તે દિવસે મુખમાં પાણી મુક્યું મુક્યું નહીં. જમીનપંગ પડી પડી તે રદન કર્યા કરતી હતી પણ તેનું શાન્તસ્થ દરબાર કોઈ નહોતું.

નિર્મળાને આજે કોઈ પણ પ્રકારનું ભાન નહોતું. રડવામાં કેટલો સમય ગયો, પાંચ ક્યારે વાગ્યા, એ એ મિચારીના ધ્યાનમાંજ રહ્યું નહીં. પાંચ વાગે રમણ નિશાળેથી આવ્યો અને આવતાની સાથે ખાવાનું માથું.

અરે રે ! સર્વનાય ! તેના ખાવાનાં માટે કોઈ પણ પ્રકારની તૈયારી કરવામાં આવી નહોતી. નિર્મળા ઉઠી અને તેની પાસે એક આની હતી તે લાવી રમણના હાથમાં આપી તેણે મિષ્ટ રરે કહ્યું “માઈ, માઈ માથું ભૂંપે છે તેથી તારે માટે મેં કાંઈ ખાવાનું કરેલું નથી, માટે શે આ ચાર પેસાનું કાંઈ લાઈને ખાજે.”

પરંતુ રમણ ધન સુખલાલનો પુત્ર હતો. તેણે ગુસ્સે થઈને કહ્યું ‘ચાર પેસાનું શું ખાવાનું બને ? જમીન ગાંઠ આપ.’

નિર્મળાએ નમ્રતાથી કહ્યું “રમણુ! મારી પાસે હવે બીજી એક પાંચ પણુ નથી આવતો દહાડો આ ચાર પૈસા લઈજા, કાલે હું તને જરૂર બીજા પૈસા આપીશ.”

રમણે રોપમાંજ જણાવ્યું “મારે તારા એ ચાર પૈસા નથી જોઈતા. બાપુજીને આવવા તો દે પછી તારી વાત!” એમ કહી ને હાથમાંની આની ફેંદી દઈને તે ત્યાંથી દોડતો ચાલ્યો ગયો.

નિર્મળાનો મિચારીનો રૂઢ સિવાય ક્યો ઇલાજ હતો? આ માવાથી બરેલાં જગતમાં આપણું કોઈ નથી, એવી આજે તેના મનને સમ્પૂર્ણ ખાતરી થઈ.

આખો દિવસ ઓશીસ રૂપી પિંજરામાં પૂરેલાં કારકૂન પરીઓ સાંજના છ વાગનાં પોતપોતાના પર તરફ જવા નીકળ્યાં આપણા ધનસુખલાસ પણુ ઘેર આગ્યા. આજે, તે મુદ્દ જગ્યાએ નહતો! બપોરની રૂબમાં થોડોક નાસ્તો કરેલો હતો. ધરમાં આવતાંની સાથેજ ધામધૂમ કરીને તેણે કપડાં ઉતારવા માંડ્યાં. માપ આબ્યાની ખામર પડતાં રમણ પિતાના ઓરડાના દારમાં ઉભો રહીને રડવા લાગ્યો. મા વિનાયં છોકરાં પર ધનસુખલાસનો પૂર્ણ પ્રેમ હતો. છોકરાને રડતો જોઈને તેને પામે બોલાવીને પ્રેમાળ સ્વરે પૂછ્યું “કેમ રમણ! રડે છે કેમ?”

કાંઈ પણુ પ્રત્યુત્તર ન આપતાં છોકરો વધારે જોરથી રડવા લાગ્યો. તેની પાંદે હાથ ફેરવતાં પુનઃ પિતાએ પૂછ્યું “શું થયું? બાઈ શું કરવા રડે છે?”

રડતાં રડતાં રમણે કહ્યું “બાએ મને આજે કાંઈ પણુ ખાવાનું આપ્યું નહીં બાપુજી! સવારે હું પેર બરીને જમેલો નહોતો ને નિરાશથી આવ્યો ત્યારે કાંઈ પણુ ખાવાનું ઘરમાં નહોતું! મને બહુ ભુખ લાગી છે બાપુજી!”

રમણની હરીફત સાંભળીને સવારની સર્વ ખાત ધનસુખલાસને યાદ આવી. મા વિનાના છોકરાને તેની અપરમાતા તેની ઉપર શુદ્ધ ગુનગતી દેખાવે બૂબે મારે છે! કેમ શાંથ એટલી બધી એ દાદી ગઈ છે? એમ તેના મનમાં તુરંત થયું.

ધનસુખલાસનું મસ્તક કોઢથી ફરી ગયું. “સાંડ ડાકિની તારો આટલો બધો મીઠસ!” એવા બદાડા પાડતો મોટી મોટી શલગો બરતો તે રસોડામાં આવીને ઉભો રહ્યો. પતિરાજની ગર્જના નિર્મળાએ સાંભળેલી હોવાથી તેને આખું રસોડું ફરતું દેખાયું અને પગ પાસેની જમીન આગળ ચાલતી હોય એમ તેને લાગ્યું.

રસોડાનાં દાર પાસે ઉભા રહીને આખો શરીરે ધનસુખલાસે જરાડો પાડીને કહ્યું “સાંભળે છે કે ચાંડાળણી! મારા આ ઘરમાં તારો આ રવેચ્છાચાર ચાલવાનો નથી, સમજ? આટલો બધો મીઠસ તારામાં ક્યાથી આવ્યો? બિખારીની છોકરી છે ને તારો આટલો બધો રોપ! મનમાં દેવ રાખીને તું છોકરાંને બૂબે મારે છે! મરિજો આદિસં જવાનું મોડું થાય અને સાહેબ મારા પર શુરમે થાય તેટલા મારે તું જાણી જોઈને રસોડા મોડી દેરે છે. કેમ ખરે? પણુ તારી એ મસ્તી હું કાંઈ ચાલવા દેવાનો નથી. તું ચોક્કસ, ધ્યાનમાં રાખજે કે “રમણુ અને શાન્તિની સેવા ચાકરી કરવા સાઝ મેં તને ઘરમાં આજુકી છે. બોલ આજે તેં રમણને બૂબે કેમ રાખ્યો? સાચો છોકરો મારે આટલો દેવ? મારી સાથે તારી એ ચાલાકી ચાલવાની નથી. સાજ સાજ ખાવાનું મળ્યું એટલે મગમગા પાવર આવી ગયો કેમ ચાંડાળણી? બિખારી પિતાને ત્યાં દૂકડા ખાતી હતી તે બધી ગઈ કે? તારો આ છોકરાપરનો દેવ હું ચાલવા દેવાનો નથી. તારે હવે ને ફર તારે મારે રસોડા ખુલ્લો છે!”

હૃદયને વીધનારા આ અપમાનનાં કડવાં વાક્યો સાંભળી ગિયારી નિર્મળાના મનમાં એમ થયું. કે ધરતી માતા માર્ગ આપે તો હમણું અંદર સમાઈ જઈ. તેના મસ્તક પર હુદારના ઘોળુના ઘા પડતા હોય અને સમસ્ત જગત ચક્ર રચક રસતું હોય એમ તેને લાગ્યું. પતિ સિવાય ખીજ ગતિ કંઈ ! ક્ષમાની આશાએ નિર્મળાએ પતિના ચણે પકડી અથુવરસાદ વરસાવવાનો શરૂ કર્યો. પરંતુ તેના મુખમાંથી એક પણ શબ્દ નીકળતો નહોતો. કોમળે જાણે માફ ગણું જોરથી પકડી ગમ્યું હોય એમ તેને થયું. પોતાની સર્વ શક્તિ એકત્ર કરી તે પતિને એવું કહેવા પ્રયત્ન કરતી હતી કે “હું તમને ખરૂં કહું છું. તમારી સમજવામાં જીલ થઈ છે. તમારી કમજા હોય તો માફ હૃદય ચીરીને જીઓ સાચકાં છોકરાં માટે અને તમારે માટે દેવનું એક જિન્દુ પણ લાં છે ! ક્ષમા કરો. મારા પર ગમે તેવો આરોપ મૂકો, અવિચાર કરો મને તમારા ચરણ આગળથી દૂર ખસેડશો નહીં. મારા ઉપર દયા કરો !” પરંતુ એક શબ્દ પણ તેના મુખમાંથી જદાર નીકળી શક્યો નહીં. માત્ર અથુઓથી તેણે પોતાના પતિના પગ ઓંજવી દીધા.

“આંડાળણી ! રડીને ઢોંગ કરીને મારી આગળ નાટક કરી બતાવે છે ?” એમ કહીને નિર્મળાના માથામાં જોરથી એક લાત મારી મોટી ફલગો બરતો ધનસુખલાલ રમેડાના હારમાંથી ધરમાં ચાલી ગયો. ધનસુખલાલની લાન નિર્મળાના માથામાં વાગવાથી તેનું માથું ઝીંન સાથે અથડાયું અને એક ન્દાનો ઘા પડી માથામાંથી રક્ત વહેવા માંડ્યું. પરંતુ તે ગિયારીએ તેના ઉપર ઝાઝું લક્ષ આપ્યું નહીં.

આજે બરામર થયું. અપમાનની, હળની જે કાંઈ બક્ષિસ મળવાની હતી તે નિર્મળાને પૂરેપૂરી મળી ગઈ. આ જન્મમાં પતિ તરફથી જે કાંઈ પત્નીને મળવું જોઈએ તે બધું મળી ગયું. હવે શાની ગદ જોવાની !

સર્વ જન્મા. અન્નનો એક પણ ટણો ખાધા સિવાય તે રમેડામાંજ સઈ રહી. પ્રભાત થતાં તો તેના અંગમાં પુષ્કળ તાવ ભરાઈ આવ્યો. પણ તેણે કોમળને પણ એ વાત કહી નહીં. તાવથી શરીર ફકડતું હવું છતાં પણ તે ઉડી અને રનાવ વિગેરેથી પરવારી રસોઈ કરી સર્વને જમાડ્યાં. તેની સાથે એક શબ્દ પણ ન બોલતાં ધનસુખલાલ ઓફીસમાં ચાલ્યો ગયો. નિર્મળા કાંઈ પણ ખાધા વિના જમીનપરજ પડી રહી. ચાર વાગે ઓફિસમાંથી આવોને ધનસુખલાલ જીએ છે તો નિર્મળા મેશુદ વહને ફોલી છે અને તેના અંગમાં કાચ પણ ન અગડાયાં જોવો તાવ ભરેલો છે.

ધનસુખલાલનું હૃદય ધડકવા લાગ્યું. પત્નીને ઉચ્ચકીને ગિજનાપર સુતારી અને ડોકટરને બોલાવવા ગયો. ડોકટરે આવી મ્હો કડતું કરીને ઔષધ લખી આપ્યું.

ઔષધનો એક ભાગ નિર્મળાએ લીધો. “હું” સું નેના ઉપર દેવ કઈ છું ?” એવું તે બગડવા લાગી. મળસ્કે ચાર વાગ્યાના સુમારે આ હુબપૂર્વ જગતનો લાગ કરી ગિયારી નિર્મળા નિર્મળા સર્વમાં ચાલી ગઈ.

ગિરિ, પી.બી.

નિર્મળા રૂબે સંચરી ! લગ્ન થયા પછી આઠ દશ મહીનામાંજ તેની કંવનશીલા સમાપ્ત થઈ ! તેણે સંસારનો ત્યાગ કર્યો. પણ ધનસુખલાલે હજી સંસાર છોડ્યો નહોતો. સંસાર ટકાવવા ખાતર ગૃહસંસારમાં સ્ત્રીનો હોવાનું જોઈએ. ધનસુખલાલને બાલકોની સંભાળ માટે તથા ગૃહકાર્ય માટે પુનઃ એક વાર લગ્ન કરવાનું આવશ્યક લાગ્યું. ગત લગ્ન વખતના કરતાં આ વખતે એની કંપર આઠ દશ માસ વધેલી હતી, પરંતુ, એ સંભવ દરમ્યાન તેનો પગાર પણ વધેલો હતો, એટલે કન્યા મેળવવામાં તેને ઝાઝી આગ્રહ પડી નહોતો. આ વખતે આપણા ધનસુખલાલને સોળ વર્ષની પત્ની મળી. એટલે નિર્મળાના મરણ પછી ચાર માસમાંજ પાછો તે ચતુર્થજી બન્યો. મુખામુદી હાલકોદના એક શુપસિદ્ધ વઝીરના ધારકનું મનંતરાયનો તે જન્માષ્ટકજી બન્યો. પત્નીનું નામ રાધા હતું.

રાધાને જ્યારે તેને સાસરે એકલરામાં આવી ત્યારે મનંતરાયે જન્માષ્ટકજીને ચોક્કસ દેહી દીધું કે “મારી પુત્રી રસોણ કરવા ચુલા પાસે જઈને ખેમે કે તુરત તેને દીસ્ટરીઆ થઈ આવે છે અને એનું આઠ દશ વખત બન્યું છે ! માટે ગમે તેમ થાય તોપણ છોકરીને રસોણ કરવાનું કહેશો નહિ.” થયું. બાઈ સાહેબ પ્રથમ ઘરમાં આપણા પ્રથમ ધનસુખલાલને ગાળો શખવાની નરર પડી. કૃષ્ણ ધનસુખલાલને મરણ જોટલું ડુખ થયું પાગુ શું કરે ? વિધાય નહોતો. કારણ કે એ જાગત મુખમાંથી એક શબ્દ પણ કહાડી શકાય તેમ હતુંજ નહીં. ઘરમાં આવનાંની સાથેજ રાધાએ પોતાના ગૃહિણી તરીકેના આધકારની બાબતથી નર્મ્ય લાં કરી દીધી. ધનસુખલાલે રાધેલા રસોણને રજ આપી પોતે પસંદ કરેલો રસોણો શખ્યો, અને વાસણ માજનારી પણ પોતે પસંદ કરીને રાખી. શોકયતો પુત્ર રમણ એજ આપણા માર્ગમાં મુખ્ય કાંટો છે એમ તેને જણાવ્યું, અને તેની સાથે તેજ પ્રમાણે વર્તવા લાગી. ગિચારી ન્દાની સરખી છોકરી શાન્તિ તે પણ બાઈ સાહેબની આંખમાં ખટકવા લાગી. એ બંને કાંટાને શી રીતે ખમેકાય તેના તે વિચાર કરવા લાગી. અધિકારના અમલની શરૂઆત પ્રથમ તે બાગકો ઉપરજ થઈ.

રાધાને પડખાને ખાંચ છ મહિના થયા હતા. રવિવારનો દિવસ હતો. રસોણો રાંધીને કાંઈ કામ નિમિત્તે બાઈ સાહેબની રજ લઈને બહાર ગયો હતો. બરાબર વડોડા અગીઆર વાગ્યા હતા. તોપણ રાધા છોકરંગેએ જન્માડતી નહોતી શાન્તિ બ્રુખથી વ્યાકુળ બનીને એકાઠે બે વખત ખાવાનું માગી તે ન મળવાથી રડવા લાગી.

રાધા તેના ઉપર શરૂ થઈને બેલી હશે “શાન્તિ ? તું તો એક રાગનીજ પુત્રી છે. તારાથી તો પ્રભુ તોજા !”

રાધાના આ શબ્દો ધનસુખલાલને કાને મધા. તે પણ કોઈ કારણ સર આજે જરા જરા શરૂએ થયેલો હતો. શાન્તિનું રાગું અને ગાવાનું બેલનું સંબળી તુર્દજ ને રસોણમાં ગળો અને પૂઝું “કેમ શું છે ? શું થયું ?”

“થવાનું શું છે ? હું આ પાન સુધારતી હતી તે જરા વાર લાગી એટલામાં આ તમારી રાત્રદના જુખથી પ્રાણ ત્યાગ કરવા તૈયાર થઈ ગઈ. ને આંખમાંથી સ્ત્રુદ ન્દેવકારી વહી છે.

ધનું ધનું આવડો મેં જોયા, પણ આવી દહીની અને ખગલ છોકરી મેં મારી આખી છન્દ-ગીમાં જોઈ નથી" ગદાએ રોપમાંજ જણાવી દીધું.

"ગમે તેવું તોયે એ ન્હાતું જાણક છે. નહિ જુવ લાગી દને નેથી એ ઝડી હમે, તેમા તું આટલું બધું બોલે છે શાની? ન્હાનપણમાં જે છોકરીની મા મરી ગય છે તે યોગ્ય પડ્યાં દહીયાં હોય છે એ તારે ધ્યાનમાં રાખવું" એટલે.

ગદાએ આવેશમાં આવી જઈને કહ્યું "તમારી એ નરાયણદીને મેં એટલું કહ્યું તેમાં શું થઈ ગયું? મા કેની મરતી નથી? તમારે માટે પગ મને તો આશ્ચર્ય થાય છે. આ શંક સાંતી-ડીનો પણ લઈને મારી માયે લડતા આવતા તમને સરખ નથી આવતી? 'મા મરી ગઈ મા મરી ગઈ' એમ કહી કહીને છોડીને લાડી કરીને મારે માયે ચડાવી મૂકી છે તેવું આ હજી! એક મિનિટ જમવાતું મોટું થયું તો જાણે તાલ વિસતી અપવામી હોય તેમ કરે છે અને તમે પણ તેનો પક્ષ લઈને મને કહેવા આવો છો!"

આ જાગૃત ધનસુખલાલ ધીરે ધીરે શુભે થયે દનો. તેજે કહ્યું "શાંતિ તારી સાવડી છોકરી છે તો પગ-તું જોતી મા જ છે. તેના નામથી તારા જે એક કર્તવ્ય છે ને તું જાન-વશી નહીં તો મારાથી તે સડન થઈ ગઈને નહીં! એ તારે ધ્યાનમાં રાખવું જોઈએ કે રમવું અને શાંતિ મારેજ મેં તારી સાથે લખ કહ્યું છે. છોકરીને કોઈ પણ જાતનું કષ્ટ ન પડે એટલા મારેજ હું લખતી દડાકૂટમાં પડ્યો છું!"

આંખના ડોળા હંથા ચડાવીને ગદાએ નેરસેર પૂછ્યું 'શું શું? તમે શું કહ્યું?' "

"રમવું અને શાંતિની સેવા કરવા માટે મેં તને આપી છે" ધનસુખલાલે કહ્યું.

"એમ કે આ કાગળીઓની સેવા કરવા મને આપી છે? અપેક્ષા તો જુઓ મચારીનો! હું કાંઈ કાગળી કે યુવામી છું કે આ છોકરીની સેવા કરું? મને શું આવવાનું મળતું નથી કે હું તમારે ત્યાં દૂકાડા ખાતા આવી છું? પ્રભુ! પ્રભુ! માતાપિતાએ લાયક પદ જાપીને આ બહેનમાં દુઆવી-કેવરે વહ માયે મારી જન્મની શંક જાપી!"

ધનસુખલાલ આ વખતે ખૂબ શુભે થઈને બોલ્યો 'સુખ રહે ચાડાજાગી' મ્હોં મંમાગ્રને બોલ. કાલે તેમ જકયા કરવાની આ જગ્યા નથી. સમજ? જન્મગી કાગળીયન પ્રમાણે તારે જગડા પાડવા કરવા હોય તો તારા જાપને જે જઈને તેની રાક પગ તારી રાક નાખી સુખે જગડા પાડવા કરે જા!"

ગદાનો સ્વર સખ્તમથી દશમામાં પડોગી ગયો. "કેમ નહીં પાટા પાડુ? પાડીય, પાડીય, આતા કગતાં પણ દળુ જોરથી પાટા પાડીય. તમારા કરથી ક્યાઈ જતારી સી હું" નથી તો! જાણે માગ ઉપરી અમલદાર હોય તેમ માગ ઉપર દુકમ ચકાવવા આવ્યા. જાપને ત્યાં જા એમ કહ્યું એટલે દુકાઈ ચલી જઈ તેવી નથી તો! હું તો અહીં જગડાજ પાડવા કરીય!"

"જો સાંભળ, તને કરી ચેતવું છું. તું નરાની પાંડા ન પડ. અને તારે પાટા પાડવા હોય તો મારા ધરમાંથી આવતી થા અને મારા ઉપર જઈને તારે કાલે નેટલા જગડા પાડવા કર."

ત્યાં જઈ મારે ઘેર તારે મારી સાથે જન્મ કરી અહીં મને લાગ્યા શું કરવા? હું કાંઈ તમારે પગે પડવા નહોતી આવી કે મને તમાગ ધરમાં આપ્યું આપો! દાઃ હું" અદર.

જાડે ? જોકે તો ખરી કે તમે મને શી રીતે ધરતી બહાર કાઢો છો ! અહીં રહીને હું તમારા અને તમારો કાગ્ગ્યાની ગાલકેના શબ્દ લઉં છું !'

હવે ધનસુખલાલનો મીઠાઈ હાથ પર રહ્યો નહીં તેણે રાધાના ગાલ પર જોરથી એક તમાચો મોઢી કાઢ્યો અને ગર્જના કરીને બોલ્યો 'શું તું અમારા પ્રાણ લેનાર ? અને અહીં રહેનાર ? કાલ મરીને ધરમાંથી બહાર પડીશ સન્ધ્યાકાળ ચતાં મુંઘીમાં ધરમાંથી ચાલી ગય તો કીક છે નહીં તો પછી પોલિસને બોલવીને, તેને ધરમાંથી હાંકી કઢાવીશ. એમ કહીને ધનસુખલાલ કપડાં પહેરીને ધરમાંથી બહાર ચાલતો ગયો. આ જાગ્રુ બાલ્યાદેવ રાધા માડાની ગાદી બોલાવી પીપર તરફ ચાલતાં ગયાં.

ત્રીજો દિવસે ધનસુખલાલ જમીને ઝોરીમખાં જવા સાથે કપડાં પહેરતો હતો, એટલામાં પોત્રમેને આવીને તેના હાથમાં એક રૂબરૂ પત્ર મુક્યું. તે પત્ર ઉઘાડીને જોયું તો તે વજીલની નોંધ મળી. અને તે નોંધીસ ધનસુખલાલની પત્ની રાધાએ વકીલ મારફતે, પોતાની 'બેરાકા' ના પૈસા મેળવવા માટે પહોંચાડી હતી.

નોંધીસ પહોંચ્યાજ ધનસુખલાલજાએ એકદમ ચમકી ઉઠ્યા, તેનો હમણાંજ પગાર વધેને નેત્રું ફીપીઆ થયો હતો કારણ કેત્રે તે રકમ ખર્ચાને આપવી પડે તો તે આપણો અરથો અંધ પગાર એમાજ ચાલ્યો નય, એમ તેના મનમાં વિચાર આવ્યો. શ્રી એ હાલતી ચાલતી પુરૂષની શુભામડી, પણ આગળ તેનું રથાન, તેને આપણે આપીએ તે તે છે, અને કહીએ તે કરે, એ તેનું કર્તવ્ય એવી સ્ત્રી આપણી રહામી ધરને આપણને હંડ કરાવતા રહામી જીની છે, એ નવીન કંપનાથી ધનસુખલાલના શરીરમાં નખથી ઘિણા પર્થત કપ બાપી મયો, તેનું મસ્તક શરવા લાગ્યું. સ્ત્રી આગળ પુરૂષે મસ્તક નીચું નમાવવું એ તદન અશક્ય છે. ગમે તેમ થાય તો પણ હવે પત્નીને ધેડ લાવવી નહીં, તેનાં અરજગોણ્ય માટે એક કોડી પણ આપવી નહીં, એવો તેણે પકકા કંઠા કર્યો જોકે તો ખરી કે હવે ન શું કરે છે ? અમ વિચાર કંઠા કરતો તે ઝોરિમખા મયો.

મંતગાય એક પ્રખ્યત વજીલના હોશીયાર કારકુન હતા. તેણે જમાણગરને સારી રીતે હાથ ગતાવતાનો વિચાર કર્યો જેગય વેળાજ સંપાના નામની બેરાકા માટે ધનસુખલાલ ઉપર કેટલા દાવો માડ્યો કેટલે અવે છન્સાર આવ્યો કે 'રાધા ધનસુખલાલ સાથે રહે તો તે કીક; નહીં તો દર માસે તેના અરથા ત્રીન ફીપીઆ ધનસુખલાલે આપતા અને તે પણ પગાર માંથી કપાલ દર માસે ગપાને બારેબાર મળે.'

દારણ અપમાનનો બે બે માથા પર લટકે જ્યારે ધનસુખલાલ પોતાને ઘેર આવ્યો ત્યાં સન્ધ્યાકાળ ચર્ચ હતી. આવત દુઃખી અને ધગ્ગા આવનાંજ તેવી દષ્ટિ રમેશનાં હાથ પર પડી અને તેનાં હૃદયમાં કોઈ વિવક્ષણ પ્રકારની ધડાંજ થતા લાગી નિર્મળાના આયુષ્યનો છેવટનો ને દરજ્યાગનક દેખાવ એકાએક તેના મધ્ય સમક્ષ આવીને ખડો થયો તેનાં અંગનાં રેમાય ખડ થયા નિર્મળાના દરજ્ય મૂર્તિ તેને દષ્ટિગોચર થતા લાગી, અને તેનાં તરફમાં દારણ ચાલનાં થતા લાગી. મરીમ નિવારી નિર્મળાને મે અમલ કષ્ટ હીધું, અને એ નાકક કષ્ટ દેવાથી તેનો કેળ ફાટે અત અવ્યો, એ ચાલ આવતાજ ધનસુખલાલનું હૃદય પીગળાને પાણી પાણી ચર્ચ ગયું. મે નનું કેટલું અપમાન કયું, મે તેને ન હલેતાનાં વચ્ચેનાં કર્યાં, નો પલ કામળ હૃદયની નિર્મળાએ

મુઝે મ્હોંએ સર્વ સદન ક્યું અને અને મારા દોષાગ્નિમાં પોતાનું અવિદાન આપ્યું ! હાય ! દેવાં એ બે. મિન્ન મિત્રો !! તે દેવી નિર્મળા અને આ દારૂમી રાધા ! આજ પ્રથમજ નિર્મળાને મારે ધનસુખલાક્ષનાં હૃદયમાં પ્રેમ ઉત્પન્ન થયો, અને તે એટલા જોડથી ઉત્પન્ન થયો કે, તેનું મરણ મારે લીધેજ થયું. એ વિચારથી તેનું હૃદય ખરેખર પથ્થાતાપના અગ્નિમાં બળીને રાખ થતા લાગ્યું.

- અતિથય પથ્થાતાપથી ધનસુખભાષને તેજ રવિ તાવ આબો અને ચર્મામિટર મુઝી જોયું તો ૧૦૪ ડીગ્રી માલમ પડ્યો.

બીજે દિવસે સવારે તેનાથી પચારીમાંથી હડી રમ્યાનું નહીં. માથામાં દારૂ પા થયો હોય તે પ્રમાણે વેદના થતી હતી મિચાણે અને જાલકો પિતાનું મિથાના નહક આવીને બેઠાં હતા, પણ તે મિચારા શું કરે ?

દારૂ પથ્થાતાપની જગાણમાં ધનસુખલાક્ષનું સર્વ અભિમાન, સર્વ દોષ બળીને આખ થઇ ગયાં ! તેણે રમણને કહ્યું " રમણ આજે મારાથી કાલ નેમ નથી મારા કારનાં મજવામાંથી એક રૂપિયો લઈને ગાડી કીને તું તાની જાને-ધાને-નેડા ના, તેને જઈને કહેજે કે મને ૧૦૪ ડીગ્રી તાવ આબો છે અને મારાથી રૂડાનું નથી નથી તમને બોલાવવા મને મોકલ્યો છે. બહુજી નસતાથી અને ગરીબાઈથી મને અવગતું " કહેજે, અને આવે તો ગાડી બાંડે કરીને તામકોત્રામ તેડી લાવજે. ચાતિ ! બાપ આવે ત્યાં મુઝી તું મારું માથું આવા અડી બેસ ! "

પિતાના મ્હોં પ્રમણે રમણ ગાડી કીને મનંતરાવને ઘેર ગયો. મનંતરાવ ઘેર નહોતા. પણ દિવાનખાનામા રાધા, તેની મા, તેની ન્હાની બ્હેન અને પડોશીની એક સ્ત્રી એટલાં જણાં બેઠાં હતાં.

રમણે પિતાએ જે પ્રમાણે કહ્યું હતું તે પ્રમાણે રાધાને કહ્યું. રમણની હકીકત સાંભળીને તે સ્ત્રીવાર્તામેન્ટ, ખડખડાટ હસતા લાગી પેલી પોશીની સ્ત્રીએ હસતાં હસતાં કહ્યું " અડી વાત બ્હેન ! કાલતો નાક પર માખ બેસરા રેતો નહોતો અને મુકરરો દારૂમવાથી આજ તો જમણરાજે લાણીઆ મુઝી નીચી કરીને રાધાબ્હેનને તેડવા છોકરાને મોકલ્યો. "

રાધાની માએ પણ હસતાં હસતાં જણાવ્યું " શું નાક લઈને અમારી પાસે છોકરાને મોકલતો હશે ? રાજની માફક રાધાને ધરની જહાર ચાલી જવાને દુકમ કર્યો પણ તેને ખપર નહોતી કે ત્યાંમાં માણસ ડોણ છે, અને તે શું કરશે ? "

રાધાની બ્હેન કહ્યું " અરે ! અરે ! હવે જો બ્હેન સામરે જશે નહીં તો તેની આખી જીન્દગી રદ થઇ જશે. હું મજબૂતી દત્તી કે આજ મારા જનેરીને જરૂર તાવ આરતો છે. એક છોકરા, શું થયું છે તારા જાપને ? "

" ૧૦૪ ડીગ્રી તાવ આબો છે. તેમનાથી હડી બેઠા પણ ચરાનું નથી, અને માથામાં બહુ વેદના થાય છે. "

શું ચમત્કાર ! કાલે તાવ આબો અને હજી પંદર કલાકમાં તો બેસતા હડયાની સકિત પણ નહ થઇ ગઇ મિચારાની. " રાધાએ કહ્યું.

" પિતાજીએ જાને કહેવડાવ્યું છે કે મને તંમ કરીને નું અ.જા વગર રડીડ નહીં " રમણે બહુજી નસતા અને ગરીબાઈથી કહ્યું.

ગધાની બહેને તિરસ્કાર યુક્ત દાસ્ત કરતાં કહ્યું. “ સે બહેન ! તારે તો હરે જીવન પા-
વાનું. લાવ ! તને રાજ્યગાર સરખું. હમણાં તું જન અને તારા પતિ જવારે લાન માગીને ઘરમાંથી
હાંકી કાઢે જ્યારે આંખમાંનાં આંસુએ લૂછતી પાછી આંકી આવજો, જરે છોકરા ! તારા પિતાને
કહેજે કે રાધા આવવાની નથી ! ”

રમણ ગિયારો નીચુ મુખ રાખીને ત્યાંથી આવતો થયો.

ખીજે દિવસે બપોરથી ધનસુખલાલની ખીમારી વધવા લાગી. તાવ હજી કિતરોજ નહોતો.
ગિયારો જન્મે ખાલકો દીન વરને પિતા પાસે બેસીને “ રૂપાં હતા ધરમાંથી, રમેયો તો ક્યારેથી
પસાયન કરી ગયો. હનો. ”

સન્ધ્યાકાળે ધનસુખલાલને સન્નિપાત થઈ ગયો અને તે જાંવડના, લાગ્યો. તે જોરથી ઉગીને
બેઠા થયો અને “ હમા કર દેવી ! મને હમા કર ! ” એમ બોલવા લાગ્યો.

રાતના દસ વાગે ધનસુખલાલ બોલતો બધ થયો. અને પાંચ મિનિટમાં “ તેણે આ નવર
જન્મતો ત્યાગ કર્યો. ખાલકોએ તે વખતે જો આંદાં કયું તે અમારી દુર્બળ લેખિતી શી ગીને
વર્ણવી શકે ? ”

અંગેલાલ સવરામભાઈ દેશાઈ.

ઉપ:પાનનો અનુભવ.

આજ સુધી હું પ્રમાતમાં પછી પીતો તો ખરો જ. ‘કિન્તુ ‘સત્સંગ’ ના લખાણને અનુસરી
વર્તવાથી મને અત્યંત લાભ થયો. તે સમયે હાલમાં જેવી સ્વસ્થ પ્રકૃતિ નહતી: લગભગ બે.
ત્રણ માસથી દરેક સાંધ આવતો નહિ. જેથી પ્રમાતમાં પાંચ વાગે દરેક અર્ધોસર પાણી પીરાતો
અવમાસ શરૂ થયો, સાંધે સાંધે થોડો વ્યાયામ-દંડ-જોડક વિગેરેનો અનુભવ લેવા માડ્યો.

અદા ! કેવો અનુભવ દેશકર ? શી તેની મધુરતા ? પ્રશ્ન ! પ્રશ્ન ! અનેક વિચારથી
દવાઓના ડોઝ પેટમાં રહેવા છતાં આવો લાભ તો બાગ્યેજ પ્રાપ્ત થાય કે વિનાં કષ્ટ, વિના
વિષયે અનુભવ આનંદ ! ” દંડ સાંધે આવવા લાગ્યો, કમળઆનની પ્રગિયાદ દર થઈ ગઈ

“ સત્સંગ ” ના લખાણાનુમાર વર્તન પહેલાં લગભગ પાંચ છ દિવસથી દરેક અતક દુખી
દીક; નંદા તે પછી રેશિયાદ દર થઈ ગઈ. મસ્તકને દુખાવો કાપવો માટે દેશપાર થઈ ગયો: એમ
માથા કપાઈ દંડ. ગું ઉપપાનનો પ્રમાણ ? ધન્ય છે. એક સાધારણ ખીનકટકાથી ચિંતાદીન

દરજી અપમાનનો જે તો રેશિયાદ થઈ ગયો.

સન્ધ્યાકાળ થઈ હતી. અત્યંત દુર્બલ બેઠેલી દુર થઈ ગઈ. ને વાનપરણુ આનંદી બાસના લગ્ન
અને તેના હરમા કોઈ વિસફલ પ્રકાર
ને હરણાગતક દેખાવ એકાએક તેના રોષપ્રતી માનિકાને ‘ ધન્ય છે ’. ગુપ્ત મહેલી ગાયત જન
ચયાં નિર્મળાના દરજી મૂર્તિ તેને દરિયે પુરોને ‘ વાંચક ! જે કાંઈ વિશ્વાસે આવતો હોય તે
લાગી. અરીમ ગિયારી નિર્મળાને મે નિવાય દરેક જની શકે તેટલું અમૃતપાન કરતો ”
રાતે અત અવ્યો, એ યાદ આવતાજેમ પ્રાપ્ત થાઓ !

નવું કટકું અપમાન કર્યું, જે તેને જ

રજુછોડભાઈ માધવભાઈ પટેલ.

શ. છાહુભાઈ ઢાહુભાઈ

‘સત્સંગ’ના અધિપતિ શહેજ ભેગ.

આપના ‘સત્સંગ’માં ઊપજાન એટલે સવારમાં પાણી પીવાના હેતુ પ્રતિદ વધા છે, ને સંનધી હું પણ મારો અતુભવનિદ અનિવાય આપને ગણવું છું, જે જાહેર પ્રજાના લાભ માટે સત્સંગમાં પ્રગટ કરી આભારી કરશે.

સવારમાં પાણી પીવા સંનધી મારો અર્થ અતુભવ છે, કે હું જાહેર પતથો ફીણ રહેતો હતો. જાળકપણથી મુંબઈમાં રહેતો હોવાથી મુંબઈની સાધારણ ફરિયાદ કમજીવાત અને ધાગીજ હતી અને જનતા સુધી મુખ્ય જીવાઓ પણ મને અસર કરતા નહિ.

મારી આશરે પંદર વર્ષની કંઈ મુંબઈ જડુ ખરાબ શારીરિક સંપત્તિ ભોગવ્યા બાદ એક મનુષ્યની સ્થાનથી હું આજે લગભગ જાણીત વર્ષથી સવારમાં આશરે એક શેર પાણી પીઉં છું.

મને નેકે જાહેર મોડા ઉડવાની ટેવ છે. જેકે આ પાણી સવારમાં જ પાંચ છ વાગતે પીવાની આવશ્યકતા છે, પણ હું ઉડીને જનતા સુધી દાતણ કે કેમળા કાંઈ પણ કર્યા વગર જ મને તે વાસણમાંથી પાણી પીઉં છું.

આથી મારી તંદુરસ્તી સાની રહે છે. પાણી પીવાની ટેવ પડ્યા પછી મેં વખત હું જડુ આબની પડ્યો હતો, પણ છેલ્લાં જાર વર્ષમાં હું જાર દિવસ પણ પથારીમાં રહ્યો નથી, હજી મુંબઈમાં રહેવા છતાં દિવસમાં આઠ દસ ગાઉ જરૂર પડતાં ચાલી શકું છું.

આપના વાંચકોમાંથી દાતણ અથવા કેમળા કર્યા પછી પાણી પીવું કે પહેલાં પીવું તેનો કાંઈ ખાસ અતુભવી જીવાસો લખી મોકલશે એવી આશા રાખું છું.

વાયુની બહુ પ્રતિ વાળાએ છ દાણા મરી આંખમાં મળી જઈ પછી ઉડવાન કરવું એ મારી સલાહ છે.

માની તંદુરસ્તી સારી છે. ઘણાં માણસોને મેં પાણી પીવા સંનધી કહેવ છે, પણ મારો ભાગ આપણા લોકો એથી કર છે. મેં અવગત કર્યો હોય અથવા મારા પેટમાં જડુ દુખવું હોય તો એવા કાંઈ કારણ સિવાય હું હમેશાં પાણી પીઉં છું અને પીધ.

લિ. સેવક શામળદાસ ભગવાનદાસ હવેરી

શ્રીજી પ્રાણીરક્ષક પરિપદ-અમદાવાદ.

સ્વાગત સહાના પ્રમુખ શ્રીચુત શિવજીભાઈ દેવીસિંહ શાહનું સાપણ:-
પ્રિય બહુઓ !

જુદા જુદા પ્રાંતમાંથી પધારેલા સદ્ગુરુઓ અને સન્નારીઓને હુક્કીઆ પ્રાણીરક્ષક મંદિરા તરફથી આવકાર આપતાં અને આપનું સ્વાગત કરતા મને ઘણેજ આનંદ થાય છે. દેશાનનિ માટે આખા ભારતવર્ષમાં મહાત્મા ગાંધીજીની સરદારી નીચે જે સમય પ્રયત્નો થય રહ્યા છે તેમાં પ્રાણીરક્ષા એ જડુ ઉપયોગી વિષય છે. દાવની તમામ ગાંધીય પ્રવૃત્તિઓ પ્રાણીરક્ષાના નિયમેને અતુભરીને આજી રહેતી છે ને માટે પુનઃપાઠ મહાત્મા ગાંધીજીને અરેખર સમ્બંધ પડે છે. પ્રાણી-

રક્ષાનો પ્રયાગ જોત જોતામાં આપણા દેશમાં રાષ્ટ્રિય ગનિથી ફેનાવો પામે છે અને અનેક વ્યક્તિના અન કરણમાં નાણીરક્ષાની ભાવનાઓ જાગી ઊઠી છે એ ખરૂં જોવા મલાત્મા ગાંધીજીને આભારી છે

શુદ્ધરૂપે, આપણે સારી રીતે જાણીએ છીએ કે જીવનમાં મૃત્યુ પ્રાપ્તિના સમયે વળી ઉઠ્યો છે, જીવનમાં જીવનમાં અર્થ સમજાવવા સારે પ્રાણીરક્ષામાં લાગણી ઉપરાંત પ્રતિભા મલાત્મા અર્થ પ્રતિભા થાય છે ખરૂં જોવા તો સરજાનું મૂળ પ્રાણીરક્ષામાં મલાત્મા છે જે દેશમાં નાણી રક્ષા નથી ત્યાં સરજાનું પશુ નથી પ્રાણી રક્ષામાં મનુષ્યથી માડીને નાનામાં નાના જીવ સુધીના સમાવેશ થાય છે જે દેશમાં મર્દ પ્રાણીની સંપૂર્ણ રક્ષા થતી હોય તેવું દેશમાં સંપૂર્ણ રાજ્ય નમજાનું આ દિવસે અમેરિકા અને યુરોપમાં પશુ સંપૂર્ણ સરજા નથી કાગળ કે ત્યાં મનુષ્ય મિત્રતા બીજા સરજા પ્રાણીની સંપૂર્ણ રક્ષા ત્યાં નથીજ આપણે દેશ જોત જોતામાં સંપૂર્ણ સરજા માં મન કરવું જોઈ છે પરંતુ જ્યાં સુધી આરો મનુષ્ય સિવાયના બીજા પ્રાણીઓ ન સંપૂર્ણ રક્ષા નહિ ત્યાં સુધી આરો સંપૂર્ણ સરજા કદિ પશુ મળે નહીં યુરોપ અને અમેરિકાની પદ્ધતિ માર્ગ પ્રાણીને તે સરજા નથી સરજામાં નાણી માનને સ્વતંત્રપણે સુમેરી જીવનાનો હક હોવો જોઈએ

અંગતરૂપે મારે મન કરનારા આ દેશમાં પશુ પ્રાણીરક્ષા મારે હજી ઘણો ભાગ અજાત છે, એ જાણી શકાયની વાત છે કેટલાક સુવેનામાં અપનાવામાં તો પ્રાણીરક્ષા જોવા ઉત્તમોત્તમ મદદરૂપે થાયને બાદમાં કાંઈ કે મનુષ્યો વાં નાખેને કે જ્યાં સુધી આપણે પ્રાણીરક્ષાને સર્વોપર ગણીએ ત્યાં ત્યાં આરો સુમેરી સરજા જોવા થકના નથી જો આપણે સુમેરી પ્રાણીરક્ષા જોવા તો બીજા મર્દ પ્રાણીઓને સુમેરી જીવના મેં જેમ જેક મનુષ્યને બીજા મનુષ્ય પાસે શુનામગીરી કરવાનો હક નથી તેમ એ મનુષ્યને મનુષ્ય સેવાયના બીજા પ્રાણીપર પશુ શુનામગીરી કરવાને હક હોઈ શકે નહિ જ્યાં સુધી આપણે બીજા પ્રાણી પાસે શુનામગીરી કરીએ ત્યાં સુધી આરો શુનામગીરીમાંથી મુક્ત થવાના નથી

પ્રાણીરક્ષામાં શુદ્ધ ભાવને અને મલાત્મા પ્રાણીને સરજા પ્રાણીને સ્વતંત્રતા અપાવા માટે જોવાની જીવનમાં જોવા આપણા હતા હતામાં એ પ્રાણીનું અન કરણને વાદ કરાવનારી જોવા મારે મારે નાણીઓને સ્વતંત્રતા અપાવનારી મલાત્મા ગાંધીજીને રક્ષિત થઈ કોઈ છે, અને તેમાં અમર અરો રક્ષિત પશુ મેળવી છે

રાજ્યીય રક્ષિત એ પ્રાણીરક્ષા રક્ષિતના પેગ વિભાગ ૭, એટલી મોટી નાણીરક્ષક પ્રતિભા જાણ્યા છે છુતીમાં પ્રાણીરક્ષક સમજા આરો જોવા મારે થયા હિંદમાં પ્રાણી રક્ષક પ્રતિભા પ્રયાગ મારે પ્રયત્ન કરી રહી છે અને મારા પગલામાં કૃપાળુ બીજા છે એ વાત સુમેરી સાંતી પેં સમજ છે જુનીમાં નાણી રક્ષક પ્રતિભાના નામમાં રંગ નાતમાં આકાશમાં અન કમ કાંઈના રાક શુનામગીરી મારે તોજેમાં છે રાજ્ય પ્રાણીરક્ષક સમજાના મુદ્દા પ્રયત્ન પડે પહેલી નાણીરક્ષક પતિ, નાણીરક્ષક મારામાં આરો જીવની જીવની મુદ્દા અસર લાગીના રાક રાજ્યમાં થવા પામી છે અન કમ જા મનરો પરમુલક જતા અમર ત્યાં મલાત્મા નિધિ વોરે પા જીવના અવના પામ્યા છે તે આપણે સાં જાણીએ છીએ આકાશમાં પ્રાણીરક્ષક રક્ષિત પશુ પાણી માં મારે ના પ્રયત્ન કરે જે રક્ષા રાજ્ય રાજ્ય રક્ષક પ્રતિભા આરો જીવના મારે

ઉપયોગી બજાદોની જનેતા અને માનવસરીરને પુષ્ટિ આપનાર બી દુધ દેનારી માથ માતા : માટે આપણા દેશમાંથી તેનો બંધ સર્વથા બંધ થવો જોઈએ. કોઈ ગજસત્તા ગૌવધ કરાવે હેય તો તેને પણ કોદસતા પોતાના દેશ અને ધર્મની ખાતર મમળરી કહી શકે છે અને ગૌવ અટકાવી શકે છે પૂર્વે ગૌવધ અટકાવવાની ખાતર રજપૂત રાજાઓ પોતાના પ્રાણોનું બલિદા કરતા હતા માટે તેમને ગૌઆલ્મશુપ્રતિષ્ઠાનો માનવ તો ઇલકાજ લોકો તરફથી વશપરપ માટે મળેલો છે. રાજાથી ગરીબ સુનીના તમામ ક્ષત્રિયોની માથી પ્રથમ ફગા છે કે તેમણે પોતાના પ્રાણપ્રિય ધર્મની ખાતર આપણા દેશમાં થતો ગૌવધ અટકાવવા સમજનાં સમજ પ્રયત્ન કરે જોઈએ. અને લિંવાસી હિંદુ મુમતમા તમામ લોકોએ એ માનવતા ટેકા આપવો જોઈએ મુમતમાન મનુષ્યોએ હાલમાં ગૌવધ બંધ કરીએ છે, તે ખાતર તે બધુઓને ખરેખર ધન્યવાદ થ છે મુસમમાન બધુઓએ ગૌવધના આપણા પવિત્ર ધર્મને માન આપ્યું છે માટે આપણે પણ તેમના પવિત્ર ધર્મને માન અપાવું એ આપણી હિંદુઆની પ્રથમ ફરજ છે.

ખેતી પ્રધાન આપણા દેશમાં ગયો, બેસો વગેરેને ચગા માટે પ્રાચીનકાળમાં ધણા ગૌચરે હતા. હાલમાં તેમાં ગૌચરો ખેડાઈ ગયા છે અને ખેડાતા જાય છે, તેથી ગાયો બેસો વગેરે ચગવાને ધણી હરકત આવે છે. માટે આપણા દેશમાં ગૌચરનો રિવાજ અમલી જમાનાની પેં પાત્રે શરૂ થાય તેવો સાફ જમીનદાર, મજાઓ તથા મરકારને આચર્યવર્તક સમજવાની જરૂર છે

આપણા દેશમાં ઉપયોગીમાં ઉપયોગી ગાયો બેસો પરમુલક ચરે છે એનું પગિજામ એ આવડું જાય છે, કે આપણા દેશમાંથી તેમાં જનવરોની સારી ઓલાદ દિનપ્રતિદિન નાણુદ થતી જાય છે. પગિજામે આપણો દેશ કમાલ બનવા પામશે. આપણને સારા થી દુધ મળશે નહિ માટે આપણી પ્રાજ નિર્માણ થાય છે, અને સારા મળેલોના અભાવે ખેતી દસ વગરની અને છે આ કારણોથી આપણા દેશમાંથી ગાયો, બેસો વગેરે દૂધ આપનારાં તથા ખેતીવાડીને ઉપયોગી જનવરો મિલકત પમુલક ન ચરે તથા કનલખાનામાં કતલ ન થવા પામે મેને માટે આપણા ઉપાયો થવાની જરૂર છે

ગાયોની ઓલાદ સુધારવાનો સત્તાવ રહ્યો અમલ્યનો ન સારી ગાયો અને સાગ સાં હાગ સાગ મચ્યાઓ ઉત્પન્ન કરાયાં આપણા દેશને મોગે લાન થશે. માગ સાગ સાંદો ઉત્પન્ન કરી ગાયો ગામ એકક સાંદ પુરો પાડવાની ધણી જરૂર છે હાલમાં કોઈ કોઈ ચરે અમલ્ય ગરૂ થયા છે અને જાણીને ખુશી થશે કે જુનામંદ રોટ લેવા મચ્યામાં મજબૂમાં પુદ તથા સરશા તરફથી ગાયોની ઓલાદ સુધારવા માટે એક સંસ્થા ખોલવામાં આવી છે પાજગપોળમાં જનવરોની ઓલાદ સુધારવા માટે પ્રયત્નો કરવામાં આવે તો આપણને પાંચરો પોજો ધણી આગીર્વાદરૂપ નીવડે એમ માફ માનવું છે, સાગ થી દૂધ નહિ મળવાથી આપણા દેશમાં આવ મચ્યુની સખ્યા ટ્રિનપ્રતિદિન વધતી જાય છે માટે ધરદોષ એક એક ગાય પાળી મચ્યાએને અને મચ્યાઓની માનાઓને સારા થી દૂધ મળે એવી યોજના આપણા દેશમાં એકદમ થવાની જરૂર છે મજરમાંથી અડધ પાણી અને અડધ દૂધ અને એપરોડ લેવું મનાઈ

વગરનું દૂધ, એવા મેળનેગરાળા દૂધનો કસોમ કન્વાથી વાળને ગરમ પુડનાન આપમે બેઠારી વધુએ છીએ.

આપણા દેશમાં અનાજ એટલું મધુ પાકે છે કે વધુ મોડ મળતું જોખમી, પરંતુ અનાજનો મોગ ભાગ પડેલો ચડે છે તેથી અનાજની મેધારન થતી નથી અને ગરીબ માણસોને બૂખમરો વેઠેલો પડે છે. માટે આપણા દેશમાંથી કે વધેરે પન્નુવક ન ચડે તેને મટે સમય પ્રમાણે જોકે મધી કઠી યોગ્ય પગલા તુનમાં લેવાની જરૂર છે વળી આપણો દેશ તો અનાજનો મોગ બહાર છે માટે મામાદારની આપણા દેશમાં મિલકત જરૂર નથી મામાદારથી બહારની વધતી નથી પણ ફરતા વધે છે. માટે આપણા દેશમાં જે દેશ મામાદાર કરતા હોય તેમને તે કોડી દેવાની જરૂર છે અને આ ગાળામાં પ્રાણીરક્ષક મધ્યાઓ અને સર્પ મરદાનો વધારે ને વધારે પ્રયત્ન કરી મામાદાર નિર્મૂળા ગતવશે એવી દે આવા મળુ મુ.

બાદલી મારીઓના ઘોડાઓ અને મળેલો ઉપર સર્વિત પ્રાણીઓ (ગુરુરે કે ને આપમે સમગ્રા સારી પેટે સમજાએ છીએ. આ માત્રાન ?) અરુણવા માટે આપણા દેશમાં પ્રયત્નો થાય છે. પણ તે પ્રયત્નો જો તનનોડ કરામાં આવે તો જરૂર એ માત્રાપાંડુ જોડુ થતા પામે. કેટલાક મળેલોમાં તો જાહેર રમ્યાઓ ઉપર લડત આપણામાં આવતું નથી. મધી ગાડા જેમનામાં ઘોળા અને બળગને પાનુ વેલું પડે છે. માટે તેવે રથને ગત્યાઓ સડો વગેરે સુરાગના માટે પ્રયત્નને યોગ્ય પગલા લેવાની જરૂર છે.

મીઠા વર્ષના લેમારુઓના રેશવા કુખા તો આજે પ્રજા વગનાથી કિલુરવાન રેશુ આપમે છે પણ સાંભળે છે કોણ? રેશવેના કુખો રેશવા અન અરુણવા પેક મકવી તે બને બગાળ છે. અરુણવા કોઈ છતુ રાખવા આવે તો દ્રો રેશવા કુખો દ્રુ થાય એવી સ્થિતિ છે અને માટે જો કોઈ સખ્તમાં સખ્ત પગલા નદિ બરે અને માત્ર અરુણવામાં કયાં કરો છે કાપામાં ઉપાન્ધ કરશે તેથી કાંઈ નાકું પરિણામ આવે એવો સમય અને તો દેખાતો નથી રેશવેમાં માટે જરૂર કરતાપે માણુઓને વધારે મેધવામાં આવે છે. અને ઘોડાઓને સહ જવામાં આવે છે તેરે બળમ રીતે માણુઓને સહ જવાય છે ગીવાઇઓ સુધીના મૃત્યુ થવાના દાખલાઓ વગેરે પેપરોમાં વાચવામાં આવે છે.

અલારે આપણને રવતાવ નંધએ ડીએ માની માન્યતા પ્રમાણે પ્રાણી-મૃત્યુ એક ને સ્વનમ્ય છે, માટે પ્રાણી ઉપર પ્રેમ ગળો. નર પ્રાણીના સુખ દુઃખમાં માન હો, તે રાજકોટે સુખથી ઉપસા દે. જમ આતુ નામજ સાચું રાજાવલ છે.

જો આપમે પોતેજ આપણા દેશના દર મેળવવા અંમરો દે-એ, ને રેશવ જ પડે મળુપ્ય મિત્રાયાના છતુ પ્રાણીઓને સુમેરી રરાગના ભોગવવા આપમે એ-એ આજે જોમ પ્રાણીઓને તાવામાં રાખીને લેખના ઉપર મતા ચગવીએ જો કથી દેશની નિયમ પ્રમાણ આપણને પચ કોઈ તાવામાં મળમે અને આપણા ઉપર નર ચક્રવર્તે. કુલગના હડોડ મરુ કરનાગએને અંતે નિગતજ થતું પડે છે, માટે નરણી રાજીઓ કુલગ પડેલા પ્રથમ મળમે ને દિશા મળમે નેજા વગેરે પડેલા મળમે નરણી મળમે નરણી મળમે નરણી મળમે

સ્થાન આપો, જેવી રીતે એકઠા વગરનાં મીઠાં નજામાં છે તેવીજ રીતે પ્રાણીરક્ષા વગરની બાણીની તમામ પ્રવૃત્તિઓ આ સ્થિતિમાં નકામી છે. જો તમારે સ્વરાજ્ય જોઈતું હોય તો હું પોત્રીને ફરીથી કહું છું કે પ્રાણીરક્ષા કરો. પ્રાણીરક્ષા કરો. પ્રાણીરક્ષાની બાબતમાં આપણો દેશ ઘણો પગલું વધી ગયો છે. સુધરેલા અને સ્વરાજ્ય માટે લડત કરનારાઓને પૂછું છું કે તમામમાંના કેટલા પોતાને ઘેર ગાયો રાખીને તેની સેવા કરે છે ? કેટલા માંસાહાર નથી કરતા ? કેટલા મદ્યપાન કરો છો ? મને લાગે છે કે ઘણાજ ઓછા માણસો પોતાને ઘેર ગાયો પાળે છે ! આપણા ધરગતુ સ્વરાજ્યનો આ આમંતનો ક્યારેય વિચાર કર્યો છે ! ! ! જ્યાં સુધી આપણું આંગણુને ગાયો વડે સ્વર્ગ સમાન ન બનાવી શકીએ ત્યાંસુધી આપણે ધાર્મિક સ્વરાજ્યને શી રીતે મેળવી શકીશું, એનો વિચાર કરવો ધરે છે.

પ્રાચીનકાળમાં થઈ ગયેલા ભગવાન બુદ્ધદેવે અને ભગવાન મહાવીરે સ્વામીએ શિખવેલા પ્રાણીરક્ષાના પવિત્ર પાઠોમાંના અવશેષ રૂપે ચાલતી આવેલી પાંજરાપોળો સામે દૃષ્ટિ કરો. દર વરસે પાંજરાપોળમાં કેટલાં જનવરો આવે છે અને તેમાંથી કેટલા બચવા પામે છે ? એનાં કારણો શાં છે ? પાંજરાપોળોની સુધારણા કરવાના માર્ગો કયા કયા છે ? આ પ્રશ્નનો વિચાર શાન્ત ચિત્તે કરવા યોગ્ય છે. હવે જાનો બહાણો છે ! વિચાર માત્રથી કાંઈ વળવાનું નથી. જે ધડીએ વિચાર કરે તેજ ધડીએ તેને વર્તનમાં મૂકે. એમ કરશે તોજ સારામાં સારી પ્રાણીરક્ષા શરૂ શકશે. ગામ, શહેર કે નગરમાં સુંદરમાં સુંદર રચળ પાંજરાપોળનું હોયું જોઈએ. ત્યાં જવાથી જનવરોને આનંદ થાય પણ માણસોને પરમાનંદ જોઈએ. હમણાં એવી બગીચા સમી કેટલી પાંજરાપોળો હિંદમાં હમણી ધરાવે છે ? જે પાંજરાપોળમાં જવાથી માણસ જાતને કંટાળો આવે તે પાંજરાપોળોમાં માંદા જનવરોની શી દશા થતી હશે, તેના વિચાર કરવાનું આપ સર્વના ઉપર હોડું છું આપણી પાંજરાપોળો પરાધીનતા ભોગવે છે. તેને સ્વાસ્થ્ય બનાવવા માટે યોગ્ય ઉપાયો યોજવાની જરૂર છે. પાંજરાપોળોમાં જનવરોની ઓસાહની સુધારણા. ખેતી અને વીડીઓ હોય. અને તેમાં નિઃસ્વાર્થ સેવા કરનારા સ્વયંસેવકોની જરૂર છે. સઘળાં વાનાં હોય તોજ પાંજરાપોળોને ફુનિયા પાસે નિહા માગવી પડે નહિ, ઉલટું પાંજરાપોળો ફુનિયાને મોટામાં મોટી અનેક મારો આપી શકે.

પ્રાણીરક્ષાનો વિષય એટલો બધો વિશ્વવ્યાપી છે, કે તેના સંબંધ જોઈતું કહેવાય તેટલું થોડું છે. મેં મારી વૃધ્ધાવસ્થા સુધીમાં મેળવેલ પ્રાણીરક્ષાની હકીકત આપ સમક્ષ રચુ કીધી છે. આ મારા કથનમાં કે.કે. રચળે આપ સાહેબોને કંટાળો આવ્યો હોય તો મને ક્ષમા આપજો. એટલું કહી મારું વંતવ્ય પૂર્ણ કરી બેસી જવાની રજા માણું છું. પરમાત્મા સર્વનું કલ્યાણ કરો.

દિન્યલક્ષ્મી શાન્તિ: શાન્તિ: શાન્તિ:

અગત્યના પસાર થયેલા કરવો.

બાબીય કરોડ હિંદુઓની ધાર્મિક લાગણીને અને હિંદુ જેવા ખેતી પ્રધાન દેશની અન્યથા ન પુરાય તેવી આર્થિક જરૂરિયાતને અવગણીને હિંદમાં થતો ગૌરવ કરતા હોય તેમણે સોયે પોત પોતે સમજીને, સદંતર અટકાવેલો જોઈએ છીએ. એમ આ પરિપત્તની આમદ પૂર્વક બતાવ્યું છે. અને હવે છે કે જેને ગામે પૂરતાં ગાયર નહોત્ય ત્યાં ત્યાં તે જોઈ તાણીદે પૂરતી

જેમણે જીએ થઈ દીઠ એકક ગાય પાળવાની જાહેર પ્રત્યે ભલામણ કરે છે અને એવી ગાયોને ગળતરણી જેવા પ્રમોગાથી મુક્ત નાખના નાજઓને વિનવિ કરે છે.

નવ ત્રિમા દરોગને દિવસે અથવા અન્ન પ્રસંગે યનુષાગ્રાદિકમા ધર્મને નામે દિસા થતી હોય તે અધર્મ ને અનિદ છે એમ આ પત્રિય માને છે, અને તેથી તે અપકાવવાની તેમજ અદિસાયજો પ્રતિવિવાની આ પરિપદ સદુ ધર્મોના ધર્મધુગ્વગેને વિનવિ કરે છે

માસાહાર અને મદ્યપાનને નિકટનો સંબંધ છે, તેથી આ પત્રિ પોતાનો દૃઢ મત જાહેર કરે છે કે મનુષ્ય ભતિમાથી મદ્યપાન નામુદ થયું જેમણે એક દેશ તરીકે મદ્યપાન તજવાને માટે અમેરિકાને આ પત્રિ, ધન્યવાદ આપે છે, બાસ્તનગર, પારીતાણી હીમડી વગેરે રાજ્યોએ તે કાઠિયાવાડ એન્જનિસમા ભોમકા થાણામાંથી દાગના ઇન્જરા વગેરે મધે કરવા માટે ત્યાના રાજ્યા ધિમરીઓને અને એ વિષયમા મથતા અન્ય પરાપ્રમરી નગના ને ધન્યવાદ આપે છે તેમજ અમેરિકાવાસી મિ જહોનસને દિદ માટે લીધેલા શ્રમને માટે હેમનો આભાર માને છે અને તેમના કહેવા પ્રમાણે છેલ્લા એ વર્ષમા મહાત્મા ગાંધીજીના મહાશ્રમથી થયેલ મુલાકાત નિવધની સંજ્ઞાને વનાવી છે, ન અભિપ્રાય જાહેર કરે છે કે તે ગદી થોડી વસ્તમાજ દિદમાથી ત ન નામદ થતી જેમણે.

દશમા વાનવાર પડતા કુષ્કોગોથી મનુષ્યોની તમજ પડ્યોની અકલ્પ હાનિ થાય છે. કુષ્કાગ પડ્યા પછી સકલ નિવાસી દીક થાય છે, જલુ કુષ્કાજ આવતા અપ્રાપ્તવાના પૂ ના પ્રપત્ત થતા નથી એ શોચનીય છે માટે આ પત્રિ વનાદોને સંગ્રાહો ને જેની જેની સનિ હાય હેમને નોરે ભલામણ કરે છે, કે વસ્ત્રાસ્તુ પાણી નો તેલુ ઓડ સાગરમા જવા દેવું, અને લંબે માટે તમાપો, નહેરો, નદી નાગાઓમા કામકામ પાકા જ થાયવા જેમણે, જેનાએ ને સદુદ્યોગોએ અમની રીત પ્રમાણે એ દ બે વગ નું અનાજ ને ધામ વગમા મશરી ગાખના જેમણે

આ પરિપદ એવો મત ધગવે છે કે એમ, સાર ક્ષ દેનાગ ગાનો બેસો, તથા બેની માટે ઓલાદ વધા નાગ સાદ દિદમાથી પતનક જાય છે અને પડી પાડ દિદમાનો બુખમગે દાગરા થક ને ઓલાદ સુવારવા પડ્યો પડેડી આણુસ પડે છે, એ અનેકરીને વિચારના અનિ ને અવળા નીતિ છે તેથી મનુષ્યને માટે પૂગતો ખોરાક, પાવકાને માટે પૂના દૂગા દોગ, ન બેની દી જરૂરીઆતો પૂરી પાડના જેમના સદુ દેડમા નાજવાજ જેમણે માટે તેની વ્યવસ્થા મહાજનો મુનિગીપાત્રીઓ દગારો ને સંગ્રામે તજકથી થતી જેમણે જીએ

જગરપોજો, ગારશ્મ મનાઓ ને યાજી નાની શ્રી ૭ મગ્યાઓ દગમા નાર કામ કરી ગા છે, ને આ પરિવ માને છે કે હેમના એ પગાર્થના કામ માટે તેમને યાજી થકે વધારે વ્યવહાર પગના હ, જલુએ દી ઓલાદ સુવારવાનો જલુ તેમ માથે મગે પ્રપત્ત હ ન એવી આ પત્રિ આત્રા રાજે

વિવિધ વિષય.

મીઠાના ગુણ.

પાણીમાં મીઠું ઓગાળીને આંખે ઘાસથી આંખનું તેજ વધે છે. હમેશાં મીઠાના પાણીના કાગળા કરવાથી કેદમાં મજબૂત અને છે. હૃદયુએન્જ વગેરે રોગોથી રક્તણુ મળે છે. મીઠાના દંતમંજનથી દાંત સાફ થઈ દાંતના રોગો થતા નથી. મીઠાના પાણીથી પગ ઘેરાથી પગનો દુખાવો વગેરે નરમ પડી ચાક ઉતરે છે ન્નાન કરતાં પહેલાં એક મુઠી મીઠું પાણીમાં નાખવું તો આમડી સાફ રહેશે. આમડીના રોગો પણ થતા અટકશે.

આગામી યુદ્ધ

જો ભવિષ્યમાં ફરી યુદ્ધ થશે તો ખાસ અને વિજ્ઞાપી સાહચારાગ્રાં પિમાનો હારા થશે એ વાત યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સ-અમેરિકાના એક પત્રના અધિપતિ મિ. વિલ્ફ્રિડિને દલી છે. એમણે મહા યુદ્ધ વેળા મિયરાજ્ય અતે જર્મની અને તરફથી યુદ્ધ રચણ જોવું હતું તેઓ પોતાના એક પુસ્તકમાં લખે છે કે જો હવે યુદ્ધનો આરંભ થાય તો દેવી રીતે થશે ને એમાં પિમાનોહારા થશે કે ને કોઈ મનુષ્ય અથવા કોઈ જીવ સક્તિ હારા નહિ હિલવી શકાય. જોકે તે એ તન્ની વિજ્ઞાપના પ્રત્યક્ષ ઉદાહરી કામશે. એ યુદ્ધમાં ખાત દરીને રસાયન શાસ્ત્રથી મમ લેવાશે, તેથી જેઓ યુદ્ધમાં લાગ નહિ લે તે રસાયણ શાસ્ત્રીઓ ઉપર પણ વિપત્તિ આવશે.

મહાયુદ્ધ શરૂ થતા અમારું અમેરિકામાં એક એવા ગ્યાનની શોધ થઈ હતી કે (જેનું નામ હમ્મલિન્ટ હતું) તે ખાસ નગરે રેખાનો નહિ. અને થરીરમાં ધુમી જતો હતો. તે હારા ખાઇઓ, વગેરેમાં સંતાપલા લોકોનો

કે આસ લેતાંની સાથેના માણસ મરી ગય છે. એનો જરા પણ અંશ શરીરમાં દાખલ થયો તો તે મનુષ્યનું જયવું અમંગલિત છે. મનુષ્ય, જન-વર, ને વનરપતિ સર્વને માટે એ નાશકારી વાયુ છે, છેલ્લા યુદ્ધમાં જે વિપયુક ખાસ કામમાં લેવાયો હતો તે કરતાં આ પપ વગેરે વધારે જલદ અને અસર કરનારો વાયુ છે. એ ખાસથી જયવાને માટે જેઓ કાનરોપી પહેરીને જાય તેઓને એ વાયુ મંદા અસર કરી શકતો નથી. એના એક જાણકારે તો એટલે સુધી કહ્યું છે કે એ ખાસતા એક હજાર ઓળાનો હર્મની ઉપયોગ કરત તો હજારોની તમામ વસ્તી નષ્ટ થઈ ગઈ હોત. હાલ અમેરિકાવાસીએ એ ખાસતા વિશેષ શક્તિ જમાવવાનો પ્રયત્ન કર્યો છે.

મિ. ઇર્વિને લેહોને યુદ્ધથી દૂર રહેવા જણાવ્યું છે કેમકે જો યુદ્ધ થયું તો તે મહાન અનર્થ કરનારું થશે. એમ અમેરિકાનો જણાવી રીધું છે. કે તેઓ મહાન છત મેળવી શકશે પરંતુ તેના ગદવામાં મૃત્યુ, જીવમરો, અને સમ્પત્તિનો નાશ વગેરે મળશે.

લેખકે એ પણ જતાવ્યું છે કે નેપોલીયને જે યુદ્ધમાં જીત સન ૧૭૯૭માં વાળ્યા હતાં અને તે સન ૧૮૧૦ સુધી કાયમ રહ્યાં તે યુદ્ધમાં અવેશા ખર્ચ કરતાં છેલ્લા મહાન યુદ્ધમાં વધારે ખર્ચ થયો હતો.

સી લેપો—કુમારી સ્વરી કેનન નામની એક અમેરિકન સ્ત્રીને જોનિય પિલાનુ આશ્ચર્યજનક જ્ઞાન છે. તે નલયોનું એક સુચિપત્ર હાન તૈનાર કરે છે. તેમાં ૭ લાખ નક્ષત્રોનું વર્ણન કર્યું છે, જે સ્ત્રીઓમાં ઇશ્વરદત્ત શક્તિ વિશેષ હોય છે. તે એના વૈજ્ઞાનિક કાર્યો હાન જનસામાજની

એ સ્ત્રીના જન્મ અમેરિકાના ડેવર શહેરમાં સન ૧૮૬૩ ની સાલમાં થયો હતો. પોતાને જોતિય વિદ્યાનો શોખ હોવાથી એમણે જોતિયનોજ ધંધો પસંદ કર્યો હતો. એમણે દરમિયાનમાં વાર પોતાની પ્રખર બુદ્ધિની ખરેખરી જોગબાજ કરાવી છે. એમણે નજીવો એક પુસ્તક લખ્યું છે. જેમાં ૪૦ દલગ મિત્રો છે. અને પોને અમેરિકાના જોતિય વિદ્યાગની પ્રધાન છે.

સ્ટ્રીઓનું ચિકિત્સાજ્ઞાન—અમેરિકાની એક મેડિકલ સ્કૂલની પ્રકિપત લના વિદ્યાર્થીઓ માટે શુદ્ધ શુદ્ધ વિષયનાં મળી સત્તર ધનામ રાખવામાં આવ્યાં હતાં. એ સ્કૂલમાં સ્ટ્રીઓ તથા પુરુષોને એકઠાંજ સિખવવામાં આવે છે. એમાં જશ પશુ પસપાત ન કરતાં સમમાવર્થી ચિત્તજ આપવામાં આવે છે. આ સ્ટ્રીઓની ઉત્તતિના માર્ગમાં જેટલું બની શકે તેટલું કરવામાં આવે છે. મેડર નગરની એક બેંકના મેનેજરની એક કુમારી મેરી જોશી-એટન નામની પુત્રીએ ઉપરનાં સત્તર ધનામો પછી નવ ધનામ એકલીએ લીધાં. એક બીજી મહિલાએ ત્રણ ધનામ લીધાં બાકીનાં પાંચ ધનામ પુરુષ વિદ્યાર્થીના હાથમાં આવ્યાં. હવે સ્કૂલના ડૉક્ટર દેન્ટને હજુ કે સ્ટ્રીઓને માટે એ અદ્ભુત તકળાવ છે. એમણે હજુ કે આ સ્કૂલમાં જરા પશુ પસપાત દેવામાં આવતો નથી. જે લોકો પુરુષોની “બેટતા” માને છે એમને એકવાર એ ધનામનું સુચિપત જોવાથી ખાતી થશે કે પુરુષ શ્રેષ્ઠ છે કે સ્ત્રીઓ!!!

બાળકોની રક્ષા માટે—આસ્ટ્રેલીઆના ન્યુ સાઉથ વેલ્સ પ્રાંતના મંત્રી મંડળે બાળકોના રક્ષણ માટે એક કમિટિ અને મંત્રીની નીમણૂક કરી છે. તે બાળકોની રક્ષાને માટે અઢી કરોડ ડાલર અર્થાત સાડા સાત કરોડ રૂપિયા પ્રલેક વર્ષે ખર્ચ કરશે.

સ્ટ્રી કસ્ટોન-વિમાન ઉડાવમાં પ્રસિધ્ધ એવી કસ્ટોની ગાઇ જેમે હેરે વક્સ જે વિમાનમાં ઉડવાની વિદ્યા સિખવતી હતી, તે અમેરિકાના ન્યુયોર્ક શહેરનાં રિજર્ પોલિસની કસ્ટોન બની છે.

સ્ટ્રી પ્રધાન-તુર્કની રાષ્ટ્રીય મહાસભાએ એક સ્ત્રીની કેળવણી ખાતાના પ્રધાનપદ પર નીમણૂક કરી છે.

મહિલાનું સન્માન—સ્વીડન દેશમાં ખીસ દરિન હેલ્ડેન નામની મહિલા પહેલ વહેલી ત્યાંની પાર્લામેન્ટની સભાસદ ચૂંટાઇ છે. એના જન્મ ઇ. સ. ૧૮૭૨માં થયો હતો. એમણે પોતાનું શુભ વર્ણન કરે ૪૪મની, કિત્કાંટ, અમેરિકામાં તથા પોતાના દેશની સામાજિક બાબતો બજાવવામાં વિતાવ્યું હતું. પોને એટલાં અગમ્ય શકિતવાળાં છે કે પહેલવહેલાં તેમને એક વિમાનમાં હાર્વેક્ટર નીમવામાં આવ્યાં હતાં. યાજાના વિદ્યાર્થીઓના ભેજનના પ્રયત્ન માટે એમણે ૮ વર્ષ સુધી કામ કર્યું હતું. વળી તેઓ ત્યાંની સોશલ કમીશન અને સ્ત્રીઓની હોમિસનાં સભાસદ પણ છે.

સ્ટ્રી મુન્સફ—અમેરિકાના નર્વિથા પ્રાંતના મેક્સ શહેરવાસીઓએ પોતાના શહેરને માટે એક સ્ત્રી મુન્સફ તરીકે ચૂંટી કાઢ્યાં છે. જેમનું નામ સ્ત્રીમતી ચાર્લસ સીડેરાદ છે.

અધિકારના ઉંચા પદ ઉપર સ્ટ્રીઓ—ઇંગ્લાંડમાં “સિવિલ સર્વિસ વિભાગમાં પણ સ્ત્રીઓ રાજલ યદ છે. ત્રણ વર્ષ પછી સ્ત્રીઓ રાજ્યના ઉંચા અધિકારની નોકરીને માટે સિવિલ સર્વિસની પરીક્ષામાં બેસશે. જે નિયમે પુરુષને લાયક પડે છે, તે સવળા એમને માટે પણ રહેશે હાલ સરકારે પુરુષની જરાયર તેમને પગાર આપવાની વાતનો ઇન્કાર કર્યો છે, પણ વચન અપ્યું છે કે પ્રલેક ત્રણ વર્ષે એમના પગારમાં વધારો દેવામાં આવશે. જરૂરીઆત પરિચયપૂર્વક કામ કરવાની છે.

રૂશીઆની પહેલી સ્ત્રી—“ ચિત્ર-
ટર ” પત્રનાં સંપાદક પોતાના માસિકમાં
જણાવે છે કે રૂશીઆના બોલ્શેવિક પંચના
પ્રધાન લેનિનની સ્ત્રી થીમતી નડેજ્કા ક્રાન્સ્ટ-
રીવા કુપરકા પોતાની સગીર પ્રકૃતિ સારી ન
હોવા છતાં, અત્યંત પરિશ્રમ સહનકારી ગાય-
તોમાં કરે છે. પોતે પોતાના દેશને માટે
હાકરા હોકરીની મંયુક્ત શિક્ષાપ્રણાલીની યોજના
નેયાર કરી છે, એમની એ યોજના પ્રમાણે
બહુ ઉત્તમ રીતે જાળકારને કેળવણી અપાઈ
ગઈ છે. એ કેળવણીનો વિસાગ ત્યાંના કેળ-
વણી ખાતાના પ્રધાન બુનાકરકીએ બતાવ્યો
છે, કે કન્ય મોરડો નગરમાં ૮૦૦૦૦ લોકોએ
લાખવા લાંચવાની વિચાર સંપાદન કરી છે.
હાલ બોલ્શેવિક સૈન્યમાં હવે ૪૬૦૦ સેંકડે ૨૫
૮૬૫ સૈનિક અશિક્ષિત છે. ત્યારે રૂશીઆના
સનાઈ ઝરના સમયમાં એકે ૮૫ ૮૬૫ સૈનિક
અશિક્ષિત હતા. જેવી રીતે ૪૬૦૦ કે ઝેરી
કાચાનો નાશ કરવા પ્રયત્ન કરવામાં આવે છે,
તેવી રીતે બોલ્શેવિક લોક અવિદ્યા નષ્ટ કરવા
માટે મથી ગયા છે.

શ્રીમતી કુપરકાએ મને પોતાને ત્યાં
આમંત્રણ કર્યું, ત્યાં જઈ હું થણી પ્રસન્ન થઈ.
જે જે વિષયના શિક્ષણ અપાય છે, તે તે
વિષયને લગતાં ચિત્રો એમની દિવાલ પર
ચિત્રવામાં અપાયાં હતાં. એ ચિત્રો દ્વારા
કેળવણી આપવામાં આવતી હતી, એ જોઈ
મને ઘણું આશ્ચર્ય થયું.

ત્યાર જાદ કુપરકા પોતાના ખાસ ઓરડામાં
મને લખ ગયાં. એ ઓરડો બહુ નાનો હતો.

પણ તે ઘણો સ્વચ્છ હતો. નજીકમાં બીજો
ઓરડો હતો જે એ લોકોનું ભોજનગૃહ હતું.
એ બંગલામાં બોલ્શેવિક આચાર્ય લેનિન
મહાશય બોલ્શેવિક નિયમ અનુસાર ત્યાં રહે
છે. ઓરડામાં પ્રત્યેક વસ્તુ નિયમિત પૂર્વક
ગોઠવવામાં આવી હતી: થોડી વાર પછી
શ્રીમતી કુપરકાએ પોતે ગઢા બનાવી કેમકે
એમને ત્યાં એકે નોકર નથી. એ વાત તો
સર્વ જાણે છે કે રૂશી બોલ્શેવિકો આટલા
ઉદ્યોગી છતાં તેમની ધનની કમીનો નાશ
થતો નથી, સર્વ બોલ્શેવિક કુધરી ધનને
ચાલનારા વર્ગના અગ્રેસર બની રહ્યા છે. એ
સંબંધમાં મેં પૂછ્યું કે રૂશીલોક કુધર્યા છતાં
ધનને ચાલનારા વર્ગના અગ્રેસર બન્યા છે,
તોયું આંખ તેથી નિરાશ નથી થતાં? એ
સાંભળી તેમણે કહ્યું, “ હું નિરાશ થતી નથી.
મને ખબર છે કે સંસારમાં એક દિવસ
ધનવાન્નો નાશ થઈ મારે પરિવર્તન થશે.
પરંતુ હું પરિવર્તનને અનિવાર્ય સમજું છું.
એમાં મારો અભિપ્રાય નથી કે પરિવર્તન
ચોક્કસ સમયમાં થઈ જવાનું છે, અહિં બોલ્શે-
વિક કેટલાએ ધનવાન્ને માનનારાની બાજુમાં
ચાલ્યા જાય. પરંતુ એ પરિવર્તનનાં જોડલાં
ફળ અમે ગ્રાખીશું તેટલાં દુનિઆને માટે
ગ્રાખીશું. દુનિઆમાં અમારી સમજીતીનો
પ્રચાર થવો કરીશું છે. પરંતુ એ સાથે આવ-
શ્યક પણ છે કે, ચાહે સમજીતી થવી ગમે
તેવી કાણુ કયાં નહોતી પરંતુ એટલું તો ખરું જ
કે અમારી આશાઓ નષ્ટ નહિ થઈ શક
અને અમે નિરાશ નહિ થઈએ. ”

સમાચાર.

૧. — અમારા હાતાની આગુત્યાગુ રસનાશીન સોફામાં લગભગ ૧૦૦૦ માગના લોખંડો પશુહિતા, અને ગોળી ન ૨૦૦ ની તથા ૧૦૦ અને માસ ન વાપરવાની નિતિનાઓ ક્યોની ખમર તો ૨૮-૧-૨૦૦ ના પત્રથી મળી છે

— ડિગ્રીપુર-૨૨મોડા પાસે અખોડ ગામે દેવીની બાગમાં પશુ હિતા ને સી કડોની ૨૨ મ્યામાં થતી હતી, તે તા ૧૨-૨-૨૨ ના આચારથી ૧૦૦૦ શી અધિસાગરના પત્રથી બધ મંદ સામન્યોનો પત્ર મળ્યો છે

૨. — સોફામાં મળેલી કુમારોની કાન્દનસમા નાલીના કબીર તદેમે બારપૂર્વે જાણાવ્યું હતું કે કાન્દનમાં મજદુરમાં ગૌરવ કરજીવત કલો નથી, અને આરા ગામદારી જમાનામાં તો એ ગૌરવથી દુગ્ધ મેલેલું

૩. — ગાલીઆરના નામના મદાગજ સામે રતાના મૂલકમાં માળના નદિ આગરાનું ફરમાન ૧૬૦ પાડ્યું છે

૪. — પાંચ જુ બળ મા તા ૨૪-૧૨-૨૧ ને રાજ એક મુસનમાન વેપારીએ પોતાના મુલક મુલક નિમિત્તે ૭ મળની કુમાની કરવા કરાવ્યું હતું, ૧૦૦માં ત્યાંનિમ્ન મુલક તા ૧૬૬૦ વેપારીઓને ખમર પડના સર્વેએ એકત્ર મળી તે ફક્તમાં પેસી તે છ છવોને કમરે બીધા હતા ૧૦૦ વ્યવસાયકોએ ગતમર તેમની ફક્તપર બીજી ગોઠવણ ન કરી ગે તે હેતુથી પહેરો બર્થો હતો

— પેથ લીધા ગાંધીની —

સ્વાદિત

પાચનની ટીકડીઓ

આ ટીકડીઓ વ્યાજમાં ધણીજ સ્વાદિષ્ટ છે અને અન્નન પચાવામાં રાગની મનજીવાન ૬૨ મરવામાં, પેટના કુખવાને મગડવામાં તથા તોફાની સુધારી પાચન યંત્રિને વધારવા મા ન થી એવી આમસી નીવડેલી ૭

કિંમત નંગ ૧૦૦ ની ૩મી ૧ તો ૩ ૧-૦-૦

૩૦૦ ના ૩ ૧ ના ૧ ૨ ૧૨

૧ના — ૨૨ લીધા ગાંધી દાર્મી

૬ પાંચ ખર્ચ જુદ

જાનમગ (કાકીપાલક)

૧ તા ૧૧૦ રિન માટે વેળ એન તાત્તી મીજી ની વાચી આવ રાજક કેટલ ૧ નાધ તાનુરુતીને ખડના એ નાનનું પુરવઠ ન થે ૫ નહિરો આનત મોઢીયુ

થોડી મુદત માટે

ડકત આ પત્રના માલકોનેજ

એવડ ધરાડેવા લાવે

અજબ લુટ!

અસલ જરમન બનાવડ

ધી યંગ મોટોગ્રાફર.

સા પૂર્વે સાહિત્ય તથા કામ કરવાની માહીતીઓ સાધેનો

કોઈ પણ બાળ, વૃદ્ધ, અને સ્ત્રીથી વાપરી મકાલ એવો ગેરંટી સાધેનો

કિંમત રૂ. ૧૫-૦-૦

૨૫૫૫ ખર્ચ સામે

લખા: — G. Maganlal.

Camp Aden

કોઈને કોઈ

અદિમાં વાસો પદ્મ:

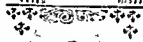
Reg No. B 910.

સત્સંગ.

શ્રી કૃષ્ણના નિવિષ્ટ હવડયા પ્રબોધક અને
નીતિવર્ધક મહર્ષિ તરફથી
મહત્વનું માસિક પત્ર

પુરુષક. ૧૨ મું
અંક ૧૬૦.

શ્રાવણ.
સ. ૧૯૭૬

વિષય

વિષયાનુક્રમ:

૧ સત્સંગના મોહનોની સેવાઓ	૫૪
૨ નામદાર નીજામતુ કરમાન	૧
૩ ગોપાલ અધ્યારે આચરતી આચારી	૨
૪-૧૦ કવિતાઓ	૩
૧૧ શોભા અને અપમાન	૭
૧૨ જાનવરી-૫૨ દયા રાખવાની આપણી ફરજ	૯
૧૩ આરોગ્ય સાચવવાના નિયમો	૧૦
૧૪ કસામ ખાતો જામ કરો	૧૧
૧૫ બાળ શેષ	૧૨
૧૬ કંટકમાં ગુલાબ	૧૩
૧૭ લોકો ભોળાં જામત કરવાની જરૂર	૧૭
૧૮ માંના પિત્રો અને જાગૃક	૨૦
૧૯ વિવિધ વિષય	૨૩

આશ્રિતો દુષ્ટાચારી

તંત્રી અને પ્રકાશક:

દેવિતરાય દાહ્યાદ દેસાઈ.

સોનીરુખા-મુરત.

સાલિક દલાલમ—૫-૦-૦
આદિક ૩-૨-૭-૦

શ્રીમંતોના સુખનું સાધન.

આજકાલ મનીષ તેમજ તરબરતા સુખનો હેતુ પોતાનો જનમાલ અને દીમતી એવ સીવાનું. સુગંધ, લઈંગા, ચોર, ધાડપાડુ તેમજ બપોરે આગની ધાસ્તીથી રક્ષાય કરવામા સમા વ્યયો છે. તમાં સુધી તેનું સંતોષકારક ન્યાય નથી થઈ શકતું. ત્યાંસુધી જરૂરને દીલકુલ એવ ૫૩૫ ની એવો રંગો મુખ્યો દસે કે તેના કલિાનો દોષા છતાં આપતા ઉપાયો ન લે.

સુખદાતા નંજોની બનાવવાના ધણા કાળજીઓ છે છતાં એના મોટા શરેરમાં ૫૫ મુરતવાલા મેસર્સ. ટી. અમીચંદની ફાયરમુકુ તીલેરીઓ એકી બવાને અંડાં પાંત- આ પામેથી લે તેનું સાચુ ગાર એટલુલ છે કે અવધુત કામ છે અને અધ્યમ દામ છે. દમાના કામતરી ખામી મટે રાજ રંગાચોનાથી તેજ પદેતમાથી ગાર તેમજ મેખા અમ ન દીરીકરો મોટા છે મરે જલ શુદ્ધિ ઉપર્ય ત્રીજેરી જેવા દેખાતા ખાલી ડોમરા કોમાં તમાગ અમુક્ય પેસાને એમ આપતાં પદેકો વરે એક વખત દમાની ફોનનું મુસાન મેશે કે જેથી તીલેરીની સપળા મ દીતી મેજવી સદાય.

ખીલ્ દામે જેવા કે લાજો, દેણ, રંગ મોટો ૫૫ તેવાજ ખાતીલાયક બનાવવામાં આવે છે. ૫૫ મુલા રૂબરૂમાં દષ સદશે. પ્રાદેશ લીરટ મજા મોડલીયું.

મેસર્સ. ટી. અમીચંદની કું.

ફાયરમુકુ તીલેરીઓ, બનાવનાર

દે. કળપીક બચ્તદ, સુરત

ELECTRIC POCKET LAMPS.

વીજળીના દીવા.

- (૧) નાના મજામાં ૫૫ રાખી સદાય છે.
- (૨) અગ્નિના વીજકુલ ધાસ્તી નથી.
- (૩) તેજ, દીવેક કે દીસાસગીની જલ પડતીજ નથી.
- (૪) રંગ ગાંધ નીચે ખસેડવામા અવધારાર રાહની માય છે.
- (૫) જલ ૫૫ મુખો કે મુખારો થતે નથી કે વામ આવતાં નથી
- (૬) રાત્રીને વખતે મે.સીકા તરે રાખી જરૂર પ્રમુખે કામગાં લેવાઈ સાંજથી નાગ સુધી ખીલ દીસ જળના રાખવાનો ખામી ખરે ખર છે.

પુસ્તક ૧૨મું.

અંક ૧ લો.

સત્સંગ.

આવૃષ્ઠ

સં. ૧૯૬૬

‘ સત્સંગના માનવતા ગ્રાહકો-શુભેચ્છકોની સેવામાં:—

—❦—

પરમ કૃપાળુ પ્રભુની કૃપાથી સત્સંગે ૧૧ સું વર્ષ પસાર થયું છે. મયાં કોઈપણ વર્ષ કરતાં ગત વર્ષમાં ‘ સત્સંગ ’ ઘણું જ અનિયમિત થયું હતું. તેમ માર્ગમાં સીધી અને આઠકતરી અનેક પ્રકારની દરકતો નહીં હોય છતાં પણ તે દરકતોમાંથી પસાર થઈ આજે મયાં વર્ષમાં પ્રવેશ કરતા માનવસાગી થયું છે.

મયાં વર્ષના સેષોની પ્રજ્ઞાલિષ્ટા અને તેના પાછલા વર્ષની મદદ અહીં રાખી છાંદસ, દુર્ભાસન નિષેધ, નીતિ, વિવિધ ગુણ, બોધઆપનારી વાર્તા-કથાઓ, વગેરે વિવિધ પ્રકારનું વાચન આપતા મધ્ય સક્રિય શ્રમ લીધો છે, અમારા આ કાર્યમાં જે જે સેવક બધુઓએ પેતાની સક્રિયતા લાભ આપ્યો છે, તે માટે તે સર્વે અંતઃકરણ પૂર્વક આભાર માનીએ છીએ.

આણુ અકંઠી શરૂ થતાં વર્ષમાં પણ અમારી પત્રિકા ૪૨૪ અ. કરતા સક્રિયતાન થઈએ એવી પ્રભુ પ્રાર્થના કરીશું.

તંત્રી.

‘ સત્સંગ ’ અને હાલના કઠંગા સંજોગો.

હાલમાં વર્તમાનપત્રો અને છાપખાનાઓની સ્થિતિ ઘણી કઠેડી છે. કામગીરાના ભરો ભરાઈ કરતાં પણ વધુ મોઢા થયા છે. અને તે સારે ઓછા ભાવે ખરચતાં મળી પણ સકતા નથી. છાપખાનાને લગતા સધળાં સાધનોના ભાવ અત્યુદ્ધ પ્રમાણમાં વધેલા છે. મોઢાગીને સિમરે પહોંચેલા આણુ સમયમાં પ્રેસ કામદારોને પણ હવે બેઝા પગરે કામ કરવાની અપરજોઈ પડી નથી સકતા; આવી અનેક હાડખારીઓ છતાં પ્રેસ કામ માટે માણસો પણ મળતા નથી. અને તેથી વર્તમાનપત્ર ચલાવનારાઓને પરિસ્થિતિ ખરેખર દવાજનક થઈ પડી છે. સર્વ નામીયા પેષકોએ પોતાના ભાવો હવે બદલે વધવાં છે. તેમજ ઘણાં પત્રોએ પોતાનું કદ ઘટાડયું છે. આવા સંજોગોમાં અને અન્ય માનવતા ગ્રાહકોને માનપૂર્વક વિનંતિ

કરીશું કે આજ સુધી જે પ્રમાણે આ માસિકપત્ર વરદ પ્રીતિભાવે ફાળ્યો છે, તે પ્રમાણે ચાલુ રાખીશો એવી આશા છે.

નવા વર્ષથી ' સત્સંગ ' નિયમસર પ્રકટ કરવા પ્રયત્ન કરીશું, તેમજ માસિકપત્ર વાચન પણ ઉપયોગી આવે તે માટે યથાશક્તિ શ્રમ બજાવવા સુકીશું નહિ. પરંતુ તે છતાં હાલમાં નડતી અનેક હાડમારીઓને વચ્ચે યતાં પ્રસંગોપાત જે કંઈ વિષય ચાપ તો તે વરદ સમાની નજરથી જોવા આગ્રહપૂર્વક ફરીથી વિનંતિ કરીએ છીએ.

તંત્રી.

નામદાર નીજામનું ફરમાન.

રાજ્યમાં ગાયો અને ઊંટોનો વધ કરવાની મનાઇ.

હેરાખાદથી તા. ૧૦ ગીના વારમાં જણાવવામાં આવે છે કે હેરાખાદના નામદાર નીજામની સરકાર તરફથી નીચલી વર્તમાનપત્રો જોગી ચાદી બહાર પાડવામાં આવી છે:—

નામદાર નીજામ ફરમાવે છે કે ઇસ્લામમાં માથો અને ઊંટોની ફરમાની કરવાની પરવાનગી આપવામાં આવી છે. તોપણ હાલની ગેરલાભકારક આર્થિક સ્થિતિ જોતાં “ કેહ્નોહા ” વેળા હેરાખાદ રોટમાં આ ટોરોની ફરમાની કરવાની સખત મનાઇ ફરમામાં આવે છે. અને ભવીષ્યમાં એ પ્રસંગ વેળા શકત યેદાં અને મેદાનોજ ઉપયોગ કરવાનું ફરમાવે છે.

સાગર મ્યુનિસિપાલિટિએ બંધ કરેલા કતલખાના.

મધ્યપ્રાંતમાં આવેલી સાગર મ્યુનિસિપાલિટિએ લોકમતને માન આપી જામનખેડી અને મદીયાનાકાં એ અને કતલખાના બંધ કરવાનો પ્રયત્ન કરવાનું કરાવ્યું છે. અને હો. તરફથી મેસર્સ એસ. ડી. મિશ્ર અને કે. આર ખાડકરે રા. ૧૦૦૦, મ્યુનિસિપલ આવકમાં થતી નુકસાની બદલ આપવા કરેલી માગણી કબૂલ રાખી છે.

ગોવધની બંધી માટે બાદશાહ બાબરની આજ્ઞા.

હિંદુસ્તાનમાં મોગલ સામ્રાજ્યના સ્થાપનાર બાદશાહ હુસૈન શાહ બાબર ઝાઝીએ પેતાના પુત્ર નાસીરુદ્દીન હુમાયુન (પ્રથમ તેને દીવાયુ કહે) ને સામ્રાજ્યની મજબુતી માટે સલાહ આપ નેરા પત્ર લખેલા હતા, તેની સત્તાવાર નકલ એ.બી. રોટથી લાયબ્રેરીમાંથી મેલાના અરેફ હુસૈન હમવીને મળી આવી છે, જે હમણા પહેલીજવાર પ્રકટ થાય છે. ખતનો સાર નીચે પ્રમાણે:—

“ હે મુજ, હિંદી સામ્રાજ્ય જુદા જુદા ધર્મોથી સંઘળાયેલું છે. તેનું સાર્વભૌમ પથ તને મળ્યું છે, તે માટે તું પ્રજાનો ઉપકાર માન. ધાર્મિક ગદાધિપતિ તારે મને સદા સાથે રાખજે, અનેક ધર્મની માન્યતા પ્રમાણે ન્યાય યુગ્મર વર્તજે, તેમાં ખાસ કરીને ગાયોનો વધ તો તદનજ બંધ કરજે, કે જે હિંદુસ્થાનના લોકોના અંતઃકરણ જીવનનો ખરો રસો છે, અને તેથી કરીને તારી પ્રજા તારા તરફ બાદશાહી ફરજ સમજી આભાર પૂર્વક વફાદાર રહેશે. તારી બાદશાહી સવા હેઠળની જુદી જુદી કોમોના મંદિરો તેમજ પ્રાર્થનાની જગ્યાઓને તુલ્યતા કરીશ નહિ.

રાજ અને પ્રજા અરસપરસ સુખી રહે તો તે માટે તું ન્યાયપૂર્વક રાજ્ય વ્યવસ્થા સંભાળવાનો સિદ્ધાંત અખત્યાર કરજે. જીવનની તલવાર ખરતા દયાની તલવાર ધરધામની વૃદ્ધિ માટે ધણીજ ઉત્તમ છે. સુખી અને શીદા વચ્ચેના ભેદ તરફ તું ધ્યાન આપીશ નહિ, તેમ ન કરવાથી ધરધામમાં નબળાઈ આવશે. જુદા જુદા પંથની પ્રજા ઉપર તે લોકોના બંધારણ મુજબના દુકોમે ધરમાવજે એથી સામ્રાજ્ય તરેહ તરેહના વિખવાદોથી મુક્ત રહેશે. સામ્રાજ્ય સંભાળવા માટે અમીર-છ-તિમુર સાદી બગરાનની ફરજવાને દાખલારૂપ સ્વીકારજે. રોજ ૧લો જમાદી ઉત્તરવલ ૯૩૫ હીજરી. ”

યાચની.

પ્રભો ! જ્ઞાને માટે, મુજ પ્રતિ દ્રષ્ટિ તુમની ?
પ્રભો ! તારા હાથે, હાથ-જળની ઊગ અહિ આ.

હુખાડી તું દેને !

પછી શાંતિમાં દે, રહીશ નિશ્ચિન તુંજ સનિયે.
પ્રભો ! જ્ઞાને માટે, દુઃખ દર દમે દુઃખી દીલને ?
જરા તો :સંતિ દે, દુઃખી હાથ એ ક્યાં વિરમશે ?
નથી કાંઈ એવું, હાથ દુઃખથી મુક્ત કરવા !
નથી બાધ ! એના નયન-અંતુ કાંઈ મુમતા !
નહિં શાંતિ દેશે ?

પ્રભો ! દેને શાંતિ, હાથ મરતું એ ઉગરશે.

‘ નવલ. ’.

રેવીને.

કૂસો તેં લીધા છે. હસવું હવે શું નાજ રચવું.
હસો વહાલાં રેવી, મુજ હાથ પથ ત્યાંજ હસશે;
કૂપા તારી વર્ષે, નિશ્ચિન અહો ! કેમ બૂઝું હું.
કૂપા ના હોયે તો, મુજ જીવનની શી અવસ્થા !,
પર્યાં અંતુઓ ને, રૂઢન કરતાં તુંજ ચરણે.
નહિ સ્વીકારો તે, મુજ હાથના પ્રેમ-કુશાં ?

‘ નવલ. ’

ઈદ ઉપર ગાયોનો થતો વધ.

હકીમ અબ્દુલખાનની અપીલ.

હકીમ અબ્દુલખાન દીલ્લીથી એક તરમાં નીચે પ્રમાણે જણાવે છે:—

ઈદ હવે ધણીજ નજદીક આવતો જાય છે અને મારી ખાતી છે કે ગૌરવ સંબંધી અમૃતસર ખાતેની મુરશીમ લીગની દેલ્લી બેઠકમાં ખરા દોલથી અને સરવાનુમતે જે ઠરાવ પસાર થયો હતો તે મારા મુસલમાન બાઇઓને યાદ હશે. હું આશા રાખું છું કે મૌલવી અબ્દુલ બારી અને અધ્યાપીરતાનના ૧૧૦ ઉલ્લાઓએ જે ફતવાઓ જહાર પડ્યા હતા તેની સાથે આ ઠરાવ સરખાવતાં તે ઇસમાલના સિધાતોથી કાંઈ પણ રીતે ધીરદ્વ આ જુદો કહી શકાશે નહીં. વળી મારા ઇસ્લામી ખીરાદરોને યાદ હશે કે તેમની પવિત્ર ધાર્મિક ખીલા-ફતની ચલવલમાં હીંદુભાઇઓ તેમની મથે કેટલી હદ સુધી સફાર રાખે છે. વળી ખીલુ આનંદની વાત છે કે અઝ્ઝાનીસ્તાનના નામદાર અગીર અને નામદાર નીઝામ સરકારે પોતાના રાજ્યોમાં ગાયોનો વધ કરવાની મનાઇ કરી છે. આવા સંજોગો વચ્ચે હું મારા ઇસ્લામી બાઇઓને સખત અપીલ કરું છું કે જો તેઓ કાંઈ પણ જાતનો વધ થતો અટકાવી શકે એમ નહીં હોય તો હવે તેમણે ગાય સીરાયના ખીલ ઢોરોને આવના ઇદના તહેવાર પ્રસંગે વધ કરવો. વળી હું મારા હીંદુભાઇઓને પણ એમ સમજવાથી અપીલ કરું છું કે મુમયમાનો માટે ગૌ વધનો સવાલ એક પ્રજાનીય સવાલ તરીકે થપ પડ્યો છે અને તે સવાલ જેમ જને તેમ જલદી ઉકેલવા માટે પ્રયાસો કરી રહ્યા છે. મારા આ લખવાનો હેતુ હીંદુ અને મુસલમાન બાઇઓ ઈમાનમાં લેશે અને દેશની ઉજની માટે તેઓ એકમતા રાખી તેમની બહો નીજા સાખીત કરી આપશે.

વિશ્વ વિલાસીને.

(ગઝલ)

અરે ! જો વિશ્વ વિલાસી સદા કાં મોજ તું માણે !
જગતનાં દુઃખની રેખા નજરથી દૂર કાં ત્યાગે !
મીઠા સૌ પ્રેમના જાગે હવા મદી જોઈને જોગો,
હૃદયમાં સત્ય વિચારો, કરો છો વ્યર્થ શું અટનો ?
અભિલાષા હશે ઉચી હૃદયથી જો જમી જુદી,
જવાબું સર્વને તું હું જાણું મીઠા તું જો પેખો;
જગતનાં મુખ મીઠાં છે જમ્યા પન્થો પનોવા છે,
પ્રભુની-લિંગ ધામોના સદા સહુ દાર ખુદ્યા છે.

(અનુબંધ.)

અભિલાષા દરે ધારી, કપને આમન્ત્રતા,
ધીરકે એ મુઠ જીવોને, સત્યને ન વિચરતા.

જાણુગામ.

}

પડીન નટવરલાલ તાપીશંકર

શુજરાતનું ગૌરવગીત.

અમારો શુશીયલ શુજર દેશ

અંમ ઉજ્જવળ પુણ્ય પ્રદેશ

અમારો.

પુનીત તિર્થ ગિરિ નદી ઝરણ સહુ સોહી રહ્યાં અમ દેશ
રિધોવધ વસ્તી ન્યાત જાત બિન્ન સુંદરતા શી બેશ.

અમારો

સંત મહંતોનું આ તપોવન વાસ કયા કમ લેશ

મનહર તરવર રમણીય કુંજો નદિ ઉણપ લવલેશ.

અમારો

રસકસવતી ધૂન જૂઠિયાં પાકે કાચું સોનું સહેજ.

નદનવન સમ આગ જગતનો મોહી રહ્યું પરદેશ.

અમારો

ઉપવન વનો ફળ ફૂલ મધુરું આનંદ આપે ત્રિશૂપ.

કલરવતાં જોઈ પક્ષી રમણી શમતાં સહુ ઉદ્દેગ.

અમારો

વનુ કર્ણુ, સિંહરાજ સમોવક યશસ્વી કંઈ શુજરેશ

નરસિંહ, સુદામા, બકત વીરોજો પ્રભુ પંથ ગોધો ઉજ્જેશ.

અમારો

નર્મદ, પ્રેમ, અખો, શામળ ને દયા ધીરા કવિ શ્રેષ્ઠ

નવલ, કલાપી. ગોવર્ધન ને દલપત જાલ ત્રિશૂપ.

અમારો

પ્રેમ શાશ્વતી અધિત ધ્યેયો. પુણ્યવંત અમ દેશ.

પ્રાણ, ધન, મન એ સહુ ચરણે જય રવદેશ રવદેશ.

અમારો

કસનશ મણિભાઈ દેશાઈ તલંગપુર.

ગૌ રક્ષણ.

રાગ મરશીયા—

વી...ર જાગો ગાયો કપાય કરોડો.

યવન હાથેથી ગૌ ઝટ હોડોરે આજ-વી...ર.

સર્વે બાઈ કણું મારું માનો.

ગૌ વિના મૂલક નહિ રેવાનો,

ચિન્તે દયા જરી તમ આણોરે આજ-વી...ર

દૂધ, દહીં, ધી દીઝે છે માતા,

તેના સ્તન યકોજ માય વાતા,

ગૌ માતાથી શુભ સો લેતોરે આજ-વી...ર

દુઃખ આવી પડ્યું ગૌ જલ્લાયો,

સર્વે વસ્તુ અષ્ટ મોંઘી આથી,

રિદ્ધિ સિદ્ધિ તથી ગૌ સાથીરે આજ-વી...ર

ગાય કપાય રોજ ઉમારો,

ગૌ કતલ જાતેથી વારો,

" જરૂર " ગાયો વિના નવ આરોરે આજ-વી...ર

ધોરખંદર -

મોધવશ દેવશ મોહા

તા. ૧૭-૮-૨૦

પ્રભૂ સ્તુતિ !

સત્ય સાંજિક સત્ય ચાહકુ સત્ય સંરથાપક પ્રભુ;
 ત્યાગી અને રાગી થય, હે સત્યના માટે વિભૂ;
 શુદ્ધ-ગાય સંસારિક ઊપાધી, સાચ માટે ઝંડોરતા;
 હરવા અસત્ય આ સમે, અવતાર લેને હે પિતા.
 માલીક જગ પાલક તમે, કરને પ્રભૂ પાલન તમે;
 ટેવાયલાં તે ચાચીએ, સંકટ સમે તમને અમે.
 પ્રભૂ સપય લાઇને આજ સૌ, સત્યાથાહે જોડાઈ ગયા;
 ભુમિ પરે જય અર્પવા, ઘુઘુ વિશ્વ સત્તાહીન બધા.
 સ્તુતિ અમે કરીએ અને, નમીએ વિભૂ તમને અરે !
 તિમિર ટાળો જગત્તમાથી, ન્વાય પ્રસરાવો બધે !
 લાડલું મહુ સત્યે રહી, છે સત્યમેવ જયતે કહી;
 મળી શિર નમાવી યાયતો, અર્પો અમેને જય હરિ.

રંગુન

“ નીલમણિ. ”

સત્સંગનું મહાત્મ્ય.

(હરિગીત.)

(લેખક-પુનમચંદ પીતામ્બર શાહ ધાનેરાવાળા)

સત્સંગમાં સુખોષ મળશે, યાન મળશે નવ નવું,
 સત્સંગમાં રહીને હંમેશાં, જીવન કરને અવ નવું,
 વતી તે થકી સુ વિચાર પ્રગટે, કે વીચાર પશુ નાને કદા,
 સત્સંગમાં સુખ છે ધણું, સત્સંગમાં રહેવું સદા, ૧
 સુધર્મને સેવ્યા થકી, નીત્ય હંચ ગામો થયાય છે,
 સુમાર્ગ સંચરતા નહી, સુખ સાન્તી સૌ પમાય છે,
 કેસંગને કુધર્મ આચરતા નડે બહુ આપદા,
 સત્સંગમાં સુખ છે ધણું, સત્સંગમાં રહેવું સદા, ૨
 સુખ સ્વર્ગનું દેવા ચહો તો, સરમ આ ઉપાય છે,
 પ્રમદાને વશ ને-થશે, તે તો નહીં નિરૂપાય છે,
 ઉદ્ધમ કરો ઉદ્ધમ કરો, ઉદ્ધમ કરો સૌ સર્વદા,
 સત્સંગમાં સુખ છે ધણું, સત્સંગમાં રહેવું સદા, ૩
 સત્સંગ સર્વોત્તમ ગણી, એ ઐષ્ટ રસ્તે ચાલજો,
 કુસંગને અળગો કરી, દીન રાત સુખમાં માળજો,
 “ પુનમ ” કહે પ્રભુ ભક્તિથી, આવે ન કોઇ દીન આપદા,
 સત્સંગમાં સુખ છે ધણું, સત્સંગમાં રહેવું સદા, ૪

ધૈર્ય ધારણે ?

(લેખક:—ભારતર “ આબિર ” અલીણાવાળા—ધોળકા)

જન સકળ તમે, યાદ રાખજો;
નમ્ર વિનંતિ આ, ઉર ઉતારજો.
પરમ ઇશ પદે, શ્રદ્ધા રાખજો;
અડગ રહી તમે, ધૈર્ય ધારજો.—૧

પ્રિય જન જતાં, શોક મા કદો;
લક્ષ્મી નાસતાં, દોષ ના ધરો.
સંતાપ એ સદા, વ્યર્થ માનજો;
અડગ રહી તમે, ધૈર્ય ધારજો.—૨

દુઃખ સમે નહિ, હિમ્મત હારવી;
વિપત્તિ આવતાં, કંઈ સુઝાવું નહિ.
વળી આદોશ્ય આ, તનતું ભય તો;
અડગ રહી તમે, ધૈર્ય ધારજો.—૩

ચક્રતી આવતાં, કંઈ છકાવું નહિ;
પક્ષીએ જતાં, લેશ ડગવું નહિ.
કુદરત એ ઇશની, ખૂબ માનજો;
અડગ રહી તમે, ધૈર્ય ધારજો.—૪

જીવન દુઃક આ, નાશવંત છે;
નામ માત્રનો, પ્રલય કાળ છે.
પરમ ધર્મ છે, સંકિતનો જ્ઞાન;
ધૈર્ય ધારતાં, કેમ સુકવું લાડા. ?—૫

લોભ અને અપમાન.

(લેખક—મહુર્મ દિલ્લિપુરા, માણેકપુર, ધા. લીંબોદરા.)

એક દુઃક લેખ.

ભોખીનો વિશ્વાસ શો, લોભે લેતે પ્રજા;

ઝીરંગજીએ લોભથી, કીધી કૃપાની હાથ

ભોમે ગુણો નાસ્તિ, લોભ કરવાથી સર્વ ગુણોનો નાશ થાય છે. લોભ કરવાથી ચરીરને અત્યંત કષ્ટ પડ્યા છતાં ધર્મ સાધન થઈ શકતો નથી. ગુન્યનો કામમાં પેસો નહિ વાપરતાં મદોદી મદોદી આશાઓ રાખી કામ કરે છે, અને જ્યારે કંઈ મળતું નથી, ત્યારે કંઈ સંતાપનો પાર રહેતો નથી, લોભના લીધે નકારાં કાર્ય પણ કર્યા પડે છે, તેથી નિદા પ્રાપ્ત થતાં

લોકોનાથી ટંટા શીત્રાદ થાય છે, અને વિશેષ કરીને લોભ મોટા માણસને પણ હલકાઈ પમાડયા વિના રહેતો નથી, તેથી દરેક સુય પુરુષોએ પોતાનાથી ખનતી રીતે લોભનો ધારધારે ત્યાગ કરવો જોઈએ. કારણકે લોભનું વ્યસ્ન જેવું છે કે તેના પાસમાં રૂપકાયેલા પુરુષો પોતાના જીવની પણ દરાર નાખ્યા સિવાય એવાં અવિચારી કામ કરે છે કે તેથી અત્યંત દુઃખનો પાર રહેતો નથી. આપણા લોકમાં સાધારણ હોવત છે કે “લોભ ચડાવે મોભ, એટલે લોભના લીધે માણસો નિરાધાર મોભ ઉપર ચઢે છે, પણ એમ નથી ધારતા કે હું પડી જઈશ. વળી લોભિષ્ટ મનુષ્યને સંસાર વ્યવહારમાં તેનાં અંગેક દુઃખો છે અને પરમવર્માં પણ નહીં રિષે ગય છે, માટે દરેક પુરુષોએ અતિશે લોભ કરવો નહીં કેમકે ” અતિશે સર્વ વર્જયેવ

લોભના લીધે લોકો સદા કરે છે, જુગાર વીગેરે હોડ પૂર્વક રમી અત્યંત નુકસાન કરે છે યા કરાવે છે, તે અરેખર અધમ લોભનુજ કારણ છે, કે જેમાં એક જીતે, અને બીજો હારે પણ કાંઈ બે જણા તો જીતે નહીન ? વળી જે જીતે હોય તે ધન પ્રાપ્ત થયાથી રાજ થાય, ત્યારે જે હારે હોય તે ધનનો નાશ થવાથી દુઃખી થાય માટે સમજુ પુરુષોએ તો તેનાં કામ તજી દઈ શુદ્ધ મનથી લોભ વિનાનોજ ધધો કરવો જોઈએ, કે તેથી કંગાલ અને દુઃખકારી અવસ્થા આવેજ નહિ, કારણકે લોભને શાસ્ત્રમાં પણ બહુ નીચ ગણેતો છે કે—

શ્લોક.

લોભઃ પ્રવિષ્ઠા પાપરણ, પ્રસુતિર્દોષ એવ ચ ॥

દ્વેષ ક્રોધાદિનનકોઃ લોભઃ પાપસ્ય કારણ ॥ ૧ ॥

અર્થ—લોભ એજ પાપન । નિવાસ રૂપ છે, લોભ એજ પાપની જન્મ ભૂમિ છે, લોભ એજ દેવ તથા કે ધારિને ઉતાનન કરનાર છે. અને લોભ એજ મમરત પાપના કારણ રૂપ છે તેથી વિવિધ કષ્ટ રૂપ અનર્થકારી લોભને તજી દેવો.

અભિમાન ઉર ધરે યશી, અવશ્યજી લાખ દળઃ;

રાવજી મરીઓ રણ રિષે, આપ તજી શાં ભાર.

વિષ્ણુશર્મા કહે છે કે—હું મનુષ્ય ? તને ધનવાન હું એમાં મદ (અભિમાન) હોય તો બેભનહીન થતાં બેદ કેમ પાંચે છે માટે મનુષ્યની ચડતી પડતી હાથેથી ઉછાળેલા દડા સરખી સમજવાની છે, વાદળાંની ઊપા, અજ પુરુષની પ્રીતી, નવું ધાત્ર્ય પોતેન તથા ધન એ સર્વે થોડો કાગળ રહે છે, પોતેન રૂપ જીવિત, દ્રવ્ય સંચય, ઐશ્વર્ય તથા પ્રિયાનો સહવાસ એ સર્વે નાશવંત છે માટે ડાહ્યા પુરુષો કહી તેમા - મદ (અભિમાન) પામતા નથી.

બહુએ, જે મનુષ્ય અભિમાન કરે છે, તે ધણેજ દલકો પડી હુણ્ણદમાં સાઈ ખોડું જેવા વર્ગર મહાદુઃખી થાય છે; તે પોતાના મનમાં એમજ જાણે છે કે, મારા જેવો જગતમાં ઉત્તમ, ચતુર, અને ધનિષ્ઠ કોઈએ નથી, અભિમાનમાં બેકાલ બની જઈ ક્ય.દાન ધર્મમાં ચિત રાખતો નથી, અને પોતાને તો કોઈ દિવસ જાણે મરજી નથી, એમ ધારી તેનો આખો જન્મનો અભિમાનજાળ ધૂળ થી ફરી ન બે છે, તેથી દરેક મનુષ્યે અત્યંત દાનિકારક એ ॥ અભિમાનરૂપી શત્રુને પોતાના શરીરમાં પેપરા દેવો નહિ. કારણ કે મનુષ્ય અભિમાનના સમૂ-

દ્રમાં પડશે તેને ટરવાની તો વાતજ શી કરવી. વળી તેનામાં કુખ્યદનો વિરોધ બાવ હોવાથી બળશુદ્ધિ પ્રિંગે સમસ્ત શુદ્ધનો નાશ કરતાં નિર્દય અભિમાન તેના પાસમાં સપડાયેલા પુણ્યોને નહારી ગલીમાં લેઈ જઈને “દીવો જ્યે પવંગીઆને મેલક પમાડીને બાગી નાખે છે” તેમ તે પણ તેના આશ્રીતોને બાગી નાખે છે વાસ્તે તેના અદઃકા અભિમાનને દૂરથીજ છાડશે.

હારણકે અભિમાનથી અત્યંત દુઃખ પડે એ તે વાત જગ જાહેર છે. વિચરે કે રાવજ અને દુર્ગેધન જેવા મદ્દાન બુદ્ધિઓ પણ અભિમાનના પંઝમાં સપડાઈ અત્યંત દેરાનગરી પામી છિન્ન મિત્ર થઈ ગયા છે પગલું અભિમાન રાખવાથી કોઈ સુખ ધન મંમતો નથી તેમજ કદાપિ કાળે કોઈ ધશેજ નહિ. માટે સુખ પામવાની ઇચ્છાવોળાએ અભિમાનના પાપમાં મગન નહિ રહેતાં પોતાના ધર્મશાસ્ત્ર પ્રમાણે વર્તવું એજ જગતુ સાર્થક છે. કહ્યું છે કે—

લોભ પાપકા મૂલ દે, નર્ક સુધ અભિમાન;

જો ટરનેકું આહો તો, છોડ લોભ અભિમાન. ૧

અસ્તુ

મુંગા પણ ઉપયોગી જનવરો પ્રત્યે અનુકંપા અથવા દયા રાખવાની આપણી ફરજ.

(શ્રી સદગુણુરુગી મુની મહારાજ શ્રી કપુરવિજયજી)

મુંગા પણ અનેક પ્રકારે ઉપયોગી જનવરો પ્રત્યે આપણું વર્તન વિવેકથી સુધારવાની જરૂર છે. ગાય, બેન, બળદ અને બકરી પ્રમુખ પ્રાણી વર્ગ પ્રત્યે સ્વર્થવચ્ચતાથી (પેતાને સ્વર્થ સરતો હોય ત્યાં સુધી) સારું વર્તન ચલાવવા છે ખરું, પરંતુ જ્યારે સ્વર્થ સરી રહે છે ત્યારે તે પ્રાણી વર્ગના પૂર્વ ઉપકાર વિસારી મૂંઝી કાપ તો તેને પાંજરાપોશમાં પકગરી દેવાય છે, અથવા તો કસાઈ લોઈને વેચાતા આપી દેવામાં આવે છે આ વાત ઉચીત નથી, પણ કેવળ અનુચિત અને અન્યાય જણાય છે. કસાઈ લોઈને તે તે નિરપરાધી પ્રાણીમાં વેચાતા આપતા તે તો પ્રગટ નિર્દયતાનું કામ છે. તે તો ઉપકારને બદલે અપકાર કરતા જેતુ છે. અને તે પ્રાણીમાંને તેમની છેલ્લે જીંદગી સુધી કૃત્રિમતાથી પાલન પોષણ જાળવે કરવાને બદલે પાંજરાપોશમાં મૂકી દેવા તે પણ પાંજરાપોશમાં ન દેક અર્થનો વધારો કરી તેને બોજ રૂપ થવા બરાબર છે.

પાંજરાપોશમાં તો કેવળ પાંખા-પુનાં લંગડા અને જેમને કોઈ ધણી ધોરી નજ હોય એવાં જનવરોનોજ બહુશ નિર્વાદ બવી જોઈએ તેને બદલે તેમાં જો સગ જનવરોને પણ પાંજરા પોશમાં આવે તો તેમાં અધિક ખર્ચ થતા બીજા અપંગાદિક દુઃખી અને દુર્બળ જનવરોને અધિક પ્રમાણમાં રાખવાનું કે સાચવવાનું ખાલે નહીં, એવુંજ નહીં પણ

આજ્ઞાકાલ આશ્રી વ્યવસ્થા અને સગવડ વગરની પાંત્રરોજિમાં તો બહુધા સખગ જનવરો વડે નિર્મળ જનવરોને મરો વધારે થવા પામે તે ન્યાયવિરુદ્ધ હોવાથી ઉચિત લેખાય નહીં, તેથી ગમે તેવા સંયોગોમાં પાંત્રરોજિ ભંધે જ્યાં થયલા સખગ જનવરોનું અર્થ વધારવા કરતાં તેવાં જનવરોને ફતવના સાથે મનુકંપા યુદ્ધિથી તેના માલીકોએ જાતેજ પાળવા અથવા તેમનું અન્યત્ર સારી રીતે પાલનપોષણ થાય તેવી પેદાતા અર્થથી વ્યવસ્થા કરવી વ્યાજબી છે. પ્રથમના વખતમાં દુષ્ટ હદાર અને શ્રદ્ધાળુ લોકો આવા ઉપરોગી સંખ્યાબધ જનવરોને પોતાની પ્રજાની પેઠે પાળતા અને પોષતા અને તેની ખરી સપત્તિ સમજતા હતા. આન દાર્દિક ગૃહપતિઓને ત્યાં કેટલાં ગોકુળ હતાં ? અને તે કેવાં સુખી અને આનંદ રહેતા હતા ? સદ્યુણી ગૃહસ્થો એવી ઉદાર રીતી નીતી ક્યારે અખત્યાર કરશે ? ઇતિશ્રમ.

આરોગ્ય સાચવવા અવશ્ય લક્ષ્ય રાખવા યોગ્ય નિયમો અને તેથી થતા કંઈક અવાંતર ફાયદા.

(શ્રી રાદ્યુણીનુરાગી મુનિ મહારાજશ્રી કપુરવિજયજી)

૧ સુખે પચી શકે એવો સાદો અને સાત્ત્વિક નિર્દોષ વનરવિષ્ણુ ખોરાક નિમનિવ વખતે આપસર ક્ષુધાને શાંત કરવા અને ફીણતા દૂર કરવા શ્રેયો જોઈએ.

૨ લેવામાં આવતો ખોરાક કઠણ હોય તો તેને ખુન ચાવીને પાણી જેવો કર્યા પછીજ ખવે ઉતારવો જોઈએ.

૩ દૂધ જેવો પ્રવાહી ખોરાક હોય તો તેને પણ ધીમે કઠણ પદાર્થની પેઠે મોઢામાં થેડો વખત મમળાવ્યા બાદજ ખવે ઉતારવો જોઈએ.

૪ પાચન ક્રિયા બરાબર મતેજ થાય એટલા પૂરતી શીર મહેનત કરવા જરૂર લક્ષમાં રાખવું જોઈએ.

૫ ખુશી રવચ્છ હવા પુરતા પ્રમાણમાં લેવી જોઈએ.

૬ શુદ્ધ રવચ્છ જળ, ખાનપાનમાં વાપરવું જોઈએ.

૭ સૂર્યાસ્તેના પ્રમાણ સારી રીતે આગી ચોકે એવા સંજોગો નિવાસ કરવો જોઈએ.

૮ બની શકે ત્યાં સુધી જીદગીની પ્રથમની પચીસ વર્ષની વયપર્યંત મન વચન કાયા થી શુદ્ધ અભ્યર્થ પાળવું જોઈએ.

૯ દરમ્યાન તામસી વૃત્તિને પોષનારો ખાનપાનથી પાહેજ રહેવું જોઈએ. સાત્ત્વિક વૃત્તિને અનુકૂળ હોય એવુંજ ખાનપાન કરવું જોઈએ.

૧૦ પવિત્ર-નિર્દોષ વિચાર વાણી તથા આચરણનો અભ્યાસ રાખી કાર્યમ તેની ખીલવણી કરવી જોઈએ.

૧૧ સદોષ-મલીન વિચાર વાણી તથા આચરણથી સદંતર દૂર રહેતા સતત પ્રયત્ન કરવો જોઈએ.

૧૨ સર્વતુ સદાય ચિત્ત ચિન્તન કરવાં શીખવું જોઈએ.

૧૩ દુઃખી જનને તુ દુઃખ વિહારવા બનતો પ્રયત્ન કરવા ચુકવું નહિ જોઈએ.

૧૪ સુખી અને સદગુણી જનને દેખીને કે સાંમળાને દીધમાં રાજ-પ્રશુદિત થવું જોઈએ.

૧૫ ગમે તેવા નીચ-નોશન-નિંદા કર્મ કરતોર ઉપર પણ દ્વેષભાવ લાગ્યા વગર તેને સુધારી ચક્રાય તો સુધારવા અને તેમ કરવું અશક્ય જણાય તો સમભાવ રાખી અન્ય દિવ્ત કર્મ પ્રમાદ વગર કરવા સદાય લક્ષ રાખવું જોઈએ.

૧૬ શરીર શુદ્ધિ, ચિત્ત શુદ્ધિ અને સ્થાન શુદ્ધિ પ્રમુખથી આરોગ્ય સચવાય છે. તેથી તેવી શુદ્ધિની ઉપેક્ષા કરવી નહીં.

૧૭ શરીર આરોગ્ય સાર સચવાય તે ચિત્ત પ્રસન્ન રહે છે અને ચિત્તની પ્રસન્નતાથી સુખસાંતિમાં વધારો થઈ શકે છે તથા ધર્મ સાધન પણ અવરુક્તતાથી થઈ શકે છે, જેથી પરમવ પણ સુધરી શકે છે.

૧૮ શરીર આરોગ્ય ટકાવી રાખવા હૃદય નિઝડ, કોષાદીક કપાય નિઝડ, મન વચન કાપ નિઝડ અને દિસાદિક પાપ નિઝડ અવરુપ કર્તવ્ય છે.

૧૯ સંયમ અથવા આત્મ નિઝડજ સર્વ સુખસાંતિતું યુગ જાણી તેની રક્ષા અને પુષ્ટિ થાય તેમ આગસ-પ્રમાદ રહિત વર્તવું સર્વથા ઉચિત છે.

૨૦ હૃદય-વિગ્ન અને કપાયતો પરવસ થવાથી, મન વચન કાપાને મેલળા ચુકવાથી તથા દિસાદિક પાપમાં રકત રહેવાથી અનિષ્ટ પરિણામજ આવે છે.

૨૧ આત્મ નિઝડતેજ ખરી ઉત્તરિતું પ્રજ્ઞા સાધન જાણી સુખના અર્થો જનતા તે સદાય સેવના લક્ષ રાખવું. હતિસમ.

કસાઈખાનાં બંધ કરો.

આશુસ જાતને જોયોતાં મરણો તથા જીવતેણી બીમારીઓથી બચાવો !

સત્સંગના અધીપતી જોમ,

સાહેબ, — મુજબમાં ગાળતું માંસ ખાધા પછી પાંચ માણસો જોયોતા બીમાર પડીને તેઓ તમામ મરી ગયા હતા. — મોઝમે કોનીકલ, તા. ૫-૬-૧૯૧૯.

હાલમાં મુંબઈની મ્યુનીસીપાલ સ્ટેડીંગ કમીટી હજુર ધણી ચોકાવનારી વીગતો રજુ થઈ છે તેમાં જણાવ્યા પ્રમાણે તે સ્ટેડીંગ અચુક લતામાં ત્રાસદાયક સડેલા માંસનો ખોરાક તથા સડેલાં ફળો વેચવામાં આવે છે, અને મનુષ્યજેન્માના છેડેલાં ઉપદ્રવ વખતે ત્યાં સર્વેથી વધારે મરણો નીપજ્યાં હતાં. — મે. ૨મે કોનીકલ, તા. ૬-૨-૧૯૨૦.

સડેલા ફોનો મોટા ભાગ કોમ્પલેક્સ માણસ વરત પારખી શકે છે, પણ સડેલું માસ એવી સહેલાઈથી પારખી શકાતું નથી, અને તેથી યુરોપ તથા અમેરીકા જેવા દેશોમાં પણ હજારો માણસો રોગી માસના ઝેરથી એભીંતા બીમાર પડે છે, તથા તેમાંના ધણી મરણ પામે છે.

સદરજી બાગવમાં ધણી ચોકાવનારી વીગતો યુરોપીયન તથા અમેરિકન ડાક્ટરોએ પ્રમિદ કરેલી છે.

જેવી રીતે માણસ જાતના હીતની ખાતર દારૂ તથા બીડીનો ઉપયોગ કાયદાથી બંધ કરવાની ફેસન દુનીયામાં શરૂ થઈ છે, તેવી રીતે જો કસાઈખાનાં બંધ કરવાની દુનીયામાના રાજકરતાઓ મહેરમાની કરે તો તેને પરીણામે સાખો માણસો ક્ષય, કોલેરા, કેનસર વગેરે જીવ-લેણ દરદીથી પીડાઈને મરતાં બચે.

આપનો સેવક

લાભરાંકર લક્ષ્મીદાસ.

ગુજરાત તા. ૧૧-૨-૧૯૨૦.

બાળ-ચેષ્ટા !

[કવિવર રવીન્દ્રનાથ ટાગોરના ઇમેજ લેખ ઉપરથી અનુવાદ.]

અનુવાદ:-“ મહિષરમસાદ. ”

હું -હાનો છું કંઈક બાળક ગણાઉં, પણ મ્હારા બાપાજી જેવડો મ્હોરો થાઉં ત્યારે બાપડો કહેવાડ કે નહિં ?

મ્હારા મહેતાજી આવંને કહેશે:-“ક્યાં ગયા હતા-કેમ મોડું થયું ? રહેઠ-દરતર લઈને આવ. ”

હું ત્હેમને કહીશ:-“સાહેબ હું મ્હારા બાપા જેવડો બાપડો બન્યો છું-બગર નથી ? હવે મ્હારે તે ગણવાનું હોય કે ? ”

મ્હારું બાપું બેલવું સાંભળી મહેતાજી સાહેબ તવાઈ પામીને કહેશે:-“ બાઈ છું મ્હોરો બાપડો થયો છે-ત્હારે હવે લેશન કરવાની કંઈ જરૂર નથી. ”

*

*

*

*

પછી હું મ્હારાં કપડાં મ્હારી મેળે પહેરી મેળામાં-માણુઓની બીડમાં જઈશ.

મ્હને રે ક્યા જતો જોઈ મ્હારા કાકા ગભરાતા ગભરાતા ધરખાથી ત્યાસ ભેર હોડતા આવી કહેશે:-“ચિત્ ! તું જૂનો પડીશ. ચાલ બેઠા ! હું ત્હને તેડી જાઉં. ”

પછી હું ત્હેમને કહીશ:-“હાલા કાકા ! ત્હમે નયો જાણતા ? જુઓને હું બાપા જેવડો બાપડો થયો છું. હું એકસો મેળે જઈશ. ”

કાકા કહેશે:-“ખરખર તું તો હવે મ્હડો માનડો જણાય છે ને શું ? કીક ત્યારે ત્હારે ગમે ત્યાં જવું હોય ત્યાં જા મ્હોરો છે. ”

x

x

x

x

મંદને પેટી ઉઘાડતાં-સસતા આરડે છે. પેની ઉપડી જ્યારે હું મ્હારી આયાને પગાર આપતો હઉં ત્યારે માથું ન્હાતાં ન્હાતાં આવો મ્હારો કાન પકડી ડોળા ઠારી કહેશે:-“તોશા-ની અટક્યાવા! આ તું શું કરે છે! મોંઢારે! આણું તે તારાથી થાય કે ?”

હું ત્હેમને કહીશ:-“બા, એ બા! બાણું તું તો સામગતી એ નથી-અને જોતીએ નથી કે હું બાપડો થયો છું-શું” મ્હારા બાપની મારૂં નોકરીને મ્હારે પગાર ન આપવો કે ? એટલું પુરું સમજતી એ નથી કે ? જરૂર નહીં.”

માથું કહેશે:-“શું એમ કે ! તું મ્હોટો થયો. માટે તું ગમે તે કર. બાપે તું તારી મરજી આપે ત્હેને આપ તેમાં મ્હારે શું !

*

*

*

*

દીવાળી ઉપર મ્હારા બાપા ગામથી ઘેર આવશે. મંદને જાગક જાણી મ્હારા માટે ન્હાનાં છુટ, રેશ્વે ગાડી, જબડું, ટોપી વગેરે લાવશે.

જ્યારે મંદને બોલાવો તેઓ આપશે ત્યારે હું ત્હેમને કહીશ:-“બાપાથ ! એ તો બધું મ્હારે નથી જોઈતું. મ્હારા મ્હોટા ભાઈને આ બધું આપી દો. હું તો હવે તમારા જોડો મ્હોટો બાપડો થયો છું. જુઓને ?

‘હે દોસ્ત, પગી કેવી મળ પડશે ? હું ખટને ?

બાપાથ નવાઈ પામી જશે-વિચારમાં પડી જશે. તે દાંત કઢાડતાં મંદને કહેશે:-“સાથ હું એમકે ? હવે તું તારે ગમે તેવા કપડાં વેચાતાં લાવજો. તું તો હવે બાપડો થયો છે ને શું ? વાહરે વાહ !

*

*

*

*

મહિંદરપ્રસાદ બી જાની.

૧૮૩૩, રામપુર, આંકારીના કુવાની પોળ

અમદાવાદ.

કંટકમાં ગુલાબ.

(પ્રયોજક:-શ્રી વસંતાનિલ સુરત)

(૧)

નદિયામના ચિવાવયમાં એક ગુલાબ સંન્યાસી આવીને રહેા હતો. ગામના લોકો તેના વિષે ચિત્રવિચિત્ર વાતો કરતાં. કોઈ કહેતું કે તે સારા કુળનો જણાય છે. વળી કોઈ કહેતું કે તે રાજકોટી હશે તેથી પકડાઈ જવાના બધે અહીં છુપા વેશમાં આવીને રહેા છે. કોઈ કહેતું કે તે સોનેરી ટોળાનો માણસ છે અને સોફને ઠગવા આવ્યો છે. કોઈ એમ કહેતું કે ઘરમાં ટપો થવાથી કુટુંબને સંન્યાસ લીધો છે. કોઈને તેણે દેશનું કથાણ કરવા સંન્યાસ લીધો છે એમ પણ લાગતું. તેનું લક્ષણ એવું અને અગ જોર વર્ણ હતું. ગામના લોકોની કાપે તે આડી વા-

વચીત કરતો નહીં. અને જો વર્ગીયો તે ખાસ કરીને દુર રહેવાનો પ્રયાસ કરતો. ખીજ સાધુ-ઓની પેઠે તેમની પાસે સેવા કરાવતો નહિ અથવા વાંતના તડાકા મારતો નહિ. તેને પરનિંદા પસંદ ન હતી. ખીજ સાધુઓથી તેનું આલું ઉત્તર વર્તન જોઈ ગામની જીજ્ઞાસુઓ તેના પર ગુસ્સે ભરાઈ અને ગામમાં તેનું જોડણું ધસાણું બોલાય છુરું બોલાય તેટલું બોલવાનો મક્કમ કરાર કર્યો, અને યે ઠા વખતમાજ એ તો ખજી અભિજ્ઞાની અને અતડા છે, સંન્યાસી નથી પણ ઠોંગી છે વગેરે સમાચાર આખા ગામમાં ફરી વળ્યા.

એક વ્રાહ્મણ તેની પાસે આવી સાંજે ગામગપાટા મારતો ગામના લોકો તેને માટે શું કહેતા તે ઠી જતો. સાંજનો કુરસદનો વખત તે આવી રીતે હમેશા ગાળવાને આવતો ત્યારે સંન્યાસી પુરતક વાચતો અથવા શિવાલયની આસપાસ આરેલી નાની સરખી વાડીમાં ઝાડના મુળ પામે જે હતો કે પાણી પાતો અથવા પુષ્પ ચુંટતો જણાતો. વ્રાહ્મણની વાત સાંભળી તેના મોઢા પર એક ખિન્ન દારય પ્રસરી રહેતું. તે પોતાનો પુર્વ જ્ઞાત કોઇને કહેતો નહિ. આથી તેની બુવકાગની રિધતિ કોઈ જાણી શક્યું નહિ. કોઈની પાસે કશું માંગતો પણ નહિ અને ખુશીથી કોઈ કંઈ આપી જાય તો ના પણ કહેતો નહિ. તે પે પેસા ભેતો નહિ. દરરોજ સવારે સૂર્યોદય પહેલાં તે નદીએ જઈ રનાન કરી આવતો. વાડીમાંથી ફળ ફુલ ચુંટી લાવી એકામ્ર ચિતે શિવ પૂજન કરતો ત્યારબાદ મુખ્ય કંઈ રવિતિ ગાતો. તેનો સ્વર મીઠો હતો અને તેમા ભાવ જણાતો હતો. આકી રહેશે વખત તે શાસ્ત્રના અભ્યાસમાં વીતાડતો.

એક દિવસ તે એકામ્ર ચિતે પ્રાર્થના કરી રહ્યો હતો, તેને પોતાના દેહનું કે આત્માનાંદુનું કશું જ્ઞાન રહ્યું ન હતું. પ્રાર્થના પુરી કરી તેણે બાવપૂર્વક નમન કર્યું અને પુરતક વાંચવા માટે પાછો ફર્યો. તેની નજર પાસે ઠોલા એક સુકામળ યુવક પર પડી. જ્યારે તે પ્રાર્થના કરવામાં થંધાયો હતો ત્યારે આ યુવક તેના મધુર કંઠરવ સાંભળી જ્ઞાન દિત થતો હતો તો ધડીકમાં દ્રિવ વરફ જોતો હતો. સંન્યાસીએ ધાર્યું હતું કે રોજ આવે છે તે વ્રાહ્મણ આજે દશે પરવું આ યુવકને જોઈ કાંઈક આશ્ચર્ય પામ્યો. તેના હૃદયમાંથી કેટલાક વિચારો પસાર થઈ ગયા તે વિચારોને દમાવી જતે તેણે કહ્યું.

“ આવો. ”

યુવક તેની પાસે જઈ બેઠો. યોડીનાર જન્નમાંથી કોઈ બોલ્યું નહિ-બોલી શક્યું નહિ. ધીમે ધીમે વાતનો પ્રમંગ નીકળ્યો. સંન્યાસીની ક્ષણ ન હોવા છતાં તેનું મન તેની સાથે વાત કરવા લાલચાળું. આ વખતે તેના મન પરનો કાણુ રહી શક્યો નહિ. તે યુવકે કહ્યું “ લોકો તમારે માટે તો એમ વાતો કરે છે કે તમે ધણા અવડા છો અને કોઈની સાથે બોલવા પણ નથી, પરંતુ મને તો તમે ધણાજ મળતાવડા લાગે છે. લોક પણ કેવા જુદા છે ? તેમને કામ ન હોય તે વખતે હડકડવું જુદાણું અને પરનિંદા વિના કશું સુઝવું નથી, ”

સંન્યાસી-“ ગામના લોક પોતાના મનમાં જે આવે તે કહે, તેને મારે માટે જે બોલવું હોય તે બોલે, આપણે કાંઈ કોઈના હૃદયના માલીક છીએ ? આપણા દેશના જ્યાં સુધી લોકોને કુરસદનો વખત કેમ લીતાડવો તે આવડ્યો નહિ ત્યાં સુધી સમાજની અને દેશની દિનવિ અસંકેપ છે. ”

ધોડીવારે તે યુવક સંન્યાસીને પ્રણામ કરી આશ્વેા ગયો. દવેથી તેણે રોજ આવવાનો નિત્ય ક્રમ કર્યો. તેમની વચ્ચે મિત્રતા બધાતી ગઈ. યુવક સંન્યાસીના કાનમાં મદદ કરવા લાગ્યો. દવે યુવક કષ્ટાલ ચુંટી લાવતો, ચંદન ધસી આપતો. એક દિવસે તે યુવકના અતિસખ આચાર્યથી તેણે કહ્યું, "મારું પુત્રવંતાં સ્ત્રીભગવાથી લખને શું શકશે ધરી? તેના કરતા કાંઈ બીજા સારા કામમાં લીલાડીએ તો હીક પરંતુ તે યુવકે બદ્ધ આગદ કાવાથી તેણે આત્મ કથા કહી.

"મારા પિતા ધનવાન ગૃહસ્થ હતો અને તેમનો વેપાર ધમધોધાર ચલતો હતો. તેમાં પ્રમાણિકપણે કામ કરી વેપારીબંની, લોકની અને મર્ચની પ્રતિ મેળવી હતી. હું મારી માતા સાથે કાંઈ કારણસર મોસાણે ગયો હતો, તેવામાં એક દિવસ મમાચર આવ્યા કે મારા પિતા અચાનક રોગ લાગુ પડવાથી તેમનું મરણ નીપજ્યું હતું. આથી મારી માતાના હૃદયને સખન આપાત લાગ્યો. સમાં વડાલાંબો બેમા મગી રહ્યા લાગ્યા. મારી માતાને રહતી બેઠાં મારાથી પણ ગયા વિના રહેવાયું નહિ. તે ચા માટે ગહતી રતી તે હું સમજી શક્યો નહિ. મારા પિતાના બામીધારે અખને દિલાગે આપતારો કામગ લખ્યો હતો અને દર મહિને એ રૂપીઆ મોકલવાનું લખ્યું હતું. દિવસે પર દિવસ જવા લાગ્યા. તેવામાં મારાં મારા પણ મુખ્ય પાખ્યા અને સગામાં કેદમ રખું નહિ. હું મારી માતાને કહેતો કે "મારા પિતા પામે ખને લખ જા." પરંતુ આ સંબંધી તેની આંખમાંથી આવજી અને બાદરેલો વહેતો, આમ કહેવાથી મારાં માતાને રુખ થાય છે એમ જાણી એ તે કહેવાનું બધ કહ્યું. એમ કરતાં વરમ એ વરમ મર્ચા. એક દિવસ જવારે અમે પેમા આવવાની અરણ શખી હતી ત્યારે તે ન આવ્યા. આજે આવશે કામે આવશે એમ આશાખ મે આશામાં દશ ખાર રિખ લીતો ગયા. મારી માતાએ તે બાગીધાર પર પેસા મોકલવા પણ લખ્યો, પરંતુ જવાજ આવ્યો નહિ. બીજો મહિનો થયો પરંતુ રૂપીઆ તે વખતે પણ આવ્યા નહિ. આથી મારી માતાની ચિંતા વધવા લાગી. પામે વધેમા લાગીના વેચીને અમે મુખજ ગળા. મુખજ જેલું મોટું ઘડેર અને તેમાં અળખવા એ રોધ ખોળ કરવી એ કેમ બને? અને બાંચે કાંઈ મારી અ પી રોધ તેજ જખાણું. થોડા મારીમાં બેસીને જતાં એક શ્રોમંત માજખને બેઠાં મરી ગાતા તેની પમે ગઈ. તેણે પુછ્યું, "એ મહીનાના રૂપીઆ કેમ ન મોકલ્યા. અખને તે આવ્યો."

તે માજમે મારી માતાને કહી કાઠી ગાંડી જેડી ગઈ. મારી માએ તેને પુછ્યું, "શું તમારું નામ સમજાત નહિ?"

"ના" એટલેજ જવાજ આપી તેણે ધોડામાંડી રોધારી મુરી. આશે દર મુડી જવા પડી અને ખરા માજસને રોડી કાઢ્યા પછી તેના રી જવાથી મારી માતાને તે રોધ અજોબલા થઈ તેનું વર્જન શી રીતે થઈ શકે? અરેખર અંતે તે નિચારી ગઈ થઈ અને મુખ્ય પાખી "

આ વાત કહેતાં તેની આંખમાં આસુ ખરાયાં, તે મદગમે થઈ ગયો અને વધુ મેલો શક્યો નહિ. તેની માતાના મરણ સમયનું ચિત્ત તેની દ્રષ્ટી અગ્રીખ ખડું થયું. કે તે યુવકે કહ્યું, "હું નહોતો પારતો કે તમામ પુરંદરતમાં આવું રદાય રખાયું છે; અને તે માંડ આવવાથી લખને કષ્ટ થશે. હું તમામ દુખનું કામ નીવડેલો તે માટે રાખાં મુંડું."

યુવક સંન્યાસીને જાજા સંબંધી કમે ન મેલો તે લીજાના વેંડે ત્યાંથી જતો રહ્યો.

(૩)

ખીજે દિવસે તે યુવકે આરી સંન્યાસીના હાથમાં એક પત્ર મુક્યે, તેમાં " મને ક્ષમા આપો, મેં તમને જોઈ દીધો છે." એટલાજ શબ્દો હતા. આનો શું અર્થ હશે તે તેનાથી કશી શકાયો નહિ. જો શું! ક્ષમા શું? લખનારનું નામ પણ ન હતું એ વધારે શુંગવતું હતું. તેના પગ આગળ માથું નમાવીને યુવક પડ્યો હતો અને તેની આંખમાંથી અશ્રુખિંદુ સરીને તેના પગપર પડતાં હતાં તેથી સમજાયું કે પત્ર તો તેણેજ લખ્યો હતો. સંન્યાસી પલવાર તો મુગ્ધ બન્યો. તેણે યુવકને ઉઠાડતાં કહ્યું, રડે છે શા માટે? તારી કંઈ જુલ થઇ હોય તો હું ક્યારે તારી સાથે રાંધે બસાયો છું! જે હોય તે સ્પષ્ટ કહે.

"તમે મને ક્ષમા આપો. મેં તમને જોઈ દીધો છે. જ્યાં સુધી તમે મને ક્ષમા નહિ આપો ત્યાં સુધી હું સમજીશ કે તમે રાંધે બસાવેલાજ છો."

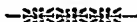
સંન્યાસીએ તેને ક્ષમા આપી. યુવકે ઉઠતાં કહ્યું-મારા ઘેર અપરાધીના પ્રાયશ્ચિત્ત તરીકે મારી રંક સેવાના સ્વીકાર કરો. હું તમારા સર્વ દુઃખનું મુગ્ધ નીવડી છું. મારા તે દોષનું નિવારણ સેવા કરી કરવા દો. તમે મને યુવક ધારો છો પરંતુ હું યુવક નહિ પણ યુવતી. વાક્ય દર આપ તે પહેલાંજ સંન્યાસીએ કહ્યું, શું? યુવતી!

"હા, હું યુવક નહિ પણ યુવતીજ છું, તમે મારી પુરેપુરી કદાણી સાંભળી લ્યો એટલે સર્વ સમજાશે. તમારા પિતાના મુનીમ અને પાછળથી તેમની કૃપાથી આગીદાર થયેલા સ્થાંભલાલની હું પુત્રી છું. મારું નામ કાલિંદી છે. મારા પિતા મારાપર બહુજ ધાર રાખતાં. તમારા પિતાની અતુલ શક્તિ જોઈ તેમના હૃદયમાં કપાળિન સળગી ઉઠ્યો. યુક્તિ પ્રયુક્તિથી તમને દુર કરી તમારા પિતાને એર દીધું. તમારો વિશ્વાસ મેળવવા આશાસન પત્ર લખ્યો. અને મુગ્ધ આરી દર મદીને રૂપિઆ મોકલવા કર્યા. બધી વ્યવસ્થા થઇ રહેવા પછી રૂપિઆ મોકલવા બંધ કર્યા. તમે શ્રેષ્ઠો ત્યાં આવ્યા પરંતુ તમને જુલમીપ આપી.

"લદ્દમી આવવાથી પોતે સુખી થશે એજ આશાએ બાંધેલી તે આકાશ કુસુમવદ નીવડી. એ તો ખરું કે તેમને રાજ તરફનો ભય રહ્યો ન હતો. લોકમાં પસંદ કાઢ તેમની નિંદા કરતું ન હતું. તેમનું પાપ અધિકારમાં છુપાએલુંજ હતું. કરેલા ઘેર પાપને ધોઈ નાખવા બનાવોમાત્રા કરવા માંડી દાન ધર્મ અને સદાતત્ર ચાલુ કર્યા પરંતુ તેમના મનની શાંતિ થઈ નહિ. પહેલાં ગરિમાઈમાં સતેવડી સુખ રેખાથી જે સુંખો અનુભવ જણાતો તે લદ્દમીની રેસછેત્રમાં ન જણાયો. નિદ્રા દેવીએ સળેને માટે તેમનો ત્યાગ કર્યો હતો. તેનું અંતઃકરણ ડોખ્યા કરતું હતું. ઉપ ન દોવાથી અનેક જાતના સ્વપ્ન આવતાં. અને આ પાપી માર્ગે મેળવેલી લદ્દમીનું કેવી ગેરે સંરક્ષણ કરવું તેની ચિંતાવધી તેમને અંતઃકાળ નજીક આવ્યો. કર્યા કર્મનું ફળ ભોગવું પડશે અને નહિવાતના સહન કરવી પડશે એમ સ્પષ્ટ જણાયું પાપી પેસાથી મુખ મળતું નથી એ સાગરીતે સમજાયું. સનિષાતમાં બધું પોષણ બહાર પાડી દીધું અને મને ક્ષમા કરો, બગવાન મને બચાવો, આ યમ ફોર મને ધમકાવે છે. નર્મમાં ધમકી બંધ છે! જો સામવી, મેં તને બહુ કબ્જ આપ્યું છે. જો મને કાંઈ બચાવો, પોણી... કરતાં તેનો જીવ ગયો. તમે તેની ઉદાર હૃદયે માફી આપો જેથી સદગતી થાય.

મારી માતાના મૃત્યુ પછી હું આ સંપત્તિની માલીક થઈ મારું અંતઃકરણ પોકારી રહ્યું હતું કે “તેના ખરા માલીકના હાથમાં આ સંપત્તિ પરોવાય્યા વિના મારી સદ્ગતિ નથી” એ તેમણી એક પાછ પશુ વાપરી નથી. એ સાદું જીવન ગુનારવાનું શરૂ કર્યું અને મારા પિતાનાં પાપનું પ્રાપચ્છિન ધામ, તેને સદ્ગતિ મળે તે માટે હું ધન્ય આગાધન કરવામાં મગ્ન થીતાઈવા લાગી. જ્યારથી તમે આ શિવાસયમાં આન્યા ત્યારથી એક ગેમી અવાજ મને સુચરી રહ્યો હતો કે “તે આજ છે.” તમારી પાસે આવી તમને સર્વાર્થજ્ઞ કરવાને એ હાથ કરે પશુ લોકવાયકા વિવિધ સાંભળી એ યુવકનો વેશ લીધો ત્યાર પછીની જમી વિગત તમે જાણો છો. તમે આ અતુલ સપત્તિ સાથે દારી તરીકે મારો પશુ રીકાર કરો અને મારા પિતાનાં પાપ ધોવાનો સુયોગ આપો.”

મંદ મદ પવનની લહેરીઓ આવતી હતી પ્રુષોમાંથી મુવત્ત પ્રસંગી રહ્યો હતો અને સૂર્ય નારાયણ દાંત્ય ચમત્કારી રહ્યા હતા સંવાસીએ શું જરાગ આપ્યો હશે તે વિચરી લેવાનું મુઠ વાંચકને સોંપીએ છીએ.

“આપણી સામાજિક આર્થિક નૈતિક અને આધ્યાત્મિક ઉન્નતિ સાધવા ઉદાર ભાવના જાગ્રત કરવાની અત્યંત જરૂર.”

ઠહાણા બધુઓ અને બહેનો !

સદ્ભાવના આપણો મુદાયેષ જનનો જોષ્ઠએ તથા તુઝ સ્વાર્થ વૃત્તિ આપણે તિલ્લીજલી આપવી જોષ્ઠએ. દુનિયાના સફ પ્રણીઓ સુખનેજ માટે છે અને વિષ વિષ જાતના દુઃખથી કંટાળી મુકત થવા માક છે છે, પણ તેનો ખરો રસો તેમને મધાઈ સમજાયો હોતો નથી, તેથી તેઓ જલુધા દુખનાજ માર્ગે પ્રયાણ કરતા રહે છે. અને પરિણામે સુખને બદલે જાત જાતનાં દુઃખનાજ દર્શન કરી તેનો રહસો અનુભવ મેળવે છે. શબ્દિક-વિનાયી સુખમાં મુગ્ધ જતો વારંવાર લોભાદ જલ રત્નાવિક અવિનાયી આદિમક સુખને અનાદર કરે છે. શબ્દિક કલ્પિત સુખમાં મુગ્ધ રહેનારા લોકો ખરા અવિનાયી સુખનો અનુભવ નહીં શકતા નથી. અને અપૂર્વ અધૈયિક સુખથી તે સફ વચ્ચિન-એ નશીર્મન રહે છે. તુઝ સ્વાર્થ વૃત્તિને વચ મધ રહેવાર્થીજ આવુ વિરમ પરિણામ વારંવાર આવે છે અને વિવિધ વાસનાઓના જોરથી જીરો અદી તરી નન્મમરણ્ય દેશમાં અટાયા કરે છે. તે જન્મ મરણનો અનંત દુઃખમાંથી જીવેનો ઉદાર ધામ એ ખરેખર જલુધા હન્ગરા ચેગ છે. આ ઉપરથી સહેજ સમજ શકાય કે આપણું મુખ્ય સાધ્ય નિંદુ શબ્દિક-વિનાયી કલ્પિત સુખ નહી પણ ખર્ સ્વાસ્થ્ય અવિનાયી આદિમ સુખજ કેવું જોષ્ઠએ. તેને લક્ષીનેજ સકળ ઉચ્ચિન પ્રવૃત્તિ કરવી પડે છે. તેવું ખરું મુખ નિજ આત્મામાંથીજ મળી શકે છે. ખીલ મધાપ તો સુખ દુઃખમાં

કેવળ નિમિત્ત રૂપ જોઈ શકે છે. પ્રત્યેક આત્મામાં સ્થિત રૂપે અનંત જ્ઞાનાદિક રત્નરાશિ છુપી રહેલી છે તેમજ સાળ રત્નરાશિને પ્રગટ કરવા અનંત-અગાધ સામર્થ્ય પણ છુપું રહેલું છે. એ સાચી વાત કોઈ વિરલ જાણીતા હોય છે. મોટા સમૂહ તો તેથી તદ્દન અજાત-અજાણ્યો જ રહે છે. તેમને એ ખરી દલીલ તથા જાણીતા કરવા એ ખરા તત્ત્વ જ્ઞાનીનું કર્તવ્ય છે. વત્ત જિજ્ઞાસા ધવાથી વત્ત જ્ઞાનની પ્રાપ્તિ સુલભ થાય છે. શુદ્ધ પ્રેમ-અદ્ભુત જાત ધાય એ તત્ત્વજ્ઞાન પામવાની ખરી કુચી છે. આ કુચી કોઈ સદ્ભાગી મેળવી તેને લાગુ પાડે છે, તો પરિણામે નિજ આત્મામાં છુપી રહેલી અનંતી અદિ તેને એના ચોખ્ખે જાણી આવે છે. યથાર્થ જ્ઞાન યથાર્થ શ્રદ્ધા અને યથાર્થ ચારિત્ર્યના સંયુક્ત બળથી જ અરિનાશી સુખ પ્રાપ્ત થઈ શકે છે. જન્મ મરણ સંબંધી અનંત દુઃખરાશિમાંથી છુટવાનો એ જ ધારી માર્ગ છે. અજ્ઞાન અને મોહવશતાથી ખરા માર્ગ ભૂલ્યા ગયો છે, અને ખોટા ઉદ્ધાર માર્ગ પકડી લેવાયો છે. એથી આપડાં જીવે સુખના બદલે દુઃખમાં જ દુષ્ટતા જન્ય છે. તેમાંથી પ્રત્યેક જીવેના ઉદ્ધાર કેમ થાય અને પ્રત્યેક જીવ ખરી સુખ શાન્તિ કેમ પામે એવું ચિન્તવું તે જ ખરી મિત્ર-બાવના. તેવા દુઃખી જીવેને તનથી, મનથી, વચનથી કે ધનથી ગમે તે રીતે દુઃખ યુક્ત કરવા સાક્ષાત્ પ્રયત્ન સેવવો તે ખરી કષ્ટા બાવના. આપણા વિચાર વાણી વંધા વર્તનમાં રહેલી વિષમતા (ખામી) દૂર કરી એ આપણે તે બધાં શુદ્ધ-પવિત્ર બનાવી લઈએ તો એ બધાં વડે આપણે તેમજ અન્ય અનેક દુઃખી આત્માઓના સહજમાં ઉદ્ધાર કરી શકાય પરંતુ ખેદની વાત છે કે યુદ્ધના સ્વતંત્રતાના મિષ્ટથી જ સ્વહંતાતેજ સ્થાન આપવામાં આવે છે. જેથી સ્વપર અહિંસામાં અધિક ઉમરો જ રાખે છે, જ્યાં સુધી આપણામાં યોગ્ય વિકાસ ન થાય ત્યાં સુધી આપણે સિદ્ધિઓને અનુસરીને જ ચાલવું જોઈએ. આપણામાં તથા પ્રકારની યોગ્યતા આવતા તેઓ જ આપણને સ્વતંત્ર શાસન કરવા દેવા અનુમત થશે. બહાલા બંધુઓ અને બહેને! ? ઉદ્ધાર નિરવાર્થ બાવના બળથી આપણે સહુ તથા પ્રકારની રૂઢી ચોખ્ખતા પામી શકીશું. કોઈને પણ દુઃખ યુક્ત-સુખી કે સદગુણી સાક્ષાત્ દેખી કે સંભળીને આપણે સહુએ રાજી થવું જોઈએ, લગભગ ખેદ રોષ કે કપાં અદેખાઈ નહીં લાગતાં પ્રમાદ યા પ્રસન્નતા જ ધારવી, જેથી આપણી અંતરબુદ્ધિમાં રહેલાં શદ્ધ માત્ર દૂર થઈ તે શુદ્ધ-સુયોગ્ય થવા પામે-ઉત્તરિતા ખરાં કારણ રે. ધી સજીવે આપને આદરવા જોઈએ, જેથી આપણી અમૂક ઉન્નતિ થવા સારું અન્ય જનોને પણ સુખવત બનાવવામાં આપણે શુદ્ધ સાધન રૂપ થઈએ. વળી ગમે તેવાં નિંદા અને કઠોર કર્મ કરનાર પ્રત્યે પણ દેષ-ખેદ ધર્મા વગર પ્રમળ કષ્ટા યુક્ત હૃદયથી તેનું કંઈ પણ દિત કરી શકાય તો તેમ કરવું નહીં તો છેવટે અસાધ્ય બાધિવંતની જેમ તેને ઉપેક્ષાથી જ રમજી રાગ દેષ રહિત સમભાવથી શક્ય સ્વપર દિત સાધવામાં જ મસશુલ રહેવું, એ જ માધ્યસ્યબાવના. સાચા મોક્ષ સુખની ચાવી જેવી અવિરોધી એ સધળી સદ્ભાવનાઓ આપણુ સદ્ગુના દીલમાં સદોદિત (કાયમ) રહેવી જોઈએ, એવી ઉદાર-નિરવાર્થ બાવના આપણામાં પ્રગટાવ્યા વગર અને તેને દૃઢ રિશ્ત કર્યા વગર આપણે આપસમાં સંપ એકતા સ્થાપી શકીશું નહીં. કદાચ કોઈ નિમિત્તવશ ઉપર ટપકે સંપ યા એકતા સ્થાપી શકીશું નહિ. કદાચ કોઈ નિમિત્તવશ ઉપર ટપકે સંપ યા એકતા સ્વપાલેલ જણાશે પરંતુ તથા પ્રકારની હૃદયની શુદ્ધતા-નિર્મળતા યા

નિઃસ્વાર્થતા પેદા કર્યા વગર ઉક્ત સંપત્તિ એકતા દ્રઢ સ્થિતિ થઈ શકતી નહીં. તેમજ આપણે એક ખીલનું ખડું વારસવિક દિલ પણ કરી શકીશું નહીં.

આપણુ સદુમાં સંપત્તિ એકતા દ્રઢ-સ્થિતિ સ્થાપવાની અનિવાર્ય જરૂર છે. એ વડેજ આપણે વારસવિક સ્વપર દિલની રક્ષા અને વૃદ્ધિ કરી શકીશું. તેવા ઉત્તમ સંપત્તિ સ્થાપના નિમિત્તે સદુએ વિવેકથી સ્વાર્થ ત્યાગ કરવોજ જોઈએ. દુષ્ટ કલ્પિત સ્વાર્થનો ત્યાગ કર્યા વગર તે કશું દિલ એક-કલ્પણ થવા સંભવજ નથી. જ્યોતે ત્યારે પણ સ્વાર્થ ત્યાગ કરવા-થીજ શ્રેય થવાનું છે તો પછી દુષ્ટ સ્વાર્થને વચ થઈ આવી અપૂર્વ તક ગમાવી દેવી તેનો અર્થ શો ? મૂર્ખતાજ. તંત્રી-વીણાના ત્રણે તાર સારા મજબૂત અને સુગવરિયત હોય છે, તો તે મજબૂત ત્રીંદા મધુરો સુર કાંદી શ્રોતાઓને કેવા રીઝવે છે ? દારૂમોનીયમ વિગેરે વાહનો પણ એવાજ અર્થ સુચક છે. જડ વસ્તુઓ પણ આ રીતે સુગવરિયત હોય તો તે દારૂ અનેક જનો ઈચ્છિત સાધન મેળવી શકે છે, તો પછી ઉપર જણાવ્યું તેમ અનંત શક્તિ સામર્થ્યને ધારણ કરનારો પ્રત્યેક આત્મા ધારે તો તેને પ્રાપ્ત થયેલી સકળ શુભ સામગ્રીનો સદાય સદુપયોગ કરે. સ્વવિચાર વાણી અને આચરણ બરાબર પવિત્ર જનને તે માટે સર-આત્માજ વર્ણવેલી સમગ્ર શુભ ભાવનાનો સતત અભ્યાસ રાખે, દુષ્ટ કલ્પિત દાણિક સ્વાર્થ માનને જતો કરે. વિષમ-ઇન્દ્રિયોને કમળે રાખે-મોકળા ન મૂકે તેમાં પણ સકળ ઇન્દ્રિયોને પેચેણુ આપનારી રસના-શબ્દોને વિશેષ કપળે (કાણુમાં) રાખે એટલે એને એવુંજ નિર્દોષ અને નિયમિત પોષણ આપે કે જેથી તેનામાં તેમજ તેને સહ અન્ય ઇન્દ્રિયોમાં ચિકિત્સા થવા પામેજ નહીં. એટલુંજ નહીં પણ શોભ્ય પોષણ પામેલી ઇન્દ્રિયો પોતાના સ્વામી રૂપ આત્માની ખરી સેવા સાવધાન પણે જાળવી શકે જેથી સુવિવેકી આત્મા ઉત્તમતા માર્ગમાં અવિચ્છિન્ન પ્રયાણ કરી શકે. વળી તે સુવિવેકી આત્મા કોષાદિક કથાપત્રો સારોરીતે નિમદ્ધ થાય તેમ હઠાપણ બરી દામા-સમતા-મૃદતા-નમ્રતા-મજબૂતા-સરલતા અને તુષ્ટિ (નિર્દો-ભવનું) સેવન કરે. કોષ પ્રીતિનો ખાનખાઈનો, માયા મિત્રાઈનો અને સર્વનો નાશ કારક છે એવું દીક સમજનારો તે હઠાય કોષ રીક કરે તો પોતાનાજ અવશ્ય પ્રત્યે માન બદ-કાર કરે તો પ્રમાદાદિ શત્રુઓનો પરાભવ કરી મળેલી લક્ષ્મી સાર્થકતા કરી સેવા સાધયેલી રાખવાજ માટેજ. માયા-કપટ કેળવે તો પોતાની ખરી ઉત્તમતા અપવ-વિન કરનારા દોષો ફુગ્ગોને વટાવો કેવા પૂતીજ અને સોજ કરે તો જેથી જન્મ મરણનો બચ દુર થાય એવી સાધન સંપત્તિ પ્રાપ્ત કરી સેવા નિમિત્તેજ. જેથી સ્વ કર્તવ્યનું જ્ઞાન બ્રહ્મા અને કર્તવ્ય ભષ્ટ થયાજ એવા કોષપણ માદક પદાર્થનું સેવન વિવેકાત્મા નજ કરે. આ દુઃખી છાંદોની અમૂલ્ય સમયોને નકામી આગલ વધારવામાં અર્થ નહીં નાંખે પણ તેનો પોતાનાથી જની શ્રેય તેવો સહારમાં સારો ઉપયોગ કરે. જેથી સ્વપર દિલની રક્ષા સાથે તેમાં દિનદિન વધારોજ થાય એવું અભિનવ યાન (વિદ્યા) જાતે મેળવવામાં, મેળવેલું યાન અન્ય અર્થો જાતે આપીને વધારવામાં તેનો ફેલાવો કરવામાં સત્સંગનો લાભ લેવામાં, સંઘ-સમાધાન કરવામાં અને મંદમતિ છૂવેને સ્વ કર્તવ્ય સંજ્ઞાથી તેમજ કર્તવ્યપરાયણ કરવામાં તે સ્વ અમૂલ્ય સમયને વીતાવે છે. કુશર્ણ કરે અથવા અમૃદ વડે એવી ખોટી મધુરી દિલકારી સાથ વાણી પ્રસંગે લક્ષી, ગર્વ રહિત અને સ્થિત શુદ્ધિથી વિચારી વડે છે. સર્વ પ્રાણી વર્ગને નિજ

આત્મા સમાન ક્ષેપી પોતાનાથી અને તેટલી તેમની અનુકૂળતા સાચવે છે અને અન્ય જનોને એવું દિવ વ્યાયરણ કરવા શીખવે છે. શુદ્ધ-નૈષ્ઠીક-બ્રહ્મચર્યજ આરિ-વતું મૂળ અધિષ્ઠાન છે એમ પોતે સારી રીતે સમજે છે. અને તેનો મહિમા અન્યને સમજાવે છે. માયા મમતાને દૂર કરી દે છે. આવા સુવિવેકી આત્માને મિથ્યા માર્ગ તારું હોતું નથી. આત્મ ઉત્તમ આદર્શ જીવન જીવવા સદ્ ભાવના આપણુ સદ્ગુર્મા રપુરો ? અને એવા અનેક આદર્શ જીવનોના સંયુક્ત બળથી વિશ્વમાં અખંડ એકતા સધાઈ.

પ્રતિ સમ.

લેખક.

સદ્ગુણાનુરાગી કપૂરવિજય સમા.

(ઉત્તર ગુજરાત).

માતા, પિતા અને બાળક.

(એક હિન્દી વિદ્વાનના છૂટક વિચારો)

મહાન પ્રતિષ્ઠ પરિચય હોવાને લીધે આ વિષય ધ્યાનમાં આવતો નથી. પરંતુ જો આપણે બાળક કે માતા પિતાની દ્રષ્ટિથી દેખીએ તો આ વિષયનું મહત્તર કોષ્ટ રીતે ખાણું પ્રતીત થતું નથી ! સર્વ સાધારણની એવી સમજ પ્રાયઃ હોય છે કે જે અવરધા આપણે વ્યતીત કરી છે તે ઉપર લખવાની આવશ્યકતા શું છે ? જો પોતાના મનમાં પ્રત્યેક મનુષ્ય મા વાતનો વિચાર કરે તો પણ હાનિ નથી. વિવાદ પહેલાં ધ્રુવ અને ધ્રુવતીને આ વિષયમાં જે કાંઈક દિક્ષણ મળે છે; તે પ્રાયઃ અજ્ઞાન જનો તરફથી મળે છે ! બિંદગીની સુધારણાને માટે જે વાતની એટલી જરૂર છે કે તે તરફ ઉપેક્ષા રાખવી એ બદ્ધ હાનિકર્તા છે. જેને સમુદ્ર શું ચીજ છે, તેની પણ ખમર નથી તેને રટીમરનો કપ્તાન બનાવીને મહાસાગરમાં ધકેલવામાં આવે તો શું થાયા જે મનુષ્યને સંતાન શુ ચીજ છે તેનું જ્ઞાન-પ લન થી રીતે કરવું જોઈએ તેમજ તેનાં આયરણ કેવાં થવાં જોઈએ તેનું જ્ઞાન નથી તે મનુષ્યને સસાર સાગરમાં ધકેલી દેવામાં આવે તો તે અનાદી કપ્તાન જેવી દસાને પામે છે. પુરુષોમાં એક એવી શ્રેણીવાળા છે કે જે જન્મમર બ્રહ્મચારી રહેવાના પક્ષપાતી છે—તેમને માટે સ્ત્રીઓ બનાવવામાં પરમેશ્વરે મોટી ભૂલ કરી છે. તેઓ માતૃત્વ અને પિતૃત્વ કરતાં બ્રહ્મચર્યને અધિક માન આપે છે. પણ જો માતૃત્વ અને પિતૃત્વની સાથે બ્રહ્મચર્ય હોય તો તેની બરાબરી કોઈ કરી શકતું નથી. જે પુરુષના બાળકમાં પિતા બનવાનું અને જે સ્ત્રીના હિરમલમાં માતા બનવાનું ન લખ્યું હોય તે પોતાના જન્મને વ્યર્થ સમજે છે, મા બ્રહ્મ શ્રેણીનાં દંપતી છે. જે માંબા ઉપર રજા ન હોય તે બીજા માંબા કરતા શું સુંદર દેખાશે ? સ્ત્રી માતા બનીને અને પુરુષ પિતા બનીને કેવળ સંસારનું કર્તવ્ય પૂર્ણ કરે છે એમ નથી, કિન્તુ, પરમાત્માની નિકટ પહોંચવાનો માર્ગ તે સાફ કરે છે. સંતાન ઉત્પન્ન કરીને તેઓ બલિષ્ઠનો સેતુ-પુલ તૈયાર કરે છે. મનુષ્ય પ્રાણી પરાપૂર્વથી એવાં સેતુ ઉત્તર થઈને આવે છે તથા જાય છે. સંતાનમાં માતા-પિતાની

સારીરિક ગુણ, માનસિક તથા નૈતિક આચરણ અને અવગુણ બરેલા હોય છે. અને તેના ઉપર અસ્થિની પેઢીઓની ક્ષય-વૃદ્ધિ અવલંબિત છે. લાખે વધેથી આ પ્રમાણે મનુષ્યના ગુણાવગુણ એકબીંથી બીજામાં ઉતરતા ચાલ્યા આવે છે.

નીચી શ્રેણીવાળાં પ્રાણીઓમાં વંશવૃદ્ધિ વિશેષ પ્રમાણમાં થાય છે, પણ તેમાં માતા, પિતા અને સંતાનનો સંબંધ થોડો સમય રહે છે. એ ઉપરથી પ્રકૃતિનો એવો ઉદ્દેશ માલમ પડે છે કે તેમનો પ્રવાહ કેવળ એ પ્રમાણે જ ચાલ્યો જવો જોઈએ. એ જાતિનાં માતાપિતામાં પણ પ્રેમ હોતો નથી. કેવળ એ જાતિઓનાં પ્રાણીઓનું અસ્તિત્વ ચાલ્યા કરે છે. માંખો, વિંછી, ખીસકોલી વગેરે પ્રાણીઓમાં સ્નેહસંબંધ હોતો નથી. કિન્તુ જેમ જેમ ઉંચી શ્રેણી-વાળાં પ્રાણીઓ તરફ જોઈએ છીએ, તેમ તેમ પ્રેમની વૃદ્ધિ પ્રતિત થતી જાય છે. નીચી શ્રેણીનાં પ્રાણીઓ કરતા પક્ષીઓમાં વધારે સ્નેહ જણાય છે. અને તેનાં કરતાં પશુઓમાં વધારે સ્નેહ જણાય છે. મનુષ્યોમાં તેથી વધારે પ્રેમ હોય છે.—સર્વ પ્રાણીઓથી અધિક સ્નેહ હોય છે. માતાના ગર્ભમાં નવ માસ રહેલા છતાં મનુષ્યનું જાગૃત્વ એટલું કમજોર હોય છે કે અન્ય પ્રાણીઓનાં સંતાન તેનાથી સજન હોય છે. મનુષ્ય શ્રેણીમાં માતા પિતાનો પ્રેમ એક પ્રકારનું બંધન બની જાય છે, એ બંધનને લીધે જ સંસારમાં ધર જને છે. વાસોનાં વરસો વીતવા છતાં માતા પિતાનો સંતાન ઉપરનો પ્રેમ કभी યતો નથી, તેથી માતાપિતાનું પોતાનું બંધન પણ અધિકતર દૃઢ થાય છે. સંતાન પ્રતિ માતા પિતાનો પ્રેમજ સંસારમાં કૃત્રિમની ઉત્પત્તિનું સ્થાન છે. એ પ્રેમથી જ મનુષ્યનો પરિવાર વધે છે. સંતાનથી મનુષ્યને જે કાયદા થાય છે, તેમાં તે પડેલો છે. સંતાનથી માતા-પિતાને એક બીજો પણ કાયદો થાય છે. મનુષ્ય પોતાના જાગૃત્વમાં રહેલા જાગૃત્વના અનુભવ લે છે. એ પણ જ્ઞાન છે. બાળકની ક્રિડા, કાલા-પેશા સખ્તો, વિવિધ રમતો વગેરે જોઈને ઉદાસ માણસને પણ ખડિવાર આનંદ થાય છે. તેને પોતાનું જયપણ નજર આગળ તપાં દુકરે છે. અવરધાની વૃદ્ધિ થતા સર્વ વાતો રક્ષ અને નિરાનંદ લાગે છે.

મૃત્યુ પછી આ સંસારમાં જાગૃત્વદાર મનુષ્ય જીવતો રહે છે. સંતાન પિતાના મા-જુસને પોતાનું અવિરત સારું લાગતું નથી. જે એકાંક પુત્ર કે પુત્રી હોય તો નિરાસા થતી નથી. માતા પિતાને પોતાના જાગૃત્વમાં એક અર્ધું સુ-દરતા દેખાય છે. તેના અગ્રગત-અસ્પષ્ટ કાલા સખ્તો સુંદર કવિતા સમાન આનંદ આપે છે. એવા આનંદને લીધે સંસાર મીઠો લાગે છે. જેને વૃદ્ધ-વ આચ્યું છે અને સંસારમાં એક પણ સંતાન નથી તેને આ જમતુ કેટલું દુઃખદાયક લાગતું હશે ? તેની કદના મુખી-સર્વ રીતે સુખી માણસોને આવતી કાંઈન છે !

માતાપિતા યવાની જવાગદારી પોતાને સિરે લેતાં પડેલાં બી અને પુરોષોએ પોતાનાં સરીર, મન, આત્માની કેળવણી લેતી જોઈએ. જે સીજ માતાપિતાના અંગમાં ન હોય તે જાગૃત્વને તેઓ દુઃગ સારાં નથી. માટે સંતાન પેદા કરતાં પહેલાં માતાપિતાએ પોતાની તમામ

પ્રારત્રી અપૂર્ણતા કમી કરવી જોઈએ. જમનામાં અપૂર્ણતા હોય છે તેઓ જો સંતાન પેદા કરે તો કુદરત સામે તે બારી અપરાધ કરે છે ! બાળક ઉત્પન્ન થયા પછી તેની દેખરેખ સારી રીતે રાખવી જોઈએ. કેટલાંક મામાપો બાળકો ઉપર પ્રેમ કરે છે હિન્દુ તેમને કેળવી શકતાં નથી ! બાળકો સંદુરણી થાય, તેમની શારીરિક સ્થિતિ સુદૃઢ અને અને તેમનામાં સ્વદેશ પ્રેમ પ્રેરણ તેવી યોજના યોજવી જોઈએ. સ્વાર્થને વશ થઈ મામાપોએ બેપરવાઈ રાખવી એ બારી અન્યાય છે. બાળક જેમ જેમ મોડું થતું જાય તેમ તેમ તેને ધૃષ્ટિ શિક્ષા દેવી આવશ્યક છે. દેખાદેખી કામ કરવાનું વલણ બાળકોમાં વધારે હોય છે. અંતુઃકરણ શક્તિ તેમનામાં પ્રબળ હોય છે. માટે એટલું ધ્યાનમાં રાખવાની જરૂર છે કે બાળકોની આસપાસનું વાતાવરણ બહુ વિશદ રાખવું જોઈએ. ન્હાનામાં ન્હાની બૂવનું ભવિષ્યમાં મોડું બંધકર પરિણામ આવે છે એ માતાપિતાએ લક્ષમાં લેવું જરૂરનું છે.

એવાં સેકડો માતાપિતા છે કે જે પોતાનાં સંતાનને કોઈ પ્રારત્રનું ધાર્મિક શિક્ષણ આપતાં નથી. મનુષ્ય ઉપર ધર્મનું રુદૈર ચરિણામ થાય છે અને થશે. માટે એટલું ખાસ સ્મરણમાં રાખવું કે જે મામાપ પોતે ધર્મની પસંદગી કરી બાળકને શિક્ષણ નહિ આપે તો સંભવ છે કે જે ધર્મને તે ધૃણીની નજરે જુએ છે તેને તેનાં સંતાન ધારણ કરી લેશે. પિતા મૂર્તિપૂજક અને પુત્ર અર્થસમાજી બનુભવ્યા છે ! બીજી તરફ પિતા અર્થસમાજી અને પુત્ર મૂર્તિપૂજક જવા છે ! પોતાના ધર્મનું શિક્ષણ સંતાનને નહિ આપવાનું જ એ પરિણામ છે ! માટે બાળકને ધાર્મિક શિક્ષણ આપવું જોઈએ.—તેને કર્તવ્યનું બાન કરાવવું જોઈએ સત્ય તરફ સહાનુભૂતિ અને પૂર્ણપ્રત્યક્ષ ઉત્પન્ન કરાવવી જોઈએ. તેને સદૈર એવું શિક્ષણ આપવું જોઈએ કે તેના હૃદયમાં પ્રેમ, સ્વદેશ વાત્સલ્ય, વિવેક, સમતા, ઉદારતા અને વિશ્વતા પ્રકટે.

બાળકનું જીવન બગાડવું કે સુધારવું એ માતાપિતાના હાથમાં છે. જે માતાપિતાનું મન પોતાને વશ હશે નહિ, અને જે પોતાના હક, કેષ અને અભિમાનથી કામ લેશે, તેના સંતાનમાં એ સર્વ અવગુણ આળ્યા વિના રહેશે નહિ. મામાપના હાથમાં જે અધિકાર છે તેનો તેણે સત્રજે માર્ગે ઉપયોગ કરવો જોઈએ. તેનાથી ખની શકે તેટલું શ્રેય કરવું જોઈએ. બહુધા મામાપ એ બૂઝી જાય છે કે સંતાનની સર્વ જવાબદારી તેનેજ શીરે છે. બાળકના સંખ્યા ધર્મ કલ્યાણ ભાવનાનો વિચાર કરતાં બાળકના દિલને પ્રધાન રાખવું જોઈએ. બાળકના અપરાધો ઘણીવાર ઉપેક્ષા કરવા લાયક હોય છે તો ઘણીવાર ખાસ શિક્ષા કરવા જેવા હોય છે. શિક્ષા કરવા કરતાં શિક્ષાની બીતિ બહુ સારું પરિણામ લાવે છે. હાલમાં તો પ્રાયઃ મામાપ તરીકેની દરજ્જે જાણ્યા પહેલાં મામાપ યવનાં પ્રસંગો હિન્દુ સંસારમાં ઉપલબ્ધ થાય છે. અને તેથી બાળ શિક્ષણ ઉપર કોઈ ધ્યાન આપી શકતું નથી. બાળકોમાં હાલ કેટલેક ઠેકાણે ઉન્નતભક્તતા, અવિવેકતા, ઉદ્વેગતા, અવિનયતા, અવિચારતા વગેરે માલસ પડે છે તેનો દોષ તેમના મામાપો ઉપરજ આવે છે ! કેટલાંક મામાપો બાળકોને લાઠી બાંધી દુર્ગુણી બનાવે છે પણ તેમજી જાણવું જોઈએ કે લાલચેદ પંચ વર્ષાગ્નિ, દસ વર્ષાગ્નિ તાદ્યેત । પ્રાપ્તે તુ પોદધે

વર્ષે પુત્રમિશ્રવદાચરેત્ ॥ (પાંચ વર્ષ સુધી લાક લડાવવાં, પછી શિક્ષા કરી અને સોળ વર્ષ થાય ત્યારે પુત્રને મિત્ર પ્રમાણે મળુવે.) મનોવિકારને વશ થઈ માઆપોએ બાળકને એક સામાન્ય ચીજ મળી તે વસ્તુ તેવા પ્રકારનું વર્તન ચલાવવું એ કેટલોક અન્યાય ? બાળકો મોટાં થાય છે તોપણ કેટલાંક માઆપો તેમને સ્વાધીનતા આપતાં નથી ? બાળપણથી મોટી અવસ્થા સુધી તેવાં વડિલો તેમને એકજ દશામાં રાખવાનું કહે છે. એનું પરિણામ પ્રેમની વિરહ આવે છે. પિતા-પુત્ર લડે છે. સંસાર કલહનું સ્થાન બને છે.

બાળકોને લલન સ્વતંત્ર નવા દેવા એ પણ કઠણતા ચોગ્ય નથી. અ'કુશની આવશ્યકતા પરિમિત પ્રમાણમાં સર્વત્ર જ આવશ્યક છે. નિરકુશતાનું પરિણામ તો સારું નજ આવે. બાળકને સ્વભાવ અને તેની ઈચ્છાઓ વચ્ચે રૂબરૂ કરી તેને ચોગ્ય વિષયનું શિક્ષણ આપવું જોઈએ. માતા પિતાએ એ વાત ધ્યાનમાં રાખવી જોઈએ કે બાળકોનું જીવન વ્યર્થ ન જાય અને તે ભવિષ્યમાં સુખી થાય તેવી તબવીજ કરવી જોઈએ. તેમનામાં સ્વાભિમાન જન્યુત થાય એવી સક્રિય વધારવી જોઈએ. વિશેષમાં તેમનામાં સ્વભવિ પ્રેમ, સ્વદેશ પ્રેમ, વતસલતા, વિકસાવવાં એ માઆપનું બાળક પ્રતિ પરમ કર્તવ્ય છે. પ્રથમ માઆપે પોતાની ચોગ્યતા વધારવી અને પછી સંતાનમાં સંપૂર્ણતા પીળ રાખવાં. મા, બાપ અને બાળકની ઉત્પત્તિ ઉપરજ રાષ્ટ્રની ઉત્પત્તિને આધાર છે. સમાજની ઉત્પત્તિ, સંસારની ઉત્પત્તિ એ રાષ્ટ્રોત્પત્તિનું પ્રથમ પગપીઠ છે. જ્યારે સામાજિક પ્રગતિ-સાંસારિક સંસ્કૃતિ આગળ વધશે ત્યારે દેશોદય સત્વર થશે પ્રભો! હિન્દને એ રૂડો દિન સત્વર દેખાડો.

બરવાળા (બંધુકા)

ધીરજ.

વિવિધ—વિષય.

જાપાની લોકોની ગૃહવ્યવસ્થા.

દરેક જાપાની લોકોને રહેવાનું ઘર બામ્બુના થાંભલાએ ઉપર ટેકવી રાખેલું હોય છે. અને એ થાંભલાઓ પોલા પદ્યર ઉપર ઉભા કરેલા હોય છે. કેટલાંક ધરોને દિવાલ હોતી નથી. અને દિવાલને બદલે બસેડવાનાં બારણાં હોય છે તેને જાપાનીસ બાધામાં “ આમાડો ” કહે છે. આ બારણાં રાત્રે બંધ કરે ત્યારે ઘોરડા જેવું બંધ ધર બની જાય છે. ઉંદાળામાં જ્યારે બારણાં ખૂલેડી લેવામાં આવે છે ત્યારે તે એક માંડવો બની જાય છે, એ ધરને ઘોરડા હોતા નથી પણ કાગળ પરના ટાંગી વચ્ચે બંધ કરેલું હોય છે. એવી રીતે ગમે તેટલાં ઘોરડા જ્યારે મરજી થાય ત્યારે જાલી થાય છે. ઘોરડાની જગ્યાએ સાદીથી લોકોના

માં આવે છે. આ સાદીઓ ધણીખરી છ શીટ લાંબી અને ત્રણ શીટ પહોળી હોય છે. ધરતું માપ સાદીઓથી અંદાજ છે. બે સાદીતું ધર છ સાદીતું ધર એમ ત્યાં બોલવાનો સાધારણ રિવાજ છે.

ધરના એક પ્રજામાં આપણને બહો જોવા જણાય છે, તે બહો નદી પછી કુટુમ્બની ત્રીજેરી હોય છે. એ માટીની બહોમાં સર્વ કિંમતી સામાનો રાખવામાં આવે છે. જપાનીસી સગીને " હીવારી " કહે છે. સિયાળામાં સર્વ કુટુમ્બ આ હીવાસી આગળ એકત્ર લાય છે. તે વખતે માતા પોતાના બાળકોને પૂર્વે બેસેલી કેટલીક વાતો કહે છે. જપાનીસી બહુ ન્હાના વાસણ વાપરે છે. ચોખા-દાળ રાંધવાની તપેથી આપણાં ચાદના કપ જેવડી હોય છે. અને ચાદના પ્યાલાઓ આપણા બાળકોને રમવાના પ્યાલા જેવડા હોય છે.

જપાનીસ પ્રજા જેટલી સુધક પ્રજા અન્ય નથી. તે દિવસમાં ચાર પાંચ વખત ન્હાય છે. જપાનીસી ૧૨૫ થી ૧૨૮ ડીગ્રી સુધી ગરમ પાણીમાં ન્હાય છે. એવાં ગરમ પાણીમાં જો કોઈ યુરોપીયન ન્હાય તો તુર્તિજ સ્વર્ગમાં સીધાવે, ગરીબમાં ગરીબ જપાનીસ પછી દિવસમાં બે વખત ન્હાય છે. વર્ષમાં એક વખત ધણાં ખર્ચ જપાનીસી " કાવારાક " નામના નાળામાં ન્હાવા જાય છે.

ભૂતકાળતું મુઆહ.

ઈ. સ. ૧૬૧૨ માં મુઆહનો ટાપુ પ્રથમ અંગ્રેજોના હાથમાં આવ્યો હતો.

ઈ. સ. ૧૮૧૬ માં મુઆહમાં ત્રીજે પ્રમાણે વરતી હતી.

હિન્દુ- ૧૦૩૭૮૬

મુસલમાન- ૨૭૮૧૧

પારસી- ૧૩૧૫૫

ખ્રીસ્તી (નેટીય)-૧૧૪૫૪

ચાકુદી- ૭૮૧

કેવ. ૧૫૬૮૮૭

મુઆહથી ચાલુ સુધી રેલ્વે ટ્રેન ચલાવવાની પહેલવહેલી કિંચા ૧૬ મી એપ્રિલ ઈ. સ. ૧૮૫૩ ને દિને કરવામાં આવી હતી. પહેલા, બીજા અને ત્રીજા વર્ગના ડબ્બા મળી ૧૪ ડબ્બામાં ૪૦૦ માણસો લઈ દબલ્દરો પ્રેક્ષકોની અર્જવથી અને ખુશાલીના પોકારો વચ્ચે બેસી બંદરથી સાંજે ચાર વાગે એ ટ્રેન ઉપડી હતી. ગાડી ઉપડવાની યોડી મિનિટ અગાઉ ૨૧ તોપો ફેડવામાં આવી હતી. પરોણાઓની ગમ્મત આરે ગવરનરનું બેન્ડ પણ ગાડીમાં જ ગયું હતું. એ દિવસ જાહેર વહેવાર તરીકે ખાજવામાં આવ્યો હતો.

મુઆહમાં સુતર વણવાનું પહેલ વહેલું કારખાનું કાવસજી નાનામાહ દાવરે ઈ. સ. ૧૮૫૪ માં " બોમ્બે સ્પીનિંગ એન્ડ વીવીંગ કંપની " એ નામનું તારદેવ ખાતે ઉઘાડયું હતું. તેના ભાગીદારોને રૂ. ૫૦૦૦ ના શેર દીઠ રૂ. ૬૦૦ની વહેંચણી મળી હતી.

ખાટલીવાળાની અકસીર સ્વદેશી દવાઓ.

હિંદુસ્થાનના હુન્નર પ્રદર્શનામાં ચીનાના તમા રૂપાનાં ચાંદા મળેલા છે
મેલેરીઆના લાવ, પ્લેગની શરૂઆતમાં લેવા માટે

ખાટલીવાલા એગ્યુમીક્ચર તથા એયુ પીલ્સ કી. રૂ. ૧.

ખાટલીવાલાનું ખાલામૃત—ખાળકો તથા અશક્તિ માટે દૈનિક કીંમત રૂ. ૦-૦-૦.

પીંછ લખણમલી દવાઓ—ખાટલીવાલાની અસલ દર્દીનાઇનની ટીકડીઓ. એક

અને એ ગ્રેનની દરેક ટીકડીમાં ૧૦૦ ટીકડીઓ. એગ્યુમીક્ચર (નોની) આપ આના.

કોલેરાલ—કોલેરા, સંક્રમણ અને ઉલટી માટે કીંમત રૂ. ૧-૦-૦

દંત મંજર—કી. ૦-૪-૦. દૈનિક પીલ્સ—નળીપાત્ર અને ધાતુ માટે કી. રૂ. ૧-૮-૦

માથા અને દરાગનો મલમ કી. રૂ. ૦-૪-૦. હિંદી કોષ્ટાણુ વગેરે મળશે

ડા. એચ. એસ. ખાટલીવાલા સન્સ એન્ડ કંપની લીમીટેડ.

વરલી લેબોરેટરી,—મુંબઇ.

Dr. H. S. Batliwala Sons & Co. Ltd.

Warli Laboratory-Bombay.

તારતુ ચિન્તાનુ—ખાટલીવાલા, વરલી-મુંબઇ.

કયાં ગભરાયા ! અરે શું હીસ્ટીરયા !

વાયુ સુકતા.

રૂ. કી. ૫-૦-૦ ચો. છંદ.

હીસ્ટીરયા—મૂગી-રેશ્ક કે વાઇ; તને લીધે મોઢામાં ફીલ કે લાગ ચાંકડી-લાલું-

એચ કે કાંપણી, ઠાંત ગંધાવા, આ રૂપાતો, આંખો ધરણવી ચરીરે શીત, પેટમ

દુખાવો, અને બેશુધિ, ક્યોંદિ તેમજ કેટલાકને ચિત્તભ્રમ ઉ-માદ કે છેલછ

પવાથા બકલુ, રહલુ, કુટલુ; નાસલુ, કુણલુ મુંગાપણું ભેવામાં ચિત્રતા, રચામત

કચાતા, લામલુ, ધં લક્ષણોવાળા નવા કે જુના હીસ્ટીરયા ઉપર રામખાણુ

છે, કવા વનરૂપાતની, મહીનાની, પચ્ચ નહીં ઉપયોગ કરેથી ખાતી,

બેચ્યાંની કાંકણી કે ફીટ અને આમળા તુલ બંધન કીંમત રૂ. ૦

૨-૦) ચો. જુદું વ્યાયામ દળારાસ (શરીર દેખવણી) માટે કચરતનાં ઉપક

ચિત્રલુ કીંમત રૂ. ૨) ચો. ૦) = દેશીનામુ નામુ શિખવાલુ; કલોકામાં ટેકર

ચુક કી. ૦) જા. ચો. ૦) -

કમનનામ વલ્લભામ શાહ દેશીનામાવાળા. રોકશેરી-વડોદરા.

લાંબી મુદતનાં પ્રમેહ, ચાંદી, સુવા-રોગ

સારાં કરવામાં આવે છે. તમારા ભરોવાપાત્ર દેશી અને વિદેશી દવા

ખાઈ ખાઈ કંટાળી પકડી ખાતી કરી નિરાશ મયા હોય પેસા ને છંદગીયી

પાયમાલ બની તમારા હાથ હેઠા પકડ્યા હોય તો જલદી પાંદા મળે.

ધૈર્ય ગણપતરામ જંદુરામ રાણીતજાવ, સુરત.

કવિવ્રતા અને મદ્રાસના ગાંધીજી વચ્ચેના ચોક્કસ મેળવનાર

ગાંધીજી દેશી દવા બનાવનાર.

ૐ હાથાચારુ ન વક્ષ
એક રત્ન રોડ મુમર્શુ —

મદાસિ વટિ

પાયનશકિત નમણી પડી ગઈ

હોય કમજબત રહેતી હોય પાને

Dyspepsiaનો અકસીરકલાજ

ના રતવની ખાટલીની કોમત રૂ ૧

અયવન પ્રાશાવલેહ જીવન

શરીર અને મગજને ખરેખરી

શકત આપનાર આ ઔષધ સૌથી

હિદમા ત્રીમહા છે અમારી પાના ૨

૩૧૯-શામોક્ત છે

રતવની ખાટલીની કો ૨ રા

વશપર પગથી બનતો આવેલો મુલક-મશહુર જામનગરનો પ્રખ્યાત

શુદ્ધ સાચા મોતીનો સુરમો.

(આ સુરમો વાપરવાથી આખા અમખ દ દીને પોતાના બરકર દુદોમાંથી મુક્ત થય છે)

સ્વે મનુષ્યોને ચક્ષુરૂપી રતને જાળવના શરીરના તમામ અવયવો કરતાં વધારે જરૂરની છે જેના સાધન તરીકે અમારો સુરમો, ઝૂબ, જામરના પાણીનું ખરવું કુન પરવાળો ખીત ખટકા કદાજ કાખવા અખલુ, અનુદ જલુ, બુદા બધાં ગરમી રતાય, ઓપણ થતા પાવણ ખુલુ તથા મોગી જલુ ખીડ આજણી તથા ખીજ વિભરથી થતાં આખનાં અસખ દરદો જેવાં કે હુમાકાથી ખલુ પાચવાથી, લિંગગદાથી છલ્યાદિ ગમે તે કારણથી થયેલ દરદને જલુમુગથી નખુ દરો આખની ગજલી રેશની પાછી લાવે છે આ સુરમો રોગી તેમજ નીરોગી તેમજ વચક વર્ગ તથા લેખકર્મ તમામને એક સરખી રીતે કાપકારક થક પડે છે ખિત નાં ૭ તેલા ૧ ના રૂ ૧૦, નાં ૨ તે ૧ ના રૂ ૪

વેરા કાદરભાઈ અખદાલાં અતરવાવા

જામનગર (ગરીઆવડ)

પ્રસિદ્ધ કરનાર તત્રી દોયતરાય દાજીભાઈ દેશાઈ, મસગ ઝોરીસ ગોનીફળીઆ-ચુત મુરત ખપાગીઆ ચકલા તાસવાળાની પોજ લક્ષ્મીનારાયણની વાડીમાં આવેલા જૈન વિષય પ્રિન્ડીઝ પ્રેમમાં મુલચદ કસનલસ કાપડીયાએ છાપ્યું

સત્સંગના માનવતા આહકો--શુભેચ્છકોની સેવામાં.

કેટલાક અનિવાર્ય સંજોગો વચ્ચે આ માસિક ચાલુ રાખવું કે કેમ તે સંબંધી સંકલ્પ વિકલ્પ થતાં તથા કેટલીક રટગી પરિસ્થિતિને વચ્ચે ચતાં સત્સંગના અંકો પ્રકટ થવામાં વિલંબ થયો છે.

આહકો-શુભેચ્છકો અમારા હાલના વાતાવરણ તરફ નિહાળી કામોની નજરે નિહાળી પોતાની પ્રીતિભાવ ચાલુ રાખશે એમ ધન્ય હું.

અદેશ અંકો જેમ અને તેમ સત્તર આહકોને મોડણામાં આવશે.

દરેક આહક બંધુઓને આ માસિકને પોતાનું ગણી તેનો ફેલાવો કરવા બધા માનપૂર્વક વિનંતિ છે.

આજ સુધી બહાર ન પડેલી એવી, 'ખરેખર' રાષ્ટ્રીય ચેતન પુરનારી

સંવત ૧૯૭૭ ની નેશનલ ડાયરી

કીમત રૂ. ૦-૧૧-૦૦

જેણે જેણે આ ડાયરી જોઈ છે, તે સર્વેએ તથા ગુજરાતના, કાનિઠલ, પ્રજામિત દિનુસ્થાન વિગેરે પ્રકારોએ મુકત કંઠે પ્રશંસા કરી છે.

આ માત્ર ડાયરી નથી પણ હમેશા માટે તમારા ગળ્યાનો રાણગાર-દેશ દાઝવાળા હૃદયોનું સાથી જેવું પુસ્તક છે. આ ડાયરી લેખકોને

લાખણકારોને અમુલ્ય વિચારોનો ભંડાર પુરો પાડે છે.

જેમાં (૧) હિન્દુ દેવી તથા વંદે માતામ્ એ શબ્દોમાં સમાવેલા ૬૦ દેવતાઓના આકર્ષક મુદ્રા દેશોમાં તથા લોકમાન્ય તીલક મહારાજના અંતિમ દર્શન-(૨) સમસ્ત દિન્દમ્ લોકપ્રિય થયેલા દેશોત્પત્તિ પ્રેરણા કરે એવી રસભર દેશકીર્તનો-(૩) દુનિયાના રાજકાર્ય દેશકારો બનાવેલી નોંધવળું તા. દેશનાયકો અને વિજ્ઞાતા મહાપુરુષોના જન્મ મરણ તરીખો દર્શાવતું પંચામ (૪) હિન્દુ હૃદય જેમાં-પશુપત્ત, બેડુંતો, અગ્નિ, નોકરી, વ્યાપાર દેવવંદી, અર્ધ તથા બીજા હૃદયોની વીમનોયો દિન્દતી અન્ય દેશો સાથે સમાગર આંકડા એવી સરખામણી, (૫) દરેક પાના પર તિથી, તારીખ, વાર, તહેવાર સાથે દુનિયાના સ્વદેશાનુગમી, મુવિખ્યાત મહાપુરુષોના મુદ્રા-કલાકારો દર્શાવેલા દેશોત્તરના પવિત્ર ભોધ કરત સમરક્ષીય સોનેરી વચનો છે.

વર્ષની આખરે બીજા ડાયરીઓની પેઠે 'નેશનલ ડાયરી' નિરપેક્ષતા મુદ્દા પડશે નહિ પરંતુ ને તમારા દેશ પર હમેશા માટે પ્રાપ્તના પ્રિય પ્રગટ તરીકે સ્થાન લેશે.

મળવાનું કેટલું-નેશનલ ડાયરી ઓફીસ
સોની ૧૭૧મા-સુરત.

ગૌરક્ષા માટે પ્રાર્થના.

‘દારા પદે દયા લાવોરે’—એ ગાગ

માય પદે દયા લાવોરે—ભારતના વાલી—માય પદે દયા લાગો.
 સકટીથી સિત્તળ્યાવોરે—ભારતના વાલી—માય પદે દયા દયા લાવો (૧૬)
 માય દેશતુ ગૌરવ સાચુ, રહેઈતું એ સુવર્ણ છે કાચુ.
 એમ નદય ગદીરખા દસાવો, દસાવો રે—ભારતના વાલી—માય પદે—૧
 દુષ, દર્દીની ને ઘાતા, બેના પ્રતાપે રહીએ રંગ રાતા
 એ સુખને ઠા, વિસગવો, વિસગવો રે—ભારતના વાલી—માય પદે—૨
 તૃષ્ણ ખાઈ પપપન કાલે, ધન દોલન બંદાર બરાલે
 (તમે) બલલાખા કરીને જતાવો, જતાના રે—ભારતના વાલી—૩.૫ પદે—૩
 નિર્ધનને ધનવાન બનાવે, પુત્ર અને પગિવાર બપવે
 (તમે) ગૌરવજે સિદ્ધ નમાવો નમાવો, રે—ભારતના વાલી—માય પદે—૪
 જગવર્મા મંગલ વરતાવે, દુષ દરિદ્રતા પાછા ન આવે
 એ સર્વ સમો સ્થો દલાવો, દલાવો રે—ભારતના વાલી—માય પદે—૫
 થી કૃષ્ણપદે ગાયો ગરાઈ, ચરણ રજ નિજ સિદ્ધ મહતી
 એ બાર માઠી લાવો, લાવો રે—ભારતના વાલી—માય પદે—૬
 ભુખના દુખમાં આ તો પડાવો, ખાસ વિનાયી લાલચો પદ
 ગામરેણો પહોં અપવો, અપાવો રે—ભારતના વાલી—માય પદે—૭
 હપમ ક’પુગ ફેર ફેરે છે, શીષ્ય રાવનાં પ્રજ્ઞ દર છે
 (તમે) શાન્ત પછે ના જાવો, સમજવો રે—ભારતના વાલી—માય પદે—૮
 દેશમાં પડે છે દુઝાગ સેલાણી (તમે) પીસા ન ગે પુરા પદ
 તમાન નવજો ગણવો, ગણવો રે—ભારતના વાલી—માય પદે—૯
 “લવળી મુત”ની વિનતી રહીમતી, બદારે આરો તમે નામ વિનાયી
 નિજ લાનારે મન બવો બારો રે—ભારતના વાલી—માય પદે—૧૦

એ એક.

૭૬૨—જાખાજી ધારંગી સવાળી.

આચાર વિચાર રહિત-સ્વેચ્છાચારી પામરજનનો પતિઆર-વિશ્વાસ
નહીં કરવા વિષે મનને બોધ.

(ગગ—ધન્યાશ્રી યથા તજ મન હરિ વિમુખકો સગ.)

પામરકો પતિઆર તજ મન પામરકો પતિઆર—ટેક.
સુખ પક્ષમે રહેદ કરેજે કૃષ્ણ પક્ષમે છાર—તજ મન.
કામ ક્રોધ મદમ ચિત ભગ્પુર, નહીં ગમનવે હાર.—તજ મન.
વરમાત્રા—ચર શાસ્ત્ર જયનમે, લેશન પ્રીતિચાર—તજ મન.
અહનીશ ચિંતાતુર મુખમુદ્રા, પદત લોભ ઉર ધાર—તજ મન.
પરમારથ પથ બ્રહ્મ આભાગી, સગલ કથઈ વ્યહવાર—તજ મન
અંજારામ આનંદનીજ ઉરમે, નાથ ચરણ ધર ધાર—તજ મન.

સર્વ સામાન્યે હિતવચનો.

૧ આપણે જે કષ્ટ હિતચયન વાંચીએ, સાંભળીએ, વિગરીએ કે બોલીએ તે આચ-
રણમાં તારનાથીજ લેખે થાય છે. જો તે હિતરૂપ આદરના યોગ્યજ સમજાયું તો તેને જલદી
આદર કરવા તત્પર થવું અને જો તત્ત્વના-ઉપેક્ષા કરવા સમજાયું તો તેને જલદી ત્યાગ-ઉપેક્ષા
કરવા દીલ નજ કરવી-વાયરો નજ કરવો જોઈએ.

૨ આપણે હિતરૂપ સમજીએ તેટલું તરત આદરના અને વિચારીને પ્રતિજ્ઞા કરીએ તે
બગજ કાળજીથી પાળવા પ્રયત્ન કરીએ તો સ્વપર હિતમાં કેટલો અધો વધારો થઈ શકે !
ખરી રહેણી-કરણીમાજ આપણી કમેદી થઈ શકે છે.

૩ મારાપણુમરી ખરી દાગ એજ લેખાય કે જેનાં સ્વાર્થવચતાથી કોઈનું અણુહિત
કરવા મનથી પણ ન ઇચ્છાય, વચન તથા આચરણ પણ અનુચિત (અહિત-અરિય) ગેરબ્યા-
જબી સેવવામા નજ આવે.

૪-અહીં આપણા પ્રણુ-આત્મા સમાન લેખવા-સદ્ગુણ એકાન્ત હિતજ હૃદયનું, તજ
મન ધાત્રી કુળી પ્રાર્થનાનું કુળ દૂર કરવા જાતી કોરીય કરવી, બીજને સુખી કે સદ્ગુણી
નહીં-જોડીને દીવામા ગણ થવું, અને નીચ કૃત્ય કરનાન હિાર પણ દ્રેષ આપવા વગર જો ને
માત્ર મને સુતરી શકે એમ લેખ તે તેને દાગ (અનુક્ર ૧૧) બાવથી-સુખમાં પ્રવેશ કરવો અન્યથા
તેને મન પડે તો સમજી તરતપણે તેના ઉપેક્ષા કરી અને દિતાચરણ કરવું. ૫-વા પ્રકારની
બી બાવના જ મન રાખવા સદ્ બધા બંધો સદત્ત લાગ રાખે તો સમાનમા કેટલી બધી
શાન્તિ પમરે ? અને અનિદ અશનિ ટળે ? ખગ દયાધર્મના ઉગતક માઇ બંધેનોરી એ
પાતિ દગર ?

૫-આપણા વિચાર-ચાપો અને આચારનાં યત્ન દેવોને ખારીક અવસોકનવરે શોધી
શોધી મુખનાવા પ્રવેશ કરનારી અનુક્રમે મનીનના આ દર થઈ પરિવ્રતા આવશે એટલે
પરિવ્રાજી અને આચર પાતિ જબી રહેશે એથી સ્વપાને અપૂર્ણ શાન્તિદારા અદ્યક્ષ
અમમ તાન મળી શકશે.

હિત દગ

ચિન્તોમણિ રત્ન જેવો અમુલ્ય ધર્મ પામવાને લાયક કોણ હોઈ શકે ?

૧-અશુદ્ધ-હૃદય (પુનઃ) રહિત, ઉમદો મંજીર સ્વભાવ રાખનાર પરાયા છિંચાં દોષ માત્રની ઉપેક્ષા કરી કેવળ શુભનેજ શોધી કરનાર.

૨-મુંદર આકૃતિ-સંપૂર્ણ ધૃન્દિયો મદિત મુંદર સરીર સંતિરાગો.

૩-મુખે સમાગમ કરી ચક્રાચ્છેરી કંઠી-દીપ્તજ-સ્નેહાળ પ્રકૃતિવાળો.

૪-સદાચાર સેવના સદાય સાવધાન રહેવાથી સહુને પ્રિય થઈ પડનાર.

૫-દુર-કોટી કર્મ કરવાથી દૂર રહી, રૂઝાં કૃત્યો સેવના વડે ચિત્તને સુપ્રસન્ન રાખનાર.

૬-પાન આચરજુથી અને શોક અપાતળથી કરતો રહી, યાત્રી તથા વડીલની આત્મીય અર્ચના સાચવનાર.

૭-માયા-કપટ રહિત સરલવાદી કાર્ય કરનાર

૮-રૂઝી શૈક્ષણિકતા રાખનાર-જોઈતી ઉચિત પ્રાર્થનાનો ભગ નદી કરનાર.

૯-લજાનશુ દોવાળી કોઈ અકાર્યથી મહેજે દૂર રહેનાર.

૧૦-સર્વ પ્રાણી વર્ગ ઉપર દયા-અનુકંપા રાખનાર.

૧૧-નિર્લક્ષ્યજે ખગ ખોટાને યોગ્યતા કાઢી ખરી વાતનો જાદર કરનાર.

૧૨-સદ્ગુણી પ્રત્યે તેના સદ્ગુણને લહી, ધન-રાગ-મીતિ કરનાર.

૧૩-મત્ત અને સ્વપ્ન દિનગરી હોય એવી વાતજ પસંદ કરનાર.

૧૪-જેનું કુટુંબ પશુ મુશીબ અને સાનુકૂળપણે વર્તનાર દોષ.

૧૫-પરિગ્રામી વિચાર કરી, અતે જેમાં લાભજ હોય તેનું કાર્ય કરનાર.

૧૬-ધુન્ય પાપ, ઉચિત અનુચિત, ભદ્રા ભદ્ર, પેયા પેય, ગમ્યા ગમ્યને, સારી રીતે સંભળનાર.

૧૭-જેના આચાર વિચાર મુંદર હોય એવા યાત્રી-અનુભવીને અનુભવી સાલનાર.

૧૮-અધિક યાત્રાદિક શુશ્રૂષાતંત્રો તેમજ વડીલોનો પયોચિત આદર કરનાર.

૧૯-ખીનજે કહેલા શુભને-ઉપકારને પાદ રાખી, અવધારે તેના જાણે વાગનાર;

૨૦-કોઈ મતના અંગત રસાયે વગર સહેજે અન્યનો ઉપકાર કરનાર.

૨૧-ગમે તે કાર્યને મુખે (મુંજાના વગર તરેજે) સમી થકે એવો કુલજ.

ઉપર જણાવેલા શુભ જોઈતા પ્રમાણુર્મા પ્રાપ્ત થવા દેવ નેરવ પ્રમાણુર્મા આ ધર્મ પ્રાપ્ત કરવાને યોગ્ય કરે છે. સંપૂર્ણ રીતે શુભાગો મર્ગીત પાપના સંપૂર્ણ લયક છે, અને એકા શુભવાળો યોગી લાયકાત વાળો લેખાલ છે. તેથી અમુલ્ય ધર્મરત્ન પ્રાપ્ત કરવા અશકતા દરેક ઉપર જણાવેલા સંપૂર્ણ શુભો પ્રાપ્ત કરી લેવા ખાસ પ્રયત્ન કરવો ઉચિત છે. પ્રથમ વચ્ચે શુદ્ધ કરી લીધું હોયને પણ તેના ઉપર જોડના એવો રંગ થતો રહે એ અતે બીજાને ધાની મહારી સાદે દરો રાખી દોષનેજ નેના ઉપર મન પાળ્યાં વિના અપેક્ષા ખોટી ઉઠે છે તેમ ઉપરોક્ત ક્રમેને પ્રથમથી પ્રાપ્ત કરી લેનારોજ ચિન્તોમણિ રત્ન જેવા અમુલ્ય અદિમ્ય, સંયમ અને તત્ત્વ લક્ષણે પવિત્ર ધર્મની પ્રાપ્તિ મધ્યાર્થ થઈ શકે છે. તે પ્રાપ્ત કરી લેવા સહુને સદ્બુદ્ધિ જનન થાય !

હનિ શનુ.

એક દશ્ય. (ગરીબી.)

સધ્યા સમય થયો હતો. રાત્રીના પ્રારંભની તૈયારી હતી. આના સમયે એક યુવક પોતાના નાનકડા કુંપડા જેવા મઝાનમાં પ્રવેશ કરતો જણાયો. આ યુવકની કાન્તી અરેબર દેવ યુવના જેવી હતી, તેણે નામ પણ તેને શોધે તેવું જ હતું, અને તે મુરંદ.

ઘરમાં પ્રવેશ કરતાં જ તેના મનમાં ભિન્ન ભિન્ન લેદંગો જડવા લાગ્યા, અને ધીમેધીમે બગડવા લાગ્યા. દિન પ્રતિદિન ગરી રીથિતિ ધણીયું રંક અને દયામનક થતી જાય છે. ઉદર નિર્વાહના સાંસા પડવા લાગ્યા છે. અને તેથી કરીને રામન, સત્ય અને ધૈર્ય જેવા સદ્ગુણો હવે અને કંટક સમ બાસે છે. રે દેવ ! તું મારા પર અનહદ રહ્યો છે; આ તારો ન્યાય ખરો છે કે ?

આ પ્રશ્નો ધડીકમાં દેવને તે ધડીકમાં રદ્દગુણોને પોતાની રંકાવરચાતું કારણ સમજતો પિતાના ભાંગ્યા તૂટ્યા મઝાનના પ્રથમ ઓરડામાં બીજા વેલા કંતાનના શાર્દૂલ તૂટ્યા કકડા પર બેઠો અને સ્વામી સમતીર્યના બાળણેતુ પુરતક કાઢી તેનો વાંચનતું મનન શરૂ કર્યું.

વાંચતો વાંચતો વિચારવમજમાં વહેતો હતો—જોઈ ખાતો હતો, અને કાઠ કાઠ વખત બળકી હતો કે ? અને કેવી નિર્ધનતા ! આ જુડી ગરીબી ! તું મારા પરજ રહી છે. ગરીબી ! તું મારાજ સને છેક પામભાલ કરી નાખે છે ! અને ! આ સુખ સાચું જ છે. આમ જોણતો જોણતો તે નિશ્વાસ નાખવા લાગ્યો.

ગરીબી ! આ ગરીબી ! તું પડી છે પુઠું દાં ! મારી,
જોણી ભે ! જોણી ભે ! હવે તું જન ઓ કુળી ! !

આમ નિશ્વાસ નાખતો કેટલીક વાર સુધી સ્વપ્ન રહ્યો. જાનમાં આવતો યુવક કહેવા લાગ્યો. અને ! મેંસા મુરંદ ! તું આમ સાદસ કેમ કરે છે ? કેવા ગયું તારું જાન ? ગરીબી કાને હોય ! ગરીબી સાતું રૂપ ? કેવા બાળેતોને તે વરે છે ? (લૅકિક) ગરીબી પ્રભુના પ્રેમના ખરા કુંટકા પીનારાનેજ હોય છે. કારણ કે તેની સદનશીલતાની પરિક્ષા તેમાં જ થાય છે. જે પ્રાણીને ગરીબીનો કલ્પ અનુભવ થયો નથી તે પ્રાણી પ્રત્યેકને પોતાની દૃષ્ટિથી સ્પર્ધિ-માન માને છે. અને પરોષકામય સર્વો વિનૂતયઃ એ સ્વ વિસારી રહે છે. પરંતુ જ્યેને દ્રશિત વરધા દોકેલી છે. તે બીજાના કષ્ટો-જરૂરીઆતો જાણી શકે છે. અને અને હાર તૂટી પડતી વિષતિ વાદળો ધનથી નહિ તો તન, મનથી વિખેરે નાખવા ન્હવર ચાય છે. માટે ધૈર્યને ઉપમાં પાસી તારા ઉપર થે ઇ રહેલા વિષતિ વાદળને દિગેરેવા તેવાર ચા. દાલ રોજ પ્રાતઃ થતાં કમળપત્ર પરનાં જળમિંદુ જેવાં મંસારિક સુખ પડતી મૂકી, સત્ય સુખ કે જે વિશ્વમાં પદમાભાની સાથે એકના અનુભવવામાં રહેલું છે તેને શોધી ભે. સ્વામી સમતું આ સુખ કેટલું સરમ છે. “આપણા અંતર્ધર્મી આત્મરક્ષિત સાક્ષાત્કાર કરાવેલો એજ આપતિ, ચિંતા અને દુઃખનો સુખ હોય છે.”

હું ત્યારે હું હવે અત્મ સાક્ષાત્કારને અર્થે મારા પોતાની આ રચના કરી થી દૂર કરે કે જેથી આ હું ખી ખોલીઆનો સર્જક બનું પડે અને આત્મા આનંદ આર્થે અંકુર કરે આમ વિચારમાં તે નિદ્રાવશ બ થો

ચોડીવાર પછી જાગૃત થતા પુન વિચારમાં પડ્યો સપ હ આ આત્મા અને તરીકેનો સર્જક દ્વાર થતા મ્હને અત આ નામ નથી પણ 'નામ' દેગી જેમ જેમ મારા પર પોતાનાં હું બ રૂપી તીરે ફરતી જશે, અને તેની વેળા હું અંકુર રહી સહન મ્હને જાગૃત મારે આખરે તે પોતેજ પોતાના હું અમય તીરે ખૂબી જવાથી ખાત્રી પડશે 'અરે' સાથે એ 'પુ કેમ બુદ્ધ હું કે પૂર્વનાં અજ્ઞાત રહેતો મારો વા નરભે ઉપસોગ કર્યા વિના હૃદયનજ નથી માટે હાલમાં તો પ્રત્યેક વિષયને સ્વ-પરી કરે કરે વિષયન સનાતો તાજ પરી અજ્ઞતા સત્ય સ્વરૂપ સંશોધન કરવા નીકળી પડવું ચોગ્ય છે

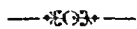
'અરેઅરે' રક સ્થિતિ તેની દરમ્યાન નહ છે ' પ્રાતિતરયા ન જુસતી ખી કમોગી જે અને તેજ વાદ્યામાં આત્મા રહેવું જાન થા છે રમતરયા નવો ન રો કાજ ॥ ૧ ॥ જેવાને આર્થિક તો ખીજને વન કે મનતી હો તો ખરી ખો તેથી ન થનની રમ્યા મ્હને તન અને મનની રમતાની તો આખિજ માત્ર ચમ્પ જેવી જેને જેને જેની મત્ત જોષળ તેવી તન, મન કે મનની મદદ પોતાની પામે જેવી હોય જવી ગામવી તે પરમ ધર્મ છે અને તેથી કરીનેજ આપણે જન્મ પાત મીજને માટે સમયા છીએ આ સરે મજબુ છે આપણે પ્રશ્નના છીએ અને તેના તરફથી મળેલી વસ્તુને ઉપસોગ તેનાજ નિમિત્તે તેના બાળકો માટે કરેલાં એ આપણી દરમ છે '

આ પ્રમાણે નિર્ણય કરી નહર નજર કરી તો પ્રાત સમય થવા આવ્યો હતો, જેવી તારતજ ધરમાંથી નીકળી રાતાનિક નિત્ય નૈમિત્તિક કર્મથી પરમારી પૂર્વ તરફ માર્ગે કાપવા મડી ગયો

અરુ

જોધરા]

[સીખાલ છે પુ વ્યાસ]

“નીતિ એ શક્તિ છે”

માનવ રચના વાતાવરણના પ્રતિબિંબ નવા તરતો દાખલ થતાજ જાર છે દેહનાયકો જુદી જુદી નીતિના ધોરણે કાર્ય લેવા આવડ કરી રહ્યા છે એનાજ રાજકીય નીતિને આગળ ધરે છે, કે તાક સામાજ દરિયા વચ્ચે સ્થિતિને નિયંત્રે છે અને તે પ્રાણે તેનું મમયન કરી લા છે જ્યારે ઝેલમ્ હાલની વૈશ્વિક ધમ્માએને આસ આગળથી એવી જાન નિગમી કાર્ય પ્રણાલિકા અમલમાં મૂકવા આવે છે દેશ વિદેશીઓ અને નેતાઓ મનમતાતમના વગમ આ પડ ત્યારે સમાન્ય જનમૂલક કમો મર્ગે એવસ્કર છે, તે કળા ના ચક્ર એ રસમાલિક છે તેથી ચોડી અગમ્યની ખીના ત ક્ષણ એવના આ મનુ લેખ પ્રેરારો છે

ધર્મશાસ્ત્રો કહે છે કે નીતિ શ્રેયસ્કર છે. નીતિ સત્ય છે. સત્ય એજ નીતિ છે. કારણ નીતિનું સતત સેવન મનુષ્ય જીવને ઉચત બનાવે છે. નીતિ જીંદગીનું મૂલ છે. સરળ શાન્તિ રૂપ સુખી જીવન તેનું પરિણામ છે. વિનય પ્રવૃત્તિ અને ન્યાયદષ્ટિ તેના અંગો છે. તેના પ્રત્યેક અંગ જોડેલા વધારે સુદૃઢ તોડસેજ દરજ્જે ન્યાયદષ્ટિ બલવાન હોય છે. ન્યાય દષ્ટિનો યોગ્ય વિકાસ મનુષ્યને સત્યપ્રવૃત્તિ તરફ પ્રેરે છે. સત્યપ્રવૃત્તિનું સાત સેવન તેને સત્યશીલ બનાવે છે. જીવન સ્તરીશીલ મનુષ્ય કે સુર્વ હિતચાતુર્ય ગળ અર્થસા રસતઃ ખૂલી જાય છે. આંતરહૃદય પ્રકટે છે. એ આન્તર જ્ઞાનના પ્રજ્વાલે જીવન પ્રદેશ ઉજ્જવળ લાગે છે. નીતિ રૂપી તેજ મુખપર તરી આવે છે. નીતિમત્તાથી હૃદય બલવાન અને નિદર બરે છે. હૃદય બલવાન અને નિર્ભય થતાં વૈધ અને દ્વિષત દર્શન દે છે. ધૈર્ય અને દિમનનો પ્રાદુર્ભાવ થતાં જીવન કર્મ તરફ પ્રેરણા છે. કાર્યજ્ઞેન વિશાળ જાને છે. સત્ય સુક્ત નીતિનું આલંબન હોવાથી, કટુ પ્રસંગો પણ જીવન પ્રજ્વાલિકાને મહાત કરી શકતાં નથી; બલકે પ્રતિદૂષ્ટ પ્રપંગો, નીતિમત્તાના ધોરણે રચેલી જીંદગીને અધિકતર હૃદયસંત અને ઉત્સાહી બનાવે છે. કમેકમે આત્મ-શક્તિ પીવે છે. પ્રત્યેક કાર્યમાં પ્રગતિજ નજરે પડે છે. કારણ આત્મ શક્તિની સત્તા કંઈ આજ ને.

ઉચ્ચ કોટિના નીતિ તત્વોના પાલનથીજ આત્મ શક્તિ સાધ્ય બને છે. આત્મા અમર છે, એથી આત્મામાં ઉદ્ભવેલી શક્તિને પણ અમરત્વ પ્રાપ્ત થાય છે. આત્મામાં ઇશ્વરનો અંશ છે. ઇશ્વર સત્ય રસપ્રેમ છે. આત્મા પણ એજ સ્વરૂપની ચિનગારી છે. ઇશ્વર સર્વ શક્તિમાન છે. આત્મા પણ શક્તિ સંપન્ન છે. ઇશ્વરતા નિયમે અન્યથા યદ શકતા નથી. આત્માના નિર્વ્યયો પણ સજ્જોડ અને ભયન કરતા હોય છે. કારણ ત્યાં શક્તિ છે. શક્તિ છે ત્યાં કાર્યમાં પ્રભાવ છે. પ્રભાવ છે ત્યાં આકર્ષણ છે. આકર્ષણ અને એકપત્તે નિકટ સંબંધ છે. એકપત્તે પ્રાપ્ત યદ એટલે એટલું સહાયક. પણ આત્મ-શક્તિને વિશેષ ઉદ્દેશ્ય કરે છે. અને એ રીતે આત્મ-શક્તિને અવ્યાકેત રીતે કાર્ય કરેજી જાય છે.

પણી સમરણમાં રખવું ઘટે છે કે નીતિને રસતેજ આલનાર-જીવને મૂર્તિવંત નીતિ કેમ બનાવનારજ ઉત્તમ નેતા યદ શકે છે. નેતા યશ હોય છે, પરંતુ પ્રભાવશાળી હિતમ કોટિના નેતા તો બહુજ યોગ્ય મળે છે. જન સમૂહનું સ્વગાવત. પલણુ પણ તેના પ્રતિજ વળે છે. કારણ ત્યાં નીતિ સત્ય છે; સત્ય છે. સત્ય માનવ હૃદયને આકર્ષે છે. હૃદય આકર્ષણ વાટકે મનુષ્ય અનિચ્છાએ પણ એ શક્તિમાં વિશ્વાસ રાખે છે; તે શક્તિમાંથી નીકળતી અસંખ્યિત પ્રાણકર્મજ અવગાહન કરતાં કરતાં તેના સુર રૂપાસક બને છે. આટલે દરજ્જે આ શક્તિનો પ્રજ્વાલ અનિર્વાચ્ય છે.

મહાત્મા માધી, જે શક્તિના ઉપાસક છે-પદ્માપતી છે, તે આજ શક્તિ છે. નીતિમત્તાનાં ધોરણ પરસ્થપાયેલી, તેમજોગ્ય સંચાર રૂપી સુણિધી બલકૃત ધણેલી, રાગ પ્રમત્તની રક્ષા ન્યાય અને કલ્યાણની પેલડ આત્મ શક્તિ ચિન્તા અન્ય કંઈ શક્તિ છે? આ શક્તિ કને પણ બીજા કંઈ વિસાતમાં નથી. પશુપત્ત કંઈપણ પ્રકારે, જોર જીલમથી ખુના મરહીથી પણ પોતાનું,

ધાર્યું કરવા મળે છે, ત્યારે નીતિના ધેરો ખીલેલી આંખ-શાંતિ અદિયા પરમો ધર્મ તે
મનને અવલંબીને, ગમે તે સ્થિતિમાં અને ગમે તે પ્રમગે કાઠા કર્યેલ જાય છે તેને નથી
નકલુ કાગ કે રાત્રીના એ સ્થિતિના ઉત્તરોત્તર વિચાર એજ ખરી ઉત્તર પ્રગતિ છે

માટે નીતિ એજ શકિત છે

રામ ચર્ચ
૬૧ કો તા ૨૮ ૮-૨૦

}

આથુ રાધેવાલ

“ માદક વસ્તુઓના ગુણદોષ, ”

(લેખક — બી છ પવાર)

પ્રાણીમાનને પરમેશ્વરે આ અલગના જિવન નિષ્ઠ પ્રજાની અન્યત્રી ખાણીપીણીની
ચીજો આપેલી છે તેનો સતેષપદા ઉપયોગ નહિ કરતા જે પ્રોત્તને ખાતે કાર કુ પરિતોતી
ચીજો છે કે જેનાં રચને પણ દર્શન કરવા યોગ્ય નથી તેને પોતની ચીરોગણી છલ જલ્લ
ધારીને ધણુ કોકો હાલમાથી કુદરત દ્રવ્ય ખ ચીને લઈ રતીને ધર્મ પોતે કયા માટે
ખરીદી ખાય પીએ છે જો કે તે કનિષ્ઠ રૂપી ચીજોથી અધપણુ જાતનો શીંગે કાપેલ ચને
નથી પણ ઉતરી તેને બદલે હજારા જાતની બીજાં તથા અન્ય લગુ પડે એ તોત્તુ ગણાયવી
હાલની હિન્દી પ્રજા આ સર્વ ખાજલો સામે રહે અન્યતાં હાથા ખા પચ તે બદલેતો
છુટથી રાત દિવસ ઉપયોગ કયા કરે છે તે ઉપરો મોક્ષત ખાતો થય છે કે આથી અન્ય
પાચનાથી મિત્રાય આખા કે છ પણ જાતનુ અન્ય કુખ પિત્તમ સંજોતુ બજાતું નથી
તેની માહીતી મટે નીચેના ત્રેક ૦ રમે ૧૧ ગુણ ૧૧ વચી નેતાથી સર્વ સજ્જન દુરોતને
મર્ચકાર હમીકત માલ્ય પડી આવશે

૧ તમગુ—આ એક જાતની ઝેરી બીજ છે આ તે પીવાથી કાષ્ઠપણુ જાતનો લાભ
આપા પ્રમતી નથી પરતુ એક રોગની ખાતર મુકે એ તોત્તુ દેખાપીથી એતુ અનુપ્રાપ્ય
કરવા માધુ છે કેટલાંતો એવો મત છે કે તમગુ પીવાથી અન્ય પાન ચાય જે, સુધાપદો
મગજને કારમ મગે છે, ખાવાથી અલ્પકુ રિહાર ફરતી છુખ લગાડે છે વિગે વિગે
પીવા ખાવા માટે કેટલાંક દાંપદાકાક બદલા જતાવી નાના નોઠા નવે બળેબે
ધમપોકારે છુમપાન કરવા માધુ છે આવી યોગી વહેની અમતા ધલી એકા એ તે
દહન નાપવાદાર વા છે હાંયાના પ્રસિદ્ધ કેમરો, સત પુરમે, આચારો, અને
ધર્મશાસ્ત્રો ખાતે તો આધુ છે કે તમગુ બીજ સર્વ ને વિનાશકારી બીજ
છે અને આપની વશવેન રૂપી જે કુમગા ઉછરતા જાતે તેમા એ વામન
ખીજના સજ્જક રોગો રોપને પ્રગતિદિનુ બીજ ખીવકુલ નાથ કરવી નાધુ છે અને દન
ધન, ધર્મ, જળ વિદ ત દુરસ્તી અને પુરુષાર્થ ગુમાવી માધુ એ છુમપાન (ખીડી, દુધ)

તમાકુ, ગઢાક, વિગેરે) કરવાથી નીચેના રોગો મુખ્યત્વે કરીને લાગુ પડી જાય છે—ખશી, શ્વાસ, પીનસ, સ્વરમંગ, ખેતોખરા, ખવાસ, સરીન્ની ફિઝાસ, કાન, આંખો વિગેરે ઉદ્વિષોથી રક્તો શ્વાસ, ખમ, તડવણું, તંદો, હેડકી, હાથ, ચિત્તો કંભાદ, મરતની વેદના, કંપ, અસ્વસ્થ નિંદ્રા, વિગેરે વિગેરે અનન્યતા રોગોમાં આ કાણુનું કોટકું ખવાઇ જઇ અંતે શરૂ થઇ પડી જાય છે તથા નીચેના સ્વાસ્થ્ય, નિત નિયમ, આચાર વિચાર, વિગેરે સર્વે જાતની શ્રદ્ધાઓ ઉપર પાણી ફરી વળે છે. આવી નાલાયક તમાકુને ઉત્તેજન આપી આ તમાકુ એટલે પૈસા ખર્ચીને ઘરમાં ધાલવું તે ધણુંજ અવર્જી કાર્ય છે તેમજ ઠાણાણમાં નાનાં આળકોતે ખીરી પીરાની ટેવ પાનચી તે પોતાનો વંશ નાશ કરવાનો નીચાની છે માટે સુવેધી સુખમ રક્તો એ છે કે તેને દરેક રીતે દરેક વ્યક્તિએ પોતાના કોષપત્ર જાતના એટલે પીવા ખાન, મુખવતના કે ઘસનાના પણ ઉપયોગમાં લેતી ન જોઇએ, તમાકુ જે દુર્બલિયો રૂપી કારતું પહેલું પગધીયું છે માટે એ પહેલું પગધીયું જો વીસરાય તો ખીજાં પગધીયાઓએ ચપવાનો મનુષ્યનો રૂદી વખત આવેજ નહિ.

૨૬—ચાણુ જમાનાના માનવ સમાજમાં એકા આમન મામન પીતી પીરાચારી તે છેઃ આદરનાકારની નમુનેદાર નીચાની નીચડી છે. અર્થા આદમીઓ ખીજાઓનું અનુકરણ કરવાનું ઝટ ચીખી ગયા છે પરંતુ વીચાર કયો જોતા નથી કે એમાં શું શું દુર્ગુણો રહેલાં છે અને તે પીવરાવીને ઉલ્લેહુ સામા માણસનું બહુ કરવાને ગરબે તેને પાપમાણીના દરજ્જે પેંચાડવાનું રહેતો તેનો વિચાર કરી જોતા નથી. એ પીરાનો રીવાજ હમણા પોડીકમ પણ છે. હાલના નિયત ધર્મો છે તે પહેલાં એ ચીજને કોઇ જોળખતું પણ નહોતું થવ કરતા હોય છે. કારણકે પૈસા આ શું ફગીની પાંડગાથી સાથે આચાર વિચાર જાળ આપીયું છે, આપીયું ના જમાનામાં એવાના રીવાજો દમ પાડ્યું છે અને તે ગાડરીયા

ધરનાં ત્રી પુરપો જાગડો પસ થના અદ્યોગોએ નહાના વાસ્તી બનાવી દીધાં છે. વાદ ધ્રુવર તારી કૃષા, પ્રજા આ સમજી દુનિયા દારે મહાના શુદ્ધ દોષ સવજી રાજો. જ્યાં સુધી નહિ સમજી શકે ત્યાં સુધીમા તે આ મદ્ય જેવી ચીજ સર્વ મનુષ્ય હરોમાં પેતાનાં જેવી ખોલો વાલી દેશે. મહાના નોએ શુદ્ધમના દુર્ગો રોડા છે—પાંચન ચક્રિ મદ કરે છે. બહાર મદ નહે છે. જીમ અને જીવ બાગમદ્ય મારે છે, થેન લાવે છે. જડાની કપજીખાન કરે છે, પ્રમેદનો પ્રવેશ થાય છે, દાત દીક્ષા થઈ જાય છે, નેત્રાનુ તેજ ધરે ડે મોહીનું પાણી કરી નાખે છે, પીચની ૩૬ શત્રુ છે. ગાન વંતુ કીતા પાણી દે છે, ક્ષય રોગને લાગુ કરી દે છે. ખોરાકી કરી કરાને છે, કુળારી દરખાન કરે છે એવેની નહે છે વાત, પીત, મોહમા જેવી ખીજ અનેક વિકાસો લેખાન કરે છે આ પ્રમાણે મહાનાં અનેક લક્ષણો રહેલા છે જેથી રિવેકી પુરપોએ આટલામાંથી સર્વ સાર સમજી લેધને તેનો પરિત્યાગ કરવો જોઈએ અને પોતાના સ્વદર્શિના આપના અન્ય જનોને પણ આ દુર્બોધના દારામા પ્રવેશ થતા અઠાતવા નોંધાય.

૩ કોફી—કોફી મહાની જાહેન છે, પીનાર કરાને પ્રાપ્ત;

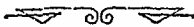
માદક વસ્તુ એ જ્યાં, દરે દુનિયા બેદાય.

જ્યાં માણસોનું એવું કહેવું છે કે કાશી પીધાથી ઉપ આપતી નથી અને બુધ લાગે છે, પરંતુ ખરી રીતે જોતા કાશી બેજાને ત્યાં મગજના ગાનતણુએ ઉશ્કેરે છે ત્યાં તે મગજપણું હોવાથી જહરમાં પણ વ્યર્થ લેખ કરે છે જેથી મગજને ત્યાં જહરગિતિ નિર્ભજ કરે છે, પેશાન ત્યાં પક્ષીને વધારે છે, માયુ રહીને જીવ બેચેન રહે છે, રાષ્ટ્ર નરમ પડી કુળારી અણુ છે તેથી છાત્રીમાં જાહેવ પડે છે. અખેતુ તુર ધરે છે. કાશી પીનાર પીતો પડી જાય છે. એલીપણું આવે છે વિગેરે વિગેરે મહાના નેટલાજ દુર્ગો કાશીમાં પણ મખ-એલા છે માટે સજ્જન પુરપોએ તેનો ત્યાગ કરવો.

૪ અદ્રીશુ—આ ચીજ ખનદાન વ્યક્ત મખીને મનના રાગોમા નેજા માનદાના

આગેવાન પટેલીઆ વર્ગમા અને દરે તા સર્વ કે મના દાખલ દષ્ટ મુખ્ય છે માણસ જન દંધ પણ રીતે જગ સુખી છદ્મી શુભ નો મલમ પડેલા લાગે છે કે તત્ત તે નકાની મેગાઇ મેજરતી ખાતર મેમાગને તેડી નીત ગયરો વગેરે અદ્રીશુના કમુખો છુટાવે છે. અને પછી માગ સમ તારા સમ ઠગી કરીને દરેકને ગમે અદ્રીશુની દારી વગમડે છે આ પીરમાં જુનાનીઆઓ પ્રથમ જરા જરા લેતા રીમે છે અને પછી આ અદ્રીશુ જુદા ગમે પડે છે કે તે છુટ્યુ છુટ્યું નથી અને જોડા મદક વસ્તુની લાવડયા નાખુસોનો પ્રજા લેખ લે છે. આપણા શુદ્ધરતી લોકો અદ્રીશુ તમાકુનો મેમાગને ખોરે સારસાર આપામા આપર પ્રમા-જિવી સામને છે અને જોમ માણુમે લોમાં મળીને પીએ છે તેન વ્યરનોએ પણ લોમાં મળુ મારેણ હોય તેમ તમાકુ આવી અને અદ્રીશુ આજુ તેડી સુરે મહાને પણ માન સારાય છે. અને તે વગર પણ હમણે હમણે ગાલુ નથી. આવી રીતે આપા નાખુમેએ ગા સામટાં વ્યરનો 'શુદ્ધ કરી લીધેલાં દોષ છે. અદ્રીશુ પીધામા અદ્રીશુમાએ શુદ્ધ નાનવા દરો પણ તમાં દાખ પણ જતનોના શુદ્ધ કે સુધરે શરીરને થને. નથી પરંતુ નીચે પ્રમાણેના ચિન્હો માણુને

શાય છે:—અહેરો કીકો, આંખ અતીગે ચગકતી જુગ જેવી, ચાલનાં ધ્રુવરી, મગજશક્તિ દ્વિમ્ભત માદદારત એ સર્વે જતાં રહે છે. અહેરો પણ જુત જેવો નિરતેજ જાતી નય છે. અને જગ ગયાની આગમજ મહા જેવો થઈ જાય છે. લયગડા ધ્રુવતા હાય પણ થઈ છે, મોંમથી લાગ પડે છે, ગળકી નાખે છે. લોહી વીર્ય સુકાઈ જાય છે. જલદનમી, દસ કપ્પજ રહે છે. ને કપરા ને નામંદી ઉત્પન્ન થાય છે. ઉષ્ણુની, મંદાગ્નિ, દમશે અને નાન બાળક જેવી ખાવાપીવાની લાલચ અને લવચીની રેડ પડી જાય છે. આંખો નાક ચુલે છે. સ્વચ્છતા રહેતી નથી, ધર્મ નિત નેમ વિગેરે નાશ પામે છે. અશીષુન નીશામા કાષ્ટ-દાઃ ગમે તે હોય પણ તે છુધું ચતુ' કરી નાખે છે. આપી રીતે અનેક જાતના દુર્ગુણોનું અશીષુ છે માટે દરેક માણસે પોતાના પરિવારનું-એ સાથે ધન્યતા હશે તો બ્યમનને પોતાના કુટુંબમાં પણ પેસવા દેવું નહિ અને જેનને મળે પડેલું છે તેને દરેક રીતે છોડાવવાને હર હમેશ દરેક માણસે અનેક જાતના ઉપાયો કરી છોડાવવું જોઈએ અને આ બધાંકેરે જીતેનાથી હમેશાં મુક્ત રહેવું જોઈએ. (આપૂર્ણ)

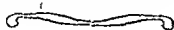

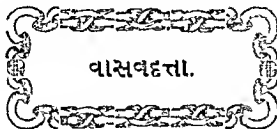
પથુ હિંસા અને મહારાજ અશોક.

મહારાજ અશોકે પથુ હિંસા બધ કરાવવા ને ક્યલ કયો હતો, તે નીચેના એક લેખ ઉપરથી સમજાવીશી.

“દૂયં ધંવલિપિ દેવાનં પ્રિયેન પ્રિયદસિના રાજા લલાયિતા । દુષ ન કિંચિ જીવં
ભાગવિત્વા પ્રજુહિત્યં, ન ચ સમાનો કાતવ્યો । બહુકં હિ દોસં સમાનમ્હિ પસતિ દેવાનં
પ્રિયો પ્રિયદશી રાજા । અસ્તિ પિતુષ્ ક્વચા સપાજા સાધુ મતા દેવાનં પ્રિયસ પ્રિયદશીનો
રાજો ઇવ મહાન સહિ દેવાનં પ્રિયમ પ્રિયદસિનો રાજો ઇતુ દિવસં રૂદ્ધાનિ પળસમ્મનિ
આરમિસુ સુપથાય । સે અન યદા અયં ધંવલિપિ લિલિતા । (તદા)તી એવ પળા આરમે
સુમ વય, દે મોગ્ એક મ્મો । સોવી મ્મો ન મુરો । એતેપિ જીમાગા પત્રા ન
આમિદે ।”

અર્થાત્—આ ધાર્મિક લેખ દેવોના પ્રિય પ્રિયદશી રાજાએ લખાવ્યો છે, જેથી
મહાપણ પ્રાણીને મારો યદ કરવા મા ન આવે, અને મદ-મસ મિશ્રિત ભોજન
પણ કરવા મા ન આવે કારણ કે દેવોના પ્રિય પ્રિયદશી રાજાને એમાં પુષ્કળ દોષ જણાય
છે. મહારાજના ભોજન ગૃહ માટે પડેલાં હજારો પ્રાણીઓ મરણમાં આવતા હતા. પરંતુ
આ લેખ લખાય છે તે સમયે માત્ર ગણ્ય પ્રાણીનો વધ થાય છે, તેમાં પણ મૃગ નહીં નહિ.
હવે મઠી એક પણ પ્રાણીનો વધ ભોજનગૃહ માટે યથે નહિ

[લખનાર:—શ્રી વસન્તાનિલ—સુરત]

(૧)

વાસવદત્તાનું મૌન્ય પૂર્વે ચન્દ્રી પણ વધારે પૂર્વ હતું. તેનો દેહ કમળવીર્ય લાગ્યા હશે. તેની વાણી વીજાનેય ચરમાવતી. તેની લાજની આંખો દરિયાને પણ લજાનારા ચકિત્કાન હતી. “શામા” એ પોતાની રૂચિ પ્રમાણે પોતાને હાથેજ એ સુન્દરી પ્રતિમા રચી હતી. આવું વિશ્વને મેલિત કરતું સૌન્દર્ય—આવું રૂપ—આખી વિધાતાએ એને વેરવા નિર્માણ કાવામાં ભુલ નહોતી કરી ?

બાલ વસન્તાના એક પ્રમાણે એક બેઠું મિત્રક વાસવદત્તાના દ્વાર સમીપ આવીને મિત્રા મારે હશે. વાસવદત્તાથી અણુધાર્યું તેની તરફ જોવાય ગયું. તેણે તેને એકવાર જોયો. ફરીથી જોવાની ઇચ્છા થઈ. અને જેમ જેમ તે જોતી ગઈ, તેમ તેમ તેની ઇચ્છા વધતી જાય, અને તે બનિમિત્ર નયને જોઈ રહી.

તેણું નામ ઉપગુપ્ત હતું. સસારી દ્રષ્ટિએ તે જિખારી હશે, પરંતુ અપાર્થિવ દ્રષ્ટિએ તે રાજ રાજેશ્વર હતો. ગનના શ્રેષ્ઠ અને સુરિચાર રાજા તરફે રિત્ય મેળવેલો હતો. વિશ્વની ચન્દ્રગતા અને અશક્તિની તેને જડ સારો ખમર હતી, તેથી તેના મેજા અચન્દ્રગ અને શાંત હતા. સ્વર્ગીય તેજથી તેણું મુખમંડળ પ્રકાશી રહ્યું હતું. વિશ્વને પોતાના સૌન્દર્યથી જીતી લેનારી એક મિત્રક સમીપ દારી ગઈ. તેના સૌન્દર્ય પર તે મુગ્ધ થઈ ગઈ. તે કામરૂચ થઈ ગઈ, વેણી શિથિલ થઈ જઈ ગઈ અને તેના પુષ્પો ભૂમિપર પડવા લાગ્યા.

વાસવદત્તાએ ઉપ ગુપ્તની પાસે જઈને કહ્યું, “મિત્રક ! મિત્રા ખાવો. હું તમને મિત્રામાં મર” ઉદય આપવા આવી છું.”

ઉપગુપ્તે ચકિત થઈને કહ્યું. “એને બર્ધનુ ?”

“એને, અર્થ એજ કે આ કામગીર દેહ મિત્રા રૂપિને લાયક નથી. આ અનુપમ સૌન્દર્ય—સુમન સસારના રૂપરસથી દૂર રહી વનમાં કરચારા સંગતિ નથી. આવે મિત્રક આવે, મારા મહાનપાં પમારો. મેં વિશ્વને જીત્ય કે છતાં હું તમારો હામી થઈને રહીશ,”

ઉપગુપ્તે કાંઈ મુખમુદાએ વાકના સંદિગ્ધ થઈને કહ્યું. “કમળા સમ્યા નથી. હું ચોખ્ખો રામચે આવીશ.”

વાસવદત્તા ચકિત થઈ. એક સામાન્ય જિખારી તેના સૌન્દર્યનો વિરહ કરે શકે ગયો ! ઉપગુપ્ત ક્યારે અને ક્યાં વિદ્યાર્થી નથો તેનું તેને ખબર ન રહ્યું. તે સુરજી મુર્તિ મળી નીરવ-રિચર રહીને નિડાળી રહી.

(૨)

પેતાના ન્હાનપણા જીવનનો એક સમકારા કરી સંધ્યા તીવ્ર પ્રગતિએ ચાલી ગઈ સદૃશ્યનુતા રમત આમશમાં ઉચ્ચ પામતા ચંદના મિત્રો ઉપેરી ચાંદની પ્રસારતી નહા હતા.

પતિતપ વતી ગંગાના તીરપર એક ગાઢ વાવનું મિત્રા લગ્નો ઉપયુક્ત એ જગતમાં ચંદને મઠ વચ્ચે જતા હતા કશ્ચિત્તવાર લગ્નગાન છુદ્ધના ઉપદેશની અસર વનગમ પર રૂઢ હોય એમ જણાયું નહિ ને પોતાની સંકમી વૃત્તિને ન છોડતાં વેગથી ઉપયુક્તિ સમુધર્યો મિત્રને તેને આસ્તો જોઈ પોતાનું મનવક ઝુકારી દીધું.

ધન ગાંડીમાં એક છીપ હવુ વસતી પૂર્ણ પ્રવૃત્તિમાં પે પોતાનું પૂરતું કરવા છતા પાઠકા એ છીપને ઢાકી ન શકે એ છીપમાંથી એક શિકારીને આદેશને જોઈ લીધું વિવૃત્ત વેગે એક બાણ છૂટ્યું, અને તે સિદ્ધ બૃગિયાની યથો ઉપયુક્તિ ચંદિત થઈને જોયું. એક શિકારી પોતાના ધનુષ્યમાંથી બીમપર ફેંચી તેમાં ચરણમાં પડ્યો હતો.

“તે આ શું કર્યું ? સિદ્ધે વારે શું બગાડ્યું તું નિરાશાથી તે શે હતા કરો હશે ? તેના આ શબ્દો મારા અને દા જણાવી દેતા.

પોતાના હોર જીવનમાં પહેલીજવાર શિમરીએ કરેલો દેશીનું દર્શન મ્યું ચોડી પલ તે ચિત્રવત્ રિચર ઉમેરે રહ્યો ઉપયુક્તિ કર્યા પૂર્ણ દૃષ્ટિ તેની વચ્ચે દેશી શિમરીએ પોતાના ધનુષ્યમાંથી હાથમાં લઈને એ હુમ્કા કરી ફેંચી દેતા હતાં ‘દેવ’ આજ મારી અંતિમ હતા ?” ઉપયુક્તિ પ્રકમ મુખે આશીર્વાદ આપ્યો શિકારી કરેલા સમાજમાં પ્રવેશ કરવા આવ્યો મળે.

કષ્ટ્ર ઉપયુક્તિ મ્યુવત્ પડેલા સિદ્ધને જોયો તેની પાતીમાં તીથી બદ્ધ કાંઈ ધા યથો દશો મહા મહેનતે તેણે તે સિદ્ધને ઉચ્ચ મમાતક ઉાર આપ્યો અને જખમ ધોવા માંડ્યો.

મગાના ચરણ ઉપર રશે દિશાએ ગીતની સુત્રા વર્ણવતી એક નૈકા ચાલતી હતી તારદ નસતી પૂર્ણ બહારમાં ગીલેલી ચાકરી, નન વિગામ, મગનું શત હય તે ઉપરની નૈકા અને સગીત નૈસર્ગી સૈન્યનો એક અચ્છો ચિતાર જતાવતો હતો અને તે જાણમાં મિહનું ધાને ધોનો વિશુષ્ટ વધારેને વધારે આકર્ષક જણ્યો હતો.

ઉપયુક્તિ પોતાના કાર્યમાં મુદ્ધાએલો હતો મિહના જીવનની આજા જોઈ હતી, હતા એ મિત્રને હન્ય પૂર્ણ પોતાનું કામ ચલ્યા કર્યું.

નૈકા કિનારા તર જાવતા માગી સગીત રમત સમજાવા લાગ્યું ઉપયુક્તિ સંકળ હ્યું જોયું ! વાગનથી ગરેલી ત નૈ ! આગતી હતી વેણે વધારે ધ્યાન પૂર્ણ જોયું તેમાં વાસવતા હતી ! મિત્રને મિહના શરીરમાંથી તીરે એવી કંદારી હાથ લગાવે માન બધ દ્યુ અને નાર ત્યા આવી પડેલું વાગવત્ત અ કહ્યું, આ શું ? મિહ નવજીવન રમ ક ! પોતાના જીવનદાતાને નહિ પિઝાજે અ શુ તમને ખજાર નથી ?

ઉપયુક્તિ સતચિતે મ્યુ, ‘જાતને જાણ કરી ન અનાર ચચા રમ કરતા મિહ વધારે બચક નથી.’

વાસવતા સમજ ન શકી પ્રેમથી અધીર થઈને તણે કહ્યું ‘આવો, મિત્ર વધારે સ્નેહમાં રાખ લીધી અને ધન્ય કરી’, પહેલા અને ત્રાહ્વાન હો.

ઉપશુભે સત્ત્વ ગાવથી મ્હણુ, ' હજી ચેગ્ય સમય આગ્યો નથી ' પટેના આ સિદ્ધી રક્ષા માં હજી પછી તમારે ત્યાં આવીશ '

વાસવદત્ત ! અભિમાન કરો દ્રષ્ટિથી જોતી જોતી આવી મ્હણુ

ગસિન્દાના માં હરણુ કરનાર (ક) વસન્દાનિ કંટાળી વાર વાપા । તુ વસવદત્તાને ત્યાં ઉપશુભ ન આગ્યો વાસવદત્ત અતૂપન મેરે ઉપશુભના આગમનની ૧૫ જોઈ એવા રહ્યો

એક ઘેર અધારી રાતે-ગનુપની શુદ્ધિમાં નાથકાગ્ર નસરાવનારી-તને વાસવદત્તાએ બાદ સાવધાનીથી કચ્છાટમાંથી ખાર કાઢના હાથ લાગ્યો વાસવદત્તાની મૂર્તિ ॥ વિશા ચિત્રીના ખાર જણાય, તેના મુખ પર અભિશાપથી છપ જણાયા હાગી

વાસવદત્તા ખર લેવા ગઈ કે તરતજ તેની નજર સાવ ગતિએ ચલા ॥ ઉપશુભ પર પડી તેના હાથમાંથી કટાર જમીન પર સરી પડી વસવદત્તાનો પ્રેમ-લાગના પ્રમાણથી અચેત પડ્યો હતો, તેને આ જનાવની મ્હી ખમર પડી નહિ

મોતનીના મનથી મુગ્ધ થયેલી ના જીવી પડે વાસવનાથ ઉપશુભન મેલ ચો ઉપશુભે તેની સાથે જોયુ વાસવદત્તાએ મ્હણુ તારા આવવાનો ચોગ્ય સમય અથરે આવશે ? ઉપશુભે જવા 'તા મ્હણુ, રમય પમેજ છે હવે બાદ નાહ જોવો નહિ પડે '

વાસવદત્તાની બાંધી આશાનો પૂર્ણ થઈ તે આનંદિત થઈ આ સીમા પોતાનું મુખ જોના જવી, હવી, ત્યાં તેની પગ સચે મરે અથડાઈ અને બરકર પિશાચી વામના જાગૃત થઈ, ચિતાથી તેનું મુખ કમળ મરખાણ ચોડીસર પગી તેણે તે કમરને પાછી મ્હી દીધી અને એકવર દયાની નજરે દારૂની મતા નવે ખેમન બનેલા તે લશાધિપતિને જોઈ ત્રડુ લ થઈ હર્ષણુમાં તતિભિન્ન જોના મ્હણુ હર્ષણુ વાસવદત્તાના મનમાં જ્યે કહેતુ હાથ તેમ જણાય કે વાના આશુભ્યો કયા છે । વાસવદત્તાને ત તજ દરમી મેળવવાની પ્રયત્ન ઉત્ક્રાંત થઈ આ વળી પાડો તેજ નિશ્ચય તે જીવન જ ના જમીનો પુરસ્કાર-ઉપશુભ ॥ મિલનના આ દેને-વીસરી મ્હણુ અને તેની નજર સમક્ષ માત્ર કટાર રહી તેણે કટાર કાઢી અને મળી અને તેની સાથે ચીસ સજામઈ । હાથ । "

વાસવદત્તાએ ધનને માં પેટના (ઈ) ધારા પ્રેમીનું જીવન કહ્યું અને જાનોની શિક્ષા નાચધીશે ન કરો કાંઈ તેના અસવ જીવન માં જાતિ હતી તેથી તે હડ નહોતો તે હતો આગીર્વાદ

તેના નામ કાન કાપી નાખવામાં આવ્યા મુગ્ધોયન કાઢી નેવામાં આવ્યા તેના હાથ સમા દાચ કાપી નાખવામાં આવ્યા અને તેના જમખર પાપની વચકર દિવ્ય સહન કરવા તેને જીવતી કોડી દેવામાં આવી

જ્યે વાસવદત્તાની પાસે નિશ્ચયે મોદિન ૫ માસ સંધ્ય નેડાનું સમય રાતર જમારે જોડી તરત તિશ્તમની નજરે જોના હને ત્યાર ઉપશુભ તેની સામ ૧ માંની ઉમો ૨ ૫ વાસવદત્તાએ જુ ' જોજુ '

ઉપશુભે જવાયે દીધો- ' હુ જોગ્ય ગગયે આગ્યો જુ ૫ ગગયો આવ્યો જુ ' વાસવદત્તાએ નિશ્ચય ના મતા કહ્યું, જ્યે મારો દેવ વસન્દાનિલની સાદમરી મેમી રજો હતો જ્યારે મારી ગમતો ના મ્હણી ઉપા મુખા સાંતી રજા માં રહે

તમે ન આગ્યા. ઉપયુક્ત શું તમને જોટવુંએ જ્ઞાન ન રહ્યું ? આરા સૌન્દર્યનો દીપનિવાસ થયો છે. મારી શોભાનો સ્થસ્તિ થયો છે. આટલા મોઝા વગેરે રાખી આવ્યા !”

ઉપયુક્ત—“ બહેન, હું હિન્દ્રિય સુખ અથવા કોઈ અન્ય સ્વાર્થથી નથી આવ્યો. ચારિ-
રિક સૌન્દર્ય નકામું છે. એણેજ તારું પતન કયું છે. તેં તારા સૌન્દર્યના દીપકથી તારો મહાલય પ્રકાશિત કરવાને ગદ્દો બસિંગલૂત કર્યો છે. હું તને વિશ્વવિજયની માનીતી હતી, પણ હું તુષ્ટા અને વિધવ્યની દારી હતી અને તેણેજ તારો વિનાશ કર્યો છે.

મામલકાના ગર સંભારમાં આકાશ માર્ગમાંથી શુધ્ધ મિઠુ વરસ્યો. તેની સાત્વિક વૃત્તિઓ બગી હતી. તેણે ઉપયુક્તના ચરણમાં સિર ઝુકાવ્યું. *

અટકચાળો ટપાલી (પોસ્ટમેન) !

[કવિવર રવિન્દ્રનાથ ટાગોરના લેખ ઉપરથી અનુવાદક.]

અનુવાદક:—“મણિધરપ્રસાદ.”

“ગા ! હેં બા ! હું કેમ અહિં બેસી રહી છે ? બેઠી બેઠી શું વિચાર કરે છે ?” મમ્માણ ! મને કહે શું છે ?

“જાણેથી વરસાદનાં ફેરાં પડી વારાં છુપડાં બીનાં થઈ ખગડે છે, પણ હું તો તેની કાંઈ સંભાળ રાખતી નથી !

“વડિયાળમાં ચાર પાંખાનો ટકરો, ગા, હેં, તેં સંભળ્યો ને ? મોટા બાઈને નિશાળેથી છુટવાનો વખતે થયો છે.

“આજ તને જા એવું” શું થયું છે કે તું કંઈ બોલતીએ નથી ? મારી સાથે હવે નહિ બોલે ને ? હેં શું..... ? !

“શું બા, મારા બાપાનો કાગળ આજે નથી આવ્યો ! હેં બા ! મને કહે તો ખરી !

“માપા માનના-અંધાના કાગળો આજે ટપાલવાગાને લાવતો મેં પોને જોયો છે હા ! હા ! મેં જાણ્યું ! તે હરખખેર ટપાલવળો ફૂટી બાપનાજ કાગળો પોતાને વાંચવાને રાખતો દમે-અને તેથીજ તે આપણને આપતો નથી.

“મને હવે ખબર પડી કે તે ટપાલવાગા અટકચાળો છે; પણ બા, હું-તેને માટે લારક પણ દિલગીર વપાડું મનખ લાવીશ નહિ. મારા સખ છે; હોં કે.

“જાક મારે આપણા ગામમાં શુન્દરીનો મેળો બાવતો છે; હું રાત્રે કાગળ-પેનકીલ વેચાની લાવના મોકલીશ.

“તે આવ્યા પછી તરતજ-હું મારી બેઠે જાના કાગળો લખીશ; અને બા, કાગળમાં એક પણ શૂં વડના નહિ, હોં હોં !

“હું એકંદે બેઠી સો સુધી લખીશ તું જાણે છ ને, મને લખવા નાવડે, હે બાબુ ને?”

“જો બા ! પણ તું કેમ જાણ કરાડે છે ? હમીને માગી મન કરે છે હે ને ॥ ?
નહિ જોવેને ?

“તુ એમ મનમાં માનતી દર્શક કે અને જાપાના જેવું સખતા નહિ આવડે ?

"પણ બા ! હું તો કમ ને આપીને ચોક્કસ-મોગ અક્ષરે લખીશ

“જ્યારે લખી રહીશ ત્યારે તું જોમ માને છે કે હું ૧૧૧૧ જેડે વામ કરી તે દરમિયાન ટપાલીની પેટીમાં નાખીશ

“ના, ના બા ! હું એમ તે નહિ દરે પથ્ય હું તેને લખી ત્યાં પાલ તપાસી જાને
તને હાથો હાથ આપીશ અને ના, તને કલ્યાણ કામળ નદિ ઉકરે તો અશરે અશર
ઉકેલવામાં હું નને મદદ કરીશ, ટો ૩૨ ‘૬’ બાણ છુ ૫ તે અગ્નિયાગો-૮ ભખોર
ટપાલવાળો આવી સારા સાન માંગો ખરેખર નહિય તને આપે ખર ને, હે બા
નહિ ને... ?”

— ❦ —

ଜାଣୁବା ଜୋଗ.

ચોઠા વખત ઉપર ૮૧ અગ્રેષ્ટર ૬ કમરો, તેને અને વંગા પીઠાને દાર પાડેના એક અગત્યના મેનફેક્ટરો ઉપર દરો વાચનાગતુ લક્ષ જે ચીજો હીજે:—

૧ મધ્યાહ્ન (આલોચના), સંકેત, અદ્યક્ષ અને ભાગ લેના જોના કેવી પીળા કોંગે છે

૨ હિંદુસ્તાન જેવી ગરમ પ્રદેશમાં જાતા પ-થોનું મધ્યમય સેન પશુ પુષ્કાન
કારક છે શારીરિક અને માનસીક અપ મ નાહ ન મેળવના ખરે તેઓના કાયમનો ઉપયોગ
નીચક છે

૩ જોડો આવી ચીજોને ત્રણેય દરજી નાંચો તેજે ૧૬ મ ખમ ૧૧ રૂમ્તિ વાળે
હોય છે અને તેમનું શરીર એક માત્ર રોગની આને ઘસાને વધાર સમર્થ હોય છે

૪ આલ્ફકોલન ઘણા ખર્ચ સુદતીને પણ નિવારન પુરોવાર છે અને ખામ રૂાન જોજોને મરમીના રોગ થયા હોય અા નિતી ટેવરાશા હેય તેજોની મતીને તો નિતિ ખામ પડે છે

૫ અલોકોદ્દેશથી દુઃખલ ૧ દુઃખના પશુ વધારા થાત છે

६ अ सर्वोपासथी भ्रैग प्री पशु अष्टकतो नथी

જાણી થઈ જાય છે

૮ ઉપર નો આધારહોલ રિપોર્ટ હોવામાં આવ્યું છે તે અરોમ ૧૫૧ વીગેરેને ૧૫૫ સરખી રીતેજ લાગુ પડે છે

૮ આથી હમે દિદુતાનના સોગંદ અપોવ મ્તએ ધોએ કે તેની સલાહ ને ન
ધાર્મિક ફરજોને માન આપી આ દેશી પત્નોનો જીવમ્મ ગાળમા રહેશે

એક આગેવાન ઈસ્લામી બાનુની અપીલ.

નવા યુગના ઉત્થર ઉપર ૧૫ ૭૦, ૦૦૦ સ્ત્રીઓ ઉમેરી છે પૂરતું બલિય તેમના હાથમાં છે. તુરકદાન, આદમીની, સીતા ટાપીના જુરમાથી લીલી સ્ત્રીઓ આપણા આ પુર તન અને ઉપદા દેશમાં ઉમગી બનશે એમા કામ સક નથી આ ઉગમી સીરતો વડે આપણા ઇતીહાસના પાનાઓ શીખી રહેલા છે ત્યારે શુ આપણી સ્ત્રીઓ દેશના આરા કોરોનીના પ્રશ્નને તમનાં છોકરાઓ અને ધણુઓની મદદે નહી આપશે ?

આપણા દેશના માદા બનારો અને રજબદારી તાજેદારીઓનો શ્રેષ્ઠ પ્રવાસ આપણી સત્તા અને સીમતા આપણે માનવાની છે અથવા આપણી માતૃભૂમિના દબેશના માન અને ગૌરવ માટે આપણે લીલી પ્રાણે ઉભા રહેવાનું છે દાવની અને બલિયની ઇલાદની આપણે માનાઓ છીએ અને છુપણા તથા પ્રજાસીલ સત્તાના અમલની પવિત્ર લડઘમાં લીધીનીકાસની ધણીઆણી માફક આપણે આપણા વીર માનુસોને ગોમદ્યા દતા આ ખુનખાર લડાઇમાં ધણો ભોગ આપી પાગ ફરલા આપણા આ માણુઓને ઘેર આવતાં શું આપણા દેશ અને પરમાત્માને નામે આપણે તેમને આશ્વાસ આપવો જોઈતો નથી ?

જે પુરુષો દુનીયા ઉપર અમલ ચલાવે છે, તે સ્ત્રીઓના આમરી છે આપણામાં એકચતા ધમા વખર અને પુરુષો આપણા તરફ સરખી વર્તણુક ચલાવે તે વખર આપણે આપણી સત્તા અને સાંગવમનો ઉપયોગ કરી ચક્રાંધે નહી પ્રજાના બલા માટેની મરફાર દેશને માટે મેળવવા સાર શુભિમાતા તેની પુત્રીઓને અપીલ કરે છે કે તેના દાક્તાઓને મદદ કરવા બદલર પડે. મરફાર કેવા પ્રકારની હોવી જોઈએ તેને માટે ફક્ત મુરખાઓના લડયા કરશે, આપણે સ્ત્રીઓ ધણીજા ઉપદા ફેરવા ચક્રિ ધરાવીએ છીએ શું સાંઠ, ખુનખાર અને મોહુ છે તે આપણે સમજીએ છીએ. આપણે એવા પ્રકારનું સ્વતંત્ર્ય માગીએ છીએ કે જે પ્રજાના સામને મુદ્દેન કામ કરે, વીચાર ચલાવે, કેઈપી બીએ નહી અને પ્રાંતના કામમાં જે ફરમનો નડતર કરતા હોય તેમને ફર કાટે

મદાન લડાઈ કાંઈ પાકટ લડવામાં આવી નથી મને તેવા મદાન જોતો આપી આપણે દુનીયાને માગીત કરી આપીયુ કે સુરેદ અને પ્રજાસીલ અમલ ફક્ત બીન પક્ષપાન ન્યાય અને સખાનર ઉપરજ ચલાવેશે છે પ્રેક્ષીકેટ વીવસને જે કલુ દગુ તેને પાર પાડી ચકવા નથી પણ આપણે તે માગીત કરી આપીયુ.

જો આપણને ફક્ત તકમ આપણામાં આવશે નો આપણે માગી આપણુ કે આપણે કેનેલ જોનઓદમા અને નાહલીનેવ વીનાની નાં. આપણે આપણી ઇગ્ગદની બહેનોને પમને આપીયુ. જેઓ આપણને દોરવા માં લાવક દોન તેમજો બદાર આવતુ જોઈએ.

ખરી રીતે કાવ કરી જોતાવરા માટે પુરુષ અને સ્ત્રી દેશમંતો નાં વખન આવી પુરુષો છે આ માટે આપણી પૂવંતો સ્ત્રીઓ ઉધે છે તેમના દેશના બલા માટે અને છોકરા યોના માન માટે પુરુષોએ જે લડન કપાડી છે તે પાર પાડકાં માટે તેઓ જાગૃત પડે નહી ? જે પાડકા પડાપી અજામી સ્ત્રી રતો દરજી અને યોનામાં ખુનખરકી વમનો અમલો ચલાવે અને મુખતમા રાવતવતા મેળવવા પ્રયત્ન કરે તેા મંદમીની અને અદલાખાબના દેશની સ્ત્રીઓ પાછળ રહી જશે નહી

‘‘ગરી મુખ દર્પણ’’

વિજયની ભાવનાઓ.

“એમ શું કરીએ?”—અમારાથી યામ શું?—એ વિચારો જ્યારે આ મનમાંથી નાચ થશે ત્યારેજ આપણાથી કંઈ પણ થઈ શકશે જ્યાં સુધી અમે કાંઈ કરવા ક્ષમિત નથી, એવું આપણા મનમાં હોય છે, ત્યાં સુધી આપણા જીવનનું કાંઈ કર્તવ્ય આપણે જાનવી શકીશું નહીં અથવા આપણી આકાંક્ષાઓને ઉઠેરી શકીશું નહીં. આપણે આજના કામોની શરૂઆત કરીએ ત્યારે કેટલાક નહીં ધારેલા વિચારો ઉદ્ભવે, પણ તે સહન કરી-દ્રઢતાથી આગળ વધીએ છીએ એમ જો ધારીએ તો તે વિઘ્નો આપણે આપ દુર થશે કવચિત્ તેને લીધે આપણે ધણુ અમરુ પડે, પણ નિઃશયથી ચલિત ન થવું આગળ વધવાજ જઈએ તો છેલ્લે તો હમેશાં સારજ આવે અને કદાચ નહીં પણ આજે તો મેં મહાર કર્તવ્ય કર્યું એવું આપણું મન ખાતરી આપે, એ પણ કંઈ થોડા આનંદની વાત નથી પોતાનું મને તે થાય છતાં પોતાના નિઃશયથી ચલિત ન થવું એવી ભાવનાઓ જ્યાં સુધી આપણામાં પૂર્ણ પળે પ્રવેશ નહીં કરે ત્યાં સુધી આપણાથી કાંઈ પણ થઈ શકશે નહીં અને જ્યારે ભાવનાઓ આપણામાં દ્રઢ થશે ત્યારેજ આપણે આપણું કર્તવ્ય પૂર્ણ કરીશું—મહા વિજય મેળવીશું.

સૌ જમનાબાઇ.

યુવકોને યાચના

વેદમાં કહ્યું છે કે યુવાન, જગત્તન, દ્રઢ અને તીક્ષ્ણ બુદ્ધિવાળા પુરોજ પદમાં આવી પ્રાપ્તિ કરશે મારે તેવા માણસો જોઈએ છે. તમારું અવિરત નાકું કરવું જોઈએ આજ ખરી સમય છે, કેમકે તમે વેદવનના પૂર્ણ ઉત્સાદથી ભરપૂર છે, પરાક્રમ કરવાનો સમય તમારામાં શુભ નીવું જોઈએ ઉજાળા માની શું હોય તેમ છે આપણે તમારામાં ઉત્સાદ છે, વિશ્વ છે, ચેતન છે, શમ કરવાનો આજ અવસર છે યુવાન બુદ્ધિવાન અને અક્ષત પુરોજ દિનમાં આવી મેલામાં તાજા પ્રયોગ પ્રભુની સેવામાં અર્પણ થઈ શકે અને તેમનોજ તે સ્વીકાર કરશે, દેવો, જગત્તન યાજ્ઞો આયુષ્ય ધણુ ટુંક છે. વધારવા કરવા કરતાં-નકામાં કતલ કરવા કરતાં વધારે મહત્ત્વના કામ કરવાના પડ્યા છે, તમારો સમય તમારા બનાં માટે, આખી માનવ જાતીની સેવા માટે તમારી જવાબદારી, જલિદાન આપવું એજ ઉદ્યમ સર્વથી મોટું છે અયુષ્ય ટુંક છે આત્મા અવિનાશી અને અનંત છે, અને મૃત્યુ થશે એ થોડુંક યાત્ર છે માટે તેજ યાજ્ઞો એજ ઉત્તમ આદર્શ લઈને તેમાં આજુ છાન હોખી દેવુ એજ અપણું દ્રઢ સંકલ્પ યાજ્ઞો જે ભગવાન શ્રી કૃષ્ણ પોતાના ભક્તોના ઉદ્ધાર માટે વારંવાર અત્યંત છે આપણને યાજ્ઞો આપણે તેની દૃષ્ટિ વડે આપણા સર્વ મનોરથ સિદ્ધ થાશે.

સ્વામી વિવેકાનંદ

૬ કરનાર તાત્રી દોલનરાય દાહ્યાદેશ દેશાઈ, સ્વતંત્ર એવીસ સોનીશીઆ-સુરત મથાળીઆ ચકલા, તાલસજાની પોજ લક્ષ્મીનારાયણનો વાડીમાં આવેલા ‘જેન વિજય’ પિન્ડીય પ્રેસમાં મુલ્ય ૬ રૂપિયા ૬ અંકના રૂપિયાથી છાપ્યું.

સત્સંગના જ્ઞાનવંતા ગ્રાહકો--શુભેચ્છકોની સેવામાં.

ઈલાક અનિર્વાચ્ય સંજોગો વચ્ચે આ જાસિક ચાલુ રાખવું કે કેમ તે સંગ્રામી સહાય વિશ્વ યતા તથા કેટલીક રહગી પરિસ્થિતિને વશ થતા સત્સંગના અકો પ્રકટ યત્નામાં નિલમ થયો છે.

આહકો શુભેચ્છકો અમાના હાલના વાતાવરણ તરફ નિહાળી કુમાની નજરે નિહાળી પોતાનો પ્રીતિમાન ચાલુ રાખશે જેમ હૃદય હુ

ચહેલા અકો જેમ અને તેમ સત્વર આહકોને મોહાલમાં આવશે

દરેક આહક બહુઓને આ જાસિકને પોતાનું ગણી તેના ફેલાવો કરવા ધણી જાનપૂર્વક વિનંતિ છે

આજ સુધી જલદાર ન પડેલી એવી ખરેખર રાષ્ટ્રીય ચેતન પુરનાગી

સંવત ૧૯૭૭ ની નેશનલ ડાયરી

જામત ર ૦-૧૧-૦

જે જેવે આ ડાયરી નોંધ છે, તે સર્વે એ તથા શુભરાતના કાર્ડિક્સ, પ્રભાતિન, દિનચર્યાના વિગેરે પત્રાઓએ મુક્ત હશે પ્રશ્નમાં હતો છે.

આ માત્ર ડાયરી નથી પણ હંમેશા માટે તમારા ગળથાનો રાજગાર દેશ દાઝરાળા હાથેલું સાધી જેલુ પુસ્તક છે આ ડાયરી લેખકોને

લાખણકારોને અમુલ્ય વિચારોનો સહાર પુરો પાડે છે

જેમાં (૧) હિન્દુ દેવી તથા વરે માતરમ્ એ સંપ્રદાયો સમવેશા ૬૦ દેશનાયકોના આકર્ષક સુવર ફોટાઓ તથા લોકમન્ય તીલક ચહારાજના અતિમ દશનન-(૨) સમસ્ત દિનના લોકપ્રિય યોજના દેશોદય માટે પ્રેરણા કરે એવા રસીલાં દેશમીતનો-(૩) ઇનિયાના રાજદારી ફેરફારો જનાયોની નોંધવળુ તથા દેશનાયક અને દિવ્યના મહાપુરુષોના જન્મ મરણની તારીખો દર્શાવતુ પચમ (૪) હિન્દુ હૃદય જેમાં પશુમને, ખેડુતો, મજૂર, નોકરો વ્યાપાર કેમણી અર્થ તથા ખીજ ઉપયોગી વીગતોથી દિનકી અન્ય દેશો સાથે આંખાં જોઈ સરખામણી-(૫) દરેક પાના પર તિથી તારીખ વાર સંવત્સર તારીખ, સુવિખ્યાત મહાપુરુષોના પુત્રી કહારેલા હમેશ દેશરો અન્યત્રીય એતરી વચનો છે

પુસ્તક ૧૨મું.

અંક ૩ બે.

સત્સંગ.

આસો.

મં. ૧૯૭૬

પ્રભુને પ્રણામ—

‘પ્રભુમું પ્રિતે પ્રભુ ૧—’

પ્રભુમું પ્રિતે પ્રભુ ૧

હરિદર સુખ સા તા,

શુભ ભતિ દાતા,

પ્રભુમું પ્રિતે પ્રભુ

ગગિમના પોકાર મૂળીને,

દદવિન દરકન દરીને

ગુણગાન સુકાન ધરીને,

આપે અમરપદ કબજ તથાને—

પ્રભુમું પ્રિતે પ્રભુ ૧

સરજી સગજી છું.

દીનેશ્વર દીન મધુ—

પ્રભુમું પ્રિતે પ્રભુ ૧

પ્રભુધામી, બહુ નામી,

જગ દામી, બધ વામી,

અસરજી—સરજી.

જારજી—અમરજી—

પ્રભુમું પ્રિતે પ્રભુ ૧

જગધર, નટવર,

સેવક સિર કર ધર,

સાદય થાઓ દલધર—

પ્રભુમું પ્રિતે પ્રભુ ૧

સ જોધરને સાનુ પપ,

રમરતી સકટ દુર થતાય.

ગુણ નિધિ ગુણ રાયા—

પ્રભુમું પ્રિતે પ્રભુ ૧

અગમ અપાર

આગમ વિચાર—

પ્રભુમું પ્રિતે પ્રભુ ૧

‘વિદારી’

સજ્જન દુર્જન કેમ પરખાય ?

મનહર

હજીવાર ગુણ કરી સજ્જન ન જૂને ઠરી
સર્વે રૂપ નીચ લોક નહીં હિરે જાણવા
દૂધ પાણી તોય તેના જાણવામાં એર દેશે
મહા પાપી કૃતધ્વી ને લક્ષણે પીછાણવા
કુચર સમાન નજર અવગુણ જોશે નહીં
રાષ્ટ્ર જેવા પરદોષ માંડશે વખાણવા
અધમના સરદાર યકી દુર રહેવું બાધ
ગ્વાન જેવા ન સાચે ઠહો મમત શું તાણવા,

અખ્યાતમ મહારાજ.

જૈન ધર્મ-જૈન શાસ્ત્રો જગતને શું શીખવે છે ?

જૈન શાસ્ત્રો તત્ત્વ જિજ્ઞાસુ બધા જનને અહિંસા સચમ અને તપ વડે સ્વપર આત્મ-શુવર્ણની શુદ્ધિ કરવાનું શીખવે છે. એ અહિંસા ઠહો કે દયા ડહાપણ ભરી હોયો જોઈએ. જે એ પાંચે ધર્મિયો ઉપર કાળ રાખી શકે છે, કોધાદિક દુષ્ટ ધર્માર્થને ખાળી શકે છે, મન વચન કાંઈ ઠહો કે વિચાર વાણી અને આચારને પવિત્ર રાખી શકે છે તેમજ દિસા જુડે, ચોરી, જારી પ્રમુખ દુષ્ટ દોષે ને તણ શકે છે તેમનીજ દયા સાચી (ડહાપણ ભરી) હોખી શકાય છે. ખાકી જે પાંચે ધર્મિયોના ગુલામ બની તે જેમ તેમને નચાવે તેમ નાચે છે, રાગ દ્વેષ અથવા ક્રોધ માન માયા લોભતા દુષ્ટ પાસમા ફસાઈ જાય છે, મન વચન કાંઈને મોઢળા મૂકી દષ્ટ સ્વવિચારવાણી અને આચારને બદલ-મલીન થવા દે છે તથા પ્રાણા-તિપાતાદિક ૧૮ પાપ સ્થાનકોમાં અહોનિચ હીન-રાતા રહે છે-પાપ ચરણોથી પાછા ઓસ-રતા નથી તેઓ બાપકા શુદ્ધ-નિપુણ દયા અથવા અહિંસાનો પવિત્ર લાભ લહી સકતાજ નથી વિવેચન્ય પશુ જેવી તેમની કદવેલી દયા એ દયા નહીં પણ દિસા જેવી છે. જે પવિત્રામે સ્વપરને કિત-એક-કદમાણ રૂપ ન થાય તે દયા શાની ? જે મહાત્માને સર્વ જીવને પોતાના પ્રાણ-મિત્ર સમાન લેખી તેમનું કિત ચિન્તવનજ કરે, દીન-દુખી પ્રાણી વર્ગનું દુખ દુર કરવા મનતી મદદ કરે અથવા દુખના મૂળ કારણ શોધી તેને દાળવા દરેક પ્રયત્ન કરે, સુખી-સતાયી-શુભી જનને દેખી દીનમા પ્રમુદિત-આનંદિત થાય, અને ગમે તેનાં નીચ કામ કરનારા પ્રાણી પશુ દ્વેષ-એક લાન્યા વગર બની શકે તો તેને સુધારી ઠેકાણે લાવવા તન મનથી કોશીશ કરે તેનીજ દયા અતનની ખરી દયા ઠહી શકાય. તપ અને સગ્ય પણ તેમનાજ લેખે (સકળ) માતી શકાય અથવા શુદ્ધ બાવના શુદ્ધ આત્મદમન મા આત્મ નિગ્રહ યોગેજ વસ્તવિક શુદ્ધ દયા યા અહિંસાને અદ્યક્ત લાભ મેળવી શકાય છે.

ધનિશમ્

આપણું પોતાનું સરવૈયું.

આપણું સરવૈયું એટલે આત્મ નિરીક્ષણ (Introspection). જેમ લાભ દાંડી વૈજ્ઞિક દિવસ, માસ કે વર્ષ દરમિયાન જે વ્યાપાર વ્યવસાય કરે તેમ યશ લાભ લાભને તથા આવક જનકને મેળ ખાતું કાળજી કરે છે, તેમા એવરકારી કરતો નથી તોજ તે પરિણામે, લાભ પામી પોતાની પ્રતિષ્ઠા જાતી ચક્રે છે તેમ મનુષ્ય જન્માદિક મક્કા દર્શન સામગ્રી પામીને તેની સાર્થકતા કરવા ઇચ્છનારા બાહ્ય બંનેનાં પોતાના મન વચન અને કાયાના વ્યાપારો (વિચાર, વાણી અને અચાર) ના મંજૂરમાં દિન રાત જરૂર તપાસ રાખતો જોઈએ જેમ કરતા આત્મ પરિણિતિ મુખર-સમ દેશ કપાલિકા બે, કામા (સમત) મુદ્દતા (નમના) સરસતા અને સતેવદિક ગુણો વધારો થતો જાય તેજ ખરો લાભ અને તેથી વિપરીત પરિણામ આવે એટલે ગમ દેશ મોઢ મદ મલ્લરદિક દોષ કુચ્છો વધતા જાય અને કામા-સમતાદિક સદગુણો બહુતા જાય તેજ ખરી, દાનિ માનો પ્રત્યેક કાર્ય પ્રત્યે જારીક અવરોધન વડે તેનો મેળ કાઢવા રહેતું જોઈશે. ગિર વિવેક દ્રષ્ટિથી અંતરમાં જોવાની ટેવ પાડવાથી આપણા વિચાર વાણી અને આચાર (ક્રિયા) માં યશ દાયેને-મનીન-તાને અટકાવી તેને શુદ્ધ પવિત્ર બનાવવા આપણે ભાગ્યદાગ્રી યથ યશ્ચી છીએ. એ રીતે દિનગત ઉંડી કાળજીથી અંતરમાં જારીક અવરોધન કરવાની રીત ટેવ પાડવાથી આપણી પરિણિતિ બધી મુખરી ચક્રે છે. અંતરમાં જારીક અવરોધનની ટેવ હોડ કે ઉપયોગ સદિન ને ને ધર્મકરણી પ્રમુખ વ્યાપાર-વ્યવસાય કરનાર આવે તે પરિણામે ભારે લાભને મારે લાભ છે એજ અદ્ભૂત કળાવડે મમે તે આત્મા સામાન્ય રિયલિટાથી અસાધારણ ઉન્નેત દયાને પ્રાપ્ત થક સકે છે. લીધાર ટેવ જેની પરમ ઉન્નત દયાને પ્રાપ્ત થયેલ આત્મા ત્રિ જગતને આસબરૂપ થાય છે એવી ઉત્તમ કળા પ્રાપ્ત કરવા આપણુ સદને સદ શુદ્ધિ રહેશે ' હનિ લખ

સર્વોત્કૃષ્ટ જીવન.

લેખક-કસનજી મહિસાઈ દેસાઈ તાલંગપુર.

સેવામય-પરોષકારમય જીવન માગતું એજ સર્વોત્કૃષ્ટ જીવન છે. જનનમાં હૃદ હૃદયના ખાલિને પોતાની જાતને ખાતરજી જીવતું એ ખર્ જીવન નથી. પ્રાણીખાતને પોતાના સમાન ગણી તેજના સુખ દુઃખના અમમાથી યતુ અને જનતી મદ વ કરવી એ આપણો ધર્મ છે. વગી

અદ્વેષા મર્વમૂના-મૈત્ર વચ્ચણ એવ વા

નિર્મમાં નિરંતર. સમદુ. મુત. સમેા ॥ ગીતા.

સર્વ પ્રાણીઓ સાથે દેશ નદિ કરતાં સખન માથે રેત્રિ, અને પેલથી લીનની અથે દવાજુનાથી વર્ને છે, જે અદતા મમતા રદિન છે, પારસના દુષે દુષી ને સુખે સુખી અને

છે, ક્ષમાવાન છે તેજ પ્રભુનો પ્રિય ભક્ત છે. માટે સગદેશદિ બાવેને હૃદયમાંથી દૂર કરી સર્વ પ્રાણીની સેવા કરવી જોઈએ અને આપણા જીવનને અન્ય ઉપયોગી બનાવવું જોઈએ. આ આપણું વિશ્વ અન્યોન્યાશ્રયથીજ ચાલે છે. રૂંક કે તાળ સર્વ કોઈને પરસ્પર સહાયની જરૂર છે.

અક્ષાંક આ તો ગૃહ તાતલું છે
આધાર સૌને સંકુનો રહ્યો જ્યાં.
શે છે સદૃષ્ટે સંકુને મધ કે;
આભાર સૌને સદૃષ્ટે ઉપરે છે—કલાપી

માટે સ્વાર્થતા અને એકલપેટાપણું તથા દેવું જોઈએ. “દુ” અને “માર” એવી સંવૃત્તિ દ્રષ્ટિ તથા “અમે” અને “આપણે” એવી વિશાળ ભાવના સતેજ કરવી જોઈએ. કારણ કે મહાન પ્રભુએ આપણો જન્મ સેવાને અર્થજ આપેલો છે. નહિ કે છળ, પ્રપંચને ધન આદિથી આપણી હુદ્દરતિ સતોષવા માટે, એ સમજ આપણે જગતનું રણ ચુકવવું જોઈએ. કારણ કે:—

આ વિશ્વમાં સમજ તાર ન કાંઈ લેણું;
તારે સદાય સંકુને વુજ રણ દેવું.—સાગર

આપણી પાસે તન, મન કે ધન જે કાંઈ હોય તેનો ખીજના દિવને માટે વ્યય કરવો જોઈએ. આ દુનિયામાં એવી કાંઈ વસ્તુ નથી કે તેના ઉપર આ મારી છે એવો દંક કરી શકાય. પ્રભુ અને પ્રભુની સૃષ્ટિમાંથી આપણે સઘળું લાધ્યું છીએ, અને તેને પાછું અડા કરવું એ દરેક માણસની ફરજ છે. પશોપકાર અગર સેવા કરીએ છીએ તે કોઈના ઉપર આડ કરતા નથી. પણ આપણી ફરજ અડા કરીએ છીએ. સુખ-સંપત્તિના આપણે એકલા માલીક નથી. એના ઉપર દુઃખી બાંધેનો દંક છે. વળી એકલપેટા રહી એ ભોગવવામાં કશોપણ રસ પડતો નથી. પણ એ સુખ સંપત્તિમાં અન્યને ભાગીદાર બનાવી ઉપજોગ કરવામાંજ ખરી મજા રહેલી છે. સેવા એકલા પેસાથીજ થાય છે એવું નથી. સ્નેહનાં વચનોથી પણ દુઃખીના દુઃખ ઓછાં થાય છે, દુઃખીની પાસે બેસી તેની વાતો સાંભળી તેને હિસાહ તથા આશ્વાસન આપવાં આથી તેને દિનમત આવશે ને પોતાનું દુઃખ ભુલી જશે.

દયા જો કે છેદી દુઃખી દીલતણા ના દુખ શકે,
નહી પંપાળીને જીગર દલકાં તો કરી શકે—કલાપી

આમ હૃદયમાંથી પ્રેમનો એક મીઠો વેદગાર દુખીના દુઃખપૂર્ણ હૃદયમાં શાંતિ પ્રસારવાને સમર્થ છે માટે સર્વ પ્રત્યે મધુર વચન બોલવું જોઈએ. તમારા શત્રુને પણ દયાભાવે નિદાળવો જોઈએ અને તે સુખી થાય એ હમ્મણું જોઈએ. કુદરતના જડ પદાર્થો પણ એક બીજાને મદદ કરે છે તો મનુષ્યની તો વાતજ શી? દુનિયાના દરેક મહાન પંથો સૃષ્ટિના તમામ જીવો પ્રત્યે પ્રેમભાવ રાખી ‘બનતી સેવા કરવાનું’ ધરમાલે છે. વળી આપણે એક મહાન સૃષ્ટિના અવગણ્ય હોવાથી એક બીજાને મદદ કરવા અધાયસા છીએ. વળી જનમેવા કરવી

એ પ્રજા સેવા કરવા બેસીને છે. એક વખતે કોઈએ એક મહાત્માને પ્રશ્ન પૂછ્યો કે કદાચ પ્રાપ્તિ માટે કેટલા માર્ગ છે? તેણે જવાબ આપ્યો કે સૃષ્ટિમાં જેટલા અર્થ છે તેટલા માર્ગ છે પણ સેવા એ સર્વોત્તમ ને હુંકામાં હુંકા માર્ગ છે માટે આપણાં પોતાના પરિનાય સુપ્ત રાખી ખીજને સહાય કરવી જોઈએ. એક વિદ્વાને કહ્યું છે કે માણસ સંપત્તિને માટે જન્મ્યો નથી. પરંતુ શેરડી પીલાઈને અન્યને મીઠાશ આપે છે તેવી રીતે તેણે પણ કદ વેદી ખીજને સુખ આપવું જોઈએ. આમ સ્વાર્થને બદલે મનુષ્ય ખીજનું દિત વીચારે છે અને તેના કષ્ટાણુ માટે દુઃખ સહન કરે છે ત્યારેજ તે ખરી મનુષ્ય બને છે.

સર્વ પ્રાણીની સેવા કરવી તે નિષ્કામ બાવે કરવી. ધન, કીર્તિ કે બીજી જલ્દલાની આત્મા રાખવી નહિ. બલ્દલાની આશાથી કરેલી સેવા ખરી સેવા નથી. પણ સેવા કરવાને ખાતરજ સેવા કરવી જોઈએ. પ્રથમ નાનાં નાનાં પરાપકારી કાર્ય કરવાથી આગળ નિષ્કામ સેવા થઈ શકશે. માટે દરેક પ્રાણીમાનવી બનતી સેવા કરી મનુષ્ય જન્મ સાધેક કરવો જોઈએ કાફલું કે-

વરુ જેણે નિમ્ને જનદિત કયુ'મે નવ કયુ',
પરાયોના દીધા નરતતુ ધયુ' તે નવ ધયુ'.
હુંકાંખી ના જાણ્યું સકળ જગ જેણે સમજીને,
હમ્મે તે ના હમ્મે જનમજ્જ સુખાંબે જનમોને-સામર.

દક્ષિ શામ્

૬૦૪ લાલસા.

પોતાનું જીવન સુખમય કરવાને માટે મનુષ્ય માનવે દ્રવ્યની હચ્છા ઘાપ એ સ્વાભાવિક છે. આ દુનીયામાં દ્રવ્ય વડે અમાધ્ય વસ્તુ સાધ્ય થઈ જાય છે. દ્રવ્ય એ રોક પારમર્યિય અગર કદપવક્ષ છે. સુખ મેળવવામાં સતોષ જેટલો જરૂરનો છે તેના કરતાં પણ વિશેષ ધ્યાન દ્રવ્ય પાછળ અપાય છે. પરિણામે લાખો અને કરોડો મનુષ્યો દ્રવ્યની લાલસાથી પરિહિન થઈ જઈ, અસંતોષી બની, પોતાના જીવન દુઃખમય બાલિત કરે છે.

એ તો સિદ્ધ થઈ ચુક્યું છે કે જેટલું સુખ સંતોષ આપી શકે છે તેના દરમિયાન દરમિયાન પણ દ્રવ્ય આપી શક્યું નથી. અસંતોષ વડે મોટા મોટા રાજાઓની સુતા પણ નટ પ્રાપ્ત થઈ જાય છે તો સાધારણ મનુષ્યની તો વાતજ શી કરી? એક ધનાઢ્ય વેપારી પોતાની લાખોની ટાસત છતાં અસંતોષથી જે જીવન ગુજરે છે તેના કરતાં એક સાધારણ ખેડૂન પોતાના અલ્પ દ્રવ્ય સંચય વડે હજાર દરજ્જે સારું અને સુખમય જીવન ગાળે છે. આથી એ તો સ્પષ્ટ થશે કે દ્રવ્યની લાલસા કરતાં અસંતોષની લાલસા શ્રેષ્ઠ છે.

પરંતુ દુનિયામાં આ બધી ઉચ્ચલાયન સાધી ધાપ છે? યાને માટે અસંખ્ય મનુષ્યો દીન વદન વાળાં પરાધીન બનેલાં બાપણે જોઈએ છોઈએ? બીજી તો મોદીની જે કે જેણી

પામર મનુષ્યો ખરેખર અંજામ જાય છે ? જવાબ માત્ર એજ છે કે દ્રવ્યની લાલસા અન્યથાથી હિતવશ કરનાર છે.

કહેવતાથી દ્રવ્યની મહત્તા પુરવાર સાબીત થશે. ઇંગ્લેન્ડમાં કહેવન છે કે Money makes a man a god. ભાવાર્થ એ છે કે પૈસાથી થોડા દોઢાવાય મતલબ કે પૈસાથી ગાડી થોડે ફરાય. આપણી ચુસ્તરાતી કહેવનોનો પણ ક્યાં ટોટો છે ! માંબળો એક બે કહેવનોજ માત્ર કું જણાવીશ. ‘કામ કરે કામ, ને છુડી કરે સલામ.’ ‘પૈસાથી મળે સફ્ત આપ, એક ન મળે મા ને બાપ.’ ‘પૈસો તો પત્થરમાં પણ પાટું મારે’ ત્રિગેર.

દ્રવ્ય જ્યારે આમ ખાસ જરૂરતું છે ત્યારે તેની લાલસા મનુષ્યને હોય એમાં કાંઈ ખાસ નવાઈ જેવું નથી. દ્રવ્યની લાલસા વડેજ વડેવાનો વેપાર કરે છે, દ્રવ્યની લાલસા વડેજ બેડુંન ખેતી કરે છે અને એજ લાલસા વડે ધધાલગી લોકો પોત પોતાના મંવાર કરે છે, એ લાલસા વડેજ આ જગત્ પ્રવૃત્તિમય જગ્યા છે એ લાલસા ન હોય તો મનુષ્યમાં અને અન્ય જીવવંશોમાં કામ તદ્દાવત રહેશે નહિ.

ન્યાયની દૃષ્ટિએ જોતાં દ્રવ્ય લાલસા જરૂરની છે. આપણી જીવગી બોજારૂપ ન મધ પડે અને આનંદમાં જીવન વ્યતીત થાય એથી તેમજ દુઃખથી બચવા તથા સુખ મેળવવા માટે દ્રવ્ય લાલસા ખરેખર ઉપયોગની છે.

મધ્ય દિવસો કાંઈ કોમળા સ્વરૂપા જતા નથી. કહ્યું છે કે ‘દશકો મુખનો તો દશકો દુઃખનો’ ‘દશી વીશી સૌને બાવે છે.’ સુખમાં તો દ્રવ્યની દુઃખિત મનુષ્યને હોતી નથી પણ દુઃખમાંજ દ્રવ્યની ખરેખર કિંમત અંકાય છે. પૈસો અને મિત્ર એ બંને દુઃખી અવસ્થામાં યથા રૂપે છે, મંદિયાડમાં દ્રવ્ય કેટલું બધું જરૂરતું છે તે તો મરં કોઈ કહી શકશેજ.

પ્રશ્ન એ ઉદ્ભવે છે કે દ્રવ્ય લાલસા કેને નથી હોતી ? આનો જવાબ ધણોજ સહેલો છે. વિધાના પ્રભાવથી નમ્ર અનેકા વિદ્વાનો ધણે બાજે દ્રવ્ય લાલસાને પોતાના કનકમાં રાખી વહે છે તેમજ યોગ પ્રવૃત્તિમાં નિમગ્ન રહેલા યોગીઓ દ્રવ્ય લાલસાથી વિમુખ હોય છે.

પ્રાચીન કવિજેની પ્રસાદી વડે દ્રવ્યની મહત્તા ટુંકમાં જણાવેલી ખાસ જરૂરની જણાશે. જન સમાજમાં પ્રચલિત નરસિંહ મહેતાના શાબ્દોમાં કહ્યું છે કે “દ્રવ્યવંતને સંકુ ડાહો કહે, દ્રવ્ય નહિં તે યોગમાં બગે.” “દ્રવ્ય વિનાયુ જ્યાં જીવતું, દ્રવ્યવંતને માત્ર મળે” હયાદિ હયાદિ.

મદા કેવિ પ્રેમાનંદ પોતાના ‘મામેરા’ મા લખે છે કે.—(કુવરજાઈ પોતાના પિતા નરસિંહ મહેતાને કહે છે.)

“.....વિના દ્રવ્ય આઠ્ઠા શી કાજ;
નિર્માલ્ય નિર્ધનનો અનતાજ, નિર્ધનતું જીવું પિકાર,
નિર્ધનને કોઈ નવ મળે, નવ રાખે ઉમે આંગણે;
મનુષ્ય નિર્ધનતું જોઈ, યેલામદિ મણાળે રેઢ;

લોક ખેલાવે દુર્ભજ રહી, એથી મોટું કંઈ બીજું નહિ.
પિતાનું કાંઈ ઉચમ નવ કરો, ધનનો નવ રાખો સધરો."

આમિર (દાવ્ય દોહન)

ચામળ કવિ પણ કહે છે ? —

"સતોપીને શાનું દુખ, ધન વિના તે શાનું સુખ "

દરિદ્રી હોય ત્યાં ડકાપણું કયું ? * * *

નદ બચીશી

' દ્રવ્ય દેખી સદુ કંઈ નીત, દ્રવ્ય દેખીને કરે વિખતિ
દ્રવ્ય દેખીને નારી ચળે દ્રવ્ય દેખીને લોભી બળે
દ્રવ્યે લાભ ને રો દાણુ દ્રવ્યે આપના વાસના જાણુ,
દ્રવ્યે છુદા જાય ને રહે, દ્રવ્યે ઘેલાને ઢાલો કહે
દ્રવ્યે કાપર ને દ્રવ્યે શૂદ્ર દ્રવ્યે મેત્રો ને દ્રવ્યે નૂદ
દ્રવ્યે ચોર ને દ્રવ્યે વાદ, દ્રવ્યે રક ને દ્રવ્યે વાપ
દ્રવ્યે કાપી ને દ્રવ્યે શાવડ, દ્રવ્યે ગાર ને દ્રવ્યે માર
દ્રવ્યે શત્રુ ને દ્રવ્યે મિત્ર દ્રવ્યે નીચ ને દ્રવ્યે પાંદિ
પૃથ્વીનું કાણુ તે દ્રવ્ય દ્રવ્ય ધકી તે શોભે સર્વ "

નદ બચીશી

"દ્રવ્ય વિના વ્યાપાર, ત્યાં હેનાનું બાયે "

વાવણું મદોદરી સમા,

મદા કવિ શ્રી દયારામ કહે છે ? —

"લોભીજન ધન વડે નાજીયે

આતુરી ગરમે

આવા ને આવાં મે કહેઁ અવતરણા આપી નકાચ પડ્યું ને હવે વિશેષ નણ્યાની
ચોકાની ઉંચકના દર કરવા માગના નથી આપ્યા ઉપરથી એ તો સિદ્ધ થયુંજ હશે કે જન
માજ દ્રવ્યને કેટલી બધી મદતરતી ગીજ ગણે છે

ત્યારે દ્રવ્ય શાથી મળે અને તેની લાલસા કેવા પ્રમાણની હોવી જોઈએ? પ્રથમ તો
તે પ્રાપ્ત કરવાને માટે વિદ્યા-પ્રથમ પગથીયા રૂપે છે વિદ્યા વડે સારાસાર અહમ્મ કમળની
ફિત આવે છે તેથીજ દ્રવ્ય પ્રાપ્તિનું ખર સાધન કયું છે તે જાણી શકાય જે વિદ્યા ખરે
જે જૂથણ છે. વિદ્યા એજ પરમ મિત્ર છે

બીજું દ્રવ્ય પ્રાપ્તિનો હિતમ માર્ગ વ્યાપાર છે વ્યાપારથીજ હમેત્તે આપણું ઉપર
જય ભોગવે છે સરકૃપમાં કલુ છે કે વ્યાપાર વચ્ચે લક્ષ્મી લક્ષ્મી વ્યાપારમાં વમે છે દ્રવ્યની
લાલસા વડેજ વિદ્યા પ્રાપ્ત કરવાનું તેમજ વ્યાપારમાંથી મિત્ર પરાવાય છે

ત્રીજી દ્રવ્ય પ્રાપ્તિનું પગથીયું બેતી છે. કૃષિ જીવન પ્રાચિન કાળથી શ્રેષ્ઠ મનાયલું છે. ઉત્તમ બેતી ગૃહ્યમ વ્યાપાર અને કનિષ્ઠ ચાકરી. આપણા ભારતવર્ષની ઉત્તતિ તો માત્ર બેતી વડેજ છે તેમાં સુધારા વધારા કરી પ્રથમ કરતાં બેવડો ચોવડો માલ ઉત્પન્ન કરવો એજ દ્રવ્ય પ્રાપ્તિનો ઉત્તમ માર્ગ છે. આ જમાનાની અતુલિત મોંઘવારી વડે દ્રવ્યલાભસા રખતી નાય છે અને તેથીજ ભવિષ્યની ઝગડગતી જ્યોતિ દષ્ટિ સમક્ષ ખડી થાય છે.

ચોથું સાધન મોઢરી આદિ ધંધા છે એ ધંધા છતાં દ્રવ્ય લાભસાધી ગઢિન હોતા નથી.

પોતાના તનુજીના શ્રેયના અર્થે દ્રવ્યની લાભસા મનુષ્યને સ્વાભાવિક રીતે ઉત્પન્ન થાય છે. લાભના સમયની મોઢી કેળવણી દ્રવ્ય વિના ક્યાંથી આપી શકાય અને દ્રવ્યની લાભસા ન હોય તો દ્રવ્ય મળે પણ ક્યાંથી ? માટેજ દ્રવ્ય લાભસા મનુષ્યોને હોય છે અને તે જલવત્તર હોય છે. દ્રવ્યની કુંઝી ઉપર જણાવેલી છે. તે કુંઝીના સાધન વડે તેમજ દ્રવ્ય લાભસાના મનુષ્યવં દધીયાર વડે દ્રવ્ય રૂપી કોશાગાર ઉચેડી તમને ગમે તેટલું દ્રવ્ય ઉપાડી શો. માત્ર તમારામાં દિગ્ભત અને દ્રવ્ય લાભસા જોઈએ. દિગ્ભત આગળ દ્રુ અસાધ્ય નથી. કહ્યું છે કે “દિગ્ભતે મરણ તો મરે ખુદ.”

દ્રવ્ય લાભસા મનુષ્યને હોય છે તેનાં કેટલાંક ખાસ કારણો હોય છે. પોતાની ઉત્તતિ કરવી તથા પોતાનાં તનુજીની ઉત્તતિ કરવી એટલાંજ કર્તવ્યો કાંઈ મનુષ્યને માટે પુરતાં નથી. ખીજાં કેટલાંક કાર્યો પણ મનુષ્યની આગળ ખડાં રહેતાં છે. દાખલા તરીકે પરોપકારનાં કાર્યો તેમજ ધાર્મિક કાર્યો પણ ઉચ્ચ જીવન અર્થે ખાસ જરૂરનાં છે, પરંતુ દ્રવ્ય વિનાં એ જાધા પાદ પાડનાં એ ‘આકાશ કુસુમવત’ છે આથીજ દ્રવ્ય લાભસા મનુષ્યને કુદરતી રીતે લાગેનીજ રહે છે.

“દ્રવ્ય લાભસાનું કારણ મથ મેળવવાનું” હોય છે.

કીર્તિ મેળવવાને ખાતર મનુષ્ય પોતાનું સર્વિય અર્પણ કરે છે. દ્રવ્યની લાભસા વડેજ કીર્તિ મળે છે પરંતુ મનુષ્યનું મન મોહકું હોયું જોઈએ. મન ને મોહકું હોય નહિં તે દ્રવ્ય લાભસા તારતી નથી પરંતુ કુખાડે છે.

કીર્તિ મેળવવાના પ્રકાર ઘણા છે. કેટલાક મગ પાંગ કરે છે, કેટલાક વિદ્યાદાન કરે છે, કેટલાક ગાનવગ કરે છે, કેટલાક વાર, કુંચ, તળાવ, ઇત્યાદિ જગાથયો બનાવે છે, કેટલાક ધર્મશાળા, સ્મશાન ઇત્યાદિ નવાં ઉત્તો કરે છે અને કેટલાક લાખો રૂપિયાનું દંડ-વિદ્યાદાન પાછળ આપે છે, આ જમા જુદા જુદા પ્રકાર કીર્તિ મેળવવાના છે. દ્રવ્યની લાભસા વડે દ્રવ્ય મળે છે ને તેથીજ દ્રવ્ય મળ્યા કીર્તિ મેળવવાનો રસ્તો સુગમ થાય છે.

નનિધી દ્રવ્ય વ્યય ત્યારે સારો છે એમ સર્વ કાંઈ કહ્યું કરશે. બનીતિથી દ્રવ્ય વ્યય થાય છે અને તે પ્રમાણે વ્યય કરતાં જે દ્રવ્ય લાભસા ઉત્પન્ન થાય છે તે મનુષ્યને અધીગતિના ખાડામાં લકોળી મુકે છે. એકવર અનીચિનો માર્ગ મદન્ય ક્યો કે યજી તેને

પણ કામની નથી કારણ કે તેથી ઉન્નતિ થતી નથી પણ અપતિ તે જરૂર થાય છે દરેક આત્મા અધ્યમ રસો લેતા એજ દિતક- જે સતેષ અને દ્રવ્ય લાભમાં એ મને જયે માયેજ રહેશે ત્યારે મનુષ્યની ઉન્નતિ થતી શકે છે. પરમ કૃપાળુ પરમ તમા સર્વે મદતુદિ આપે તે દ્રવ્ય તાલસામાં સ્વર્ગિન કર્મો કરતા જ્યાંએ એજ પ્રાર્થના છે.

લી ગણપતનામ મહિશંકર ભઃ

જયગુગમ

તા ૫-૪-૨૦

“ માદકે વસ્તુઓના ગુણુદોષ. ”

(ગતાકથો શેષ)

(લેખક-—બી. છ પવાર)

૫ મનુષ્ય—આ કેરી ચીજ અશીષીની બનાવટ છે અશીષીનો નુકો વિગેરે કરવાતો ખટરાગ કરવો અને તેમાં વખત વધારે જાય અને જોછએ તેવો નીશાનો બાનદ આવે નહિ તેમ પીતા કોઇના જાણવામાં ન આવે તેની ખાતર કેટલાક નર રાક્ષસો અશીષીના કમુખાને ઊભળી તેમાં કેટલીક ચીજો મેળવીને તે મોક્ષચરની લુગદીઓ પાલી હયેળીમાં ગમે છે પણ એકને જેવી યોદીના હેડા ઉપર તેની એ જોળી કરીને મોડે છે, પછી દેવતાના અગારાથી ઝડપાવી દમ મારે છે જેથી પીતાં વેતજ તેજ નીશામાં નરો. ઝપલાઇ જઇ ગાંડુ બનીને ત્યાં ને ત્યાં વેનમાં લોટ ચઢ જાય છે મોખાથી લાજ ન કળી જઇ શુરદાસ બની જઇ ધુમ આગતા યજ જાય છે, આ પ્રમાણે અન્દન પીના ૧, પહોતોની અવસ્થા થાય છે અશીષી કરતાં પણ વાતાનિક નીશાની ચીજ અન્દન છે જેથી અશીષીના ગેર ફાયદા કરતાં આમાં વિદેષ ગેર ફાયદા રહેવા છ મને તેથી વધારે નુકસાની આમાં અમાએલી છે માટે પીનારાઓ પૈયા ખરગીને જીવને નોખમમાં નાખવા સિવાય બીજો કોઇ પણ જાતનો ફાયદો તેથી આ વ્યસ નથી લપ શતા નથી માત્ર આ જનાથી જુ દુર ને દુર ભાગવું તે સા- માણસોના લક્ષણ છે

૬ દારૂ—જો ચીજ નમને મેટો મોજ મર ૧ ખાતર મૂર્ખ લોકોએ એક જાતને ખોટા આદ મેળવવા માટે મદ્ય કરેલા જણા છે આ કેરી ચીજ સગનીથી લગુ પડે છે નેકે પીતો બીજાએ પીતો એમ તથા મોન તુ મડળ એકદું કરે છે વગી નીશાળાએને દહે વંતી મેન દેવ કે કે આ રાજેશ્વર નીજો એક જનાથી પોવાન નહિ બધા બેગા યજ પીકે ત્યારે એ લોકો કમુ કલ્યાય, જેતાં એવા અનેક જાનાં દીખન ઉગા કરીને બીજાએ ને ખડામાં નાખવા માટે મરીરા દેવીના વસામકો મનાવે છે જેથી દમ અકનના જિવુ ઉચસકે એટી મેજમજ મેળવવા પોતાનું જાન બોન જુડીને જોળા બમે છે, દારૂ થાને શરાબ પીધાથી રતરગા અનેક જાતની ફીસાદો ઉભી રે છે વ્યમનને તમે થયેલા માણસો માને છે કે તેથી શરીરમાં જુરસો થાને દેવર માટે છે અને નીશાથી શુભતાન ચરાથી દુનિયાનો અજય રગ અનુભવાય જ આ ચર્વે મજસ જાતો તેવજાએ ચરાનો પૈસતું પાખી દરાવી મનુષ્ય જીવનને ફનાશી ૧ દરાવી નેખામાં નીજા બીજા જે તે સિવાય આગા બીજો કોઇ પણ

નવનો, શયનો સગાઓના નથી. દારૂ, પીનાથી ધર્મ કર્મ નષ્ટ થઈ જાય છે. સંતો સારી ઉત્પત્તિ થતી નથી. સુદ્ધિ, બ્રહ્મ યાત્રા છે. આશુના દુકાં ધ્યાન છે. જાતીમાં જીવ પડે છે. દરેક અન્યત્રને નુકસાન પહોંચે છે. ફેરમાં, જાતી, સ્વાધ્ય-પ્રગમ, અભ્યાસ, અત્યંતરણ ને કાળજી ઉપર તેમ સુતારણ ઉપર એકદરે આખો સરીર ઉપર ખોટો અક્ષર કરે છે. ફેર, વજ, ગાંડકા, દાધારગાંધુ, દોરડીરીયા, પશુપાત, રિગેરે વિગેરે રેગો લાગુ પડે છે. શેરી, વીર્ય, સરીર વિગેરે મુકામ જાય છે. આંખોમાં ખાટા પડે છે, ખોટી સુદ્ધિ ઉત્પત્તિ થઈ તમામ જાતના દુષ્ટ કૃત્યો કરવા તરફ મન દોરાય છે અને અનેક ખરાબ તુરંગો ઉત્પત્તિ થાય છે. આ સિવાય ખીર્ણ, અનેક જાતના નુકસાનોથી બચતુર દારૂ છે માટે પૈસા ખર્ચા સુખે જનવું. અને સદાને માટે દુનિયામાં આપણું કાળું મોઢું દારૂનું અને કવખો વીના મહેલે મરણને ઘરણું બે આંખથી થયું તેના કરતાં દારૂને નિવાજવી આપી તે દલારો ખરેકે લાખો દરજ્જે ઉત્તમ છે અને પોતે સુખથી જીવને સુધરા જોતું પરાપકારી કામ દુનિયામાં ખીજું નથી.

૭ ગાંજી—દુનિયામાં સારા પદાર્થો ઉત્પત્તિ થયા છે તેના સાથે ખોટા પણ ઉત્પત્તિ થયા છે. પરંતુ પણ જેના પણ ગાંજી તમાકુના હોડને ખોટા પદાર્થ નજીને ખાવા નથી તો આપણે મનુષ્ય જાતને જીવા કેરી પદાર્થો સા માટે ધરણ કરવા જોઈએ. ધણા માણસો જીવને સંકરની જડી છુટી છે એમ ધર્મનું સ્વરૂપ ધરાવીને તેનું સેવન કરતા જણાય છે પરંતુ કોઈપણ ધર્મશાસ્ત્રમાં આ ચીજનો ઉપયોગ કરવાનું લખ્યું નથી. ગંજીરીયા એમ સમજે છે કે તેથી ખોરાક પચે છે શુભ લાગે છે અને મગજ તરફથી એકવિધ ધરાય છે એમ કામંદા જણાવી પીએ છે, પણ એમ નથી સમજતા કે ગાંજી પીનાથી ખાંભી, કમ, દેડતું શેલી, માંસ, વીર્ય આદી સર્વ મુકામ જઈ નિર્જળતા ઉત્પત્તિ થાય છે અને પીનાર ઉત્તમ ખની જઈ નહિ કરવાના કામો કરે છે. ગાંજી પીનાથી જાતી તથા મગજમાં બંધાઈ ઉત્પત્તિ થાય છે અને નિશ્ચયી શુન્દા કરતાં શીખે છે. આ બધાનથી કેટલાકો જીંદગી ભર દોરાના રહે, છે આંખો લાલજોગ થઈ તેનું તેજ નષ્ટ થાય છે. કોઈ કોઈ વખત જીવે તથા લગ્નને સરી જાય છે, દર થાય છે, પ્રમેદ થાય છે. અને કેરીના કોઈ ખરેસો લાગતું નથી. આવી આવી પૈસા ખરચીને અનેક જાતની વોટજણાઓ વેલીને સરીરને પાવપાલ કરી નાંખતું તેના કરતાં ગાંજીને અડાસે ન જવું તેના કરતાં બીજું ઉત્તમ કયું કામ છે. માટે સર્વ માણસોએ ગાંજી પીવાના છંદ મુકો દેવા જોઈએ. દારૂ કે તે લતથી ઉપર જતાવ્યા પ્રમાણે નુકસાનો કહેલાં છે.

૮ બાંગ—આ દેશના લોકો બાંગને એક જાતની લીજાત સાથે ચંડક આપનારી ચીજ ધારીને ઘુંટીને પીવા માટે છે. કેટલાક માણસો પોતે પોતે પોતાનું જીવન જાગડે છે એટલેજ નહિ અંટકતાં પેરી હોડરને પણ તે પીવાના ખોટા રસ્તે ચડાવે છે. અને કોઈ નાન વસા કે ઉગળજીના પ્રસંગે નવરાની વેળાએ આવેદ લેવા અને શુભ લગ્નકાંડની ખાતર દોશી દોશી ચડસાચડસી કરતા-પીએ છે. અંજીથી પીએ પીએ નીસા ચઢે છે ખૂબ દસે છે જમી જાણે કરે છે એમ આંખોથી લાલ રીજું દેખાઈને, મગજની ગતીને ચકરીએ ચડાવે છે, આટે-લેથી બાંગ પોતાનું સ્વરૂપ દેખાડીને અંટકી નથી પણ ખેતાર-કરારી, દેવને પેનીતું કરાવે

નયાવે છે આવા દુખો પૈકા અરુચિને વેળાને બેળાજરએ પોતા વખત આવે છે તો ત્યાં માટે એવી ચીજોને આપણે પ્રદણ કરી જોઈએ. બાન જલદાર વધારે છે. સન્નિયાત રસ્તે ને આજમ, ક્રોધ, વ્યથા બકરા અને પ્રમાદ ઉપન્ન કરે છે.

ન રોગ મૂલ્ય કિમ્બુ બંગપાનમ્ ?

ન દુઃખ મૂલ્ય કિમ્બુ ભગવાનમ્ ?

ન દાનિ મૂલ્ય કિમ્બુ બંગપાનમ્ ?

ગત્વેતિ દેવં ન તુ ભગપાનમ્ ?

ભાગ પંચી તે શું રોગતુ યુગ નથી, લગ પીચી તે શું દુખતુ યુગ નથી, ભાંગ પીવાથી શું તુકથ ન થયો ઉત્પત્તિ પાતુ ? એ કારણથી જદા પુરુષોએ ભાગ પીચી જોઈએ નહિ.

૯ ચરસ-આ ચીજ સાગના ઊડવાથી નીકળતો રાગ જેવો ગમ ને ચરમના તામથી જોળાવાય છે. બેરકુર લોગે જેમને રાત નિ સતો ધધો દગમપોરીનો અને ન સાચામાં સુતાન રહેવાનો છે તે । મત્તાન લોગે તનાકુ મળ્યુ યામાં જોને જેમ દાવે તેમ તેને મેજારીને પીએ છે. ચરસ ચીજ ગળના ઊડના રનતુ સતે હોવાથી ગાંઘ બાંચ કરનાં પણ નીચામાં વધારે ચડીકાનો છે અને મુખાં લે હા તેથીજ પોતાને જેમ વધારે નીશો ચડે તે ખાતર આનો ઉપયોગ કરતા માલમ પડે છે. આમ ગાંઘ ભાગથી પણ ચડી-આના કોષો છે, કારણ કે તેથી તે ચડતો નીશો છે. માટે ગાંઘ ભાગ ચીજોની માદકમ આ વ્યસનને પણ છાંયડે ન જવું તે ઉત્તમ માર્ગ છે, દુનિયામાં ચોરી ન દરવી, વિશ્વામ ધત ન કરવી, ખૂન ન કરવું એમ જેમ પાપો સમાધેશો છે તેથી બલકે પીરોપ પાપો આવો નીશો કરવામાં સમાધેશો છે ચોરી વિગેરની સમ્મથી જાહેર યજ કંઠમાં જવાય છે પણ આ ચીજો પીવાથી જે શિક્ષા શરીરને ત્યા પૈકાને યાય છે તે સજ કાયમની યાય છે તેમાંથી ફરીથી લાલચુ પીનાર કેડી કદી પણ છૂટવા પામતો નથી. મારેજ આવી ચીજોની સંગત ન કરવી તે ઉત્તમ રસ્તો છે.

૧૦ માજગ-ગાંઘની કુલની કળાએને ચૂંટી તેનો પાક બનાવીને તેનાં બરથી મારક ચોસલાં પડી વેચવામાં આવે છે તેને માજમ કહે છે. માજમ પણ ગાંઘ ભાંગ, ચરસ માફક માનુસનાં જીવનને તુકથાન કરી છે અને ગાંઘ ભાંગમાં જોરા દેવો ઉપર ખતાવેલા છે તે કુજમજ માજમ ખાવાથી પણ તેટલોજ ગેર ફાયદો મળુસનો સાબ છે. માજ ગાંઘ જેવા ફરી ચીજના ઊડવામાંથી મિજ કિજ નીશો લાચનારી ચીજો જેને જેમ દાવે તેમ પીનાં ખાવા માટે બનાવેલી હોય છે જેથી આવી નીચાવાળી ચીજોમાં હુબ્ધ યજ નહિ જતાં તેની ચીજોની પરદેજગારી રાખવી તે ગુબ્ધ જીવનની ઉત્તમ કૃતિ છે.

૧૧ તાડી-તાડના તાડગોમાંથી ઝરતા પાણીને તાડી કહે છે. આ રમ તાળે હોય છે. આ રસમાં કેર લાવવાનો શુભ રહેવો હોય છે જેથી તાડી પીવાથી કેર ચડે છે તેનાથી કાષ શુભ યતો નથી પણ ઉત્તરુ ખમીરના જોરથી પેટના આતરકાને વધેલી નાખી અનેક રોગ ઉભા કરે છે અને વાગવાર જોડકાર આવી તદુરસ્તીને અસેત પડેવાય છે, વધતુ દરદ તેગાચી યવા સંભવ રહે છે, ઝડો કરાતી દ છે, જુખ મનગમતી જાગતી નથી. બાદી ઉત્પન્ન કરે છે

તાડી જેવી મેઘી ચીજે ખીને પેમા ખરચી મનને બેનકરૂં જાનાવું તે સીવાય તેમા બીજે કોઈ પણ જાતનો શુભ નહેલો નથી ગરે મહત્તા ખોટા પણ પાપકથી લક્ષ્યાઈ જામને તેની શર્મની રક્ષા ખાતર તે તા'ક વજનુ નહિ એ મનુષ્યોના ડડ.પણ બરેલાં લક્ષણો છે.

૧૨ કોઠીન—આ પણ એક જાતનો નીચો લાવનરી ચીજ છે આપગ દેશમા બધા-લુગોએ જેમ અફીણના ઠાકરા મોમા નાખે છે તે પ્રમાણે અમેરિકાના લોકો મ્યુનો લગારી કોકો નામની વનસ્પતિનાં પોદડાં ખાય છે. આ દેશમા તેનું સત્વ કઠિથી જુકો આવે છે, કોઠીની વપરાસ આપણા દેશના સારા માણસોમાં દાસમા થવા લાગી કે. કોઠીન ખાધાથી ચરીરમાં ગરમી, નાડીમા ધગકાત જાને શ્વાસોવાસ જલની ચાલી લેહીને જોર પ્રપચ ગયે છે તે પાલળથી તે મતી મદ પડે છે એ તેન.મા શુભ ચનશુભો ડોકતાય છે પણ પરીણામ એ આવે છે કે કોઠીન ખાનાગુ હંમ, મસ, લોહી, વીર્ય ના નુન્ય રકમ જાય છે અને નેમીથી લાજ છુટે છે. માનવતુઓને નષ્ટ કરી, ચામડી બહારી કરી નખે છે. ચાનના ઝાઝા ઉપર લગા-ડવાથી જીમતી ગ્રાહ અને માનેન્દ્રિયોને નાશ કરે છે. પાચન ક્રિયાને નષ્ટ કરે છે, બનકાપ થાય શુખ લાગતી નથી. ઉરનો નાશ થાય છે પેશાબ વધારે થાય છે, ઉગાદ થાય છે, મગજ ગરમ થઈ ચક્રીએ ચડે છે, માત કાગા પડી જાય—છે રિગેરે રિગેરે ટ્રીનીયાઓને અનેક તરેહનાં નુકસાનો થાય છે માટે શા ગરે આપણે જાણી જાઈને એવી વરતુઓના સગ કરવો જોઈએ? અલગત નદિજ કરવો જોઈએ. બરેતોથી વિરતી રહેવું એજ મનુષ્યનો ખરો મર્મ છે.

—સેરચીની ધન—

બસનને તમે જગનસી તમાગ
સંગે ચડી યાજ્ઞો નહિ બદનામ—બસનને

ટેવો તમાકુની અતી દુખલાઈ, સુધે પીચ ને જે ખાય છે બાદ,
અવશુભ અનેક સમાઈ, આખરે કરે જાંગી સારી દરામ—બસનને
ગાંજો માજમ ને અફીણ મદીગ, જાણે પીપા જની ગાંડુ અધીગ;
નથી સમજતા વીરા, ખાપતું દૂધ બોળવા બેઠા તમાગ—બસનને
મુધરી શોખીતો નવ યાજ્ઞો બસનના, મુકો તમે ખોટા વીચારો એ મનના,
ખાધી થશે ખુમ ધનના, સમજી ચર્મ શું લઈ બેઠા આ કામ—બસનને
બાજો ધુટી તાકી ચન્દુલ પીપા, કુવીન તનુએ જરી નહિ બીડીના;
મુકો કારે વેદ ને ગીતા, એકજ બારે રક જોવું નીજ નામ—બસનને
ચરસે ચડી વળી કોંકીનો ખાના, આગા ઉત્તમી જનો હદ પાર જતા,
લોજે ન જો મદમાતા, ખાલી દુધા ખરચીને ખુગા મમ—બસનને
હિન્દની દરજી આમાં મેઝાએ કરાડી, વહી ગયા પુત્રો પીતાને ડગલી;
દીવે દયા જરી લારી, ગોલીદ ગાંજો મુખીયલ યાજ્ઞો તમાગ—બસનને

અહલ્યા-ઉદ્ધાર.

[અનુરાધક-વેળીસાલ આર. પટેલ.]

સુરપતિ ઉદ્ધરતા પોતાના પ્રેમને છોડવાનો અહલ્યાએ જેમ જેમ પ્રયાસ કર્યો, તેમ તેમ તે વધારે ને વધારે દ્રઢ થતો ગયો. મહેરિં જે તમે અહલ્યાને કહ્યું, કે “જાગમાંથી ખીલ્યાં કુસો દેરનેવા માટે લાવો. કરમાવનાં પુષ્પો લાવશો નહિ કારણકે દેરસેવામાં તે ખીલતાં કુસુ-મોત્તર ચડે ? કુસુ લલ્લ જલલી આવત્યે ” જાગમાં જતાં ખીલેલાં કુસુની શોભા જોતાં સ્વા-મીની આંખો અદરપાથી પીસતાં. સુરપતિને મોઢ પમાડે એવો કુસુનો દાર તેવાર કરી પ્રેમસિંધુ ઇંદને અર્પણ કરવાની, તેની પાસેથી પોતાના વખાણું યતાં આત્મજ્ઞાની ઇન્દ્ર યદ. સ્વામી આજ્ઞાથી ચિરદ વર્તનમાં-કુસુનો દાર યંચવામાં અહલ્યા યંચાઇ અને પોતે ત્યાં સા માટે આવ્યા હતા, સાથી આવી હતી તે મધ્યુ સુતી ગમ્મ અને પોતાના હાથમાં લીધેલું કાર્ય કરવામાં તલ્લીન યદ. યોદીવાર પછી સુદર્પા માલજી દોડતી આવી પહેાચી અને કહેવા લાગી, “દેવી ! તમને અહીં બહુ વાર લાગી, જલલી જાઓ, તમારા સ્વામી યાસે થયા છે” બાન છુપી અહલ્યાને બાન આવ્યું અને તે ચમકી ઉઠી. સ્વામીના કોપના બચે ત્રાસી ઉઠી. હાથમાંથી દાર સરી પડ્યો. સુદર્પાએ ઝડપે હાથમાં લઇને ગગામા પહેરતાં પહેરતાં હસીને કહ્યું, “વાહ ! દાર બહુ સુંદર બનાવ્યો છે ને !”

અહલ્યાએ યાસે થઇને માલ પર ઘપ્પડ મારતાં કહ્યું, “કેમરે મૂર્ખાં ? યું” આ દાર મેં તારા માટે તેવાર કર્યો છે. ?”

ચપ્પડ પડતાજ સુદર્પા ખડખડ હસી પડી. તેણે ઝટ પોતાની ઝોડબૂ ઉતારીને ફેંકી દીધી અને સુદર્પાને ઠેકાણે સાક્ષાત્ ઇંદ્ર જણાવા લાગ્યા. ઇંદને જોતાંજ અહલ્યા સરમને લીધે મદન મુકારી ન સું નિહાળી રહી. સુરપતિએ તેનો હાથ પકડ્યો. અહલ્યા બોલી ઉઠી-“હોડો હોડો ! અહીંથી જાઓ. તમે અહીં સા માટે આવ્યા છો ?”

ઇંદ્રે હસીને કહ્યું-“કેમ આવ્યો છો ?” યું તું.....

અહલ્યાએ બચાવીત યદને કહ્યું. “જાઓ અહીંથી એકદમ ચાલ્યા જાઓ, નહિ તો મારા સ્વામી તમને બરમ કરી દેશે.”

સુદર્પાને આવતી જોઇ ઇંદ્ર ત્યાંથી અદસ્ત થયો. સુદર્પાએ હાંકતી હાંકતાં કહ્યું, “દેવીજી ! જલલી ચાલો. તમને બહુ વાર લાગી. મુનિ દેવ યાસે-યદ રજા છે. પૂજા પ્રતિ યદ છતાં કુસુ નહિ આવ્યા ?”

સુદર્પા માલજી ન જાણે તેવી ગતે અહલ્યાએ પોતાના પગમાં એક તીક્ષ્ણ કોટો બોધી લીધે. પગમાંથી લેહીની ધારા વહેવા લાગી.

આત્મમનો પડેલતાં મુનિ દેવે ક્રોધાતુર થઇને વાર લાગવતું કારણ પૂછ્યું. અહલ્યાએ પોતાને પગ ખતારી કર્યું, “દેવ ! પગમાં કોટો લાગ્યો હતો તેથી મહા મદનને સુદર્પાને

હાથ પકડી આવી છું," ક્રોધને વધે નહિ કાંઈ જોણી ન સમ્યા પાત પૂરેડ પમ ત ક
જેમ તથા ધીરે ધાગે તપોગગથો મધે દગીકન જાણી લીધો મદ્દપતુ' મુખ નહન તેજ
પૂર્ણ સ્વયં આખ્યાયો ક્રોધ વગમતા લાગ્યો તેમજી અદ્વૈયાનો મોટનો પકડી ખેચા કહ્યું,
"પાપિણી ! આગ્યો મધો પ્રપચ્ચ આતુ મેરે કષ્ચ અને પાતની વાસના ? દમજાલ વારી
કરજોતુ ફળ ચખાડું છું."

અદ્વૈયા મ્હામીના કાપમાં થયેલ ધુરની જોણી 'દવ, દામા ! કામા ! દમા ?'

પગલુ મદધિને ક્રોધ જોણી ન કયો અદ્વૈયાને પાપતુ ફળ લેઃ નમુજ પકથુ
મદધિએ અદ્વૈયાને એક અધાની શુદ્ધતા પૂરી તેના મોટા ઉપર એક મેટો પતથુ દાકયો
અને કહ્યું, "દર્ષા કર્મના ફળ લે મને"

પનિ આગા પિકદ નર્તવાતુ પુરેપુર ફળ મળ્યુ જાતમ મદધિએ દયા આપીને કહ્યું,
"જે વીર આ શુદ્ધ પતથો પતથો ખમડી તેમ શુદ્ધ વાયુ પટોઆયો તે આ પાપાતમ અદ્વૈયાને
ઉદ્ધાર કરી શકશે"

હવેનો વીર જન્મ પામી મયુને જાણુ દયા, પ તુ જાહધી પતર ખસેકાથો નર્ત
તેમજ અદ્વૈયાના પ્રેતાતમાને સુખિત પર આપી સમષ્ટ નદિ મને રિવા તેમની તેમ લી

* * * *

ઉપરની ઘટનાને દહરો દર્શે લીધા દશમ નદન સ્ત્રી નામચંદ્રજી પેતાના ન્હાના
બાક લલમયુને સયે લઈ ત્રિશામિત્રની આગાનકાગ તેમજ માથે તેમના આગમ ત ક જલ
હતા રસ્તામા "અદ્વૈયા શુદ્ધ" જાણી તેને જોઈ શ્રીરામચંદ્રજીએ કહ્યું, 'આરે આ મધ
શુદ્ધ છે ?' જોના ઉપર પતર કાપો દાકયો તરો ?'

ત્રિશામિત્રે કહ્યું, 'એ અદ્વૈયા છે'

શ્રીરામચંદ્રજીએ આશ્ચર્ય જામતા કહ્યું અદ્વૈયા ? તુ જા હરતુ નામ અદ્વૈયા ? ?

મદધિએ કહ્યું, "જા, દર્શીજા જેતમ સર્વિય આ શુદ્ધતા પેતાની પતની
અદ્વૈયાને તેમ પૂરીને નરી છે તમે ક ગુપ્તો આગ્યા શુદ્ધ" મહેલ."

શ્રીરામચંદ્રે કુપપૂર્ણ રવરે કહ્યું સુનિવેદ ! મદધિય શા માટે આ અધર્મ જો ?
તેમજો જો દત્તા શા માટે મરો ?

ત્રિશામિત્રે દહીને કહ્યું, 'તત્ત્વ આજ આજ કાંઈ નથી, પણ જેની મગ્જીને પેતા
ક ક આજો છે.' શી ગતચક્રને આગુર જોઈ તેમજે ગરી ખીના કદી સમગરી જલો
દગીકતને સમગીત શી રામચંદ્રજીએ પૂર્ણ, "સુનિવેદ ! કાંઈ જેનો વીર ક ક મધો પેત
'નથી થયો.' ત્રિશામિત્રે કહ્યું, નર્તિ યયો દરો ત્યારેજ રિવા ચાના ની ને"

શ્રીરામચંદ્રજી જિજ્ઞાસુ વત્રા ધોમીએ અગમ રહ્યા ત્રિશામિત્રે કહ્યું, વતમ તુ
વીર છે એ તુ જાહધી હુ પત્ર ક ક કિસોત સમ્યા છે મદા બાતન વગ પત્ર એ
કામ મરી શકશે નથી. શ્રીરામે દસતા દમદ કામ પમથી તે પત્રગી ત્રિવાને ન મને
ફળ નથી

પ્રતીક્ષા.

ઈ મે ૧૨૩૪મા ન્યુકેમલ નમ્બરીંગથી મેલમાની મોખ ફર્ડ હતી વપમસ ૧૨૮૦મા થયો હતો. ૧૩૫૦માં તેને લડન મોખવામાં અગ્રી હતો અને ૧૪૦૦થી ૧૫૦૦ સાધારણ વપમસ લગ્યો.

છેલ્લામાં ૪૫મ કોર્સે ૧૫૧૭મા વર્ષેમા નીકળી હતી પોલાની નરત ૧૭૦૩ મા 'સેટ લેઅર રટેકમ' ૧૭૭૮મા વર્ષેમાં 'એપ્રિલ રેમીસ' ૧૭૩૦ ઓક રટેકમ ૧૭૭૦મા, અને ડરબીની સરત ૧૭૮૦માં રથાપસમા આવી હતી.

પેરીસના એક જાણીતા મુવીનગે એવે મત છે કે સાચી વધુ ફક્તોના નો દર વર્ષે ૫ થી ૬ હજાર પાઉંડ ૬૫૫ માટે ખર્ચે છે.

આખી દુનિયામા દર વર્ષે ન્હાન મેગ ૨૨૦૦ જાગરો નો ૪૫ ૩

લડનની પોલિસ પાલન દર વર્ષે ૧૫ લાખ પાઉંડનો ખર્ચ થાય છે

પ્રીન્સ એડ વેલસના લગ્નનો ખર્ચ ૮૧૦૦૦ પાઉંડ થયો હતો

રૂઝિયાની ક્રીના જાન જાવના અલોરે અને મ્લો થેવના સાલુઓ ૫૮૭ ૫૦૦-૦ ૬૬ એટલે લગભગ રૂ. ૩૦૦૦૦નો દર ૪ મે ખર્ચ કરતી હતી

નોર્વેમાં તથા ૫ લેહાં રમ્પટોને સાંકળીથી ગામડા બે વખત આપ મા આવે છે, જેના ઉપર ધર્મ લખેલી રચિત કે વામ કે નરવામાં આવેલા દોષ છે

લડનમા પોલિસ પોલીસ મીપ.છોને દર આવાડિયે આશરે ૪૦ ૧૫૫ ફેલ્ડમા મુક્ત આપવામાં આવે છે.

નોર્થા મેગામા મેટ્રુ ૫૪ વીડનમા છે ને થાને ખર્ચ મ્લો ૧૪૦૮ મિશાઓ છે અને વરસ દરે ૧૦૦૦૦૦૦ ફેલ્ડોનું જુડુ ડાન્સ છે.

છેલ્લામાં દર વર્ષે ૪૦૦,૦૦૦,૦૦૦ મુલ્ય સાલુ ખર્ચે છે એવુ રટેકમ છે કે મુદત વપમસજરની કમર ઉપર ૨૦૦૦૦૦ પાઉંડ ની કિમ્મતનુ ગાદી મ્લો સેલમ આગ્યુ છે

રૂઝિયાના ફોટો રેલ્લટોય નરવલ્યમા નોર્વે લખાઈ ના નો દીનો ૫૫ મુલ્ય છે

અ પક્ષા જાગત સનક્ટે દર નાં ૫૦૮૦૦૦ પાઉંડ ખર્ચ મુલ્ય છે

ડિન્ક એડ વેલસને ૫૦૦૦૦ પાઉંડ રમાડ નો છે.

વોલકર અને દર વર્ષે ૨૫૦૮૦૦ પાઉંડ એટલે દર મુલ્યે ૨૦ ૦૦ રેલ્લા ૫૫૫ મુલ્ય છે

વોપમા ૫૦૮,૦૦૦ મુલ્ય અજાણ જામ એલના ના, ૫૫ થેવાની જામ એલ છે મોલસડની અદર ૪૦૦૦૦ દોરે તેની મિલન મુલ્ય ૫૫ થેવાની ના, અને અનુર-લ્લામા ૩૨૦૦૦ ફેલ્ડોની ૩ ૫ ૫૫૫ છે

સુવિચાર.

જો મનુષ્ય જાગવાના બધા રાખે છે, તેને જાણ કોઈ પ્રાણી તરફના બધા રહેતો નથી
જો જાગવાના ઉપર પ્રાપ્ત કરે છે તેના ઉપર સર્વ કોઈ પ્રાપ્ત ગણે છે. માતા પિતા તત્ત્વર્થ
પ્રાપ્ત થયેલા જડ શરીરની અંદર મૈત્રન્ય આપનાર અને યતન આપનાર પરમેશ્વરને કૃતજ્ઞી
મનુષ્યે। શિવાય મીઠો કોણ બહી શકે ?

હે મન ! તું અભિમાન શા માટે કરે છે ? તું શું જાણે છે અને શું ની શકે છે ? તેના
જરા સતિથી વિચાર કર, તારા શરીર ક્યા ક્યા પદાર્થોથી બનેલું છે અને આ શરીરને
ચલાવનારી શક્તિ અથવા ચૈતન્ય શું છે ? તે તને ખબર છે ? અને આ સસારમા તારા
ધારેલું કામ ક્યાં પણ થઈ શકે ?

મોઢ વખતે શાંત ચિત્તની તમારા આવનારા અન્તિમ દિવસ સમય તમે કદી વિચાર
કરી શો ? અહા ! તે દિવસ કેરો બધા દશે કે જે દિવસ તમારી આસપાસના બધા ખોલતા
આવતા હશે અને તમે સુખઆપ પરા પડયા લાગ્યા આસ લેતા હશે। સ્ત્રી પુત્ર વગેરેમાં
જેટલી વધારે આસક્તિ હશે તેટલું તે સમયે તેમને વધારે દુઃખ થશે ખરબા હયા ! હાથ !
રંગ સાથે બપુંદર રૂદન થતું હશે અને આત્મિક જતો રાખવ ખી ગયા હશે। કોઈ પુછતા
હશે કે અને એ ગળો છો ? કેઈ પુછતા હશે કાઈ કરેલું છે ? પશુ ન તમારાથી જોવાતું
હશે, ન સંજાણતું હશે અને ન ખોલાતું હશે નાહી ક્ષીણ થવાની સાથે શરીર થીતળ થઈ
જશે માટે બાધ અત્યારથીજ સારવાન થઈ જા અને હવ તયા અભિમાનેનો પરિત્યાગ કરી
મૈત્રન્ય અને અભ્યાસમાં નિહા રાખી સત્વરશયથી જની શીખણનું ભર્જન ચિન્તવન કરો

આવા અને અદ્યદારા પરિત્યાગ કરી શ્રીપરમેશ્વરનું ચિત્તવન કરો અને સ્વધર્મનું
પાલન કરો। રાત્રી દિવસ વ્યવહારમા ગુરુદાર રહેતા બાધઓ તમારા જરૂર કનારમાંથી અમુક
કલાક તો તમા। પરશોમ મટે કાઢો। જ્યારે તમે પ્રતિ દિવસ, પ્રતિમાસ અને પ્રતિવર્ષ તમારી
કનારોમથી ચોરો નાગ જુદો કાઢી સભાગી રાખો છો ત્યારે તમારી રાત્રી દિવસના સમામા પી
ચોરો સમય આત્મા માં કેમ મદદની નથી ? સસારમા જેટલા સુખો છે તે બધા કરત
સત્સંગનું સુખ તો કોઈક જોરજ છે। તમારે અલિંગ નહિ તો એક કલાક તો રાજ સત્સંગમા
જવુજ જોઈએ। સત્સંગમાં ગાળેતો સમય કદાપચુ બધા સમય ગયેતો જાણતા નહિ સત્સંગમા
જનાતાઓ આ રોમમા પોતાની જાતિ કીતે પરશોકમા મેક્ષણને પામી શકે છે માટે
સત્સંગમા જવાનો પ્રતિજ્ઞિસ નિયમ રાખો।

દેવી શુભન.

પ્રસિદ્ધ કરનાર તબીબ દાવતરાય દાશુલાલ દેશાઈ, સસંગ એશીસ સોનીફળીઆ-સુરત
સુરત અપાટીઆ ચકલા તામવાળાની પોળ, લક્ષ્મીનારાયણની વાડીમા આવેલા 'જૈન વિશ્વવ્ય
પ્રિન્ટીંગ પ્રેસમાં મુલ્યદ્વ સુવિચાર પ્રાપ્તિયાએ છાપ્યું

સત્સંગ.

શ્રી કૃષ્ણસન નિરૂપક છવ્વયા પ્રબોધક અને
નિતિવર્ધક મહાત્મા તત્ત્વથી
પ્રકટ થયું આત્મિક પથ.

પુસ્તક ૧૨ થું

અંક ૪-૫ મો.

કાલકે-માર્ગદર્શી.

સં. ૧૯૭૬

વિષય.	વિષયાનુક્રમ.	પૃષ્ઠ
૧ દિવસ મુખ્યભાવ એકતા	...	૬૭
૨ કસાઈજીની અપીલ	...	૬૮
૩-૭ કવિતાઓ	...	૬૮-૭૧
૮ સાચા મિત્રનાં સાંન્યાસ. ભાગ ૧	...	૭૨
૯ મનનીય વિચારો	...	૭૩
૧૦ નિદા	...	૭૪
૧૧ વનસ્પતિ ઉપર રજોઈનીની અસર	...	૭૫
૧૨ વિષવા માનના. ભાગ ૨ (વર્તા)	...	૭૬
૧૩ અમીર અહમદીયો કે પશ્ચિમ	...	૭૭
૧૪ સનાનનું ચર્મ સુખ, નડિયાદની પતિયા	...	૭૮
૧૫ વિવિધ વિષયો	...	૭૯
૧૬ અમરકાંત અને મેકેલાપાટ્ટી: ઉપાસ	...	૮૦
૧૭ સંકુપરેલ	...	૮૦

તર્જી અને પ્રકાશક:—

દોલતરાય દાંડભાઈ દેશમ

મોનીશન—૧૧૨૧

વાર્ષિક સંવાદન—
સામાયિક રૂ. ૫-૦-૦
માસિક રૂ. ૧-૭-૦

સામાયિક રૂ. ૫-૦-૦
માસિક રૂ. ૧-૭-૦

સતસંગના માનવંતા ગ્રાહકો--શુભેચ્છકોની સેવામાં.

કેટલાક અનિવાર્ય સંજોગો વચ્ચે આ મામલો ચાલુ રાખવું કે કેમ તે સંજોગો, સંજોગો વિષયમાં તથા કેટલીક રહેતી પરિસ્થિતિને વચ્ચે ચર્ચા સતસંગના અંગે ઘણાં સવાલો નિર્ધારિત થયા છે.

ગ્રાહકો-શુભેચ્છકો અમારા હાલનાં વાતાવરણ તરફ નિદાણી ક્ષમાની નજરે નિહાળી પેતાનો પ્રીતિભર ચાલુ રાખશે એમ હું હું છું.

ચહેરો અંગે જેમ જેમ તેમ સત્વર ગ્રાહકોને મોહકવામાં આવશે.

દરેક ગ્રાહક બહુઓને આ મામલોને પોતાનું ગણી તેનો ફલાવો કરવા ધણી માનપૂર્વક વિનંતિ છે.

આજ સુધી બહાર ન પડેલી એવી, અદેખક નાશીય ચેતન મુરનારી.

સંવત ૧૯૭૭ ની નેશનલ ડાયરી

શરૂઆત ૨. ૦-૧૧-૦

જેણે જેણે આ ડાયરી જોઈ છે, તે સર્વેએ તથા શુભરાતનાં દિવસો, પ્રતિષ્ઠા, દિવસોના વિશેષ પત્રોમાં મુકત કહે પ્રસંસા કરી છે.

આ માન ડાયરી નવીનપણ હમેશ માટે તમારા મજવાનો શાહુગારે દેશ-દાસવાળા હદયોનું સાચી જેણું પુરતક છે. આ ડાયરી લેખકોને

ભાવણીઓને અમુલ્ય વિચારોનો ભંડાર પુરો પાડે છે.

જેમાં (૧) હિન્દુ દેવી તથા વડે માતૃસ્ત્રી એ સંજોગો સમયેલા ૧૦ દેવતાઓની આર્ચક તુલ્ય દેવતા તથા લેખાન્ય તીલક ગદારાના અતિમ દર્શન-(૨) સમસ્ત હિન્દુઓ લોકપ્રિય થયેલા દેશીય માટે પ્રેરણા કરેલું વર્ષામાં દેશકીર્તનો-(૩) હુનિયાના રાજદારી દેશોનાં જનાનો નોખવળ તથા દેશનાં અને વિશ્વના ગદાપુરોના જન્મ મરણની તારીખો દર્શાવતું પંચાંગ (૪) હિન્દુ હદય જેમાં પુન્ય, ખેડૂતો, મજુર, નોકરો, વ્યાપાર, કેળવણી, અર્થ તથા ખીલ હવેલો વીગતોથી હિન્દુની અન્ય દેશ સાથે સત્તાવાર આંકડા-આંકી સરખામણી, (૫) દરેક પાના પર ત્રિશી, તારીખ, વાર, તહેવાર સાથે હુનીઆના રહેવાનું-ગાળી, સુવિખ્યાત મહાપુરોના સુધી કદાચેલાં હમેશ દેવસેવનો પવિત્ર બોધ કરતાં અમરણીય સોનેરી વચનો છે.

વધેની આખરે ખીલ ડાયરીમાં પેડે 'નેશનલ ડાયરી' નિરપેલો. થઈ પડશે નહિ પડે તે તમારે દેશ પર હમેશ માટે શ્રદ્ધાના પ્રિય પુરતક તરોકે રચાન લેશે.

મજવાનું દેહ-નેશનલ ડાયરી એડીટર

સોની ૧૭૭૭-મુરત.

પ્રસિદ્ધ કરનાર તત્ત્વી કોલતરાય કાલસાઈ દેશાઈ, સ્વયં એડીટર સોનીગીઆ-મુરત. મુરત ખાસીઆ મક્કા, તામરાગાનો પોળ, કમ્પીનાશખળી વાડીમાં આવેલા 'જેન વિચય પ્રિન્સિપલ પેશમાં મુશ્કેલ કમ્પનસ મારીવાળે કાપુ'.

પુસ્તક ૧૨મું.

અંક ૪-૫

સત્સંગ.

કાર્તિક-માગશિર્ષ

સ. ૧૯૯૭

હિંદુ મુસલમાન એકતા.

[આ ભજન ૫૦૦ વારસ પર ગુજરાતમાં થયે ગયલા બાપુ સાહેબ નામના કવિત રચેલ છે]

એકથ લાવ.

બાપુ રે નામ સમજને એસી રહીએ,
આબ્યા ચીનહી મનમાં મગન થઈ રહીએ,
રામ અને રહેમાન તમે એક કરી માન્યો,
કૃષ્ણ કરીમ એક કહીએ,
મિસ્ત્ર નિરિમલનાથમાં બેઠ નથી બાપુ,
અલ્લા અલમ એક સહીએ,—માપરે
ગોવિંદ મકુર તમે એક કરી જાણ્યો
મોલા માધવ ગુણ માણ્યો,
દત્ત ત્રોતાશી માર શીર આપ્યો—માપરે.
પરવર દીગાર પરમેશ્વર એક કરી જાણ્યો
નમી નારાયણ ચોટયા દેવે,
ચોખાને ચાલસ ધોમર એક જાણ્યો જો,
તેના નેલા ઘડને રહીએ,—માપરે
બાપુ સાહે ! એક નામ પાક છે,
તે જીશ્વ નાપાક એવું સમજ્યા કહો કયા જાણ્યો,
જે જે કરીએ સાધન તેમા પડે છે સાંસા,
અમે બધા જાણ્યાં (પ્રા. ૧૨મી) નિર્લ નદાહ એ,—માપરે

હિંદુ મુસલમાન ઐક્ય.

કસાઇએને અપીલ.

હાલમાં ખીલાફતની મદદન લડતના સંગ્રામમાં હિંદુ મહોમ્મદના ઐક્યસંધી થઇ ગઈ છે તેની સાબિતી આપણા માટે મહોમ્મદના માટે એક ધણી ઉમદા તક ઉભી થઇ છે. હું મુઘલ અને દેશાવરના સર્વે કસાઇમાઇએને અરજ કરું કે, તેઓની જમાતોએ એવો દરાવ કરવો અને જાહેર કરવું કે, કાઠખી મહોમ્મદન ધર્મની કુરખાની માટે ગાય કાપવા લાવશે તો તેઓ તેનો વધ કરશે નહીં. જો એવો દરાવ તેઓ કરશે અને તે મુઘલ તેનો અમલ કરશે તો તેનું પનીષાત ઇસલામના માટે ધણું સારું આવશે.

(સ. અ. વ.) એ દહીસમાં પેગમ્બર સાહેબે એવું ફરમાન આપેલું છે કે, આપણા પાડોસીઓ છે તે આપણા પોતાના બાઇઓ છે માટે પાડોશીનું મન દુખાય એવું કાંઈ પણ કામ કરવું નહીં જોઇએ. હીંદુઓ આપણા પાડોશીઓ છે અને ગાય કાપવાથી તેઓના દીસ દુખાય છે તો હીંદુઓ જ્યારે ખીલાફતની ખાજતમાં આપણી સારો છે ત્યારે તેઓના મન દુખાય એવું કાંઈપણ કરવું નહીં જોઇએ. ગાયને બદલે બકરાંની કુરખાની કરવાથી આપણે આપણા ધર્મથી કાંઈ પણ રીતે ઉલટા ચાલતા નથી.

લિ. હાજી ફતેમહુમ્મદ ગની.
હાંગકાંગ બેંક પાસે, કાઠ, મુઘલ.

કિરમતને.

દુનીયા તણા દરીઆવમાં,
બુલબુલ ફરે કિરમત કહાં ?
આ બોમલું ! તે બોમલું !
ધાર્યાં કરે કિરમત કહાં ?
દુનીયા અજબ ખાલર છે,
હું હું જુએ કિરમત અયે !
માયા તણી જાનખામાં,
રુપકાવતું કિરમત કહાં ?
મદાર અને તદાર બજી,
બટકયું જૂગિ કિરમત અયે !
દગલખાજી હું રમી,
સટકી ગયું કિરમત કહાં ?
આ ભેખલે અલખજ તણા,
હું લેખ બજુ કીરમત અયે !
દરિ: ઓ સોલિમાં સદા,
આરામ લે કિરમત બજા !

પ્રભુ પ્રાર્થના.

રાગ ધીરાની કાફીના

- પ્રભુ મહારા, નોધારાના આધાર, બહારે બહાવા આવોને,
હુ હુણુ ભવ સાગર મોઝાર, ત્વરાથી તરાવોને—૨૪
નથી ભક્તિ ને ભજન કર્યું મે, નથી કરી દુજ્જ સેવા,
મોહ મમતાગાં લુબ્ધ રહીને, કર્મો અનર્થો કેવા !
સબાર છુ જ્યારે, ત્યારે ચહે તિન તાવો—પ્રભુ મહારા—૨
કામ, ક્રોધ ને લોભાદિ ૨૭, પદે ચતુ કહેવાય,
સોમત તેની સદા રાખો છે, કષાવે તે કાય,
હદાય—હદયે લાગીરો દરિ હો ! હવે જોલાવો—પ્રભુ મહારા—૨
કરજો સામે જુઓ પ્રભુ તો, ઉગરવાની ન આશ,
ક્રોડ કર્મો કરેલ તે તો, ઉપજાવે છે ત્રાસ,
નિરાશ નાથ ન કરશે, દયા દષ્ટિ દશવો—પ્રભુ મહારા—૩
મોટામો મોટા પ્રભુજી હો, દયા સિધુ દાતાર,
જીવીને બટકયો આ ભવમાં, સમજ્યો નદિ લગાર,
બૂલ મહારી બાગીરો, હવે નદિ રખડ વે—પ્રભુ મહારા—૪
દરિના શુણુ ગાવાતુ નુકી, ગાયા શુણુ ગમાર,
બર્ધ વેવલાં વિણ્યાં મે તો, તેથી થયો ખુવાર,
હવે દરિ હુ યાકયો રે, મારગ મને જતલાવો—પ્રભુ મહારા—૫
ખરું રતન ખાંતે ના જોડ્યુ, બર્ધ ગુમાવ્યુ વિત્ત,
બર્ધ સર્થો નદિ એકે મહારો, ચોટી ચિતા ચિત્ત,
હિત દરિ દુજ્જ દાયરો, પ્રેમ સુધા વરસાવો—પ્રભુ મહારા—૬
આયુષ્ય સર્વ ગુમાવ્યુ એમે, ન ધર્યું દરિ દુજ્જ ધ્યાન,
જાનિત મે સ્વપ્ને ના બાળો, બટકયો જીવી બાન,
તાન રહ્યુ વધ્યાતુ રે, હવે દરિ એ જીલાવો—પ્રભુ મહારા—૭
કરજીના સાગર નટ નાગર, નિર્મળ તહારે નામ,
ભજતો ભાવડ બાગે ભવની, સિદ્ધ થાય સૌ કામ,
સિદ્ધાન્ત એહ સાચોરે, વિણુ હવે ના વિસરાયો,—પ્રભુ મહારા—૮
ભજન થાય ને ભક્તિ બાવે, દર્શનમા રે' દોલ,
રમણ સર્વથા થાય વમાર, સુધરે મહારા શીલ,
સુખથી મોતિ માગેરે, આપો અમુલ્ય એ દહાવો—પ્રભુ મહારા—૯

મોતિયાલ હોટાલાલ વ્યાસ

મહા ઠગણી “માયા”

(મેલ્ડ—પુનમચદ પીતામ્બરે રીંછ ધાનેરાવાળા)

(સંભળ સંભળ સુતધાર, ધરમાં નારી બહુ દુરીઆર—એ રામ)

માયા ખવરાવે છે માર, નિશ્ચય માનો સાચું યાર,—એ રેક.

કામ કોષ એ કદા શત્રુ, ત્રીજો શોભતો જણો,

માયાને મુકી લો સઘળા, આત્માને પીણણો,—માયા ૧

જદ અને જાણક સઘળાને લાગે માયા ‘ખારી,

જ્યા ત્યા તેનું જોરે ધણુ છે, સમજી કરો ન્યારી,—માયા ૨

શ્યાને માયા છે જુદી, શિદ માનો છે સાચી,

સૂટીની આ મદન ગતીમાં, દેમ રહ્યા છે રાચી,—માયા—૩

આ અવનીના જુવણ માહે, છે સઘળાનો નાસ,

અવિનાસી તો યાન એક છે, મરી પુરો મન આશ,—માયા—૪

દુનીયાના વૈભવમાં રાચી, કીદવાળા છે ઉષું,

યાન ખાળતો કરો એકો, હજી કરી થો સીધુ,—માયા—૫

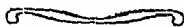
પુરણ સુખ લેવા ચાહો તો, જોડો પ્રજુથી પ્રીતી,

યાન લોભ કરો સો કાઈ, ટાંગો અતર ખીતી,—માયા—૬

યાન રૂપી કાઈ આ અવનીમાં, ટરવા નથી નાવ,

‘ધાનેરા’નો વાસો સેરક, યાનીના પાપ વદે,

અણુભવથી આ નહીં કહું છે, આવક ‘પુનમચદે,’

અભિનન્દન !!

અનેરી હર્મિયો ખારા, નચીલા વર્ષમાં ગેરો;

અભિલાશ પુરી કરવા, અમારો અર્જ રવીકારો.

મન ન કરવા વિશ્વચકિત, દિયો નર હે મિત્રે સ્થાપી,

ખરે નિન્દાઓ આ ટુંકી છે, તમેયો દુર્ભતિ ઠાપી.

જોઈ ટવ ન પ્રકર પહેલા, ચાન્તિ ઉરમાં સ્થાપી,

વિભજ શુદ્ધ વાચના છેડે, કૃપાળુ “સન્તિ” પ્રસારો.

મારવર આખિર અલીજાવાળા

સત્સંગત.

અહા! નર સત્સંગતથી તરે,
 મનુજો, સત્સંગનથી તરે;
 સ્વાર્થ-છવનનો અંત આવીને,
 ઉદય માર્ગ નીસરે, અહા નર-૧
 સત્સંગનની કિંમત કોટી—
 દીરાથી નહીં જને;
 દ્વિનજા વેશવ કંઠાં પણ
 મત્સંગ ઉચો ચડે, અહા-૨
 સત્સંગતથી નીચ ઉચનો
 જો સમજો દો,
 સાદાતાર ઘવાથી મનુષ્ય—
 હર્યો સાદી પુરે, અહા-૩
 સત્સંગ પારસ મણિ પ્રભાવે,
 જડ ચેતન્ય જને;
 દરિદ્રાસ સત્સંગનિ પામી
 વિશ્વ જ્વાળિય તરે, અહા-૪
 સત્સંગ મદિમા જમ રાખીને,
 કાંચો જો દોષ કરે,
 ઘાન દીપ ઉગ્યાં પચે તે
 મંસાર ફૂતર તરે, અહા-૫

શ્રી ગણપતરામ મજિશાસ્ત્રી બદ.

સાચા મિત્રનાં શાસ્ત્રોક્ત લક્ષણ.

(લેખક:—સદગુણાતુરાગી કપૂરવિજયજી.)

આપણને પાપ-માર્ગથી (પાપાયરણ કરતાં) નીવારે-પાછા વાળે; દિવ માર્ગમાં (મુક્ત્ય કરણી કરવામાં) જોડી આપે; આપણા અવશ્ય હારે-લોકમાં હોદા ન કરે-શાન્તિ અને સમ્પત્તાથી સુધારવા પ્રયત્ન કરે; આપણા સદગુણોના ખૂબ વિસ્તાર કરે જેથી ગુણાતુરાગી જાને તે તે ગુણનું અનુકરણ અને આસેવન કરે; ખરી કછીના વખતે આનાદર ન કરે-દુઃખમાં સહભાગી બને; અને તેવા દરેક પ્રસંગે યોગ્ય આલંબન-ટોકા આપી સ્વ મિત્રતા સાર્થક કરે. ઉદાર-નિસ્વાર્થ મિત્રોમાં ઉપરનાં લક્ષણો અવરજ હોવાં જોઈએ. પ્રગટ કે પરાણ દુઃખનાં ખરા કારણ સ્પષ્ટપણે સમજાવી એથી દૂર રહેવા (બચાવ) આપણને મહેળા ચેતવણી આપે અને દિવ-સુખકારી કામ કરવામાં ઉત્સાહિત કરે, આપણી એક અન્ય કોઈ નાજુવા ન પામે તેમ તે સુધારવા કુનેદ વાપરે, સર્વત્ર ગુણો વિકાસ થાય તેવો પ્રયત્ન કરે અને ખરી વિપદા વખતે બરાબર સમાજ લાઠી આપણો ઉદ્ધાર કરવા સદાય સાવધાન રહે. એમ અનેક રીતે અનિમિત્રો પોતપોતાની પવિત્ર ફરજ બજાવે. ખરા મિત્રની ખરી પરીક્ષા ખરી કસોટીના પ્રસંગે થવા પામે છે. સાચા મિત્રો સ્વાર્થત્યાગીજ હોય છે, સ્વાર્થ અંધ હોતા નથી. સ્વાર્થ સાધવામાંજ તત્પર રહેનારા કપટી મિત્રોથી કદાચિ કલ્યાણ થઈ શકે નહીં. સમિત્ર ઉદાર આશય વાળા-મંભીર પેટના હોય છે. હંસના જેવા ઉભવજ વિવેકથી શોભતા હોય છે. ગમે તેવાં વિષય પ્રસંગે સોનાની જેમ તેમનો વાન વધતો જાય છે. એવા ઉત્તમ કલ્યાણ મિત્રોનોજ સંગ સફળે સાધ્ય હે!

સ્વાર્થત્યાગ અથવા સંયમ વડે આપણો આત્માજ આપણો સાચો મિત્ર બને છે અને સ્વાર્થ અંધતા અથવા સ્વચ્છંદતા વડે એજ આપણો આત્મા આપણો શત્રુ બને છે. આત્માજ સ્વર્ગ અને આત્મા નરક રૂપ બને છે. મુખ અને દુઃખનો કર્તા આત્મા પોતેજ છે. અન્ય તો તેમાં નિમિત્ત-કારણ રૂપજ હોઈ શકે. સુવ-સાધુ જનો સુખ દુઃખ પ્રસંગે અન્ય ઉપર મિથ્યા આરોપ કરતા નથી. તેઓ તો સિંદની પેરે પોતાનાજ સાચા પુરુષાર્થ ઉપર આધાર રાખતા હોય છે; કેવળ મુગ્ધ જનોજ અચાન વડે અન્ય ઉપર મિથ્યા આરોપ કરે છે અને આત્મની પેરે પોતાની નિર્ગુણા-કુર્બળતા સિદ્ધ કરે છે. આવા ક્રમિત્રો-કપટ મિત્રોથી પ્રભુ આપણને બચાવે!

વિવેકશાળી પોતાના મનને અને ઇન્દ્રિય ગજુને મોકળા નહીં મૂંઝતા-સ્વચ્છંદ પણે ફરતા નહીં દેતાં તેમને દીક લગામમાં રાખે છે. જેથી સ્વ જ્ઞાન જૂલાય અને કર્તવ્ય જટ વચ્ચે એવાં મારક પદાર્થથી દૂર રહે છે. કોષ-રોષ, માન-અદંકાર, માયા-કપટ અને શોભ વખાને ચાંત કરવા કદાપણ બગે કામ-સમતા, નમતા-મૂડતા, પ્રભુતા-સરસતા અને સતોષ અમૃતનું સદાય સેવન કરે છે; નિદા-વંદા-આલસ્યને દૂર કરવા તથા પ્રકારના સદુદ્યમને મેલે છે; અને નકામી કુલ્લીઓમાં પોતાનો અશ્રુધ સમય નહીં પીનાવતાં, તાર્તિક માન-અનુભવ પ્રાપ્ત થાય તેવા ઉત્તમ સત્ત્વ તથા સદ્ગુણ મિત્રોના સંત સમગ્રમાંજ ૨૧ મમયને પીતાવે છે.

કનિ સમ.

સર્વ સંધારણ હિત વચનો.

“આ મ્હારો (બદાલો) અને આ પડાવો (દવલો) એવી બેઠ બાવના સંકુચિત મન-વાળામાંજ હોય છે. જેમનું મન વધારે સાંકડું તેમનામાં બેઠ બાવના અધિક અને જેમનું મન જેટલું મોટું (ઉદાર) તેટલી બેઠ બાવના ઓછી. જેમ જેમ આપણું મન મોટું-ઉદાર બનતું જાય છે તેમ તેમ ખોટી દરિયા બેઠ બાવના ધાન (વિક્ષય) પ્રાપ્તી જાય છે અને ઐક્યભાવ (અરોહ ભાવ) તો હવે ધનો જાય છે. અત્યંત ઉદાર (નિઃસ્વાર્થ) આશયવાળા મહાત્માઓને તો આજીવી ફનીઆ (સમરન પ્રાણી વર્ગ) કડુંજ રૂપ સમજાય છે. વળી વિચાર વાળી અને વર્તનમાં તેઓ ઐક્યતાને અનુભવે છે અને પોતાના પવિત્ર ક્રાંતિની આસપાસ એવી પવિત્ર ઐક્યતાનો ઉત્તમ પદ સીખવે છે.”

“કલ્યાણના અર્થો જનોએ ઉત્તમ રહેણી ઠરણી વાળા તત્ત્વો વાસે વિનય બદમાન પૂર્વક ધર્મનું રહસ્ય સારી રીતે સારવાનલાથી સાંભળવું અને તેનું વાચાર્ય મનન કરીને તેના નિમિત્તાર્થ હૃદયમાં એવી રીતે રચ પિત કરવો કે જેથી આત્માને જ્યેષ્ઠ દુઃખદાયક સાગ એવું કાષ્ઠપણ જાતનું પ્રતિજ્ઞતા વાળું આચરણ કાષ્ઠપણ પ્રાણી પ્રત્યે આચરવા રત્નમાં પણ વિચાર થાય નહીં તેમજ તથા પ્રકારની અદિત-તાપ ઉપજવનારી વાણી પણ વડી યશાય નહીં”

“સત્ત્વ સદાય દિત ચિન્તવન ઠરવું તે મૈત્રી ભાવ, પરનાં દુઃખ દરના દરેક સકષ પ્રવાસ કરવો તે કદચુભાવ, પરને સુખી રેખી દીધમાં રાજ્ય ચક્ર તે શુદ્ધિ ભાવ અને પરના અસાધ્ય દેવની તરફ રાગ દેવ રરિત સમજાય રાખવો તે માધ્યસ્થ અધવા ઉપેક્ષા ભાવ પવિત્ર રસાળગુની જેમ એકાન્ત વિદ્યારી હોવાથી અવસ્થ આદરવા મોઝ છે.”

“વિચાર, વાણી અને વર્તનમાં જે તે પૂર્ણ રીતે પવિત્ર હોય છે, વિતુવન વર્ગી સદ્ કાંઈ પ્રાણીયને જેણીયે ઉપકારો વડે મંત્રીય ઉપજવના અને અન્યમાં શ્રેષ્ઠ ભાવ પણ યજ્ઞ રેખી દીધમાં રાજ્યરાજ યનારા કંઈક વિરલા સદ્ગુણ આ પુત્રીનને પાવન કરી રવા છે. એવા સદ્ગુણીય પુત્રી રાત ગર્ભ લેખાય છે તે વચાર્ય છે. આપણે પણ આપણાં આચરણ સુધારી રવાર્થ ત્યાગ કરીશું, સંયમ વડે રવજ કલ્યાણ સાધવા પ્રયત્ન કરીશું. દત્તિ સમ.

મનનીય વિચારો.

(સંચાલક-કસનજી અગ્નિસાઈ દેસાઈ.)

(૧) બધી બદારનો જુલમ એ તો અંદરના અસ જુલમની છાંય તથા પગ્ગાન છે. જુલમ જુલમના મનુષ્યોએ પ્રેમના મુદ્રો સુધી રવત્રના ખરે પોતે જાણે છે અને મનુષ્યના મનાવેલા દાનરો કાંઈકાંઈ તે રવત્રના તેમને આપવામાં નિષ્ફળ નિવડ્યા છે. તેથી રજા પોતાને તે આપી શકે, રેખી કાનુતે જે તેમના હવમાં કાનુતે છે, તેને અનુધરને આજ્ઞાથીજ તે મને તેમ છે. તેમણે અંદરની રાત્રીના આચરો લેવો; જેથી જુલમનાં

હાયા પૃથ્વી ઉપર અંધકાર કરી શકે નહિ. મનુષ્યોએ અંદર અંદર જીવન ગુનરવાનું બંધ કરવું જોઈએ. જ્યો કોઈ પણ મનુષ્ય પોતાના જાતિ જોઈ ઉપર જીવન ગુનરશે નહિ. મનુષ્યો દેખોતી બહારની સ્વતંત્રતા માટે કાપઢા ધડે છે, પરંતુ હાસત્ય વધે એવા વિચારો અંતરથી પોષે છે. તેથી આવી સ્વતંત્રતા મેળવવાનું અશક્ય નીવડે છે. મનુષ્ય ભૂમરે મનો-વિકાર, ઝાંખો અને સુખાંધના દાંડ પોતાને હાથે ધરાવું બંધ કરે ત્યારે હાસત્યના તથા જીવનના સમગ્રા બહારનાં રૂપો બંધ થાય.

(૨) પ્રેમનો રસ્તો એ જીવનનો-અમર જીવનનો રસ્તો છે, અને તે રસ્તાની અરખાન બીજાનાં હિતો, કષ્ટયા, અને વહેમ દૂર રાખવામાં સમાવસી છે. આ દુશ્મનો આપણામાં હોય તો આપણે જોળવાનું નહિ, પરંતુ આપણામાં પ્રેમ નથી એમ આપણે કમુલ કરવું જોઈએ. જાતે આવા ખુદશા દિલના ધરાધી પ્રેમ 'શોધવા પાત્ર થઈશું'. જો આપણે પ્રેમમય થવું હોય તો પહેલેથીજ દલદા અને વહેમ બરેલા વિચારો મનમાંથી કઢાડી માંખવા જોઈએ. ઉદાર દિલથી તેમની સાથે વર્તવા, તેમનાં કાર્યો યોગ્ય દ્રષ્ટિથી જોવાં, અને જાતે 'દક વધા જાતિ સ્વતંત્રતા સંબંધી તેમના અભિપ્રાય, રીતભાવ અથવા કર્મો, આપણાંથી ઉચ્ચતાં હોય ત્યારે તે માટે તેમને ક્ષમા આપવા આપણે શીખવું જોઈએ.

(૩) તમારે માટે બીજાઓ ગમે તે જોશે, તેઓ તમને ગમે તે કરે, પણ તમારે હદો ગુસ્સો આણવો નહિ. દેવનો જાણો કેવો વાળશો નહિ. કેવે એ કુલક, અમમ, આંધળા અને કંઠાળ છે. પ્રેમ એ મહાન અને ઉત્કૃષ્ટ, દીર્ઘદર્શી ને આનંદી છે.

(૪) મનુષ્યે એક બ્યક્તિરૂપે જીવન ગાળવાનું બંધ કરવું. અને પૂર્ણ સમર્પિતરૂપે જીવન ગાળવું. પૂર્ણ સ્વરૂપનો અતન્ય ભાવ ત્યારેજ દેખાશે. એક કંકડામાં આખાનો સમાવ શી રીતે થાય ? પણ આખામાં કંકડાનો સમાવેશ થઈ જાય છે. એ કેવું સરળ છે ? પાપ પુણ્યને કેવી રીતે જોઈ શકે ? પણ પુણ્ય પાપને સમજે છે. એ કેવું ખુદ્દુ છે ? જોને મહાન ધરાની કુન્જ હોય તેણે અધમતા છોડવી જોઈએ. કોઈ પણ આકૃતિમાં વર્તુળનો સમાવેશ થતો નથી. પરંતુ વર્તુળમાં સમગ્રી આકૃતિનો સમાવેશ થાય છે. મનુષ્યે દેહના સમગ્રા વિકારો તમવા જોઈએ જોઈને પૂર્ણ સ્વરૂપ તે સમજશે.

(૫) કોઈ મિત્રથી જીલ પડતો વખતે અથવા પરદેશની કુખની વાત સાંભળવાથી ચિત્તમન જેવું રડવું એ દયા નથી. તેજ પ્રમાણે બીજાનાં જીલની કૃત્યો અને અન્યાયો વિરુદ્ધ બંદે ગુસ્સાના ચાંદો ભેલવા (આપણો કરવા) એ કોઈ કુખની રાજ વ્યવસ્થા મનની નિશાની નથી. જો કોઈ મનુષ્ય ધરમાં ધાતકી રીતે વર્તેલો હોય, જો તે પોતાની ધર્મીયાર્થને સંતાપેલો હોય, અગર પોતાના છોડાને મારેલો હોય, અથવા પોતાના નોકરોને માતો દેલો હોય, અથવા પોતાના પડોશીઓને મેલુશીરૂપે તીર મારેલો હોય તો જ કુખી મનુષ્યો તેની નજીકમાં નથી-દૂર દેશમાં છે તેમને માટે પ્રેમ દર્શાવેલો એ તે કેવો ડોંગ ? તેની આજીવનજી કુનીયામાં પ્રવર્તેલો અન્યાય ને નિર્દયતા વિરુદ્ધ કરેલા ગુસ્સાના ચોકરો કેવા નિર્મોલ્ય સમજાશે ?

નિદ્રા.

મનુષ્યની શારિરિક અને નૈતિક સ્થિતિનો મુખ્ય આધાર નિદ્રા પર અવલંબિત છે. અને જો ઉત્તમ પ્રકારની નિદ્રા નહિ આવે તો શરિર અને મન ક્ષીણ થતું જાય છે. માટે મનુષ્યનું પ્રથમ કર્તવ્ય ઉત્તમ પ્રકારની નિદ્રા કેવી રીતે પ્રાપ્ત થાય તે જાણવાનું છે. આપણે પંજાને સવારે ઉઠ્યા હોય તે વખતે ઉદાશીન અથવા વ્યથા જોઈએ છીએ. ધ્યાના ગિચા સવારે ઉઠતાં, ઠેકાણે રહેતા નથી અને જે ત્રણ કલાકનો સિયાંતી પછી ઠેકાણે આવેલાં માણસ પડે છે. ઘણાં ઉઠતાંજ ધુંધવાંબસા, ધુંધા ધુવાં નેવા અથવા વિદલ્લગ મુખવાળાં માણસ પડે છે. એ સમયનાં કારણ ને આપણે ખાતરીથી નિરિક્ષણ કરીશું તો આવશ્યક માલમ પડશે કે તેઓની અવ્યવસ્થિત નિદ્રા છે. ઘણી વખત એવું બને છે કે લાંબી ઉંઘ લેવા છતાં પણ આપણે ઉઠીએ છીએ તે વખતે અગાઉ કરતાં શારિરિક પ્રકૃતિ અગેડી માલમ પડે છે. અને કંઈક સંયોગમાં માત્ર થોડાજ કલાકની નિદ્રા નહિ પણ મેરનદરી થઈ પડે છે. ગારે લાંબી અને ટુંક સમયની નિદ્રામાં આટલો બધો તરાવત પડે છે, ગારે આર્ય નિદ્રામાં પણ કોઈ ભાવનો વિશેષ પડતો હોવા જોઈએ. હવે આપણે એ વિશેષ પડવાના કારણો જોઈશું. પ્રથમ કારણ તો સ્વપ્નજ છે. અને સ્વપ્નાવસ્થામાં પડવાનું મુખ્ય કારણ તો આપણા મનઃક્રમાં રમણ કરતા વિચારોજ છે. એ વિચારોમાંના ઘણા ખરા તો અશુદ્ધ અને દુર્બળજ હોય છે કે જેથી આપણે ચમકી ઉઠીને અર્થ નાશત અવસ્થામાં અથવા તો પૂરું જાગૃત થઈ જઈએ છીએ. માટે જો ઉત્તમ પ્રકારની નિદ્રા લાવવી હોય તો એવા વિચારોને તમારા મનઃક્રમાંથી તિલાંજલી આપો. એવા વિચારોને શેષ માત્ર પણ આદર આપવો ધરિત નથી. અતિથય આગર પણ અવ્યવસ્થિત નિદ્રાને મુશ્કેલી આપત્રજ આપે છે. આપણને જાણ દ્રષ્ટિરી માધ્યમ પડતું નથી પણ શુદ્ધ દ્રષ્ટિએ નિરખતાં એ અગાઉ નિદ્રા લાવવાનું સામાન્ય કારણ થઈ પડતું જ. માટે નિદ્રા લેતાં પહેલાં ત્રણ ચાર કલાક આમન્ય જોજન લાપ નિવૃત્ત થતું થવુંજ સારું જ. આ જાતની રૂઢિ જોતોમાં પ્રચલિત છે. અને તે પણ ધર્મિક રીતે લેખો દેવ જાણ સ્પર્શિત પહેલાં જોજન કરી નિવૃત્ત થાય છે. મોડા જોજન લેવાથી બને હાથે દરજી સ્વેદ પીત્તથી વિરૂદ્ધ છે. જો તમારી પાચન ક્રિયા ક્ષીણીલ થય તો અવરુદ્ધ નિદ્રા પણ અવ્યવસ્થિત થતી. કુદરતે જે અવયવો પ્રાચનક્રિયા સાથે નિર્જીવિત કહેલા છે તેજ અવયવો સ્વસ્થ નિદ્રા લાવવામાં પ્રથમ કારણજન છે. બનનેમાં તકેચાઇ જવાથી જન્ને કાળે ઉત્તમ પ્રકારે ઘડ શકે નહિ અને ઉત્તમ પ્રકારે ઘડ શકે નહિ એટલે સ્વસ્થ નિદ્રા પણ આવી શકે નહિ. માટે જોજન લેવામાં તો સ્પર્શિત પહેલાંનો સમય ઘણો અશુદ્ધ છે, કેમકે કંઈક લેવા પૂર્વા ત્રણ ચાર કલાક આપણા અવયવોને અન્ન પચાવવા સાથે મળે છે. તેથી તે અવયવો ઉત્તમ પ્રકારે નિદ્રા લાવી શકે છે. ઘણા મનુષ્યની માન્યતા એવી છે કે તેઓ ભુખ્યા પેરે સ્વસ્થ નિદ્રા લઈ શકતા નથી. પણ આ માન્યતા તો કદાચ નેઓના મનના વિચારોજ છે. પણ જે આપણે હવે વર્ણવી ગયા પ્રમાણે નિદ્રામાં અશ્લેષ પાડવાજ છે. એ નેઓ જુએ પેરે (સુષ્પ જવાનો) એટલે કેવળ મળ વગર નહિ પણ પૂરું પાચન થઈ ગયા પછી જુદા જવાનો અભ્યાસ પાડેલા તો તેઓને નસતજ માલમ પડશે કે આ ક્રિયા કરવાથી સ્વસ્થ

નિદ્રા આવે છે, સવારે ઘડનાં દસ નવન જ્યાં સુધે છે ધણા મનુષ્યો પોતાને ઢાંચે મને
 ધમનાં દુકાદો મારે હ તેઓ જોનારો નિદ્રા અવસ્થાનો સમય નાહક આદિ સ્થળોમાં વ્યર્થ
 જુઓ છે આજ કાલ આવ, દેશી ગામો વિગેરે પદાર્થો નિયમિત પેઠે ભરવાનાં જોરાઈ
 એમ વર્ણવ્ય છે. ધણા મનુષ્ય તો એક વખત તો શું પણ આખા દિવસમાં જોઈ
 વખત મારે તેટલી વખત તેનું સેવન કરે છે તેઓમાંના દરેક જણ જાણે છે કે આમાં
 દરેકનું પાન નિદ્રામાં ખરેખર કરનાર છે તેમ જાણ અમૃત પણ હોય એમ આનંદથી લે છે
 મારે ઉત્તમ પ્રકારની નિદ્રા લાવવા સાર તો એ પદાર્થોને ત્યાં પ્રથમ સાધનરૂપ મનુષ્ય
 કેટલાક મનુષ્યો ઉપર આગમન સુચવતાં એક પણ એક જગાસા આવે અને આંખમાં પેન
 ભરાય તે છતાં આંખ યોગી યોગીને ઉઘને મારે છે અને સમય વ્યતીત થયા છતાં મોડી
 રાત સુધી અપાઠ મારવામાં મંચડાય રહે છે. અને સુતી વખતે નિદ્રા ન આવે તો કુદરતને
 હોય દે છે, ધણા મનુષ્યો સુતી વખતે માદક પદાર્થ લે છે અને લાંબે આવેલો નિદ્રા તો
 ચોગ્ય પ્રકારની નિદ્રા નહિ રહેવાય પણ યેનજ લેખાય એનાથી તદ્દરિત નૂરપે પણ દુર્જલતા
 વધે છે હવે આપણે દુકામાં ચોગ્ય પ્રકારની નિદ્રા લાવવામાં શું નિયમે પાળવા જોઈએ તે
 જોવું જોઈએ પ્રથમ તો આપણે આહાર પૂર્ણ પાચન થયા વગર નિદ્રાવસ ન થવું જોઈએ
 દ્વિતીય. આપણે વિદારમાં પૂર્ણ શાન્તિ રહેવું જોઈએ. તૃતીય. આપણા વિચારો અને
 ઇતિહાસ, નિદ્રા સ્વર્ગ અગાઉ ઉચ્ચ માર્ગે મન કરે છે કે નહિ તે જાણવું જોઈએ અને
 જો હવે માર્ગે મન નહિ કરતી હોય તો નમો સિવાય અથવા કૃષ્ણ સ્વરૂપ મમ આદિ
 મતોઆદી ઉચ્ચ માર્ગે દોરવે જેથી એક કાકરે જે પક્ષિ ખારી શકાય. ચતુર્થ. નિદ્રામાં
 સુવાની નિયમિતતા પાળી ન શકાય તેમ છતાં કાંઈ પડશે સુઈ રહેવાની કોશિષ કરી કે
 જેથી વખાનું શ્વેતોઆસને કામપણું પ્રાર્થના વિરોધ નડે નહિ. અરુદ

વનસ્પતિ ઉપર રજોદર્શનની અસર.

હવેમા આપણા પ્રખ્યાત વિજ્ઞાન દાઓ ડા. જોગની વનસ્પતિશાસ્ત્રને લગતી સેધ-
 યોગ્ય અખો દુનીયાને હેગત પગડે છે, તે વખતે ઓગોના રજોદર્શનની જાડપાન ઉપર મેની
 અસર થાય છે તે બીજે નીચેનાના એક પેરેસર શીકે લેખોલો લેખ (જેનો ઉત્તરો લન્ડનના
 The Medical Record માં ૧૮૮૦ ના જાન્યુઆરી અંકમાં આવેલો છે તે) “સાક્ષિ”
 ના પાનકોને જાણવા લાયક હોવાથી તે લેખનો સ્વરૂપ ભાષામાં તરજુમો કરવામાં આવ્યો છે

રજોદર્શક ઓએ પાળવા મારે દાંડ ચાલમાં કેટલાક નીચેના ઘડેલા છે, તેને દાલતા
 જમાનામાં પંધોમની દસે રીએ અપણે વનોડી નાખતા રીખ્યા છીએ, અને માત્ર વહેમ છે
 એમ જણી તે નીચેના પામવા નયે, અમર પોદા ન છુટકે પાળે છે. આવી જાતના ‘વહેમ’
 પશ્ચિમના દેશોમાં હજુ સુધી પ્રચલીત છે જે વાત પાનમાં રાખવા જેવી છે, અને જેમ
 જેમ વિજ્ઞાનનું જ્ઞાન વધતું જાય છે અને શોધખોળ વધારે થતી જાય છે, તેમ તેમ આવી
 જાતના, ‘વહેમ’ સંકારનું છે કે નહીં તેનો નીર્ણય થતો જાય છે આવી રીતીમાં, રાખણ

અંગાનને લીધે અસુક પરતુને " વહેમ " મણી વખેડી કાઢવાં એ માત્ર ઉદ્દેશ્ય સેવાય! વિજ્ઞાનની પ્રમાણ એવી છે કે કાલે તે શું કરી જતાવશે તે હકી શકાય નથી.

શરીર અને ઈશ્વરવિજ્ઞાનને આધારે રજસ્વલા સ્ત્રીએ આરામ સેવાની જરૂર છે એ તો સર્વમાન્ય છે. પરંતુ ક્યુ કુસારિ ઉપર રમેશ્વરી નની થતી અસર, તેમ જ જીવંત સ્ત્રીના આધારે પણ તેવી સ્ત્રીએ કેટલે અડકતું ન જોઈએ એવી જાતનો અર્થ આ લેખમાંથી નીકળે છે. આરામ સેવા ઉપરાંત કાઢને અગર દવાને અડકતું નહીં-રાધતું નહીં-પાપક, વડી અઘણાં વગેરે અડકવાથી ખગડે છે માટે તે વસ્તુએને પણ અડકતું નહીં, તેમ " પાછળો " અગર " જોજો " ન પડવો જોઈએ-કસારિ જે પ્રચલીત રિવાજે આખ્યામાં છે, તેમાં કેટલું સત્ય રહેલું છે, તે આ લેખ ઉપરથી સમજાશે. દીંદુ કામ કરતાં પારખી અને પાણી સોકામાં અટકાવ વધારે દિવસ પાળવામાં આવે છે. પણ " સુધરેલા " દેહોમાં ગીમકુલ પગસો નથી, અને તેની અસર દોડુસ્તાનમાં પણ જોવામાં આવે છે.

પ્રો. શીકેના લેખ નીચે પ્રમાણે છે:—

૧૮૧૪ ના યોગર મહીનામાં, તુરતનાં કાષેલાં અને પહેલીજ વખતના પુર મહારમાં ખીસેલાં શુદ્ધાતનાં ફુલ લેખકના ઉપર મેઝલમાં આવ્યાં હતાં, જે તેજે એક અઠડીને પાણીમાં ડુકાવ્યાં. બીજે દિવસે સવારે તે ડુકાવે ચીમગાઈ સુકાઈ ગયેલાં જોઈને તેને અર્થજો લાગ્યો. ધણીપરં પાંદડાં પણ ખરી પડ્યાં હતાં. (દંડા દેશમાં પાણી રાખવાથી ફુલ-આઈ કે વધારે દિવસ તાજાં રહી શકે છે.) આતું કારણ ચાકડીને પુછતાં તેણે જણાવ્યું કે આગરે કીચંધીજ તે જાણતી હતી કે ફુલ મરી જશે; કારણ કે અનુભવથી તેને માલમ પડ્યું હતું, કે જ્યારે તે રજસ્વલા દોષ તે વખતે, જેટલાં ડુકાવે તે અડકે તે જણા ફુલ મરી જતાં હતાં. લેખકના માનવામાં આ વાત આવી નહીં, તેથી તેનું કહેવું ખરું છે કે નહીં તે શોધી કાઢવા જીજે મહીને અખતરો કરો જોવાનો તેણે ધરતો રાખ્યો. ચાકડીને અટકાવ સપ્ટેમ્બરની દસમી તારીખે કરે યોગ્ય. બીજે દિવસે, રજસ્વલા ન હોય તેથી એક બીજી સ્ત્રીની સાથે એક માળો પાસે તે ચાકડી ગઈ, જેણે દરેક સ્ત્રીને ત્રણ ત્રણ જાતના ફુલ-એક એનીમોન (anemone), એક ચૌદ ચુરસાવડી (chrysanthemum) અને એક સુરજ મુખી (sunflower) તાજાં કાપીને આપ્યા. આ ફુલ પોતાના લાથમાં ગ્રાહી દસ મીનીટ રસ્તે ચાલીને, લેખકને ઘેર-જન્ને સ્ત્રીઓ આવી, તે વખતે ચાકડીના લાથમાંનાં ત્રણે ફુલ ચીમગાઈને નમી ગયેલાં જણાયાં. સોળ કલાક પછી એનીમોન (anemone) નાં ફુલ ઉપર કીરમજી સીટીયો દેખાવાં લાગી; ચોરીસ કલાક પછી વલન સુકાઈ ગયું, અને અડવણીસ કલાક પાંદડાં ખરી ગયાં. બીજાં જન્ને જાતાં ડુકાવે પડે તેવીજ દાલત થઈ; ત્યારે પેલી બીજી સ્ત્રી જે રજસ્વલા નહોતી, (જેનો ઉપરનો દરેક ઉપયોગ કર્યો હતો) તેનાં ત્રણ ફુલ અડવણીસ કલાક પછી પણ વલન તાજાં દેખાતાં હતાં, આ અખતરો સપ્ટેમ્બરની આરમી તારીખે રહી અજમાવતાં ચાકડીનાં ફુલ માત્ર ત્રણ મીનીટનાં સ્પર્શ પછી બીજી સ્ત્રીના ફુલ કરતાં વધારે ચીમગાઈ ગયેલાં માલમ પડતાં હતાં. અને બીજે દિવસે એનીમોન (anemone) વલન કીરમજી રંગનું થઈ ગયું હતું, અને તેની

પા ડીની કીનકની વજન ગણેલી હતી સપ્ટેમ્બરની તેમજ તારીખે ફરીથી અભ્યાસતા એની (1000 mg) ના કુલ ઉપર નહીં જેનો અસર થયેલી જણાતી હતી, માત્ર પાંદડીની કીનકની કીનકની ૨૦ ની ઘસાની સરખાતે હતી, બીજી જાતના કુલ કરતા વધારે સારા રસા હતા જામને એ થે દીવરે બંને સીંગીનાં કુલમાં કામ ૧૫૫ ફેર દેખે તે નહોતો.

ગાંધી પાત્ર અને તે ઉપરાંત પ્રકૃતિ ઉપર રસાયણની અસર થાય છે, તેના ઘણા પુત્રના દત્તકથાઓ ઉપરથી મળે છે કાશ્મીરના માડવામાં કાશ ૧૫૫ રજસ્વલા અને દાખલ થવા દેવાની આવડતી નથી જો તેવી સ્ત્રી કાશ્મીરી વેલને આડે છે તે વેલ મરી જાય છે, તેમ તે જુલેલી વેલ ઉપર ચાલવા દેવાની આવડતી નથી, કાશ્મીર જો એ ચહે તે મોર ખરી પડે છે, જળ સુષક નય છે, અને નીચે વર્ષે તે વેલ કુલે કે ફળે નહીં અગર તદ્દા મરી જવાની ભારતી નહે છે બકિ બનાવના માં લોટની કણકમાં આવેલા લાવવામાં આવે છે તે રસાયણને કીધે બચ પડે છે તેમ કુવરની છત્રી (Mushroom) મોટી થતી આટકી નય છે, વળી એમ કહેવામાં આવે છે કે નાગી રસાયણ સ્ત્રી પાસે આવડાન આડ ઉપરના છત્રકમાં ખરી પડે છે મેટ્રોડ્રુસ સ્કોપ્સ (*Metrodrua Scopas*) જણાવે છે કે મન્થિરીડિમ (*Cantharidis*) નામની ફેલ્સા ઉપવાસી મળેલા રજસ્વલા અને નાંધ સુધી ઉધાડા થયે રાખી કુલથી બચ દગે, વળ છોડી નાખી, જેવરમાં ચલાવવાથી કપોડા સીઆ (*Cappadocia*) નામના પ્રદેશમાંથી હાંકી કાઢવામાં આવી હતી. જે રજસ્વલા સ્ત્રીથી દારૂ, સરકો કે બીજા બાકી નય છે, એવી સ્ત્રીઓને દારૂની બહુઓ પાસે દાખલ થવા દેવામાં આવતી નથી - મુરખના બનાવનારા અને કુલ વેચનારા, જળ કુલને રજસ્વલા સ્ત્રીઓ ન આડે તેટલા માટે સાવચેતી રાખી ખીન કામમાં રોકે છે. કુમીબ (*Carbide*) નાં કુમળાં પાંદડાં વેળા પાછ ન નય માટે સોજામાં સેકામાં રજસ્વલા સ્ત્રીઓને જર્મનીના ન્યુરનબર્ગ શહેર પાસે કામ કરવા ખાસ રોકવામાં આવી હતી.

વગરે અખતરા કરવા લેખકને ગાલમ પાડ્યું કે કેટલીક રજસ્વલા સ્ત્રીઓની કાંકાનાં ઉપર કાંઈ પણ અસર થતી નહોતી અને આ દારૂને લીધેજ ઉપરની દત્તકથાઓને નહેમ તેરીકે ગણવામાં આવી હશે ૧૯૧૮ ના ઓક્ટોબર મહીનામાં ફરીથી અખતરા કર્યો, તે ગાલમ પાડ્યું કે રજસ્વલા આકરડીએ જો રજસ્વ મોહાં હાથે પહેલું હોય તે કુલ ઉપર કાંઈ પણ અસર થતી નહોતી, અને કુલે ઉપર પુષ્કળ આસોશિત નાખ્યો હોય તે પાંચ કાંઈ અસર થતી નહોતી આ આકરડી અને રજસ્વલા નહોતી તેની પેલી ખીન બાક (*Control*) એ બંનેને દોષ, ખાંડ, દૂધ, અને ચીરંટ Yeast (આવેલા લાવના જાત) આપી કે (*Cake*) બનાવ્યા હતા. જાણ સરખા માપતુ બંનેને આપ્યું હતું, તે છતાં રજસ્વલા આકરડીના કે માત્ર ૩૮ સેન્ટીમીટર (અઢી સેન્ટીમીટર - એક ઈંચ) કુલીને ઉગા થયે તે ત્યારે ખીન બાકના ખાસ સેન્ટીમીટર ઉગા થયા આ નધારે હયા કેકતુ વચન ને સે *Germination* (ચક્ર આમ-વહર ક્રીન) થયુ ત્યારે આકરડીના કેકતુ વચન માત્ર ૫૦ - ૬૦ થયુ કાચન નળાંકો (*Test Tube*) માં અભ્યાસતા ચીરંટ (*Yeast*) ની ઓવાડમાં વધારે થવામાં છ થી ૨૬ કલાક વાર લાગેલી જણાઇ

કિલોગ્રામ અને નન-યુઆરીમાં અડધા વખતે વધારે શોષણ કરતાં માલમ પડ્યું કે આકરડીના પરસેસમાં જે રહેલું છે, પણ યુકમાં નહોતું તેમ લોહીના પછી જેવા પ્રવાહી ભાગમાં જે નહોતું, પણ લોહીના લાલ રક્તકોષોમાં (Red corpuscles) માં ધણું જે હતું, તેથી એમ જણાય છે કે લાલ રક્તકોષોને રરતે જે સરી જતા આવે છે. આ જે તાપથી નાશ પામતું નથી. ૧૦૦ ટીકો સેન્ડીટ (ઉગળા પછીની ગરમી) તાપમાં પંદર મીનિટ સુધી લોહીને તપાવતાં પણ આડખાન ઉપર અસર કરનારી જેતી ચક્તિમાં કાંઈ ખ.સ ફેરફાર થયેલો જણાયો નહિ. લેખકને એમ લાગે છે કે આ જેની શોષથી જીવન નવા માર્ગે જઈશે, અને જંતુનાશક અસર જે જણાઈ છે તેને લાભકારક રીતે ઉપયોગમાં લેવા સાફ વધારે શોષણોળની જરૂર છે.

પ્રો. શીકનો ઉપરનો લેખ વાંચ્યા પછી આપણા રિતરીવાળે ત્રીજે શોષણેન મનાવી જરૂર છે એમ સમજાવેલું. પશ્ચિમના વિદ્વાનો પાસે કરે તેવો ખરા, અને આગળનાં પ્રોટા છે એમ દરજ્જા સુધી મનાય છે. તે હારકાની છાપ લઈને આવેલો ઉપરનો લેખ આપણી આંખો ઉપર આવેને બોખચાળી થશે એવા આશા છે.

અધ્યાસી.

(સાદીત્ય)

વિધવા માતાના લાઠ.

શ્રમલાલ ધાલજીની સ્ત્રી રમાબાઈ ગામડામાંથી આવેલી અને ગામમાંના અગાન લોકોમાં ઉઠેલી હોવાથી પતિ પુત્ર વરફ કેવો રીતે વર્તવું તે તેને ગામૂમ નહોતું. તેના ધણી સરકારી અમલદાર હતો અને લોકોમાં તેની ઇજ્જત ધણી સારી હતી પણ આ સ્ત્રી અગાન હોવાથી તેને તેની વરફથી જરાપણ સુખ નહોતું એક સમયે તેને જહારગામ જવું પડ્યું અને ત્યાંની દવા ખરાબ લાગવાથી બીમાર પડી ઘેરે આવેલો પણ સ્ત્રી અગાન હોવાથી મંદનાડમાં ચોખ્ખું સારવાર ન ચલાવી તેનું આર્યોત્ત મરણ થયું તેથી રમાબાઈ વિધવા લઈ પરંતુ તેને એક દરિદ્રાસ નામનો પુત્ર પાંચ વરસનો હોવાથી તેને ને તરફથી દોહાલો દત્તો. તેથી યોગ દિવસ રોષ કુટીને પતિનું દુઃખ પીસતી મહ. અને ઘરમાં જે કંઈ થોડું થયું દ્રવ્ય હતું તે નેની વેચીને પોતાનું તથા પુત્રનું પેટ ભરવા લાગી. તે પણ દ્રવ્ય ખુટી ગયું ત્યારે પોતે દગલું દળીને પણ પેટ ભરવા લાગી પરંતુ ધણી જીવતાં જે સારું સારું ખાવાનું પહેરવાનું મંગતું તે બધું જૂની જવાઈ અને જેમ તેમ કરીને દિવસો પૂરા કરતી હતી, જેમ એક જંગમી પણ લોકોને હાનિ દિવસ પૂરા કરે તેમ તેને સિવાય મજૂરી કંઈ મજૂરું નહોતું. માત્ર વરસનો દરિદ્રાસ થયેા પંજુ રમાબાઈ અગાન દેવણી તેને જણવા ચોકલતી નહોતી પણ પાટોલમાં રહેનારી સ્ત્રીઓએ વારંવાર મલામત કરવાથી એક અધ્યાપક પાસે તેને જણવા મોકલ્યો. પરંતુ આ દરિદ્રાસ માતાના અગાન સંસ્કારથી જડ જેવો જુદિમાં મંદ દત્તો અને લડવામાં તોફાનના હાંસીમાં અને રમવામાં તૈયાર હતો તેથી તેને જણવાનું લડવા નહોતું તથા જણવાનું

પણ ચડતું નહોતું. જ્યારે બીજા છોકરા એક વરસમાં બે ચોપડો વાંચી બહો તૈયાર થઇ ગયા ત્યારે આ હરિદાસને સો સુધી આંક પૂરા નહોતા આવડ્યા.

એક વખત સરકારી શરીફો પાઠશાળા તપાસી ત્યારે હરિદાસના માટે અધ્યાપકને કંપો મળ્યો તેથી બીજા વખત જ્યારે હરિદાસ બહુવા આજ્યો અને અડપલાં કરતા માંડ્યો તથા બહુવામાં ચિત્ત ન રાખ્યું તે વખતે બે ચાર સોટી અધ્યાપકે લગાવી દીધી. જ્યાં માત્ર પડ્યો કે આ હરિદાસ બદમાસનો સરદાર જની મોટા જોરથી રહવા લાગ્યો અને અધ્યાપકને ગાળો દેતો દેતો ઘેર આજ્યો.

છોકરાને રડતો દેખી તેની માતા એકદમ બહાર ચાલી. એટલે માટે હાથ ફેરવી બોળામાં એમાંથી પૂઝવા લાગી કે કોનો દિવસ હતો છે કે તને ખરવા તેની હિંમત થઇ છે. બોલ જલંદી, તેની ખબર લઇ આવું અને તેને તને મરવા જવલ રવાદ ચખાડું!!! હરિદાસે શિક્ષકનું નામ દીધું ત્યારે રમાબાઈએ અધ્યાપકને દશ વીર ખરાય ગાળો દઇ કહ્યું—ખસ! હવે તારે બહુવા જવાનું કામ નહીં, કદી શિક્ષક માં બે અને તારૂં લોહી સુકાઇ જશે અથવા માદો થઇને મારી આજ્યો જેવો વહાનો તું મરી જાય તો મારી આજ્યો છઠ્ઠી રદ થઇ જશે માટે હવેથી તારે બહુવા ન જવું.

માનો દિવસ તો રાખવા પીસવા વજેરેની મજૂરીમાં મૂકા થતો પણ હરિદાસને કંઈ કામ નહોતું તેથી દિવસ પૂરો કેમ કર્યો તે મોટી ચિંતા હતી. બીજા છોકરા ખેલતા ત્યારે ખેલવા જતો પણ જ્યારે બીજા છોકરા ખેલનારા ન હોય ત્યારે તેણે શું કરવું તે મોટો વિચાર થઇ પડ્યો?

શહેરમાં કેટલાક રખડેલા નાના છોકરાઓ જ્યાં જુગાર ખેલતા ત્યાં આ હરિદાસને જવાની ટેવ પડી અને ત્યાં જ છોકરો જુગારમાં કમાતો તે ખુશ થઇ જ્યારે મીઠાઇ લઇ આવતો ત્યારે આ હરિદાસ તેને હાથ જોડી બીજાની માફક કંઈ માગતો ત્યારે આ છતેલો જુગારી થોડી મીઠાઈ તેને પણ આપતો એમ કરતાં કરતાં જુગારની સોમતમા જુગાર ખેલનાં અને મીઠાઇ ખાતા શીખ્યો પણ તેની પાસે કંઈપણ પૈસા ખેલવાના ન હોવાથી તેની માથે કાંઈપણ ખેલતું નહોતું પણ બીજા માગતા કાંઈ વખત પાછ પૈસા તથા મીઠાઇ ખાવા મળતી હતી. માનને પણ કાંઈ વખત હરિદાસ મીઠાઇ ખાવા આપતો તથા પાછ પૈસા આપતો તે વખતે તેની મા તેને બોળામાં બેસાડી ખુબ લાડ કરી ખુશ કરતી તેથી હરિદાસ માતાને વધારે પ્રસન્ન કરવા નવી નવી કળાઓ મીઠાઇ ખાવા માટે ખેલવા લાગ્યો.

જે કાંઈ છોકરો નાનો હોય તેની પાસે પાછ પૈસા હોય કે ખાવાનું હોય ત્યારે જુગારને હરિદાસ લઇ ખાઇ જતો અથવા લઇને દોડી જતો. નાનો છોકરો તેને પકડી શકે નહીં લડી પણ શકે નહીં તેથી રોઇ રોઇને રૂપ રહેતો.

એમ કરતા કરતાં તે હરિદાસને એટલો જધી ખોટી આવડત પડી ગઇ કે તેને હવે મીઠાઇ ખાધા વિના ચાલેજ નહીં તેથી રાજ બે ચાર છોકરાને સનાવી તેની મીઠાઇ ખાઇ જાય અને વખતે મારામારી પણ કરે પત્તુ તેને નાનો જાણી પણ ખરા મોટા છોકરા મારતા નહોતા તેમ તેની સાથે લડતા પણ નહોતા તથા નાના છોકરાને તે કાળ સમાન હતો

એ ત્યારે જુનીને મીઠાઈ ખાઈ જવામાં ને એક નાની છોકરીએ લંગરા તરીકે પ્રતિદ વ્યવસ્થા કરે.

એક વખત ગુમાસતાના ઘર આગળ એ આ નાનાં છોકરાં પોતાની આંખો સામે તેના ઘેરે આવી તેની આગળ ક્યાંક ફરી કે દરિયાસ મેળ મેળ નીચે જુનીને ખાઈ જાય છે. તથા પૈસા છુટી લે છે તે લક્ષણ સાર નથી માટે હવે તેને મનગદની દેવો.

રંગીમાઈ આખો કાદી પોતાના છોકરાને હાથ પકડી તે બાઈઓના દેખતાં તેને એ આ ધખમા મારી કહેવા લાગી કે આ મારો એનો એક છોકરો પણ તમારી આંખોમાં ખુલે છે. તમે જાણી લેશો સમને મારી નાખો. એણે કદી મીઠાઈ લીધી તેમાં તમારા ઘરમાં શું એટલી પણ દયા નથી? કે મારો છોકરો જરા મીઠાઈ ખાય તે પણ તમને મદન થતું નથી કે જો તમને દયા હોય તો તમારા છોકરાને આખો તે આગ છોકરાને પણ આપજો કે તે ફરીથી પડાવે નહીં અને જો ફરીવાર ફરવી હોય તો જીવતાજ તેને મારી નાખજો કે મને લડતું ન પડે.

ખાઈઓ સુશીલ હોવાથી કહ્યાવાતું મો કાળુ દરીને પોતાના ઘેરે આવી અને ફરીથી પોતાના બાળકોને સ્તનપાની દીધા કે તમારે મીઠાઈ લઈ ઘરનાં બેઠોને ખાતી પણ મદાર લઈ જવી નહીં કે ફરીથી આ ધાપલ કે કસેલ કરવો ન પડે. આ પ્રમાણે જ્યાં છોકરાં તેનાથી દરીને આલસ લાગ્યા તેથી દરિયાસને મીઠાઈ ખાવાની મળી નહીં.

જ્યારે દરિયાસને મીઠાઈ ન મળી ત્યારે દિગ્ધે મામમા દરમી લાગ્યો ત્યારે માગે મારીને જોવા ગયો અને જ્યાં કોઈ ધ્યાન પડેલોજનાર ન હોય ત્યાં જોઈ મારો જે હાથમાં આપ્યું તે લઈ રસ્તો પકડવાતું શીખ્યો અને કાલજાન પકડાવે. તે રડી ગઈ ને કે થોડો માર ખાઈ છૂટી જતો. ખરાબ આલ પડેલી બહુ કુટુંબીથી છૂટે છે તેમાં પણ જ્યારે કોઈને મને ત્યારે તે જગતની વાતજ શું કરવી? એક સમયે જ્યારે તે પકડાયો અને ધક્કી માર પડી તો પણ તેની માતાએ કહ્યો આ તમાને જહલે વધારે લાડ કરી તેને સતેલ્યો તેથી તે બાળક હવે પડે. મોટ થયો અને નાની ચોરીએ કરવામાં એમાં નીકળ્યો.

જુનારીઓ જેમ પેનાની સીજ આંધી હોમતે વેગી દે છે તેમ આ ખખ ચોરીને માલ મગે તેને આંધી હોમતે વેગી રોકડ નાહુ માને આગતો તેથી મહીને જોકે રૂપિયા લાવતો થયો અને મા નજી તેને વારના મીઠાઈ જનાની નાખી તેને ખુલ કરવા લાગી. માએ જુનારું છોડી તેની ચોરેલી વસ્તુ મજાગવાતું તથા વેચવામાં મદદન કરવાનું માથે લીધું તેથી તે દરિયાસ એક નિપુણ પડ્યો ચોર નીકળ્યો અને દરે કોઈ મોટી ચોરીની છંદાથી જવા લાગ્યો કે જો એ ચાર દળગતો માલ હાથ આવે તો ચોળની ચોરી કરવી મહી જાય તથા ચોડી ચોડી ચોરીમાં માર ખાવો પડે, પકડવાતો જાય રહે તે કોઈ નહીં પણ જો ધન હાથ આવે તો લઈને નાસી જવાની છંદા રાખી હતી.

તેની માતા તેને સદાયક હોવાથી તેણે ખુબ દિવસ રાખી રહે કરવા માંડ્યું તેમ જ તેને એક મોટી રકમનો માલ દુધમાં આપી ગયો.

એક ધનાઢ્ય જાને જલ્લવરણમાં એક પુત્ર થયો તે જ્યારે એક નાના નોકર માથે જલ્લવરણ નહોતો. અને તે જાને જલ્લવરણ માથેના પાંચ ગાયે ધરથી નીકળી જ્યાં બીજા હોદ્દા ખેલતા હતા ત્યાં જોવા હતા રહ્યા. નોકર ખેતવામાં હોંડીયાર હોવાથી બીજાં હોદ્દા બેસી બગ્ગ થયો અને એક દીલથી તેમાં બગ્ગ જવાથી રોકના હોદ્દાની ચિંતા પણ તેને મનમાં ન રહી.

બીજા હોદ્દા જ્યારે આમ તેમ હોદ્દા અને રોકના પુત્ર પાસેના ચોનરા ઉપર બેઠો. પણ કોલામના દિવસ હોવાથી રાત જલ્લવરણ પડવા આવી અને અંધારું થયું પણ રમતાં-ત્રાનો દાત પૂરો થયો નહીં. ફક્ત હોદ્દાને અમરાધ રહ્યા હાથે તેમાં આ અમરાધ દરિદાસ ત્યાં આવી લાગ્યો, અને તેના હાથ પર દાનમાં બે હાથરુડું ધરેલું. હીરા માણેથી જલ્લવરણ દેખાને ખુશ થઈ ગયો અને હોદ્દાને કહ્યું કે ચાલ તારા ઘેર તને પહોંચાડી દઉં, તારા આપ તને બોલાવે છે ! વાર ન દર ! હોદ્દાને નાનો અને જલ્લવરણ હોવાથી તેને વિશ્વાસ આવ્યો, રોકો અંધ થયો અને દરિદાસ તેને લઈ રસ્તે પડ્યો. આમ તેમ બે ત્રણ આડી શરીરોમાં શરીર કંધે રસ્તે ચાલવા લાગ્યો ત્યારે હોદ્દાએ કહ્યું કે મારું ધર તો ચેલી જાણુ છે આમ ક્યાં લઈ જાય છે, હું તો તારી સાથે નહીં આવું. ચાલ ચેલી તરફ, જમ કહી દાડ પાડી હોદ્દાને દેખો રહી મેલો, પણ આ દરિદાસે જોયું કે આ સીધો આવે તેમ નથી તેથી તેની લઈ જઈ ખુલામાં ખેંચી લઈ જમનમાં બેસાડી પાસેની આદર તેના ઉપર નાખી કહ્યું કે આમ જ્યાં લઈ જાઉં ત્યાં ચાલ, ચેલી કાંઈ તારું રહ્યા નથી ! વધારે બોલીક તો મળુ થાપી દઈ મારી નાખીશ !

હોદ્દાને ચમકી ગયો અને વિતા બે.સે તેની સાથે મેલો દરિદાસ તેને સહેર માર પાણી જલ્લવરણ અમરાધના રસ્તે લઈ ગયો અને ધીરે ધીરે બે માંડ જઈ ઉગડ જમનામાં તેને મુક્યો તથા તેનાં જ્યાં ધરેલું કાઢી લઈ એકથો મુકી આવવા માંડ્યું તે વખતે તે હોદ્દાએ કહ્યું કે મને એકથો મુકીને ક્યાં જાય છે ! મારું ધરેલું જાણું આપ અને મારા ઘેર લઈ જા, મારા આપ મારી વાટ જોતા દઉં !

દરિદાસે જોયું કે આ જવતો રોકે તે કાંઈ દિવસ પડવાનો હર રહેતો. મારે એને જવતો રાખવામાં માર નથી એમ વિચારી તેની પાસે જઈ તેનું મળું કાઢી કેમકે જાણતે નિર્દયપણે મારી નાખે ત્યાં અવાપર કુવામાં કેંડી રીપો અને પાટો ઘેર આવી મેલો. નોકર ખેડને જ્યારે આવ્યો ત્યારે રોકના હોદ્દાને ન દેખવાથી આમનેમ સોધવા લાગ્યો ત્યારે ન મળવાથી રોકો રોકો ઘેર આવી હોદ્દાને ખેતવામાં જવાની ખબર રોકને આપી. એ તો એક પુત્ર ધરેલું માથે શુભ ચવાથી રોકને વધે કોવ ચડ્યો અને નોકરને ખુશ થઈ ધમકાવ્યો કે, જા મને ત્યાંથી મળા હોદ્દાને રોકો લાવ નહીં તો પેલીસમાં પકડાવી તારી ખમર લેવડાવીશ.

રોકે અજાત હોદી મધ્ય મારે સરકારમાં મીનજીભેનિ જવાની રાતને મળું દ્રવ્ય આપી તે હોદ્દાની રોક કરાવી પણ અંધ પતો નહીં. ધર ધર હુકાન હુકાન મહી મહી ત્રણ દિવસ મુકી રોક કરવા હતાં પુત્રનો પતો જલ્લવરણ નહીં, ત્યારે રાજાએ સહેર મારે ઉગડ જમનમાં કુવા, વાવડી, ખજાં ખવડાના રોક કરવા રોકે રોકીય નોકરના ત્યારે હોદ્દાનું અવધ મેલું મગડું કુવામાંથી મળી આવ્યું. અને જલ્લવરણથી હોદ્દાના મુકાને રોકે જી.ગળી

ગળને ઠંથું કે, મડદું તો મળ્યું પણ માથ મળતો નેહજી તથા તે ખુન કરનાર ગોરી કરનારને પકડી શિક્ષા કરવી નેહજી. રાત્રીએ પણ નેનાગજીને તુર્ન દુઃખ થયો કે કુતા પાસે નેના પગ હોય તો માણસનો પતો લગાડો. ધરણું ચોખા આપે છે પણ તેથી પડેનાર આગળને કેટલું તુકસાન છે તે શેકને પ્રથમ લોકોથી ખચર મજેની તથા ડાલા માણસોએ તેને વાર વાર ચપ્પાની કરી હતી કે, આમાં ખેડાં લાડ કરી આગળને ચોખ વાસ કરતાં વિચાર દાન આપી તેને પોતાને જ રતન સમાન બનાવવાની આચરકતા છે વિગેરે પણ કહ્યા છતાં આ શેક પોને પુરાણા જમાનાનો હોવાથી હથડું ડાલા માણસોને ઠાકો આપનો કે નેના ધરખાં દાગીના હોય પુત્ર હોય રૂપીઆ હોય તેજ ધરણુંથી દીપે, નિર્નાગીઆ પુણ્યદીને પુત્ર વિનાના તથા ધન વિનાના કંઈથી છોકરાને પડેરાની ઓઢાડીને ખુશ —યાય ! ખચરદાર ! તમારે મારા છોકરાની વાત ન કરવી ! નજર લાગશે તો મારા છોકરા મદિા ધધ જશે આવી રીતે તે શેક બીજાને ધપકાવતો હોવાથી તેઓ તેની કથા ખાતા હતા કે કેમ વખત આ કાંતે દાગીના ગુમાવશે અથવા કાંતે આ છોકરાને ગુમ થશે ! પણ જ્યાં મુઠી રાત્ર સતાપીસ હોવાથી કાંઈક ન જાધે ત્યાંમુઠી આવ્યા અતઃન માગાપો પોતાના છોકરાને પોતાના હાથેજ મરાવવા ધરણા પડેરાની જીવી આદત છોડાના નથી અને આપણે કદાચ કહેવા જઈએ પણ જ્યાંમુઠી પૂરનો ટોરો નદી દેખે ત્યાં મુઠી આ માનવાનો નથી, તેથી દરે તેને કાંઈ કહેવું પણ નહોતું તેમ તેમ શેકે પણ મારા દાગીના બનારી પડેરાથી તેને એક નોઢર સાથેજ ફેરવવા મોકલે હતા પણ પોતાના છોકરાની ચિંતા નેટલી પોતાને હોય તેટલી નેકરને ક્યાંથી હોય ? અને આખરે છોકરા તથા ધરણાને જલશે કીડાએ આધેતું મડદું દેખવામાં આવ્યું ત્યારે તે શેકનું મોઢું કાણું કયામ ધધ મુઠું પણ તે મારનારને શિક્ષા કરાવવા જલન દળશે રૂપીયા અથે કરવા ગાડ્યાં.

પેલા ડાલવા માણસો વિચારતા હતા કે ધનવાનોની બુદ્ધિ કેટલી દુટ હોય છે કે પોતાના ધનનો મદુપયોગ કરવાને જલને પોતના હાથે છોકરાને લાગમાં નાંખી દેવે પાડું દ્રવ્ય બગાડવા મોકલે છે ! તે કરતા સુગ પુણ્યના મર્ગે ધન ખચરી પર લોકનું દિવ સાથે તે કેટલો કાચકો થાય ! મારનાર દલી પકડાતું ગંભી જશે તો પણ તેની ડાકરો જીવનાર નથી તેમ વિચારી પાડું શેકને સમજવવા લાગ્યો કે લાખ ! દરે તું જલ છે, કાંતે તને દોડ દીધો, તારી બુદ્ધિ બહુ યજ અને અમારું કેટલું ન માન્યુ, દરે પણ સમજ અને તારો પેસો ધરખાં લગાડી પંચાર્થ કરી પર બચતું દિવ સાથ દરે તારો છોકરો મરેલો જીવો થવાનો નથી. બધું સમજ અને ધન કેમ કમાવે છે ! છોકરા મારક તારું મન્ય પદ દરે નજક આવે છે તે ક્યાં સમજતો નથી ! શેક જલ હેતવાથી મોંઘ તમજશે પણ છોકરાના મારન રતી શોધ ક્યાં વિના તેની જાણડી પણ માને નેમ નહોતી તેથી તેજે શોધ કરતાં આખરે દાગીના સાથે પેલા દલીદામને પકડાવ્યો. સીપ છઝોએ પણ અગેક ધીકનગેા કરી છ માસે નાસેલા દરિદાસને પકડી કાઢી દતો અને જ્યારે કેટલાં કેમ આપેા ત્યારે દરિદાસે ખર ખાજ કળ્યુ કહ્યું કે મેં અર્થો છે, અને યુનોડ સાગિત થવાથી તેને શોનોતી કિલ્લો દુકમ થશે.

હાંતીના દિવસે મેંકડો માણસો તેને શોમીએ આનો જોવા આખ્યાં દતાં અને નેની

પુત્રીમાં આવે તેવો અભિપ્રાય આપતાં હતાં, કોઈએ કોઈનો દોષ કાઢ્યો, કોઈએ રાજાનો દોષ કાઢ્યો, કોઈએ કવિનો દોષ કાઢ્યો, કોઈએ જોશી રીવાજનો દોષ કાઢ્યો કોઈએ છોકરાનો દોષ કાઢ્યો, પણ કોઈએ છોકરાની મતની દોષ ન કાઢ્યો તોયે હરિદાસના મનમાં બહુ લાગી શાબ્દ કે બધામાં અધિક પાપથી તો મારી માતા છે અને તે કુશળ ક્ષેત્ર જમી નવ્ય તે તો નહીં ખેડું! માટે હું તેને જીવતા જીવતા શિક્ષા કરી જાઉં.

જ્યારે ફક્ત ચકાવવાનો અમલ થયો ત્યારે તેને એજ સમયે સીપાઈએ પૂછ્યું કે તારી છાત્રા કોઈ આવી રહી હોય તો શીઘ્ર બોલ તારી આ હેલી થીઓ નવ્ય છે. જન્મ થયો ના થયો જોયો છું અર્થ જણાય!

હરિદાસે મોઝાને પ્રાર્થના કરી કે બાઈઓ! એક માંડી પ્રાર્થના છે કે મારી વહાલી માતાને બોલાવો! તેને મારે વાત કરવી છે તે મારા મનમાં રહી જશે! હોયે પણ આશ્ચર્ય કરી તેની માતાને બોલાવી લાવ્યા અને મા બેઠે પરપર પ્રેમથી અંત થીઓ ભેટયા તે સમયે મુને કહ્યું; માતા! તારી જીવ કાઢ, હું સુખી થઈ જઈ અને ફક્ત એક માંડી માતાએ જીવ કાઢી ત્યારે હરિદાસે પોતાના હાંતમાં એકલા જોઈ કચડી કચડી જુદો પાણી કે સુત્રી-માંથી જંગ સીપાઈનું કાઢ્યું અમલ પડે છે!

માતા હાથ આપ કરવા લાગી. દબારો મોઝા તે કુદ છોકરાને ધિક્કારી મોઝા કાઢી મારવા તેવાર થયા પરંતુ સીપાઈએ તેમને રોક્યા કે હવે તેને ફક્ત ચકાવું નહીં. મારવાથી અધિક શું છે તે વખતે છોકરો હસી પડ્યો અને જોઈએ કે હવે હું સુખી થઈ જઈ જાઉં. પાપી માતાને ચોખ્ખું દંડ કરવાથી હવે મારો જીવ ચાંત થયો છે!

મોઝા વિચારમાં પડ્યા કે માતાએ શું પાપ કર્યું છે? તે માતા જોખમી થવાથી મોઝા શકશે નહીં તથા છોકરો ફક્ત ચકાવવાથી રહી જશે તો ખરી વાત કોણ કહેશે? તે માટે જવા મોઝાએ સીપાઈને કહ્યું કે પ્રથમ તેની વાત સાંભળી પછી ફક્ત ચકાવોદો પરંતુ છોકરાએ રાજા સિવાય તે વાત કોઈને પણ કહેવા ના પાડવાથી રાજાને બોલાવ્યો અને છોકરાએ માતાની વાત કહેવા માંડી- રાજા સાહેબ! જ્યારે હું નાનો હતો ત્યારે મારી માતા અને જો તે વખતે બનવા મોહલત અને રસ્તામાં ન રખડાવત તો આ મારી દુર્લભ કેવી રીતે થાત! પ્રથમ તો નાનું બાળક રમતીયાળ હોય, રમતમાં જીવ હોય, બહુાય નહીં ન આવડે તે જન્મ મારે પડે કે હાલક બેવ મહત્ત્વ છોકરો ચમકે તે વખતે જો મા બાળકનું ઉપરાણું હોતો છોકરો તો પ્રથમ ખુશ થઈ જાય પણ તેનો અભાવે દિવસ કેવી રીતે પૂરો થાય તે વિચાર તેની માતાને હોયો નેહજો! અધ્યાપક દોષમાં આવી કદાચ મારે તો વખતે વધારે માર ન લાગે તે માટે એકાદમા માખાએ અધ્યાપકને સમજાવવો નેહજો પરંતુ બાળકને તે જો તેમ સમજાવી પાછો બનવા મોકલવો જોઈએ

○

બાળક અને પાછી બેરબર છે જેવા રંગમાં મુકો તેવા રંગમાં મદલાઈ જાય! હું જો જુગારની સોખવમાં મીઠાઈ ખાતા ન શીખ્યો હોત તો મારી અને મને મીઠાઈ મારે ચોરી કરતો ન કરવો પડત! વળી આ મેમજ બાળક જ્યારે મીઠાઈ લઈ આવ્યો ત્યારે કપાઈ

લાગ્યો તે પૂછવાને બદલે પણ દરમિયાન માલ આપા તેવાર યજ્ઞ ગઢ અને મને દિવસે દિવસે ચોરી કરતો બજવા છતાં મને વારવાને બદલે મને આજે પકા ચેર અને ખુતી તરીકે લોકમાં ફેળેત કરાવી છુરા દાસે મરાવી દુર્મતિમાં પડેલાં છે અને મારો અમુક અનુભવ જન્મ વ્યર્થ કરાવે છે ! હા ! ફરીથી હું અનુભવ જન્મ કેવી રીતે પામીશ ! રાત્રને આવી વાતો સોંબળી મનમાં ઘણી દયા આવી અને બધા લોકોને પૂછ્યું કે આ છોકરાને ફાંસી ચડાવી તેની છાંદણી રદ કરવા કરતાં બે થોડ વખત તેનો યતોદ માથે કરી ચારે રસ્તે ચાલવાનું ફરીએ તો કેમ !

છોકરાએ તેને ટેકા આપ્યો અને બધાએ જોઈથી અવાજ કર્યો કે થોડ વખત તેને જીવન દોરી આપવી જોઈએ ! બીચોરા જ્યારે આટલો પચાતાપ કરે છે તથા તેની બહુ નાની ઉંમર છે, વિના બાપુ પણ તેની આવી સુંદર વાણી છે તો તે બધા પછી શું શું સાડે માર્ય નહીં કરી શકે !

રાત્રને શેઠને પૂછ્યું કે જ્યારે તમારી જલ્દવાંદયા છે તમારે પુત્ર નથી દેવે થવાની આશા પણ નથી, ધન પારકો કોઈ ખાઈ જાયે તે કરતાં તમનેજ બે આ પુત્ર ચોપવામાં આવે અને તેની બજવાની તમનેજ કરવામાં આવે તો તે સુધરી તમારું નામ કેમ નહીં રાખે !

શેઠે પોતાની પત્નીને રાત્રની બધી વાત સુમળની તથા તેને કૈય આપ્યું કે દેવે આપણે જ્યારે જલ્દ થઈ છીએ ત્યારે આટલો પણ પરમાર્થ અંત વખતમાં આ માટે ન કરી જઈએ ? તેની પણ સુસુદ્ધિ યજ્ઞ ગઢ તેથી તે છોકરાને રોકને સોંપ્યો અને શેઠે સારા શિક્ષક પાસે બે વરસ સુધી જુગ બજાવ્યો. ધર્માન્ના શિક્ષકે પેટના પુત્ર માથે પોતલું બધું માર્ય હાડી તેને બજાવ્યો.

શેઠની જલ્દાવરથામાં કાંઈક અધિક સુખ દેખવું લખ્યું હશે જેથી આ છોકરો બહુ વાગાં જોડેલો સરસ નીદબો કે જે વિદ્યાર્થીઓ દશ વર્ષમાં અભ્યાસ કરી ચક્રવા નહોતા તે આ અંતથી બજવા મડેલો હોવાથી બે વર્ષમાં તેવાર યજ્ઞ ગયો અને જ્યારે મગને આ વાતની ખબર પડી ત્યારે શેઠને ખાસ બજાવજુ કરી કે આ વિદ્યાર્થીને દમણા બજાવવાનું બંધ ન કરવું તેથી વધારે નિપુણ શિક્ષકોને બેલવાથી તેને સોંપેલ. અસ્સવતીના વરદાન માથે આ વિદ્યાર્થી સાક્ષાત્ પુત્રીનો બદરવતિ બની ગયો અને રાત્રને તેને આપાધીશની જગ્યા બાપી તેની મજાત વધારી.

આ આપાધીશમાં એ ખુબી હતી કે કોઈ પણ સુનાદમાં નિરપગથીને અથવા સાપાધીને અધિક શિક્ષા કરવાને બદલે તેની મેલે પચાતાપ કરી પોતે તેના પાપથી અટકે તેની ખાસ યોજના કરી હતી. અને પોતે કેદખાનામાં જઈ તે કેદીઓની ખાતરી નખાવ કરી તેમની વર્તણૂક તપાસી જેવામાં અધિક ચોગ્યતા દેખાય તેને કરેલી શિક્ષાથી પણ ઝોડી શિક્ષા કરી હુદા થઈ હતી.

નાની ઉંમરના બાળકોને ફટકા મારવાકે કેદની શિક્ષા કરવાને બદલે કેદોગ કાળમાં ચોકવવાનું રાખ્યું હતું. એક વખત જ્યારે આપાધીય પોતે ગાડીમાં બેસી ફરવા ન જોવો ત્યારે તેની ખરી માના

અંકાં કપડાંથી છોકરાંથી, પત્નિવાતી જોઈ. તેને દયા આવતાં 'પૂર્વ' પ્રેમથી હેયું' બરાબર આવ્યું અને તેના અરજીમાં પડી પોતે પોતાનો જીમ કરડવાનો અપરાધ ક્ષમાવ્યો અને કહ્યું. હે જનની ! જો કે તારો અપરાધ ધણો મોટો હતો છતાંપણ જેમ દયાની આકાંક્ષા રાગ પાસે મેં રાખી હું છૂટો થઈ સુખી અવસ્થા પણ પામ્યો અને ધનવત પણ પામ્યો, પરંતુ મેં નિર્દયતાથી તારી જીભને તુકચાન કર્યું છે તેથી તું હવે કોઈપણ રીતે સારી થઈ શકે તેમ નથી તથા તારી પાસે કંઈપણ દ્રવ્ય ન હોવાથી છોકરાંમાં તને સ્વીકારે છે. અઠાઠા ! તારો કોલો અપરાધ હું કેવી રીતે વાળી આપું ? પરંતુ શીકર નહીં ધન અને સુખિય શું નથી કરી શકતાં આજથી તું મારા ઘેર ચાલ, પુરાણા ઘરને પડતું મુક, અને મારો રસોડામાં તને એકદમ ગળે ઉતરી જાય જીભને તુકલીક ન પડે તેવી રાખડી જેવી તારી ઇચ્છિત વસ્તુઓ પુરી પાડશે. આ પ્રમાણે કહી ગાડીમાં બેસાડી પોતે માતાને ઘેર લાવી નોકરોથી તેની ચોગ્ય વ્યવસ્થા કરાવી જનતી રીતે પોતે પણ સેવા કરવા લાગ્યો તેથી એક જૂનની કસર સિવાય બીજું કશું દુઃખ માતાને રહ્યું નહોતું.

માતાથી બોલાય તેમ નહોતું અને બોલ્યા વિના તેનાથી કંઈપણ સગવડ તેમ નહોતું તેથી પુત્રે એક સારા નિપુણ શિક્ષકની સહાયતાથી તેને ઇસારત વડે બહુતાં શીખવવા માંડ્યું. પ્રથમ તો જરા રહેનત પડી અને મા કંટાળો ખાવા લાગી પણ પુત્રે ધરકડી આપી કે 'આવાતું' બંધ થઈ જશે તો પૂર્વની પીઠા તને પાછી વગમશે તેથી માતાએ દિવન રાખી બહુવા માંડ્યું. એક વર્ષમાં બારાખડી આંક વગેરે આવડ્યું અને બે વરસમાં તે પેતે પત્રો લખી પોતાના વિચારો જગતને જણાવા લાગી. સારાં પુરવટાંનો સંચદ કરી માતાને પુત્રે ખતાવ્યું કે બહુવામાં તથા બહાવવામાં કેટલો આનંદ છે તે હવે તારાથી સમજશે ?

પુત્રની આવી સારી ચાલથી સારાં સારાં અદરચોને ત્યાંથી તેને કન્યા આવવા માંડી. એક સારા અદરચની કુળવાન કન્યા સાચે લગ્ન કર્યું. આ વખતે તેને એકને બદલે બે માતાઓ અને એક પિતા સહાયક હતાં તેમાં પણ સર્વેને બહુવાનો શોખ લગાડેલો હોવાથી સારાં પુરવટાંમાંથી સારાં ચરિત્રો પુત્ર પોતે પણ વાંચીને ધરમાં બધાંને સુશીલ બનાવી તેમનામાં રહેલી બિખતાયી દૂર કરી એક કુટુંબ તરીકે કરી નાંખ્યું હતું. આગ્યોદયથી હરિદાસની પત્નીએ પુત્રને જન્મ આપ્યો અને ચોડો કાળ તેમને રમાડી શેઠ શેઠાંણી સમાધિથી મર્જી પામ્યાં. રાજ્યએ લોકદારા ન્યાયાધીશની અધીક પ્રથંસા સંમળી તથા યુનાહો ઝોજા થતા દેખી એક વખત પોતે એકાંતમાં બોલાવી પૂછ્યું કે, મારા રાજ્યમાં કંઈ બાબતની વધારે અગત્યવા છે. ત્યાર હરિદાસે ઉત્તર આપ્યો કે આ દુનિયામાં જો કંઈ પણ હિતમ વસ્તુ ગણાતી હોય તો આ મનુષ્ય દેહ છે કે જેમાં પરમાત્માતું જાળખાણ ચાય છે અને પોતે ચરીરના બંધનથી-મુક્ત થાય છે. જન્મ મર્જના દુઃખોથી છૂટાય છે. જો આ મનુષ્ય જન્મમાં અચાન દયા હોય તો મારી માતા તીવ્રક પોતે દુઃખ પામી બીજાને દુઃખમાં નાખવાના કારણ રૂપ થાય છે. અચાન દયામાં મેં મારી માતાની જીમ કરડી તેને આખી જીંદગી દુઃખી બનાવી છે, અચાન કદામાં એક કેમળ જાળકની દયા કરી તેના માતૃ પિતાને દુઃખી બનાવ્યાં પરંતુ ન્યારે અને આપની કૃપાથી ચાન અગ્યાસ રહ્યો છે અને અત્યારે હું મદા કુદ મદા થુની મદા અપરોધી મદા

નિર્દય પણ જન્મત માનનીય થયો છું તથા મારી માતાને સુખી બનાવી છે, જો કે તે બોલી શકતો નથી પરંતુ લાંચી લખી બહો છે, તથા પોતાના હૃદયના બાવે બધાને સુખેથી જણાવી શકે છે, તથા મને, સ પતિ મળવાથી તેની હૃદયને કદાર છતાં પ્રશ્નિત પ્રવાહી ભોજન મળવાથી તેનું પોષણ થાય છે. અને તે પ્રસન્ન રહે છે. એટલા માટે જો આપને પોતાની પ્રજામાં ખરેખરે આનંદ મેળવવો હોય તો સૌથી સારો રસ્તો એક જ છે કે આપથીજે આનંદ પ્રકટ કરવો કે દરેક માથાએ પોતાના તંદુરસ્ત છ વર્ષનાં છોકરા વા કન્યાને બંધુવા મોકલવાં. જો ન મોકલે તો તેનું કારણ બતાવવું તથા કારણ યોગ્ય ન હોય તો તેમને મંદિત શિક્ષા કરવી અને જો મા બાપો પોતાના બાળકોને સમય ઉપર નિયમિત મોકલે તેમને ખાસ છતાંમ ઉત્તેજન દાખવ આપવું.

દરેક શુભ કાર્યમાં તેવા વિદ્યાર્થીઓને બોનાવી સાચા બંધુવામાં નિમ્નજીવિત વિદ્યાર્થીઓને પારિતોષિક (છનામ) આપવું. આવી પ્રથા જો દાખલ થાયતો દરેક કાર્યમાં પોતાનું કર્તવ્ય સુ છે તે સમજાવે પરંતુ એટલું આવશ્યક છે કે નિર્ધનતા પણ એક મહાપાપ છે તેથી કેટલાક માથાએ પોતાનું પેટ ભરવામાં અસમર્થ હોવાથી તે બાળકોની તદ્દાવતા લે છે અને તેથી બાળકોનો અમૂલ્ય સ્વાર્થ વ્યર્થ જાય છે તેથી જેઓ બંધુવામાં સારાં બુદ્ધિશાળી હોય તેવા બાળકોના માથાપતી રીતિ સુધારવા પ્રયત્ન કરવો. બાળસુખિને ઉત્તમ આપવા કરતા ખરી જરૂરીયાતવાળાં કુટુંબોના નિર્વાહ માટે જો બાળકોની આવશ્યકતા હોય તે વધારે વપાસી તેમને સુખી બનાવાય તો પછી બાળકોની સદાવતા માથાપને લેવી ન પડે.

તથા ધરણીના સોને તે બાળકને મારો મે હત્યાનું પાપ લીધું છે તે ધરણું હરે કોઈ પણ ન પહેરાવે તથા પહેરવાથી કેવું બર્બર વૃક્ષાન છે, તે પ્રત્યક્ષ બતાવવા તે બાળકના પુનતી જગ્યાએ એક સ્થાન બનાવી રસ્તામાં જતા આવતા સોકોના વચવા માટે ત્યાં એક પાથરમાં સ્મરણ લેખ કોતરાવવો તથા જો પ્રમાણે મેં હત્યા કરી છે તે બધો દશ્ય બતાવવો જેથી માં બાપો બોટા મોકલ્યાં ન દસાય તેવો પ્રયત્ન કરવો. જો કે મારો અપરાધ મોટો છે અને હું તે પાપથી કેવી રીતે છુટું તે મને સૂઝતું નથી છતાં પણ મારા જેવો બીજો કેાઇપણ પાપી અપરાધી ન થાય માટે આપના સજ્જનોમાં જુગારખાતું કે વોરવાર મીઠાઈ ખાવાની આદત છોડવાની ન પડે તે માટે જેવા રમવાનાં ઠેકાણા દૂર કરી નિર્દોષ ગમતનાં ઠેકાણાં રાખી આપે તથા આપના અમલદાર વર્ગે તપાસવા જોઈએ.

એક કોમળ બાળક જ્યારે પૃથ્વી ઉપર જન્મ લે છે, ત્યારે તેના શ્વેત માતૃપિતા ન્યાતિનો શેઠ રાજા અને ધર્મશુર તેને સારે રસ્તે દોરવાનું છે. જો ચારેમાથી કોઈ પણ તેને સારે રસ્તે ન દોરવે અને બાળકને ખરાબ સંજોગો મળવાથી તે બગડી જાય તો તે બાળકનું પાપ ઉપરનાં ચારેને લાગે છે, અને તે પાપના બારે બોમળથી તેઓને દુર્ગતિયા બનાવો સંભવ છે.

કેટલાક લોકોનું એવું માનવું છે કે જો કરે તેનેજ તેનું દુન મળે એ વાત સર્વથા સત્ય નથી. કેટલેક અંશે વડીલો પણ શુનેદગાર થાય છે. નાવ માં ભેગનારનો નાવક નાવ ચલાવે.

વનાર છે. જે નાવિક સારો ન હોય તો નાવ કુખે છે તેવી રીતે અનાદિ કાગથી નિશ્ચય અને વ્યવહાર બને નથી આવે આવે છે. નિશ્ચય નયથી આત્માનું કુખ તરવાનું કે સુવરવાનું માધન શરૂ ઉપદેશ છે. જે સુવરને ઉપદેશ નથી તે તો આત્માની જોળખાણુ પણ થવી મુશ્કેલ છે.

જેમ પત્થરના ટુકડા નદીમાં ઘસડાવાથી જોળ મધ જાય છે પરંતુ જ્યાં ટુકડા પોતાની જોળ જોળ મધ જતા નથી કેટલાકને કરવા પડે છે તેથી ઇંગ્લેન્ડ સુખ મેળવવામાં પોતાના હૃદયમાં આત્માને આતમનયથી ઉત્તેજિત કરી ઉપરથી વ્યવહાર નયને સુખ્ય માની સારા શુરની સહાયતા લેવી. જેમ ઉલ્કાને બદારથી પ્રધાન માની બીતરથી નથી અને પ્રધાન માની ધંધો કરવો જેમ સુમાસ્તો ધરતું અને રોહનું જાનેનું દિત એકલ વખતે સાચવે છે. આ વિષય ચૂક હોવાથી ફરીથી ચર્ચાશું. ન્યાયશીલની યાતો રાજાને રૂચી અને યોગ્ય રીતે તે અમલમાં મુકવા માંડી.

લેખક.

આખીલ ભારતીય ગોપરિષદ.

નામપુરમાં કોંગ્રેસના સમયે અખીલ ભારતીય ગો પરિષદની એક રવરેશ બહત લાખ લગ્નપતરાયના પ્રમુખપણું નીચે મળી હતી. આ વખતે સંખ્યામાં રોહિત્યે દાખરી આપી હતી. લાલા લગ્નપતરાયે પ્રમુખ પદેથી એક અસગકારક ગોરક્ષતા ધારીને અનુસરતું ઉમરા ગાયણુ કીધું હતું અને તેની દાખર રહેલાઓ ઉપર ભારે અસર થવા પામી હતી.

લાલા લગ્નપતરાયનું લાપણું.

તા. ૨૭-૧૨-૨૦ સોમવારના રોજ પરીષદની એક લાલા લગ્નપતરાયના પ્રમુખપણું નીચે મળી હતી. તે વખતે રીક્ષવેચન કમીટીના પ્રમુખ મી. લોટીએ પોતાના આપણી અંદર અમલને અનુસરીને વીચેચન કરી પણ જનની રક્ષા કરવા તથા હીંદુસ્તાનમાં સરકારની અગ્રેજ દોજ માટે તેમજ આયેલા માંસના હૃદયોગ વી. માટે જે ગો દત્ત મોટા પ્રમાણમાં આપી છે તે બંધ કરવા તેમજ જંગલોમાં જાનવરો માટે ગરબર ખુશી મુકવાની બંધામણ કરી હતી તેમજ ખીજ અનેક ફળીશીથી ગો દત્ત વીધે પ્રસંગાનુસાર બાણ કમુ હતું.

તાર્કિક લાલા લગ્નપતરાયને પ્રમુખ સ્થાન સોપવામાં આવ્યું હતું અને તેઓએ ધણુંજ વિદ્વાત કરેલું તથા રાજોટ દહીયોથી ભરપુર એવું પોતાનું ઉપજોગી બાણ રજૂ કરતાં જણાવ્યું હતું કે બીજા રાજા સુમનલામાં આપણે દેશ પરિવર્તનના વીધવા વખતે નીચજ યતો જાય છે અને ગો રક્ષણ અત્યાર સુધીના આપણા અભાવ અને બેદરકારીને લીધે આપણને, આપણના અર્યાચારો અને આપણા આપણા સંસારને ખૂબ કષ્ટ વેાવું પડે છે. રામાયણ અને મહાભારતમાં પુરને રાખ્યા, રી મુનીઓ અને પ્રાણ પશુમનની

કીમત આઠી શેકતા દના અને જે દેશમાં ક્ષીર સાગર હવે દુધની નદીઓ વહેતી હતી, જ્યાં ગાયોના દુધથી પ્રભે કેન્દુષ્ટ અને બળવાન બનતી હતી. અને જે દેશમાં શ્રી કૃષ્ણ બળવાનની સુરસોના તાન ઉપર ગાયો આનંદ કરતી હતી અને જેને લાઇ ધી કૃષ્ણ પરમાત્મા ગોપાલ બન્યા હતા, જે ગાયોને પાલવામાં રાખવા પોતાનું ઇષ્ટ કર્તવ્ય સમજતા દના અને ગો પ્રતી-
પાળને કલ્કામ ધરાવતા દના અને જ્યાં અનેક વખતે ગાયોના રક્ષણ માટે ક્ષત્રી રાજાઓએ પોતાના ભોજો આપવામાં પાછી પાલી કરી ન હતી, ત્યાં આજે અનીચારી કલ્પ આઠી રવી છે અને ક્ષીરસાગરને બદલે ક્ષીરસાગર દેશમાં આવી રહેવાથી વા.પ.ની ભુગેતી કુદરત વધ પડેલી છે. સોડા પણ ઉમણ પ્રકારના ક્ષયોત્તમ નગરે પડે છે અને તેથી જે આલાદ નગરે પડે છે અથવા ભવિષ્યમાં થશે તે પ્રજા નીરવણ હોવાથી આપણી બચ્ચીઓને ધોમ રીતે પુરી પાડી શકે તેમ નથી પણ આપણે ગાયોને અને દેરાની તરફ તદન બેદરકાર રહીએ છીએ. અને ગંદકીવાળી જમ્યાના તેને રાખસાથી તેમજ દુગ્ધથી તળાવોના ઠાન કાઢ પાણી તથા ખોરાક ખવડાવવાથી જનકરો તદેરની પ્રાપ્ત કરી શકતા નથી બલકે તેની તદેરસ્તી નષ્ટ થવાથી આપણે પણ સદન કરવું પડે છે માટે જનકરોના ખોરાક પાણી અને રહેઠાણ માટે સ્વચ્છતાની ખાત બચ્ચર છે. ત્યારના આગળ રાજતા લાઇએ જણાવ્યું કે આપણા દેશમાં આમડા તથા માયના વેપારને માટે સીચીવ તથા મીલીટરી લોકોના ખોરાક માટે તેમજ કુરબાની એ ત્રણ મુખ્ય કારણને લીધે આપણા દેશમાં ગોવધ પ્રચલિત છે. આમડાના વેપાર માટે જે ગોવધ થાય છે તેમજ જીવ રીતે જે ગોવધ થાય છે તેના સતવાચાર આંદોશો તેઓએ ત્રણ કર્મો દ્વારા અને પુરુષોનામધ્યેએ લીંદુબાની તાજળીનો વીચાર કરી કુરમાની માટે ગાયો કાપવાનું બંધ કરવા માટેના મુખ. ચીન્હો માટે તેઓને મુનારકમાંથી આપી દતી. તોરેખમાં તેઓએ જણાવ્યું કે ગાયોના દુધ પુરતા જ્યામાં લોકોને નહીં મળવાથી તેઓ કુરબન બનતા જાય છે તેની સાખીતીમાં હું બીજા દાખલો દાખી બતલીવ કે જે જાખન આપણે સર્વને તસ કપાનવે એવો અનુભવ મળે છે તદેરસ્તીએ વખતે એવે છે. તેમજ જણાવ્યું કે તે દરમિયાં સરકારના મતાવાજ આકાશ મુખ્ય લીંદુતાનમાં ૬૦૦૦૦૦૦ પ્રાણો મરી ગયા હતા, પછી હું તેો કરીવ કે તેથી વેપાર લાખો બાજુએ મરી ગયા હશે. જનકરોએ જણાવે બીજેમન કરતા ડાહરો આપણને કહે છે કે તે દરમિયાં જેટલું બધું મૃત્યુનક નથી. જે વીક દરમિયાં દુધ પીરે પડે છે તે તે દરમિયાં સામે ટકાર બીજી શક છે ને જ્યાં જાય છે પણ અમારી નજર આગળ ચંદ્રે અને આમડાઓમાં દુધ નહીં મળી શકવાને કારણે પોતાની શકતી નહીં ટકાવી ગળવાથી લાખો ગાજુઓ મરી જતા અને જોવા છે આજકાલ જે માણસોના મરણનું પ્રમાણ વધુ છે તેનું કારણ બીમારી નહીં પણ બીમારી સામે ટકર બીજવાનું તેઓનામાં બગ રહ્યું નથી તે છે અને એ નીર્ભળતા માટે દુધ અને અન્ન એ બંને પરતુના અમર કવચ જવાબદાર છે.

છેવટમાં પોતાનું બજણ પૂરું કરતાં લોકો લખવતલપછીએ જણાવે નીરાશાજનક શબ્દોમાં જણાવ્યું કે સરકારને આ કહેવાની આશા રાખી નીચેક છે. કેમકે સરકાર કોઈનું કહેવાથી કંચુ તે તેના ગૈરવે લાની થતી હોય એમ સમજે છે અને જે ભુદ્ધિ પ્રભુ જે કહે છે તે સમજના દારૂને લીધે ઉલટુલ પડે છે તેથી દરેક જગે સત્યાગને પ્રાર્થનાએ કહેવાની

ધરણ રાખતા નથી અને તેથી દેશના હિત ખાતરની આ વાત હોવાથી તે ખતાવી દેવ અને અમારું કર્તવ્ય સમજાવે છીએ. લાલાજીએ વળી કહ્યું કે પ્રથમ તો ફોર્મને માટે જ ગોઠવ્યા થાય છે, તે બંધ થવી જોઈએ. બીજું આપણા દોરોનો જે બહાર નીકાસ થાય તે બંધ થવો જોઈએ. ત્રીજું જંગલોની જેવી વ્યવસ્થા થવી જોઈએ કે તે આસપાસના ગામના દોરા તેમાં ચરો શકે, સંકોર્નના દાવા બંધ થવી જોઈએ, પણ પક્ષીના શીકારન નીયમો પણ સરકારે ધરેલા છે તેવા નીયમો પણ સરકારે હજી સુધી ગાયોના રક્ષણમાં ખર્ચ વ્યા નથી તે આશ્ચર્ય છે, આ કારણને લીધે આપણા દેશમાં અનેક વિપત્તિઓ આવી પડે છે અને તેને ટાળવાને માટે હજી પ્રબંધ જેવા જોઈએ તેવા થયા નથી.

છેવટે લાલાજીએ પ્રજાવર્ગને આ બાબતમાં એકેય ધંધ કંઈપણ બેદરબાવ વગર મહિ રક્ષણ કરવાને બલામણ કરી હતી અને જો રક્ષણમાં આપણી પોતાની રક્ષા છે એમ જણાવ્યું હતું, અને પોતાનું બાપણ સમાપ્ત કર્યું હતું.

સમજેશક કમીટી નીમવામાં આવી હતી અને તેણે કેટલાક દરારો, ઘડી કદાંડવા દતા તથા પસાર થયા દતા તે નીચે પ્રમાણે દતા.

(૧) આ પરિષદ એવો દરાવ કરે છે કે (અ) આપણા હીંદુસ્તાન દેશ કે જે ખેતી વાડી માટે ખાસ અનુકૂળ છે તેમાં દોરાની ધણી ઉપયોગીતાનો પ્રયાશ કરીને અને દાહમાં જે દોરા આપણા દેશમાં દખાત છે તેની સંખ્યા પણ ખેતીવાડી તેમજ દુધ છત્તાદી ઉપયોગ માટે પુરતી નહી હોવાથી તેમજ વિરેશના સરણ તેમજ ચોખ્ખુ દુધ આપા દેશમાં નહીં મળવાને લીધે મુખ્ય કરીને આપણા બાળકોનુ જે મરણ પ્રમાણ ચોંકાવનારી હદ ઉપર પહોંચેલું છે તે સરે દકોક્ત છાત્રમાં લઇને આ પરિષદ એવો મત ધરાવે છે કે ગાયો તથા તેની જોડાદની જે કતલ થાય છે તે તદન બેંધ કરવી અને તે લીલયાહમાં પ્રેમની જુદી જુદી કોમોના અંગણુતો સામેલ થઈ તેને સંપૂર્ણ ટેકો આપે એવી તેમને વીનંતી કરી.

(બ) દુધગા તથા ખેતીવાડીના ઉપયોગના દોરાની કતલ બંધ કરવા તથા તેમની પરદેશ ખાતે ચતી નીકાસ અટકાવવા માટે દેશના કેટલાક પ્રતીનીધીત્વ ધરાવનારા બહેર મંડળાએ નામદાર વાઈસરોયને લખેલ વીનંતી પત્ર (Joint Petition) ના હીંદી સરકારે તેના તા. ૬ ફી મે ૧૯૨૦ ના ૯૭૮૨૩ ના પત્રમાં દીધેલાં નીરાચાનનક જવાબથી આ પરિષદ પોતાનો મંજૂર અસતોષ બહેર કરે છે.

(ક) ઘણાં હીંદી રાજ્યોએ તેમના સરકારોની હદમાં ગામનો વધ તદન બંધ કરવા વીચેના સંમતી જે પગલાંઓ બરેલાં છે તેની આ પરિષદ બારે કદર કરો નોંધ લે છે.

(ડ) પોત પોતાની હદમાં ગાયોના વધ બંધ કરવાને માટે પેદા કાયદાઓ પસાર કરવાની આ પરિષદ દેશની સર્વ આમ્ય પંચાયતોને બલામણ કરે છે.

(ધ) વેલોનુ ડીસ્ટ્રીક્ટમાં આવેલ વનપામ્પાઈ મ્યુનીસીપાલિટીએ, લોકોએ લઠાવેલો સખત વાંધાં છતાં, તેની હદમાં એક કસાધખાનુ રચાવવાનો જે દરાવ કરેલ છે તેને ખુલ્લું ધાસ્તી બરેલ માને છે અને મ્યુનીસીપાલિટીના ૪૨ બરવાગાઓએ તે દરાવ ફરવા માટે સખત પ્રયાસ કરવા આ પરિષદ ખાસ આમદ કરે છે.

(૨) (અ) ગાયોની અંદર જે મગ્ધ સમ્પ્રદાય વસેલી છે અને તેથી કરી આપણને દુધ અને દુધમાંથી બનતા પદાર્થોની મોંઘવારી ભોગવવી પડે છે તેને માટે ચંગીયાજીની જગ-પાની ખામીને આ પરીષદ જવાબદાર ગણે છે, અને તે ધ્યાનમાં લેશે.

(બ) દેશના ગંગાસીંચાણે જમીનદારો અને જેઓ પામે જમીનનો ફળજો ભોગવશે હોય, તેને સર્વને અને તેની રક્ષાત્વને દરેક ચહેર અને ગામ માટે પુરતા પ્રમાણમાં ચંગીયાજી જગ્યા અલગ કાઢવા માટે, અને (જ) ૧૨૩ પડે તો તેના ઉપયોગ માટે તેની જમીન ભોગવવા ગોળમ પગલાં ભરવા માટે આ પરીષદ બલામજબુ કરે છે.

(ખ) દેશની ઔદાદ સુધરવાને ક્તેજન આપવાને માટે તેને વાસ્તે મોટી સંખ્યામાં ચરીયાજી જમીન અલગ કાઢવા માટે અને જરૂર જણાય તો રીઝર્વ જંગમોમાંથી પણ કેટલીક જમીનનો ભાગ તે કામ માટે અલગ કાઢવા આ પરીષદ ના સમક્ષને માથા ધરે છે.

- (૪) આ પરીષદ એવું ઠંડે છે કે:-

(અ) દુધાળી ગાયો અને ખેતીનાં દેશની ઔદાદ સુધારવાની અને વધારવાની ખામ સુખ્ય અગત્યતાની આવશ્યકતા દેશના શુભેચ્છકો અને ખાસ કરીને જમીનદારો અને ખેડૂનોનાં મન ઉપર હસાવવી; કે જેથી વધતાતીક ચમતી મદજુ કરવાથી અને તેને પુષ્કળ ભોગક આપવાથી તેઓની આર્થિક કીમતમાં મોટો સુધારો થઈ શકે.

(બ) ચરીયાજી જમીન અલગ પાડવા કપગંત દેશનાં ખેતરો જેવા કે ધામ, કડમ, માલર, વલ, ખોળ, કપાલીયા, મહાઈ, વીં મોટા તથામાં તૈયાર કરવા ખાસ અદ્યોગન કરવો.

(ક) વીજાન, ખેતીવાડી અને પણ વહલકયાતના બારોચ લોકોએ સઘળાં ચહેરો તથા કપયોગી ગામોમાં ઉચી જાતનાં દેશી સાદેકાનાં દેશની એવા વધરવા તથા તેને ઉત્તરનાં ઉપયોગો ખોલવા માટે મદદકારી મંજૂરો રજાવવા.

(૪) એવી રીતેના હુમલામાંથી દેશને મચાવવાને માટે અને તેના મેન્ડેટ સુધારો અને અટકાવતું જાન જાહેર પ્રાંતમાં કેનાવવા માટે કલ્પન એવો પામે એ રીતે આપણે અને જેનથીકો વધારા કરાવી તેનો ફેલાવો કરી પ્રાંતને કેળવવા માટે જે-જે રીતે અને તે દરેક પ્રાંતની બાબમાં જવાવવા આ પરિષદ હરાવ કરે છે.

ધોરણ ઉપર દેશના અગત્યના હથોડા અને ગરબોમાં ડેરી રંગપચને તે સરઘાઓના પ્રતીનધીઓને આ પરિવહ આશ્રય કરે છે.

(૬) હીદુરવાન દેશ કે જે મુખ્ય કરીને બેલીવાડીને દેશ છે જેમાં તેમાં ઉપયોગી ઢોરોના ધોરણ વધી ગયેલી છે તે ધ્યાનમાં લેવાને ના. સરઘર ઢોરોની પરદેશ ખાતે યાત્રી નીકળે એકદમ બંધ કરવા માટે ચાંપતા ઉપાયો દ્વારા કરે એવો તેને આશ્રય કરે છે.

(૭) (૮) હીદુરવાનના ઢોરોની ઓછા દાસ જે અધોગતીએ પહોંચી છે અને જે માટે ખરાબ ઓછાદ અને સારા ઉચ્ચ જાતના સાંઠોની જરૂરીયાતી જવાબદાર છે અને આમિલા સારા કે જેને ઓછાદ વધારવા ધીવાપના બીજા કામના ઉપાયોમાં લેવામાં આવે છે તે હકીકત ધ્યાનમાં લેવાને આ પરિવહ સરઘરને એવી મુશ્કેલી કરે છે કે તેને અધિક સાદને જે નક્કી આપવા માટે કાયદા લેવા અને સંબંધી મ્યુનિસિપાલિટીમાં તથા અન્ય પચાપતોએ પૂરી સમ્મતામાં મજબુત અને વડુરત સાંઠો ઓછાદ વધારવાના કામ માટે નાખવા કે જે ઉપયોગ પ્રજા સહુલાઈથી કરી શકે તેમજ મહિલાઓ વીરે ખાનગી સરઘાઓ પછી તેને સલામ સમ્મત કરે તે માટે તેને ઓછી કીમતે તેના ઉપયોગ કરવા દેવો.

(૯) ઓછાદ માટે પરોપમગરે નજળા સડો નહીં આક્રમક મજબુત અને તરતસ સડોને આપવા માટે હીદુ પ્રજાને આ સમાવીનતી કરે છે.

(૧૦) શરદેશ માટે આવેલાં માંસનો જે ઉપયોગ થાય છે તેમજ બીજા દેશ માટે અધિક માંસ તેજ ચાંપકોના તેમજ તેને લગતો બીજો વેપાર જે થાય છે અને જ્યાં આ દેશનાં જનારોની કદગીરઓ તો યાત્રી પડવાથી દેશને જે તુરવાન ભોગવવું પડે છે તે માટે તેના ઉપયોગ તથા વેપારો એકદમ બંધ કરવા આ પરિવહ નાદર સરઘરને આશ્રય પુરક વીનતી કરે છે.

(૧૧) ગાયો બપોરે વસુકી જાય છે ત્યારે તેને નિભાવવાનું આકર થઈ પડે છે તેથી આ પરિવહ મહિલાઓ તથા પજરાપેઓને તેવા વસુકી ગયેલી ગાયો અને વાહરકાઓ માત્ર નામની કીમતે આચરવા માટે રાખી દેવા ખામ ભલામણ કરે છે અને તેની ઓછાદ ઉચ્ચ જાતના હથોડા સુપારનાની આ પરિવહ તે સરઘાઓને જવાબે કરે છે.

(૧૨) કેલક લેટા જે ધર્મમાં માટે પછરો દાવવા માટે પાંચ પગ વાળી ગાયોને તથા વાહરકાઓને ફેરવે છે તે 'નદીયાની' સ્ત્રી કે જે માટે એક વધારાની પગ ગાય અથવા પછડાને અવગણી સાથે લગડવામાં આવે છે તેને આ પરિવહ તોરસરઘરની દ્રષ્ટીથી ગુણે છે અને તે સહી દરેક પ્રકારના ચાલત ધીમેથી દમાતી દેવા માટે દેશના સર્વે યુવો-ઓકેને આ પરીવહ વીનતી કરે છે.

(૧૩) જકરી હરો તહેવલ કે જે હીરસે મહિલાઓ હીદુઓની સાર્વજનિક મામલે લામખી દુખતી હતી તેના મ્હસ કળેને મુશ્કેલીમાં સરઘા અને મુશ્કેલીમાં રાજ્યોએ મહિલા તે હીરસે બંધ કરવાના જે હરો જવાર પાલવા જે અને તેનો કરીને હીદુ મુશ્કેલીમાં વચે

સંપૂર્ણ બંધનમાં વધે વાના કાર્યમાં હીંદુસ્થાનના સુખમનોએ જે મોટા ભાગ મળ્યો છે તે કાર્ય આ પરીપદ ઉપકારની માથે આવકારવાયક લેવે છે.

(૧૨) હીંદુઓમાંના અત્યંત અને અસ્પર્શ વર્ગના લોકોને ગરુડક્ષાના કાર્યમાં સામેલ કરી તેની પાસે ગરુડવંશ તથા ગરુડમાસાદાર જોડાવવા માટે ખાસ પ્રયાસો કરા અને દરેક પ્રાવની સરચાને આ હીલચાલ અમલમાં મુકે તેવી આ પરીપદ દેખા કરે છે.

(૧૩) આ પરીપદના ઉદ્દેશ અને આશયો પાર પાડવાને તથા વધારવાને એક મધ્ય રાષ્ટ્રીય ગરુડમંડળ સ્થાપવું કે જે સ્થાનીય અને પ્રાંતીય મંડળો સાથે સામેલ રહે અને તેનું કાર્ય કરવા તરફ દોરે અને દલકતાની અખીત બારત વર્ષીય ગરુડમંડળ આના મંડળ સ્થાપનાના પગલાં બંને એવી વીનતી કરવી અને જે ગરુડવંશ ગરુડવંશી ઉપરોક્ત એસોસીએશન આ કામ કરવા ના પાડે તો નાગપુર ગરુડવંશ સમાને તે કામ બેવા સભા આપનામાં આવે છે (આ પરીપદના પ્રમુખ સાહેબની સમતી માથે)

૫૧

૫૧

યતો ધર્મ સ્તતો જયઃ

સનાતન સભા નહીઆદ પત્રીકા.

(લેખક-બહુરાંકર ગીરધરલાલ મહેતા.)

જો અર્થ, કામ કે મોક્ષમાયક કોઈ પણ કર્મ ધર્મ ચોક્કસ હોયું જોઈએ, એમ મનુષ્ય જન્મનો અદિક માનવે.

જો કુટુંબ, યાત્રી, કે ગ્રામી સરચા ધર્મ રક્ષક હોવાથી તે સંસ્થાની દીપ્તિલાસ કરનાર પ્રતિષ્ઠા ત્યાજ્ય માનવી.

આર્થિક અને રાજકીય પ્રગતી કરવાની આવશ્યકતા અપણા દેશમાં હોયી થઈ છે એ ખરૂ છે, પણ તે પ્રગતિને તરતીત કરનાર કુલમાં મેટલાક રાજકીય-નેતાઓ, નસાર સુધારકો વીગેરે એવી પ્રતિષ્ઠા કરે છે કે જેથી તેઓ આર્થિક કે રાજકીય લાભ કરે, તોપણ તેથી સસારીક અને ધાર્મિક દાની યાજ તે દાનીઓ ન યાજ અને દેશ દિલ્લીશીઓ સર્વ વધારકિત પણ પ્રગતી કરનાર પ્રતિષ્ઠાજ કરે તે જુદા છે, એ દર્શાવતો આ પત્રિકામાંનો ઉદ્દેશ છે.

પ્રશ્ન-ધર્મ દ્રષ્ટિથી જન્મ વાની આરક્ષત યાજ તે કે સ્વતંત્ર વરણ પ્રેમ લગન કરે તે એવી મેડુ લગન લેસારન સુખ કરે ૧૭? હીંદુઓમાં ધર્મ લગના કારણે અખંડ અદાયર્થ એકીએને પણ પાડવું નહીં (સેન્સલ રીપોર્ટ) પારસી બંધનોમાં સેકે ૫ ને અખંડ અદાયર્થ જાળવું પડે છે. (વોલ્ફ રાજા સેન્સલ રીપોર્ટ) પશ્ચિમ યુરોપમાં અખંડ મનગર્વ સેકે ૨૭ ને પાળવાનું હોય છે. (એન્ગેલે ફ્રેન્ચ) પ્રેમલગનથી કે આમ ક્રતાઈ રહે

જે પણ સંકેત સાથે કે આ ધર્મ લગનથી વીધવાએ વધી ગય છે તેમને દાંપત્ય સુખ ક્યાં છે ! આ પ્રસન્ના જવાબમાં કુંવારી રહેવાથી વીધવા થવાથી કે તેવી રીતની ધર્મ વીનાની એકલવાઈ થયેલીનું પ્રમાણ જોઈએ. હીંદુમાં સરેરાશ સોમાં વીધવા ૧૨ હોય છે (વડોદરા રાજ્ય) પારખી બાલકોમાં ૨૭-૨૮ તેવી હોય છે. (વડોદરા રાજ્ય) પશ્ચિમ યુરોપમાં સોમાં તેવી ૫૧ હોય છે (જ્યેષ્ઠ ફેબ્રુ) હીંદુસ્તાનના મેન્સસ પ્રમાણે ઘર દીઠ માણસની સંખ્યા ૪. ૯ છે એટલે દરેક ઘરમાં યુરોપ જેટલી એકલવાઈ થવાના પ્રસંગ આવે તો ઘર માનમાં એક એકલવાયો અને એક એકલવાઈ હોય. વીધવાનાં કુખ તરફ પ્રાણીક દયા ખાતાં કાઠ ખેતોએ પ્રેમલગનથી ઉપર મુજબ વધી જતાં અર્ધધીક એકલવાયાનો વીચાર કરી સાર સાર તરફ ધ્યાન આપી સંસાર સુધારવો એ ધર્મ નથી ? હીંદુ સંસારમાં સુધારો સુચવનારે સુધારાવાળા દેશમાં તે સુધારાથી થયેલું ફળ દીંદુ સંસારની દાલમાં સ્થાપિતી સાદું છે, એ આબીત દરેક પડે, બાકી વ્યક્તિ કે વ્યક્તિ સમુદાયને કુખજ ન રહે તેવાં ધોરણે તે અ દુનીયાના કોઈ નીયમથી બન્યા નથી અનવાનાં નથી, અને એ દ્રષ્ટિથી કુંડુંજ, માતિ કે ગુસ્સા પણ સરથામાં કંઈ સુધારવાનું નથી, એમ પણ કહેવું નથી. તે કાયમ રાખી સુધારો કરવો તેમાં અને તે તોડી ત્રીસકું થવું તેમાં તો મોટો ફર છે. એકલવાયાં પોતાને જ દાંપત્ય હક ન હોવાનું કુખ છે. અને તેથી સંસારને બીજી દાની નથી એમ માનવું તે પણ અનુભવના અભ્યાસ વિનાનું છે.

કલકત્તાની વસ્તીમાં કલકત્તા ખંડાર જન્મેલા સેંકડે ૭૧ છે અને મુંબઈમાં તો તેણે ૮૦ ટકા છે. રોજગારના સાસા, ઘર બાકાની મોખવારી, વીગેરે કારણે આ ખંડારથી આપવા પુરયો, ઘેરાં કે કુંડુંજ વિના આવે છે. જેને લીધે સંદેશોમાં સ્ત્રી પ્રમાણ ઓછું છે. કલકત્તામાં સ્ત્રીઓ પુરુષ કરતાં અડધી પણ નથી. મુંબઈમાં ૧૦૦૦ પુરુષે ૫૭૦ સ્ત્રીઓ છે (હીંદુસ્તાન) મેન્સસ.)

અને એકલવાયાં સ્ત્રી તથા પુરુષમાં વ્યભીચાર અને વ્યસન પેસે છે તેનો એવ બીજાને લાગે છે આમ અધર્મ પોષાય છે.

કલકત્તામાં વસ્તી ૮૯૬૦૬૭ છે કેસણ ૧૬૦૦૦ છે, એને તે ધંધા માટે ઉત્તરી ગળા ૧૦૦૦ છે. મુંબઈમાં પણ આજ પ્રમાણ છે (મોડર્ન રીપુ ડીસેમ્બર ૧૯૧૮) નડી આલની ૨૭૧૪૫ ની વસ્તીને હીંસાને આ સંદેશના પ્રમાણમાં આ બદી (પીડા) નડીકાદમ દા. તો. દમારે નાં. ૪૮૮ મુજબે. હતા. ૨૦ ને. ધ.ધામ. જિહતી. જે.ડી.પી. દન. પશુ છે તો માત્ર એ ત્રણ એકે એ બદી ૨૦૦-૨૫૦ ધડી ઓછી છે અને નાના ગામમાં તો હીનજાથી સીલો હોતીજ નથી. હમે માનીએ છીએ તે કારણેને લીધે આ બદી ન હોય તો તેના કારણે શોધી મલામ કરી અમામાં ગામમાં મારફ સહે રને સુધારી જે દમને દમારી સરથાએ તોડવા બચાવે તો તો સુધારકોનો ઉપકાર થશે જાણી છે તે તોડી તેમજ સંદેશની સ્ત્રીતીને લખ જવા હોય તો તેની દા કેવી રીતે કહેવી ? અર્થ અને કામ ધર્મ પોષક ન હોય તેથી જતા વ્યબીચારનો વધારો દરથાવે. હવે વસનનો નેઈએ. રેશી દારતું પીલુ કેટલા પ્રમાણમાં છે તે નીચેનાથી સમજાવે. મુંબઈ ૨૨૦૯ કામ અંમદાવાદ સહે ૧૪૦૪ અંમદાવાદ કેટલાના ધર્મ ગામમાં ૧૦૦ એકા કુશના ગામમાં ૧૦૪ (અખકરી ગોપાટ ૧૪-૧૬)

મુ'બાઇ પધારે પીનાર કાંપલાગાં ત્યહેરો તો આપણા ઇલાકામા છે. પણ તેમાં દારૂ નાંબેલ મંડળાઓ નહીં હોય માટે તે લીધાં નથી. વીમારનાતું એ કે દારૂ પીવાથી ચારીરીક અને ધાર્મિક દાની હોવાની વાત સર્વમાન્ય હોવા છતાં સહેરોમાં સુધારાવાળાં હોવા છતાં એ બધી યોદ્ધા બાવીસ ધણી ત્યાં વધારે અને મામડામાં એકાદી તો સરેલાઓ મામડાની સારી કે સહેરની ? અને સહેરોમાં સ્વચ્છ વધારે હોવા સીવાયનું કારણ શું કલ્યાણ ? વધારે ભણેલાં સહેર સ્વતંત્રતાનો સ્વચ્છતામાં કિયોગ કરે છે તે સ્વચ્છતા રોકનાર કુંડેન, ચાલી અને ગુરનો ધાર્મિક મોભો કેમ તોડવો ? અને ધર્મ રહીત આર્થિક પ્રવૃત્તિઓ સામાટે પોષણ ? વાર દારૂ પાછળ નાણાં કેટલાં ભય છે.

દરે દરે હામરની વસ્તીએ કલ.

મુ'બાઇ રૂ. ૬૫૫૬૨ અમદાવાદ હક્કો રૂ. ૭૫૩૨ ખેડા હક્કો ને પંચમદાલ હક્કો રૂ. ૨૭૩૭

(અકબારી રીપોર્ટ ૧૫-૧૬)

આને ઇનમચાર કરીએ તો ખેડા હક્કોમાં દર માણસે ૦-૪-૦ અમદાવાદ હક્કોમાં ૦-૧૨-૦ મુ'બાઇમાં ૬-૮-૦ થી વધારે ખર્ચ આવે છે.

આર્થિક ક્ષામ વધારી અમદાવાદ ત્રણ ધણ, મુ'બાઇ છત્રીસધણ નાણાં દમારા કરતાં દારૂમાં ખર્ચે છે, આનેજ ધર્મ રહીત, અર્થ કામ કહેવાય, અને સુધારી ન કરીએ તો એ અર્થજ ત્યાજ્ય છે, ધર્મ ત્યાજ્ય નહી. કેમકે એ અર્થથી અન્ન પણ "મનુષ્ય જન્મનો આદેશ" તોડી પશુવૃત્તિ વધારનાર રજ છે જેમકે-દાર પી તોડાન કર્યાના ગુન્દા:—

વસ્તી ગુન્દા.

વસ્તી ગુન્દા.

વસ્તી ગુન્દા.

મુ'બાઇ ૯૭૯૪૪૫ ૪૧૨૦ અમદાવાદ હક્કો ૮૨૭૮૦૯ ૮૧ ખેડાહક્કો ૧૯૧૭૪૪ ૩૮

વસ્તીના પ્રમાણમાં અમદાવાદમાં જમણા પણ મુ'બાઇમાં તો એચીવણ ગુન્દા ! !

કમાવા-ધર છેડવું, પશુવૃત્તિઓ પોષણ, અને ચરીર વધા નીતિધર્મ એક્કાં રહી ગુમાવવો. છતાં મુ'બાઇને સુધરેહ કહેવું એ તે ભાવાનો દુર કિયોગ કે બીજા કાંઈ એવોજ સુધારો આણુ રહે તો સુરોપ જેટલું ખર્ચ કરતા થઈએ. સુરોપમાં માણસ દોઢ દારૂ ખર્ચ પા. ૩ થી. ૧૦ પેન્સ ૧૦ (ચિરિટિ ૧૯૨૪ ૧૯૧૬.)

એટલે હાલના બજાર માટે રૂ. ૫૦) કિપરાંત માણસ દોઢ આવે છે તેટલે નહીં પોચો તેના ઇલાજ દેખાડેશો અતે આપણ સર્વ તેટલે જવું આકુ રાખીશું તો મુ'બાઇને તો માત્ર આપણું પણ દમારે તો હાલ કરતાં માણસદોઢ ૨૦૦ મણ ખર્ચે વધરો. અને પ્રમાણમાં દાની પણ રૂઠે હાલ આટલેથી વીરમીશું અને ફેસવા નેતાની સ્થાનાઓ કે રીકાની રાદ જેટલું. દેશોદ્ય સીવાય ભાવનાથી આ લખતુ નથી છતાં કોઈને અસ્વીકર લાગે કે શુભ હોય તે માટે ક્ષમાની વાચના છે.

સૂક્ષ્મ કિં મહુના.

વિવિધ વિષય.

૧ ધ્વનિની મતિ કલાકે ૭૦૦ થી ૮૦૦ માઇલની ગતિવામાં આવેલી છે.

૨ વિદ્યુતની મતિ ૧૭૩૦૩૦ માઇલ, દર સેકન્ડે છે એમ વિદ્યાન વેત્તઓએ નક્કી કર્યું છે.

૩ પ્રકાશ ૧૮૬૩૬૦ માઇલની ગતિએ દર સેકન્ડે પ્રસાર કરે છે.

૪ સૂર્યના પ્રકાશને પૃથ્વી પર આવતા બરાબર આઠ મિનિટ લાગે છે.

૫ હૃદયેકમાં પ્લેઝા દારીપર દર લેવાતો.

૬ એરડ્રોમામાં યુદ્ધને માટે પૈસા એકઠા કરવા માટે તીચેની યુક્તિ યોજવામાં આવે છે. એ યુક્તિને ધી બીગ આપરન એન સીમ કહે છે.

ધી બીગ આપરનએન એ ખરું જોતાં લાકડામાંથી કાતરી કાઢેલું અને કાણું રંગેલું એક બટ્ટન મોડું પુનઃ છે. એ પુનઃગાના ચરીરમાં દસ લાખ ખીસા ધોવાના હોય છે. જે માણસ એક સિલિંમ આપે તેને એક ખીસો ધોવાવાનો દાક મળે છે. એક સિલિંમથી વધારે આપે, તો તેણે રચીકારવામાં આવે છે. તે માણસનું નામ The Golden Book એટલે, કુવર્ણ અંચમા નોંધી લેવામાં આવે છે. દસ લાખ ખીસા ધોવાય રવા કે તે પુનઃ મોડાવેલની ગણેલું માનવામાં આવે છે. એ પૈસામાંથી અનાથ બાળકો તથા યુદ્ધમાં મરો મરેલ પુરુષોની સ્ત્રીઓનું શુશ્રૂષા કરવામાં આવે છે.

૭. પેટ્રોમાડમાં ૯૫ ચંદ્રાચાણું એક ધણું જોડું અને ધાખા ફાંચામાં વધારેમાં વધારે અગ્નિથી બરેલું થઈવાળું છે. તે અનેક રથોનો ટાઇમ, અનેક કસેનરની તારીઓ ન્યોતિયી કેટલીક આદિતી વગેરે ધણું પૂરું પાડે છે.

૮ પુરુષનું હૃદય દસથી બાર ઐસના વજનનું હોય છે અને સ્ત્રીનું હૃદય તથા દસ ઐસના વજનનું હોય છે એમ સિદ્ધ થયું છે. હૃદયનું સરાસરી કદ ૫ ઇંચ લાંબુ, ૩ ઇંચ પહોળું ને એક ઇંચ જડું છે.

૯ દક્ષ એક કોઈ હર્સેન્જ નાની મોટી બધી, કિંમતની નોટોમાં સફેદ અખ વાપરે છે.

૧૦ રશિયન નોટ એપનનુપના સર્વે રંગમાં છપાયેલી હોય છે એટલે રંગની રશિયન નોટ હોય છે અને તેમાં કપાનો બૂટા, કે ખીસા, અથવા તો તેજદાર જાંબુડીયો રંગ વપરાય છે.

૧૧ કાનમની મોફેની નોટ ચાર રંગ બૂટા મળે ખીસો ને શુભાખીમાં છપવામાં આવે છે.

૧૨ જર્મન નોટમાં તો શુભ શુભ રંગના છાંયા હોય છે

૧૩ ભારતીય નેટ રજીસ્ટ્રાર ચક્રાકટવળી દ્વારા કે જે એક માન્ય નર્મન અને ખીણ માન્ય રસાય બાધામાં હયાત છે.

૧૪ રસીકનતી પાંચકાકનતી નોટ પીળા રંગની અને ત્રણ તાના કદની હોય છે. એજ દેશની ૮૦૦૦ કાકનતી નેટ લખમમ ચારેક પુસ્તકેષ નેટલી સાધકની અને રંગે ખૂબી દોય છે. એ દેશની નોટો કિમત પ્રમાણે કદમાં વધે છે.

૧૫ અમેરિકાની નોટોને greenback એવનેક કહેવામાં આવે છે કારણ તે લીલી શાદીમાં હયાત છે

ગૌશાળા અને પાંજરાપોશનો વિસ્તાર

ભારત વર્ષમાં આ સમયે ૬૩૬ ગૌશાળા અને પાંજરાપોશ છે. જેનું વિસ્ત નીચે આપવામાં આવે છે. એ ગૌશાળાઓમાં લાખો રૂપીઆનો ખર્ચ હોવા છતાં પણ એના પ્રત્યક્ષ લેખએ તેવો ફીક નથી. જ્યાં સુધી આ તમામ ગૌશાળાઓ ઉપર કાંઈ અંક સરકારનો કાનું નહિ હોય, ત્યાં સુધી અભ્યવરથા દૂર ચલાવો સભર નથી. ગો-મદા-બા આ કાર્ય સારી રીતે કરી શકે.

૨ આસામ (કિમ્મદ, ગોદતી)	૯૯ પાંજરા
૧ બલુચિસ્તાન (કવેટા)	૧૮૭ સુધુકત પ્રદેશ
૩ ઉત્તર પશ્ચિમ પ્રદેશ (દેરાહરનામખા, બાનુ ઈત્તખેલ)	૩ પટે રાજા
૫૩ બિહાર ગોરીસા	૨૪ નધ્વ હિંદુસ્થાન
૧૨૮ ગુજરાત પશ્ચિમ	૯ દેવાનાદ નિકામ
૧ જરમા (રતુન)	૧ કાસ્મીર (કમ્મુ)
૩૫ મધ્ય પ્રદેશ	૨ મદ્રાસ
૮ મદ્રાસ હવાદા	૫ અજમેર મેવાડ
	૬૦ રત્નપુતાના

આ પ્રમાણે ૬૩૬ ગૌશાળા અને પાંજરાપોશ છે. પણ અંદામીન નિર્માણ કર્ન, નાન-જોકાર, કોચીન, એ ચાર રજનોષા ગૌશાળા ૩ પાંજરાપોશ ખીવકલ તથા

પ્રકીર્ણ.

ખ્રીસ્તીઓનો ધર્મમય "ગાઈપન" નો અનુવાદ ફૂનીઆતી ભાષામાં થઈ ચૂક્યો છે જો એ સર્વભાષાઓમાં એક એક બાઇબલ આદિથી અત સુધી નોંધવું થઈ શકે તો સાદાસેજ મહીનામાં જ્યાં સમાપ્ત થઈ શકે

જેમાંકયા કાંઈ ડોક્ટર ઓળ ડોક્ટર થા તેની સી છોકરાં અથ વિધવાની મદદગી પ્રસન્ને એલપાદિ આદિ તેને ત્યાં જાય તો કાન્યજ્વ શી લેવા નથી. જાનુઆરી નથી કે ભારત-વર્ષમાં પણ એ નિર્મિ છે કે નહિ

શાન્સના યુદ્ધ રમજામાં એક અર્થેથી પલટતે એક સમાચાર લખી બીજી પલટતે પોતાના એક કુત કૂતરા સાથે મોકલ્યો. રસ્તામાં ગોળી લાગવાથી કુતરાનું એક જડાનું પૂરી ગયું. પણ તેની તેણે કંઈ પરવા ન કરી અને સમાચાર પહોંચાડવા પછી તેના પ્રાણ છૂટી ગયા.

રમુછ આક્ષેપ.

શાન્સના એક પત્ર સંપાદકે એક લેખમાં એક રચાતિક રાજ્યના કામતી ઠટાક્ષતરી આલોચના કરી. રાજનીતિય એના ઉપર બહુ નારાજ થયા અને તેમણે સંપાદકને ત્રીયે પ્રમાણે પત્ર લખ્યો.

સંપાદક મદાસય—

તમારા લેખમાં તમે જે ધુષ્ટતા વાપરી છે, તેના દંડરૂપે તમારા જન્મે કાન પડેડીને અમળાવું છું. તમે સમજાવો કે હાન અમળાવ્યા. તમે તે અહો બાગ્ય માનો કે મેં પત્ર હાન તમને માર ન માર્યો.

આપનો—

ઉત્તર.

સંપાદકે તારફારા એનો ઉત્તર આપ્યો કે 'તમે પત્રદારા અને માર ન માર્યો અને માન જન અમળાવ્યા એ અર્થ ધન્યવાદ પરંતુ હું તારફારાં તમારા માલામા ગોળી મારું છું. ખેલ્યો કે તમે મરી ગયા છો. અને આ સંમારમાં તમે નધી. તમારી શાસ્ત્રે હું દહન કરું છું.

પુસ્તક ૧૨મું.

અંક ૬-૭.

સત્સંગ.

પાલ-મહા.

સં. ૧૯૭૭

ઠાઠ નીધેધની ફતેહ

ખંડના-નિમાડ જ્યાના કુલુ બામ માટે (હોસમ.ગાદી ખંડના અને ખંડનાથી જુતાનપુર સુધીના આખા બામ માટે) ઠાઠની ઠેકઠારી (હજારો) આવવાને મળે તા. ૨૮ મી ફેબ્રુઆરીએ મુદત હતી. આ ઉપરથી આ જલામયરિ ઠાઠનો સર્વથા પગ, કાદવા માટે તેનાથી દેશને તથા જાતિને થતા ગેરલાભ સમજાવવાને ખંડનામા તા. ૨૬ તથા ૨૭ મીએ જાહેર સમાહારા બાપજો કરવામાં આવ્યા હતા. આ કામ માટે ઠા. કમિટિના સેક્રેટરી શ્રીમુલ શાસ્ત્રી રામજી, વડોદરા હરિલાલ બાપુ આદિને ઠા. પ્રયત્ન હતો, તેમજ રખા મુનિ લાલજી રવાખીએ પણ ત્યાં હાજર થઈ ઠાઠના ગેરલાભ સમજાવ્યા હતા, એટલુંજ નહિ પણ ઠેકઠારો નહિ સમજે તે પોતે ધરધર ફરીને ઠાઠનો બદિબાર કરાવવા પડીત આ છામે હોડવાને નિયમ કર્યો હતો. દરેક પરિશ્રમતા પરીણામે મુદત ઉપર મળેજી ઠેકઠારો નથી માગણી કરી પડી. જ્યાં દરરોજ ઠાઠના ઠા. એકવાખ ઉપર છે, ત્યાં એકજાખ માગણી કરનાર નીકળ્યો નહિ. એટલુંજ નહિ પણ આ શુભ અવસર માટે ત્યાં મહાત્મા ગાંધી જાને તીક્ષ્ણ દારાજની જમ બોલી મો વિખરાયા હતા. આ રીતે આ વિદ્યાગ ભાગમાંથી ઠાઠને સર્વથા રખસદ આવવામાં આવી છે.

—*—

સીન્ધુ અને બીન્દુ.

“વિદ્યાગ શિન્ધુ, જનકોજ તુ અપાર વિસ્તાર તુ હ વિ.”
 હારા લીગી-વિદ્યાગ અપાર લીમન્ત બાન્ધ તું હરિ!
 હું શું છું બિન્દુ જમના તિરંગાર નો કો કાતા,
 હુંજ અને હું “એવું બોલું બિન્દુ એક મ જલન.”
 વાણી સુધી એ શિન્ધુ વલો મંજીરવાથી કમ મેલું,
 “મુજ જમમાં આપે પ્રાણપ્રથ નિવ છે હું એ બિન્દુ!
 બિન્દુ વિલુતા વિશ્વમરખ શિન્ધુ કો જડી હા! હાને,
 સારી બિન્ધુની વેગવ હાનિ હું-બિન્દુનાં વધો રહે.”

એકમાત્ર.

તો શું થયું ?

ખીટ્યા જે પુષ્પ વાડીમાં, સુમતી રંગમાં રાતો,
 સુકાળાં પ્રેમીના હાથે, સુખાતા તો થયું શું હો ?
 મધુરાં પ્રેમનાં ગીતો, લવન્ય મીઠું પુષ્પુલ,
 હસવતાં પ્રેમીને ફૂલપુ, થયું તેથી કહો શું હો ?
 હમાશ દેશને માટે, હમાશ જન્મને માટે,
 પડે કાયા હમારી તો, થશે તેથી જો શું હો ?
 હમારી માતની સેવા, હમારા જન્મની સેવા,
 કરતા જો પડે કાયા, થશે તેથી જો શું હો ?

સ્નેહસાગર.

એકલકું જીવન.

જીવન અરણ્ય એકલકું સરળું સગ
 હૃદયે ધારી ઉઘા કંઈ અનિલાય જો !
 ઉઘી એ અનિલાયા, કરવા તૃપ્ત હો !
 સમજોગી એ અરણ્ય શીધે તિલ્લ જો !

નમમાં ઉઘે ઉડી કંઈ વિશેષવા,
 કહીં કહીં વંચા છગ્ગે ઉર વિહાર જો !
 એક પાંખથી ઉડવું પક્ષ શું સકય છે ?
 ખીજી માટે ત'ત પાંખમાં અર્જ જો !

દોળાય હો ! સમજું કંઈ અપ-સમાં,
 એ અરણ્યું ંદેતું અખંડિત બંદેજ જો !
 યોગ્ય તાલ જો જીવન અરણ્યું દે કદિ,
 તો ન્યૂનતા સૌ ટોચે વહે જો એકમાં.

સ્નેહસાગર.

“ વિશ્વપતીને પદારવા અરજ. ”

(રામ—હરિગીત.)

સેવકે ભક્તરાજ આભયરામ—મુ ૦ આલેહ (જી. યુજરાત)

સુંદીર સાચાં સ્થાનના હરજી હરપના દાર હો,
જો ! કૃષ્ણ દારકે દેસના કુર્મિઓના કાળ હો;
ગૃધર દયજી નાથ દિનના ભંડે હરખે આવજો,
અરજી અમારી ઉર ધરીને આપ વહેલા આવજો.

૧

અદ્ભુત માયા આપની અખિચેજી અતુરપ હો,
મુન્તિ ખેડોદર મોહોની અગ્નીત અવની રૂપ હો;
ભવે દુઃખ ભંજનગુર્વ રંજન દયા દિશમાં આવજો,
અરજી અમારી ઉર ધરીને નાથ વહેલા આવજો.

૨

નવરંગ રવામી નાથજી પ્રજા ભક્ત જનના પાલ હો,
કંસારી કેસવ કોડીલા કુર્મિઓના કાળ હો;
સત વાક્ય શ્રિધ્ય મુખે વરાવી જગમાં દીપાવજો,
અરજી અમારી ઉર ધરીને નાથ વહેલા આવજો.

૩

સત ધર્મ દાન દયા સુખ સુખદિને દેલાવજો,
ટાળી તિમીર સત દીપથી નાથ નિરા ખતાવજો;
ભવ સિન્ધુ ખાગે ભાગ્ય નોકા અમાર બચાવજો,
અરજી અમારી ઉર ધરીને નાથ વહેલા આવજો.

૪

હરજી હરપના દાર હો મદાવા તમે માયાપ હો,
વસુદેવ મુન શ્રી કૃષ્ણ કમલાકાન્ત વિશ્વાધાર હો,
ઓ દયા સાગર દેવતા ભક્તીને સાથે લાવજો,
અરજી અમારી ઉર ધરીને નાથ વહેલા આવજો.

૫

હી. સેવક
આભયરામ-

—ગંદીલી કાયાનો ગર્વ—

(સ્વયં ચતુર સુગમ્ય, ૫૨ નારીની પ્રીત કથુલ નવ કીછયે-એ રાગ)
 સુખને મુદ્દન, આ ગંદીલી કાયાનો ગર્વ ન કીછયો. (એ ૨૬)
 માયા તણે ગર્વ તો છે ખલી, ચેતન જાણે, ઉડી સાલી,
 મદ માલે રલા છે શું મ્હાલી,—સુખને— ૧
 જાના યકી તેને સજ્જગારી, વગી નવનવા પાટે ભારી,
 પલ્લુ અતે તો ઘાશે નારી, સુખને— ૨
 તેલ આતરથી રંગે હેળી, શુદ્ધ કેથર ચદનથી ધોળી,
 આ કાયાને બહુ રંગોળી, સુખને— ૩
 મોખન વગે શું યાચો અધા, ગાદરી બેઠા ઉતટા પંધા,
 વડાવરથી જો મધ્યા અધા, સુખને— ૪
 સમજને જીલ્લો વળતે કાયા, ધુની સાધ્યા કે મદીર માયા,
 નન રદયા મહીપતી માકારાયા, સુખને— ૫
 જેમ કુપ ખટાકથી જાય વજ્રસી, કાયાને પથ્થરે તેરી મલસી,
 મુલોહો કેમ બપવા બહુસી, સુખને— ૬
 કાયા તણા ગર્વને દ્યો હાણી, મુજ વિનતી છે ફરીકર જોરી,
 પ્રિત "પુનમ" પ્રજ્વલા સેજોડી, સુખને— ૭

રચયોતા-પુનેમચંદ પીતામ્બર શાહ ધાનેર વાગા.

સીદ્ધ-કર્મ.

(દરિગીત-છંદ)

(લેખક-શાહ દલપુખતાઇ, ગીરધરલાલ. આ 'માલુકપુર')

છે દોઢ વરણ આસમે, રૂપે રૂઢ રણ્યાગમ્પડ;
 લેવા મણ તલચાય છે, મન મોહથી માનરતણ્ડ.
 મોર્ધ્મ દેખી રવાઢ લેતા, મૂખ કાણુ તે કરે;
 સિદ્ધ કર્મ યાચે સત્વથી, નહિ જાણ સાધનથી ખરે
 કોટી ઉપાય કર્યા છર્ના, કલ્પે નિષ્પ્રજ જાય છે,
 રણી મન સાધ્યા, બૂન સાધ્યા, પવન માલિ ઉડી જાય છે.
 કરજ સળંગ છે તેલુડ, જન બચ્ચાં ધર બપતો કરે;
 સિદ્ધ કર્મ યાચે સંવધી, નહિ જાણ સાધનથી ખરે

(૧)

(૨)

જો મૂર્ખ જન વિધવાનનો તે, વેપ અગે ધારતો,
શુભ પાપ મેલી બાધમાં તે, પેચીએ બદ્ધ મારનો.
પડિત તણી પરિપદ વિષે તે જોલતાં શરમાઈ મરે;
સિદ્ધ કર્મ થાયે સત્વથી, નહિ જ લા સાધનથી ખરે. (૩)

મોટા સુખાપણ ખતથી, જન મંડળે કરતો ફરે;
કે લેખ મદન બલે લખી, પત્રો મહિ લખ્યા કરે,
તેથી ફરે કહો કાર્ય શું ? મન મેલ જો ના દૂર દરે;
સિદ્ધ કર્મ થાયે સત્વથી, નહિ જાણ સાધનથી ખરે (૪)

તીર્યો કરે, કે વત કરે, કે "ગમ રાગ" મુખે બજે,
કે ધ્યાન બગ પેડે ધરે, બદ્ધ જાણ અડગર સજે.
કરિ કાર્ય સિદ્ધ કવુ નથી, જન માથું ફટી છો મરે;
સિદ્ધ કર્મ થાયે સત્વથી, નહિ જ લા સાધનથી ખરે. (૫)

ભગવા ધરીને બાટકો ને, સાધુ જનના વેપમાં;
રામાએ રાખી તે ફરે, ધન ધૂતવા આ દેશમાં.
શુભ યાનને શુભ રતિ વિણ, કમ્પાણ કાવું શું કરે;
સિદ્ધ કર્મ થાયે સત્વથી, નહિ જ લા સાધનથી ખરે. (૬)

સંભ્રામમાં જતા જાતે, ઘસો બદ્ધ અગે ધરે;
મોટો કદાવર અથ લાઇ, સંભ્રામથી રવારી કરે.
નિતીયું પડુ જો તે હરી, તો કાર્ય ત્યાં જાણું ભરે;
સિદ્ધ કર્મ થાયે સત્વથી, નહિ જાણ સાધનથી ખરે. (૭)

જગલો સરિતા તીરે જોસે, ગુણ તાપમ તે જાની;
હાથે નહિ ચાલે નહિ બદ્ધ, રિયરતા તે નીચની.
પણ લાગ સાંધી મગજે તે ચડપ લઈ ચાલે મરે;
સિદ્ધ કર્મ થાયે સત્વથી, નહિ જ લા સાધનથી ખરે. (૮)

કાઇ છટ કે કાઇ દેવ કે કાઇ મેલીને વળી કાળીકા;
કાઇ ઉમાપતિ ચંકરા, કે કાઇ પાર્થનાથ જીનેશ્વરા.
તે સર્વનું સંવન કરતાં, થાય લીલા લહેરે;
સિદ્ધ કર્મ થાયે સત્વથી, નહિ જાણ સાધનથી ખરે. (૯)

કાઇ મોગી કે વળી ભોગી કે, અત્યંત અઠંગર ધરી,
ભોગી પચાના લોકને, જીમ જમાવે મુકિત કરી.
બદ્ધ નાહિ ધોધ સેના કરી, પછી નિલક મોટું તાણેરે.
સિદ્ધ કર્મ થાયે સત્વથી, નહિ જાણ સાધનથી ખરે.
જેત રંગ ધ્યાન ધારી, રયાન સરવર મેમવા; (૧૦)

બકિત બગીચી હમ સમી છે, બસો તે તો દીસવ.
મન પરિણામે નર્ક પડશે, નિશ્ચે તે તો આખરે,
સિદ્ધ કર્મ થાયે સત્વથી, નહિ બાલ સાધનથી ખરે. (૧૧)

દેહ રૂપી ખંડો પુનઃ, ઉપરથી ઓળીત ખંડો;
આળુ, રંગ, પિત્ત અરિષ્ટ ગેદ આદિથી ચપ્પો.
રીડુ ન સૂકૃત આરી જગમાં, વિટંમના કાનો કરે,
સિદ્ધ કર્મ થાયે સત્વથી, નહિ બાલ સાધનથી ખરે. (૧૨)

આ નિશ્ચે તો એવુ ખંડુ, જેમાં અનેક તરંગ છે,
જેમ નાવ સિધુને નિષે, તેમ જૂતન ભૂમિ પર ખરે.
ખોટા ખરોતે સાચ જૂઠું, ખોલી ખોલીને ખોલશે;
સિદ્ધ કર્મ થાયે સત્વથી, નહિ બાલ સાધનથી ખરે. (૧૩)

પ્રાણીથી અધિક તે તો, ખારીને વળી વાદલી,
નહિ રહે એ તારી પસે, જમ મડી ચાલી જતી
માટે શુ પ્રાણી મોહ મમતા, છોડ ખાઈ કહું અરે;
સિદ્ધ કર્મ થાયે સત્વથી, નહિ બાલ સાધનથી ખરે. (૧૪)

સામધી કેવા દતા જગમા, હેમચક્ર આદિ ભે;
મિઠી ફળો ચાખે બધાં લે, ગુણી તણી પ્રસાદિતો.
દીદિન્યથી વિન્ય નિશ્ચે, જગત માદિ વિરતરે;
સિદ્ધ કર્મ થાયે સત્વથી, નહિ બાલ સાધનથી ખરે. (૧૫)

માટે સુણો સહુ સજ્જનો, ગુણુ યાનેનો શોકક ધરો;
દોગી જનોના દોગથી, કલિષિ અંજાઈ નવ જરો.
સાવધ થઈ શુદ્ધ સત્વ સેરી, મોક્ષપદ પામે અરે;
સિદ્ધ કર્મ થાયે સત્વથી, નહિ બાલ સાધનથી ખરે. (૧૬)

કલ્પતા નારી સતી પણાનો, ડોળ કરવા નય છે,
ડોળ દિલમાં મણો કરીને, પાપણી મલમલ છે.
પણુ સતીથી જે સ્થલ શોભતી, તે સ્થલતો નેધાયરે;
સિદ્ધ કર્મ થાયે સત્વથી, નહિ બાલ સાધનથી ખરે. (૧૭)

કકકો બાણી કદાપી કંઈ, કવિ થવાને નય છે,
તેથી કરી શું લેશ માન્યા, કવિપણુ પમાય છે;
સુરખના મન બતે દરે પણ, કવિ પાસ તે પદાયરે,
સિદ્ધ કર્મ થાયે સત્વથી, નહિ બાલ સાધનથી ખરે. (૧૮)
હસ તણી ગતિ નેઈ, જુઓ કાગડો લોભાય છે;
પણુ કોઈ કરે તેહ ગતિ શુ, તેનાથી પમાય છે.

- ઉપદુ તેમ કરવા મહી તો, અપ મતિ પણ નવરે
સિદ્ધ કર્મ થાય સત્વથી, નહિ જાણ સાધનથી ખરે, (૧૯)
જાણે બને કાષ્ઠથી નહિ પણ, વૈદ જનના જાપ છે,
નાડ દાઢમાં મૌની લક્ષને, દવા પળી અપાય છે,
નિદાન કેરી વાત પૂટે તો, મોમળ સદુ જણાયરે
સિદ્ધ કર્મ થાયે સત્વથી, નહિ જાણ સાધનથી ખરે (૨૦)
વાંચક ભણે પ્રીતે કરી સદુષ્ટ આશુપણ ધરી,
અગાન રૂપ પિયાશને, કાઢી મૂકે દિમ્બન ધરી,
રાખે પ્રભુમા પ્રેમને, ચાલિ શુદ્ધ કર્યા કરે,
સિદ્ધ કર્મ થાયે સત્વથી, નહિ જાણ સાધનથી ખરે (૨૧)
નત દોષ ને રચણ જડ ત્યા જમમ, એરડો વખણાય છે,
અગાન જનોની આગળે, અદમ્ય તમ પૂજાય છે
પણ શુણ દોષ જોવાય તારે ખરી કિમત અકારે,
સિદ્ધ કર્મ થાયે સત્વથી, નહિ જાણ સાધનથી ખરે (૨૨)
પરજા સાચિ મતિ, મદુ ઉરમાં નિમે ધરે
દુ અત્પ માતી છુ ખરે, મુતિ મારી દીલ ધરે
સત્કર્મ કૌં ' દિલખુશ ' કરને, કરનેડીને ચિનતિ કરે,
સિદ્ધ કર્મ થાયે સત્વથી, નહિ જાણ સાધનથી ખરે (૨૩)

૬૫૫—૬૧૦ ૨૭૦ શાલુ

આં માધુસૂકપુર

સત્સંગમહાત્મ્ય.

જાઢય ધિયે હરતે સ્થિતે ચાચિ સત્ મ્ ।

માનોભતિ દિશતિ પાપમયા કરોતિ ॥

વીર્તિવ દિશુ વિવનોતિ તનોતિ હરમીમ્ ।

સત્સંગતિ કથયર્કિ ન કરોતિ પ્રમામ્ ॥

મનુષ્યમાત્રને જનમદગમા કીર્તિ રાખત કરવા ધી પ્રજા ઉકંડા હોય છે આ જન્મ પૂર્વે કરવા માટે તે સતત પ્રયત્ન કરે છે, અનેક મ્દ મદન કરે છે, વિવિધ વિચારો યાન મેળવે છે, અનેક ક્રમ અપતિ પ્રાપ્ત કરે છે તે છતાં પણ કોઈ વખત આ સાધનોથી કીર્તિ રાખત શકી નથી ઉપદુ કેટલીક વખત આ સાધનોથી મતુ ન નીચ રસ્તે ફરવાજ નહ તે નીચત્વને પ્રાપ્ત થાય છે આમ જવગરમાં સદેખી યાન, વિચાર ને વેમવધી ને

મોટાઇ મળતી નથી, તે આપણને આપણા સદ્વર્તનથી મળે છે. સદ્વર્તનને બદલી સાથે કંઈ સંબંધ નથી. લક્ષ્મીથી આપણે વર્તન ઉઘાડી પ્રકારનું થતું નથી પણ કેટલીક વખત દ્રવ્ય આપણા વર્તનને બગાડનાર થઈ પડે છે. અનેક શાસ્ત્રોનું કે બી, એ; એમ. એની પરીક્ષાનું જ્ઞાન મેળવેલા માણસ કરતા સદ્વર્તનમાં કોઈ સાધારણ માણસ પણ યદી જ્ઞાન છે. લક્ષ્મી, જ્ઞાન, કે વેબવને સદ્વર્તન સાથે કંઈપણ સંબંધ નથી પણ સત્સંગને સદ્વર્તન સાથે ગાઢ સંબંધ છે. સત્સંગ વિના આપણું વર્તન ઉચ્ચ થઈ શકતું નથી. સત્સંગ ઉત્તમ પુસ્તકોનો હોય કે સાધુ પુરુષોનો હોય.

મનુષ્ય મનુષ્યને કરનાર પ્રાણી છે. શાળામાં જેમ શિક્ષકના વર્તનની છાપ શિષ્ય પર પડે છે, અને ઘરમાં માતાપિતા વર્તનની છાપ નાના બાળકોના મન પર અસર કરે છે; તેમ સસાર શાળામાં આપણા સમાગમમાં આવતા માણસોની છાપ બાળક કે અબાળ પણ આપણા હૃદય પર પડ્યા વિના રહેતીજ નથી, જમીનમાં વાવેલું બી જેમ આસપાસથી પોષક તત્ત્વો મેળવી વૃદ્ધિ પામે છે, તેમ આપણે પણ આપણા સમાગમમાં આવતાં મનુષ્યોના સદ્-ગુણ દુર્ગુણ આકર્ષી વૃદ્ધિ પામીએ છીએ. બાળપણમાં પડેલા સારા કે નહારા સંસ્કાર આગળ જતાં દેવનું સ્વરૂપ ધારણ કરે છે તે દેવનું પ્રાપ્ત્ય એટલું બધું છે કે તે મનુષ્યને પોતાનો ગુલામ બનાવી દે છે. આગેદોનની થાળી પર પડેલા સંસ્કાર, જેમ જેવાને તેવા બદાર તીકે છે તેમ આપણા હૃદય પર પડેલા સારા કે નહારા સંસ્કાર પણ આપણા વિચાર, વાહીને કબજામાં બદાર દર્શન દે છે. નાનપણમાં પડેલા સંસ્કાર ત્યાંપ કરવા દુષ્કર છે, અને એવાં આત્મસંયમી માણસો યોગીજ હોય છે. આપણી વૃદ્ધિ સારા વા નરસાં કૃત્ય કરે છે. આમ હોવાથી આપણે હમેશા સત્સમાગમ કરવા તત્પર રહેવું જોઈએ.

આપણે હમેશા આપણાથી વધારે જ્ઞાનસાગી, વધારે સદ્ગુણીને વધારે અનુભવી માણસોના સમાગમ ગળવે જોઈએ, જે માણસોના સદ્ગુણના આપણે આવીએ છીએ તેઓના આચાર, વિચાર, વાહી, રીતભાત સહ આપણામાં એવી રીતે અસર કરે છે કે આપણને તેની બગર સરખી પણ પડતી નથી. માણસોના સંબંધ તેની સોગવ ઉપરથીજ બજાય આવે છે. સદ્ગુણી મનુષ્યોના સદ્ગુણમાં રહેતા મનુષ્યો સદ્ગુણીજ હોય છે. સદ્ગુણી માણસોના સહવસ્તીમાં દુર્ગુણી માણસો કદાપિ આવતાજ નથી. દુર્ગુણી અને અનાચારી માણસોના ભક્ત તેમના જેવાજ હોય છે. આવા માણસોના સહવાસથી આપણું મન સંકોચાય છે, હૃદયમાં પાપવાસના પ્રકટ થાય છે તે મન, નહારા કામ કરવા આકર્ષાય છે. દુર્ગુણમય પદાર્થો પણ તેના સમાગમમાં આવતી હવાને દુર્ગુણમય કરે છે તો પછી એવન સ્વરૂપ દુર્ગુણી મનુષ્યો, પોતાના સમગમમાં આવતાં મનુષ્યોને પોતાના જેવાજ બનાવે તેમાં આશ્ચર્ય શું? ત્રીજી વૃત્તિના મનુષ્યો સાધુ સમાગમમાં કદાચિત્ આવતાજ નથી અને જો કદાપિ એવા તેમના સમાગમ આવે તો તેમની પાશ્વિક વૃત્તિ પડટ થા વિના રહેજ નહિ. પણ એવાં હનમાગ્ય મનુષ્યોના પ્રારબ્ધમાં સાધુ સમાગમ હોતાજ નથી તેથી કહ્યું છે કે:—

સર્ગાં મદ્ધિઃ સંગઃ કયમપિ હિ પ્રુષ્યેન મવતિ ।

મનુષ્યમાત્ર આપણને અનેક લાભ કરે છે. સન્ધ્યામુખ્યનું જ્ઞાન થાય છે; આદ્યન દરેકરી મનુષ્ય જ્ઞાન આપે છે; સત્પરતિમાં રહે છે; મનુષ્યનાં કર્મ આપે છે આપણી વાગ્દેહિનિમજા કરે છે; નરા નરા સદ્ગુણો આપે છે; દુઃખર દુલોભે સુખર અનાંભે છે; દવા, કામ, યજ્ઞિ, સતોષ, પરમાર્થ, વિવેક આદિ સદ્ગુણો પ્રાપ્ત કરાવે છે; વગી હૃદિયી જડના દરે છે; મત્સ્યદીલ વાણી કરે છે; પાપ દૂર કરે છે; કીર્તિને પ્રચારે છે અને હૃદયી પ્રાપ્ત કરાવે છે. એ આપે ને આ વિષયને મથળે લખ્યું છે તે દલે મથાર્થ સમજાશે. દુઃખમાં સન્ધ્યા એ જનીતિને માર્ગે પ્રવર્તતા મનુષ્યને નીતિને માર્ગે દેરનાર અલૌકિક જગ છે; મનાગની અનેક અડચણોથી ઘેરાયેલા મનુષ્યને આશ્રયસ્થાન છે; ઔદિક અને પાંક્ષોદિક સુખ પ્રાપ્ત કરાવનાર મહાન મંત્ર છે; કામકોપદિ શત્રુઓનું નિર્મૂલન કરનાર અમોઘ આયુધ છે; સર્વ અર્થની સિદ્ધિ આપનાર કામધેનુ છે; પાપીને પરિત્ર કરનાર પુનિત જળ છે;

વળી—વન્દનં શીતલં લોકે વન્દનાદપિ વન્દના ।

વન્દ વન્દન્યોર્મધ્યે શીતલા સાધુ સંગતિ ॥

અર્થાત્ દુનિઆના સર્વ શીતળ પદાર્થોમાં વન્દન વધારે શીતળ છે, અને સન્ધ્યાથી વધારે શીતળ મન્દ્રમા છે. કિન્તુ સાધુ સંગતિના એ જનથી અધિક શીતળ છે. અરેખ્ય દુનિઆના સર્વ શીતોપચાર માત્ર શરીરિક બળ્યાને નિવારનાર છે. કિન્તુ સાધુસંગતિના અનેક પ્રકારની મનોવ્યાધિને સાન્ત કરનાર દિવ્યોપધિ રૂપ છે. વગી માયાની સંસારમાં રહેતાં માણસોને દુઃખરતા સત્પ રાક્ષસતુ રક્ષાન કરાવનાર દિવ્ય ચક્ર છે. સત્પ માર્ગે દેરનાર પારદ્રષ્ય છે; અમાદખ્તો ત્યાગ કરી વાદ્યનો સન્ધાર કરનાર દરત છે; દુનિઆના પદાર્થોનું વર્ગીકરણ અને પૃથકરણ કરી પુષ્ટિકાંક તત્ત્વો વડે શરીર અને આત્માનું પોષણ કરનાર કૃષ્-પેટ-છે; હૃદય અને આત્માને સમન્વય રાખનાર નાભી છે; ઇન્દ્રિયી અર્મીત લીલાનું જ્ઞાન મેજાવી તેના અપાર વ્યકારનું જીત માનાર કડ છે; મંદારનો અમદ્ય બાર વડન કરનાર રક્ષક છે; કુલતનાં મીઠાં જીત સંભળાવનાર કર્ણ છે; કિન્તુ બિલ પદાર્થોની સંગતિનું ચક્રિતની વાસ આપનાર નાસિકા છે. મર્ચ ગુણોમાંથી ઉત્તમ સુખ મેઠણ કરનાર તચો છે; પ્રભુપ્રેમના અનુભવનો રવાદ આપનાર બિંદુ છે; પેલક અને અપોષક તત્ત્વોનું વર્ગીકરણ કરનાર હૃદય અને પૃથકરણ કરનાર દેહસાં છે. સર્વ કાષ્ઠના દોષ અને અપકારનું પાચન કરનાર પ્રદિષ્ટ જડગાનિ છે; અને ને પને તેમ અગમ્ય લોભને પચાવનાર ચિત રમ છે. અર્થાત્ સાધુ સંગતિ સર્વ દિવ્ય ચક્રિતઓનું કેન્દ્ર સ્થાન છે. પારમર્થિકના સંપર્કથી થોડ પારદ્રષ્ય થતું નથી એ પરસવી દીનતા છે, કિન્તુ જાગત મનુષ્ય સાધુમત મનથી તદ્રષ્ય થતી નાથ છે. એ સત્સંગની દિવ્ય શક્તિ છે

સાધુ પુરો પોતાને અને પોતાના પ્રમાદમમાં આવતા મનુષ્યોને લાભ કરે છે. એમનું નદિ પણ તે પોતાની આસપાસના વાગ્દેહ્યકોથી પણ પોતાના સદ્ગુણો પ્રસારાવે છે. લલેમાં મનુષ્યો પોતાને બંધ આગળ આગ્રહીમાં રેરે છે. યસા માનસો પોતાનો લખયો આપી બીક પ્રણયોને જલયત કરે છે. રવમાની અખમે છુટાવતીઆખિને પોતાના આદ્ય કરવાથી કનિમવ

સત્સંગી ગૃહીત્વ સમગ્રતુ નથી એ ખરેખર આગી વધા દયાનું ત્યોગ્ય નહિ તો
 પીતુ શુ કહેવાય વાર ? આપણા મર્મ દાસો આપણી પેનારી યોગગી કહે છે કે
 “મહિ સમગ્રમ કરો, શુર નિના યન નહિ” આ પા વડીલો પણ તેવોજ ઉપદેશ આપે છે
 તે સત્સંગના આનાં બંધન મહાત્મયીજી ! આપણે તેને ના સેવક-શુદામ માએ તેવી
 હજારોનો ના નહિજ.

સુરવતી મદન

નગસા

હાસ્યાસાસ વ્રજલાલ પંડિત

માનવ હિંદુનીના ચામુલ્ય સદુપયોગ.

“નન-નર-ક પા (રિય-ના હી પાન આચર) મા બહુતે અમન ગમી બરેતા
 (તરમે ગ થયેલા) અનેક વિષ ઉપમાત્મી જીવે છે નિજુવરો આનંદ ઉપજાવતા, અને ઉત્તમ
 ગુણુના પ્રદયી અનરના અણ જેવા નરુપુત્રને પર મારે યોગ દુઃખા જિનાત, વિરન
 મંતજના જગતમા ભયવતી વતે છે” ગુન દ્રષ્ટે દ્રઢ સુદુત્તમગી ઉત્તમ ગુણી જનોના
 ગુણની અતુભોદના-પ્રશસા કરવાથી તેજ અ પુત્ર બની શકે તેવુ તેનુ શુદ્ધ મત્રી અતુપરણ
 કરવાથી આપણે અવરુપ નદુષુધી ગાંધી દેશના અર્જન સચ્ચાંબી બનવા હજીને સદુપય-ગુણીની
 સેવા આદાનના અવરુપ કરવી જોઈએ તેવી વિનાશના-માદાતના નથી તો સત્તરૂ અ રહેણ
 જોઈએ. સ્વેચ્છ ચારી બની સદુપુત્રી નિદા હીનન નિકે કરાથી અમત જીવે કેવળ દોષનામ
 અધિકારી થાય છે અદિસા મયમ અને તથ લક્ષ્ય પાંચ મર્મ જેના દોષના વાયો છે,
 પરમ દિતકારી નિપુણ દયા સુદ્ધ (બદલક જાવના) જે ના દીનતા વતી છે દુષ્ટ હિંદુપોનો
 તથા દેષાદિક કાશીનો નિમ્મક હી પોતાના મન સ્વેચ્છાપને જે કામના બે છે, અને સ્વ-
 પદે ! માધવામાં જે સદા સાવધાન રહે છે, તેજા પવિત્ર નાતિવરના સી પુરોને તો
 દેવતાઓ પનુ નનરગાર કરે છે જેમને પર પવતી શક્તિ હોય અને પાનો કર હોય તેનણે
 કોઈ પ્રકારના પાપચરણથી દુરજ રહેતુ જોઈ. સુગ-જગારી લે માજ દિસાદિક પાંચ
 કમગી રક્ત રહે છે, અનને નિર્યા (ખેડો) ઉદેડ આપે છે, અને બીજી રીત પાપ
 કિયાની પ્રશમાદિક કરીને પણ પાંડીજી સુદિ મ્મક કરે છે. આપ સુગ જીવે કમ દુષ્ટ
 દુર્ગતિ દરજ્જા નથી પરમ પોતાના દુષ્ટ વર્તનથી દુષ્ટ-દુર્મતિ નેજ પામે છે. કેવળ કરણ
 જુદિથી દિતર પીપણે જો એ સાચી દમીડન જેમના દોષા રાનિથી દુષ્ટાનમા આવે તો,
 તે પાપ ચરણને તજ તેઓ સામે મારી પ વરે છે અને સુખી થાય છે એમુજ નહીં પણ
 પોતાના શુભ કામ જવાગા ઉપદેશથી બીજા કમ સુગ જનોને, નગજગી કેમણે લાને છે
 એમ સમજ મહુએ પર નિદાદિકના દાગ તજ રાજ દિતમ પમારો થાય એજ માર્ગ
 આ રો ઉત્તર છે. કૃતિ નમ

સ્વર્ગીય સંસ્કાર કરવા પ્રત્યે સમાજની બેદરકારી, તેથી થતા ગેરકાયદા સમાજને સમજાવીને તેની રક્ષા કરી લેવાની જરૂર.

જેના ઉપર દરેક વ્યક્તિનો અને આખી સમાજ-સંસ્થાનો પ્રજાસુત આધાર રહેલો છે, તેવા વીર્ષ-સંસ્કાર પ્રત્યે પ્રજા આટલી બધી બેદરકારી કેમ કર્યા કરે છે ? કોઇપણ ગેરવ્યાજબી રીતે આપણા વીર્ષનો વિનાશ થવા ન પામે તે મુદ્દાની વાત તરફ દરેક દરેક વ્યક્તિએ ધ્યાન લેવું જોઈએ. રહેવાની જગ્યા છે, મુરખને પ્રથમના ૨૫ વર્ષ સુધી અને સ્ત્રીને ૧૬ વર્ષની પ્રથમ વય સુધી તો વીર્ષ સંસ્કાર કરવા-તેનો ટેદરીતે ભંગ ન થાય તે માટે પૂર્ણ કાળજી રાખવી જોઈએ. તેને બદલે આજકાલ જ્યાં ત્યાં માત્ર કપાત્ર બહુાય છે બાળકોનું દબોડા, પદ વિવાહ, દાત્તકયા અને કુદાત વિરહ વર્તન વગેરે, નાદક-વીર્ષ વિનાશ મોટા પ્રમાણમાં કરીને સમાજની પાપમાલી કરવામાં આવે છે, એ બારે ખેલવી વાત છે. દરેક માત પિતાદિક વંદિત આવેલ નથી હોય છે કે તેમણે જેનું અને તેમ કાળજીથી પોતાના વિચાર, ઉચ્ચાર અને આચારને પવિત્ર બનાવી નાખી, પોતાની બનિબની પળ પવિત્રતા આદરે તેણે દરેક કાળજી લીધી તેને બદલે આજકાલના માત પિતાદિક વંદિત રવકર્તવ્ય ધર્મથી દૂરી-પાતાલ વધે, પોતાની કાળજી લાલસા તૃપ્ત કરવા નિમિત્તે પોતાની બહારી પ્રજાની પણ પાપમાલી કરી નાખે છે. માત પિતાદિક વંદિતો પ્રજાની થતી પાપમાલીનો કાળુમર અખો ખોખો વિચાર કરી જોતે તો તેઓ ધડીમરનો કમિપત બાદો મેવાની ધુનમાં જો રીતે જાળવનારો દેહી પ્રજાની સંસ્કારી ધર્મમાં મગડોગી ન બે છે, તેથી કુટુંબીય બાને વર્તવાનું અને અન્ય મુખ્ય જોતો જોવા અવગણી સલાહ આપી બનીતિના માર્ગે પ્રયાણ કરવામાં મદદ આપવાનું તેઓ સામ્યેલ પસંદ કરે ? તેઓ પોતે પૂરતી કાળજીથી પવિત્રતા રાખી પોતાની બહારી પ્રજાને પણ પવિત્ર બનાવવામાં મદદગાર થવાનું વધારે પસંદ કરે, જોયા સર્વ રીતે પરપગને ઉલ્લેખી વળવા પ્રજા આગમસાથીની અને દાનિ સમૂહ.

શાંન્તિનો દુરૂપયોગ.

આજકાલ નાસ્તરીક માનતા પ્રજાવધી આપણા દેશમાં અનેક પ્રમાણે ઉપદ્રવ લઇ રહ્યા છે. કાળજીના બરા અર્થમાં ચોગ્ય સમયે ચોગ્ય પ્રમગના ઉચિત વ્યવહાર ન થવાથી એવી દાની લાય છે જેવી મુખ્ય ગતિપથિના દુરૂપયોગથી થાય છે કૌણએ ખરું કહ્યું છે કે “સા અનુભવી વહનની ચિકિત્સાથી મરતુ ને બીન અનુભવી વહનની દવાથી સારા થવા કરતાં સર છે.”

હુઓ, રહે આ શાંતિ કે રહ્યો તે એક મહાન કબ્દ છે. પરંતુ તેનો આબકાર જાતો જાતો દુરૂપયોગ થાય છે કે તેને દેશમાં અનુભવી જેવી વધા લાગી સુધી છે.

શાંતિ કોને કહે છે, તો શરતરીક માર્ગ શો છે તેનો પ્રયોગ કરારે, કેના માટે અને

કેવા સમયે ઘણાં જોઈએ એ સર્વ આપણે જુઝી ગયા. બમ ફક્ત રાખ માત્ર બાક રહ્યો અને તેનો દુરપયોગ એટલે સુધી વધ્યો કે આપણું જીવન જ ચાંત કમ ગયું.

સંસ્કારમાં, પ્રકૃતિમાં, સૃષ્ટિના રસસ્વમાં સર્વ જગ્યાએ આંદોલન વિરાજમાન છે. દિવસ પોતાના ગ્રામ જે તપી તથા વૈશ્વનિક લોક પોતાની શોધથી એટલું જાણે છે કે આ સૃષ્ટિના વર્તમાન રૂપની પૂર્વે તમામ જગતનું સુગમીજ દાતિથી અધાવ નિદ્રામાં સૂતેલું હતું. પ્રચિન ધર્મોત્તુનાર બ્રહ્માની રાત્રી ચિત્તાં અર્થાત્ તેમના યુન. જાગૃત થતાં, એટલે તેમની યાત્રીનો જાગૃત થતાં સૃષ્ટિનો આરંભ થયો. અને વૈશ્વનિકોના મતાનુસાર બ્રહ્માનિરિક્ત મોક્ષમા સૃષ્ટિ બીજ સમુદયો ને શાન્તિ હતી તેનો કોઈ પ્રકારથી જાગૃત થતાં અર્થાત્ તેમાં આન્દોલન ઉપરિષ્ઠ વચાથી સમાપ્તું ચક્ર ફરી ચાલતું થયું.

જેવું ચક્ર હમેશાં ચાલતું રોગ, જેમાં અવર્નિષ્ટ પરિવર્તન થતું રહે ત્યાં શાન્તિ કેવી રીતે આવી શકે? કદાચ શાન્તિ આવશે તો ચક્રનું ચાલતું રોગાલ જશે, પરિવર્તન થતું જાય જશે. વહેતું રોગાલથી ને પ્રકારે જગમાં દુર્ગમિ આવે છે, દિવસનું ધાકતું જાય થવાથી જેવી રીતે શરિર ફેડુ થઈ જાય છે, એવ પ્રકારે સૃષ્ટિનો અંત પણ શાન્તિથી આવી રહે છે.

શાન્તિ મુલ્યનું ચિન્હ છે. તે મરે અને દુર્ગમીનું નામ છે ચાલનાનું રોગાલ જાય છે, વધવા જતા કાચમાનું મરણ જાય છે, પાણીનું તલાવમાં રોગાલને કોલી જાય છે, જીવનતા શરીરનું મરણ થાય છે. એવી રીતે શાન્તિ એ જીવંતી જગતી જાગૃત મરે મરણના સંદેશ છે.

કદાચ આપણે પ્રકૃતિથી જ શિક્ષા પ્રદણ ફરીએ તો આપણને શું દેખાડ આવે છે ? આપણને સાંસારમાં ક્યાંય પણ ક્રાંતિ નહીં દેખાય. કાચમાને જુલ્યા, શું જોવામાં આવે છે ? તે જાલ વાયું અને કોઈ કેઈ વખત બીજા જાગૃત્યોને ખાઈને પણ પોતે જીવન પર્વત વધતો જાય જાય છે. તે ઉપરથી યાત્રીની શિક્ષા મળતી નથી. વળી કોઈ મરણને જુલ્યા કોઈ વખતે કોઈએ તેને શાંતિમાં જોયા નથી. દુરપયોગમાં ને જીવામાં જીવે જાગૃત દેખાય છે, અથવા જાગૃત થઈ પહેલાની અવસ્થામાં ને જાગૃત રાગ દોષ છે, તેમાં પણ અચાંતી જ જણાય છે, તે પણ હમેશાં કાલના ચાલના રહે છે.

હવે તેનાથી શ્રેયી જોઈ જાવ તરફ જોઈએ તો તમને જણાશે કે જાગૃતી લગને કોઈ મરણ સુધી તેને એક ક્ષણ પણ શાંતી મળતી નથી. મરે પણ કેવી રીતે કમરે જીવન તે અચાંતીનું નામ છે. અજવાળામાં અધાર ક્યાંથી આવી શકે.

હવે બીજા કદાચની વાતોએને લીધે તો શું જોવામાં આવે છે ? કદાચ હવા એક ક્ષણને માટે શાંત થાય તો લાંબો જીવ ચાલ લીધા વગર મરી જાય. સૂર્ય કદાચ ચાંત થઈ જાય તો દીવસ, રાત્રી, મહીના, મોસમ વગેરેનું જાગૃત્યું જાય થઈ જાય. પાણી કદાચ વહેતું ન રહે તો કોઈને દુર્ગમિ મરે, અભ્ય કદાચ કાચ થઈ ન દર્શાય. તો કોઈ કદાચ કેલકેવો કમ મરે છે આસ ન હોતા તરેત મરી જાય; તો પછી આ શાન્તિનું જાગૃત ક્યાંથી આવીને ઉપરિષ્ઠ થયો ને આપણા રાષ્ટ્રીય જીવનમાં યુન જોવા લાગી મરે છે.

ધાર્મિક વિચારાનુસાર માણસને કહેણ પરિશ્રમ કરીને જહાજમાં અવરથામાં વિદ્યા સંપાદન કરવી પડે છે. ગૃહસ્થ અવરથામાં ઘરનાર બંધનમાં રહેવું પડે છે. વાનપ્રસ્થ અવરથામાં પશુ શાન્તિ દેખાતી નથી પરંતુ કહેણ તપસ્યા કરવી પરમ ધર્મ હોય છે. અહીં તપસ્યાનો પણ અર્થ જરા વિગતરસો અપ્રાનૃતિક નહિ ગણાય. આખો બધ કરી જતા માતા ખેસી રહેવું તેવું નામ તપસ્યા નથી પરંતુ કાંઈ ગા માનવેપણમાં નિમગ્ન થઈ તેમાં લુપ્ત થવું તેને તપસ્યા કહે છે. કહેણ માનસિક ચિંતા અને વિચાર પછી મસ્તકમાં જે આન્દોલન થાય છે તેને અશાન્તિ કહે છે. ચોખા સન્ધરધમાં પણ શાન્તિ નથી. તેમાં પણ સેરા એજ ધર્મ છે, પોતાની સેરા નહિ જે આજ્ઞા લ જોવામાં આવે છે પરંતુ બીજાની મેવા કરી. પછી આ શાન્તિ કયાંથી કુદી પડી? સંભળો આ અતિમ અવસ્થા છે. અર્થાત્ જ્યારે મનુષ્યનું શરીર જર્જરિત થઈ જાય છે, કોઈ કામ કરવાને થેજા રહેતો નથી ત્યારે મનુષ્ય શાન્તિની છાંછા કરે છે અર્થાત્ મૃત્યુ ઇચ્છે છે.

ઉપર્યુક્ત કથન ઉપરાંત હું એ પ્રશ્ન બારત જાણીએને કરવા ઇચ્છુ છું કે તે ઉપરાંત વિચાર ઉપરાંત તમે અને ખતારો કે આજે જે રાત દિવસ શાન્તિનો પાઠ કરીએ છીએ તેનો શો અર્થ છે? શું આ જે પોતાના અસ્તિત્વની દુઃખી છીએ કે જેથી શાન્તિની નિદ્રામાં મૃત્યુ ઇચ્છીએ છીએ? શું આજે બીર છીએ કે જેથી સંસારના યુદ્ધ રથગથી પલાયન કરી મૃત્યુની પાછળ સંતાપા ઇચ્છીએ છીએ. અગર નહિતો એ બ્રમ્હનું શમ્ભને છોડી દો, અગર સંસારમાં કેવળ છાવુજ છે તોપણ અશાન્તિનો પાઠ બચો. સંસારમાં મોડું ઉંચું કરી રહેવું હોય તો અધિક અશાન્તિ માટે કટિબદ્ધ રહો. અશાન્તિ કોઈ છુરી વસ્તુ નથી, તે જાનીય છવન છે. નદીનું મીઠું બલે સુરવાદ્યુક્ત વહેવું પાછી છે. પ્રાણુધાર ચાલતી વાયુનું જ નામ અશાન્તિ છે; પ્રહાન્ડના જયગોળામાં આન્દોલન ઉભા કરનાર આદિશક્તિનું નામ પણ અશાન્તિ છે. છવની જગતી જાતિમાં હમેસાં અશાન્તિનું જ રાજ્ય હોય છે; અશાન્તિ વીના કોઈ કાર્ય આ સંસારમાં થઈ શકતું નથી; છવનું હોય ઉડવું હોય તો અશાન્તિના માર્ગમાં પદાર્પણ કરો નહિ તો શાન્તિના મદમાં મદાને માટે મૃત્યુ નિદ્રામાં વિશ્રામ કરો. અશાન્તિથી આપણું એ તાત્પર્ય નથી કે પોતે પોતાનાથી જહાર થઈ જવું. પોતે ઉદ્ધન થઈ જવું. શાન્તિ ત્યાગવાથી આપણું એક માત્ર તાત્પર્ય એ છે કે કમયોગની વિષુત શક્તિ આપણી રંગોમાં દોડવા લાગે, આપણે કંઈ સંસ્કૃતિ વધારે એને શાન્તિની તાલર જોઈને મૃત્યુને શાન્તિ વધારે નહીં અમૃત.

— ❦ —

દસેરાપર થતી ધર્મને નામે પશુહિંસા.

ઉપરોક્ત તેડેવારોના દીવસોમાં આ આર્ષ જુમીપર તે નિમીત્તે યજ્ઞમાં થતી ઘેર દોસાએ (બરડા, પાકા વિગેરેના દેવી દેવતાઓને અર્પાતા ભોજો) જેમ અને તેમ તન મન ધનથી અટાકાવવા સાર, હું આ આર્ષ જુમીપરના તમામ હિન્દુ બાઈએને વારંવાર વીનવિ

વીનવિને કહું છું કે જાગૃત થાઓ! અને યત્ના ધીર અભ્યાસો! જડમંથી નાશ થાય તેવા ચોપતા ઉપાયો લેશે ત્યાર પશુજન મોક્ષે છે. ખરેખર!! મને તેવા ધીર અભ્યાસો જોતાં બારે કમકમાટ બરેલી દીપ્તગીરી કૃત્ય ધરાથી આખી આત્માને, આ મારું અંતરના દિગ્મારો યાચીકાંત પ્રમાણથી જલ્પાવવા આ રચણે પ્રયત્ન કરે છે, તે વંચી વંચાની અમણ મનુષ્યોને પણ ભોધ આપી જાગૃત કરવા તત્પર થયો, એમ હું લેખક આશા રાખું છું.

કેળવણી અને સુનાગ વમારાના આ જમાનમાં બહેમોએ, અમાનતા અને ખીન કેળવણીનાં જગલી જમાનાની આફત ધમને બહાને, મુઠા પ્રણીઓને વધ કરનાના દલાલોએ હવે વહી ગયા છે, કારણ કે કેળવણેલી શુદ્ધિ, સાદી સમજ અને મુખની છુટાવનાર અધીર દાંસક કૃત્ય કરવાને આ જમાનો મુદ્દે-સાધના પાડે છે; આજનો જમાનો કેળવણી રૂપી સુધના બજારે અધિકારરૂપી-અમાનતા નાશ કરનારો છે, તેમ છતાં આજ સુધરેલા જમાનાને નહીં છાજતા અનરો અને એ ખરેખર ખેદનક એક વિચીત્ર ખીન છે.

દેવ દેવીઓને સંતોષ પમાડનારા નિષ્કર્ષો આ મુઠા જનરોના જનની ખુશી કરનારા આવે છે, અને એમ માનવામાં આવે છે કે—વગમાં પશુ વધ કરી હોમનાથી મરણી, કાલેરા, થીતગા, અને દુઃખ વીગેરે અર્થેર આદરોનો નાશ થશે, આવા ખીન પાસાદાર જડ ધાથી રહેલા બેમી રીવાજોથી અમાન મનુષ્યો દેવ દેવીઓને સતેષ પમાડવા તેજવારોના દીવને જે પશુવધ કરે છે; અને એમ તેવા દશી દાહાણા ચોચ છલને કાય ધરવામાં આવે છે, એજ હીનુઓમાં તેમજ ખીન દારોમાં હામો વખત યત્ના ચલોક્ત આધાર નહીં હોવા છતાં વેદીક મર્મ ધમને કલંક લગાડી છેવટે રંતે જડ ધાથી એટલા અંકારોને પુરવાર કરી આપવાને પુરતા છે.

આ રચણે જલ્પાવમાં આવ્યું કે—દેવ દેવીઓને મુઠા પ્રણીઓનો ચોચ આપવાથી સતોષ થાય છે તે કથની વલન ખોટી, ખીનપાસાદાર છે. જોય તથા અટકી નવે ગમેવ વીગેરેના દીવને બકગં પાડા આદિ નંદોષ પ્રાણીઓનું બકીદાન આપવાનું ધીરજ માનવાનું કારણ માત્ર એમ સમજવામાં આવે છે કે—“વામ માગીઓ” તું જે વખતે પ્રગલ જોર હતું તે વખતે કાખલ થઈ ગયેલાનું જલ્પાવ છે. પણ જોય જોમ વીનાની વહી થતી મઠ તેમ તેમ કેટલાક વીચક્ષુ રાજ્ય કર્તાઓએ ચાલોતવ તપાસ કર્યા—કગવ્યા અને તેઓને જગુબ્યુ કે એવા બકીદાન આપવાથી દેવ દેવી રંજન યતાજ નથી, પણ કલરા મેવાવમાન થાય છે. અને સહગતી થવાના કાર્યોમાં તેમજ લોકીક કાર્યોમાં પણ અસહ્ય વીદો આવી પડે છે; એવા ચેકમ નેલેય દેવી પોતે (રાજ્યોને) તથા ચાલતી પ્રજાએ પણ એવા ધીર પશુવધ તેજવારોમાં ચાગર હોયને માટે બધ કાર્યો છે. અને હજુ પણ જોમ જોમ સુધારો થયો નાજ છે તેમ તેમ બંધ કરતા જાય છે.

“વેદ” જોવા પત્રીત ધર્મ શાસ્ત્રમાં આનુ પાવકો કાર્ય મોટાજ રચણે ઉપદેશુજ નથી માત્ર કેટલાક આપસપરથી દુષ્ટ મનુષ્યોનું પ્રાણસ્વણ દોષથી દેહી રાજકર્તાઓની અમ શકાનો લાશ લેવ હવે પોપલની સ્વચર્યોષ ભાતનાં અકતુ ગોરે ભાગચીત કાર્ય પ્રવેશાવી દીડુ છે.

વળી દેવ દેવીઓ તે—સાદે—સાદે કહે છે કે—“વગ મહાનુ એકવાર અવધ નીની પૂરી કરવાથી એક વર્ષ સુધી બહી પૂજ કરી મરણી પ્રાંતી મેગને તેના ગરોબર છે. જ્યારે

તેમના મહાત્મ્ય પાક શુદ્ધ અંતઃકરણથી સાંભળેથી એટલો જાણી શકાય છે તો તેવો વધુ શામ મુદીને જોઈ શકાય તેવાનું કોણ કરે? અસાધ્ય કરે. જાણી અને સમજી તો કદી પણ નહીં કરે; વળી તે દેવની ઉપાસના આપણે આધીન છે કે તે દેવને આધીન છે? આના પ્રત્યક્ષમાં તો એમ હું જાણુ છું કે—ઉપાસના દેવીને આધીન નથી પણ ઉપાસકને આધીન છે, એમ સાંભળ્યું છે, અને વીચારતાં પણ અને એમજ જણાય છે કે—જો પ્રીતી મેળવવી તે પ્રીતિ મેળવનારને આધીન છે, અને તે પ્રીતી અગાધ પ્રેમ વડે વધે છે; પણ પ્રેમ વીના મહાત્મ્ય તેવા ઉત્તમ પદાર્થો આપણે તેથી કાંઈ પ્રીતી થતી નથી, પણ જો તેમની પ્રત્યે નિઃશય પડે શુદ્ધ અંતઃકરણથી થોડું (માર્મય પ્રમાણે) આપણે તો પણ ધણીમાં ધણીજ આપણું એમ મનાવે છે અને તેથી આપણી પ્રીતી વધે છે.

સુખ શુદ્ધિ પ્રત્યક્ષ પ્રમાણથી જોતાં જો દેવને સંબંધી આપે છે તે હો દેવી દેવતાઓ બીજાકુલ દેવતાઓ નથી, એટલુંજ નહીં પણ જો તેમને યતીમાં આપણે છીએ તે તે લેતાં હોય એવું પણ બરાબર જણાવું નથી; પણ તેમના આમળ જેટલું ધનીય છીએ તેટલું તેટલુંજ રહે છે, તેમાં કોઈપણ ત્રાસ પણ ફક્ત પડતો નથી, તો તે દેવ દેવીને તેમાંથી છોડી તેની સી આત્મા—વળી દેવ દેવી આમળ જેટલી પરજોને મુકે છે અને તે પરજોમાંથી પણ એમના આજોર્ણમાંથી કોઈપણ માત્ર વધવડ થતી નથી ને તેણે તેણુંજ રહે છે તો તેથી પણ કેમ મનાવે કે દેવ દેવી ભોગ લે છે? ના ના દેવ દેવીને તમો ભોગ આપો ને તે લે જોના માનવામાં નથી આવતું. તે તો બીજાકુલ દેવતાઓ છે નહીં, પણ પેટપરા આપણાથી જો અસાધ્યથી યદ્ય પોતાના ઉદરની ખાતર મનુષ્યોને આડે મારેજ દારવનારા છે.

દેવ દેવીઓને આપણે જોરાક તેઓ લઈ શકતાં નથી, અગર તેમાં તે કંઈ દેસાર કરી શકતાં નથી, તેમનામાં તેણે કરવાપણું નથી ત્યારે તેમને નહીં આપવાથી તેઓ કાંઈ તુકાન તો કરેજ નહીં, એટલે પેટપરા આપણાથી ફક્ત મનુષ્યોએ દેવ દેવીઓની નીંદા કરાવી નાહક બીચારો નીરપરાધી મુઠાં પ્રાણીઓને શા માટે વધ કરવો જોઈએ? નહીં મારકો લોભએ. એ મરીગ મુઠાં પ્રાણીઓને પણ આપણા મનુષ્ય જેટલીજ આરા છે. અરે મનુષ્યોએ પોતાની ઉપવાસના દૃષ્ટિએ જોઈ પ્રાણીઓ પર દયા રાખવી, એજ ઉત્તમ મોક્ષ પદનો આધાર છે.

વળી કહ્યું છે કે:—પ્રાણ દાનથી બીજું અધીક એટલું દાન આજ સુધી થયું નથી, તેમ વરો પણ નહીં દારજુ કે આસનાવડી મળિડું દાંડપણ અધિકારી પ્રતિ છે નહીં એટલે નિશ્ચય છે.

અર્ધિસાતું લક્ષણ—“યોમ સુતપર” બોલે જાણ છે, તેમાં લખે છે કે:—સર્વ પ્રકારે સર્વદા સર્વ પ્રાણીઓને શ્રોક કરવો તેજ અર્ધિસા ગણાય છે; તથા વળી “માતરલક્ય” અર્ધિતામાં કહેલ છે કે:—સર્વદા સર્વ પ્રાણીઓને જો મન-વચન-અને ચરીર વડે કલેશની ઉત્પત્તિ ન કરવી તેણું નામજ અર્ધિસા છે. વળી માતરલક્ય સ્મૃતિના આચારધર્મમાં કહેલ છે કે:—“અર્ધિસા, સત્ય, ચેરી ન કરવી, પવિત્રતા, ઇન્દ્રિયનિગ્રહ, પરાપકાર, દયા, દમન. તથા ક્રમા” એ નવ સર્વને ધર્મનાં સાધન છે; આ માતરલક્યના મતમાં અત્રિપ્રક્રિયા, વિષ્ણુ સ્મૃતિ, હારિત સ્મૃતિ, યોગ્યનાશિ સ્મૃતિ, અંગીરસ સ્મૃતિ, આપરતંજ સ્મૃતિ, કંસ વર્ન સ્મૃતિ,

હત્યાયન સ્મૃતિ, બૃહસ્પતિ સ્મૃતિ, પરાશર્ય સ્મૃતિ—ગ્વાસ સંહિતા, શખ મંદિતા, લીખિત સંહિતા, દક્ષ સંહિતા, ગૌતમ મંદિતા, શાતલપ સંહિતા વગિરે સંહિતા, પુનરત્વ સ્મૃતિ, યુધ સ્મૃતિ, અને હર્યપ સ્મૃતિ વિગેરે સ્મૃતિઓ અને સંહિતાઓ જરા પણ એક બીજાથી વિરૂદ્ધ નથી.

પશુવેદ સ્મૃતિમાં કહ્યું છે કે:—“પરમેશ્વરને આપણે જાણતા નથી કે જે પ્રાણને ઉત્પન્ન કરે છે, તેને ને આપણને પણ” અતર હોતું દબુ; માટે તે પરમેશ્વરના રૂપને જાણવા વિના અગ્નિમાં વિંટાળેલા મનુષ્યો જાણવદ કરે છે, અને કહે છે કે—“આવી રીતેજે પથુઓની હિંસા કરવાથી, તથા માંસ બહુજી કરવાથી અનેક જાતનું આ લોકનું તથા પર-લોકનું સુખ મળે છે, એવા ઉગારો પેટભરા કેટલાક અગ્નિઓ પેટ ભરવાના સ્વાર્થથી કરે છે તેતા કેવળ કર્મ જાળવે છે—કાંઈ પણ કર્મને જાણવાવાળા નથી; મીઠ્યા બકવાદ કરે છે, કોની પેઠે કે—જેમ-એટલા વટાણાઓ આવેતો દોષ ને તેથી કાંઈ જોઈ શકતો ના હોય ને તેને પુછીએ કે પુરુ દિશા કેમ? (તેની આખમાં વટાણીઓથી ધૂળ પડેલી તેથી) તો તે વટાણીવાના લીધે ગંધાપાથી-પત્તીમને પૂરું કહે અને દક્ષીણને ઉતાર કહે તેમજ અગ્નિની મૂર્ખ પુરુષો દીસા કરવા યજ્ઞ આ લોક પરજોઈનું સુખ મળે” એમ માને છે, પણ ના ના તેમ આ લોક પરજોઈનું સુખ મળતુ નથી પણ ઉવડું નીચ યોનિમાં વારંવાર નીચ અસ્તારોજ લેવા પડે છે.

વળી સ્મૃતિ કહે છે કે:—શાસ્ત્ર નીસિદ્ધ-જે-પદમાં પશુવધ હત્યાદિ પાપ કર્યોતો કરનાર પુરુષ જલહીન નીચ યોનિને પ્રાપ્ત થાય છે, જે-તે કે—હરી જ્ઞાન યોનીને અને હરી શુકર યોનીને પામે છે, એ આદી લેઈને બીજી પણ અનેકાનેક નીચ યોનિયોને પામે છે. તેમજ “પશુવેદ ઇશોપનિષદ” અથવા “વાનસનેય મહિંતોત્તરીયદ” મા કહેલ છે કે—જે પુરુષ કેવળ કર્મનેજ કરે છે તે પુરુષ આદર્શનરૂપ તમને પામે છે (પરમાત્માને) અને પુરુષ કેવળ ઉપાસનામાં પ્રીતિવાળો છે ને પુરુષ ઇશ્વર તમને પામે છે, વળી શ્રુતિ કહે છે કે—“કારણ અત્યા કૃત નામ આત્માની ઉપાસના કરે છે તે પુરુષ આદર્શનરૂપ તમને પ્રાપ્ત થવ છે, તથા જે પુરુષ દ્વિવર્ગન રૂપ નામ કાર્થની ઉપાસના કરે છે તે પુરુષ અધિક મેર તમને પામે છે, તથા સિર ઉપનિષદ તથા ગર્ભ ઉપનિષદ, નાદનિદ્ધ ઉપનિષદ બ્રહ્મનિદ્ધ ઉપનિષદ અમૃતનિદ્ધ ઉપનિષદ, વિગેરે બીજા ઉપનિષદોમાં પણ કયા દશરા તથા અષ્ટમી જાગેર પવને દીવસે અગર બીજા કોઈ દીવસે પશુવધ કરવો એમ છેજ નહીં. વળી ઇસ, કેન, પ્રશ, મુકુટ માદ્વેદ, તેતીગિવ, જોરેય, હાદોગ્ય એ ઉપનિષદો જે એ ચારે વેદનાં છે તેમાં પણ કોઈ પણ રથને પશુવધનો ઉલ્લેખ છેજ નહીં

આવી રીતના પશુવધના જલ્દામાં-દેવ દેરીઓ તથા આમુર દેવોને બીજા કોઈ દિસા સંહિતાની કોપા કરી તે પર આરાધવામાં આવે, તો તેથી સર્વ પ્રસન્ન થાય છે, તેવી કૃપાઓ કરવાને સાર કાળપુરાણમાં કહ્યું છે કે—સાકર, કેળું, રોરડીની શવલો એ સારા પરીઓના માંસ ખરાબર કલા છે, માટે એઓ તપ્તિને વિષે નિગતર ખરા દુલ્લખ છે, અથવા સુંદર શીશુ જેને લુગડુ બાંધાળને તેની પુખ્ત રંગને છરી નડે છે-તે અર્પણ કરતું તે જાકગના વધ પ્રમાણે છે.

વળી કોણ-સવાલ કરશે કે:-પશુરથ ના કરતાં-દેવી દેવતા પાસે પણ લેખ જઇ તેના અર્થમાંથી નાક, ઠાંન ઇત્યાદિ પદોત્તર કરી કાઢી શકીએ તો શું ખોટું ?

ઉત્તર-એ તો વધ કરવા કરતા પણ ખુસમાં ખુશ જુલ થાય, કારણ કે તે વિશે તત્ત્રોત્તરમાં જણાવ્યું છે કે હોહતું નાહતું કે છીડીઓતું માંમ અથવા રૂધીર બધીદાનમાં કોઈ પણ વખત આપવું નહીં. પરંતુ તેને દેવ દેવી પાસે ઉત્તું ગાળી છુટું મેલી દેવું તેમ ઉત્તમ છે તે કરતાં તો પશુવું દાનજ ના કરવું એ અધીકારીક એટ છે.

આવા ઘોર અત્યાચારો કરનાર કોણ છે ? તો તે આસુરી સંપત્તિવાળા છે; જેમ શ્રી કૃષ્ણ ભગવાન કહે છે. શુભો ભગવદ્ગીતા અધ્યાય ૧૬ શ્લોક ૫ માં દેવી સંપત્તિ મોક્ષ કારણ-અને આસુરી અધન કારણ છે, તથા શ્લોક ૬માં કહેલું છે કે આ લોકમાં દેવની અને અસુરની એવી બે પ્રકારની ભુત થઈ છે. અધ્યાય ૧૭માં-શ્લોક ૮માં કહે છે કે સાત્વીક જન દેવને યજ્ઞ છે. રાજસ તે યજ્ઞ રાક્ષસને-અને તામસ જન તે ભુત યજ્ઞને યજ્ઞ છે. અધ્યાય ૧૬ શ્લોક ૧૭માં કહે છે કે:-કોઈ સત્ય પુરુષે પ્રજ્ઞપ કરેલા નહી પણ પોતેજ પોતાની મેળે પ્રજ્ઞપ બની ખેડેલા-અનંત, ધનથી ધયેલા માન અને મદવાળા, અદંકાર, બળ, વિગેરે મર્વથી, કામ અને ક્રોધનો આશ્રય કરીને રહેલા, અર્થાત્ અદંકાર આદિ કુશુલોમાં ખુડેલા, સન્માર્ગમાં આલનારા પુરુષપર દોષનો આરોપ કરનારા તથા હું જે બીજાના દેહમાં ચેતનાસંવેડે રહ્યા છું તેના દેહ કરનારા કે જેઓ ઉપર કહેલા આસુર છવે દંભથીજ માન નામનાજ રજોવડે યજ્ઞ કરે છે. વળી અધ્યાય ૧૬ શ્લોક ૧૮-૨૦ માં કહ્યું છે કે-મારો દેહ કરનારા (કોંલા કરનારા) તથા કરને અધમ પુરુષોને જન્મ મરણના માર્ગરૂપ સંસારમાં આવી કૂર બાધાદિ ચેતિઓગંજ હું નોખું છું; અર્થાત્ તેના પાપીઓને એવાં કળ આપું છું કે-જે આસુરી ચેતિને પામેલા મુદ્ધ પુરુષોત્ત્વ હે! કુંતાના પુત્ર, મને પામ્યા વિના અર્થ પ્રાપ્ત (મારી પ્રાપ્તિ તો) હોવાજ ક્યાથી, પણ મને પામવાના ઉપાય રૂપ સન્માર્ગને પામ્યા વિના તેથી પણ તેઓ કાઢી ગતિને પામે છે. અર્થાત્ કમી-કીટ-આદિ ચેતિમાં અનંતીવાર જન્મે છે અને લપ પામે છે.

વળી આગાતે ધર્મમાં યજ્ઞને શ્રાટે દિસા નિંઘ મનેલી હોવાથી પણ યજ્ઞને જલ્દે પ્રથમ દ્રવ્ય યજ્ઞ રૂઝ થયો, અને આખરે જ.પ.૫૮ ક્રિવા જાનમય પઠજ સર્વમાં શ્રેષ્ઠ કહેલો છે. દ્રવ્ય યજ્ઞ કરનાર સપુરુષો યજ્ઞ કરતા અવશિષ્ટ ગહેલો જામ મરણ કરનારા સર્વ પાપથી મુક્ત થાય છે, અને જે સમીક પાપી પુરુષ (જન્મ ન કરતાં કહેલો દ્રવ્ય યજ્ઞ) ચેતિને શ્રાટેજ જે પાપ કરે છે તે પાપુજ જલ્દાય કરે છે.

કાળીપુરાણના શ્લોકમાં કહ્યું છે કે:-સાકર, કોહોણું, શીરડીનો સોડો, અડદ (અડદના ભીટનો દુગ્ધાજ બનાવેલો પદાર્થ) અગર અડદની લાગને પલાકી તેનાં વડાં વિગેરે) તથા દંસાર જે બનિ મગાન છે અને તેથી નદા જેડીઓને બકરાં અને પામ સમાન તૃપ્તિ થાય છે.

મદાગ ખુદિથી નિવાર કરતા જનુમાન જે આવે છે કે યજ્ઞમાં પણ આ હોમવાધી પદાર્થે આગળ નકાર પરીનામ આપ્યું છે કે કેમ ? હા. આવેલું છે-બુદ્ધો કે કાચીને રાજ્ય કાચીજ તેજુ યજ્ઞમાં પણ દિસે કરી તેણે અર્ચન અને કાચી જાળીને સુરક્ષીજ રાગને

દરેક સકુલીના પુત્ર ઘડાસર રહેલો યજ્ઞમાં ગાય હોખવાથી મરજી પામ્યો. જરામથે ભેરવ યજ્ઞ કર્યો, ને તેમાં પર્યુરવ કર્યો જેથી મૃત્યુ પામ્યો. કશે ધતુર્વાગ ભેરવ યાગમાં પશુ વધ કર્યા તેતું કુળ એ મળ્યું કે તેને થો ફુગ્ગે અપ્રતાઓ મદીન માપ્યો, પ્રાચીન બર્ધિરાજએ યજ્ઞ કર્યો તેમાં જે પશુ દિંમા યથેવ તે પશુઓ ને રાજાને મારતા માટે વાટ ભેળેને રજાં હતો કે, રાજા ક્યારે મરે અને દમેલ દમાઈ' વેર સેકથે ? એવું નાન્ટે તે પ્રાચીન બર્ધિરાજએ પ્રત્યક્ષ દેખાડ્યું હતું, અને પછીથી પોતાની જુવ કમુવ કરી યજ્ઞ કરતા અંધ કર્યો, અને નારદના ઉપદેશથી બચી ગયા; શાહઆર્જુને યજ્ઞ કર્યો ત્યારે તરતજ જામદગ્ની સાથે વેર થયું ને તેનો નાશ થયો, એટલુંજ નહીં પણ તેનાં છાંટા પીળની સ્ત્રીઓને હાથ ને એકથીસ વાર નક્કી, પૂરતી યજ્ઞ, તે એતુજ પરિણામ જણાય છે. તથા પ્રાંડવોએ રાજસુ યજ્ઞ કર્યો તે ત્યારે પછીથીજ તેમની પીડીત શુદ્ધિ યજ્ઞ ફર્યોનતું હામ્ય હતું, જુમદુ રમ્યત તેથી રાજપાટ ખોલ બેસા અને બાર વર્ષ સુધી વનવાય બોમવેલો પડ્યો. એવી રીતે તેઓ મહા હેરાન યજ્ઞ ગયા ને પદાનાં વ યુદ્ધ થયું. અને યુદ્ધમાં શ્રી કૃષ્ણ બગવાનની મહામતા હોવાથી પાંડવો બચી ગયા પણ એ મહામારવના યુદ્ધથી બહુજ નુકસાન થયું. મહામારવના યુદ્ધ પેટનાં એકજ ધર્મ દનો; પણ માદામારવ યુદ્ધ થયા પછી રાજાઓમાં કુદરત પેટો, સાર્વજનિક દીન વિચારવાતું આશુપર રહ્યું; અને કુસુપ વધનો જતાં માદામારવે વહી મુગ, અને અનેક જાતીના ધર્મો નીકળ્યા, તેમાં પણ લાગણી યજ્ઞ અને તેનાં મુગ એટલા બધા હતા પેલી ગયા કે દાલ આપણા મરોમાં પણ એકસંધ થાય જણાતો નથી, તો ફિનિયામા હોખજ કયાથી. અને એકઠોના દરવક પડ્યા ને હેરાનગતિ માસલ પ્રકારે ભોખવતા યજ્ઞ ગયા હોય, તે સર્વે પ્રતાપ ભેટા ફરોએ અસંખ્યા ત પ્રાણીઓના જોતમાં હોખ કર્યા તેનાજ થયો, આપણને સોસરા પડે છે. માટે આપણે આ આપાવર્તમાં જેવા આસુરી રીવાજોવાળા હિંસામય જો આસુરી દેવી મંપદાઓનો સમુદ્ધ અર્થ સુધી બંધ નહીં કરે ત્યાંસુધી એકમતા કાઢ કાઢે યજ્ઞ નહીં.

હાલના કેટલાક ધર્મીયારો મીટ ભોજન આઈપિ મહાન યજ્ઞ બેસા છે, ઉદેશ વરદ લડા નથી, ધર્મીયોમા શું થાય છે તેની તેઓને ખજરા મળ્યા છતાં નિહારક યજ્ઞ-રડીપાટ વિગેરેના અભ્યાસારો કરવા લાગ્યા છે દેવોનાં દ્રવ ખાવા-મુગનાં દ્રવ ખાવું, પરાધ સ્ત્રીઓને ઉપભોગ કરવો ને સેવકોનાં ધન હરતાં અંધપ્રપાત્ર ભાગેને દગવા-અરી રીતમાં ધર્મ શુભો યજ્ઞ જવાથી દેશની પાવમાલી થવા આવી, અને રેડા આ થોડું માફ પરિણામ છે. વગી કમુ છે કે:—શુદ્ધિચરિય બધંતરય નિષ્કુલધેયકરોગલ-જોને સારી શુદ્ધિ તેજ બગવાન છે, શુદ્ધિ રહિતના ક્યાંથી બગવાન થાય, શુદ્ધિ તો કર્મનુમાર છે; જુઓ શુદ્ધિ કર્મનુમારે યજ્ઞ અને તેથી એવાં માઠાં પરિણામો આવ્યાં જાય છે, ત્યારે યજ્ઞર્થવે પશુ વંદરવાથી ખરાબી છે તે જણીનેજ કરો ને ખરાબ થાઓ તેમા શું નવાઈ છે! વગી દેવોનાં ગાજ પણ ગર્ભ, પાવમાસ યજ્ઞ ગયા તેતું પરિણામ યજ્ઞ દીસાજ છે; માટે “અદોસાં પરમેલ ધર્મ” એ પરમ પવિત્ર સિદ્ધાન્તને અદ્ય કરી જરા ગાન દ્રષ્ટિએ જુઓ કે મરે કર્મગા દોસાનેજ ત્યાગ છે, અને જે દોસક યજ્ઞ કરતા હોય ને જે દેવતાને યજ્ઞ માસતું નેવેથ અપાતું હોય, અને ખજરા આદિક જીવનીદોસા થતી હોય તે દેવતાનું નેવેથ ક્યારે પણ સેતું નહીં, આમ સિદ્ધાંતો છતાં

દયા ધર્મને ન વળગે તો પશ્ચિમે જમે ઉપાગ તમારાં નામમાં જમે આનુષ્ઠિ મીડાંજ દોર
અવતારે આગ્યા કચે, માટે પ્રાણી ઉપર દયા રાખવી એજ વેદનું સૂત્ર છે. માટે યજ્ઞોમાં જ્યાં જ્યાં વશુ-
વધની દોંસાઓ થતી તમેને જણાય ત્યાં ત્યાં અત્મજોગ આપીને પણ બંધ દસવવા પ્રયત્નો કરવે
દેવી-એ-આદ્ય સ્થિત છે અને તે જગત જનની છે (જનેવા છે) તો તમારી જનેવા કે
તમે જેનાં ઉદરમાંથી નિકળ્યા છે તે તમારાં કાંઈ પણ વખતે વધ કરી કરાવો બહુ કરે છે ?
ના-નહી, કયાંય નહી, માટે હે મારા આર્થ બહુઓ જગત જનેતમે-જગત બસણીનું કલંક
આપે છે તો તે તમારા પરનો રોષ શી રીતે સદન કરી શકે ! તે જરા ધ્યાનમાં રાખી
વીચારી જાણે તેની સમજણ-દુ-તમેનેજ સોંપુ છું.

જે કે સકલ પ્રભુ સ્વપી થવાની કૃપા ધરાવતી હોય તો ગીતામાં શ્રી કૃષ્ણ ભગવાને
કહ્યું છે કે,

“ હે પરંતપ ! દ્રવ્યભય યન કરતાં યાનભય યન કેવલ છે. કારણકે હે પાર્થ ! સર્વ
કર્મનું પરિણામ યાનમાંજ થાય છે.”

યાન યન આ સખ્દ ગીતામાં આગળ આવી ગયેલ છે. આપણે દ્રવ્યભય યન કરીએ
છીએ તે પરમેશ્વરની પ્રાપ્તિ માટે કરીએ છીએ, પણ પરમેશ્વરની પ્રાપ્તિ તેના સ્વરૂપનું
યાન થયા વિના થતી નથી, માટે પરમેશ્વરના સ્વરૂપનું યાન પ્રાપ્ત કરી તે યાનને મોક્ષ
આચરણથી પરમેશ્વરની પ્રાપ્તિ સિદ્ધ કરવી તે આર્થ કોવા સાધનને “યાન યન” કહે છે.
આ યન યાનસ છે, કુક્ષિસાધ્ય છે, અને તેથી દ્રવ્યભય યન કરતાં તેની ચેતવણ વધારે
સમભય છે. યાન યનનું આ યાનનું મોક્ષ સાધનમાં સુખ્ય છે અને આ યાનથીજ સર્વ
કર્મનો ક્ષય છે, અને ગમે તેમ સાધ પણ હવે પરમેશ્વરનું યાન યનનું જોઈએ, તે વીના
મોક્ષ નથી, યેની રીતનો ગીતાનો કાયમ સીકાંત છે. માટે સર્વ પાપી મનુષ્યથી, પણ
પાપાચરણી હોઈય તોપણ યાનગી નૈકાથી તું સર્વ પાપ તરી જાણ, જેવી રીતે કે પ્રજ્વલની
કરોશો અગ્નિ કાઢને જાગી બરમ કરી નાખે છે તે પ્રમાણે યાનગી અગ્નિ સર્વ કર્મને જાગીને
બરમ કરે છે માટે-પણ દોંસાઓ અટકારો અટકાવો ! ! એમ તું મારા આ આપે સુમીપરના
આદ્યોને ખેલોને, અગાધ વિનંતીથી તમારા અણુ કમગમાં મરનક નમાવી-નમાવીને-જાહેર
રહું કે આવી રીતની થતી દોંસાઓ અટકાવો.

આત્મા અને પરમાત્મા એકજ છે, એમ ઉપનિષદોમાં આપણને ઋષિ મુનિઓએ પણ
સ્થિપાત્ર છે, જેમ જેમ મનુષ્યના આત્માના સંજ્ઞામાં વિચારો વધારે શુદ્ધ થતા જાય છે
તેમ તેમ આપણી માધનાસ્થિત ખીલતી જાય છે; દરેક પ્રાણીઓપર દયા એ એક ધર્મનું
સ્વરૂપ છે અને વિશ્વની આજુ રથીતમાં તેની ખાસ જરૂર છે. અને દયાના અનુમાનથી
સમસ્ત વિશ્વ એકજ છે. આ દુનિયામાં જન્મ કરીને અદિ-સાત્ત્વક કાર્યો અટકાવવાનું કાર્ય
કવું એ મોક્ષ પ્રાપ્તિ કરવાનોજ દુકામાં દુકા અને રહેશોજ રસ્તો છે. મુનેયુ-કિન્નરનાક

ઝંકટર હરીલાલ તુલસીદાસ ભાવસાર.

“પ્રાયશ્ચિત.”

—પરિચ્છેદ પહેલો—

“આ કોની છોકરી છે? અહા! એનું મોં કેવું મુંદર ભોળુંભાળું છે.” બ્રીજ-જીખણદામે પોતાની પ્રેમિકા ઓળખાઈને એક વર્ષની બાળકીને સમજાવે તેવું મોં સુધી રહી હતી તેને આ પ્રશ્ન પુછ્યો.

પત્નીએ જવાબ આપ્યો “એતો પડોસના કરસનની છોકરી છે. પરમ દહાડેજ એની મા મરી ગઈ છે. જુઓ ત્યાંથી ‘નિચારી નારી છોકરીનું’ મોં કેવું રડેરડું થઈ રહ્યું છે.”

શેઠ—“ક્યાં કરસનની છોકરી? પેલા કરસન વાળંદની? ઉતાર, ઉતાર, દમજી ને દમજી ઉતાર એને ઓળખાવશી!! વાળંદની છોકરીનું તે મોં સુમધું!! દરિ! દરિ!!

પત્ની—હાય! હાય!! એમ ના કરો, જુઓ આ ‘નિચારી છોકરીની’ મા મરી ગઈ છે, એનું ભોળુંભાળું મોં અને રડેરડું આંખ જોઈને ક્યાં આવે છે.

શેઠ—રહેવા દે તારી ક્યાં અને ભોળુંભાળું મોં!! હજી તો તે એને ઓળખા પરજ રાખી મુકી છે. ઉતાર ઉતાર જલકી! આપણા ધરમો ઠાકુરદાસ! અને આ આવો અનોચાર! ઉતાર એકદમ શેઠે કહ્યું પછે કહ્યું; બ્રીજજીખણદાસ શેઠની પત્ની, હાંફે વેષ્યવધૂ પરની ચૂલીચૂલી, ચાલીસ વર્ષથી વધારે ઉમરની, પતિની આંખનું ઉદ્ધાપન કેમ કરી શકે. પતિનો ઇશારો પછી તેને માટે ક્ષણ વાક્ય હતું, વગી ઉપરથી આટલી કઠક ધમકી મળી. વિવસ થઈને આંખથી આંસુ સારતાં તેણે છોકરીને ઓળખાઈને ઉતારી મુકી.

પારજ મહિનાનું અણુભણુ જાણક ને દમજી માતાના ઓળખા જેવો સુખનો અણુ ખવડાવી રહ્યું હતું તે એકદમ કંઈક થઈ જમીનાના સ્પર્શથી રડી પડ્યું, અને નાનાનાના ધુંતેણાના જોરથી ચાલીને શેઠાણીનાં વસનેા હેડે પકડવા હાથ લોપા લોપા. તેની રડતી આંખ શેઠાણીના તરફ જઈ તાકીને જોઈ પછી ઓળખા ભેટ પ્રાર્થના કરી રહી હતી. તેને એકદમ જમીનપર કેમ મુકી દેવામાં આવી તે તેનું નાનું સરખું મગજ જણવાને અસમર્થ હતું. એટલામાં શેઠાણે “ગંગા મંગા!!” કરીને જીમ મારી અને એક દાસી આવીને તે રડતી છોકરીને હાંધી લઈ ગઈ. હજીપણ દૂરથી તે નાની છોકરીનું રડતું શેઠાણીના કાનમાં યુગ રુગ રુગ હતું અને તેના કાષ્ઠ કણેજમાં દુખ ઉત્પન્ન કરી રહ્યું હતું. હાય! હીંદુ રમણી!! તને ધન્ય છે!! સોડા કહે છે કે “આત્મ સંયમી તપસ્વીને મોક્ષ મળે છે,” પણ અમારું કહેવું છે કે એમ દોષ તો હીંદુ રમણીએ મોક્ષની પહેલી અધીકારીણી છે. અસ્તુ—હવે શેઠાણે બોલ્યા “તે બહુ ખોટું કામ કર્યું! તારા વાગ વાકયા આપ્યા, છોકરાંની મા થઈ તો પણ હજી તારામાં કંઈ અક્ષય આવી નહિ. વાળંદને અડકીને નહાવું પડે છે, તે તેની છોકરીના મોં ને બોલી દીધી. હવે પ્રાયશ્ચિત વચર છું રસોડામાં પચ ના ચૂકતી, દમજી જોડને બોલાવું છું ને ને જોઈને દોરે તેની એક વાઢ કરીને મોઝવું છું. નરસિંહદાસ પાસે ગંગાની સેને, પાણું ‘કુચ ચંદાવજી વને’ કરવું પડે. હું સું મરું? કોણું તેવું બોલ્યા.

એમ કહીને શેઠ બહાર ગયા અને શેઠાણીએ-પતિવ્રતા સીએ શુષ્ક સુઝા સ્વામીના વાક્યને ઘડતરમાં માતીને આ દંડ અંગીકાર કર્યો. તે આજ કાલની 'બગેલી' તો હતીજ નહિ કે પતિનો વાતને જવાબ દે. અરુ, દરે શેઠ સામેએ બહાર આપીને કંઈ નહીંવ ઘડતે ગાદી વડીએ બેસીને ૧૯૭૨ ની સાલનો વ્યાસનોએ મોપડો કાઢીને જોવા માંડ્યો. એટલામાં ચાલીસ પીસાળાસ વર્ષના એક અધેક ભણ મહુસે એરડામાં પ્રવેશ કર્યો અને "શેઠ જે ગોપાળ" કહીને ચાલીના એક ખુકાપર બહુ દિનપરી બેઠી ગયે. કોણ છે ? ગોકળદાસ ! આરો બાપ સાહેબ ! આજ કંઈ સવારમાં ?

ગોકળદાસ—શેઠ, કેમ આપ જાણના નથી ? મારાપર મરોજપર આપની બેઠી કરી નબર કેમ છે કે મને આવો ભરે દંડ કરવામાં આવ્યો, કેમ મારો તો કંઈ અપરાધ નથી.

શેઠ—અપરાધને કંઈ સોગમાં ઉતારી દસે (શેઠે યુરસા મરેજા એવાને "કહ્યું") મર્મ. મર્મને પગ નીચે કચડી નાંખવો અને પછી કહેવું કે "મારો તો કંઈ અપરાધ નથી."

ગોકળદાસ—શેઠ સાહેબ, આપ મોટા છો—અમારા લોકના મુરખી છો, હમારા જેવા મરીજ સાધારણુ આદમી, આપ આવા ચાની, માનો, પંચમાં હોવા છતાં કોઈ કદી મર્મની વિરહ માલવાની દોષિત કરી શકે ?

શેઠ તમારી વાત કંઈ સમજતી નથી. શું કહો છો ? છોકરાને વિશ્વાસ મોડીને અદીઆં છોકરો સમજાવવા આવ્યા છે. તે વખતે પંચને ટેલે આધી હતી ! પંચ કંઈ આધગી નથી તે તમારો સામે પાછો બેવાર ચાલુ રાખી જીવતી માખી મજે.

ગોકળદાસ—કોણ કહે છે કે મેં છોકરાને વિશ્વાસ મોડ્યો ? શું કોણ બે વાતની સાખીતી કરી શકે છે કે મારો છોકરો મારો રખડો વિશ્વાસ ગયો છે ? બીજાએ મને સોગાપુરથી કાગળ રહ્યો કે "હું વિશ્વાસ બેરીસ્ટરનો અખ્યાસ કરવા જઈ છું" બીજો કાગળ વિશ્વાસપત્થી આવ્યો છે. શેઠ કહો, એ જામતમાં હું લાયક દસો કે નહિ.

શેઠ—એ બધો પાડ ખીંજીને બજાવવાં તે છોકરો શું પાંચ લખાવીને વિશ્વાસ ઉડા મયો કે આગોટ વાનો તેને મામે લાગતો દનો તે વખતે ભડે વિશ્વાસ પહોચાડી આવ્યો એને રડીમરડું બાહુ કોણે આવ્યું અને દરે દર મદીને તેને જમો રૂપીયા કોણે મોકલે છે ?

ગોકળદાસ—મને બેઠી વિશ્વાસ જાતની મગજની રહી નથી તો હું મારું કેરી રોગે આપું, બાહુ એને મળ્યું હતું પણ મારી પાંચેથી મળ્યું નથી.

શેઠ—કોની પાસેથી મળ્યું ?

ગોકળદાસ—કહેતાં બીક લાગે છે. તમે વળી કહ્યું માનશે નહિ.

શેઠ—કહો તો ખરા, હું જાણું તો ખરા.

ગોકળદાસ—મારા છોકરા રહીલામને સમજાવીને વિશ્વાસ મોડવાનાર અને બાકાની મદદ આપનાર બંધુ કોઈ નહિ પણ આપના બાપા મીઠનલાલજી છે. એમ પણ સંજગત છે કે તે પોતે પણ આજ કાલમાં રીપીલ સર્જન થવા વિશ્વાસ જવાના છે.

શેઠ સાહેબની આખો સાલ ધણ મજ અને બમર ચાલીને બોલ્યા " જુહુ ! તદન જુહુ ! ' તમર નાક કપડીને ખીલતુ પણ કાપવા આવ્યા હો ' આડાના ફાળીઆ મારા જમાણ્યે આપ્યા । । । અને તેણે એના રીકરાછને સમજાવીને વિલાપત મોકલી દીધો । । ' જુહુ, તદન જુહુ વાત છે । ' એમ પણ કહેતા નથી કે એના દર મદિનાતો અર્થ પણ તેમ મોકલે છે

ગોઠજાસ—નહિ શેઠજી હુ જુહુ બોલીજ નહિ તેનો માગિક અર્થ તો હજુ મોકલુ છે સાત સુમનપાર વિરેશખ પેતાના પેગો છોકરો પેમા વગર જુએ મરે એટો કોઈ આપ જોઈ શકે નહિ તમારે પણ છોકરો છોકરી છે અને પેગરા અગ્રેજ બંને પણ છે

શેઠ—હા, હા, હવે જોઈ જુએ તમે આપ્યા જમનને તમારા જેવું નહકું કરવા માગો છો બપો, બપો, હવે જુહુ યુ ઘરે વાત હુ સામજવા માગેનો નથી થવાનું હવે તે ધણ મયુ જે હ સાક આપો છે તેમા રતીબર પમુ ફેરફાર થવાનો નથી, પચનું કહેવું ન માનવાની જા તો યોગ દિવસ ચામે

ગોઠજાસ—બેર, જેવી ધણગી મરજી પણ શરીરને મતાવવા એ સાક નથી એવું । થાય કે તમને પોતાને એવું કશો ભોગમ્યુ પડે તે મ માગજો

શેઠ—જાઓ, જાઓ, હવે, ચ ચડની બીકે લુગા મદો નાખીએ ત્યારે તો ધણજ રહે

રામરામ કમીને ગોઠજાસ તો વીલાપ થયા, પણ પેતાના જમાણના વિલાપત જમાના સમાચાર જમાણી ગેડે સમજાયા ત્યારથી તેના મનમાં ઘટપાપલ થઈ રહી હતી, કેમકે તેના વેલાઈ દના નહી એક્ટો ચોમનલાનજ પોતાનો ધરનો માલોક હતો, અને પેતે શ્રીમત હોના છતાં તેને મહેનત કરીને રાતવપએ છાન નીચાનાનું વધરે પમું હતું બીં એં પામ ધણ સુમે દતો અને ખરેખર ઇડીશન મોડીકન સર્વોમ માટે વિલાપત જવાની તૈયારી કરી રહી હતો તેને ખગર હતી કે આરા સસરા આ બાગનમાં જરૂર વાધે । પ્રેષે તેથી તેણે હજુ તેને એ બ મવની ખગ બારી નહેાની લગન થવાને હાથ બેજ વર્ષે થયાં હતા તેની જી ચ પાલડા તેને પીઆજ દારી ચપ વના પછજ વરસતી નવેદા માનિશ, ગજાજમ્ક, નાજુક, ચપલીની કુવની પોં રોત વગેની પ્રફૂટોલમ્યુબ કલિશા માફક હતી (રાનાની બનુ લાડકી હતી તેનું હમણુ પાંતડી શરીર અને શાંત મન રમમાવ જોમનેજ તેના પિતાએ તેનું નામ ચપેની રાખ્યું હતું શેઠ ધરમા આવતા ન ચપોને પહેલા બોલાવતા અને તેમ તેમ પગ ધોરાડું પાણી, હાથ લુછવતો દુવાલ અને પાન સોજાગો ॥ રકાખી લારી મુખની શેઠ લગા ઝડાનથી તેની મથે વાન કરતા અને તેને પોતાની આખની પુતળીજ જનારી હતી આજમુખી તેના વગ્ગા કોલ કે પાના લગન નવ વરસથી વધારે ઉમરે થયા હતા નહિ પણ રોડ વડા શેઠે લગાની લગાવીને, બાર વરમ પુરા થયા પછી જારે જવણુ કે હવે વનારે લગાવવાયો શે મને બેટો લાગ્યો ત્યારે પોતાની રોડલતા ચણેલીના લગન નીમનલાલ નામના અને શ્રીમત પુવાન સાથે કરી દીધાં પણ હજુ આજુ ધણું ન હતું અને આખાને જકાને હજુ તે તેના પતિને ઘેર મોમલતો ન હતો

બની ચક્રે ત્યાં સુધી હજુ પણ એક બે વર્ષ પોતાની આંખની પુતળી ચંપેલીને આંખ આમ-
ળજ રાખવી એવો તેનો વિચાર હતો. પોતાના જમાણની વિલાપત જવાની વાત સાંભળીને તેના
હૃદયકોશ હરી ગયા. તેની પકકી ખાતરી કરવા તેણે પોતાના ગુમાસ્તા દરકીસનને મોકલવા
નિશ્ચય કર્યો. નીચે પેદીમાં ગુમાસ્તો ખાતાવટી લખતો હતો તેને બધી દકીકત બજાવા
પે નાના જમાણને ત્યાં જવા કહી શેઠ જમવા ઉપર ચાલી ગયા.

—બીજો પરિચ્છેદ.—

શ્રીજીજીમજીદાસ શેઠના ઘરની નીચે એક નજરમાગ હતો. સધ્યાનો સમય હતો
પણ હજુ અંધાર ધણું નહોતું. શેઠ આજે આ 'આમળા' માયું નીચું રાખીને આમ તેમ
ફરતા હતા. હજુ પણ સાંજનો શીતળ મંદમંદ સુગંધી વાયુ પવતો હતો. પછીઆ પોત
પોતને માગે વિસામો લેવા જતાં હતાં. શેઠનું મન આજે આ બધી બીજોમાથી કોષપણ
તરફ જઈ ન હતું. તે માયું નીચું રાખીને ધીમેધીમે ફરતા હતા અને વચ્ચે વચ્ચે નિશ્વાસ
નાખતા હતા. ફરતા ફરતા સામે એક ચંપેલીના વેલાની કમાન હતી ત્યાં શેઠ આવીને ઉભા.
કમાન આગળ સંજેરમરના રવેલવાળો સરસ ચણતરો બનાવ્યો હતો. ચંપેલીના પુલની
ધીમી સુગંધી આવી રહી હતી. શેઠે આ જગ્યા બહુ પ્રેમથી બનાવરાવી હતી. તે આજે એકા-
એક તે ચંપેલીના કમારા આગળ આવીને ઉભા અને બહુ વાર સુધી તે કંઈ તરફ જોયા
હયું, રાત પડી ગઈ.

માગસર સુદ પુનેગની રાત હતી શેઠ ઉપાડે ચરીરે નજરમાગમાં ચંપેલીના કમારાની સામે
ઉભા રહી એકીટલે જોઈ રહ્યા છે. તેને રાતનો કે દાહનો કંઈ ખ્યાલ ન હતો. ઉભા રહેતાં
રહેતાં આઠ વાગી ગયા ત્યારે તોફારે આવીને છુમ મારી "શેઠ, શેઠ વાણુ કરવાનો વખત
થયો છે." કાણુ પરસોતમ ચાલ આણું છું. અહો! આટલી રાત થઈ ગઈ!! આમ કહીને
શેઠે એક ઠંડા ચાત લીધો અને તેની આખમાંથી બે ટીપાં આંસુનાં પણ ટપક્યાં. આખ
છુટી નાખી દબેલનો ગંભીર ચહેરો રાખી શેઠ ઘરમાં ગયા. ઘણીરાત જરાથી તેની પ્રેમમયી
દત્તના સુષ ગઈ હતી. શેઠાણીએ બોજનની યજ્ઞ લાવીને પતિની આગળ સુધી. પત્નીએ પતિના
ચહેરામાં કંઈ ફેરફાર જોયો ગમે તેટલું છુપાવે પણ તો અથવા મેલતા આગળ મનનો બા-
હુપાવે એ કંઈ સહેલી વાત નથી. કેમકે તે રાત દહાડો પતિ કે પુત્રનું મોં જોવાનું કરે
જો કે શેઠે મનનો વ્યથા છુપાવવાને બહુ મંબોરતા ચહેરાપર ધારણ કરી હતી, તોપણ પતિ
મતા તો યશોદાબાઈ સમજી ગઈ કે દયામીના હૃદયમાં કંઈ જંકુ દુઃખ છે. જમવા બેસ
શેઠે કહ્યું "પુરી પુરી બહુ લખશે આજે દુઃખ પીવું છે." યશોદાએ ધીમેધી ડરતાં ડર
પૂછ્યું કેમ જીવમાં તો સારું છે ને? હા, જરા તમીજત દીક નથી" કહી શેઠે વા
હાવી. પછી મોં ધોમને પાન ખાતાં ખાતાં પલગ પર જઈ બેસીને જીને બોલાવીને કહ્યું
"બેસ સાંભળ." તો પતિનું બેદર ગંભીર મુખ અને કંઈક વિકૃત રવર જોઈને સમજ
ગઈ અને મોં નીચું કરીને બેઠી. શેઠે બોલવા માંડ્યું "આજ કાલ આપણે માથે પુરી દર
આવી છે, મટે આગળથીજ સાવધાન રહેવું સારું છે. તને બીલકુલ ખબર નથી કે કમ
આપણી ચંપેલીના પતિ ચીમનલાલ વિલાપત લપડી ગયા. ઘરમાં તેની આ દારો અને નાને

મહા છે. મીલકતને વલિવર પોતાના જુના મુનીમ ગીરનાથના મોંપી મળા છે. એ મંપી દહીકવ ગને કામે મળી છે. તે દવે જાતીકટ થઈ મળા છે. તેના ધનવાગને પણ તેના સમજવા જોઈએ. દવે (જ્યા અટકીને) ચંપેલી (ચિંકુંક થુક નીકળે છે) ચંપેલી (કરીને કેડ લઈને) અટકી ગયા, જાણે મનની કાંઈ વેદનારે દમાવરનો પ્રયત્ન કરે છે. બારણાં તરફ જઈને અંખાગને યુગ્મા અને પાછા આવીને બેઠા અને કહેવા લાગ્યા) દા-ચંપેલીને પણ દવે અંખે આપણે ઘેર રાખી ચકના નથી. કાલ મવારેજ એને સાસરે મોકલવી પડશે મટે એનાં કપડાં, લતાં, ધરેજી, ગાંઠાં જે કંઈ મેલ તે પેટીમાં બરાબર મુકી રાખે. કાલ મવારમાં પાંદખી આપશે. શેઠાણીનો મરજી તો ચંપેલીને સાસરે મોકલવાની ક્યારની થઈ દતી, પણ રવામી આગળ એ વાત કાઢવાની તેની દીંમત આસતી ન દતી, અને પતિની મરજી વિરુદ્ધ દડ પકડવતું તેણે વાળેથી ધાધું નહોતું પતિને મોટે પોતાની બહાસી દીકરીને તેને સામરે, તેને ઘેર મોકલવાની વાત સાંભળી ત્યારે તેનો પતિ યોગ્ય વખતમાં વિલાપતથી આવી રહેશે એવા વિચારથી મનમાં કંઈ દીવગીર થઈ નહિ. વિલાપત જવામાં આવે બારી બંધાય છે એવું તે જોળામાળા સ્ત્રીને આજ મુખી કાંઈએ ખુશાસો કરીને સમજાવું ન હતું, અને એમાં તે પોતાની પતિની એક જાતની દડગ સમજાતી હતી, અને એ દડ સડન દરવાની નેને નાન-પણથી ટેવ પડી ગઈ હતી, કે જ્યારથી તે દસ વર્ષની પરણીને અડીમાં આવી હતી અરજ, તેણે મતોગન-કન્યાનાં વસ્ત્રાણુજ વગેરે બધું બરાબર દીકાક કરી દીધું અને મવાર થાંજ કન્યાને તેની કુચના પણ કરી દીધી. આ વાત સાંભળીને ચંપેલીને રડવું થઈ કરી દીધું અને બાપુજી, બાપુજી કરી ખુબ મારવા લાગી. કન્યાને વિલાપ કરવાનું બધું કામ પોતાની સ્ત્રી અને મુનીમને સોંપીને મોકલવાના કામ દેકાણે આવી ગયા હતા, કમકે પોતાની બહાસી દીકરીને ઉકળી વિલાપ કરતી વખતનો દેખાવ જોવાની તેનામાં દીંમત રહી ન હતી. અરજ, દસ વાગે શેઠ ઘેર આવ્યા ત્યારે ચંપેલીની પાસખી અન-પુરમાંથી નીકળી મુકી હતી. નજરઆગમાં દ્રિમ રહેલા મેહના કાનપર દગ્ગુ પણ પાંદખીમા વાળા જોડના કપડો પડતા હતા. મેહ નાનરજામમાં કમ રહીને પેલા ચંપેલીના ક્યારાને એક નજરે જોઈ રહ્યા હતા. એકકમ મનમાં કોણ જાણે શું વિચાર આપે. કે એકાએક મજુરો એ લાગીને તે સંગે મર-મંગના રેવેશને તોડવાનો દુકમ આપે. અને ચંપેલીના વેશને ઉમેડીને ફેલાવી દીધા, અને ત્યાંના માટી બરાબર કરાવી દીધી. આ કામથી પરવારીને પેટમાં આવી બેઠા અને પોતાનો એકનો એક પુત્ર મુંજાઈ કલશી-ગટન કોસેજમાં બી એ. તે અપાનમ હતો દતો તેને " એકકમ તારી અગ્રેજી બધી ચોપડીએ લઈ ઘેર આવી રહે " એવો તાર કરીને બોલાવી-લીધો. પુત્ર કીશોરલાલ ગમગાને પેતાનાં પુરવઠેની ગડી બાંધી ઘેર આવી પડેાંએ. તેને તેના ગનેલીની વિલાપત જવાની ખબર હતી. ઘેર આવતાજ પિતાનો ક્રોધ, બેનને સાસરે મોકલવી દેતી વગેરે જાણતી અવર પડી. માતાએ પુત્રને ગને લખાવીને માથે દાધ ફેરવે. અને પછાં બહાસથી સામે બેસાડી દાધ પગ ધોવાડી બારા બેસાડ્યો. પુત્રને જવાડવા કતા વિલાપ આનંદ માતાને બીજે કંઈ નથી. કીશોરલાલનું પણ માથેર લઈ દેત હતું અને ઘેર જાવનો ત્યારે તેનો બોલાક ગમજો હતો. બીજો દિવસે પુત્રને બોલાવીને બાપે કહ્યું— " દવે તારે અગ્રેજી અજવાલ પુરો મળે. મુંજાઈ જવાની દો કંઈ

જર નથી, અને હવે મારા ઘરમાં એકપણ અગ્નિ પુસ્તક નાખવા દેવાનો નથી આજ સુધીને જે અગ્નિ કણો છે તે બધું જુલો જ તારા બધાં પુસ્તકો બીજા ચાકરને આપ્યાં છે તે તેને નજરબાગમાં બાળી મુકે છે. "

આ સાંજળી કીશોરલાલના હોશમાં હડી ગયા અને તે નજરબાગમાં દોડી ગયો ત્યાં જઈને જોયું તો સાચેસાચ આ ગ બળી રહી છે અને તેના સદાના પ્યારા શેક્સપીયર અને મીલ્ટન, ડાઈન અને હોમર જેની રમણીય કવિતાઓ વાંચી વાંચીને તેના આત્મા સ્વર્ગ-સુખ અનુભવતો હતો, તેની તથા ત્રિકોણમિતી, ગ્રીસ અને રોમનો ઇતિહાસ, પ્રાચીન ભારત-વર્ષનો તુલનાત્મક ઇતિહાસ, બૌદ્ધોનો ઇતિહાસ વગેરે અમુલ્ય પુસ્તકો તથા દર્શનગણિત, વ્યાકરણનાં બારે પુસ્તકો જેનો અભ્યાસ કરવામાં તેણે એ સુધી અર્ધાઅર્ધા રાત સુધી આંખો બાળી હતી તે સર્વતી એક અસંખ્ય બીજા નામના ચાકરને જે બરમ થઈ હતી આગમાં બળતી મીલ્ટનની કવિતાનો કોઈ કોઈ અંશ હતો પણ કીશોરલાલની નજરે પડે છે, અને પછી પ્રબળ અગ્નિની શીખમાં બરમ થઈ જાય છે. ' પેરેડાઈઝ લોસ્ટ ' (Paradise Lost) નું બળતું તેને માટે આને સક્ષિત પેરેડાઈઝ લોસ્ટ (સ્વર્ગહાટ) જેવું નજરે પડી રહ્યું છે, અને એ વિદ્યા દેવીની સ્વર્ગની સીડીપરથી પોતાને સ્વર્ગહાટ સમજી આને કીશોરલાલ આંસુ પાડી રહ્યો છે શું ખરેખર અને સ્વર્ગ હાટ હવે પડશે ? શું આજથી માતા સરસ્વતીની અનુપમ છટા મારી આપથી દૂર થઈ ? હા ! પિતાજી ! તમે મારી આ વેદનાને શું જાણો ? હું સરસ્વતી દેવીના જે નદન વનમાં આજ સુધી વિચરી રહ્યો હતો, જ્યાંની ચોરબ થકા કોમલ સરસ પુષ્પોની સુગંધ મા ! મગજમાં સમાધ ગઈ છે, તે બાગનાં દાર શું મારે માટે હમેશને સાફ બધ થઈ ગયાં ? નહિ ! કદાપી નહિ ! હું એ વાટિકાની અંતિમ મળલ સુધી બચી રહીશ, અને જરૂર પડે ત્યાં પિતાજીનો આ અત્યાચાર અને મારી સ્વર્ગસ્થ માતા સરસ્વતીની સેવાથી કદીપણ વિમુખ કરી શકશે નહિ કદાપી નહિ. મનમાં ને મનમાં આ દૃઢ પ્રતિજ્ઞા કરતા કરતા કીશોરલાલે આંસુ છુટી નાખ્યા અને ધીરે આંખોને મુક ગયો. સજ ના વાળી વળતે માતાએ બહુ હાડ્યો પણ માથું ફાપવાતું બહાતું કરીતે તે પડી જ રહ્યો. સુતા સુતા આંખી રત તેણે પાસાં બદલાઈ ક્યાં સવારમાં કીશોરલાલને પથારીમાં નહિ જોઈને બધા અબળ થયાં. માથે રડના મોંધું શેડને પણ ચીતા થતા લાગી આમતેમ ગદ્ગદ થઈ પછી કંઈ પતો લાગ્યો નહિ. મુખમાં, કોલેજમાં, ચંચેજીતે ત્યાં, તેના મહાધ્યાયીઆતે ત્યાં, બધી જગ્યાએ થઈ પછી કોઈ ઠેકાણે પતો લાગ્યો નહિ ત્રણ દિવસ વીતી ગયા એવે દિવસે મુખમાંથી કીશોરલાલનો તાર આવ્યો " હું મારા બેવેલી સાથે વિલાપન સિવિલ સર્વિસની પદ્ધતિ આપવા જઈ છું. આજે બાર વાગે રીમર ઉપડશે. માટે ધીરજ આપશો. ત્રણ વર્ષના પાછો આવીશ એકાએક ખબર આપ્યા વિના ચાલ્યા જવા માટે હામા માથું ડું. " ગ્રીમનવાલને જવાતે હતો પાંચ છ દિવસના થતા હતા. તે મુખમાં હતા, તેને કીશોરલાલ જાણે જો, અને બનતેના વિચાર એક થઈ ગયો પુત્રનો તાર મળતા શેડને માથે જોણે વજ્રવાત થયો દાપ વિધાતા ! આ તે શું કંઈ ? બન્યા પણ ગઈ અને એ ત્રાજ પુત્ર તે પડ્યો ગયો ! ! આમ કહીને શેડ આપથી આંસુ પાડવા લાગ્યા શું કરે ? આ વળતે તો કીશોરલાલ પાચાશો માઈલ દૂર સુન્દરન લહેર પર ચાલી

મથે દશે. હા ! ભગવાન ! ગોઠજાસને આપ આટલી વારમાં જો, ભગવાનની જેવી મરજી. પત્ની પાસે જઈને પુત્રની વિલાપત જવાના સમાચાર કહ્યા અને કહ્યું “ હે તારો દીકરો પણ વિલાપત મથે. ત્રણ વર્ષમાં દશેકર થઈને આવીશ ” પ્રેમાળખાતા ને પુત્રનો પતો નદિ લાગવાથી રાત દિવસ રડવા કરતી હતી, તે પુત્રનો પતો મગવાથી નિમિત્ત થઈ, અને જ્યારે તેજે સામજી કે ચીમનલાલ અને દીગોલાલ જાને સામેલ છે અને ત્રણ વર્ષમાં જાને મોટા ઠાકર અને દશેકર થઈ આવશે ત્યારે તેનું કુખ જડુ ઓઠું થઈ ગયું. તેજે તેના પતિની વાતનો કંઈ જવાજ આપ્યો નહિ અને આગાઉ માફક મરને ધધે વગગી. પણ રહેને રાતે ઉઘ ન આવતી હતી અને દિવસે એન પડતુ ન હતુ. કુખ અને ચીતાથી તેનું મન હમેશા ખિન્ન રહેવા લાગ્યું. કદી ચમેલીના સૂના ક્યારાને દસાદોના કતાકો સુધી જોવા કરતા. કદી દીગોલાલની પુરતક વગરની અમરાઈ બેસી જોવા કરતા, એમ દિનપર દિન ગીતાના લાગ્યો રઈ મહીને ચીમનલાલ અને દીગો લાલનો પત વિલાપતથી આવતો પણ નેક તેનો જવાજ કદી આપતા નહિ.

—ત્રીજો પરિચ્છેદ.—

મેકન્ડ કલાસના કમ્પાર્ટમેન્ટમાં બેઠેલા એક યુવકે બીજાને પૂછ્યું “ કેમ શું વિચાર છે ? ” બીજા યુવકે જવાબ આપ્યો “ એજ વિચારમાં પડ્યો છું કે શું કરવું ? ”

પહેલાંજે જવાબ આપ્યો “ વિચાર કરવાનું શું કામ છે, મારું મરનો જાખરે નામી ગયું નથીને ? ”

“ વાર જરા વધારે વિચાર કરી શેત દો, હાનુ તો બે વજુ હતાકની ધાર છે કહીને ” બીજો યુવક હાથપર હાપચી રાખીને પાટો પોને ચીંતામન થઈ ગયો.

આ જાને યુવક કોણ છે અને તેઓ મેલ ગાદીમાં કયા જગ છે તે જાણવાની ખરેખર બધા વાચકોને હિતચક્તિ દશે આ કાલજીથી વધારે વિસ્તાર ન કરતાં કુઠમાંજ કહી રેવું એજ છે કે જ્યારે એક આપણો પૂર્વ પરિચિત ચીમનલાલ છે, અને બીજો શેક માટેજનો હોકરો દીગોલાલ છે ચીમનલાલ હવે મિસ્તર સી એલ મરેયા, આઈ. એમ. એલ. અને દીગોલાલ કે. એ. ગાંધી આઈ. સી. એમ ની દીગોથી વિભૂષિત થવા છે. એક મદાદપ સિવિલ સર્જન અને બીજા જોઈન્ટ મેજસ્ટ્રેટ થવને વિલાપતથી આગ્યા છે અને આ વખતે મેલ ટ્રેનમાં ચેતાને વડન આવનગર જાય છે. ચીમનલાલ તો ધર જઈને માતાને સીને મગશે. આજ ત્રણ વર્ષ પછી ચેતાનાં જયજયના પ્રમોદયાતને જોશે તે પ્રુથીમાં ખીલી ગેલો છે, પણ આપણા જોઈન્ટ મેજસ્ટ્રેટ સાટેજ મળીર વિચારમાં છે. “ શું સીડું પે ? જતુ ? શું પિતાજી ધરમાં રહેવા દેશે ? કાલ્ય તેજે મને ધરમાં પણ મુકતા ન દીશે તો શું થશે ? નામનું અપમાન સહન કરવું પડશે ? તો શું જાનેરીને ત્યાં ચાલ્યા જતુ કેડાક ખંભામાં મહેવું ? ત્યાં સુધી બીજો કોઈ જામતો માટે લઈ જુદો રહી ના જાનેરીને ત્યાં તો નહિ જઈય. ત્યારે શું કરવું ? શું એક વખત ઘેર જતુ ? જોઈને મળા શું કહે છે ? શું તે પણ જારો વિલકાર કરશે ? એવો સમજતો નથી ? આજ ત્રણ વજુ પછી પુરવવાના જનનીના રદન પણ શું

નહિ કરી શકીશ ? મુમે તે થવાનું હોય તે હાય એકવાર માતાની દયન તો કરીશ ” આજ્ઞા કહેકર સાહેબ આ બધું વિચરી રહ્યા હતા. આડી હવે આગલે રેશનથી ઉપડી અને બાવનગર આવવાનો હવે વધારે વખત ન હતો. આ દરમિયાન ચીમનલાલે પૂછ્યું. “ કેમ મેછરે ? સાહેબ કેસલો કપારે આપશે. ”

કીશોરલાલ-અરે એમાં કેસલો શું છે ?

ચીમનલાલ-શું નિશ્ચય કર્યો હવે તો ઘર આવી પહેર્યું.

કીશોરલાલ-બાપ, ગમે તેમ યાં એક વખત ઘેરતો જઈશ અને આટલા વખત પછી માની ચરખાઈ માથે લગાડીશ.

ચીમનલાલ-તો ખરું, પણ માતાના ચરખાઈથી રવા મગથો ત્યારે ને ?

કીશોરલાલ-એક લાકડું. જે થવાનું હોય તે યાં એક વખત જઈશ તો ખરું.

ચીમનલાલ-“ બે, જેની આપની મરજી ” કહીને ડાકટર સાહેબ ચુપ રહ્યા. ઘોડા વખતમાં બાપનાર રેશન આવી પહોંચ્યું. ડાકટર સાહેબના નોકરે આકર મેનેજર ગાડી ઘોડા વગેરે હાજર હતું, પણ મેછરેરે સાહેબને શેવા કાંઈ ચીડીકું પણ ન હતું. ચીમનલાલે પાછું એકવાર કહ્યું “ ચલો મારે ત્યાં ચલો. ” કીશોરલાલે એક દીર્ઘશ્વાસ લઈને કહ્યું “ તો ” અને એક બારાની ગાડી કહીને ઘર તરફ આધ્યો. ધર જેમ જેમ પાસે આવતું જતું હતું તેમ તેમ કીશોરલાલ ઉભય ઉદ્વિગ્ન થતું જતું હતું. આખરે તમરમાગ આગળ ગાડી બારીને ઉભી રહી. સામેથી શેઠનો આગશે ચુમિ આવતો હતો. બંને જોતાંજ ખુશીથી ખુમ પાડીને બોલ્યો “ કાશુ, કીશોરભાઈ, આવો ! આવો ! આવો ! ! ! હતરો. ”

કીશોરલાલ-જા ! સચુર કરો. વાપુજી સારા છે ? મે સારી છે ? ચંપેલી સારી છે ? “ હા મધી સારા છે સાથે હતરો ” હમણા નહિ. જરા પિતાજીને પુછી આવો પછી તેની અગા હશે તેમ કરીશ. સાઈ કહીને મુનીમ શેઠ પાસે ઉપર-પેટીમાં ગયો. કીશોરલાલ આવવાના સમાચાર સંભળીને એક વખત તો તે ચોટી ઉઠ્યો, કંઈ રામ ચ યયો, પછી ઘોડે વખત ગંભીર વિચારમાં પડ્યા મુનીમ પાછું પુછ્યું ત્યારે કહ્યું “ નાઓ, કહી દો કે કીશોરલાલ માટે અહીં આ જગ્યા નથી ? મુનંગે પોતાના શેઠનો ઉત્તર સંભળીને કંપી ઉઠ્યો અને નાના શેઠને અલીને સંભળ્યું તેવું કહી સંભળાવ્યું. કીશોર એક ઉંઠા શ્વાસ લઈને પાછું કહેવાડાવ્યું “ તમારા ધરમાં મુસલમાન સાઈસ, કે.એમ.એન રહે છે. શું હું તેના કરતાં પણ નાઓ થઈ ગયો ? ” “ હા, કે.એમ.એનના તબેલામાં રહેવું હેય તો રહેવાશે ” શેઠે કહેવાડાવ્યું. ત્રણ વર્ષ પછી, આટલા દિવસના લોભા પ્રવાસ પછી કીશોરને પિતાના આવી કંઠાર આવાની આશા ન હતી. તેનું મેં લાભ હઈ ગયું. માથાપર પસીનો અડતો ગયો અને ગુપચુપ પુનઃજાની હાલતમાં બેઠેલો રહી ગયો કોટલામાં ધરના એક ધરડા નોકરે આવીને કીશોરને નમીને સલામ કરી અને કહ્યું “ આપને માથું અદર બોલાવે છે. ”

“ માથું બોલાવે છે ” એ શબ્દો કાને પડતાંજ કીશોર કુદીને લાંબીવાંબી રક્ષગ આસીને ધરમાં જઈ પેટા. જાનનો ક્રોધ, પોતાનું અપમાન એ બધું જુલો ગયો. “ મા બોલાવે છે ” બસ એજ શબ્દો તેના કાનમાં યુંજી રહ્યા હતા આજ ત્રણ વર્ષ પછી, આટલા લોભા

પ્રવાસ પછી, - વારમાં પગ મુકતોજ નજીકથી જુખ આવી, "માઈ, તું આવી પહોંચ્યો." "હા મા, આવી પહોંચ્યો" કહીને કીસારે માતાના પગપર માથું મુકી દીધું. માતાએ, ટરત ઉઠાડીને પોતાના પુત્રને ગળે લગાડ્યો અને આંસુઓથી પુત્રનું માથું ભીંજવવા લાગી. પતિની લાલ આંખ, તેની કંઠોર સિંહા, એ જમાનું તેને જ્ઞાન રહ્યું નહિ. એટલામાં શેઠ અંદર આઘ્યા અને માતા પુત્રનો મેળાપ જોઈને એક વખતનો તેને પણ હમજો આપ્યો, પણ પાછો જીવ કડવો કરીને બોલ્યા "આ મું." "અરે આ મું" કહી રહી છે." શેઠ-ણીએ રડતાં રડતાં એટલું જ કહ્યું "કાઠી મુકો, અમને જન્મે કાઠી મુકો, હું તમેલામાં રહીને, મારા દોકરાને રાખી જમાડોય" "હા, જમાવાન"! કહીને શેઠ માથું પકડીને ત્યાંજ બેસી પડ્યા.*

સમાપ્ત.

સત્તાનો મઠ
અથવા
વાળા આમલસીદ.

ગુલામશાહ ખુશાલસાર્થ દેશાધ.

સત્તાનો મઠ.

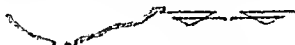
નહુપ.

શી. અમરમુત-ઉઠાચ.

પૃથ્વી, અંતરિક્ષ, તે સ્વર્ગ એ ત્રણ લોકમાં જગતમા પ્રખ્યાત છે, તેમાં સ્વર્ગ એ તેજોમાં શ્રેષ્ઠ છે. સ્વર્ગમાં દેવતાઓનો નિવાસ છે. અને તેનો રાજા હંદ્ર નામે ઓળખાય છે. ઓળખ થઈ ગયેલા મુશોમાં એક સમય એવો હતો કે, તે સમયે પૃથ્વી ઉપરના પ્રતાપરાજ પુરો સ્વર્ગમાં જઈ દેવતાઓ સાથે વ્યવહાર રાખી યાત્રા લેતા. દેવતાઓનું કષ્ટપણ કરવામાં એકવાર હંદ્રથી ધાલકલ્યા થઈ મર્દ, અને તેથી તેને એ પાપ વગળ્યું અને સ્વર્ગમાં તેની અપોર્તા પ્રસરી. દેવતાઓ, કે જેનું હીન કરતાં આ પાપ મર્દ ગયું હતું તેણે પણ હંદ્રની નિંદા કંવા લાગવા. કોઈપણ જીવ, નહિં કરવાનું પાપનું કામ કરે છે, તે તેનાં સગાં, વડાણ, મિત્ર અને સદ્ કોઈ તેના તિરસ્કાર કરે છે. કેટલાક ખુશી રીતે નિંદા કરે છે, અને કેટલાક મોઢે નહિ બોલતાં મનમાં સુમજ તેના પ્રતિ આરીતિ જતાવે છે. બીજાનું સાક્ષ કરવા માટે જો ફુલ કામ કરીએ તો બીજાને પણ આપજીને વિચારે છે. ફુલ કષ્ટથી મરણ કરીને ચાલવાનું તેટલાજ માટે મોટા પુરો કહી ગયેલા છે. પાપ થઈ ગયું. તેથી હંદ્ર પણ ચિંતાનુર થઈ મુખ સાંતી બોધ બેઠો, અને તેનો પોતાનું પાપ છોડી વનમાં જઈ, દરમિયાન માર્યો કુપાઈ બેઠો. સ્વર્ગમાં રાજા હાઈ રહ્યા નહિ, અને ઉત્પાતો થવા લાગ્યાં; પ્રભા પિયા પામવા માંડી, અને દેવતાઓને મોટી ચિંતા થઈ. જતે દેવતા, રૂપિ આદિએ વિચાર કરી નહુપને દાંડાન ઉપર સ્થાપિત કર્યો. નહુપ મદ્ધ ધર્મિષ્ઠ અને વિચારવાળો હતો, પણ બ્યારે બધિ-

કાર, સત્તા, ઉંચો પદિ પ્રાપ્ત થય છે ત્યારે ધણાજ યોગી જનો સાત્તિક વૃત્તિ સાચવી રહે છે. રજોગુણુનું બળ વધી જાય છે અને મદીરાનું પાન મેળ્યા પછી જેમ મદ ચરી જાય છે, તેમ મોટી પદિ અને સત્તાથી ધણાજનોની બુદ્ધિ ઘટી જાય છે. હંદ્રપદ ઉપર આવતા નહુપ નાના પ્રકારની સુખ અને વિલાસો ભોગવવા લાગ્યો. જેમ કરતા તેના મનમાં આવ્યું કે, હજી મને હંદ્રાણીનું સુખ આઠી રહી જાય છે. તેણે રૂપિ તથા દેવતાઓને બોલાવીને કહ્યું કે હજી હંદ્રાણી મારી પાસે કેમ નથી આવતી; શું તેણે આવીને મારી સેના નદિ કરવી જોઈએ ! તમે અને મારી પાસે બાવો. દેરતાઓ અને રૂપિઓથી તેણે જાણ્યું કે હંદ્રાણી અદરપતિનો આશ્રય લઇને રહેલી છે અને તેથી તેણે અદરપતિ ઉપર ક્રોધ કરીને કહ્યું કે તમે સહુ અદરપતિને જાણને કહો છું જો અને નદિ મોકલે તો હું તમારી નાંખીશ, જેમ નિશ્ચય જાણ્યો..... દેવતા અને રૂપિઓએ પરસ્પર ઉપર વિશ્વાસથી દ્રોહ કરી એ દોષ પાપ છે, અને સત્પુરુષોને ક્યંક લગાડે છે છતાં જાણી જાણી શિખામણી વાનો કહી. પણ પોતાની સત્તાથી તેને અજિમાન વધી ગયું હતું, અને મદથી તે અંધ થઇ ગયો હતો. સારા નરસાના વિવેકનો નાશ થયો હતો. અને પોતાની છુતનેજ તે વગળી રહ્યો અને કોઈનું તેણે સાંભળ્યું નહિ. આ મધથી હકીકતની વત દેવતાઓએ અને રૂપિઓએ હંદ્રાણી, જેને સચી પણ કહે છે તેને જાણ્યું કરી, હવે શું કરવું, એ મોટી ચિંતા પ્રગટી. જેની જેની સલાહ લેવી ગઈતી હતી તેની સલાહ લીધી પછી અમુક નિશ્ચય થયો તે નિશ્ચયને અનુસરીને સચી નહુપ રાજા પાસે ગઇ, અને અદરપતિ પણ તેની સાથે ગયા. બન્ને સાથે આવતાં જોઈ નહુપ બેઠું હતું. અને બોલી ઉઠ્યો કે સર્વ સોડથી પુનિત હંદ્રા હું હવેજ થયો. સચી કોપની અને હજીની નીચે મુખે તેને કહે છે કે હે રાજાનું કું આપને પતિ કરવાની ઇચ્છા રાખું છું. પણ જેક સલાય છે કે હંદ્રાનું શું થયું તે જાણ્યું નથી. તે જીવતા ભોગ્યેજ દશ, પરંતુ તે જીવતા હોય તો મારાથી આપની સાથે લગ્ન થાય કે નહિ, હું ધારું છું કે એ માટે હંદ્રાની શોધ કરો. અને યોગી વખત આપ યોગી જાઓ. આ વચન નહુપને રચું અને હંદ્રાની શોધ, યવા ગોડી તે દરમ્યાન અદરપતિએ અલ્પરત્નના પાપથી હંદ્રાની સુકિત થવા માટે પયગાં દિક ઉપાયો કીધા. અને હંદ્રા પોતાનું પૂર્વ તેજ દરીથી પામ્યો અને તે પ્રગટ પડ્યો. તેણે સચી તથા અદરપતિ સાથે મસલાત કરી કેમકે સર્વ સત્તા નહુપના હાથમા હતી. કેમકે તેની સાચું તે જોઈતો શું કરી શકે ! આ થયવી મલાત પ્રમાણે સચી નહુપ પાસે ગઇ અને કહ્યું કે, હે રાજા મારે નાનો સરખો મનોરથ છે તે તમે પુરધ કરો. અને હું તમારી હમેશની દાથી બેની રહીશ. નહુપે તે પુરધ કરવાનું વચન આપ્યું. તે પુછ્યું કે તે શું છે. સચીએ ઉત્તર આપ્યો કે દેવતાઓમા કોઈને હંદ્રાનું કોઈને ગરહનું અને વૃષભનું જેમ વાહન હોય છે. પણ આપનો સર્વનાં અધીશ હો માટે જાપ મુનિ લોકાનુ વાહન કરી મારી પાસે પધારો. “અહો એજકે ! એતો હું સદજ કરીશ” એમ નહુપ બોલી ઉઠ્યો ત્યાર પછી રૂપિઓને બોલાવીને નહુપ કહેવા લાગ્યો. કે સચીની આ પ્રમાણે ઇચ્છા છે, હું તેના વિના મરણુ તુલ્ય થઈ રહ્યો છું, માટે મારા ઉપર દયા લાગી આકર્ષુ કાપ તમે કરો. આ અયોગ્ય બાવણથી સદુ ચકિત બની ગયા પણ બાવીને અગિયાર કરવા વગર છુટ્ટાઈ, જેમ મુનિઓએ વિમાર્ણ,

એ પ્રમાણે મુનિઓનું વાદન બન્યું. અને નટુપ સ્વામી હરી મોદથી આવ્યો અને મહેલો નટુપ શ્રીમતિ સ્વીત ગમે તમ બોલવા લાગ્યો, ઉતાવળથી ચતાવતા માટે “સર્પ” સર્પ ઉચારવા લાગ્યો, અને પોતાની ધુનમાં અગરત્થએ પડતો પ્રદાર પથ તેણે કીધો અગરત્થએ ક્રોધ હરી તેને ત્રાપ દીધો કે હે દુષ્ટ, હે દુરાચારી, વાગવા તું મર્ષ કહે છે માટે તું સ્વર્ગથી બાદ થઈ વનમાં ધોર ચરીરનો સર્પ બની ધુમતો ફર. આગળ ચતામાં નટુપ ચમકી ઉઠ્યો, તેને જ્ઞાન આવ્યું અને અત્યંત પરતાવે કરવા લાગ્યો અગરત્થની વારંવાર દાવા માગીને પગે લાગ્યો અને તેથી તે મોટા મનના, દયાળુ મહાત્માએ ત્રાપની અવધ આધી આપીને કહ્યું કે એ અવધ પુરી થતાં તું ફરી સ્વર્ગમાં આવશ.

વિવિધ વિષય.

મહાનુભાવ દર.

અમેરિકામાં સ્વામી નામનાં રૂબો એકમ કરનાર મહાનુભાવ દરેખના આકે રૂપીઆ મળે છે ॥

યુદ્ધમાં કામ કરનારા સૈન્યોની સહાય

સમાપ્ત થયેલાં મહાયુદ્ધમાં એકતાલોસ લાખ બનીસ કરનાર જોડો કામે લાગી દત્તી તેમાંની ૬, ૨૧૦૦૦ દાકુ જેલો જનારવાનાં કામ પર દત્તી અને જાફીની નીચે જણાવ્યા પ્રમાણેનાં કામ પર લાગેલી દત્તી

રસાયન હત્યાદિ કામ પર	૨૧,૦૮૦૦૦
લશ્કરી વહાણો પર	૨,૧૦૦૦૦
બેન્ક હત્યાદિમાં	૪,૮૧,૦૦૦
ટ્રામ અને રેલ્વેમાં	૧,૧૨,૦૦૦
સરકારી દફતરો ઉપર	૨,૩૧,૦૦૦
કૃષિ કાર્યમાં	૭૮,૦૦૦
સાફ કરવામાં	૬૪૦૦૦
સરકારી તોફારીમાં	૧,૬૦,૦૦૦
હોટલ હત્યાદિમાં	૭૦૭,૦૦૦

દવામાં ચાલતી રેલ્વે.

એમલ બેગલટ નામના એક જદ કામના વિચારના એ દાસમાં દવાઈ રેલ્વેની રોષ
x થી રેલ્વે જામવન રકમ છતાં ઉપરથી

કરી છે. અને તેથી એ હવાઇ રેલ્વેનું નામ “એક્સપ્રેસ” લીધી ટાઇટ રેલ્વે” પાડ્યું છે. એ ગાડી ઉપર અને નીચેના કાષ્ટ પથ આધાર મિત્રામ દવામાં આવે છે. અને એક કલાકમાં ૩૦૦ માઇલની યુમાફરી કરી શકે છે. એન્જીન અને રેલ્વે લાઇન સિવાય એ ચાલી શકે છે. માત્ર વિદ્યુત ગતિની જરૂર પડે છે.

આ શોષ એક્સપ્રેસ સાહેનના ત્રીમ વર્ષના પરિશ્રમનું ફળ છે. હમણાં નમુનાને માટે એક ગાડી બનાવવામાં આવી છે અને તેનું વજન ફક્ત ૨૦ ટોન છે. તેને લટનનાં એક મહાનના બીજા માલના એક ઓરકામાં રાખવામાં આવેલી છે. નીચે પાણીની લાઇન પો તેને મુકવામાં આવી છે. એક્સપ્રેસ સાહેન જ્યારે લીવર ખેંચે છે કે તે સડક ઉપરથી ઉઠીને ઉપર લટકી રહે છે. અને એક બીજી રજ ખેંચવાં ગાડી પાછો જો બરવા માટે છે. ગાડી ચાલે છે તે વખતે પ્રદક્ષીની ચિંતારીઓ નીચે છે. નમુનાની ગાડી માં દાલ માલ લઇ જવાના કામને માટે બનાવવામાં આવી છે. તે વિગત વેત્તાનું એવું કહેવું છે કે ટપાલ લઇ જવામાં એ ગાડીથી સમયનો ખડું ખચાવ થશે. તે નીચે પ્રમાણે જણાવે છે.

૧ લન્ડનથી મેન્ચેસ્ટર જગર લિવરપૂર ૪૮ મિનિટ.

૨ લન્ડનથી ગ્લાસગો એક કલાક ૧૫ મિનિટ.

૩ લન્ડનથી બરમિંગહામ ૨૫ મિનિટ.

૪ કેલેથી ગિરન્ડીબ ૧ કલાક.

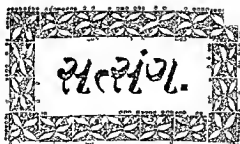
૫ પેરિસથી પેરુ એટ ૧૦ કલાક.

હવાઇ રેલ્વેની ગાડીઓ બધી લાંબી હોય છે પણ પહોળાઇ ખડું થોડી છે.

દાલમાં હવાઇ રેલ્વેને માટે એટલીજ હકીકત જાહેર આવી છે. આ ઉપરથી સિદ્ધ થાય છે કે મનુષ્ય કુનિયામાં ધારે તે કરી શકવાને સમર્થ છે.

એક નવાં જાનવરની શોધ

મધ્ય આફ્રિકામાં ૬૦૦ માઇલ લાંબો અને લગભગ ૨૦૦ માઇલ પહોળો એક બચાવક પ્રદેશ છે. ત્યાં બીપથ ગરમી અને પુષ્કળ હવાથી યુરોપીયન લોકોને અપ્રસન્ન થઇ પડવાથી તે પ્રદેશ બહુવા અગાત રહ્યો છે. અમેરિકાના એક પ્રાણી મચ્છલાલ મંડળીએ પોતાના ખર્ચે તે પ્રદેશમાંથી એક નવીન પ્રાણી પકડી મંગાવ્યું છે. તેનું નામ “ચોક્કાથી” છે. અન્ય કાષ્ટ પણ સંચાલનમાં તે જીવનું મળતું નથી. એ પ્રાણીની હવાઇ પાંચ ફીટ છે, તેનું માથું દરજ્જાને જેવું અને મોં બરસદા છે. પાછળની પીઠ અને પગ પર સફેદ પટ્ટીઓ છે. એની કર્ણાન્દ્ર બધી તીવ્ર હોવાથી એનો શિકાર થઇ શકતો નથી. અમેરિકન શસ્ત્રજોનો એવો અભિપ્રાય છે કે, વીશ લાખ વર્ષો પૂર્વે પૃથ્વીપર “નિરાશ” નામક એક પ્રાણી જાતિ અસ્તિત્વમાં હતી. તેની ન્હાનાં ન્હાનાં અને આમકાંથી મોટાં થી મોટાં હતાં. તે નિરાશના વંશનું એ આખી પ્રાણી છે એ પ્રાણી દિવસે ચક્ર રહેલું અને રાત્રિએ ચેરવા માટે ફર્યા કરે છે.

वर्ष १९५० अ-३-१३

माघ पूर्णिमा

विक्रम सं. १९७०

“वसन्त-सत्कार.”

आवे वसन्तराज आज भादे आगळे !
 डेयुं हुरभाय हा ! अति हर्षना सकारणे !
 आवे वसन्तराज आज भादे आगळे !

आम्रकुंज वासी !

कोकिल प्रेम ज्यासी !

भीळा भीळां गान गांती, वीराने वधावती !
 हुदये उल्लास हो वीर स्नेहना सकारणे !
 आवे वसन्तराज आज भादे आगळे !

भीली नव चूतमजरी, सोडे कुंज - निकुंज,
 घोर घटा तड आसनी, साक्षात् सहन रसपुंज,
 घारी गगन सुंदर शलगार तन सुहावे !
 व्हाय शीत मर्भार साथ सुरलि गी जडला वे !
 सज्ज धध मधुकुण्डले वीर स्वागतने द्वारणे !
 आवे वसन्तराज आज भादे आगळे !

नव पटलव घरी वनलता, सणी वृन्द हीसे रसरेल,
 लळे स्वर्गीय सुन्दरी, लूतल वसी थध वेत
 आरु पुष्प भीली वृक्ष वन शु विहारे !
 कुने अलिगळु लगी वृक्ष शु शुभारे !
 वीली नवेवी थध वीली वीरने वारणे !
 आवे वसन्तराज आज भादे आगळे !

શોભા અહા! શી વસન્તની શન્તિ પ્રદા ઉર વ્યાપતી;
 વ્યાપિતરથી રસરાજની રસરેલ રંગ રંગ લામતી;
 સમ્ભાન્ત અંગ અખિલને કરતી કંઈ નવ સંસારથી,
 ઋતુરાજની ગતિ અકળથી વસી ઉર અતિ સન્તાપતી.
 હેતે હુલાવે !

ઠાળી કોચલડી હુલાવે !

દિવ્ય ગાન ગાતી શા, વીરાને વધાવે ! —

હૃદયે ઉદ્ઘાશ શો વીર રનેહના સ્ખેભારણે!

આયે વેસન્તરાજ આજ મારે આંગણે !

—વસન્ત પંચમી—
 “શામદા-નિહાર” } ઠાડુભાઈ દાણભાઈ દેશાઈ
 ઉપાડમો ચક્રો-સુરત

કૃષ્ણ-સ્વતન ગીત.

(રાહ-શુજરી રાગ—આશાવરી તાલ)

જલ ધર સુન્દર મંદન મનોહર હૃદય તમોહર કૃષ્ણ હરે.
 વૃષકુલ જૂવણ, દક્ષિત વિદ્યુવણ, દિવ્ય વિભૂવણ દિવ્ય ગતે,
 જય જય જયકર, દીન દયાકર, જગતિ દિવાકર દિવ્ય પતે,—જલધર.
 નિજ જન રંજન; ભવભયભંજન, ભુવન નિરંજન, ભકતરતે,
 સુનિ જન મંડન, વિપય વિષંડન, અલક્ષ્ય દંડન, દંડ વિધે.—જલધર.
 અમુર નિકંદન, સુર વૃષનંદન, ચર્ચિત અંદન, સુકત સુને,
 ભવજલ તારણ, દોષ નિવારણ, મંગલ કારણ, દીન પતે.—જલધર.
 નિજ હિત શાસન, શાપવિનાશન, હૃય ગરૂશસન, સાદિ વૃતે,
 દુર્ગ મરાસન, ભક્તિ વિભાવન, ભુજિત કુવાસન, ભંકનરતે.—જલધર.
 રચિત નિભવન, ભક્તિ વિભાવન, પંડિત સુખાવન, પુણ્યપતે,
 સુરજન શંકર, વૈર ભયંકર, ધર્મ દુરંધર, જય શ્રીપતે,
 જલધર સુન્દર, મંદનમનોહર, હૃદય તમોહર, કૃષ્ણહરે.
 ઠાડુભાઈ દાણભાઈ દેશાઈ.

સત્સંગ મહાત્મ્ય.

ઉત્તમ જન સંસર્ગ સદાએ ઉત્તત્તિ ઉપજાવે, ઉત્તમ જન સંસર્ગ;
 ગંગ પ્રસંગ થતાં કુત્સિત જળ પાવનતા પાવે
 પવન પ્રતાપ ધુળધરણી પત, શિર ને ચઢી જાવે
 પુષ્પાશ્રય પિપ્પિલાશંકર શિર ઈંદુ અમી પાવે ઉત્તમ જન સંસર્ગ
 કૃષ્ણ અધર ધરતાં વેણુયશ સકલ જગત ગાવે.
 મહાગંધા યોજનગંધા તે સુનિ જન મળવાએ. ઉત્તમ જન સંસર્ગ
 રાય કુંડે સ્વારી હુય ગજને, સૃષ્ટિ શિરનાવે.
 અમલદારના અમલબળે, સેવક સાહેબ થાવે. ઉત્તમ જન સંસર્ગ
 સુવર્ણ સંગે લાળ છતાં, યુવતિ ઉરમાં આવે,
 રૂ નતાં રૂય કર કીંમત ને જાહે આવે. ઉત્તમ જન સંસર્ગ
 પહાણ છતાં સોની રહાયે, સોના શુ' તોળાયે.
 તેહ સીલાટ તણી સોળતથી, શિવ યથ પુ'જાયે. ઉત્તમ જન સંસર્ગ
 પારસ પલટાવે લોહું, સોનું સો ટચ થાવે.
 અંદન ગાયળ અંદન કરશે, મુગંધ સોહાવે. ઉત્તમ જન સંસર્ગ
 કિશત કુળ વાલ્મિક તે, સુનિમાં સુખ્યજ મનાએ
 નારદ નારાયણ મન તે, સત્સંગ તને રહાયે. ઉત્તમ જન સંસર્ગ

પુરાણી મગનલાલ જગન્નાથ વસોવાળા.

મહારી વ્યાપકતા

(ગણત્રે—કવ્યાલી)

ચરાચરમાં ભર્યો છું હું, જધો સંસાર મહારી છે;
 ચરેચર પાધર્યો છું હું, જધે વિસ્તાર મહારી છે.
 પવનની મન્દ લહેરોમાં, વહું સૌગન્ધ રૂપે હું;
 નચાવી ચેતના વૃક્ષો, જગત સંચાર મારી છે.
 ખીલું હું પુષ્પ યથ વૃક્ષે, વસું હું માતની કુશે;
 લખું હું લર્ણને લશે, જધે અધિષ્ઠાર મહારી છે.

ગભવી મેઘમાલાને, ડગાવી વિશ્વ શાલાને;
 જગત્ સૂતું જંગવનારો, અજળ ટંકાર મહારો છે.
 કડું ઉંચા ઉભા જ્ઞાડો, રચું ત્યાં પુષ્પ ફળ આડો;
 ખનાવું રાતને દહાડો, બધો એ કાર મહારો છે.
 ધુમે છે સૂર્યમંડળ આ, હજારો મંડલો તેવાં;
 ઘરાને શેષ ધારે ધણુ ખરો આધાર મહારો છે.
 ઉદયનો મંત્ર કૂંડીને, રચું છું સૃષ્ટિઓ લાખો;
 કડું પાછો પ્રલય તહેનો, અજળ વ્યાપાર મહારો છે.
 બની હું બાદશાહ પોતે, પ્રભ સરળું છું પોતાને;
 જમાવું જાતપર મત્તા, જગત્ દરબાર મહારો છે.
 ખનાવી વીજના સંચા ચલાવે લોક સન્દેશા-
 બધી એ 'બેટરી'ને સાંધનારો તાર મહારો છે.
 હૃદયને લેદી આલાપો, નિવારે તપ્તના પતાપો;
 અગમ ગમ લાગનારો એ, અજળ સીતાર મહારો છે.
 બની ગજરાજ ગાળું છું, બની મૃગ અથ લાચું છું;
 જીવન-મૃત્યુ બનું છું હું, અજળ અમકાર મહારો છે.
 રજત મોતું અને રત્નો, રચ્યાં કોટિ કરી ચત્નો;
 કુખેરો સાચયો હોએ, બધો લંગાર મહારો છે.
 પ્રકાશું ચન્દ્ર થઈ ગગને, પ્રભાશુ સૂર્ય થઈ જગને;
 રચું રકતે રંગે રગને, બધામાં ખ્યાર મહારો છે.
 ખનાવી સપ્ત લોકોને, વિહારી દુઃખ શોકોને.
 રચું લીલા વિલોકોને, વિવિધ સંસ્કાર મહારો છે.
 ઉચો હું વૃક્ષ પાંદડીએ, હસ્યો હું પુષ્પની કળીએ,
 વસ્યો ભૂમિ ગગન દરિએ, ભર્યો મજધાર મહારો છે.

“વસન્ત-મન્દિર” } “વસન્ત.”
 મુક્ત.

શ્રી જ્ઞાન ભાનુદય નાટિકા.

કિંવા

પ્રપંચીઓના પ્રપંચ એજ એમની અધોગતિનો પન્થ.

સં:—રા. રા. કવિ છોટુભાઈ દાજીભાઈ રેશાઈ.—“શારદા-વિહાર.” મુરત.

—પ્રથમ અંક—

[સ્થાન-રંગભૂમિ.

નાન્દી.

પંચ વરણુમય મૂર્તિ મનોહર, વિચલ અનાદિ અનન્ત અનૂપ,
મહિમા મહત્ત જગે મુરિગિતિ જેનો, પ્રણમું ઝંકાર ચિદૂપ;
તરવરૂપ શ્રીમુખદ સ્વપંજી, જેનું ચરણ કમલ મુખદાપ,
સકલ ભૂમિત સુવિભૂવણ, પ્રણમું તેને ત્રિધિયુત પડી પાપ. ૧
ભૂતપ્રવાસી જ્ઞાનત શ્રવેને, ભૂરિ ભૂરિ મુખ આપે સાર,
લવન્ય ભગિની ગુર્જર ભાગા, ભગ્ને સદા ખર નાશન હાર;
પુનઃ વન્દુ ગુરૂદેવ ચરણોપરિ, ભકિતભાર હુત વારંવાર,
જેના ગુરૂ મન્યનની રચના, હૃદ્ય જન-મન-વિકસાવન હાર. ૨

(નાન્દી અન્તે સૂત્રધાર.)

સૂત્રધાર:—અસ અધિક વિસ્તારની આવશ્યકતા શી! મેં શ્રી બ્રહ્મકમલ સાગર તથા બ્રહ્મકીર્તિ સાગરને આગ્રા તો આપી દીધી છે કે સમસ્ત દ્વાદશાંગરૂપ સમુદ્રના સર્વ સ્વરૂપ, “શ્રી જ્ઞાન ભાનુદય નાટિકા” કિંવા “પ્રપંચીઓના પ્રપંચ એજ એમની અધોગતિનો પન્થ” નામક નવીન નાટક સમસ્ત સંબંધજનો સમક્ષ ભગવી ખતાવવાનું છે. તેમજ આ સમય કંઈ પણ કુતૂહલ જોવાને માટે સર્વ સભાસદ ગણનું ચિત્ત પણ લલચાઈ રહ્યું છે. જેથી આપ સર્વની ધનજા હોય તો ઉક્ત નાટક ભગવી ખતાવવામાં આવે!

સભાસદ ગણ:—નયાર્યાર્ય! આપનો ખેલ જોવાને અમે સર્વ ધણા ઉત્કંઠિત થઈ રહ્યા છીએ! તેમજ તમે ખતાવવાને માટે ઉત્સુક છો! પડી શું જોઈએ?

(આર્યા-ગીતિ.)

૭, કેવળ કરે અતિ દૂર દૂર પ્રયાણ;
દિ જાએ, તો છાંડી આવે શું હુલિવાન!

સૂત્રધાર:—[સમાને હવિતેત જોઈ નેપથ્યભિમુખે] આવ ! આવ ! પ્રિયે ! જો ! આ સન્નયગ્ન કેવું હવિતેત અને ઉપરાન્ત ચિત્ત યદ્ય રચું છે !

(નટી પ્રવેશ કરે છે.)

નટી:—હો ! હું ચાવી ! પ્રાણનાથ ! શી આના છે ! આપનું વચન સાંભળી મારા હૃદયમાં એક આશ્ચર્ય ઉપજાયું છે !

સૂત્રધાર:—એમાં આશ્ચર્ય પામવા જેવું શું હીલું ?

નટી:—એ તો એજ કે જે સર્વ સન્નયગ્ન નાના પ્રકારના છુરાન્યાપાર ભારમાં દબાઈ રહેલા છે, તથા એમોના ચિત્ત પોતાના સ્ત્રી પુત્રોના મુખ નિરીક્ષણ કરવામાં આવે માત્રી રહેલાં છે. તો પછી એ ઉપરાન્ત ચિત્ત કયાંથી યદ્ય ગવા ?

સૂત્રધાર:—પ્રિયે ! લોકોના ચિત્ત સ્વભાવથી તો ધમ્મું કરીને શાન્તજ રહે છે, પરન્તુ ક્રમને લીધે કદાપિ પ્રાન્તરૂપ થાય જે પાઠઉપદાન યદ્ય અપ છે. તે શું એ નથી સાંભળ્યું કે “જે રામચંદ્રએ પોતાની પ્યારી સ્ત્રી સીતા પ્રતિના મોહથી વ્યાકુલ થઈ રાવણ સાથે યુદ્ધ કર્યું, તથા તેનો સંકાર કર્યો હતો, તેજ રામચંદ્ર પાછળથી સ્વસ્થ-શાન્ત તથા પરિપૂર્ણ શુદ્ધિ યદ્ય વેરાળી બન્યા હતા” પૂર્વ કળમાં જન્મરૂપામી, સુદર્શન, ધન્ય કુમાર આદિ મહાત્માઓ પ્રથમ સંસારનો આરંભ કરી અને શાન્ત યદ્ય સંસારથી વિરક્ત થયા હતા તદ્વત્સાર આ સમયે પોતાના પુરુષ પ્રભાવના ઉદ્દેશથી સમાસંગણ ઉપરાન્ત ચિત્ત યદ્ય રહેલા છે. જેથી એ વિષયમાં આશ્ચર્ય અપવા સન્દેહ કરવાને માટે જગ્યા નથી.

નટી:—અસ્તુ ! પરન્તુ એટલું તો જાણવો કે સન્નયગ્નોના ચિત્ત શી રીતની ભાવનાઓથી અપવા શી રીતના દૃશ્યથી રંજિત થઈ રહે ?

સૂત્રધાર:—આર્યે ! વેદાન્ત ભારનાથી અર્થાત્ વિરામ રસ પૂર્ણ નાટકના કોટુકથી એમનું ચિત્ત આદ્ભૂતિત થયે. અગર હાસ્યાદિ રસાન્વિત આર્યેરણુ તો આગકાલ લોકો સ્વાભાવિક રીતેજ આચરે છે. એ સન્નયગ્ની દૃશ્ય જનકાવવાની કાંઈ પણ આવરણકતા નથી. તેમજ તેથી એમનું મન રંજન પણ નહિં થાય, કારણ કે જે ભાવના—દૃશ્ય અદૃશ્ય પૂર્વ હોય છે, અર્થાત્ જે એ લોકોને માટે તત્ત્વ નીતિજ ચોખ્ખામાં જોવે, તે અવશ્ય આશ્ચર્યકારી-હૃદય હારી થાય છે. કોઈએ કહ્યું છે કે—

અદૃષ્ટપૂર્વ લોકાનાં પ્રાયો હરતિ માનસમ્ ।

દૃશ્યચન્દ્રો દ્વિતીયાયાં નપુનઃપૂર્ણમોદ્ભવઃ ॥

અર્થાત્:—જે ચીજને પહેલાં કદી પણ જોઈ ન હોય તે ચીજ લોકોનું મન હરણુ કરે છે—અને જોઈને ઉત્સુક થાય છે. જુઓ બીજા ચન્દ્ર સર્વ કોઈ જોવાને તકમે છે. પૂર્ણિમાના ચન્દ્રના દર્શન માટે આપુરના હેતી નથી.

સૂત્રધાર:—(રંગ મંડપ પ્રતિ નિહાળી) “ આ ચૈતન્ય સ્વભાવ અપવા અનાદ્યનંત આત્માને મુમતિ અને કુમતિ નામે એ માનિની સ્ત્રીઓ છે ”. એ જને સય ગ્રેમ કરવાને

લીધે—આસક્ત રહેવાથી એણે એ કૃત્ર ઉત્પન્ન કર્યા છે. પહેલું કૃત્ર જે સુમતિથી ઉત્પન્ન થયું છે. તેમાં પ્રયોધ, વિવેક, સંતોષ અને શીઘ્ર એ ચાર ગુણ છે, અને ખીલુ કૃત્ર જે કુમતિ મહારાણીના ગર્ભથી ઉત્પન્ન થયું છે તેમાં મોહ, કામ, ક્રોધ, મન અને લોભ એ પાંચ સુગુણ તેની જનની કુખની શોભા વધારે એવા છે”

નટી:—હે આર્ય પુત્ર ! આત્મા જે પહેલાં સુમતિમાં આસક્ત હતો, પાછળથી કુમતિ સાથે શી રીતે રત થઇ ગયો ?

સુત્રધાર:—પ્રિયે ! જનવાન કર્મસમ્યન્ધથી સર્વ થઇ શકે છે. જો ! શાસ્ત્ર વચન પણ છે કે:—

— લઘ્યાત્મવૃત્તોઽપિ હિ કર્મણોગાદ્.
મૂયસ્તતો ઋદ્યતિ જીવણ્વપઃ ।
લઘ્વાઃ સ્વકીયપ્રકૃતેઃ સમસ્તા
ચન્દ્રઃ કલાઃ કિં ન મુમોચ લોકે ॥

અર્થાત—“આ છવ અનેકવાર આત્માના સ્વભાવની પ્રાપ્તિ કરે તો પણ—આત્મામાં લવચીન થયાં છતાં પણ પ્રારબ્ધાનુસાર ચોગથી બદલ થાય છે. ચન્દ્રમા પોતાની સ્વાભાવિક સોળકળાઓ સાથે ચિરકાળ પાથરે વસ્યા છતાં તેને છોડી આઘોડથી મુક્ત થતો નથી. અને ફરી ફરીને સ્વરૂપથી બદલ થયા છતાં એક, એ જણ એમ આદિકર્મ સર એ કલાઓને પકડવાને પ્રયત્ન કરે છે” એ રીતે સુમતિ સરખી સ્ત્રી છોડી આત્મા કુમતિ સાથે પ્રીતિ કરવાને ઉદ્ધન થયો છે.

“આત્માએ એ રીતે એક કુલો સાથે રત્ન કરતાં કરતાં બહુ કાળ બતિન કીધો. અનન્તર કુમતિની કામર્ષમાં ફસાઇ જઈ મોહને રાજ્ય અને કામને યૌવરાજ્યપદ આપવાને તૈયાર થયો.”

નટી:—અ.યર્ ! પરન્તુ આત્માએ પ્રયોધાદિ ગુણને રાજ્ય કેમ આપ્યું નહિ ?

સુત્રધાર:—કુમતિથી વશ થઇને.

નટી:—આહ ! શું સ્ત્રીઓનું અપિચારિત વચન જ્ઞાનવાન આત્મા પણ માને ખરા ?

સુત્રધાર:—જી હાં ! આજકાલ સહુ લોક સ્ત્રીઓના કલા અનુસાર કામ કરે છે. તો પત્ની આત્માને દોષ શો દોષ ! [હસે છે.]

નટી:—શું પૂરું કાલર્ષમાં પણ કાઇએ સ્ત્રીના કલા અનુસાર આત્મ અનુચિત આચરણ આચર્યું છે. ? મારા જાણવામાં તો કશું આવતું નથી !

સુત્રધાર:—નથી કેમ ? જો ! સાંસજ:—

(વસન્તતિલકા.)

કૈકેયીના વચન દુઃખદ સાંજળીને,
રેણાન્તમાં દશરથે મુનને અરણ્યેઃ
મધિા વિદાયલિપુમુતને આર્ષો રાજ્ય,
સત્તા શી સ્ત્રી જન તણી, પ્રિય ! વિશ્વ વ્યાપ.

જેમ દશરથે કૈકયીના કહેવાથી રામ જેવા પુત્રને વનમાં વિદાય કર્યા તેવીજ રીતે આજ કાલ જાહેર રામજો સ્ત્રીઓના વચનમાં લુપ્ત જની મોટાં મોટાં કુટુંબ કરે છે. એઓ સ્ત્રીઓના વચનને પ્રાપ્ત બ્રહ્મવાક્યના સમકો છે.

નરી:—હાથ ! ધિકાર છે, એવા રામજોને, નાથ ! શું પ્રજા પણ રામને એ આજનમાં કંઈ નિવેદન નહીં કરે?

મૂત્તધાર:—નરી, પ્રિયે ! લોક શું કહે ! એઓ પણ રામનું અનુકરણ કરવાવાળા છે. લોકમાં પ્રસિદ્ધ વાક્ય છે કે, “યથા રાજા તથા પ્રજા” અર્થાત જેવા રાજા તેવી પ્રજા હોય છે. રામ ધર્માત્મા હોય તો પ્રજા ધર્માત્મા, રામ પાપી તો પ્રજા પણ પાપિની, અને રામ સમ તો પ્રજા સમ. સારાંશ કે સહુ રામનું અનુકરણ કરે છે. આથી કરીને—કોઈની પણ અનુમતિ ન બઈ પ્રમોદ, રીસ સંતોષાદિની અવગણ કરી આત્માએ મોહાદિને રામ્ય આપું.

(જાજા કરતો વિવેક રંજનમિત્ર પ્રવેશ કરે છે)

વિવેક —પાપી મૂત્તધાર ! તું પણ તારી ઇચ્છા પ્રમાણે લોકોની સમુખ મોહાદિર્ક રામ્ય કરે છે ! અરે ! શું તને નથી માલુમ કે અમને છતાં તેની સમક્ષ એ મોહ કામદિથી શું ?

મૂત્તધાર:—(દરથી કોંધાનિત્ર વિવેકને આતો બોલે) પ્રિયે ! જો; આ સમગ્ર શાશ્વતો પારગામી વિવેક પોતાની પ્રાણધારી સ્ત્રી મતિના રક્ષક ઉપર કર કમલ નાંખી તથા મારા વચનોને તણ સમાન તુરંત માની આ તરફ આગમન કરી રહેા છે. જણાય છે કે, આપણી વાનચિત સાંભળા એને કાલ કાલ ઉત્પન્ન થયો છે. એવી કિંથળિ છે, તો અધુના આપણાં અર્થીની આજ્ઞા જવામાન સાર છે. (જને જાય છે.)

[અપૂર્ણ-શોખમે]

મધનિષેધક પરિષદ્.

સમગ્ર ભારતવર્ષીય મધનિષેધક પરિષદની બેઠક મધ તા. ૨૭ મી દીએમ્બરે કરાંચી ખાને મળી હતી. હોલ આગાખાંથી ચીકાર હતો. સ્વામી મંડળના પ્રમુખ સીન્ધ કોલેજના પ્રોફેસર શાહાનીએ ઉમીગેરનો સત્કાર કર્યો હતો. પરિષદના પ્રમુખ મદ્રાસ નિવાસી એન. મી. દીવી. ચોશાગીરી આયરે પોતાના ભાણ્યમાં જણાવ્યું હતું કે આખકારી ખાતાની આવક પ્રતિવર્ષે વધતીજ જાય છે, અને આવતા વર્ષમાં તેની આવક દશ કરોડ રૂપિયા જેટલી થશે. મધપાન તરફ જો કે સરકાર અણગમતી નજરે લુએ છે, પરંતુ મધનિષેધકની હીન્યાન કરનારાઓ સાથે મળી કાંઈ વ્યવહારી પગલાં ભરતી નથી. મધપાનના કેટલાંક માણં પરિજ્ઞાઓ અટકાવવાને સરકારે કાંઈક ક્યું છે ખરું ! પરંતુ સરકારે

પ્રથમ તો માદક પદાર્થો વેચવા માટેના લાઇસન્સોની સંખ્યા કમી કરવી જોઈએ. તથા મેળાઓમાં અને તહેવારોમાં વેચાતા દારૂના પ્રમાણમાં ઘટાડો કરવો જોઈએ. બીજું સ્થાનિક પ્રદેશોમાં દુકાનો ક્યાં રાખવી તે સત્તા લોકોને મળવી જોઈએ. ત્રીજું દુકાનો બહાર રસ્તા તથા સ્થળોથી ઘણી દૂર રાખવી જોઈએ. ચોથું દુકાનો ખોલવા તથા બંધ કરવાના સમય ઉપર વધુ સખ્તાઇ થવી જોઈએ. પાંચમું સગીરો તથા સ્ત્રીઓને દારૂ વેચવાની મનાઈ કરવી. સિવાય મહેસુલ ઉચ્ચતાનારા અને લાઇસન્સ આપનારા ખાતાં ભુદાં ભુદાં રાખવા જોઈએ. તથા દરરોજ કેટલું વેચાણ કરવું તે નક્કી કરવું જોઈએ.

ઠરાવો.

પરિષદમાં મધનિષેધક મંડળના કેપુટેશનની મુલાકાત લેવા માટે ના. વાઇસરાયનો આજ્ઞા મુત્તવો, સ્વયં સેવકોની એક મંડળી ઉભી કરવાનો, રેલ્વે નોકરો નોકરી ઉપર હોય સારે તેમને દારૂ નહીં વેચવાની બંધામણ કરવાનો, કોફીની બદી દારૂ દેવાનાં પ્રાંતિક સરકારના પ્રતિનિધી પ્રદર્શ કરનારો, હાથમાં દેશી દારૂની ખપત વધે છે તેના કારણે શોધી કાઢવા માટે અમલદારો તથા ખીન અમલદારોની કમિટી નીમવાની બંધામણ કરવાનો, સદરકુ ઠરાવો સત્તાવાળાઓને મોકલી આપવાની પ્રમુખને સત્તા આપવાનો અને આવના વર્ષ માટે સર બાલચન્દ્રકૃષ્ણ તથા મિ. ગાંધીને જનરલ સેક્રેટરીઓ નીમવાના ઠરાવ થયા હતા. આ સિવાય પરિષદમાં રા. બા. કુલચન્દ, મિ. શે. મિ. રાજગુણ સોધરી, દિવાન કૌશલમ, દિવાન પ્રભુલાલ વગેરેએ બાંધણું કર્યાં હતાં.

તંત્રી.

ભીમસેન ન ગૌમાતા

(લિખક:—જ્ઞાનલિપ્ત)

પ્રિયભાઈઓ ! અને બહેનો ! આજે કેટલોક વખત યાં આ પાંક્તિપત્ર “સત્સંગ” આપની સેવા બજારી રહ્યું છે તેમાં દર વખતે નીતિ અને યોગ્ય સમ્બંધીના સુંદર અને અધ્યયન કરવા યોગ્ય લેખો પ્રકટ થાય છે તેમજ તેના ઉપદેશથી કેટલા બધા બંધુઓ પર સારી અસર થઈ છે અને હજી પણ પરમ કૃપાળુ પ્રજા સાતુકૂળ રહે તો યશો તેમાં આશ્ચર્ય પામવા જેવું કશું નથી. લોકોને પારસ સ્પર્શ થતાં જરૂર સુવર્ણ બનશે.

થોડા સમય ઉપર દિલીપને ગૌમાતાનો અતિ રહસ્યપુરક લેખ આપણા વાંચવામાં આવ્યો હતો. ભૂતકાલના મહાન્ રામજી ગૌસેવા કરી પોતાની જીન્દગીનું સાર્થક તેમજ ધારેલી ધારણા સફળ કરી શકતા એ સર્વ આપણે સર્વવંશી મહારાજ દિલીપના જ્ઞાનપ્રદાતા બાળી ચૂક્યા છીએ. તેવુંજ આ બીજું દૃષ્ટાન્ત ચંદ્રચંદ્રમાં ઉત્પન્ન થયેલા પરમપૂજ્ય શ્રી કૃષ્ણજીના પરમ સખા પાંડુ પુત્રોનું છે. તેમણે ગૌસેવા માટે પોતાનાં તન મનને ધન સમર્પણ

કાંઈ દાંત, તેની જ રીતે તેનું ફળ પણ અનુષ્ઠાન પ્રાપ્ત થીયું હતું એ આપણે નીચેના જૂતા-તથી જાણી શકીશું.

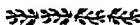
આપણા પ્રાચીન સનાતન ધર્મમાં પ્રાચીન પુસ્તકોમાંનું એક મહાભારત છે. તે તેનું રહસ્ય ધણું જ સરસ ને જાણવા જેવું છે. વળી તે પ્રાચીન હોવા છતાં વર્તમાનકાળમાં પણ બોધપ્રદ છે. પરંતુ આપણે હજી તેમાંની જાણેલા પ્રતિજ્ઞા હોવાથી સર્વનું વિવેચન અનાવશ્યક છે.

આજે વડી એકાદશીનો તહેવાર છે. હાલનાપુરમાં ઘર ઘર ધામધુમ મ્મમ રહી છે. દરેક શિવાલયોમાં દર્શનાભિયાથી જનોની સારી ભીડ મળેલી છે, તેમની તે માટેની આતુરતા થકા તેમની સારી હાથી જણાઈ આવે છે. કેટલાક પ્રભાતનો પવિત્ર સમય હોવાથી પુનિત નદી જે ગંગાને તીરે સ્નાન કરવા ચાલ્યા જાય છે. નદીના કિનારા પર કેટલાક સ્નાન કરી બસ દેવોને આનંદોરે દાન કરી રહ્યા છે કેટલાક નૈસર્ગિક પ્રતિ લજ્જા દેવી રહ્યા છે. કેટલાક હર હર મહાદેવ! હરહર મહાદેવ! નો જાન ધોવા ઉઘારી રહ્યા છે. એ ધ્વનિ મુખમાંથી નીકળી આકાશ માર્ગે ગમન કરી જાય છેનારા પર શિવ ભગવાનને પ્રિય કરવા જતો હોય એમ લાગે છે, આજે મોટી દેવતાની એકાદશી હેતુથી સર્વ સ્ત્રી પુરુષો તેમાં ઉત્સાહથી ભાગ લેતાં જણાય છે.

આ વખતે જૂનાખાનાવાળા મહેલમાં કે જ્યાં કુલ જુદા જુદા ધર્મોને પાંડવોને ઉતારો આપ્યો હતો તે તરફ આપણી દૃષ્ટિ ફેરવેલીએ. આના કુન્તા લીમસેનને ઉદેશી કહેવાં લાગ્યા કે ભાઈ ભીમ! આજે મોટી એકાદશી હેતુથી તારે પણ ઉપવાસ કરવો જોઈએ આતાના વચન સાંભળી શ્રેય પણ ન ગમરાના દાઝર જવાળી લીમસેન તુરતજ બોલી ઉઠ્યો આતા! ભલે હું ધન કરવાની આત્મકાંતી કરતો નથી પરંતુ મારાથી હજુમર જુનાતુર રહી શકતું નથી, તથાપિ આપની આજ્ઞા સિરે ચલાવી આજે હું પણ ઉપવાસ કરીશ લીમસેને એકાદશીનો દિવસ તો ફી જરી કાઠ્યો, પરંતુ રાત્રી ધણીજ વખતી લાગી. આમ તેમ કરી રાત્રિના ચાર વગાડ્યા તુરતજ હરિ સ્મરણ કરતો ઉઠ્યો, માતાને જાગૃત કરી, પારણા માટે રસોઇ કરવા વિનવિ કરી, માતા ઉઠી, અને કહેવા લાગી, ભાઈ ભીમ નદી તીરે સ્નાન કરી આવ, તેટલા વખતમાં તૈયાર કરે છું. તુરતજ ભીમસેન ઉઠીને નદી કિનારે ગયો. કિનારા પર ઉભો રહી દૃષ્ટિ કરતાં નીર થોડું નિહાળ્યું. આથી વિચારના વખતમાં ગોળાં ખાવા લાગ્યો કે હવે શું કરવું. થોડીવાર ઉભા રહ્યા પછી જેમ ગઢ વસ્તુ પુનઃ પ્રાપ્ત થાય તેમ એકદમ હૃદયમાં વિચાર સ્ફુટી આવતાં તુરતજ સન્તિમાં ઉતરી જઈ પ્રાણના ઘેટા ધોધની આડે મુનો. આથી આવતું પાણી અટકી બેઠું થતા લાગ્યું. પાંચ વાગવાનો વખત થયો હતો. સૂર્યનો ઉદય થવાને થોડીવાર હતી, તેમજ જોમસેને પણ પાણી સામી જરાપણ દૃષ્ટિ ન રાખતાં શિવ પ્રયે પોતાનું ધ્યાન એડી દીધું હતું. આથી જળ સમુદાય ભીમસેનના શિવ ભક્તિમાં લીન પણાને લીધે બહોળ વધી ગયો હતો એકત્ર થયેલું પાણી આગળ વધવાનો માર્ગ ન મળવાથી આજુબાજુ પ્રસરતા માંડ્યું. કાંઈપર આવેલાં એક જીલ્લું દેવાલયમાં પણ તેના પ્રવાહથી પાણી પેસવા માંડ્યું શિવભક્તના માથા ધુધી પાણી પહેલવી વચ્ચું આથી

મહાન સતી સાધવી શક્તિ સ્વરૂપ ઉમા ગલરાયાં. શિવ સ્તુતિ કરી મતિને પૂજવાં લાગ્યાં,
પ્રભો! આશુ આવાં સરિતાના ન્હાના ને સુંદર જળ પ્રવાહમાં પાણીની વૃદ્ધિ શી રીતે થઈ
તેનો સત્વર ઉપાય કરે, નહિ તો આપણે નન્દી સહિત સરિતામાં જઈ પડીશું. તરતજ શિવે
સમાધિરૂપ થઈ જોયું તો બીમસેન કારણ જૂન જણાયો. શિવ શક્તિને કહેવા લાગ્યા, કે હે
સાધવી! ગઈ કાલે એકાદશી હોવાથી મારા લકતે એકાદશી કીધી હતી, તે આજે દ્વાદશીનું
પ્રાતઃકાળમાં પારણું હોવાથી સ્નાન કરવા માટે આવ્યો છે. આ તેનું કૃત્ય છે. એ જોર જીલ-
મથી મનારાપ એવો નથી હે સતી! તેનો ફક્ત એક ઉપાય છે મારો લકત ગૌસેવામાં
હમેશાં તપર રહે છે. ગૌમાતાની રક્ષા કરવા હમેશા તન મનથી મહેનત કરે છે. માટે તું
ગાય થા, અને હું વિદ્યાજી સિંહ સ્વરૂપ ધારણ કરું, અને આપણે તેની આગળ અગાડી પછાડી
નીકળીએ ગૌરીએ ગૌરૂપ ધારણ કર્યું. શિવે સિંહનું સ્વરૂપ ધરી ગાય પાછળ મહાન ગર્જના
કરી ફાળપર ફાળ ભરવા માંડી આગળ ગરીબરી ગાય રૂપ ગૌરી બરાડા પાડતાં નાસવા લાગ્યાં
તુરતજ પાણીમાં પડેલા બીમે એ તરફ જોયું. ગાયને કહેવા લાગ્યો હે માતા! અહીં પધારો
હું અપને સડાય કરું! મારાથી ઉડી રાકાય એમ નથી, પરંતુ ગાય ધ્યાન ન આપતાં કરણ
સ્વરે બરાડા પાડવા આપુ રાખી નાસવા લાગી. આખરે બીમે ઉડી સિંહના માફકજ ફાળ
ભરી પાછળથી બે પગો પકડી માથાપર લઈ પાસે પડેલી શિલા ઉપર એકાદશી ઉપવાસે બૂબે
ઝાંસ જેવા ક્રોધાવેશ થએલા બીમે પછાડ્યો. સિંહ તરતજ પાસેના મંદિર તરફ દોડી ભરાયો બીમે
મંદિરમાં જઈ ખુલ્લે ખાંચરે સર્જન તપાસ કરી પશુ સિંહ દોડે નહિ. એક ખુલ્લામાં કોઈ
મહાન તપસ્વી ધ્યાન ધરતા જણાયા બીમે તેને હાથ જોડી પૂજ્યું, કે હે મહિરાજ! તમોએ
આ મંદિરમાં પેડેલા મારા સિકારને જોયો છે? કપિ કેટલોક વારે બીમને
ઉદેશી કહેવા લાગ્યા હે પુત્ર! હું તારાપર પ્રસન્ન છું તારો ધર્મસત વર માગ! બીમ
હાથ જોડી કહેવા લાગ્યો. હે મહારાજ! હું શું માગું? તપસ્વીએ કહ્યું, હે પુત્ર! તારી ગૌસેવા
પ્રમુ હમેશાં આતીજ રાખો. તારી ગૌ ભક્તિ જોઈ હું ધણાજ પ્રસન્ન થયો છું. માટે તારું
અર્ચન (જે સિંહ સાથેના યુધ્ધે હન થયું હતું) વગ જોયું થશે.

પ્રિય લાઇઓ ને ભગિનીઓ, ઉપરના વૃત્તાંતથી આપ જાણી રાક્યા હશે, કે ગૌસેવા
દરેક મનુષ્યને ગુણગરી તેજુજ સ્વર્ગની આવી છે સ્વર્ગ પ્રાપ્તિના અભિલાષીઓએ હમેશાં
ગૌ સેવા કરવી જોઈએ.

અશકતાશ્રમ.

હેતે કરો પુણ્ય પવિત્ર દાથે,
દાથે કરું તેજ સદૈવ સાથે;
બીલું નહીં એક મળે શુભારં,
કરો કરો કાંઈક કામ સારં,

મનુષ્ય કાયા નથી મોજ માટે,
ધડી નથી તે પણ પક્ષી માટે;
અખંડ સ્વર્ગે સુખ આપનારે,
કરો કરો કાંઈક કામ સારું.

રાખી દયા હૃદય ત્રિયે, કરો લોક ઉપકાર;
ઉત્તમ કારજ એજ છે, સર્વ ધર્મનો સાર. —

(દસપત કાવ્ય.)

સત્સંગથીજ આનંદ મારનારા-પામનારા પ્રિય ભાઈઓ ! તથા ભગિનીઓ ! ઉપરની લીટી-
ઓ અમારા વાચક ગણને-શ્રીમન્ત જતોને આદર્શ રૂપ થાય જાણી-ઉતારી છે. એનો અર્થ
સુરક્ષિત છે, તો તેના વિસ્તારની આરમ્ભકતા શી ! એમ સહજ કહી શકાય ! પરંતુ કહે-
વાને અસંત દિશગીર છીએ કે એનું સાર્યકથ યતું જનલેજ નોવામાં આવે છે. અમારા
તરફથી ખોજરામાં આવેલાં અસક્તાશ્રમમાં આવતી મદદ ઉપરથી અમારું ઉપયુક્ત કથન
જોનાં લેશ પણ અતિશયોક્તિ જેનું હમને જણાતું નથી ! ભારતભૂમિ જેવી વિશાળભૂમિમાં
અનેક ધની, દાની, પુરપોતું અન્નિતર છે. છતાં આ એક અપંગ નિરાધાર મનુષ્યો માટેના
આશ્રમ પ્રતિ હજી અસક્ત જણાય છે. ભાઈઓ ! આ મનુષ્યોની કાયા પણ અતે પક્ષીઓ
જેમ સ્વજંદ વિહાર કરે છે, તેવી રીતે મોજ માણવાને માટે કરી નથી. પરંતુ મનુષ્ય જન્મ
પોતાની તેમજ પોતાના પરિજનોના કલ્યાણને માટે નિર્માવલો છે. એ મનુષ્યોમાં રહેલી વિશેષ
બુદ્ધિ જાણી આપે છે. “જે હાથે તેજ સાથે” તેમ જે પોતાના જીવનમાં પ્રભુ તરફથી
નિર્માણ થયેલી ફરજોને અંગ કરી શકાય તેજ તેને પ્રભુ સમીપ પહોંચાડવાનું સાધન છે.

અમારા આ સમુદાયને નાકે આવેલાં આ-જા. અરેશર કોટવાળની વાકીમાં સ્થાપેલા
અસક્તાશ્રમમાં આવી મુલાકાત લઈ તેમાંના અસક્તોને રૂઝમાં જોશો તો તમને આગોઆપ
ભિન્ન ભિન્ન પ્રકારનું મનુષ્ય જીવન ચાને વિધિવિધ રીતે ગુમરાતાં મનુષ્યોનાં જીવનનો ખ્યાલ
આવશે. તપાસા હૃદયમાં નિરાધારોનું દુઃખ જોઈ આપોઆપ દયા સ્ફૂરશે. જે વસ્તુ આપણી સાથે
આવતી નથી તેવી વસ્તુ અસિમાનમાં રહી સ્વજંદ ઉપયોગ ન કરતાં પ્રભુએ પોતાને પૈસા
શા કારણથી અપો છે તેનો લેશ પણ વિચાર કરી આ આશ્રમ પ્રતિ શ્રીમન્તોએ જરૂર દષ્ટિ
ફેરવી જોઈએ. તેમજ એકવાર ખાસી મુલાકાત લઈ દુઃખે સમતા જતોને જોવાની હમારી
તમ ભક્તિમણીને માન આપશો.

તંત્રી,

“સતી ચરિત ચમત્કાર.”

કિવા

પતિવ્રત ધારિણી સ્ત્રી શું ન કરી શકે ?

પ્રયોગક — રા. રા કવિ છાંદસાઈ દાણસાઈ દેશાઈ-હવાડિઆ ચકલો-સુરત.

[ગતાક પૃષ્ઠ ૧૧૬ થી શેષ]

અધિપતિ — દેવર્ષિ ! આપ મને એ રાજપુતના સદ્ગુણ-નીતિ રીતિ વિષે કષ્ટક કહેશો !

નારદ — રાજન્ ! સત્યવાન્ સૂર્યસમાન તેજસ્વી, બૃહસ્પતિ તુલ્ય શુદ્ધિમાન્, ઈન્દ્રની બરાબર વીર અને પૃથ્વી સદૃશ દમોવાન્ છે. વળી પચાસકિત દાન કરવામાં કુમેર જેવો છે. ઉશ્ચિનરના પુત્ર શિવિરાગના સમાન બ્રહ્મણ્ય, અને સત્યવાદી છે. તેમજ પચાતિરાગની તુલ્ય ઉદાર અને ચંદ્રમાની પેઠે દર્શનપ્રિય છે. વળી કુમરસેનનો બનીપુત્ર સૌન્દર્યમાં અધિની-કુમાર સદૃશ, આત્મસયમી, કોમલ, શર, અયન્તચેષ્ટ, શતેન્દ્રિય પ્રાણીમાત્રનો મિત્ર, અનિન્દક, લગ્નવાન્ તેમજ ધૈર્વશીન છે. એનામા સદા આજન્ વસે છે. એટલું સક્ષિત વર્ણન મેં તપોવૃદ્ધ અને સદાચાર વૃદ્ધ પુરુષો પાસેથી સાંભળ્યું છે

અધિપતિ — હે ભગવન્ ! નારદજી ! આપે સત્યવાન્ના સર્વ ગુણોનું વર્ણન કર્યું સાથે તેમનો એક દોષ શો ! તેવલું કહો ?

નારદ — રાજન્ ! સત્યવાન્નો દોષ સર્વ ગુણો કરતા ભારી છે, જે દોષ પ્રપત્નથી દૂર ન કરી શકાય ! અને તે દોષ એજ છે કે ક્ષીણાયુ સત્યવાન્ આજ્ઞથી એક વર્ષને અન્તે શરીર ત્યાગ કરશે-મૃત્યુ વશ યશે

રાજા — પુત્રિ સાવિત્રિ ! તું અન્ય કોઇનો પતિ તરીકે સ્વીકાર કર ! કારણ સત્યવાન્નો એક દોષ તેના સર્વ સદ્ગુણોનું ઉત્તરધન કરી રહેલ છે. પૂજ્ય નારદજી કહે છે તેમ તેનું આયુષ્ય ફક્ત એક વર્ષનું છે.

સાવિત્રિ — હે પિતાજી ! વસ્તુના એકજવાર અંશો નિપતિત થાય છે, કન્યા એકજવાર કોઈને અપાય છે-પરણ્યાય છે, તથા કન્યાદાન કરનાર પણ “કન્યામૃદેહિ !” એ વાક્ય એકજવાર કહે છે, આ ત્રણ વાતો એકજવાર બની શકે છે. સત્યવાન્ કીર્ધાયુ હો ! વા અલ્પાયુ હો ! ગુણવાન્ હો વા ગુણહીન હો ! પરન્તુ મેં મનથી એકવાર એને પતિ તરીકે માન્ય કીધા પછી અન્યને ન વર્ષ ! પ્રથમ નિશ્ચય કર્યો બાદ વાણીદ્વારા તે કહેવાય છે, અને તદનુસાર કર્મ કરાય છે. તેમ મેં મનમાં નિશ્ચય કરી આપને વાણીદ્વારા કહ્યું છે. અને તેજ પ્રમાણે હું સત્યવાન્સહજનન ગુમરીશ.

નારદ — હે નરથેવ ! રાજન્ ! તમારી પુત્રી સાવિત્રીની શુદ્ધિ સ્થિર છે, તેમજ કોઈ મનુષ્ય એના નિશ્ચયમાં પરિવર્તન કરાવે એમ નથી, સત્યવાન્ના સદ્ગુણ અન્ય કોમાં નોવા ફરિનજ છે. આથી સાવિત્રીના લગ્ન સત્યવાન્ સાથે થાય એ મને યોગ્ય લાગે છે,

અધ્યપતિ:—આપનું વચન ઉલ્લંઘન ન કરતાં આપની આજ્ઞાનુસાર વર્તીશો. કારણ આપ મારાથી શુર (મોટા) છો !

(નારદજીની અનુમતિથી રાજાને ખાતરી થઈ હતી કે ભવિષ્યમાં કાંઈક સારું જ થનાર હશે. કારણ સાવિત્રી અવસ્થા વિધવા થનાર હોય તો દેવર્ષિ મંજુરી આપે નહીં. આથી પૂર્વકાળમાં શુરવચન કેટલું પ્રમાણનીય ગણાતું તે પણ જણી શકાય છે)

નારદ:—રાજા ! તમારી કન્યાના વિવાહ (પ્રધન) માં ઈશ્વરની કૃપાથી કાંઈ વિધન આવે, જ્યાં સુધી અમારી યર્થ શકશે, ત્યાં સુધી આપનું અને સાવિત્રીજીનું હિન સાધન સાધશું. હું હવે જઈ છું, તમ સર્વનું કલ્યાણ હો ! (નારદજીના આ અન્તિમ વચનથી પણ શુભ ભવિષ્યની પ્રતીતિ થાય છે) એમ કહી નારદજી આકાશ માર્ગે સ્વર્ગ પ્રતિ આઠ્યા ગયા અને અધ્યપતિ પુત્રીના વિવાહાર્ય સંભાર (તૈયારી) કરવામાં મંડ્યા. સર્વ પ્રકારની તૈયારી કર્યા બાદ વૃદ્ધ બ્રહ્મણ, ઋષિવૃક્ષ, પુરોહિતોને યોગ્યાવી શુભ દિન જોઈ કન્યાને સાથે લઈ વન પ્રતિ પ્રયાણ કર્યું. અરણ્યમાં ધ્રુમરસેનનો આશ્રમ શોધી કાઢી પદાવિ (પગે ચામડા) યજ્ઞ રાજર્ષિ ધ્રુમરસેન પાસે ગયો. શાલ વૃક્ષની નીચે કુશસિંહાસનપર મહાભાગ્ય નેત્રહીન રાજાને નિહાળી અધ્યપતિએ ધ્રુમરસેનનો યજ્ઞ સત્કાર પ્રણામો કરી પોતાનું નામ, ધામાદિ નિવેદન કર્યું. ધર્માત્મા ધ્રુમરસેને અર્ધ્યાસન, નિવેદન કરી અધ્યપતિને આગમન કારણ પૂછ્યું. અધ્યપતિએ સત્યવાનને ઉદ્દેશી પોતાનો અભિપ્રાય તથા ઉદ્દિષ્ટ કર્તવ્ય કહી દઈ કહ્યું, હે રાજર્ષિ ! મારી આ સુન્દર સાવિત્રી તમારે કન્યા છે, હે ધર્મસ ! તમે ધર્માનુસાર આપની પુત્ર વધુ કરવાને માટે મારી કન્યાને સ્વીકાર કરો ?

(અપૂર્ણ—શેષમય)

એક બોધપ્રદ સંવાદ.

(કાલ્પનિક.)

બાઈ ! તું કહે વા ન કહે ! પરંતુ તારું કહેવું મને ખીસકુંડા રમતું નથી. સાચું બોલી પોતાનું શાપ જનસમૂહ આગળ બોલી દેવું, અને કુન્તેલી લૂટાયેલી, તેની કરતાં બહેતર છે કે જૂઠું જ બોલવું ! અસત્યવાદીએ પોતાના ભાષ્યમન્ય સત્યવાદીને કહ્યું.

હા ! ભાઈ ! હા ! તારું કહેવું સાચું છે. જૂઠું બોલી ગુન્હેગારમાં ખપી વગર ભાઈની કાટકીને સ્પર્શીને થઈ પેસાનો બચાવ કરવાનું કોને સારું ન લાગે ! સત્યવાદી પ્રત્યુત્તરમાં બોલ્યો.

અસત્યવાદી:—જૂઠું બોલી ગુન્હે તો છુપાવી દીધો, પછી લોક શું જાણે? કે ગુન્હેગાર છે, અને ન જાણે પછી વગર ભાઈની કાટકી બેલાનો સમયજ ક્યાંથી આવે ! ભાઈ ! એવું વગર વિચારે શું લવલવ કરે છે ?

હા બાઈ ! તારે મન તો લગારીજ તો ! પરંતુ જૂઠું ક્યાં સુધી છુપાય, પાપનો ધં બરાણો ને કુટવાની તૈયારી થઈ કે તારાં સંઘ્યાં વચનને ફેરવનાર સાક્ષીઓ તૈયારજ હોય !

તેમજ બુદ્ધિ બોધી જરૂરને જુલાવામાં નાંખી કરેલી કોષાવશ સ્થિતિથી તારે જમણી શિક્ષા ભોગવવાને પણ તૈયારજ રહેવાનું છે ! સત્યવાદીએ પ્રત્યુત્તર આપ્યો.

અસત્યવાદી:—જરૂરની શી સત્તા કે કાષ્ઠાનું ઉદ્ભવન કરી જમણી શિક્ષા કરે ! રહેવા દે ભાઈ, તારું ટાયલું મને ખીસકુલ પસંદ આવતું નથી.

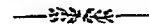
ગતપર ભાર આવે એટલે ટાઈલું શી રીતે ગમે ! પણ એ તો નક્કીજ છે કે શાંત ચિત્તે કરેલી સગ કરતાં કોષાવેશથી જ્યાં ત્યાં કરતાં જમણીજ સગ થાય છે. કારણ શાંત ચિત્ત હોય તથા તરત સાચું કહી દેવાથી જે સ્વાભાવિક દયા સ્ફુરે છે તે કોષાવેશ સ્વરૂપ થતાં દયાના અંશથી જેટલી ઓછી સગ થનાર હોય તેના જેટલીજ કોષાવેશ વધેજ ! માટે ભાઈ ! મનુષ્યત્વ ગ્રામ કરતું હોય, તો છદ છોડી દે, અને મારું કહ્યું માન ? સત્યવાદીએ શિખ આપી.

ચોળાને ચીકણું કરતાં તો મને પણ આરડે છે. સર્વથી છાની રાખેલી વાત બસ જાણેજ કોણ ? અને કદાચ જાણશે તો વીંપશે તેનું વેકારો, અને પડશે તેવા દેવાશે ! અસત્યવાદીએ છેવટનો વિચાર જણાવ્યો.

સત્યવાદી:—તોરમાં ને તોરમાં છેક છંદી ન જા ! કદાચિત્ અત્રે તારો ભરમ ખુદો ન પડે, પરંતુ આખરે મરણ બાદ પરમકૃપાળુ પ્રભુના દરબારમાં તેના જરૂર આગળ તારું પ્રાગટ્ય થયા વિના રહેવાનું નથી ! અને શિક્ષા ભોગવ્યા વિના કયેમે કરી તારો ઉદ્ધાર થવાનો નથી. કારણ શાસ્ત્ર વચન છે કે યસા કર્મ યસા ગતિઃ ॥

“શારદા-વિહાર”
હવાડિઓ ચકલો-સુરત.

} છાડુભાઈ દાશભાઈ દેશાઈ.

સાભાર-સ્વીકાર.

દર વર્ષના રાખેના મુજબ રા. રા. શેઠ હીરાચંદ નેમચંદ જે. પી. મોતીના ધર્મના કાંટાના પ્રમુખ સાહેબ તરફથી રૂ. ૨૪૦૦) છવદશા પ્રબોધક ફંડના નિભાવ અર્થે મળ્યા છે, જે નો અમો ધણાં માન અને આભારની લાગણી સાથે સ્વીકાર કરીએ છીએ. તેમજ આવા ધાર્મિક માર્ગમાં પ્રવર્તતાં મંડળ પ્રતિ તેમનો પ્રીતિભાવ તથા ઉદારતા બનેતાં એમ કહીશું કે આવા સૌજન્ય શિરોમણિ દાનવીર નરગન્ધુ એજ આ વિશ્વનું જુવણુ છે, તો લેશ પણ અતિશયોકિત નહિ ગણાય !

અશક્તાશ્રમની પહોંચ.

અશક્તાશ્રમ—ખા. બા. અરદેસર કોટવાલની વાડી—રામપુરા—સુરત.

મહેરબાન “સત્સંગ” પત્રના અધિપતિ સાહેબ.

નમ્રતાપૂર્વક સલામ સાથે વિનંત્રિ જે સદરહુ આશ્રમના ઉપદેશક બટ મગનલાલ

જગન્નાથ મારફત નીચે મુજબની મદદ દેશદાનમાં વીરપુરોએ મોકલાવવા કૃપા કરી, તે ઓ. સેક્રેટરી ડૉ. ડી. જે. એલબેલરામ ધણા માન તથા આભારસહ સ્વીકારે છે.

- ૫-૦-૦ શાહ નવલચંદ વીરચંદ
૨૫-૦-૦ શેઠ કાવશજી દુઆશ આગકારી
કુરમર મુખ્ય
૧-૦-૦ શાહ જેડીશનદાશ મોતીરામ
લીમડાચોક
૩૦-૦-૦ શેઠ કાવશજી નગેસ તરફથી
ઉધરાણુના
૧૫-૦-૦ શા હીરાલાલ નગીનદાશની કં-
પની રેલુન તરફથી
૦-૮-૦ ભાવનગરના એક ઇરસ્ય
૧૧-૦-૦ શા મગનલાલ શુભાગદારા વાડી
ફળીઆ
૫-૦-૦ શાહ કરસનદાસ તેમચંદ મોટા

- મંદીર કાપડખતર
૨-૦-૦ નાનપરાના શેઠ મુળચંદ લક્ષ્મણ
શાનીએ શીરાપુરીના જમણ
સાથે આજમને ભેટના આપ્યા.
૧-૦-૦ શા. રતનચંદ શીવચંદ ચોકખતર
૦-૪-૦ શા. આતમાદાસ લખમીદાસ
ચોકખતર
૧-૦-૦ શેઠ બાપુભાઈ નારણદાસ વાડી
ફળીઆ
૧-૦-૦ લીમડાચોક કાપડખતર તરફથી
૦-૮-૦ કુલચંદ શીવચંદ ચોકખતર

૯૮-૪-૦

અશક્તાશ્રમની પહોંચમાં સુધારો.

પૈય આમાવાસ્યાના અંકમાં હસ્તદોષથી થએલી ભૂલનો સુધારો.

૧૫-૦-૦ ભાડીયા મિત્રમંડળને બદલે—શેઠ લક્ષ્મીદાસ રવજી તેરશી.

૫૦-૦-૦ પી. ડી. પથારીઆને બદલે—પી. ડી. પટણી. સી. આઈ. છે.

સર વસનજી ત્રીકમજી મુલજીનાનાએ રૂપીયા પંદર છે તેને બદલે રૂપીયા એકાવન આવેલા છે.
ઉપર પ્રમાણે થયેલી ભૂલને દરજી કરશે

હરિકિર્તનના અલિલાપીઓને ખાસ નિમંત્રણ.

અમારા તરફથી સુરત-રામપુરા-ખા. બા. અરદેશર કેટવાલની વાડીમાં ખોલવામાં આવેલા અશક્તાશ્રમમાં અશક્તાજીવેને તેમની સુરક્ષિત સ્થિતિ સાથે ઔદિકપારલૌકિક મુખ્ય અને શ્રેયના હેતુથી સદરજી આશ્રમના મહાનમા સુરતના સુપ્રસિદ્ધ શુકલજી બલવંતરામ પાર્વતીશંકરને રાજા હરિકિર્તન (સંગીત-હારમોનિયમ સાથે) કરાવવામાં આવે છે. સંગીતનો આનંદજન અવલુનીય છે. તેમજ સંગીતથી મન પ્રદુરિત થતાં મરીરમાં કાંઈ અલૌકિક ભગતિ, ઉત્સાહ પ્રાદુર્ભૂત થાય છે. વળી સર્વની અનુકૂળતા બળવી શકાય માટે સમય ૫ થી ૬ નો રાખ્યો છે. જેમાં હરિકિર્તનના અલિલાપીઓને તેમજ આખા દિવસની સાંસારિક ખટપટથી-ધનધાની પ્રવૃત્તિથી નિવૃત્ત થઈ ઘડીગર પ્રજુ ભજન શ્રવણમાં તીવ્ર ધ્વજા ધરાવનારાઓને ખાસ નિમંત્રણ કરવામાં આવે છે. તેઓને એક વખત હરિકિર્તન સમયે પધારવાની તથા “ એક પન્યને દોઢાજ ” તેમ સાથે આશ્રમની વ્યવસ્થા જોવાને પણ હમારી નમ્ર લજામણ છે.

તંત્રી.

કામિની અને કાંચન

લખનાર,

છગનલાલ નારાયણલાલ મેશ્રી.

"નંદનવનનો નાશ, શૃંગલક્ષ્મી, હન્દુકમારી, રકતુ' રતન" ઇ ના કતા.

શ્રીમદ્ રામકૃષ્ણ પરમહંસના તત્ત્વપૂર્ણ ઉપદેશોને આધારે લખાયેલી બોધક સાસારિક નવલકથા જેમાં કામિની અને કાંચનનો લોભ, હાલની અર્થઘટ્ટણવણી, અને ધર્મ નીતિપર અસરકારક રીતે વિવેચન કરવામાં આવ્યું છે. આ નવલકથાની વસ્તુ સકલતા એટલી ગંધી બોધક અને મનોરંજક છે કે, મને એકવાર વાંચવા સ્ત્રીધા પછી પૂરી કુર્યા વિના જીવે મૂકવી ગમતી નથી. ખતાન ધત્રોએ તેમજ વિદ્વાનોએ એને માટે ઉત્તમ અભિપ્રાયો આપ્યા છે એટલું જ નહીં પણ એનું અન્ય ભાષામાં ભાષાન્તર કરવાને માટે તે તે ભાષાના વિદ્વાનોએ ના કરતાં પાસેથી પત્રવાત્તી માગી છે, એજ એના ઉત્તમપણાની સાબિતી છે. દય કંઠાય બાઈન્ડીંગ રૂ. ૧૫ પેપર કવર રૂ. ૧) ૮૦ ખ૦ જુદુ.

સુખર્ષ, અમદાવાદ, વડોદરા વિગેરે શહેરોના બાણીતા બુકસેલરો તથા સુસ્તમાં આ પુસ્તક નીચેના ઠેકાણેથી મળી શકશે

દલપતરામ ઠાકોરભાઈ લાટ

તાંત્રી "રત્નગ"

ગ્રાંતાનશાખા-૩૦૨

જાહેર છે.

આ પત્રમાં જાહેર ખબર માટે
ખાસ પુછ-પાકવામાં આવનાર છે, તે
તરફ ધ્યાન દારીઓ આસ લક્ષ દોર-
વામાં આવે છે તેમને તાકીદથી જાવ
નહીં કરી જાહેર ખબર આપવાની
સલામત કરવામાં આવે છે કારણ
કેટલી ખાસ માગણીને લીધે આ
ચોજન કરેલી હોવાથી પાછળથી નિરાશ
થઈ રહેશે.

જાવ માટે પત્રથી ચા રૂબરૂમાં
મળી જવાનો કરો

“સત્સંગ” એક્સિસ

સેતાન ફળીઆ—મુરત.

ખાટલીવાળાની રામખાણ દવાઓ

૧ દરેક જુલના જાવ માટે “એચુમી
ફ્લુર” અને “એચુપીટસ” આખા છે
૨ “ફરાજનો મલમ” એ દિવસમાં
ફરાજ, જીભની અને કીડ મટાડે છે કે ૪
આના

૩ “ફોલોરો” હાડકો, જીભ અને
કે લેરાનાં જીભને નાશ કરે છે કે, ૩
૪ “હેરોન” સફેદ આંખને કેળા
કરી ધાપણમાં જીભની બનાવે છે કે ૫
૫ “અખરીલી ટોનીક પિંક્સ”
શરીર સ્થાકીય બનાવવાનો રામખાણ છેલાજ
૩ ૪

૬ “દાંતલુ મળન” દાંતને મજ
બુત કરનાર સુગંધી મળન કિંચ ના ૮ તથા ૯
આ દવાઓ દરેક બજારમાં મળે છે નહિ તો
લખો-જો ખાટલીવાળા મુંબઈ વેરલી દાર

ચમત્કાર ત્યાંજ નમસ્કાર

જ્યોતિષ તત્વસાર અને લવિષ્ય રૂપ દર્શક

જન્મની સાલ માસ તિથિ વાર અને
રાજ (કતાક) ઉપરથી જન્મોત્પત્તિ દર્શક વિષયક
વગેરે ન જરવાર આકાશની મરજી આપવામાં
જાનાથી આપનાર તથા તારકાગિર પ્રતિષ્ઠા
જિ (જન્મોત્પત્તિના જન્મોત્પત્તિના મંત્રાંશો)
પ્રત્યેક રાજ સાથે બનાવી આપી છે જેને
અવિષ્ય સિદ્ધિ દરેક પ્રશ્નના પુલાશા સાથે જોવા
પ્રત્યેક જન્મનાર તથા મનમાં ધારેલો પ્રશ્ન કમ
રૂબ રીતે આકાશની ખાતરી માટે હેનાર

સવારે લઈ ૧૨ સાંજે ૪ થી ૬ વધુ નિયત
માટે રૂબરૂ મળે અગર આકાશનાની દીકરી
ખીટી પ્રત્યક્ષી મળાવે
જ્યોતિષી રેવાશંકર લાનાનીશંકર
ખાપરીઆ શેરી-મુરત

REGISTERED NO 210

આ પત્ર હું અ ના “ધી મુરત નેન પ્રિન્સિપલ પ્રેસ” મા દબવવામાં કાકે રસમ બે” આપી મુરત
સેતાન ફળીઆમાં આવેલી સત્સંગ પત્રની જોડીસમાંથી પ્રસિદ્ધ કરું અખરીઆ” ૧૩૧ મુરત.

“દુર્ધસન નિયેવકે જીવદયા પ્રબોધ અને નીતિવર્ધકે મંડળ” મુજબ,
 ૬૨ માસની પૂર્ણિમા તથા અમાવાસ્યાએ પ્રકટ થતું શાસ્ત્રિકપત્ર

સત્સંગ.

વર્ષ ૫ મું

કાગળ-પૂર્ણિમા (વક્રમ સં. ૧૯૭૦. (અક ૧૫મી.)

Abstinence

Mercy

Morality

માતર સંવત્તાના ગાવ સર્વ મુસાવહા ।

પ્રાણી માનવ

મનુષ્ય

શ્લોક

કાવ્ય શાસ્ત્ર વિનોદેન કાલો ગચ્છતિ ધીમતામ્ ।
 વ્યસનેન હુ મૂર્છાણામ્ નિંદયા કલહેન વા ॥

તન્ત્રી અને પ્રકાશક દલપત્તરામ ઠાકોરરામ મહા
 સંતાનઠ્ઠીઆ-મુરત.

તા. ૧૨ મી માર્ચ અને ૧૯૨૮ ને શુક્રવાર.

વર્ષિક લવાંજન આગાઉથી રૂ. ૧). આશ્રયાય છંદો નુબાર ૧ પોષ્ટા ૫૦

સત્સંગે-વિપયાવલિ.

(વિષય-વિભાગ)	(લેખક)	(પૃષ્ઠ)
૧ કિર્તન		
૧ કરમાતુ કુસુમ	છો. દા. દેશાધ.	-૧૫૩
૨ હરિકિર્તન માટે નિમંત્રણ	મ જ. પુરાણી	-૧૫૪
૨ હૃદયસન-નિષેધ		
૧ દાઝવું વધતું જતું દર્શન	તત્રી	૧૫૪-૧૫૬
૨ આવી હોળી, રંગરેલો રસીલ	છો. દા. દેશાધ.	-૧૫૬
૩ શ્રી જ્ઞાન ભાનુદય નાટિકા	છો. દા. દેશાધ.	૧૫૭-૧૬૦
૩ ભુવ દયા-પ્રબોધ.		
૧ એક ગાય ડેટલી ઉપયોગી છે !	તત્રી.	૧૬૦-૧૬૧
૨ અશકતાશ્રમ-હુમારી અપીલ	B.	૧૬૧-૧૬૨
૪ નીતિ-સંદ્વેષ.		
૧ “મતીચરિત અમલકાર.”	છો દા દેશાધ.	૧૬૨-૧૬૪
૨ આર્ય ગૃહસ નારતુ દૃગચિત્ર	બલવના	૧૬૪-૧૬૬
૫ સાભાગ નીકાર-મઆયોચન.	તત્રી.	૧૬૬-૧૬૭
૬ અશકતાશ્રમની પહોચ.		૧૬૭-૧૬૮

બસો રૂપીઆમાં અન્નદાન સાથે અમર નામ.

દાનવીર સતજનો અનાથોની પ્રાણ રક્ષા કરવા આપના વરદ હસ્તને આ આશ્રમ તરફ લગાવવા કૃપા કરશે !! અન્નદાનનું અન્નદાન અને સાથે અમર નામ ! જે દયાળુ દાતા તરફથી એકી વખતે રૂા ૨૦૦ બસો દાનમાં મળશે, તે રકમ અપોમત રાખી તેના બ્યાજમાંથી દર વરસે દાતાની મરણ પ્રમાણે ઠરાવેલા એક દિવને આશ્રમના અનાથોને દાતાના સ્મરણમાં અન્નદાન આપવામાં આવશે. અને તે દાતાના નામની આરસની તખતી કરાવી ચોક્કસમા ચોટી અમર નામ પણ કરવામાં આવશે. શું આવા દાનવીર દાતાઓ માત્ર ૩૬૫ નહીં મળે ? જરૂર મળશે. દયા લાવી લેજો -

વર્ષ પચ્ચ. અંક ૧૫૩૦.

ફાગણ-પૂર્ણિમા

વિક્રમ સં. ૧૯૭૦

કરમાતું હુંસુમ.

અને

તેની ઇશ અભ્યર્થના.

- (૧) પ્રભુ ! આ પુષ્પ કોમળને, તું ચૂંટીલે ! તું ચૂંટીલે !
ન પરવા વિશ્વની સુજને, તું ચૂંટીલે ! તું ચૂંટીલે !
- (૨) બહુ જોયું, બહુ જાણ્યું, સહુ છે ને સહુ છું હા !
થયો નિવેદ એ સૌથી, તું ચૂંટીલે ! તું ચૂંટીલે !
- (૩) મર-દોનાં ણની ટોળાં, દિલે ડાસે થઈ ભેળાં !
શુભરે ભુલમ થઈ ભુલમી, તું ચૂંટીલે ! તું ચૂંટીલે !
- (૪) પડે પલ્લવની ધારા, ઠરી તે શિર્ષપર મારા !
કરે સમ્રાજ્ય કાયાને, તું ચૂંટીલે ! તું ચૂંટીલે !
- (૫) પ્રભો ! સહવાસ સહચારી તણે આનન્દ દો ભારી,
અઝારું તે હવે લાગે, તું ચૂંટીલે ! તું ચૂંટીલે !
- (૬) વહે છે મન્દહાન્તિ આ, પ્રસારે ઠંડી ઉઘોને;
અનિલ તે ઉઘ લાગે છે, તું ચૂંટીલે ! તું ચૂંટીલે !
- (૭) વસી આ વિશ્વ વાણીમાં, લીધા લહાવા કંઈ લટકે
હવે એ વૃત્તિ ઉર ખટકે, તું ચૂંટીલે ! તું ચૂંટીલે !
- (૮) પ્રભો ! કર રંકપર પ્રીતિ ! નિહાળી દીન દુસ્થિતિ,
વિહાર તું વિશ્વની ભીતિ ! તું ચૂંટીલે ! તું ચૂંટીલે !

“ પ્રવૃત્તિ-નિવાસ ”-કૃતારગાથ } ઇશ્વરભાઈ દાણભાઈદેશાઈ.

સત્સંગીઓને હરિસ્મરણ માટે નિમંત્રણ.

(કુંજલડીનાં ગરબાને મળતો)

આવો ઉમંગી, શાણા સત્સંગી, ગ્રેષ્ઠ પ્રભુરસ પીણ્યે છરે;
મેંધા મનુષ્ય દેહ મળીયો મલિચી, તેનો ટહાવો આજ લીણ્યેછરે.

આવો ઉમંગી, શાણા સત્સંગી.

દુઃખ રૂપ આ રે સંસારે શુ ? રાચીએ,
નટવર નામ લેઈ મેહથી નાચીએ,
મુકિત પદારથ મેંધાં તે બાચીએ,
જન્મચાતુ' સાર્થક ફીણ્યે છરે.

આવો ઉમંગી, શાણા સત્સંગી.

સાખી—અગાને અગણિત ભવ, ફરીયા આપણ ફેગ,
કેશવની કરૂણા ઘડી, આ મળીયો શુભ જોગ,
મિથ્યા માયા મોહ બળે ફસાઈ, તેને બાવા કીદ દીણ્યેછરે,
આવો ઉમંગી.

રસના એ સમકૃષ્ણ મોવિંદ લાખીએ,
દિનપર દહાડી દયા દિલ દાખીએ,
મુકિત મેવા ફળ મીઠા તે આખીએ,
લોક લાજથી શીદ જહીણ્યેછરે.

આવો ઉમંગી.

કામ કેવિ મદ મોહનું, મરડી જડથી મૂળ;
સાચું સ્મરણજ સાધીએ, તે વામે ભવશૂળ.
માધવ મુકુંદ મધુસૂદન મોરારી, બજન તીરથ મોહિ લી'ણ્યેછરે;
આવો ઉમંગી.

પુરાણી મગનલાલ જગન્નાથ-વસોવાળા

દારૂનું વધતું જતું દુર્ગ્યસન.

તેનાપર મૂકવો જોઇતો અંકુશ.

દારૂ અને કેરી પીણીથી આ દેશની વ્યવસ્થા યથા છે, એમ ભાર મૂકાને કહેવામાં આવે છે, છતાં અજ્ઞાન જેનું છે કે દિન પ્રતિદિન દારૂનો ઉપાદ વધતોજ જાય છે ! દિન-દિન ધર્મ તથા મુસલમાન ધર્મમાં દારૂ પીણની મનાઈ છે છતાં આ દેશમાં આ વ્યવસ્થા જળવાઈ

જડ ધાતી બેઠું છે ! ખરું છે કે કેટલીક દલકી વર્ષોમાં દાર્ઘ્ય વ્યસન અતિશય છે, પરંતુ તેના બાદ ઉચ્ચ ગણતરી સુધરેલી કેમકે પછી ઉઠ્યા છે ! જે કેમ જાહેર રીતે દારૂ સામે નિવેદ્ય ધરાવે છે, તેવી કેમકે પછી શુભપણે આ વ્યસનનું સેવન થવા લાગ્યું છે ! અને જો આ બધીપર ઘટતો અંકુશ ન મૂકાય તો તે દલકી પાયમાલી કરનારું પરિણામ લાવશે. એક બાજુ આ દેશને સુધારા વધારાથી અલગ કરવામાં આવે છે, અને તેનું બાળ્ય સુધારવા માટે દિન્દી સરકાર અને પ્રજા તરફથી આજીવન યાચ છે, હારે બીજી તરફથી પાયમાલી કરનારું તરફે વધતું જાય છે. તે તરફ પછી ખાસ દશ બેંચવા જેવું છે; નહિ તો જેવડે પરિણામ અન્યથા આવશે. દારૂ એક એવું વ્યસન છે કે તે મળે વળગ્યા પછી છૂટતું નથી, તેમ તે તન-ધન-મનની પાયમાલી કરનારું છે, એમ અનેક દાખલાઓથી પુરવાર થયેલું છે. તેપણુ તેના અપ વધે છે એ શું બતાવે છે ? વળી કેટલીક ઠેકણે એક બીજાના સ્વાગત કરવાના સાદિલ તરીકે દારૂ વપરાય છે એ આ જમાનાની તાસિર સિવાય બીજું શું કહી શકાય ? જોકે મધ્ય નિવેદ્ય મંડળો અને ટેમ્પરન્સ કોન્ટ્રોલ તરફથી પ્રજાને દારૂના ભયંકર વ્યસનથી વેગળા રહેવાને લગતુ જ્ઞાન આપી, આ વ્યસનને વધતું અટકાવવાના જોસભેર પ્રયાસો ચાલે છે, પણ આ દેશને માટે કાયદેસર અંકુશ હોવાની ખાસ આવશ્યકતા છે. ખરું છે કે દારૂ વિગેરે માદક પદાર્થોની સાથે સરકારની ઉપજનો સવાલ રહેશે છે. આ માદક પદાર્થોની સરકારને મોટી ઉપજ છે, અને છેલ્લાં દશ વર્ષમાં જેમ ઉચ્ચ પાંચ-છ ગણો વધી ગયો છે, તેમ તેની સરકારને ઉપજ પણ મોટા પ્રમાણમાં મળે છે, એ સમજાવી સરકારી મહેસુલી આકાશોપરથી પણ જણાય છે કે દિન્દી સરકારને છેલ્લા દશ વર્ષોમાં જ્યારે બીજી બાબતોની ઉપજમાં ૨૫ ટકા જેટલો વધારો થયો છે ત્યારે દારૂ વિગેરે માદક પદાર્થોની ઉપજમાં ૮૦% ટકા જેટલો વધારો મળ્યો છે, અર્થાત્ દારૂ વિગેરેના વધુ ઉપાર્થની નાનું સરકારને પેદાશ વધે છે, પરંતુ બીજી બાજુએ એ વ્યસનોથી જે ભયંકર પાયમાલીનો પાયો રોપાય છે, તેનો વિચાર કરવામાં આવે તો તે પેદાશ કંઈ વિચારમાં નથી. કારણકે પ્રજાની આર્થિક, શારીરિક, અને નૈતિક પ્રગતિને નબળી પાડનારા આ વ્યસનોના અસ્તિત્વ વચ્ચે નાનું સરકાર પ્રજાને આજ્ઞા કરવાના મોટા સુધારાઓ (કે જે પાઠજ કરોડો રૂપિયા ખર્ચવામાં આવે છે) શી રીતે ખર આવશે ? હજુ આ દેશમાં ૨૫ ટકા વર્ગ દારૂ વિગેરે વ્યસનનો ભોગી થયેલો છે, પણ જેમ તેના બહોળા અપ પ્રમાણે વધુ ટકા વર્ગ પણ આ વ્યસનનો ભોગ થઈ પડશે, તો પરિણામ શું આવશે ? એ સાદી સમજ ધરાવનાર પણ સારી રીતે સમજી શકશે ! દિન્દી સરકાર આ બધીને અટકાવવાને મહેસુલી રૂપે કેટલીક મદદો આપે છે. એમ આપણે કહેવું જોઈએ છે, પણ આ વ્યસનનું મૂળ દુષ્કર્મથી નાખવાને માટે તો અંકુશ સુકનારી સીધી (Direct) કાયદેસર મદદ થવી જરૂરી છે, કે જેમ કરવાને સરકારને પોતાની ઉપજનો કેટલોક ભોગ આપવો પડે તેમ છે; પરંતુ ચીન જેવા દેશને અશીષુની બધીમાથી સુકત કરવાને દિન્દી સરકારે ઉદાર પગલું ભર્યું છે, તો દિન્દી દેશનાજ જલા ખાતર દારૂના ભયંકર વ્યસન તરફ દિન્દી સરકારે વધુ લક્ષ્ય બેંચવા જેવું છે. વળી કેટલેક જેવા માદક પદાર્થો માટે સરકારે કાયદો ઘડી અંકુશ મુક્યો છે, એ એક અવતો જગતો દાખલો છે. કેટલેક કરનાં દારૂ કંઈ ઉતરતો કે આંધો હાનિ

કર્તા નથી. બહે તે વધુ તુકસાનકાંક હોઈ, પાપમાલીના રસે લઇ જનારો છે, તો દારૂપર પણ તેવો અંકુશ મુકાયલો બેવાને હિન્દી પ્રાન્ન ખરેખર ખુશી થશે.

હાલ દારૂનો ખપ-વૃદ્ધિ પામેતો અટકાવવાને માટે દારૂની દુકાનો કમી કરવા તરફ સરકાર તરફથી લક્ષ અપાય છે, પરંતુ દુકાનો કમી થવાથી આ બધી નીકળી જશે એમ સંભવતું નથી. કેટલાંક સ્થળોએ દુકાનો કમી કરવા છતાં ઉપાડ વધ્યો છે, એ માટે તો દારૂનો ઉપાડ ઓછો થાય એવો કામદો ધડી અંકુશ મૂકાય એજ સાદામાં સારો રસતો છે.

તંત્રી,

આવી હોળી, રંગ રેલો રસીલાં !

હોળી ખેલો ભારતભાઈ ! તમારે નિત્ય નવા આનંદ.

લો નવ લહ્યાવ તજી દુરિત છન્દ,—તમારે—

(૧) જુડી લાલી ગુલાલની આ, ધોતાં થાય વિનાશ,
રંગ રેલી પરિધાન પરિ થવું, ઉપહાસાન્ત નિરાશ;
તને લાજુ દ્રવ્યના સુખદ સહુ છન્દ,—તમારે—

(૨) હેલુ લાલી લૂટનારી રીતિ, તજીદો બાળ વિવાહ,
એ અનિદ રીતિ મૃતયતાં ઝડ, ટળશે હૃદયના દાહ;
રહેશે તવ તમ મુખ લાલી અખંડ,—તમારે—

(૩) શીખો સત્ય સુનીતિ કે બેના, ચહુ દિશ પ્રસરે રંગ,
વ્યસન વળગશે વિધાનુંએ, વ્યસન વિષે વસે ભ્રમંગ;
થશે ખસ ! જેથી બુદ્ધિ પ્રચંડ—તમારે—

(૪) માજમ, ભાંગ, સુરા દુર્વ્યસને, નવ ઝુકો થઈ અન્ધ,
બેઠો બે અનીતિ પથ નેતા, વ્યસન સાથ સમ્બન્ધ;
થશે તમ અસ્ત તુર્ત સુખચન્દ.—તમારે—

(૫) પિઓ પરસ્પર પ્રેમ ખ્યાલુંજે, અમીરસ થકી ભરેલ,
નવ અડરો કહી કુટિલ કામિની, કસળણુ રનેહ વિષવેલ;
કરે જે બાળ બુદ્ધિ અતિ મન્દ.—તમારે—

(૬) પ્રીતિ વધારે સહેજર જાણી, ભરત. ભૂનિત. વત્ત,
વહો કુવેણુ નહિકો' પ્રતિ જે, સુણી લાજે સમજન;
વાધે તમ જેથી અતિ સુખચન્દ.—તમારે—

(૭) શીખો સવ્યતા જેથી વરસે. ચહુદિશ સુખના મેહ,
વસુધા એજ કુટુંબ તમ ગણી, દ્રેષ તને ધરી નેહ;
પ્રસારો અંગ કુસુમ મકરન્દ, તમારે નિત્ય નવા આનંદ.

હોળી ખેલો ભારત ભાઈ ! તમારે નિત્ય નવા આનંદ.

"શરણ-પિદાર" —સુરત } હાલભાઈ હાલભાઈ દેશાઈ.

જ્ઞાન જ્ઞાનુદય નાટક.

દિના

પ્રપચીઓના પ્રપચ એજ એમની અધોગતિનો પત્થ.

નિયોજક—રા. રા. જિવિ છોડુભાઈ દાજીભાઈ દેગાડ—' ગાન્દા-પિહાર -મુરત.
[ગતિક પૃષ્ઠ ૧૪૧થી શરૂ] પ્રથમ અંક દ્વિતીય-ગણાક]

[સ્થાન—મોહન ગાજ લવન

(મોહન અને તેના દસ અઠિ કર્મચારી બેઠા છે દાર પર લીલાવતી ન મની દાસી ઉભેલી છે)

[વિલાસ પ્રવેશ કરે છે

વિલાસ—લીલાવતી ! મને માયાએ મોકલે પો છે મારે તૂ જઈને મોહ મદા રાજને સૂચિત કર ?

લીલાવતી—(મહેનમા જઈ) દેવ ! વિલાસ આ પા છે ?

મોહ (મદર્ ઉભેને) ?—વીલાસ ! વિલાસને જનદી નાર ?

લીલાવતી—(વિલાસ પામે જઈ) પધારે મદાસપ ! રાજકુલ સાથે વાર્તાવાપ કરે !

વિલાસ—મદાતામ મોહ રાજની જય હો ! જય હો ! જય હો !

મોહ—નિર વિલાસ ! કહો રા સમાચાર છે ?

વિલાસ—મદારાજ ! જગન્નાદિની આગને જોતાજ હરિ, હર, તથા બ્રહ્મા રવાગન કરતા લાગ્યા કે —

(અરવિ દ્વિગુણી ટત.)

ભૂકુટિ નિ દિસન્ત દ્વિતીય મયક ! દ્વિતેત ખીયા અરવિ દ સુનયે !

મુક્તા ક્ષણ પક્ષિત દિપન્ત સુન્તની આનન્ત દર્શયો ઈદુ લમ્તયે !

વર વેણી સુવ્યાન ઉરોજ નિ ચક તથા મ્દિયી મ્દરિવાસ અરવ્યે !

ભર્ગો આર્વો અનૂતમ રૂપની ખાણ પધાર ! પધાર ! તુ માનિની માને !

તમેએ આજ શા નિમિત્તે અત્ર આવસાની કૃપા મરી ! બહુ દિનો પશ્ચત્ત આરે તમરો મેળાપ થયો ! કેમ ! કુસગ તો છે ને ? તથા કહો તો ખરા કે દમણા આવા દુર્ગલ કેમ યજ ગયા છે ? થલે કોઈ કાર હોય તો કહો ? એટલુ મ્દી એ ત્રણ દેવોએ પોતાને આસનથી ઉઠી માયાના રૂપમાં અતિશય અનુરક્ત ચિત્ત મ્દર્ પોતાના પ્રકારના વિભ્રમ વિલાસ કરતારી માયાને આવિગત કયુ ! તેમજ પ્રેમમયી માયા પણ આનંદથી એઓની ગોમાં ભરાઈ બેરી !

દમણ —શુ જ્યારે માયાને આનિગત મ્દુ પર એને પોતાના રીત લગને કાઈ પણ ભય પ્રાદુભૂત ન થયે !

વિલાસ — (હસિત વદને) મહ શય ! જે પદાર્થોનું અસ્તિત્વ હોય છે, તેને વિનાશ થાય છે, અસત્ પદાર્થનો વિનાશ કય એ સાબળ્યો છે ? હવે જ્યારે આકાશ પુષ્પ સમાન યા શશંગમ સદૃશ અલયસ્થિતો અત્યન્ન અજ્ઞાન છે, ત્યારે એનો વિનસ શી રીતે હોઈ શકે ? અને પછી તેનો ભય પણ હોય ક્યાંથી ?

દગ્ધ — અરે પાપી ! અસત્ય બોલ મા ! નન્દનન્દન કૃષ્ણજનુ શીલ પ્રસિદ્ધ છે સાબળ્યુ છે કે એક વાર બાળ અલયસ્થિના પ્રભાવથી ચમુનાજીએ માર્ગ આપ્યો હતો.

વિલાસ — મારી સમજમાં તો એ કથન ‘માતા તુ મમ વશાસીન્’ સમાન સ્વ-વચન વ્યાધાતક જણાય છે ! શું તમેએ આ નથી સાબળ્યુ કે —

સાળી

શુદાવન ખીલી કુજ જ્યાં શુળે મલુ મલિન્દ,

સખન-ખીન-કુચ-સુવતિ સમ, રમત રસિક ગોવિન્દ

દગ્ધ — શું ! ગોવિન્દ ગોપિકાઓ સાથે બાજકા હોસા છતાં પણ અલયારી હતા !

વિલાસ — નિઃકન્દેહ ! એને લીધેજ આવતુ વાક્ય સ્વવચન વિધા તક છે !

દગ્ધ — ખરતુ ! પરંતુ સાથે આ પણ કહે, કે માયા પણ એઓમાં એકાએક કેમ અતુરમ્ત થઈ ગઈ ?

વિલાસ — જીએને આસક્ત થરાતે શી વાર લાગે છે ? જુઓ, “આઓતુ” ચિત્ત સ્વાભાવિક રીતે ધણુ ચચળ છે પછી સમય આવતા તો પૂછતુ જ શું ? જે વિના મદ્યપાન કર્યે નૃત્ય કરતો હોય તે નિશામાં ચકચૂર થતા શું ન કરે ?

મોહ — દગ્ધ મહાશય ! આ સમયે આ વિષયાન્તરને ઊડી દો ! વાર વિલાસ ! પછી શું થયું ?

વિલાસ — સ્વામિન્ ! હરિ, હર તથા બ્રહ્માને માયાએ કહ્યું કે ‘મોહરાજા આપના જલથીજ પ્રયોધાદિ સાથે મુદ્ધ કરવા આદે છે, એથી કરીને આપ નિર્વાહ પર્વન્ત અર્થાત જ્યાં સુધી રિગ્ધ ન થાય, ત્યાં સુધી એના પદ્મમાં રહો !’ એ સાબળી બ્રહ્માદિ દેવોએ કહ્યું, જ્યો એનો સ્વીકાર કરીએ છીએ પ્રિયે ! અને સ્વભાવથીજ પ્રયોધાદિના વિરોધી છીએ તથા તેમાં વળી આપની આજ્ઞા યથા ! હે દેવિ ! મોહ, ક્રોધ, લોભ, મદ, માત્સર્ય, રાગ, દ્વેષ, અસત્ય, અહંકાર, દગ્ધાદિ અમારા આજ્ઞા મિન નથી ! ધણુ જ પુરાણ છે ? અમારા ભક્તગન પણ એની સાથે ગાઢ પ્રીતિ રાખે છે તત્કાલ્ય નકકી જણ્યો, કે અમે સર્વ મોહાદિનો પક્ષ કરી પ્રયોધ-સ્વીક-સતોષાદિને જાણી હોયેડી ફેંકી દેશું !’ આ થયું કરી માયાએ હર્ષિત થઈ ધર આવી અને આપની પાને મોહલ્યો છે.

[વિલાસ જાય છે

[અહંકાર પ્રવેશ કરે છે

અહંકાર — (પ્રણામ કરી) સ્વામિન્ ! આપ અજ્ઞ કઈ ચિન્તાતુર જણ્યો છો ? નીનિરાશમાં કહ્યું છે કે, પુરુષોને પોતાનું સર્વ એજ એક પ્રસાસનીય છે. પણ અમારા છે

જુઓ ! બાહુ મક્ષીએ સરતાવલમ્બનથી ચક્રવર્તિને પણ પરાજિત કીધા. વળી કોણએ કહ્યું છે કે:—

(હારગીત)

“રથ ચક્ર એકજ ભુજગ યમિના લંઘડો છે સારથી,
સમ્પત્તિ કેવળ પથ પ્રચડે ખેંચતાં રથ મધીમધી;
ને ખેડેલા નહીં પાન્ય દુરતર પથ નિરાલમ્બિત મહા;
તદપિ રવિ પ્રતિદિન જન્ય અપાર નલની પાર હા !”

આથી સિદ્ધ થાય છે, કે મહા પુરુષોની કાય સિદ્ધિ એનાં સ્વીયર (તેજ) માં રહે છે. ઉપકરણો—સદાય વસ્તુઓમાં રહેતી નથી, અર્થાત્ જે સત્તવાન હોય તે સ્વીય પોતાની અબીજની સિદ્ધિ કરી શકે છે “ વળી બીજી આપ જેમને પશ્ચાત્તર બનાવવા પ્રવૃત્ત કરો છો, તે સ્વયં નિર્મલ છે ! જુઓ ! હું એ સર્વની ભડ ખોલું છું. પહેલાં શ્રી કૃષ્ણજીને લક્ષ્યે બિચારા જરાસંઘ રાખના પુત્ર કાલયમન ના ડરના માયા સૈન્ય સહિત ચૌરીપુરથી લાગી સમુદ્ર કિનારે જઈ વસ્યા, તથા રૂદ્ર મહારાજ તો એથી પણ બળદીન તથા મૂર્ખ છે. પોતે એકવાર સારી શુદ્ધિ ખરચી ભરમાંગદત્તે વરદાન આપું હતું, કે તું જેના મસ્તકપર દરન સ્પર્શ કરશે, તે તત્કાલ મૃત્યુ પામશે, પણ જ્યારે ભરમાંગદત્તે પાર્વતી પર મોહિત થઈ એ મના પરમ એ કલા અજમાવવા પ્રવૃત્ત થયો ત્યારે નિયત નાની, કન્યા, તથા પાર્વતીને છોડી નાંખી, અને કોઈ પણ પ્રકારે પોતે પોતાનો જન બચાવવા મંડ્યા. અહાહાહા તો કંઈ મૂઝવુંજ નહિ એકવાર ઇર્ષ્યાથી ઇન્દ્રનું રાજ્ય લેવાને માટે વનમાં જઈ પ્યાન મન કરઈ તપસ્થા કરવાને પ્રારંભ કર્યો હતો. પરંતુ ઇન્દ્રની મોકલેલી રેલા-તિલોત્તમાએ પોતાના હાવભાવ, વિભાવ, વિલાસોથી તથા સુંદર ગાયનથી દાણ માત્રમાં તપથી ભણ કરી દીધા. હવે જ્યારે એઓ સ્વયં પોતાની રક્ષા નથી કરી શકતા, ત્યારે બીજાની શી સહાયતા કરવાના હતા ? એથી કરી એનો ભરોમો છોડી દઈ પોતાના સત્ત્વનું અવલમ્બન કરવું સમુચિત છે. હું એકલોજ એ પ્રબોધાદિને જીતવાને બસ છું ? સાબળો:—

(વસન્ત તિલકાવૃત્ત.)

સમુખ કોણ શરૂ, પુરુષ દિનેશ મારી !
સપ્તા શી રાહુ વળી કેતુ તણી સુરારી !
નાગેશ શી ગણતોમાં, શી યમેશ બીતિ,
બ્રહ્મગથી હું સુરેશ સંકિત દિનિ !

વળી:—

(દ્રુત વિલગિત વૃત્ત)

નિનય ધર્મ ગુરુતેજ ગુરુમતિ,
વર્ગો વમે અતિ અધ્યયને પ્રીતિ;
વસત સદ્ગુણ સૌ જન ચિત્તમાં,
નર ધર્મ ધનુષાણ હું દરનમાં.

રાજા મોહન:—પ્રિય અહંકાર ! હું તમારા બળથીજ જય પામવાની અભિલાષા રાખું છું, પરંતુ સમુદાય કદિન દિસે છે. એ પણ નિસરવું ન જોઈએ કે પદિ નિર્જલ પુરૂષ પણ સંખ્યામાં બહુ હોય, તો પણ બળવન્તાને નિશ્ચય પૂર્વકે પરાજિત કરી શકે છે ? નાની નાની છે છતાં અરજિત પિપીલિકા સ્વર્ણને પરાસ્ત નહીં કરતી ? અગ્નિ ! અભારે અહીંથી કવે વારાણસી નગર તરફ ચાલો ? ત્યાં જશ આપણી ઇષિત મંત્રણા કરીશું.

[સર્વ જાય છે] [જવનિકા પડે છે]

इति श्रीमानमानदयनगिटकायां प्रथमोऽङ्कः समाप्तः ।

(અસમાપ્ત.)

એક ગાય કેટલી ઉપયોગી છે ?

એક ગાય-ન્યુનમાં ન્યુન (કમતીમાં કમતી) શેઠ શેર દૂધ આપે, અને બીજી ગાય આઠ શેર દૂધ આપે, તો ઇસકા મધ્ય ભાગ પ્રત્યેક ગાય અગિયાર શેર દૂધ આપે, એમાં તો જરાપણ શંકા નહીં. એટલે એક માસમાં જરાબર ૮૧ અંકે સવા આઠ મણુ દૂધ થાય. જુઓ ભાઈઓ! એક ગાય કમમાં કમ ૬ (છ) મદિના અને દુધની ગાય ૧૮ (અઢાર) મદિના દૂધ આપે તો ફોનોકા મધ્ય ભાગ પ્રત્યેક ગાય કે દૂધ રેતેમે' બારા મદિને હોતે દૃષ્ય. હસ દિસાજમે' બાર મદિનામે' ૮૧×૧૨=૯૭૨ (નવાણું) મણુ દૂધ હોવે એટલે ૩૬૧૦ શેર હોતા દૃષ્ય પ્રત્યેક માણસને સરેરાસ દોઢશેર દૂધથી ખીર પુરૂજી હોતી દૃષ્ય તો ૩૬૧૦ શેર દૂધમાં-મી ૪૮૮૦ મનુષ્યને ખીરનું જોજન આપી એક વાર તૃપ્ત કરી શકાય.

પ્રત્યેક ગાય ન્યુનસે ન્યુન ૮ ઓર વધારેમે' વધારે ૧૮ વાર જીભાય છે, તો ઇસકા મધ્ય ભાગ તેર આપા તો ૧૮૮૦+૧૩=૨૫૭૪૦ મનુષ્યને એક મ.પના દૂધથી આનંદ થાય છે. હસ એક ગાયકો પેડી મેં' છ વાહડીઓ ઓર સાત બહડે હુએ, ઉસમે' એકાદ મરખી જાય તો છ બનીઆ (વાહડી) ઓર છ વહડે તો રહેલા રેમે એ છ વાહડીઓથી ૨૫૭૪૦×૬=૧૫૪૪૪૦ મનુષ્યોને અગ્ની રીતે દૂધકા પાલન હો શકતા દૃષ્ય ખારે ભાઈઓ! હવે એક ગણકા છ બહડે રહ્યા. ઉસકી ત્રીન જોડી હતી દૃષ્ય એક જોડી દંસાસ ૨૦૦ મણુ અનાજ નીપતવે તો વચ્ચ જોડી દરસાસ ૬૦૦ હમે મણુ અનાજ નીપતવે. એ જોડી આઠ વરસ સુધી ચામે, તેએ દિસામે ૪૮૦૦ મણુ અનાજ થાય એટલે તેના શેર ૧૬૨૦૦૦ હોતે દૃષ્ય, એક મનુષ્ય ગામ શેર-ત્રીન પહિ અનાજ ખાવે તો ૨૫૬૦૦૦ મનુષ્યોને એક વાર જોજન કરાવા.

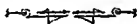
ભાઈ સાહેબો! દૂધકી ૧૫૪૪૪૦ માણસની ઓર અનાજકી ૨૫૬૦૦૦ મનુષ્યકી એક વખતની રોજ દૃષ્ય તો એ દિસામે ૪૪૧૦૪૪૦ ચાર લાખ દસ હજાર ચારસો ચાળીસ મનુષ્યોકા પાલન એક વારમે હોતા દૃષ્ય! હવે જોએ ગાયની છ વાહડીઓની વાહ-

* દાખર રહેલા માણુમે આ ગુકસની સાબગી ચકિન થયા દવા.

રીઝોનો હિસાબ કાઢીએ તો અસંખ્ય મનુષ્યોનું પાલન થાય છે. એ આપણે નામદાર સરકારને નમ્રતા પૂરક જણાવવાની ખાસ જરૂર છે. માંસાહારી લોકો તો એનું માંસ માત્ર એક દિવસ વાપરે છે. પણ એના લંબિ દુધ લાલની ખાતર લાખો પ્રાણીઓના દૂધની અને અનાજની ભારે નુકસાની કરે છે. એ માંસાહારી લોકોએ કરેલી હાનિથી કેટલું પાપ થાય છે? એ સર્વનો વિચાર કરો.

ઉપરનો હિસાબ એક વખત મિ. જીવરાજ નીમચન્દ સાવલા કરે “મૃશુ રક્ષા” એ રિધ્ધ ઉપર લાપણુ. આપણાં એક ગાયની ઉપયોગિતા રજુ કરી હતી. ભાષા હિન્દી—ગુજરાતી મિશ્રિત બેવી જણાય છે. પણ તે સદળ અને સમજી શકાય તેવી હોવાથી “સાજ વર્તમાન” માં પ્રકટ થએલા રિપોર્ટમાંથી જરૂરી ભાગ શબ્દસઃ અગ્રે ઉતાર્યો છે, લાપણુ કર્તાએ દર્શાવેલી ઉપયોગિતા કરતાં અમે કાંઈ વિશેષ ધારીએ છીએ. ભાપણુ કર્તાના “બળદની જોડી આઠ વર્ષનું તૂથ નીપાળવે” એ ન્યાય જોતાં અમે પરિ-રિધિત જોતાં ઘણી વધારે સાત તૂથ નીપાળવવા શકિતમાન ધારીએ છીએ અને જો તેમ હોય તો તેમણે ગણેલાં મનુષ્યની સંખ્યામાં તેમણે ગણાવેલી એકંદર સંખ્યા જેટલોજ વધારો થવા સંભવ છે. આવી રિધિતમાં—એક ગાય જે સાત-આઠ લાખ માણસને આનન્દ દાપિતી તુષિત-સંતોષ આપનારી છે તેના પાલન માટે દરેક પ્રયાસ કરવોજ જોઈએ !

તઃની.

અશક્તાશ્રમ—“હમારી અપીલ.”

(અનુક્રમ)

દુઃખીના દુઃખની વાતો, સુખી ના સમજી શકે
સુખી જો મદમજે પુરું, દુઃખતા વિશ્વમાં ટકે.

(અ. કે. ખખરદાર)

શ્રીયુત કવિવર પખરદાનું કથન અક્ષરસઃ—સતજ છે. હમારા દુઃખ જો સુખી મનુ-
ષ્યો રહમજી શકતા હોય તો કેટલાક દાનવીરોએ હમારે માટે રચાયેલું અશક્તાશ્રમ આવી
દીન દશામાં શ્રુમે નહિ. અને સુખીઓને અપિલ કરવાનો અમારો સમય આવે નહિ. અશક્તા
શ્રમ (ખા. ખા. અરદેશર ઠાટવાબની વાડી—રામપુરા—સુરત)ને આવી દીન દશામાં ખુશનું જોઈ
હમોને ખરેખર પ્રથા થવા વિષ્ણુ રહેતો નથી કે “શુ” લગત ભૂમિમાંથી દાનવીરોનો લોપ
થયો છે ?” પરંતુ આ અશક્તાશ્રમ—કે જેમાં હમો દુઃખી જીવન ગુમરિયે છીએ, અને
અદર્શિસ આ દુઃખી જીવનનો અંત લાવવા પરમ કૃપાણુ પ્રજાને પ્રાર્થના કરિયે છીએ—તહેના
ચાલકો તરફ દૃષ્ટિ દેકરિયે ત્યારા હમારે આ પ્રજાનું નિરાકરણ ચાપછે—અને ભારત ભૂમિમાં
હજીએ દાનવીરો અસ્તિત્વ ધરાવે છે એમ પ્રતીત થાય છે. દાનવીરોનું અસ્તિત્વ છતાં
હમારા આશ્ચર્યાર્થે રચાયેલ અશક્તાશ્રમ દીન દશામાં ખુલે એ શું શોકજનક નથી ? દુઃખી-

ઓના દુ ખ નિર્મૂળ કરાં એ શું શ્રીમન્ત સુખીઓનો ધર્મ નથી ? કેટલાકો હમારા આશ્ર
મની મુલાકાતે આવે છે હમારી સ્થિતિ નજરે લુપ્ત છે, પરંતુ શોકજનક છે કે તેઓના
કેટલાકો હમો દુ ખીઓને કોઇ પણ પ્રકારની મદદ કર્યા વગર આવ્યા તેવાને તેવા ચાલ્યા
જાય છે. તેમજ ઘણા હમારી સાથું જોવાને થયું છતાં રાજાતા નથી પરંતુ માહત્તમા તુલ-
સીદાસના પેના જગ પ્રસિદ્ધ દોહરાની પ્રથમ ક્લીડી

તુલસી દયા ન છાડીયે જનવગ ઘટમે પ્રાપ્ત

એ ખરેખર તેઓના ધરનમાં રહેતી નથી-નહિ તો ખરેખર ઉદારતાનો અર્થે સદ્ગુણવા
પોનાના હસ્તને તેઓ આ અસાધ્ય ત્રમ પ્રતિ લાંબાવેજ ' સુખી શ્રીમન્તો ! શું તદ્દમારા
હૃદયમાં દયાને સ્થાન નથી ? જો તદ્દમારા હૃદયમાં દયાને સ્થાન ન હોય તો તદ્દમ રા જેવા દયા
વિહીન હૃદયોના જીવન આ વિન્દે ખરેખર નિરર્થક છે

(કલાપી)

મનુષ્ય હૃદયમાં દયા ખરેખર આવશ્યક છે કારણ કે —

દયા છે હૃદયની માયા, આ સસાર કુટ મદિ
દયામાં બક્ષ પ્રતિભુ, કાંઈ જાનજ તો કરે

(કલાપી)

તેથી અરે સુખી શ્રીમન્તો ! હમારા તરફ દૃષ્ટિ કરી હમો દુ ખીઓને ઉદારતાને અર્થે
જાંબલા હસ્તને લખાડી-દુ ખમાંથી મુક્ત કરો અને “સત્સંગ” પાસે પત્રમાં આપના
મારક અભિધાન અમર કરો !

અમરકેતો.

“સતી ચરિત અમલકાર.”

કિવા

પતિવ્રત ધારિણી સ્ત્રી નું ન કરી શકે ?

જક — રા. રા. દવિ ઇાદુસાઈ રાજસાઈ રંગાઈ — “મારદા-વિહાર”-મુરત.

[ગનાક ૫૪ ૧૪૫ થી શો]

આજ સત્યવાનના મત્સ્યનો દિવસ હતો ઉદ્દા ત્રણ દિવસ સાવિત્રીએ દિન અને
મા રહેવાનું કલિન વન પળ્યુ. અર્થાત્ બેસવુ, સવુ, ખાવુ, પેવુ, વિગેરે
પણ ઇચ્છા ન કરી રાગ કુમત્તેન સાવિત્રીના આ વનરૂપ કલિન નિવમ સાંભળો
દુ ખી યજ્ઞ પોનાના આસનથી ઉઠી સમગ્રવચને માટે સાવિત્રીને કહ્યું કે હે
! તે આ પશુ કલિજ વનનો આરમ્ભ કર્યો છે ત્રણ દિવસ અને રાત નિરાદાર
! કર્યા વગર મૃતપાત્ર મરતા સિંચર રહેતુ એ ઘણું કલિન છે.

સાવિત્રી:—હે પિત: ! હે પૂજ્ય વર ! આપ દુ:ખી ન થાઓ ! હું આ નિયમ પૂરો કરીશ. મેં આ કામ ઉત્સાહ તથા શુદ્ધિપૂર્વક આરમ્ભ્યું છે. અર્થાત્ આનું કારણ નિશ્ચયત્મક શુદ્ધિ વા ઉત્સાહ એજ છે.

ધુમત્સેન:—પુત્રિ ! હું એમ તો તને નજ કહી શકું કે તું વ્રતનો લાંગ કર ! પરંતુ તારો દંદ નિશ્ચય જોઇ મારા જેવા મનુષ્યોએ તો કહેવું જોઇએ કે ઉચિત રીતિથી વ્રત-નિયમ પૂર્ણ કર !

વિચાર શીલ ધુમત્સેન રાજા એટલું કહી ચૂપ થયા. સાવિત્રી પ્રથમ વત્ કાષ્ઠ સમાન ઉભી થઈ રહી જપ કરવામાં નિમગ્ન થઈ મર્ષ, કાંચે પતિદેવનો અવસાન છે સ્મરી ચિન્તામાં ને ચિન્તામાં ગત રાત્રિ ગુળરી હતી. એંધે દિવસે પ્રજાતમાં વહેલી ઉઠી સાવિત્રીએ અગ્નિ હોત્ર તથા સર્વ કર્મો કર્યા પશ્ચાત્ સર્વ જલ્દ આજણો, સાસુ, શ્વસુરને આનુપૂર્ણ (કમ) પ્રમાણે પ્રણામ કર્યા. સાસુ, શ્વસુર, તથા તથાવન નિવાસી જલ્દ તપરવીઓએ સાવિત્રીજીને “તારાં સાંભાગ્ય સદા કાયમ રહે” એવી મધુર દ્વિતકારિણી આશિષો આપી તેમજ દયાન અને યોગ પરાયણ સાવિત્રીજીએ તપરવીઓના આશિર્વાચનોને મનમાં મદ્યજ્ઞ કર્યા. મૃત્યુ અભિચાતા રાજપુત્રી, સાવિત્રી આ સર્વ કાલ પતિના અવસાન સમયનું ચિન્તન કર્યા કરતી હતી. તથા આજ તેને સર્વ સુખદ આનંદ પ્રદ યોગ અગમ્ય હતો.

સાવિત્રીને એકાન્તમાં એકલી જોઇ સાસુ તથા શ્વસુરે કહ્યું કે હે સાવિત્રી ! જે પ્રકારે શાસ્ત્રોમાં વ્રત કરવાનું વિધાન છે તે પ્રમાણે તેં એ વ્રત પૂર્ણ કર્યું છે. પુત્રિ ! જોજનનો સમય થઇ ગયો છે તો તું હવે જોજન કરી લે !

સાવિત્રી:—હે પૂજ્યો ! સર્વના અરત થયા પછી હું કૃતાર્થ થયા પશ્ચાત્ જોજન કરીશ એવો મારા હૃદયમાં દંદ સંકલ્પ છે. મેં જોજનનો સમય નિશ્ચિત કરી મૂક્યો છે.

ઉપર પ્રમાણે સાવિત્રી પૂજ્ય વર સાસુ સસુરાને જોજન માટે કહી રહી છે. એટલે નિલના નિયમ અનુસાર સ્કન્ધપર પરશુ (કુદાડી) મૂકી લાકડાં લાવવાને નિમિત્તે વન પ્રતિ પ્રયણ કરતો સત્યવાન ધરની બહાર નીકળ્યો. સાવિત્રી તેને જોઇ તેને દેહીને બોલી કે આપે આજે વનમાં એકલા જવું યોગ્ય નથી. હું આપની સાથે આવીશ, કારણ કે હું આપને આજ વ્હીકા મૂકી શકતી નથી.

સત્યવાન:—હે પતિવ્રતે ! તું આજ દિન સુધી કોઇ દિવસ વનમાં ગઇ નથી. વનનો માર્ગ ધણો દુ:ખદાયી છે. વ્રત-ઉપવાસ આદિથી કૃશ થએલી તું શી રીતે ચાલી શકીશ ?

સાવિત્રી:—ઉપવાસ કરવાથી મારો ઉત્સાહ ઘટ્યો નથી, આપની સાથે ચાલવાથી મને કશો પરિશ્રમ થતાર નથી અતઃ ! હે પ્રિયનાથ ! આપની સાથે ચાલવાને ઉત્સુક થએલીના ઉત્સાહને મંદ ના કરે ?

સત્યવાન:—પ્રિયે ! જો તને ચાલવાનો ઉત્સાહ હોય તો ચાલ હું તને સહાય કરી તારું પ્રિય કરીશ પ્રથમ તું મારા માતાપિતાની આરા લઇને કે જેથી મને દોષ ન આવે !

પતિશ્રીના વચનને દેખવાણી માનતી સાવિત્રી સાસુ તથા શ્વસુર આગળ જઈ પ્રણામ કરી બોલી કે જુઓ આ મારા ફસબોજી લર્તા વન પ્રતિ ગમત કરી રહ્યા છે શ્રેષ્ઠ એવા

હશે ! હશે ! કહી દેતી જવા, આજ ખરેખર આવ્યો તાલ !

[ઝીણાદેશાઈ પ્રવેશ કરે છે.

ઝીણાદેશાઈ(સર્વને)—“રાજ ઉઠીને આ ધિંગાણું મારાથી તો નહિજ ખમાય !

હશે દિવસ ના એક એવો જે લડયા વિનાતે તુંમારો જાય !

નથી કમાવું પડતું તમારે ! નથી પડવું કરવું કંઈ કામ !

તોએ સાચું લડાઈ તણું તો ચાલુજ આપો દિવસ કામ !

લક્ષ્મીવહુ (સાસુ)—“જેયા કની આ ચાકર નફર ભરતા આપો દિન સલામ !

મળે પગાર ફરારી ‘ધંદર, તહેમાં તો ફેટલો દોર દમ્મ !

ધાડ મારો છો કમાઈને જાણે ! ઘરમાં ના મળે ધીનુ નામ !

એ તો જો હું નહિ હોતતો તુંમજણ પડતે તુતું તમામ !”

ઝીણાદેશાઈ—“તે આવીને દળદળ ફેડયું તેથી હું માવું તુજ પાડ !

માંદોહતો ગઈસાલ ત્યાર તે આકરી ફીધી’ તી શી અપાર !

કહેતો હું ત્યારે તું કેવી ઝડપ લઈ કરતી’ તી કામ !

તે દિનથી નિશ્ચય મેં કીધો લેવું ના હવે તારું નામ !”

[ઝીણાદેશાઈ જતા જતા છુપાઈ શ્રવણ કરે છે.

લક્ષ્મીવહુ—ઘોઠો દોડી દોડી મરે (પણ) ના સ્વાર તણા પડે પૂરા કોડ !

એવું જો હું જાણત તો ના મિથ્યા કરતે દોડા દોડ !

(દીકરીને) ચાલ દીકરી ! ખાર ખારણે વાગ્યા છે કરિએકંઈ કામ !

આજ પછી નવ લેવું ત્યારે કદિએ વશઆ વાડવું નામ !

[સાસુ તથા નણુંદ બેઠે જાય છે.

“ શારદા-વિહાર ”—અર્ધપૂર્ણ]

અસંવત.

સાહાર સ્વીકાર-સમાલોચન.

વિહાર—(મરાઠી માસિક પત્ર) સમ્પાદક શ્રીયુત દત્તાત્રયકેશવ ગરે. ૩૭૭ સદાશિવ મેઠ પુના. તરફથી અમને તેના પ્રથમ વર્ષના ૪-૫ અંક મળ્યા જે સાહાર સ્વીકારતાં જણાવવાની જરૂર છે કે જે બાપાના સાહિત્યમાં સારાં સારાં માસિકોની અભિવૃદ્ધિ તેજ તે સાહિત્યની ઉત્તમતાનું જ્ઞાન કરાવે છે. સર્વને સુવિદિત છે ઉત્તમ રૂપના સંકલિતવાળાં લેખન પ્રદર્શનને માટે મદારાષ્ટ્રી લેખકો સુપ્રસિદ્ધ છે. ટાઇટલ પેઇજ સુસોમિત છે. અંદરના લેખો જોતાં કેટલાક ખાસ વાચકો લેખન મનન કરવા યોગ્ય માન્ય પડે છે, કવિવર ખારવીકૃત કિરાતાનું ‘નીપતું’ ગીતિવ્રતમાં મરાઠી બાળમાં અધુનિક સુપ્રસિદ્ધ લેખાતા કવિ રાધા રમણ દરતે અનુવાદ યોગ્ય અપાય છે જે પ્રચોસનીય છે.

પ્રાચીન શ્વેતાશ્રમ, અર્વાચીન દિગ્ગમ્યર:-ત્રેષક મુનિરાજ શ્રી વિદ્યા વિજયજી.
પ્રકાશક:-શાહ હુસૈન-દ્રુમરાભાઈ-અગ્રેજી કોંડી-ખનારસ. એ પુસ્તક જૈન શાસનની
ત્રીજી વર્ષની બેટ તરીકે આપવામાં આવ્યું છે. અમને એ પત્રના ત્રીજી શાહ પુસ્તોત્તમ
ગીચાભાઈ તરફથી સમાચારનાથે મળ્યું, જે અમે આભાર સાથે સ્વીકારીએ છીએ. પુસ્તકનો
વિષય જૈન માર્ગીઓને ખાસ મનન કરવા જેવો છે. શ્વેતાશ્રમ મત પ્રાચીન છે, અને
દિગ્ગમ્યર અર્વાચીન છે, એ અનેક ઉદાહરણો દ્વારા સબિત કરવામાં આવ્યું છે.

અશકતાશ્રમની પહેાંચ.

અશકતાશ્રમ—ખા. બા. અરેસર કોકાલની વાડી—રામપુરા—મુરત.

મહેરબાન “ સત્સંગ ” પવના અધિપતિ સાહેબ.

નમ્રતાપૂર્વક સલામ સાથે વિનંતિ જે સદરહુ આશ્રમમાં નીચે મુજબની મદદ દેશદાન
નીરપુરોએ મોકલવા કૃપા કરી, તે આ. સેક્ટરી ડા. ડી. જે. એફ. એલ. રામ બહાુ માન
તથા આભારસહ સ્વીકારે છે,

૧-૦-૦ શેઠ, પરશોત્તમ દીપચંદ એડાવાળા	૧-૦-૦ શા. મંગુભાઈ જગુભાઈ-એમમખુના
૦-૮-૦ શેઠ. મોહનલાલ પરભુદાસ	૫૩વાળી શેરી
૨-૦-૦ શેઠ મૂળચંદ મોહનદાસ તળેળી તા.	૪-૪-૦ શેઠ ડાહ્યાભાઈ જગજીવનદાસ
પંચ તરફથી	જરીવાળા (ફેલ્ડઆરી માસના)
૧૬૫-૯-૩ મી. શેઠ મનુભાઈ એન્ડ નરુભા-	૧૩-૧૦-૦ કપાસીઆના એશીશીએશન તર-
ઈતી કંપની તરફથી અશકતાને	ફથી હા. મગનલાલ લદ્દુભાઈ
ખાટકા તથા મહેલાં માટે	૫-૮-૦ શેઠ લદ્દુભાઈ મિજબૂખજીદાસ
૫-૦-૦ શા. જગનલાલ રજુછોડદાસ-ના-	કાપડવાળા-નવાપુરા દાળીયાશેરી
ણાવટ	૦-૮-૦ મોકજમરના ગાંધીના પંચ તરફથી
૨-૦-૦ શેઠ ભગવાનદાસ મોતિરામ-નાવાપુરા	૨-૦-૦ એક પારસી ગૃહસ્થ
૧-૦-૦ મોકસી નરોત્તમદાસ મિજવલભ-	૧-૦-૦ નાનપુરના તા.ભેળા પંચ તરફથી
દાસ-હરીપુરા	૧-૦-૦ મી. એન. જે.ટી. ડાંગળજી
૧-૦-૦ લીવાળા ધર્મી આત્માદામ લક્ષ-	૦-૮-૦ શેઠ જગજીવનદાસ અંબારામ
મીદાસના પૌત્ર કોકિરદાસ વસન-	પારસીવાડ
ભાઈના પુરુષાર્થે	૦-૮-૦ શેઠ ઘેલાભાઈ મૂળચંદ-ભાગાતળા
૩-૦-૦ બરાનપુરી ભાગળના કણીઆ	૧-૦-૦ તાસવાળા શેઠ હીરાચંદ વેણીલાલ
પંચ તરફથી હા. અત્તમારામ	ખપાડીયા ચક્રો
૧-૦-૦ શા. હીરાલાલ ચીમનલાલ કા-	૬-૧૩-૯ ચારઆના અને તેની અંદરની
મપોળ	પરચુરણ આવક
૨-૦-૦ શા. ઘેલાભાઈ રાવચંદ ગે.ગણી	૨૨૨-૫-૦ કુલ આવક

“દુર્વ્યસન નિષેવક જીવદયા પ્રબોધ અને નીતિવર્ધક મંડળ” મુરત,
દર માસની પૂર્ણિમા તથા અમાવાસ્યાએ પ્રકટ થતું પાશ્વિકપત્ર

સત્સંગ.

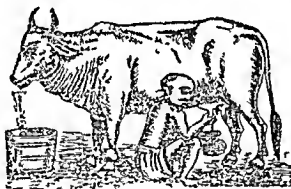
વર્ષ ૫ મું) ડ્રાગણ-અમાવાસ્યા (વક્રમ સં. ૧૯૭૦. (અક ૧૬મો.

Abstinence

Mercy

Morality

માતર સર્વભૂતાના ગાવ સર્વ સુખાવહા ।

પ્રાણીભાવ

મદ્ય શરબ

શ્લોક

કાલ્ય શાસ્ત્ર વિનોદેન ફાલે ગચ્છતિ ધીમતામ્ ।

વ્યસનેન તુ મૂર્છાણામ્ નિદ્રાયા કલહેન શા ક્ષ

તન્ત્રી અને પ્રકાશક દલપતરામ ઠાકોરરામ મદ્ય.

સેતાનકલ્પીમા-મુરત.

તા ૦ ૨૬ મી માર્ચ સને ૧૯૧૪ ને શુક્રવાર.

વાર્ષિક લવાજમ અગાઉથી રા ૧) આગ્રપાથે ઇચ્છાનુસાર, પોષ્ટેન ૦૨

સત્તંગ-વિપયાવીલ.

(વિષય-વિભાગ)

(લેખક)

(મુદ્ર)

૧ કિત'ન'

૧ રૂપરંગના ગોહનો પડદો.

વસન્ત.

-૧૬૬

૨ ના મળ્યા તે ના મળ્યા

બલેવન્ત.

-૧૭૦

૨ દુર્ન્યાસન-નિષેધ.

૧ જ્ઞાન જ્ઞાનદય નાટિકા.

છા. દા. દેશાઈ.

૧૭૧-૧૭૩

૨ મહાત્મા હાહાભાઈના અમૂલ્ય નિયમો

તંત્રી.

૧૭૩-૧૭૫

૩ વિચારવા યોગ્ય વાત

તંત્રી.

-૧૭૫

૩ જીવ હયા-પ્રબોધ.

૧ શું પ્રાચીન આયો ગોલકુક હતા ?

મો. ત્રિ. હલાલ

૧૭૬-૧૭૮

૨ અશકતાશ્રમ.

તંત્રી.

૧૭૮-૧૭૯

૪ નીતિ-સદ્ગોષ્ઠ.

૧ "સતીચરિત અમરકાર."

છા. દા. દેશાઈ

૧૭૯-૧૮૧

૨ અપૂર્ણ કેળવણીનો અયોગ્ય ફલ

અ. જી. નાથક.

૧૮૧-૧૮૨

૩ હિન્દુ યોદીઆઓ અને કેપ્ટન રકોટ

સત્ય.

-૧૮૩

૫ સાભાર સ્વીકાર-સમાલોચન

તંત્રી

-૧૮૨

૬ અશકતાશ્રમની પહોચ.

-૧૮૪

ખસો રૂપીઆમાં અન્નદાન સાથે અમર નામ.

હાનવીર સમજનો અનાયોની પ્રાણ રક્ષા કરવા આપના વરદ હસ્તને આ આશ્રમ તરફ લાંબાવવા કૃપા કરશે !! અન્નદાનનું અન્નદાન અને સાથે અમર નામ !! જે દયાળુ હાતા તરફથી જોઈ વખતે રૂ. ૨૦૦ ખસો હાનમાં મળશે, તે વક્રમ અનામત રાખી તેના વ્યાજમાંથી ૪૨ વરસે હાતાની મરણ પ્રમાણે ફાંસીલા એક દિવસે જોઈમનો અનાયોને હાતાના સ્મરણમાં અન્નદાન આપવામાં પ્રાપ્તશે. અને તે હાતાના નામની આરસની તખતી કરાવી જોઈસમાં ચોટી અમર નામ પણ કરવામાં આવશે. શું આવા હાનવીર હાતાઓ માત્ર ૩૬૫ નહીં હોય ? જરૂર મળશે. દયા લાવી લખો:-

મત્રી, હિન્દુ અનાથ આશ્રમ-નડીયાદ

वर्ष ५५, अंक १६३।

श्रीगुरु-अगावास्या

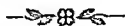
विक्रम सं. १९७०

३५ रंगमो मोह पडेटो.

(५६ अध्याय आशानी लय)

३५ रंगने जूजे, भूष ते मोह रूप पडी इजे.—टेक
साणु मोणी मसणी मसणी शरीर आभकुं धुजे;
अंदरधी मण भूष लरीने गह्वरधी शुं धुजे.—भूष—
सत्य, न्याय हे धर्म, ह्यातुं नाम धर्युं नडि ठरे;
पाप पधारी करी अंतरमां कुल पाधरीने सूजे.—भूष—
पायातुं ठेकाळुं न मजे, पोकण वास्तु करे;
वहावट पोश चुनो पोपडता, कष्टां वाणा यूजे.—भूष—
दिवाळ ओले, पाया हावे, क्रया गड उग उगे;
तकलीदी जे तनना भाणा, ताखे एव ते भूजे.—भूष—
कर्म करे आंणे भीचीने, पुण्य पाप ना जूजे;
नरक कुंडमां पटे-सटे पछी पोक मूडीने इजे.—भूष—
तेल कुवेत न कोण लगावे, साणु कोण न धुजे;
शरी तुटी सरी आभरी, मसणे मणने इवे.—भूष—

वसन्त.

ના મળ્યા તે ના મળ્યા.

૧

કે' વધ' સુધી મહે' પહી નિમાજ તહારા નામની
મસલદમાં જઈ મહે' પુકારિ ખાંગ મુલ્લાં સંગ ઘણી;
કીધું કુરાને શરિફ જીભાએ ન રાખી મહે' મણા,
કિન્તુ પ્રભુજી ! આપ તો હા ! ના મળ્યા તે ના મળ્યા.

૨

દેવળ મહિંચે મેં જઈ વળી બાંઠળી હા ! આપની,
ગાલીર થઈને હે ! પ્રભુજી ! કીધી જો કે ઘણી ઘણી;
કે' લાપણો લાળો અરે ! મહે' પાદરીઓના સુધયા,
કિન્તુ પ્રભુજી ! આપ તો હા ! ના મળ્યા તે ના મળ્યા.

૩

વળી મન્દિરમાં જઈ કથું પૂજન પ્રતિમા પ્રેમધી,
કંઈ ઘંટ ઢાલક મહે' વગાડયાં. શંખ ફૂંક્યા નેરથી;
કંઈ ધૂપ દીપ કીધાં અને નૈવેદ્ય જો કે મહે' ધર્યાં,
દીર્ઘો લાંચ તોયે આપ તો પ્રભુ ! ના મળ્યા તે ના મળ્યા.

૪

કરીને ગુરુ મહે' જ્ઞાન ગુરુની પાસ હા ! બહુ બહુ લીધું;
વળી થઈ ગુરુ જો જ્ઞાન સઘળું શિષ્યને બેઠે ચીદીધું;
ને હું ક્યોં ગિરિ ગુપ્ત ગઢુર આપને હા ! શોધવા;
કિન્તુ પ્રભુજી ! આપ તો હા ! ના મળ્યા તે ના મળ્યા.

૫

પ્રભુ ! આપને હા ! શોધતાં ઘણો ભાગ જીવનનો વહેા,
ને જીવન દીપક જૂઝાવાની હા ! ત્વરા અતિ કરી રહ્યો;
છતાં જાપ તુજ અભિધાનના-વળી વ્રત ઉપવાસો-કર્યાં,
કિન્તુ પ્રભુજી ! આપ તો હા ! ના મળ્યા તે ના મળ્યા.

માડીની જુ'પડી-સરખૂતન. } બલવન્ત

જ્ઞાન ભાનુદય નાટિકા.

કિંવા.

પ્રપંચીઓના પ્રપંચ એજ એમની અધોગતિનો પન્થ.

નિયોજક—રા રા કવિ હોહોભાઈ દાહોભાઈ દશાઈ—“ સારદા-વિહાર ”—મુરત
[ગતારક પૃષ્ઠ ૧૬૦થી શેષ]—[દ્વિતીય અંક-પ્રથમ-ગર્ભાંક]

[સ્થાન-પ્રયોધતું રાજભવન]

• (જ્ઞાન આદિ સામન્ત બેઠા છે, સત્યવતી દાહી દારપર ઉભી છે, અને ઉપદેશ ચર (રાજદૂત) પ્રવેશ કરે છે)

ઉપદેશ—રાજા ! કાંઈ સંમિશ્રુ ખર ?

પ્રયોધ—ના શુ કાંઈ નવીન છે ?

ઉપદેશ—હરિ, હર તથા શ્રદ્ધા એ મોહના સહાયક ધર્મ ગયા જણાય છે

પ્રયોધ—મોહાદિની સાથે જો એનો પરિચય થયો ?

ઉપદેશ—મહારાજ ! પરિચય શુ ? હરિ, હરોદિક તો એનામા તન્મય થઈ ગયા છે । બન્ને માયાની ઠગધની નાસથી એઓ પરસ્પર વચનજલ થયા છે.

પ્રયોધ—ત્યારે તો એઓ પણ આપણા શત્રુ થયા ।

ઉપદેશ—સ્વામિન ! મોહાદિક તે કી છે, પરન્તુ હરિહરોદિક તો એઓથી પણ વધુ દો રાખવા લાગ્યા છે ।

જ્ઞાન—આપુઆનું ! ચિન્તા ન કરો દયા ને બોનાદો તુ સર્વ યોગ્ય કરે છું

પ્રયોધ—(દારીને) સત્યવતી ! દયાને બોલાવી લવ !

સત્યવતી—જેવી આગા !

[નય છે—જનનિકા પડે છે]

—દ્વિતીય ગર્ભાંક.—

સ્થાન—અતપુર

(દયા હાસા વદને બેઠી છે એટલામાં સત્યવતી આવે છે)

સત્યવતી—દયે ! રાજકુવમાં તમારે રમરણ થયું છે

દયા—(આશ્ચર્ય પામી) શુ પ્રજુએ-પતિદેવે મારે રમરણ કર્યું છે ? ખરે તુ મને જુઠું સા સાર મહે છે ?

સત્યવતી—તમે એવું શુ પૂછો છો કે પ્રજુએ મારે રમરણ કર્યું છે ? તમારા વિના એમને જરા પણ મ્હેન પડતું નથી

દયા—સત્યવતી ! આવી જૂની વાત બનાવી ખર તુ મને શુ બ્યર્થ રજવમન કરે છે ?

સત્યવતી—યદિ જુઠું કહેતી હઉં, તો પ્રવશ આદિને જોઈતો ! અત્યારે અધિક

કહેવાથી શું ? ગૃહસ્થ જેમ લક્ષ્મીનો લોભ ધારણ કરી મમય વ્યતીત કરે છે, તેજ પ્રકારે મહારાજ તમને હૃદયમાં ધારણ કરી રાત્રિ-દિન પૂર્ણ કરે છે.

(હયા ઉત્કંઠિત યર્થ સત્યવતી સાથે જાય છે—જવનિકા પડે છે.)

—તૃતીય અંક—

[સ્થાન:—રાજભવન.

(દારપર સત્ય પહેરો બેઠે છે, સત્યવતી સહ દયા પ્રવેશ કરે છે.)

સત્યવતી:—ભગવતિ ! મહારાજ એકાન્તમાં બેઠી તમારા માર્ગપ્રતિ નિરીક્ષણ કરી રહ્યા છે, તત્કારણ સત્વર જઈ એમને સંવૃષ્ટ કરો.

દયા:—મહારાજની જગ્યા હો ! જગ્યા હો ! સર્વ પ્રકારે શક્તિ પામો ! મારા જેવી સ્ત્રીનું આજ શા કારણે સંભારણ કરવું પડ્યું ?

પ્રબોધ:—આવ ! બહાસી આવ ! તારા વિના મારી સંપૂર્ણ ક્રિયા વ્યર્થ થઈ રહી છે, સત્ય છે કે.—

સાખી.

સુ દત્ત સીત સંતોષ પળી, પર પિવેક સુનિચાર;
તુમ વિણુ સકલ વિફલજ છે, તુજ સદા સુખકાર.

[હયા અધોદષ્ટિ કરી ભગિત થાય છે.

પ્રિયે ! તું અમારા ઘરમાં પ્રધાન છે, કેવળ સ્ત્રીજ નથી !

સમ્પ્રકટ:—દયે ! સંસાર સમુદ્રના સેતુ સ્વરૂપ હરિ, હરાદિ જે માયાની ભાળથી (આપ-રણ્યથી) ઘેરાયલા છે, અને આપણા પ્રતિ પક્ષીઓના સદાયકે યથા રહેવા છે, તેમને હરોષ પ્રવાસે તેમના પ્રતિ અપ્રીતિ ઉત્પન્ન કરાવતી નોંંએ. કારણ તેમ યયા વિના આપની જીવ યરી કંદિત છે.

દયા:—આપ જે આજ્ઞા દેશો, તે બાળવીશ.

[હયા જાય છે. સમયાન્તર પુનઃ પ્રવેશ કરે છે]

દયા—મહારાજ ! સંપૂર્ણ મનોરથ પૂર્ણ થયો.

પ્રબોધ:—પ્રિયે ! કહો શી રીતે એમ થયું ?

દયા—કોઈ વિદ્વાને યોગ્યજ રહ્યું છે કે:—

(માયા)

ભાગ્ય હૃદય થાએ જ્યાં, સુરમણપણ દે રહ્યાં રનેદ લાવી;

સ્વજન દુર્જન બને છે, જે વિપરીત એથી હશે ભાવી.

પ્રબોધ:—અરવું ! વ્યતિત વત્તાન્ત તો સ્પષ્ટ કહેને !

દયા—પ્રભો ! મેં પ્રાતઃકાલમાં ઘરોપિદેશ રૂપી પ્રકાશ દ્વારા જગતના જીવોનો અજ્ઞાનાં ધકાર દૂર કરનાર ત્રિચુલ્ભક સાક્ષાત અક્ષર સ્વરૂપની એક ચિત્ત યર્થ નિમે પ્રમાણે રતનન ક્યું—

(ભેરવ—પ્રભાતી)

જગ જન અથ દરણુ નાય ! ચરણુ શરણુ તાર,
એક ચિત્ત નિત્ય હું ભજુ કર શુભ માર —ધ્રુવ
હીથે જેણે દેશભાવ, તમ પ્રિતિ તેજો કરી કુખાવ,
રતિ સમુખ ધૂનિ છટકાવ પડે હિરે જપમ વાર —જગજન
શિવ સ્વરૂપ સુખદ રૂપ, નિવિધિ- રાધિ દર અનુર
નિદમ પેઠે નિશ્ચ જૂપ, અધિક હું વિરતાર —જગજન

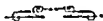
રૂપિતિ કર્યા પશ્ય ત્ સર્વજ દેવોએ મને કહ્યું કે હે ભગવતિ ! હે જગત્પરોપકારિણી
દયે ! આજ આ કારણથી જાગમન થયું ? મેં પ્રત્યુત્તર આપતા કહ્યું, ભગવાન ! આપ
ગાતાની જાનથી (આત્મણી) સત્ત મામને જૂ પા છે જગત્મા અનીનિ દેવાવનારા
મોહાદિને પક્ષ પાંચો કે સૃષ્ટિના ઉત્પાદક તમોજ છે અને રક્ષા પણ તમોજ છે ! તો
આ જગ જાતનો ઉન્નદ કરી આપના સમ ગુણુ ધારી માદારાગ પ્રમોદ જે દાન પાપત્મા
ઓના ઉન્માદથી કટ પામી રહ્યા છે તે કટને નષ્ટ કરવાવાળા આપને જે ઉચિત સાગે તે ભડું
કરો ? એમ કહી હું ચૂપ થઇ ઉભી

પ્રમોદ—પત્ની હું થયું ?

દયા—મને તેઓએ કહ્યું કે ' હે દેવિ ! પ્રમોદાદિના ઉપગ્રસ્તે અમો ન વીસરીએ
તાને હમારી જૂન સુધારી છે હમારા સવે એકેએક ભક્તજન પ્રમોદાદિ સાથે શીઘ્ર પરિવાર
સહિત સદાય થવાને વિના મિત્રમે આવી પહોંચે એવી ગોઠાણુ કરી દુધએ છીએ "
સરજોની ઉક્ત આઠા સાલણી હું અહીં દોઢાલી ચાલી છું આપણે પણ ચીત્ર તૈયારી
કરી જોઇએ

[મર્ જાપ છે—જનનિકા પડે છે]

[અનુમાત્ર]

મહાત્મા દાદાભાઈના અમૂલ્ય નિયમો.

૧- મહાત્મા દાદાભાઈ નવચંગજીનું નામ દિન્દી પ્રગળતા હૃદયમાં ફેલતરછ રહ્યું છે એ
મહાત્મા જેવી ભારતવર્ષની અપૂર્વ સેવા ખીજ કેઈ પણ દિન્દવાસીએ ભાગેજ જાળવી
હશે

મહા મા દાદાભાઈની જન્મગ્રાંથને દિવસે મુજબના એક વર્તમાન પત્રના અધિપતિ
તેમને અભિવદન આપવા ગયા હતા, તેઓનું મિ. દાદાભાઈએ સન્માન કયું, અને
ધન્યવદ આપ્યો એ જોઇ અધિપતિ સાહેબને આનન્દ થયો ઉપ ન્ત આગમ્ય પછુ થડુ,
કારણુ કે ૮૬ વર્ષના જૂઠ્ઠા યવા છર્તા પણ મહાત્મા દાદાભાઈ હટપટ અને પૂરના તન્દુરત
ઉપરાન્ત આનન્દી ચહેરાવાળા, લચ્ચુચ્ચુ જણાતા હતા, ત્યારે ખીજ કેટલાક એટલીજ
ઉમરના માણસોના કયાં ભેસી ગએતાં, ચામડી ઉપર કચ્ચડીઓ આવી ગએવી, આખો

માથી પાણી ગળતું, અને શરીર સુકાઈ ગયેલું જણાય છે. મહાત્મા દાદાભાઈને અધિપતિ-
શ્રીએ એક પ્રશ્ન પૂછ્યો કે આપનું શરીર આટલું બહુ તાંદુરસ્ત રહ્યું છે તેનું કારણ શું?
મહાર્જિ દાદાભાઈએ હસતે મહેરે સૌથી મહેલા એજ ઉત્તર દીધો કે —

- (1) મેં હજુ સુધી કોઈ પણ દિવસ દારૂ પીધો નથી.
- (2) મેં માસનો રપથઈ પણ ક્યો નથી.
- (3) મેં કદી પણ તબાકુ ખાધો, પીધો, સુધ્યો નથી.
- (4) મેં કોઈ દિવસ તીખા નમતમતા મર્યા મરાલાવાળા પદાર્થો ખાધા નથી.
- (5) મેં આથાલાં વગેરે ખાધા નથી.

(૬) હું હજી સુધી તમોશુષુની પાસે ગયો નથી, અર્થાત્ ગુરુસામા ખુબ Cશરેફ બન માશામરી કે ધમાધમા કરી નથી

- (જ) મે હમેશા સખત મહેનત કરી છે, અર્થાત્ પુણજ કામ ક્યુ' છે.
(ઢ) મે હરેક કામકાજ હરદોજ નિયમિત રીતે ક્યુ' છે.

આટલું કહેના ઉપરાન્ત શરીરના સંરક્ષણને માટે નેચે ૬૫૧ા પ્રમાણે નવ નિયમો પશ્ચ કથા હતા.

- (૧) સ્થૂળ દેહનું આરોગ્ય એ કંઈ ખરૂં આરોગ્ય નથી. રક્ત બાને સુદૃઢ એ અને શરીરો વિષાદ રહિત હોવા જોઈએ.

(૨) શરત, મત અને આત્મા એ ત્રણેની જે વડે ઉત્તરોત્તર ઉન્નતિ થાય એવાં કામ કરવાં એ આરોગ્યનો ખરો નિયમ છે.

(૩) આરોગી રહેવાને માટે માત્ર સુખપૂર્વક ખાતું ખીનુ એજ નિયમ નથી, પણ સદ્ગુણોમા પ્રવૃત્તિ રહેવી તેમજ એ કે જે વડે આયુષ્ય વધે

(૪) સ્થળ અને સૂક્ષ્મ એ બંને સરીરને પરસ્પર સમબંધ છે. એ બેમાંથી એક વગર બીજું ટકવાનું નથી સ્થૂળ સરીરને સ્થળ અને સૂક્ષ્મને સૂક્ષ્મ ખોરાક આપવો જોઈએ. નિયમિત ખાતું પીવું એ સૂક્ષ્મનો અને સહાયક, સહાયક વિગેરે સૂક્ષ્મનો ખોરાક છે.

(૫) તાવ, ખાસી, કૃષ્ણ ઇલાઈ રોગો સ્થલ શરીરના અંગે કામ કોષ, ઇપ્થીમિયાળસ વિગેરે સૂક્ષ્મ શરીરના રોગો છે.

(૩) સાતિયક આદાર શરીરને નિરોજી તાપે છે, અને મનને સાવગુણી મનાવે છે.

(૭) તાગરી આહાર જેવા કે મધ, માસ, ચરિસા નિગેરે મનને તમોશુણી, દુર્ગુણી અને નીચ બતાવે છે.

(૬) પરોક્ષર, દયા, શામા, સ્વાર્થત્યાગ, ઉત્સાહ, હિમ્મત, સ્વજન વાત્સલ્ય, અને સહૃદય સેના નિગેરે ઉત્તમ ગુણો મળને ઉન્નત બનાવે છે, અને શરીરને આરોગ્ય શાપ્તને આપણે વધારે છે.

(૯) શારીરિક અને માનસિક એ બન્ને પ્રકારનું આરોગ્ય હોય તોજ વ્યાનન્દ મળે છે, આયુષ્ય વધે છે, અને આનન્દ મળે છે.

મહર્ષિ દાદાભાઈના આ વાક્યો-પ્રત્યેક જાને પોતાના અરમા હપી રાખનાં જોઈએ.

પોતાના ઘરમા સ્ત્રી, પુરુષ, અને બાળકોને કે જ વચ્ચેના જોઈએ, તથા તે પ્રમાણે વર્તવું શીખવું—શીખવતું જોઈએ મઘ. માસિકા રોગીનોને પણ એ ઉપરથી બોધ હોવો જોઈએ કે ઉક્ત મહાત્માથી વિવાદિત હોવા હ. દેવમા રહેવા છતાં તેઓ કદી પણ મઘ, માસિકે સ્પર્શ કરતા નહતા. એઓનાજ દમ્પતી કદીએ તે દુર્વ્યવસ્થા સેવનથી હદિ અધમ થાય છે હા. પણ કુશીન પુરોહિત બાળે અનીતિ માગે પડી બેઠાત દર્શનઅગ્રિય થતા આપણા જોડામા આવે છે તેનું મુખ્ય કારણ નીચ ખરાસમા ઉછરી નીચ શુદ્ધિ યદ્ય વ્યસ નોના દુર્ગતિગ્રેષ્ઠ શાશ્વિક આનન્દમાં બેજા માણુવી એજ છે તેઓને આ દશનથી ધડો હેરા થોગું જણાયા રિના મ્હેરો નદિ

તત્રી

વિચારવા યોગ્ય વાત.

પાકાગણ ! આપ સર્વને વિદિત છે કે મદિગ કે જે સાધનથી રીતે સર્વત્ર વપરાય છે તે મદુડા નામના ફળમાંથી જનારામા આવે છે, એ ફળોને જે વખતે એક સ્ત્રીજની સાથે પાણીમા ભીંજવવામા આવે છે, તે વખતે એમાંથી એક જાનનો કીડો ઉત્પન્ન થાય છે, જેને ઇસ્ટ (Yeast) કહે છે. એ કીડો એક દવાકર્મ તૈયાર થાય છે, તથા દરેક કીડાની શક્તિ ૨૪ કલાકમા પીસ લાખ કીડા પેદા કરવાની છે. હવે જ્યારે મુકરર સમયમા કીડાની સખ્યા પૂરી થઈ રહેતી હોય ત્યારે એને અગ્નિ ઉપર રાખીને અથવા ટ્રાઇ ખાસ થઈથી એનો અર્ક તૈયાર થાય છે

દયાળુ પુત્રો! હવે જરા વિચાર કરવા જેનું છે કે એવી સ્ત્રી કે સાગળતાજ રોમ રોમ કમ્પાયમાન થાય છે કે વાગો નદી જઈ કરોડો કીડાઓ બેંગે તૈયાર કરેલો અર્ક જેનું પાન કરીને મનમાં સમજે છે કે ફુનીઆની મજા ચરાય પીવો એજ છે યરામથી નીતિમા જાગોડો થતા સાથે આ ઉત્પત્તિ જોતા કેટલા ઝવેરી દિસાતું પાપ છે નદુરમ્મનિ એકાદશ અપ્યાય રોહ ૧૮૦મા કહ્યું છે કે હજાર શુદ્ધ જન્મોના વધ કરવો એ એક શુદ્ધ વધના પાતક ખરાબર છે. જ્યારે આ અનેકશુદ્ધ (મનુષ્ય) વધના યનાં પ્રાપ્તિન તથે કરી વ્હોરી હેતુ જન્મ મૃત્યુ નથી પરન્તુ જમાનાની વિચિત્રતા કે જેમા 'ચંદ્રા પાથ ટેજ મહાચયમા છપાય છે' એવી સિદ્ધિ છે તેમાં આપણો પણ વિચાર કરનારા ક્યાંથી ગળી આવે! જ્યાં મગજમા એવોજ વિચાર ધુમેડો હોય છે, કે-દાર પીને મગ્ન થઈ ફરતું એજ સાદેજ યચાતો રસો છે ધણીજ જામની વાત છે કે યુરોપિયન પ્રજાની નિયમિતતા, સાદસિકતા, ખંત, ઉદ્યોગ આદિ સદૃશ્યો પર દષ્ટિ ન કરના—નેનું અનુકરણ ન કરતા કેવળ તેમના દુર્ગુણો ઉપરજ મોટી પડેલ છે ધનમાં રાખવાનું છે કે તેોનું વ્યસન આપણા પ્રતીન આયોજિત મેમ્બાનની માફક નિયમિત છે મોંપિયુ યુરોપિ અન રમતામા પીને રખડો જોવામા આરો ની તેઓનું પરંપરાથી ઉતરી આવેન વ્યસન છે છતાં તેમનો ધડો ભાગ એ તરફ વક્ર દષ્ટિમાં લુએ છે તે આપણે કે જેને એ વ્યસન દેશચાર, દેશ સિયનિ, દવા પાણી વિગેરે જોના તદ્દન પ્રતિ જ છે તેઓ જેનું રેવન રા સાફ કરતું જોઈએ તેમજ દુધે કીડી દધો થ સગ નિમવજુ કરતું જોઈએ !

તત્રી

શું પ્રાચીન ગાયો ગોલક્ષક હતા?

પ્રાચીન ગાયો ગોલક્ષક હતા એમ યુરોપીયન અને તેઓને અનુસરનારા વિદ્વાનો માને છે અને મનાવવા પ્રયત્ન કરે છે, એ માન્યતામાં કેટલું સત્ય રહેલું છે, તે વિશેમાં કંઈકી શરૂકાના પ્રોફેસર શ્રીમાન રામદેવજીએ પોતાના ભારતીય વર્ષના ઇતિહાસના દ્વિતીય ભાગના ૭૬૫ પરિચ્છેદમાં ૫૯૫ સાં રીવિયેન કરેલું છે. આ રીવિયેન આપણા હાલના ઇંગ્લેન્ડ ભણેલા અને ઇંગ્લેન્ડ ઉપરથી સંસ્કૃત જાણનારાઓને વિચારનીય છે. તેથી કેટલુંક આ જગ્યાએ જતાવવામાં આવે છે.

યુરોપીય વિદ્વાનો પોતાની માન્યતાની પ્રુટિમાં "અતિયિ"ને સંસ્કૃતમાં "ગોધન" કહેવામાં આવે છે, અને "ગોધન" એટલે જેને સાં ગાય મારવી પડે " એવો અર્થ કરી જતાવે છે. શ્રીમાન રામદેવજી આ વિષયમાં જણાવે છે કે આ અર્થ કેવળ વૈદિક શિક્ષાથી પ્રતિબુદ્ધ તો છેજ પણ સાધારણ શુદ્ધિની પણ વિરુદ્ધ છે કેમ કે—

વેદોમાં ગાયને માટે "અધ્યા" શબ્દ પ્રયુક્ત થયેલ છે.

અધ્યા દેન્તવ્યામવતિ । અધ્નીતિ વાતસ્ય ણ્વા મવતિઃ—

મુયવસાદ મગવતી દિ મૂયા અયો વય મગવન્તઃ સ્યામઃ ।

અદ્ધિ ત્વળમધ્વે વિશ્વદાનો વિથ શુદ્ધ મુકદમાચરમ્વી ॥

અમુવેદ મંડળ ૧. સુકત ૧૬૫, મંત્ર ૪૦

'અધ્યા'નો અર્થ 'જે વધ કરવા યોગ્ય ન હોય' તે થાય છે. જ્યારે અધ્યા શબ્દનો ધાત્વર્થજ જે મારવાને યોગ્ય નહિ એવો છે. ત્યારે વેદોના સાહિત્યમાં ગોવધ કરવાની કરવા આઠા મળવાનો સંભવજ કેમ હોય ? વળી વસિષ્ઠ સૂત્ર અધ્યાય ૨૧ શ્લોક ૧૮માં લખ્યું છે કે—યદિ કોઇ ગોવધ કરે તો તે પાપ શરૂ છે મહિના કૃત્ત અથવા તમ કૃત્ત મત કરે, તથા જ મહિના સુધી જે ગાયને મારી હોય તેનું કાચું આમકું ઝોલી તથા પહેરીનેજ ફેરે તથા ગૌતમ સૂત્ર અધ્યાય ૨૨ સૂત્ર ૧૮માં ગોવધ કરવાનું પ્રાયશ્ચિત એક વેશ્યને મારવાના પ્રાયશ્ચિત જેટલું કહેલું છે. એજ સૂત્રના અધ્યાય ૧૬ સૂત્ર ૧૪માં ગોશાળાને તીર્થસ્નાન જતાવ્યું છે. સૂત્ર ૧૮માં યુદ્ધક્ષેત્રમાં જે લડવૈયો પોતાને ગાય છું એમ કહે તેને કદી પણ મારવો નહિ એમ સ્પષ્ટ આઠા કરી છે.

આવી રીતે ગૌરક્ષા માટે સેંકડો બહે હજારો વાર વૈદિક સાહિત્યમાં આઠા આપ્યા પછી તથા ગાયનું મહાન ગૌરવ જતાવ્યા છતાં ગોવધ કરવાને પણ એજ સાહિત્યમાં આઠા આપે એ વાત કોઇપણ સાધારણ શુદ્ધિવાળો પુરુષ માન્ય કરી શકશે ? છતાં પણ યુરોપીયન વિદ્વાનો "વચ્ચમાં પશુવધના સમર્થનમાં

સમ્બન્ધામદ્વ્યં વાશ્વયુજી પક્ષેતુવત્સ તર્ક્ષે રેવાલમરેત્તલ્લ્લ્લો વિસુમેયુઃ ।

તાવ્યમ્ બ્રાહ્મણમાંથી આ વાક્ય જતાવીને તેમાં "આલ્લોરન" શબ્દ આપ્યો છે તેના અર્થ "વધ"નો કરે છે. પણ વેદ સંધ્યાંથી સાહિત્યમાં "આલ્લોરન" શબ્દનો અર્થ કોઇપણ પ્રકારે "વધ" થઇ શકતો નથી. "આલ્લોરન" શબ્દનો ખરો અર્થ "સ્પર્શ કર્યો" થાય છે. આ

શબ્દ “આ+લભ એવા બે શબ્દોના યોગથી થયો છે. આ એટલે “સારી રીતે” અને લભ એટલે “પ્રાપ્તિ” (હુલભપ્ પ્રાપ્તૌ) આલભિરે, આલભ્ય, આલબ્ય, આલભ્ય, આલભ્ય એ બધાં આલભના થોડાં થોડાં બદલેલાં રૂપ છે. અને એ બધાંનો અર્થ રપસં સમ્પન્ધી થાય છે. આ શબ્દનો અર્થ મનુસ્મૃતિમાં પણ રપસંના અર્થમાંજ લખવાનું પ્રેક્ષકર શ્રીમાન રામદેવજી બતાવે છે.

ભુએ.—

દ્યુતવં જનવાદંચ પરિવાદં તપાનૃતમ્ ।

સ્ત્રીણાંચ પેક્ષણાલભ્યમુપચાતં પરસ્પચ ॥

મનુ ૦ અધ્ય ૦ ૨, શ્લોક ૧૭૯.

એવીજ રીતે મિત્રાંસા દર્શન અધ્યાય ૨ પાઠે ૩ના ૧૭માં મુત્ર ઉપર સુબોધિની ત્રીકા છે, તેમાં પણ આલભ્યનો સંરૂપણ કર્યો છે, કેમકે:—

एतेन वत्सस्य धेनु सपीप स्थितौ दुग्धप्रस्तावः प्रसिद्धो लोके तदर्थं वत्सस्य सपीपे आनयनार्थपालम्भः स्वर्गाऽभवति—નો પછી “આલભેરન”નો અર્થ “વધ” કર્યો છે, તે કેવળ યુરોપીય વિદ્વાનોનો પોતાના અભિપ્રાયને અનુસરતો આશ્રય માત્ર છે.

યદિ કેાઇ માની પણ લાગે કે પ્રાચીન આર્યો ગોમુક્ષક હતા. તો પણ કેાઇ હુદ્દિમાન આ વાતનો સ્વીકાર કરી નહિ શકે કે જ્યારે કેાઇ અનિયિ પ્રાચીન આર્યને ઘેર આવે ત્યારે તે અતિયિને લીધે ગા વધ કરે! યુરોપમાં ગામાંસ એક સાધારણ ભોજન છે, પરન્તુ ત્યાં પણ ઘેર ઘેર કાંઈ કસાઇ ખાનું નથી. બાપા પિતાનનો પણ વિદ્વાન અતિયિની સ્વાગત સાથે ગોવધનો એટલો બધો ગાદ સબંધ હોય કે જ્યો અતિયિનો અર્થજ નેને માટે માથ મારનામાં આવે એવો માનવને મારે તૈયાર નહિ થાય ને “ગોવન” યથોચિત કાંઈ બીજો અર્થ ન હોય તો તે નિશંકે આપણે એજ અર્થ સ્વીકૃતજ કરવો પડશે. પણ “ગોવન” ના અર્થ ઉપર નિચાર કરીએ તો “ગો” અને “વન” એ બે શબ્દોના સયોગથી આ શબ્દ બન્યો છે. દવે “ગો” શબ્દના અનેક અર્થ છે. “ગો” એટલે વાણી, પૃથિવી, જળ, સર્ગ, આના દન્ડિય, નેત્ર, ચન્દ્ર, “વન”શબ્દના મહર્ષિ પાણિની દ્વિંસા અને ગનિ એવા બે અર્થ બતાવે છે. અને “ગનિ” નો અર્થ ગાન, ગમન, અને પ્રાપ્તિ થાય છે. એ અનુસાર “ગોવન” નો અર્થ નવે પ્રમાણે થાય છે.

૧. જેને સાર જળની પ્રાપ્તિ કરવામાં આવી હોય.

૨. જેને સાર સુખની સામગ્રી એકઠી કરવામાં આવી હોય.

૩. જેનો વાણીથી સત્કાર કરવામાં આવ્યો હોય.

૪. જેના તરફ આંખો લાગી રહી હોય.

અતિયિનો આવો અર્થ તો સાધારણ હુદ્દિ પણ સ્વીકાર કરી શકશે. કેમકે લગભગ સપળા સવ્ય દેશોમાં પોતાના મેમાનને મારે ધરધણી પોતાના ધરથી બહાર થોડું બહું પણ ચાસે છે (ગતિ), તેને પ્રિય વાણીથી બોલાવે છે (વાણી), તેને મારે જળ, દૂધ પણ રચુ

કરે છે (બલ), તથા યથા સંભવ તેના સુખને માટે સામગ્રીઓ પણ રજુ કરે છે. આ પ્રમાણે કરેલા સ્વાગતથી પોતાનો મહેમાન સંતુષ્ટ થયે છે, કે નહિ તે જાણવાનો પોતાની આખો તેના તરફ લાગી રહે છે. આવો શુદ્ધ અને સરળ અર્થ “મેદન”નો મૂકી યૂરોપીય વિદ્વાનો ગાય મારવાનો વિષમ અર્થ કે જે અર્થ વેદ, શાસ્ત્ર, લોકિકાક્રિયા, ભારતીય અંતઃકરણથી વિરુદ્ધ છે, અને જેને સાધારણ શુદ્ધિ પણ સ્વીકાર કરી શકતી નથી, તેવો શા સાર લેતા હશે તે વિચારણીય છે.

(અપૂર્ણ.)

ભાતિલાલ ત્રિ. દલાલ.

અશક્તાશ્રમ.

પીપંગ પાન ખરનાં, દસતી કુંપણીઆં,
અમલીતી તમ વીતશે, ખીરી આપુડીઆં.

(ડાહ્યાભાઈ)

વધુનો અશ્વખાં સમાવેશ થાય એવી જીવનનો દોર ૩૫ હજારતોમાંની આપણુ કહેવતજ છે. શિશિરઋતુમાં પીપળાનાં પાકાં પોળાં જુદાં થએલાં પાતોને ખરી જતાં નવખીલેલી લગની જીવાન કુંપણો તેનો ઉપહાસ કરવા મંડી, તે જોઈ તેઓ બોલ્યાં કે આપુ અધીરી ન થા ! અમને વીત્યું તે સમય તમારો પણ આવશે. યાશેપકે રખે અધુરે કે હરહરતે ક્વાચિત્ અગદાઈ મરશે. આ સરળ જણાતી વાત ઉપર અતિ વિચાર કરશો. તો જણાશે તો એજ વસ્તુ સ્થિતિ આપણી પણ છે. લક્ષ્મીથી ઉન્નત થએલાં અશ્રીમન્તપ્રતિ નીચી નજરથી જોતાં, લાગમાં આવે તો આડ છેડ કરવા, અરે રસ્તામાં રખાતો અપંગ લિખારી કાં આ-શાથી યાચના કરવા જાય તો કટુવચનો કહેતાં અરે આખરે હાત મારતાં પણ લજવાતા નથી ઉલટા અપંગપર કરેલા પ્રહારથી ખુશ થતા માલુમ પડે છે, તથા હાજીદા બહુનારાં લેભાયુ મિત્રો તેની મોટાં આગળ પ્રસંસા કરે છે જેથી મદલસહ અખાત્રમાં કરેલી કુસ્તી કરતાં પણ વધારે પ્રજળ જીત મેળવી હોય, તેમ આતન્દ માને છે. આ ખરેખર શોચનીય છે. શ્રીમન્તોને તેના ઉપર લક્ષ્મીજી શા કારણે પ્રસન્ન થયાં છે તેની કાંઈ પણ ઝાંખી થતી હોય, એવું આમાં દૃષ્ટાન્તો જોતાં અમને જણાયું નથી ! લક્ષ્મી અંચળ છે. અપાં ધર્મ લાંજ લક્ષ્મી વસે છે ઉલટા અપંગ દુઃખી નિરાધારોને જોઈ કહેવા નિકળે છે કે પ્રભુએ એમના પૂર્વ કૃત્યો બોગવતને માટે એમને દુઃખ આપ્યું છે, તો તેમાં અમારે આડે શાસાઈ આવવું, પરંતુ એ તેમની બૂલ છે. પ્રભુની પ્રેરણા “એક પન્થને દો કાજ ” જેવી છે. પૂર્વ કૃત્યોનાં બોગવત સાથે લક્ષ્મીના કૃપાપાત્રને પોતાના અંચળે માર્ગ સૂઝે, અથવા પોતાના પૂર્વના કેટલાક સુ કૃત્યને લીધે સારી સ્થિતિ પ્રાપ્ત થઈ છે તેથી ઉત્તરોત્તર ઉચ્ચ સ્થિતિએ પહોંચવાનું સાધન મળી આવે, ઉભય બંને કારણોને લઈને જ વિશ્વમાં સારી નજળી સ્થિતિમાં માણસોને મૂક્યાં છે. નાનિરશુદ્ધ અને ઔરજગેય જેવાં દિનંદપતિ બાદશાહો પોતાના ખરચ રાજ્યમાંથી ન લઈ ખારવી રીતે સંપાદન કરી ચંચાવતા, એવું કારણ એમને લક્ષ્મીની અનિત્યતાની જાણ હતી એજ છે.

હવે દાન આપવાના, પેતાના પ્રાર્થીભૂત દ્રવ્યમાંથી સૂઝે વાપરવાના દ્રવ્યોને આપવાના અનેક અનેક રસ્તા છે. પરંતુ તેઓમાં નીચી શ્રેણી કહીશું તો એજ કે રખડતા-સાધન દીન, અશકન-અપંગ નિરાધારને આપેતું દાન છે. જ્યાં સુધી એવા મનુષ્ય જોઇને ક્યાની લાગણી રજીરશે નહિ, જ્યાં સુધી તેમના તરફ પોતાની જાત પ્રેરાશે નહિ; જ્યાં સુધી પોતાના હાથને તેના તરફ લખાવવા ઝઘાસા થશે નહિ, ત્યાં સુધી પોતાના ઉદયની—સુગતિની આશા રાખવી વ્યર્થ છે, અર્થાત્ ત્યાં સુધી પરમપદ પામવાની અભિલાષો શક્યગતજ લેખ.શે. ખા. બા. અરદેશર કોટવાળની વાડી-સમપુરા—સુરતમાં સ્થાપવામાં આવેલું અશકતાશ્રમ જેમાં અધ, પંશુ, તથા દુઃસહ વ્યાધિના ભોક્તા થએલ જનોને આશ્રય આપેલ છે, તે તરફ અમો શ્રીમન્ત સજ્જનોને ધ્યાન ખેંચીએ છીએ. એક દાન રાગર્ષિ જર્ણુ દરિ કહે છે તેમ ગુપ્ત દાન છે તો આખરે અમારે એવા દાનૈશ્વરીએને એટલુંજ કહેવાનું છે કે:—

કૌર્ભિ પાલય દુઃખિતે કુરુદયોમતત્સતાં ચોષિત ॥મર્વદરિ ।

અર્થ:—દુઃખિનો ઉપર દયા કરવું, અને કીર્તિનું પાલન કરવું એજ સજ્જનોનાં લક્ષણ છે.

તત્રી.

“સતી ચરિત ચમત્કાર.”

કિંવા

પતિવ્રત ધારિણી સી શૂં ન કરી શકે ?

લેખક:—રા. રા. છોટલાઈ હાજલાઈ દેશાધ—“શારદા-વિહાર”—મુરત.

[ગાંધી ૪૯ ૧૬૪ થી ૧૭૧]

સાસુ તથા શ્વસુરની આજ્ઞા મળવાંથી રાજ થતી થતી સાવિત્રી પતિ સાથે વનમાં પ્રયાણ કરવા લાગે. જો કે તેનું અન્તર તો દુઃખથી વિદીલું હતું. વિપુલેશાણ સાવિત્રી મયૂરથી બરેલા રમણીય અનેક ચિચિત દરમ સુકા અરણ્યને નિહાળવા લાગે. સત્યવાન સાવિત્રીને મીઠાં ચાંદોથી કહેવા લાગે કે હે પ્રિયે ! જો આ નદીએ કેવી નિર્મળ જળ સુકા વહી રહી છે. આ સ્વદર પર્વતોની ઉપર દષ્ટિ કેક ! જો તો ખરી ! પર્વતોની ઉપર રહેલાં જ્યોત્સ્નાં પુષ્પવાન છે ! પરંતુ આજે આ સર્વ વાનમા સાવિત્રીજીને ખાલફૂલ રસ પડતો હતો નહિ. તે તેના પનિદેવના મરણ ચિન્તનના

વિચારમાંજ નિમગ્ન હતી. નારદ મહર્ષિના વચનને રમરતી ક્રોમક્ર ચાલથી ચાલતી હતી પરંતુ તેના હૃદયમાં એક મહાન્ સંશયને રથાન મળ્યું હતું, અર્થાત્ તે પતિ મૃત્યુની પ્રતીક્ષા કરી રહી હતી.

કેટલોક માગે કાપી આહાર માટે પાનમાં ફળો વીંધ્યા, તથા કુદાડી લઇ સત્યવાન કાષ્ટ કાપવા લાગ્યો, લાકડાં કાપતાં કાપતાં સત્યવાન ને પરીનો તથા મૂર્ચ્છા આવી મઘ તથા માથામાં કાંઈ પીડા થવા લાગી. અતિ તિવ્ર વેદના દુઃસહ થવાથી પરિશ્રમથી થકી આકુળ બાકુળ થતો સાવિત્રી સમીપ આવી કહેવા લાગ્યો કે આવશ્યકતાનુસાર થોડું ખોલવા વાળી સાવિત્રી ! કાષ્ટ કાપતાં કાપતાં મારા માથામાં દુઃસહ પીડા થવા લાગી છે, મારું અંગ આકુળ મઘ રહ્યું છે, હૃદય ફાટી જાય છે. મારું શિર મૂળોથી વિઘાઠ મળ્યું છે એથી ધલરાઈ હું જરા આરામ લેવા ચાહું છું, દેવિ ! અસારે મારામાં ઉભા રહેવાની સુધા સ્થિતિ નથી. સાવિત્રી તૂર્ત આસનથી ઉઠી પતિનું માથું પોતાના બોળામાં મૂકી ગૃધિની પર બસી પતિને શયન કરાવ્યું. અને નારદજીએ કહેલાં સત્યવાનના મૃત્યુનો સમય, ક્ષણ વગેરે રમરણ કરવા લાગી. મૃત્યુક્ષણ આવતાં રકત-વસ્ત્ર ધારણ કરેલો, બંધ મસ્તકવાળો, પ્રચંડ શરીરી, કાળા વણનો, લાલ નેત્રવાળો. હાથમાં પાશ (ફાંસી) લઇ ઉભેલો સર્વ સમાન તેજ-સ્વી પુરુષ સત્યવાનની પાસે ટક ટક જોતો ઉભેલો જોયો એને જોઇ સાવિત્રીજી પતિનું મસ્તક ધીમેથી જમીન પર મૂકી જલદીથી ઉઠી સક્રમ્ય હૃદયે દુઃખિત થઇ દાઘ નેડી કહેવા લાગી કે હું તમને દેવ જાણું છું કારણ કે તમારું શરીર મનુષ્ય સમાન નથી. હે દેવેશ ! સસ કહો તમે કોણ છો ? અને અત્ર રહી શું કરવા ધારો છો ?

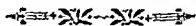
યમરાજ (પ્રત્યુત્તરમાં બોલ્યા):—હે સાવિત્રી ! તું પતિમત્તા તથા તપસ્વિની છે. એથી હે સુન્દરિ ! હું કહું છું કે મને તું યમરાજ જાણ ! આ રાજપુત્ર તારા પતિ સત્યવાન ક્ષીણ આયુ છે, આ તેના મરણની ધડી છે, જેથી એના પ્રાણને બાધી લઈ જવાને આગ્યો છું એ મારો અભિપ્રાય છે.

સાવિત્રી.—હે ભગવાન ! મેં સર્જાવ્યું છે કે મનુષ્યોને લેવા માટે તમારાં દૂત આવે છે, તો હું પૂછું છું, કે હે પ્રભે ! આજ અત્રે તમે જાતે કેમ આવ્યા છો ?

(આ વર્તમાપ સાંમળી સદજ સંકા થાય છે કે આજ વિશ્વ રીતિ જોતાં પતિનું મરણ થતું જાણી સાધારણ સ્ત્રીઓને પેટે સાવિત્રી રોવા તથા માથું કુટવા કેમ ન મંડી ? સમાધાનમાં એટલુંજ કે તપોબલ, તથા ધર્મેણજો મહિમા ! સાવિત્રીના હૃદયમાં પતિમત્ત ધર્મનો પ્રભાવ એટલો બધો પ્રજ્વલિત હતો કે જાતે અચલ રહી ત્રિલોકને ડાલાવો શકે એવા મહા ભાગ અને રોવા કૃતવાથી શું લાભ ?)

સાવિત્રીનું ઉક્ત વચન સંધી યમરાજ પ્રસન્ન થઇ પોતાના યથાર્થ સર્વ અભિપ્રાય કહેવા લાગ્યા, કે હે સાવિત્રી ! આ ધર્મમા, રૂપવાન પરમવિદ્વાન, સત્યવાનને દૂતો લઈ જવા મોગ્ય નહિ જાણી એને હું પોતેજ લેવા આગ્યો છું.

તદનંતર યમરાજે સસવાનના પ્રાણને પાચથી બાંધી સ્વપ્ન કરી અચૂંટ માત્ર પુરવને વક્ષ પૂરક ખેંચી લીધો. સસવાનનું શરીર, પ્રજ્વ-શ્વસ, શોભા અને ચેષ્ટા રહિત થઇ ગયું તેની ચૂતદેહ લખંકર દેખાવા લાગી. યમરાજ અચૂંટ માત્ર પુરવને પાચથી બાંધી દક્ષિણ દિશા તરફ ચાલવા લાગ્યો, એ જોઇ ધનપરાયણ મદાલાભા પતિવ્રતા કુઃખ નિમગ્ન દીન સાચિનીજ પણ તેની પાછળ પાછળ ચાલવા લાગ્યા. [અપૂર્ણ-શોખમયે]

અપૂર્ણ કુળવણીના અયોગ્ય દંભ.

ગાંઝલ.

દશા ચિત્રો લુચો ભાળી, ઉછળતાં હાલ મિત્રોની,
અનીતિ અરૂપ બુદ્ધિએ જણાએ ઉલટી જેની;
ખરા શિક્ષક તણું શિક્ષણ ધરે મદમત્ત ના ઉરમાં,
અભાગી થાય છે પોતે ફસાઈ હુટ છ'દોમાં; ૧
ધરે લવલેશ ના શંકા, ન વા લગ્ન તણા પડદો,
ગણી સર્વજ્ઞ પોતાને રહે તે સર્વથી અજગો;
મુલો અભયુદયેચ્છુઓ । કહું વાતો અનુભવની,
ધરી સૌ હંસની વૃત્તિ હમા ચાહું છું દોષોની; ૨
જણાયે બાળ બહુ હમણા અનીતિ નિત્યઆચરતા,
તણ નીતિ કરી લૂચા ઠગારથી ઉદર ભરતા;
મૂકી વિવેકને બાળુ તિળા શબ્દોજ ઉચરતા;
ગણીને તુરંત ખીમને સ્વીયાદગ્નરથી વિચરતા. ૩
નથી કંઈ મૂંઝવે પેસાતું ઉડાવે નીર તે બહી,
ધરી મન મોટી ગાશાઓ કરે ધન બાપનું પાણી;
રખેને શેફમાં ખામી જણાય ન સ્ટીક લીધાથો,
કરે છે ઠાકની વૃદ્ધિ તણ દઈ અન્યની ભીતિ. ૪
ચલાવી ખૂટને સ્ટેડીંગ હુંદી વચમાં ધરે ચરમા,
સને નેફ્ટાઈ કોલરને દિશે છે તોર સૌ વસમા;
વિના ધરીયાળ ના ચાલે ધરીમાં થાએ આળ છે,
અછોડા ગોડડ સિંધવરના જુલાયે કોટ બકીટે. ૫
સમારી કેશ કરે છે બેશ લગાડી તેલ અત્તરથી,

મુકે છે કેપ ઉચેથી ન વિખરે વાળ મુકિતથી;
ધરીને શિરપર છત્તર અને છે વીર વિના ધીરનો;
ધસથી પામ મુકીઅધાર વિચરતો વીર વિના હીરનો.
તણને સંપ જ્ઞાતિમાં કુસંપે મોજ માણે છે,
“કુસંપે જમ્ય હોયે ના” ન એવું ધારતા ઉરે;
ગણે ના માત પિતાને જણાયે ઝોલીયાં તે તે
કહે કંઈ શીખની વાતો જકે છટનોન એ પોતે;

૬

૭

નિવૃત્તિ વાસ
વડોલી. }

ખંડુભાઈ બી. નાયક

સાહ્યાર સ્વીકાર-સમાલોચન.

જાણુસ:—(દિ-દી માસિક પત્ર) સંપાદક:—શ્રીયુત ગોપાલરામ (મહામર—(ગાજપુર)
E. I. R.) નિવાસી તરફથી માર્યનો અંક મળ્યો, જેનો સાહ્યાર સ્વીકાર કરીએ છીએ.
છીએ. અંગ્રેજ Union Jack ની માફક ડિટેક્ટીવ વાતો દર માસે નિયમિત પ્રકટ થાય
છે. અમને મળેલા અંકની કયા આગળથી આગતી આવેલી હોય અપૂર્ણ છે. વાર્ષિક લગભગ
જમ ૩૦ ર, ૫૫ ૪૮.

મહાજ્યોતિ:—આ માસિકનું પ્રકાશન-૨, ડિરેક્ટ ૪ તેના નિમાયક શાં હિમ્મતલાલ
મજવલેલ વીમાચાળા. નં. ૨૬૩૬, ટંકશાળ સામે ખલુરીની પોળ—અમદાવાદ
તરફથી મળ્યું. માસિકમાં લેખોનો ધણો ભાગ મુખ્યસિદ્ધ લેખક શ્રીમાન ન. પુ. સંઘવીને
છે. આધ્યાત્મિક વિષયોને ચર્ચા આ માસિક છાવનું એવ સાપવાને બેસક ઉપયોગી
થઈ પડે તેમ છે. વાર્ષિક લગભગ ૩૦ ર) ૫૫ ૩૨

અનાવિસ હિતેશ્વર:—અનાવિસ જ્ઞાતિની ઉત્તતિ અર્થે પ્રસિદ્ધ થતું માસિકપત્ર
તેમના તંત્રી રા. દોશ્વતરાય રતનજી દેસાઈ ખેતીવાડી-મેનરો-ગીરગામ નં. ૪ તરફથી વર્ષ
૧૬ના અંક ૧-૨ મળ્યા જે સાહ્યાર સ્વીકારતાં અનાવિસ જ્ઞાતિનો અમર્યુદય ઇચ્છનાર આ
માસિકને અનાવિસેએ આવકાર આપવો જોઈએ. વાર્ષિક લગભગ ૩૦ ૧૧

મનુસ્મૃતિ:—સંસ્કૃત મૂળ સદ ગુજરાતીમાં સરળ અનુવાદ મુંબઈ પ્રદેશ આયર્ પ્રતિ-
નિધિ સંજાના ઉપદેશક પ. મણિરાંકર પ્રાણરાંકર શર્મા પામે કરાવેલું તેના પ્રકાશક
પાં નારણલાલ કૃષ્ણલાલ મુખ. મુ. નાવલી. તા. આલુદ તરફથી અભિપ્રાયાર્થે મળ્યું. ૩૦
૧૧ની કીમતમાં પાકું પૂકું-૫૫ સંખ્યા ૬+૭૪+૦૨નું મૂળ સદ સરળ અર્થ આપતું
આ પુસ્તક સર્વ વર્ગને સમકુળ યોગ્ય છે.

હિન્દી શેઠીઆઓ અને કેપ્ટન રકૌટ.

આપણો શીમન નાણુક વર્ગ પોતાના પુત્ર પુત્રીઓને જરાપણ ટાંક તકે ન લાગી જાય, તેની સંભાળ લેવા માટે ધણાં ધનનો વ્યય કરે છે. અત્રાત “એન્ટ્રાટિક” મહા-સાગરને નાકે જઇને દક્ષિણ મુવરાળો જમિની કોથ કરતાં યરીરે મરણ પામેલા, પરન્તુ યશે અમર થએલા કેપ્ટન રકૌટનાં મરણ સમયના ઉદ્ધારનો અભ્યાસ એ નાણુક શેઠીએ કરવો ઘટે છે. કેપ્ટન રકૌટ જ્યારે મુસાફરીએ ઉપડ્યો, ત્યારે તે પોતાના તરતના જન્મેલા પુત્રને પોતાની પાછળ મૂકી ગયો હતો. મરનાં મરનાં કેપ્ટને પોતાની સ્ત્રીને જે સન્દેશ કહેવડાવ્યો છે, તે એ હતો કે “તેને બહાર જતાવો, તેને ખુશી દરામાં રાખો !” મારનર રકૌટ હવે ચાર વર્ષનો છે. ઇંગ્લંડ જેવા સીત દેશમાં પણ તેને રોજ ચર માસનો હતો. ત્યારથી ઠંડે પાણીથી સ્નાન કરાવવામાં આવે છે. વળી તે સારી રીતે તરતાં કીળી ગયો છે. તે વળી એક કદો વનસ્પત્યાદ્યારી છે ! તેણે માંસનો સ્વાદ કદી પચ્છ લીધો નથી. તે કદાપિ ટોપી કે મોજાં તો નુ ! પણ જોડા પણ પહેરે નથી ! અને દમચા તેના હાથ પગ ઉપાડાજ રહે છે. માત્ર ધણુનું એક વસ્ત્ર જ ડોકથી અર્ધે સુધીના પન દાંતવા પહેરે છે ગુરકુલની આવીજ આદર્શ છંદગી પ્રાચીન કાળમાં હતી, જે પુત્રને વીર બનાવવો હોય તો નખ શિખ પર્થ-ન્ત આમડાં અને ઉત્તી તેમને મટી ન લેતાં જોઈએ.

સાથ.

દશ પુસ્તકો ૨૬૮ ૨. ૨) માં

“વિજ્ઞાન અને હુન્નર” સચિત્ર માસિકતા આદક થનારનેજ મળે છે.

વિષયો:—શુદ્ધપોષીય, સાત્રુ, ગીટ, ખેત્ર, ખેતીવાડી, સરીરચાત્ર, રંગના ઝાપટા વિગતો ઇત્યાદિ.

અખો:—પ્રોફ લક્ષ્મીચન્દ M. A., M. Sc., F. C. S. (London) A. M. S. T. કલકત્તા-૧૩૬૨.

ક્રનામ:—જે પ્રાદક લાવનારને ર. ૧) ધનામ મળશે.

અશકતાશ્રમની પહોંચ.

અશકતાશ્રમ— આ. બા. અરદેશર કાટવાડની વાડી—રામપુરા—સુરત.

મહેરબાન “ સત્સંગ ” પત્રના અધિપતિ સાહેબ.

નમ્રતાપૂર્વક સવામ સાથે વિદ્યાર્પિત જે સદરહુ આશ્રમમાં ઉપદેશક આશાશ્રમ ઉમીઆશંકર માનકુન નીચે મુજબની મદદ દેશદાશ્રમ વીરપુરગોળે મોકલવા કૃપા કરી, તે આ. સેક્રેટરી ડૉ. ડી. જે. એફ. એફ. રામ ધણા માન તથા આભારસદ્ રવીંદર છે.

૦-૮-૦ સરેઆ બુખબુદાસ ભગવતદાસ કેળાપીટ

૨-૦-૦ ચોકામજરના પાત્રા તંમાકુના વા-
રામથી હા. કાશીદાસ લાલભાઈ

૦-૮-૦ નાનપરાના કણીઆની પંચ તરફથી
હા રતનલાલ પુલચંદ

૧-૦-૦ નાનપરાના ગાંધીની પંચ તરફથી
હા. નગીનદાસ નરોત્તમદાસ

૫૦-૦-૦ શેઠ મગનભાઈ પુરષોત્તમદાસ દ-
રીપુરા હા. સોભાગચંદ નગીનચંદ

૦-૮-૦ જેશંકર દલપતરામ પડયા

૫-૦-૦ શેઠ બીજાબુખબુદાસ ચુગુદાસ
નાણાવટ હનમાનની પોળ

૧-૦-૦ મહુમ્ શેઠ ચંદુલાલ નાનાભઝના
પુન્યાથે હા બીજાબુખબુદાસ

૧-૦-૦ નવસારી બજારના કાપડીઆની
પંચ તરફથી

૧૦-૦-૦ મહેરબાન એમ્. એસ. અડવાણી
સાહેબ. માસિક મદદના

૨-૦-૦ મીરસીસ અડવાણી સાહેબ. માસિક
મદદના.

૨૦૦-૦-૦ આનબહાદુર બી. ડી. પટેલ-મુ-
બાઈ (મીડીંગ ફૂડ ખાને)

૨૧-૦-૦ શેઠ કાવસજી જંગોશ તરફથી
ઉધરાણાના મુખર્જના

૫-૮-૦ શેઠ કાવસજી સુનાવાળા તરફથી

૩-૦-૦ શેઠ રતનજી શેરબજી બોદાણ

૦-૮-૦ સોની મંજારામ પ્રાણીવન
ગોદાવાડી

૦-૮-૦ શેઠ એલસજી બરબોરજી હન

૩-૦-૦ શેઠ દેરાબજી માણેકજીના હોક-
રાઓ તરફથી-બોદાણ

૧-૦-૦ શેઠ પાલનજી બરબોરજી, અણેબજા

૨-૦-૦ નસરવાનજી રતનજી વરીઆવના
બોદાણ

૧-૦-૦ રૂતમજી ધનજીભઈ

૧-૦-૦ શેઠ હોરમસજી સેરાબજી વીદાલા

૧-૦-૦ શેઠ રૂતમજી પેસ્તનજી બોદાણ

૭ ૧૨-૬ પરચુરજી

૩૨-૦-૪-૬ અનાજ વિગેરે પરચુરજી સામાન
મેસરે એમ્. એમ્. અધસંની કું

બસનપોરી બાગેળ તેલ મળુ ૧, તથા થી
મળુ ૧૧૧ ૮૧

શેઠ પ્રેમચંદ પાનાચંદ કેળાપીટ

જુવાર મળુ ૧૧

શેઠ નવલચંદ સનરાજી કેળાપીટ

જુવાર મળુ ૧૧

શેઠ ચંજારામ દગદાસ ભરતીયા કુપ

મળુ ૧૧

માદારાજ જેઠાણ મંજારામ મેતાનક-

ળીઆ ચોખા મળુ ૧૧

ધડે ૧ ૦

દાળ ૧ ૦

શેઠ મજાબુખબુદાસ ચુગુદાસ હનુમા-

નની પોળ

ધડે મળુ ૧૦

ચોખા મળુ ૫

દાળ મળુ ૩

જમણુ-દા. ૧૫૦૦ સ મંજારાસ પોર-

વાડ વાણીઆ દે શાહપોર.

અશકતેને ફાગજી વદ બીજને દીવસે

લાકુને લીલરાવું. હા-બુખબુદાસ જેઠીસનદાસ

ખાંડવાળા

કામિની અને કાંચન.

લખનાર,

છગનલાલ નારાયણલાલ મેશ્રી.

“ નંદનનનો નારા, શૃલક્ષ્મી, ઇન્દુકમારી, રકતુ રતન ” ઇ ના કર્તા.

શ્રીમદ્ રામકૃષ્ણ પરમહંસના તત્ત્વપૂર્ણ ઉપદેશોને આધારે લખાયેલી બોધદાયક સાસારિક નવલકથા જેમાં કામિની અને કાંચનનો લોભ, હાલની અર્થદગ્ધ ઠેળવણી, અને ધર્મ નીતિપર અસરકારક રીતે વિવેચન કરવામા આનું છે આ નવલકથાની વસ્તુ સકલના એટલી જાણી બોધક અને મનોરંજક છે કે તેને એકવાર વાચવા લીધા પછી પૂરી કર્યા વિના નીચે મુકવી ગમતી નથી વર્તમાન પત્રોએ તેમજ વિદ્વાનોએ એને માટે ઉત્તમ અભિપ્રાયો આપ્યા છે એટલુંજ નહીં પણ એનું અન્ય ભાષામા ભાષાન્તર કરવાને માટે તે તે ભાષાના વિદ્વાનોએ એના કર્તા પાસેથી પરવાનગી માગી છે, એજ એના ઉત્તમપણાની સાબિતી છે. મૂલ્ય કલેશ બાર્નર્ડીઝ રૂ. ૧૫ પેપર કવર રૂ. ૧) ૮૦ ખંડ બુલ્ડ.

સુબર્ષ, અમદાવાદ, વડોદરા, વિગેરે શહેરોના જાણીતા બુકસેલરો પાસેથી તથા સુરતમા આ પુસ્તક નીચેના ઠેકાણેથી મળી શકશે

દલપતરામ ઠાકોરરામ ભટ્ટ.

તાંની "સત્સંગ"

સેતાનશીઆ-સુરત.

અતિ સસ્તુ સાહિત્ય ! વાંચનનો અપૂર્વ ભંડાર !
વાર્ષિક મૂલ્ય રૂ. બેમાં મેળા કદન? ૧૬૦૦ પ્રજા નીતિક્ષમવધક નવલકથાઓ!

સસ્તી વાર્તામાળા

આજેજ માહુક થાઓ, વચિતા હૃદય પ્રદલિત થઈ ચાલુ વર્ષમા નીચેની ઉત્તમ નવલકથાઓ મળશે.

૧ પ્રમાદધનની પ્રભુતા અથવા સગરવતીચંદ્રનો ઉપસહાર ("અનંદાતી"ની ભેટા 'પાણીપત્તુ મુદ' ઇ ના લેખક સાહ્યર શ્રી ધીરજીભાઈ ન દેસાઈ કર્તા) અતિ ઉત્કૃષ્ટ પ્રજા ૪૦૦ ર રાજપૂત કથાકુજ (એનિ વાર્તાઓ) ૩ આપાંગવ-મેવાદનો મુર્ચ્છા, ૪. આદેશાહી કથાકુજ (એનિ વાર્તાઓ) એ ઉપરાંત ૫ મહારાણા મતાપેસિદ્ધ મેરે ઉત્તમ નવલકથાઓ મળશે.

લેવાજમ —કાયા બળ મજબૂત પૂડાના રૂ. ૨ પાકા પૂડાના રૂ. ૩ રૂ. ૧. ૫૦ અર્થ એક આનો વધુ) પોન્ટેજ સાથે, આફિકાના આદમીએ કાંચા પુડાના રૂ. ૨-૨૦-૦ તથા પાકા પુડાના રૂ. ૪-૦-૦ નો પેન્ટલ એક મોકલશે. ફેક્ટ સ્થળે પરમાર્થી એજ ટા બેઈએ છે

સુરતમાં—૨૧ રા શાંત રંગીલદાસ કાસીદાસ જનરલ મર્ચન્ટ-જ્વાનપુરી બાગર્જ એ ઠેકાણેથી મળશે

મહાલાલ ઇ રામચંદ્ર મેળેતા,—મેરેજર ભારતચંદ-પુણમ નં ૧૩.

આ પત્રમાં જાહેર ખબર માટે
સ પૃષ્ઠ રોકવામાં આવનાર છે, તે
તરફ ધ્યાનમાં આવનાર છે, તે
વામાં આવે છે તેમને તાકીદથી જાણ
નક્કી કરી જાહેર ખબર આપવાની
જવાબદારી કરવામાં આવે છે કારણ
કેટલીક ખાસ માગણીને લીધે આ
ચોક્કસ કરેલી હોવાથી પાછળથી નિરાશ
થવું પડશે.

લાવ માટે પત્રથી યા રૂબરૂમાં
મળી ખુલાસો કરો.

“સત્સંગ” એજિસ્ટ્રિસ

સેતાન કળીઆ—સુરત.

ડૉ. ખાટલીવાળાની રામખાણ

દવાઓ.

૧ દરેક જાતના તાવ માટે “એમ્બુ
ફ્યુર” અને “એમ્બુપીલ્સ” આપનાર છે
૨ “દરૂંજનો મેલમ” એક સ્વિસમાં
દરાજ, ખુબી અને કોડ મટાડે છે કિ ૪
આના

૩ “કોલોરો” ઉચ્ચ, બુલાખ અને
કેલિરાનાં જંતુને નાશ કરે છે કિ, રૂ. ૩

૪ “હેરટોન” સહેલ બાતને કાળા
દરી ધડપણમાં જુવાની બતાવે છે કિ રૂ. ૩

૫ “અખરીલી રાનીક પિલ્સ”
ચરીર સચકત બનાવવાનો રામખાણ છેલાજ
રૂ. ૪

૬ “કાંતલુ મજન” કાતને મજ
લુત કરનાર સુગંધી મજન કિંબાના ૮ તથા ૧
આ દવાઓ દરેક બગરોમાં મળે છે નહિ તો
લખો—ડૉ. ખાટલીવાળા મુંબઈ-વરલી કાદર

ચમત્કાર ત્યાંજ નમત્કાર

જ્યોતિષ તત્વસાર અને લવિષ્ય રૂળ રૂપેણ

જન્મની સાલ માસ તિથિ વાર અને
કાળ (કલાક) ઉપરથી જન્મોત્તિ, દપકા વર્ષ રૂળ
વગેરે નવરવર આકાશની મરજી મુજબ વાચકોસર
બનાવી આપનાર તથા તાત્કાલિક પ્રશ્ન ઉપરથી
પ્રશ્નોત્તિ (જન્મોત્તિના જેવીજ) વર્તમાનથી તે
લવિષ્યકાળ સાથે બનાવી આપી જી હગીનો
વતરિા કરી દરેક પ્રશ્નના ખુલાસા સાથે નિવાર
કરી આપનાર તથા મનમો પારેલો પ્રશ્ન રૂપે
રૂપે વગર શીજે આકાશની ખાતરી મુજબ નિવાર

સવારે ૯ થી ૧૨ સંજે ૧ થી ૫ વગેરે નિર્જન
માટે રૂપે મળે અગર એકલા મળે નહિ રીકીટ
બીડી પ્રાપ્તથીજ મળે

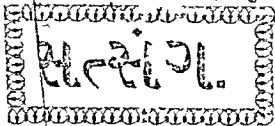
જ્યોતિષી રેવાશંકર લવાનીશંકર
ખાપરીઆ શેરી—સુરત

REGISTERED No. 910.

આ પત્ર સુરત ખપાટીયા ચક્ષુપર આવેલા છુ જ ના “ધી સુરત લેન પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ” માં દલપંડરામ
શરણરામ શહે બાપી સુરત સેતાનકળીઆ આવેલી સેતાની એજિસ્ટ્રિસમાંથી પ્રસિદ્ધ કર્વે.

“દુર્વ્યસન નિરૂપે હંચકયા પ્રખેદર અને નીતિવર્તક મંદજ” મુરત.
 ૬૨ માસની પૂર્વમાં તથા અમાર સ્થાન પ્રકર થતું પાસિકપન

વર્ષ ૫ મું	૧૫-૧ જુનિ મા. ૧૯૪૫ સં. ૧૯૬૦. (અંક ૧૬ મા.)	
Abstinence	Mercy	Morality

માર્સયમૂતાના ગાય રાવં મુસાવદા ।

પ્રાણી આચર્ય

મદ્ય દારૂ

સંક.

કાવ્ય શાન્દેન કાલે ગચ્છતિ પીમતામ્ ।

વ્યસનેન હં ગામ્ નિદ્રયા કલ્હેન ચ ॥

તન્ત્રી અને પ્રવ દલપતરામ ઠાકોરરામ મદ્ય.

સેતાનકલીઆ-મુરત.

તા ૧૦ મીડ અને ૧૯૧૪ ને શુકવાર.

વા ૬ ૧૧૪૫ અંક ૬૭) આજ્ય થે હજાનુધા- પોષ્ટ- ના

સત્સંગ-વિષયવૈલ.

(વિષય-વિભાગ.)

(લેખક)

(પૃષ્ઠ)

૧ કિર્તન.

૧ રામ નામ ધન લૂટ, દા. એ તારાપોરાસા -૧૮૫

૨ નાદાન મનમિત્રને ઠપકો. મ. જ પુરાણી -૧૮૬

૩ પત્નીનું મરણ અને પતિનો શોક ! દા. મ. પરીખ -૧૮૬

દુર્વ્યમન-નિષેધ.

૧ જ્ઞાન જ્ઞાનુભવ નાટિકા. એ. દા. ગોધ. ૧૮૭-૧૮૮

૨ મધપાનથી શું થાય છે ? મ. હાકેદાની

એમ, એ, એ એલ. બી. ૧૮૮-૧૯૦

જીવ દયા-પ્રબોધ.

૧ શું પ્રાચીને આપી ગોલમુક હતા ? ગા. નિ. દલોલ. બી. જોલ એલ. બી. ૧૯૦-૧૯૩

૨ "અધર્મી-વિલાપ" તંત્રી ૧૯૩-૧૯૪

૩ અશક્તાધમ. તંત્રી ૧૯૪-૧૯૫

નીતિ-સદ્બોધ.

૧ "સતીચરિત અમન્કાર." એ. દાયાળ. ૧૯૧-૧૯૨

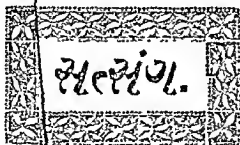
૨ શેવા કુટવાથી થતા બેહુક ફાયદા અંદ્ર શર્મા. ૧૯૮-૨૦૦

સામાજ સ્વીકાર-સમાલોચન. ત. -૨૦૦

ખસો રૂપીઆમાં અન્નદાન પૈ અમર નામ.

દાનવીર સજ્જનો અનાયોની પ્રાણ રક્ષવા આપના વરહ હસ્તને આ આધમ તરફ લંબાવવા કૃપા કરશે " અન્ન અન્નદાન અને સાથે અમર નામ ! ! જે દયાળુ હાત તરફથી એકી તૃણ ૨૦૦ ખસો દાનમાં મળશે, તે રક્ષા અનામર રાખી તેના બચાવમાંથી વરને હાતાની મરણ પ્રભાવે કરાવેલા એક દિવસે આધમના અનાયોને ૧૧ મરણમાં અન્નદાન આપવામાં આવશે. અને તે દાનના નામની આરંભની કરાવી જોશીસમા જોડી અમર નામ પણ કરવામાં આવશે. શું દાનવીર દાનાઓ માગ ૩૬૫ નહીં મળે ? જરૂર મળશે. દયા લવી લખો-

અરંદ અનાથ આશ્રમ-નડીયાદ

વર્ષ પશુ. અંક ૧૭મા.

ચૈત્ર-પૂર્ણિમા.

[વિક્રમ સં. ૧૯૬૦]

“રામ નામ ધન લૂટ”

[દોહરા]

(૧)

પરધન, પરમુખ, પરપ્રિયા, એની તને ન છૂટ;
લાયક શું છે લુટલું ? રામનામ ધન લૂટ.

(૨)

પ્રભુનો પ્રેમ જગાડવા, મન મસ્તકે હુંજ પૂંડ;
મિથ્યા માયા દોહ નર, રામનામ ધન લૂટ.

(૩)

જૂઠી જગની, મોહિની, જૂઠી માયાકૂટ;
જૂઠાં જરજોળન ગણી, રામનામ ધન લૂટ.

(૪)

શું સામે છે લઈ જવું ? મન! ગાયાથી વડ;
સંગત પકડી સત્યની, રામનામ ધન લૂટ.

(૫)

જે પળનો બાબર છે, જેડપી છે ખૂટ;
નૈયત રાખી નેક બચ, રામનામ ધન લૂટ.

(૬)

સ્વારથિયાં છે, સૌ સમાં, છટકી જલસી છૂટ;
સાર નથી સંસારમાં, રામનામ ધન લૂટ.

દા. એ. તારાપોરવાલા.

નાદાન મનમિત્રને ઠપકો

(ઈસતન ધનકી—)

દે મન મિત્ર તું કેમ સુંઝાવે, શાણપણું તણને સતાવે.	દે મન.
મિત્ર સદા સત્સંગ સધાવે, તું નીચકું કયમ ને લગાવે.	દે મન.
મિત્ર મતિ સદમિત્રને આપે. તું અવળી મિત્ર કાંઉપજાવે.	દે મન.
મિત્ર દિવે સંકટમાં શાતા, તું કયમ ધીરજ કે છોડાવે.	દે મન.
મિત્ર રહે સધળે રચણ સંગે, તું હરિના ભજને કયમનાવે.	દે મન.
મિત્ર સદા અમૃત વરસાવે, તું તન તાપ કરીયમ તાવે.	દે મન.
મિત્ર જલો ઉન્નતિ ઉપજાવે, તું અવનતિમાં અથડાવે.	દે મન.
મિત્ર જહા છુડેલો તારે, તું દલદો ભવજે ડુબાવે.	દે મન.
૨ "અર્ધમી-વલો" ? થઈ લાગ્યો, કે કયમ તું સુખંતર ભાવે.	દે મન.
૩ અશક્તાશ્રમ.	૩ કોમાં, મુઠ મુકુંદ નાં મલકાવે.
મીતિ-સદ્ગોષ.	૧૭મી મગનલાલ જગન્નાથ.

૧ "સતીચરિત અમરકાર."

૨ રોવા કુટવાથી થતા બેહુલ કાયદા
સાક્ષર સ્વીકાર-સમાલોચન.

પંચના શોક!

તંત્ર

ખસો રૂપીઆમાં અન્નદાન ન સમજ કે ના પડે,

દાનવીર સજ્જનો અનાથોની પ્રાણ રક્ષા ન ધારી સૌ તજે,
આશ્રમ તરફ લાંબાવવા કૃપા કરશે "અન્નંદ મરણ નિત્યે સહે.
નામ ! ! જે કયાણ દાતા તરફથી એકી વળાંસુઆ સમ લખીને,
તે રક્ત અનામન રાખી તેના બ્યાજમાંથી નવી લાવીશુ કહે.
કસવેલા એક દિવસે આશ્રમના અનાથોને હા-બધું એ લાલ છે !
આવશે. અને તે દાતાના નામની આરસ પીણ કયાં હશે ?
અમર નામ પણ કરવામાં આવશે. શું આ પિયુ બળ્યું હોય ના-
મળે ? જરૂર મળશે. કયા લાવી લખો:- શોક દે કંસારમાં !

મંત્રી,

કાકરશી મકનલ પરીખ.

જ્ઞાન ભાનુદય નાટિકા.

ક્રિવા

પ્રપંચીઓના પ્રપંચ એજ એમની અધોગતિનો પન્થ.

લેખક:—રા. રા. હાટુભાઈ ફાટુભાઈ દગાધ—“શારદા-વિહાર”-મુરત.

[ગતાઃ ૫૪ ૧૭૩વી શેષ-(દ્વિતીય અંક-ચતુર્થ ગણાંક.)]

(સ્થાન-રાજા મોહની સભા)

(અહંકાર, દલાદિ સામન્ત બેસા છે તત્સમય કલિકાલ પ્રવેશ કરે છે)

કલિ—મહારાજ ! કાંઈ સાંભળ્યું ખરું ?

મોહ—ના, પણ વદનપર અસ્થિરતા શેની છવાયી છે ?

કલિ—કાચું કદિત યથ ગયું છે !

મોહ—એમ કેમ ?

કલિ—પ્રભોધાદિએ હરિહર દિને પોતાના પક્ષમાં એવી લીધા જણાય છે. (કમ્પિત હો) આ બસાદય પક્ષ ભ્રેષ્ઠ મારું હૃદય ધુલ રહ્યું છે !

અહંકાર—હરિહરાદિ એના પક્ષમાં પહેલ્યા એધો શું ? આપ મને આગા આપો, પછી જુઓ કે હું એકથો જમને સર્વતું પરિપતન કરી શકું કે નહિ ?

મોહ—તમે એકલા સર્વને શી રીતે છતી શકો ?

અહંકાર—આપ ! સાંભલો કોઈની પણ સદાપતા વિના એક અગ્નિ આખા સંસારને ભસ્મ કરી શકે છે. એધી સ્પષ્ટ થય છે કે પુરુષનું ખડન-મંડન એક સર અર્થાત્ તેજ છે.

દમસ્—ભાઈ ! આમ ઉદ્ધત યજ્ઞ ના બોલો ! વ્યન બહાર કાઢ્યા પહેલાં કંઈ વિચાર કરો ?

કલિ—દલ મહારાજ હીક કહે છે રાજનીતિમાં કહ્યું છે કે નિર્મલ મનુષ્ય પણ ભ્રેષ્ઠ પક્ષ સદિત હોય તે તેને ચત્રવીર પણ ન ઇતી શકે ! જુઓ, યથાપિ સિંહ બળવાન છે, પરંતુ પક્ષવાન-કિન્તુ બળહીન હરને મારી નષ્ટ શકે !

મોહ—તમે હીક કહ્યું વાર, પણ એતો કહો કે પ્રભોધાદિએ એમને પોતાના પક્ષમાં શી રીતે એવા લીધા.

કલિ—જ્ઞાનની અંતર્મતિ શક્તિથી તથા દયાના પ્રપત્નથી.

મોહ—તો હવે તેને માટે શા ઉપાયો મોજવા ભ્રેષ્ઠએ ?

કલિ—મહારાજ ! હરિહરાદિ સુર જલના વિરોધી અમુરો શ્રવણ માત્રથીજ આપણા પક્ષમાં આવેના જણો ! કે જેએ સમતંત્રજુમાંથી કેટલીએક વાર એમને પ્રતિનિવર્તન માટે દરજ તથા સત્તા સંદર્શને માટે લીંતિ ઉત્પન્ન કરાવેલ છે, તત્કારણ તેની યોગ્યતા કરવી વ્યર્થ છે હવે એઓના દગમાં માત્ર દયા એક બળવની છે. એથી મારી સમજમાં એવું આવે છે કે કોઈની ત્રિપતમાં

હિંસા દારા એનું હરણ કરાવવું જોઈએ. બસ ! પછી સર્વ કાર્ય સિદ્ધ થયાં જ જાણવાં. તેમજ એને છૂતો એટલે સર્વને છૂત્યા. વળી દયાના હરણથી એની માતા પણ અતિશય દુઃખી થશે, સાથે દયાની નાની બહેન શાન્તિ પણ ખેદ ખિન્ન થઈ જશે. એટલે મહારાજને અનાપાસેજ વિજય પ્રાપ્ત થશે.

મોહુઃ—અસત્યવતિ ! દાદની સ્ત્રી હિંસાને બેઠાવી લાવ !

અસત્યવતિઃ—જેવી આજ્ઞા.

(અસત્યવતિ જાય છે. સમયાન્તર જાળવણમાન વિકરાળ લાલ તથા પીળા રંગનો લાસ આપતાં ધુરંદરતાં નેત્રવાળી, એક હાથમાં ધર્મને નજી કરનારી તીક્ષ્ણ તરવાર તથા બીજા હાથમાં રક્તપાન કરવાને માટે ખખર સજનારી તથા ચારે દિશાએ દયાની ખોજ કરતી હિંસા સાથે પુનઃ પ્રવેશ કરે છે.)

મોહુઃ—આવો, શ્રીમતિ હિંસે ! આવો તથા જેટલી ત્વરાથી થઈ શકે તેટલી ત્વરાથી જઈ દયાનું હરણ કરી લાવો ! કે જેથી મારો પક્ષ નિર્જય થાય. ત્યાં સુધી દયા જીવતી હશે, ત્યાં સુધી અમને અમારી કુશળતાની શંકા છે ?

હિંસાઃ—જેવી આજ્ઞા, હું સ્વજાનથીજ દયાની વિરોધી છું; તેમાં વળી શ્રીમાનની આજ્ઞા ચલાવી કહેવાનું શું :

(બંધકર આગ્રી સમાન હિંસા મોહુરાજ પર કટાક્ષ દેંકતી દેંકતી અતિશય ક્રોધમય હરિણીની ખોજમાં જાય છે.)

(જવનિકા પડે છે.)

(અસમાપ્ત-શૈવધર્મ.)

મધપાનથી શું થાય છે ?

લેખકઃ—રા. રા. મણિલાલ હાડેમચંદ ઉદાની એમ. એ. એસ. એલ. બી.

જગતની એ પણ એક વિચિત્રતા છે કે મનુષ્ય જાણે છે કે દારૂથી શરીર ખરાબ થઈ જાય છે, પોતાનું જીવન ખોઈ બેસે છે અને છતાં અધ મનુષ્યની માફક આવી નુકશાનકારક ચીજનું પાન કરે છે. દુનિયામાં ખરાબમાં ખરાબ કાષ્ઠપથ્ય ચીજ હોય તો તે શરાબ છે. જે ચીજથી ફાયદો કાઢવો નથી અને નુકશાન ધણુજ છે. છતાં દીલગીરીની વાત છે કે સેંકડો મનુષ્યો પોતાનું જીવન જુદી જઈ પીવાની બદીમાં પડે-છે સપડાઈ જાય છે. પરતાય છે અને આખરે આખી જીવન ખરાબ કરી નાંખે છે. આ બાબતમાં દરેક ધર્મ તત્ત્વવેત્તાઓ અને મહાત્મા બેદ કરી ગયા છે કે દારૂથી માણસ મનુષ્યત્વ ખોઈ બેસે છે અને જીવન ખરાબ કરી નાંખે છે. અને આખા દુનિયાપર પાપમાલી લાવે છે. દુનિયાની સપાટીપરત્ર દરેક ધર્મો દારૂ પીવાની મનાઈ કરે છે. હિંદુ ધર્મના મુત્રમાં, જૈનોમાં, શુદ્ધમાં અને દરેક ધર્મના મહાત્માઓએ દારૂથી અલગ રહેવાનું આસ કરમાવ કરેલું છે.

કુરાને શરીરમાં અને ખાલગતમાં પણ દારૂ પીવાની મના કરવામાં આવેલ છે હા દેગોમાં કોઈ કોઈ ટેકાણે તે લેવામાં આવે છે તે ફક્ત દવા તરીકે લેવામાં આવે છે આપણા દેશના લોકોમાં કુલસગતને લીધે છે દારૂ કેમલે કમલે લેવાતો જોઈ દરેક જન દિલમિતક મનુષ્યને દુખ ઉત્પન્ન થયા વિના રહેશે નહિ

દારૂ પીવામાં ફાયદો ખીનકુલ નથી, એ સમ્યક્ષત અને વિદ્વાનોના સિદ્ધાંતથી સ્પષ્ટ છે એક વખત એ દેવમાં સપડાયાથી દમેશને માટે દેવ પડી જાય છે અને આખરે પોતાની અને કુટુંબની હાલગી ખતામ થઈ જાય છે માટે બધુઓ! એવી મુકશાનકારક ચીજથી દૂર રહે! અને તમારા મિત્ર તથા સખ ધીએને દૂર રાખો

દારૂથી થતાં નુકસાન — પ્રથમ તો દારૂ બે અદર સાસખ્યાન હોવાની ઉત્પત્તિ થયેથી દેવાથી તે પીવાથી હાલદિસાનુ પાનક લાગે છે, અને તે હવવાળી ચીજ શરીરમાં જવાથી શરીરમાં રોગની ઉત્પત્તિ થાય છે દારૂ શરીરમાં જવા પડી સાચો મનુષ્યની શક્તિનુ દરજ્જુ થઈ જાય છે અને યોગી શક્તિ ઘોડા વખતને માટે આવે છે જેથી નીસો ઉતર્યા પછી શરીર એકદમ નમળું અને લસ થઈ જાય છે

દારૂ શરીરમાં જાય છે ત્યારે માણસ પોતાનુ જ્ઞાન ખેંધ બેસે છે પોતે શુ કરે છે તેનુ તેને જ્ઞાન રહેતુ નથી અને બ્રમિત મમજ ખરામ વાસનાઓ તરફ દોડનાઇ જાય છે જેને પરિણામે પીનારની હાલગી ખતામ થઈ જાય છે

દરેક યુદ્ધરથને દારૂ પીવો તે ધણજ લાજન લગાડનાર છે. કાલજુ બેમાનિથી તે સારા માણસ પ્રત્યે પણ અપરાધો બોધી જાય છે પોતાનુ સ્વમાન અને આનર ખોઈ બેસે છે, મુમિતો તણ દે છે અને નુકસાની વ્હોરે છે માટે દારૂ પીવો તે કોઈ પણ રીતે ઉચિત નથી

દારૂ પીવાથી પૈસાની ખરાબી થાય છે જે પૈસાથી જ્ઞાતા દુષ્કાળના વખતમાં લોકોની હાલગી બચાવી ચકાય છે, પરોપકાર કરી ચકાય છે, તેને નમમાં નાખી દેવામાં આવે છે દારૂના ધધાને ઉત્તેજન મળે છે અને દેશની ખાતો થાય છે માટે પૈસાનો દુર ઉપયોગ જો કયા પણ થતો હોય તો તે દારૂમાં નાખી દેવાય છે

દારૂ વિાવ વાસના પેલ કરે છે દારૂદીવા માણુઓ દમેશા ખરામ માણુઓને હોય છે જેથી દારૂ પીવાવાળો માણસ દારૂથી અને કુસગતથી વિાધી ખરામ થઈ જાય છે અમૃત્ય મનુષ્ય હવનને ખોઈ બેસી, પણ કરતા પણ ખતામ હાલગી જાન છે અને બીજી હાલગીઓ પણ ખરામ કરી નાખે

દારૂ પીવાવાળા માણુસ જુગારી થાય છે અને જુગારમાં પોતાનુ સર્વસ્વ ખેંધ બેસે છે દારૂ પીવાથી મનની રિયનિ ખરામ થઈ જાય છે માણુસ મનની રનિ કે જેના ઉપર ખરા મુખનો આધાર છે તે, ખોઈ બેસે છે મનની એકામતા કરી ચકતો નથી, ધર્મ સ્પષ્ટ થાય છે અને બેમાન મનુષ્યની પેટે પોતાનુ હવન ને છે

દારૂ પીવાવળા માણુસ બે પ્રગ્ન પણ નમળો, રોગિષ્ટ અને દુખી થેદા થાય છે વળા તે હાલગીઓ પણ મોટા થતા તેમના વડીલોની કુટેવો અગીકાર કરે છે અને પેડી દર પેડી આવી એક ખરામ દેવ પાડવાથી ખાલમાર થઈ જાય છે

દાર પીવાવાળો માણસ પોતાનું આત્મજ્ઞાન પણ પ્રાપ્ત કરી શકતો નથી ઇશ્વરીય શયેશ ખુએ છે ઇશ્વર પવિત્ર આત્માજી વામો દરે. જેથી દારથી અપવિત્ર થયેના આત્મામાં ઇશ્વર કદી પણ વાસો કરતો નથી જેથી તે મનુષ્ય ઉચ્ચ સ્થિતિ પર ચડી શકતો નથી

માટે હે બાંધુઓ, તમારા નવનનાં, મનનાં, પેસાનાં, પ્રજાનાં આત્માનાં અને હેવટે દેશનાં અને જન સમાજનાં ભક્ષાની ખાતર દારૂથી દુર રહે. દારૂને ધિક્કારો તેથી વધારે કદી પણ તેને આગ્રહ નહીં, કદી પણ તેનું દીપ્ત પણ તમારા પવિત્ર શરીરમાં જવા દાંયો નહીં વાંચો, વિચારો, અને આત્માને દુર્ગતિપર લઇ જતી આ કેરી ચીજોને કદી પણ હાથ લગાડો નહીં દર પીનાના કાંદો મળેપણ નથી પણ નુકશાન અસખ્ય છે માટે હાથે કરીને તમારી ન હોયને શુ કામ ખર ન કરો છો પછી પરતાવો કરવો નકામો છે માટે પ્રથમથીજ દૂર રહેવાને સકલ્પ કરો અને જીભને દૂર રાખો ભારતમા કહ્યું છે કે -

મદ્યમાત્તાશન રાત્રો, મોજન કન્દુ મક્ષણ ।

ये कुर्वन्ति वृथा तेषा तीर्थयात्राजपस्तप ॥

મદિરા તથા માસ ખાનાથી, તમારૂં તીર્થજાત્રા તથા જપ તપ જે જે કર્યું હશે તે વ્યર્થ જશે

માટે જે તમે ડાહ્યા હો અને તમારી જીદમી ઉપયોગી અને સુખી કરવા માગતા હો તો તે અગ્નિ અને ત્રિપ સમાન ખતમ દારૂ તાડી અને તેવી કેરી ચીજોને ત્યાગ કરો ઇશ્વરની સાક્ષીએ પ્રતિજ્ઞા કરો કે જે તમે પીતા હજો તે હવેથી કે છ તદ્દન તેને આડશે નહીં વિકાસતના અસખ્ય લોકોએ દારૂ અને માસ છોડી દીધેલ છે માટે આર્થ બાંધુઓ ત્રિવિદ્યો અને તે ત્રિપથી દુર રહો

શું પ્રાચીન આર્યો ગોસક્ષક હતા ?

(ગતાક પૃષ્ઠ ૧૭૮ થી રોપ)

આતિથ્ય સત્કાર કેવી રીતે કરવો જોઈએ તેને માટે આપરતબ સૂત્ર ૨૩, પદસ ૨, ખંડ ૪, સૂત્ર ૧૧ તથા ૧૪ માં સી આજ્ઞા કરી છે તે જોવા ચો ય છ આજ્ઞા કરી છે કે -

“ ગૃહપતિને યોગ્ય છે કે જીભને બોજન દેના પહેલાં આતિથિને બોજન આપે યદિ તેના ઘરમા બોજન પદાર્થ ન હોય તો આન, જળ, આસન, ત્રિવિદ્યાથી જરૂર આપે, કેમકે સાત મનુષ્યના ઘરમાં આ વસ્તુનો કદી પણ અભાવ હોતો નથી ” આ સૂત્રમાં જે વસ્તુઓ આપવાનું જણાવ્યું છે તે લગભગ ‘ ગો ’ શબ્દના અર્થવાચક છે

જેન રીતે ગૌતમ સૂત્ર અધ્યાય ૫ સૂત્ર ૩૫, ૩૬, ૩૭ માં લખ્યું છે કે -

“ યદિ અનિયમિ વિદ્વાન્ ન હોય પણ સદાચારી હોય તો તેનું પણ અન્માન આસન,

જળ, અને સ્થાનથી અવરણ કરવું. યદિ તે પણ ન હોય તો કમમાં કમ ત્રિપ વાણીથી તો અવરણ કરવું. અને જે ભોજન અનિયમિતે આપે તેનાથી ઉત્તમ ભોજન કદી પણ પોતે ન ખાઓ. ” આ આતિથ્ય સત્કારમાં પણ જે વસ્તુઓ બનાવી છે તે પણ ગો શબ્દના અર્થ વાચક છે. માંસ લક્ષણના પક્ષપાતી મિદ્ધાને સનપથ આહારમાંથી પોતાનો પક્ષ સિદ્ધ કરવા માટે બતાવે છે કે:—

અતિથિર્વાણ્ણપ્ત્વ ઇતર્યા ગચ્છતિ યત્સોમઃ ક્રીતસ્તસ્યા ઇતથથા રાજે વા વ્રાહ્મણાય વા મહોક્ષં વા મહાજં પતંતદદ્ધ માનુષ હવિર્દેં વા નામેવમસ્યાણ્ણપ્ત્વ દાતિથ્યં કરોતિ ॥

આમાં “ મહોક્ષ ” શબ્દનો અર્થ મોટો બજાર અને “ મહાજ ” શબ્દનો અર્થ મોટો બકરો કરવામાં આવે છે. અને એથી બપોરે કે.ઈ.પણ ચૂડરથને ત્યાં આહાર અથવા રાત્રી અતિથિ તરીકે આવે, ત્યારે તેને માટે મોટો બજાર અથવા મોટો બકરો રાંધવામાં આવતો હતો એમ બતાવે છે.

આ જે શબ્દના અર્થ તેઓ બતાવે છે. તે સિવાય બીજા કોઈ ન થતાં હોય તો તે અર્થ માન્યજ કરવો પડશે. પણ અહીં એવી અવરણ નથી. કેમકે “ મહોક્ષ ” શબ્દ “ મહા ” તથા “ ઉક્ષ ” એવા બે શબ્દોના સંયોગથી થયો છે. “ મહા ” એટલે મહત્ અને “ ઉક્ષ ” એટલે એક આપધ છે, જે વિશેષ કરીને બજારમાં ગણાય છે. તેના પ્રમાણ નીચે બતાવીએ.

વાચસ્પત્ય શ્રીદ્વાભેદાનમાં “ ક્રમર્મર્મણિ ” લખેલ છે. ડગા, મદ્રો લઠિરં, મદ્દાનો, વૃષમ વૃષ, અન્નજ્વાન, સૌરમે યોગૌ, શ્રિગતુ મદ્દવમોદૃપ, (અમર) અર્થાત્ “ ઉક્ષ ” શ્રંગી, કાકડાર્યોગી નમ્મની આપધી છે.

રાજનિધંદુ પૃષ્ઠ ૪૪૦ માં લખ્યું છે કે, શ્રંગી, અતિથિયા, કકીશ્રંગી, ક્રમર્મર્મ, અર્થાત્ શ્રંગી આપધિના અન્ય નામ અતિથિયા, કકીશ્રંગી, અને ક્રમર્મર્મ છે. રાજ નિધંદુમાં ત્યાં “ શુકુમ્માદિ ” ગણુનો પાઠ છે, ત્યાં આપધિઓનું વર્ણન છે ત્યાં “ ક્રમર્મ ” આપધિના પાઠમાં

ક્રમર્મો ગોપતિર્ધારી વૃષાણી ધુર્ધરો વૃષઃ કુકુદ્યાન પુંગવાવોદા શ્રંગીધુર્ધર મૂપંતિઃ અર્થાત્ ક્રમર્મોપધીના અન્ય નામ ગોપનિધરી, વૃષાણી, ધુર્ધર, વૃષ, કુકુદ્યાન, પુંગવ, વોદા, શ્રંગી, ધુર્ધર અને મૂપંતિ પણ છે.

વીજૈયેષેપુ યદ્વ્યમિતિ વા વૈદિકી યુતિઃ અજ સંજ્ઞાનિ વીજાનિ છાગનો હન્તુમર્હ્ય ! અન્નના બીજથી યદ કરવામાં આવે એજ વૈદિકી યુતિ છે. અન્નનામ છે અન્ન બીજનું, એટલે બકરાને મારવો એ અર્થ થોડા નથી.

પંચતંત્ર જેવા ગ્રંથમાં પણ અન્નનો પ્રયોગ અન્નાર્થમાં કરવામાં આવ્યો છે. અજૈયદ્વ્યં તન્નાજા ત્રીહવઃ

આ પ્રમાણે ઉપરથી સતપથ આહારમાં આવેલા શબ્દોના ખરા અર્થ ઉપરથી એ આશાનો અર્થ તો “ બપોરે કે.ઈ. ચૂડરથને ત્યાં આહાર અથવા રાત્રી અતિથિ યાદ તેઓને બજારમાં આપધિ રૂપ ભોજન દેવું જોઈએ, અથવા ઉત્તમોત્તમ અન્ન જોઈએ એવા યામ, આ આશાને પુરિ કરતાં એજ આહારના ત્રીજા કાંડના

ચાકના પ્રથમાધ્યાયના બીજા અઠાણમાં કેવી રૂપ આપા કરી છે તે આપણે જોઈએ.

સયેન્વૈ ચાન હ્રદશ્ચનાર્થીયાદેન્વન હૃદૌ વા ડ હૃદં સર્વં વિશ્વ તસ્ત દેવા અણુવન ધેન્વેન
હૃદૌ વા ડ હૃદં સર્વં વિશ્વતો તદ્વૈતત્સમ્યમિષ યો ધેન્વેન હ્રદયોરશ્ચાય દન્ત ગંતિરિવત
હામદ્વતં મિજનિતા જીવાયૈર્ગમં નિરવધીદિતિ પાપમ કદિતિ પાપી કીતિસ્તસ્માદન્વન
રુદ્યોર્નાર્થીયાત્

ગાય વા બળદનું માંસ ન ખાવું કેમકે ગાય અને બળદ નિરસંદેહ અહીં 'સર્વ' પદ-
ર્થનું પોષણ કરે છે. દેવતાઓએ કહ્યું છે, કે ગાય અને બળદનું સર્વનું પોષણ કરે છે.
એથી જો કોઈ ગાય અથવા બળદને ખાશે તો તેને સર્વ બધું તથા સર્વનાશક માનવામાં
આવશે અને તે પુરુષ અદ્યુત યોનિમાં જન્મ લેશે, મૃણ હત્યાનું પાપ તેને લાગશે. તેની
નિંદા થશે.

શતપથ અઠાણમાં બળદ અને ગાયને યજ્ઞ તથા સ્ત્રાવિત્રી તુલ્ય માનવામાં આવેલ છે.
છતાં એજ અઠાણમાંથી માંસ ખાવાની આગ્રા બતાવવામાં આવે તે કોણ અછલવાળો પુરુષ
માની શકશે ?

માંસ લક્ષણના પક્ષપાતી પૃથ્વરશ્વકોપનિષદમાંથી પણ ચોતાના પક્ષને બળ આપવા
સાર અધ્યાય ૮ અઠાણ ૪ વાર ૧૮માં આવેલા "માંસ" શબ્દ બતાવી તેનો એવો અર્થ
કરે છે, કે:—

યદિ કોઈ પણ પુરુષ ચોતાને વિદ્વાન, સુવક્તા અને વેદને બાણુનારો તથા લાંબા
આયુષ્યવાળો પુત્ર ઉત્પન્ન કરવાની ક્ષમ્બા રાખે તો તેણે બળદનું માંસ તથા ઘી
ખાવું જોઈએ.

આમાં હુદિમાત પુરુષની સમજમાં નહિ આવે કે ઉક્ત શ્રેણી ધરાવનાર પુત્ર જન્મ-
વામાં બળદના માંસને શેા ગાદો સંબંધ છે. પણ પ્રોફેસર શ્રીમાન રામદેવજી આપણને
જે બતાવે છે તે અર્થની સાથે તે બેચક કંઈ ગાદો સંબંધ હોય એમ દેખાઈ આવે છે.

ગર્ભવતી સ્ત્રીએને આવા પુત્રને ઉત્પન્ન કરવા સાર કથી વસ્ત્રો લાભ દાણક થાય
તે સાબિત કરવાને માટે વેદક ઇંદ્રોનો આશ્રય લેવો જરૂરી છે અને તે આધારે પ્રોફેસર
શ્રીમાન રામદેવજી બતાવે છે કે:

નિરક્તમાં "માંસ"નો અર્થ શું કર્યો છે તે પ્રથમ તપાસવું "માંસ" મનનં વા માનંતં
વાંમનો ડ દિવંતી દ્યોતિ વા (નિરક્ત અધ્યાય ૪, પદ ૬ ખંડ ૩) અર્થાત્ મનને બાવે તેને માંસ
કહે છે ઉત્ર અને કાકાદિંગી નામની મહોત્પત્તિ છે એમ આગળ બતાવેલું છે, અને તે
ગર્ભવતી સ્ત્રીએને વિશેષ લાભકારી છે એમ એ સ્વર્ગમાં જણાવ્યું છે.

કાકોલયા દિરયંપિન્ત શોપિતાનિલ નાશન: ૧

જીવનો ચુંદળો વૃષ્ય: સ્તન્યશ્લેષ્મકરસ્તાથા ॥

તે ઉપરાંત રામનિધંકુનો ઉપર દોઢો દાખલો પણ એજ પુષ્ટિ આપે છે અને તે
ઉપરથી પૃથ્વરશ્વકોપનિષદમાં આવેલ ગોપતિ, ૪૫, માંસનો અર્થ જે આધુર્વેદના

જોઈથી અનલિત હોય અને સારિયું સરકતનો અથવા માંસ બહુજા પદાર્થો હોય । નિસદેહ બળદ સિવાય ખીજો નજર કરે પણ પ્રકરણ પ્રમાણે આ જગ્યાએ એ અર્થ ॥૩૫ પડતો નથી અને તેનો ખરો અર્થ:—

જે પુરુષને પંડિત, સુપ્રસિદ્ધ, સમાર્થ જવા યોગ્ય, સુંદર લાવણ્ય કરવાવાળો, સર્વ દોનો વક્તા, તથા લાંબા આયુષ્યવાળો પુત્ર ઉત્પન્ન કરવાની ઇચ્છા હોય તેણે પોતે તથા પાતાની પત્નીએ મનોવાંચિત ભોજન કરવું અને ઉક્ત નામની ઔષધિ જેને અગમ પણ હે છે તેનો પ્રયોગ કરવો.

આ પ્રમાણે પ્રાચીન આર્યો નિરામિય-શાશ્વ ખાનારા હતા, અને ગૌરક્ષા એ પોતાના ભર્તૃને એક પ્રધાન અંગ માનતા હતા. અતઃજ્ઞાન થાય છે કે પ્રાચીન આર્ય અ-ધૈર્મ્યાથી માંસ બહુજા પૂરક જે વાઙ્મયે યુરોપીય વિદ્વાનો ઉદ્ભવ કરે છે, તે તેઓનો વેદિક અર્થ ધૈર્યના અભણપણને લાંબનેજ કરે છે.

મેતિલાલ ત્રિ. દલાલ.

“ અધર્મી-વિલાપ ”

દિવા

નરકયાત્રા દશ્ય ચિત્ર.

(૧)

હે કૃપાસિન્ધુ ! દીનજન્મુ ! ! આત્મદરજી ! ! ! તું મારો પણ હવે પકડી લે; હે ભવસાગર પારકર્તા ! હું અયાગ ભવસાગરમાં કુપ્પેા જાઉં છું. હે દયાનિધે ! દયા કરી મને બચાવી લે. શું કહ્યું:—“ હું તને ન બચાઉં ? ” વાહ પ્રભુ ! ત્યારે તું દીનજન્મુ, આત્મદરજી તથા ભવસાગર પાર કર્યાં ક્યાંથી ? શું કહ્યું:—“ તું મારાથી ત્રિમુખ છે, તેથી તને ન બચાઉં. ” ધન્ય પરમાત્મા ધન્ય ! બધા હું તારાથી ત્રિમુખ ક્યાંથી ? તું અન્તરયામી છે છતાં નથી જાણતો કે મેં દશા આદિ તહેવાર-પર્વેએ કેટલી બેંસ બકરા મરધાનું બળિદાન આપેલું છે ! શું કહ્યું:—“ હું સર્વ કંઈ જાણું છું તથા જાઉં છું. ” તો જગદાધાર ! જગત્પિતા ! મને—આપનાનોજ અસ્વીકાર કેમ કરો છો ? શું કહ્યું:—“ કેણે તને બળિદાન દેવાને કહ્યું હતું, તથા કેણું નામ લઈ તે બળિદાન દીધું છે. ” હે જગપાત્રક ! મેં લોકોના રચનાનુસાર “ જગદગ્ના ” ના નામથી બળિદાન દીધા છે. શું કહ્યું:—“ જે દશા આ સમયે તમારી યજ્ઞ રહી છે તે દશા તમારા સમ્મતિદાયકો તથા અનુયાયીઓની પશુ યજ્ઞ ! ” હાલ જગત્રાના ! અણસો અકારણુ ક્રોધ કેમ ? મેં તો જગદગ્ના ના નામથી જેને તમારોજ અંશ કહી આસક્તિથી બળિદાન દીધા છે. શું કહ્યું:—“ ચૂપ રહે અધર્મી ! જગદગ્ના કહેતો જાય છે અને એની સામે અર્ધાત્ એને એનાજ પુત્રોનું બળિદાન દીધું છે ? શું બેંસ, બકરા, મરધા તે જગતની બહાર ગઈ છે ! ” હે જગ-

દીશ્વર ! હાય, હાય, અમ અધમ હવેની એટલી જીવિ કષાધી ? મેં એ પાપો અમલપણે
કીધા છે કૃપા કરી મને આ વખતે સહજી લો ! હવે હું જન્મ જન્માન્તરને માટે સ
ચેત થઈ ગયો છું ! હવે હું એનું પાપ બૂલે ચૂકે પલ્લ નહીં કરે ! હે પરમેશ્વર ! મેં.
અરેરેરે લયાનક સાપજ સાપ . અરેરેરે કેવડા મોગા મોટા વીધુઓજ વીધુ ! હાયરે
એણે તો મને કરડી ખાધો આ પાપ ! આ મા ! એ કેટલું દુઃખ અરે બાપ ! આ કે
ટલું બધું ગરમ પાણી છી ! છી ! ! એ પાણીમાં તો લોહી બેળેનું છે અરે મરેરે
મરે કોષ મને ગયાવો ! લાઇ થા પુખ્ત લાગશે ! શું કહો છો — હજી શું થયું ને !
હજી તો વજ્ર પ્રહાર તથા અગ્નિકુડનું ઘર્ષન કરતું બાકી છે ! હાય પ્રાણ ! મારી તો જીવિ
પણ બહેર મારી ગઈ છે હે જગપાનક ! હું એક ધનાઢ્યને પુત્ર હોઈ અત્યન્ત સુકુમાર
છું બના શું કહું હું તો સૂર્યાના તાપને પલ્લ સહી નથી શકતો ! હાય ! હું એ લયા
નક અગ્નિ-કુડની જ્વાલાઓ રી રીતે સહી શકીશ ? અત્રેથી હે નાથ હજી કોષ એવો ઉ
પાવ સુઝાડી દે કે જેથી મને હવે જીજી કોષ યાતના ભોગવતું ન પડે ! શું કહું — “હે
મૂર્ખ મનુષ્ય ! હવે શો ઉપાય કરી શકાય ! તે પૂજન પાઠ તથા હરિનામ કેમ ન લીધું !”
હે જગન્નાથ ! મારા કહેવામાં તો આપ વિશ્વાસ કરશો નહીં ! પરંતુ કૃપા કરી સહજો
રમજનનચત્રી પ્રભૂતિ એજાઓને એનાવી પૂછીશ કે મેં કયા ભૂત, પ્રેત, પિશાચ, ડાકિની,
પીર અથવા પેગમ્બરોનું પૂજન નથી કર્યું ? અર્થાત્ હે સત્યસિન્ધુ ! મેં એ સર્વની પૂજા
કરી છે એ સિવાય હે અનાથના નાથ ! મેં બનેક પુસ્તકોનું પઠન કર્યું છે મેટ્રિક્યુલેશન
પરીક્ષા પસાર કરી સર્ટીફિકેટ હસ્તગત કર્યું છે

તત્રી

અશકતાશ્રમ.

હું વિશ્વનો નહિ કંઈ ઉપયોગ નાણું,
કો એટલા મતિ તાણું ઉરમાન ધારે
મારો દિસાળ વિધિ પાસ કંગો ન લામે
જીવ્યો મરીય નયમ તારકે ત્યાં અરે છે

❀ ❀ ❀ ❀ ❀

બાન્યા ગમજન ગત યૌવન છે થયું, ને
મૃત્યુ તણા મ પડ્યા અવજે સુષુપ્તા,

(કલાપી)

જનની કુખે જન્મ લાઈ જીવનના સાધ્યના માર્ગો ન પકડી જયમ તાત અરે છે તેમ
પાછા પામે આી પહેચિંદા મૃત્યુને સ્વાધીન થઈ જનુ પરતુત અધુના પ્રાપ એજ રિયતિ
મનુષ્યની છે. પરાક્રમવા મિદ્દ શરીર એ સ્થાને તેઓ બૂરી જાય છે તથા અનિચ્છા છતા

મુખે ખતનાના પરોપકાર કર્યા અને શી રીતે કરવો એની વ્યર્થ શોધના કરે છે કિન્તુ બંધુઓ પરોપકાર દરગાના ઓકે મોઝો છે પૈસાવારો પોતાના ધન વડે પરોપકાર કરે છે સત મહાત્માઓ પોતાના અમૂલ્ય ઉપદેશથી પારકા ઉપર ઉપકાર કરે છે વિદ્વાનો પોતાની વિદ્વત્તાને વાજા અને જોતોને આપી તેમને ઉપકારનો એક નીચે દામી નાખે છે નિરોગી શરીરવાળા, પહેલનન બાધાના આત્માઓ પોતાના બાકુમળથી પારકાના કલ્યાણના સાધનો તૈયાર કરે છે આમ અનેક પ્રકારે પરોપકાર કરી શકાય છે છતાં પણ તમે ઉપર જણાવેલી એકે રીતે પરોપકાર કરવા અસમર્થ હો તો રસ્તે આનર્તા પરોપકાર કરતા શીખો, તમે તમારા ઘર આગળથી અમુક જગ્યાએ જવા નીકળ્યા કે નરતજ પરોપકાર શબ્દને તમારા અંત કરણમાં સૂરાવો કેટલામને આનર્તા આનકતુ નથી, અને જેને લીધે દરરોજ હમરો જન તેમના પગ તળે છુદાઈ મરે છે જે કગલે કગલે પરોપકાર કરવા ધરજા રાખના હો તો પ્રથમ નીચુ જોઈ આનર્તા શીખો કગતુ ડરીડરીને મૂકે તો જરૂર હમરો જીવ તમારા ભોગ થતા અનુકરે આ એક મહાન્ પરોપકાર છે તે કદી પણ તમારા અંત કરણ માર્ગે ખસવા દેશો નહિ

રસ્તે ચાલતા કોઈ પણ આત્મા દુખી નવો તમારી દૃષ્ટિએ પડે તો તમારા નિશ્ચિત સ્થળે જવાનું માંડી વાળોને પણ તેમને દરેક પ્રકારે સંતોષ રાખના પ્રયત્ન કરજો અનાથ અને અપંગ આત્મા હોય તેને જે તે સર્યામા પહોંચાડી તનની મહેનત ઉઠાવતા શીખો આ તો ધન વિના પરોપકારની વાતો કહી, પરંતુ અમારો આ લેખનો હેતુ શ્રીમન્તોને ચિત્તવડાવો છે ઉપરુક્ત કથનાનુસાર અમારા તરફથી ખાંડ ખાંડ અરદેશર કોટવાળની વાળી—રામપુરા—સુરતમા સ્થપાણેના અસંકેતાશ્રમમાં એકમ યજ્ઞેના નિરાશિન અસંકેતોને આશ્રય આપના, તેમનું ભરણપોષણ કરના ઐદિક તથા પારલોકિકે જીવન સુધારના અતિ દ્રવ્યની આપસ્યકતા જણાયા નિના રંગે નહિ જવારે આપણે પ્રાશ્નિત દેશોની દાનની વાતો સાંભળીએ છીએ હારે આશ્ચર્ય ઉત્પન્ન થાય છે કે શુ ભારતભૂમિમાં અથવા ઉદાર દાનૈશ્વરી શ્રીમન્તોનું અસ્તિત્વ નથી ! આતા એક જીવનના ચેરનો પન્થ દર્શાવનારા આશ્રમ પ્રતિ હજુ જોઇએ તેટલું શ્રીમન્તોનું લક્ષ નથી આવાં આશ્રમને કાયમને માટે રાખવા મોટું કાયમનું ફંડ થવું જોઇએ છૂંક છૂટક નાની રકમોથી કાંઈ આધાર રાખી શકાય નહિ જે કે નિસર્ગનો નિયમ છે કે દીપે દીપે સરોવર ભરાય પરંતુ તેની યથાર્થતા આ સ્થળે અનુચિત જણાય છે અચારે એક મોટું કાયમનું ફંડ થાય ! કાયમનું પિંડીય બંધાર તમારેજ આ આશ્રમ ચિર સમય સુધી રહી શકે તથા તેની સાથે એના સહાયકોનું અમર નામ કરી શકે તાકાગણ હે દયાળુ શ્રીમન્તો ! તમે જગત આ તરફ લક્ષ દેખ અસંકેતોને આશ્રય આપવા ‘રસ્તે આનર્તા પરોપકાર કરવો’ એને ફરજ સમજી તરતર ચાલો !

તત્રી,

“સતી ચરિત ચમત્કાર.”

કિવા

પતિવ્રત ધારિણી સ્ત્રી શું ન કરી શકે ?

લેખક—રા. રા. છાત્રભાઈ દાહભાઈ દેસાઈ—“શારદા-વિહાર”—સુરત

[ગીતાક પૃષ્ઠ ૧૮૧ થી લેવા]

યમ—હે સાવિત્રી ! તું પાછી વળ, અને આ સત્યવાનતા આશ્વિનદિક (આશ્વિન) કર તુ તારા પતિની પાછળ આટલે સુધી આસક્તિથી આવી જેથી તુ તારા પતિથી અનૃથ થઈ છે

સાવિત્રી—જ્યા મારા ભાગ્ય મને દોરી જશે, અથવા જ્યા મારા પતિ ત્યાં મારે પણ જવું જોઈએ એ મનાતન ધર્મ છે. તપ, ગુણક્રિયા, પતિરનેહ, વ્રત, તથા આપની કૃપાથી પતિ સાથે ગમન કરવા મને કશો અટકાવ યનાર નથી તત્ત્વવેત્તા પશ્ચિમ લોક સરેતપદીને મિત્રતા કહે છે એ મિત્રતાને આગળ કરી હું આપને કાંઈ કહેવા ઇચ્છું છું તે આપ સાંભળો જે હિતેન્દ્રિય નથી કિન્તુ લમ્પટ છે, અથવા જેને પોતાને પોતાનું જ ભાન નથી તેઓ ધર્મસેવન, વનવાસ વિગેરેને આધા મૂકે છે અને જે લોક ધર્મના મર્મ જાણે છે તે સર્વે ધર્મની વાતોજ આગળ ધરે છે

યમ—હે સાવિત્રી ! હું તારી આ સુંદર અક્ષર તથા અર્ધવાણી હેતુ યુક્ત વાણીથી પ્રસન્ન થયો છું તુ અલીથી પાછી વળ ! અને હે સુંદરિ ! મારી પાસે તુ વર માંગી ! સત્યવાનતા જીવન સિવાય બીજી સર્વ આપો શકાય

સાવિત્રી—હે દેવ ! જે મારા તેજસ્વીત શ્વસર રાગ્યમ્યુત યજ્ઞ વનમાં આશ્રમ બાંધી રહે છે તે આપની કૃપાથી સૂર્ય તથા અગ્નિસમાન તેજસ્વી, જ્યવાન તથા નેત્રાન્ થાય

યમ—હે સુંદરિ ! તથાસ્તુ ! તુ ઋતિ દૂર આરવાથી-આલવાથી થાકી ગઇ જણાય છે તત્કારણ આટલેથી તુ પાછી જા ! કે જેમાં તુ મગ્નિત ન થાય

સાવિત્રી—પતિ સાથે જતા મને ખીરકૂન શ્રમ નડતો નથી, તેથી જ્યાં મારો પતિ જાય ત્યાં હું નિમિત્ત જરૂર હે સુરેશ ! જ્યાં તમે મારા પતિને લઇ જાઓ ત્યાં હું પણ આવીશ-આવીશ ! હે દેવ ! મારા આ વચન જ્ઞાનમાં લો. સત્પુરુષોની સંગતિ એકવાર થતાં પણ પરમ કલ્યાણકારી છે મહાત્મા લોક કહે છે કે સત્પુરુષો સાથે એકવાર મેળાપ થવાથી એ પરમમિત્ર થઇ જાય છે તેમજ સત્પુરુષોની મૈત્રી નિષ્ફળ થતી નથી આથીજ શુદ્ધિવાનો સત્પુરુષોના સમાયમમાં રહેવાનું ખાસ પસંદ કરે છે.

યમ—હે તપસ્વિની સ્ત્રી ! નારા વચનો દિવશરી, મનોનુકૂલ તથા પશ્ચિમોત્તરી શુદ્ધિને વધારનારાં છે. ફરી સત્યવાનતા જીવન સિવાય બીજી કાંઈ ઇચ્છત વર માંગી લે !

સાવિત્રી—મારા શુદ્ધિમાન શ્વસરના ગજબને તેના પ્રતિપદીઓએ જીતી લીધું છે. તે પાછું તેને પ્રાપ્ત થાય, તથા તેઓ ધર્મ-યુગ ન થાય.

યમઃ—એ હુમસેન રાજને અનિ ત્વરાથી પોતાનું ગત રાજ્ય પાછું સંપાદન થશે ! ધર્મચ્યુત ન થાય. મેં તારી અભિક્ષાયા પૂર્ણ કરી છે. તેથી હે રાજપુત્રિ ! પાછી વળાં રી તને વધા કહ્યું ન થાય !

સાવિત્રી—હે દેવ ! તમેએ આ સર્વ પ્રજાને આપના નિયમથી બાંધેલી છે, તથા પ્રજાને આપની ઇચ્છાનુસાર યમલોક લઇ જાઓ છો, એથી આપનું યમ નામ સાર્થક હે દેવ ! મારું આ કથનપણ સાંભળીશો ! સર્વભૂત પ્રાણીઓમાં મન, વાણી, તથા કાંચી દ્રોહત્યાગ, દયા તથા યથાશક્તિ દાન કરવું એ સત્પુરુષોનો સનાતન ધર્મ છે. તેમજ પુરુષ તેજ કહેવાય છે કે જે શરણ આપેલા ઉપર દયા કરે છે.

યમઃ—હે સુન્દરિ ! આ તારું કહેવું સાંભળનારને એટલું સુખ આપે છે કે જે તરૂં ને પાણી મળ્યા બરાબર છે. હે સાવિત્રિ ! સત્યવાનતા જીવન સિવાય જે ચાહે તે વર ને માગી લે !

સાવિત્રી—મારા પિતા અશ્વપતિ સન્તાન રહિત છે, એના વંશકર્તા (વારસ) સો વ થાય !

યમઃ—તથાસ્તુ ! મેં તારી ઇચ્છા પૂર્ણ કરી છે હવે તું માર્ગથી પાછી વળ, રણ્ય હવે તું બહુ દૂર આવી છે.

સાવિત્રી—હે દેવ ! હું મારા પતિથી એટલી દૂર નથી. કિન્તુ મારું મન દૂરને દૂર છે. મારાં આટલાં વચન સાંભળ્યા છે તે આ એક વધારે સાંભળો ! હે દેવ ! તમે એવરજાનના પુત્ર હોઇ “ યૈવસ્વત ” કહેવાઓ છો ! સર્વ પ્રજા સમાન ધર્મ અથવા એક કારે નિવાસાદિ કરે છે (અર્થાત્ સખ્ય નિર્જલને સતાવી નથી શક્તા અથવા યાદિ સતાવે ! આપના તરફથી દંડ મળે છે) એ કારણથી હે હધર ! આપની ધર્મરાજતા સારી રીતે ઈર્થક છે. સર્વને પોતાનાપર વિશ્વાસ નથી હોતો કે જેટલો સત્પુરુષો ઉપર હોય છે, એથી જ પ્રાણી પાયઃ સત્પુરુષોને નમન કરવા તથા તેની મૈત્રીની ઇચ્છા રાખે છે. તથા સત્પુરુષો વાં પ્રાણીઓ ઉપર મિત્ર દષ્ટિ (દયા દષ્ટિ) રાખે છે, તત્કારણ એની સ્વાભાવિક દયા દષ્ટિથી એના ઉપર સર્વનો વિશ્વાસ હોય છે. તેથીજ મદુષ્ય તથા પ્રાણી માત્ર પ્રાયઃ સત્પુરુષોનોજ વિશ્વાસ કરે છે.

યમઃ—હે સુન્દરાંગી ! તે જે વચનો કલાં એવાં મેં બીજા કોઇ પાસેથી સાંભળ્યાંથી. હે સ્ત્રિ ! હું તારા આ વચનથી પ્રસન્ન થઇ કહું છું કે સત્યવાનતા જીવન સિવાય તું મારી પાસેથી એવો વર માગ !

સાવિત્રી—હે દેવ ! મારા તથા સત્યવાનને વંશ કર્તા અતિ પરાક્રમી સો વારસ પુત્ર થાય !

યમઃ—તથાસ્તુ ! હે અયજ્ઞે ! તને પરિશ્રમ ન થાય એવા વિચારથી કહું છું કે હવે તું પાછી વળ !

સાવિત્રી—હે દેવ ! સત્પુરુષ સદા સનાતન ધર્મ પ્રમાણે વર્તે છે. તેથીજ તેઓ દુઃખિત થતા નથી તેમ ધર્માદિ શુભ કર્મથી અલભ્યમાન પણ થતી નથી. સત્પુરુષનો સંગમ

નિષ્ફલ નથી થતો, તથા સત્પુરુષો આગળ સત્પુરુષોને જય નથી હોતો. તેઓ સત્યથી સૂર્યની મર્ધાદામાં આત્મા જાય છે. પેતાના તપ પ્રસાદથી પૃથ્વીને ધારણ કરે છે. તેઓ ભૂત, ભવિષ્યને જાણનારા છે. તેમજ સત્પુરુષો એમ જાણે છે કે પરોપકાર કરવો એ આર્ય શ્રેષ્ઠ પુરુષોને સેવિત છે. આથી તેઓ પોતાનું કલ્પ સમજી કયાં જાય છે, તેઓ એમ નથી જોતા કે એમણે-સામાજ્યે અમારો કાંઈ ઉપકાર કર્યો છે કે નહીં. સત્પુરુષોની પ્રસન્નતા વ્યર્થ જતી નથી તેમના આજ્ઞાથી પ્રયોજન નષ્ટ નથી થતું, તેમજ તેના સંગથી પ્રતિષ્ઠા જન્મ નથી થઈ શકાયું. કિન્તુ, પરોપકાર, પ્રયોજન સિદ્ધિ, તથા પ્રતિષ્ઠા કરવી સત્પુરુષોમાં નિપત છે તેથી સત્પુરુષ સર્વના રક્ષક ગણાય છે.

યુધ્ધઃ—હે સાવત્રી ! જેમ જેમ તું મનમમતા, સુરસ, ગંભીર અર્થયુક્ત ધર્મપ્રધાન વચનો કહે છે, તેમ તેમ મારી તારા ઉપર અત્યંત પ્રીતિ હૃદયભરે છે. હે પતિવ્રતે ! તું મારી પાસેથી એક અનુપમ વર માગી લે !

[અસમાપ-રૈપમત્રે]

રૌવા કૂટવાથી થતા બેહદ ફાયદા !!

પ્રકાશક:-પૂર્ણચંદ્ર શર્મા.

રૌવા કૂટવાથી અત્યંત ફાયદા મળવા છતાં તેની પૂર્ણ માહિતી સંજ્ઞાથી જોઈએ તેટલું અજવાળું ખાડામાં આવેલ ન હોવાને લીધે જનસમાજના દ્વિતીય પ્રકારવાની અતિ જરૂર છે કે:-

૧ રૌવા કૂટવાથી—રૌવા કૂટવા જવાના નિર્ધારિત સમયપર હાજર રહેવાની ફરજ પડે છે, તેના લીધે વખતસર સમયનો ઉપયોગ કરવાની ટેવ હાથ કરી શકાય છે.

૨ રૌવા કૂટવાથી—રૌવા કૂટવા વખતે એકજ જાતનો પે પાક (કાળો પેપાક) પહેરવામાં આવવાથી યોગ્યમંડળીની પેઠે તન મન વસનનો એકજ રંગ થવાનો ભાવ હાજરી આપે છે.

૩ રૌવા કૂટવાથી—લાંબા દંડા હાથ કરવા, કેડમાંથી નીચું નમવું, ગોળાકાર ફરવું વગેરે નિયમસર થતું હોવાને લીધે આખા જાગેને કસગત મળવાનો સમય સંપાદન થાય છે.

૪ રૌવા કૂટવાથી—હાથને છાતી સાથે જરેખર રીતે એકી વખતે લગાવવાનો તેમજ દરેક જાણીના સુર સાથે સુર મેળવવાનો અભ્યાસ થવાને લીધે તાલ અને સુરનું જ્ઞાન મળે છે.

૫ રૌવા કૂટવાથી—જાંઘ બેસતા રોચક સખેની ભાવના યુક્ત સંકલના અને તે તાબડોલ કરવાના કારણે લીધે શીઘ્ર કવિતા કરવાનું શિક્ષણ મળે છે.

૬ રૌવા કૂટવાથી—કાણુ જાણ એ કામમાં હોશિયાર છે તેની કદર થઈ શકે છે, અને વખતો વખત તે જાણની સાથે વિશેષ મમતાથી વર્તી સો કાંઈ આગેવાની લખેા જાગ લેવા આદર કરે છે.

૭ રોવા કૂટવાથી—છાતીને કઠિનપણું પ્રાપ્ત થવાને લીધે તે અવયવોને મજબુતી મળે છે, અને વખતે ચાંદી પડે કે લોહીની શેડા છૂટવા લાગે તો તેથી વિશેષ વૈરાગ્ય અને વીરપણું જાહેરમાં લાવવાની શોભા મળે છે.

૮ રોવા કૂટવાથી—સાચા પ્રેમનું જ્ઞાન કરાય છે. તેજજ મરેલાં વહાલાં જનોને માદીમાં આજીવાને લીધે પૂર્વજીને પણ લાભ આપી શકાય છે.

૯ રોવા કૂટવાથી—પંચાગ્રસની રેલમહેલ કરાવનાં જોનાર સાંભળનારને સંસાર પરથી અભાવ ઉત્પન્ન કરવાને લીધે એક અસરકારક ઉપદેશની મરજ સારી શકાય છે.

૧૦ રોવા કૂટવાથી—એક બીજાનું ! જાળખાણ તાણું થવું અને પોતાની લાવનાના વાતાવરણને સમજ કરવાનું સાધ્ય કરી શકાય છે.

૧૧ રોવા કૂટવાથી—હેયુ ખાધી થાય છે, લોહીને ગતિ આપી શકાય છે, લાળ લોંટ વગેરે જોઈ કરી શકાય છે. ધરની દુવામા ફરફાર કરી શકાય છે. અને એવી રોગોને એકથી બીજી જગેએ પહોંચાડવામાં સારી મદદ કરી શકાય છે; અથવા વિશેષમાં કહીએ તો વખતે આત્મભોગ આપી નામને દીવાનવાની પદવી પ્રાપ્ત કરી શકાય છે ! !

૧૨ રોવા કૂટવાથી—આંસુ વેટાં આંખનું તેજ ધોવાઈ જવાને લીધે આંખોને અને મગજની તથા તનની ગેબી બીમારીઓના જરથાને આમંત્રણ કરી તેમને ઉતેજન આપવાને પરોપકારી પદ મેળવી શકાય છે.

૧૩ રોવા કૂટવાથી—વૈષ, ડોક્ટર, દડીમો, શાંધીઓ વગેરેના ગુજરાનનું સાધન મેળવી આપવાની ઉત્તમ મદદને લીધે આસિર્વાદ પ્રાપ્ત થાય છે.

૧૪ રોવા કૂટવાથી—જાહેર બજારની અંદર; ખુલ્લી છાતી, આંધેલી કેક, ઉપાડું માથું, ઝુઝી નાખતી માયાની લટો અને ઘેલછાની રતિમાં આરડયું, ધમીડા લેવા વગેરેની ખાહોશીને લીધે પ્રેક્ષકો તરફથી વખર સન વાપર્યે આખર, માન અને વાદવાદ મળે છે.

૧૫ રોવા કૂટવાથી—ખાવા, પીવા, પહેરવા, ઝોટવા, તીર્થવાત્રા આદિનું ખર્ચ જોણું થાય છે. અરે ! પલંગ પચારીમાં પડ્યે પડ્યે ખાવા પીવાનો લાગ દાય આવે છે; કેમકે તે રોગના ભોગ યદ્ય પડતાં પધારીને શરણુ યદ્ય કે મરણુને શરણુ યદ્ય [જીવનતે નકામું] કરે છે કે અંત લાવે છે, જેના લીધે પોતાના પ્રાણને મરણુના મુખમાં નાખી દુનિયાને ભોધ દેવા સંતપદનું રથાન મેળવી શકાય છે.

૧૬ રોવા કૂટવાથી—દમ, દાય, ખાંખી, અસક્તિ, લકવો, અને સ્વરભંગ આદિ અનેક રોગો ઉત્પન્ન કરી તેમને ચોપણ કરવાથી પરદુઃખભંજનપણાનું માન મેળવી શકાય છે.

૧૭ રોવા કૂટવાથી—સ્વદેશનું, સ્વધર્મનું, સ્વદેહનું, સ્વસાતિનું અને ધીર વીરતાદિ સર્વનું સર્પાંશ સત્યાનાસ વાળવાનો વખત દાગર કરવાને લીધે મહાન દ્રોહીપણાનો ખેતાય અચલ કરી શકાય છે.

વહાલાં બાઈ લાંબંઓ ! હજી રોવા કૂટવા ના દાયદા વણુંવવા બહુ બાકી છે. આ તો “રૂદ્ધન પુરાણ” નો પહેલો અધ્યાયજ છે; તથાપિ આપને વધારે તરફી ન દેવાની ખાતર હાલ આંડલેથી વિરામનું પડે છે. પરંતુ વચન આણું છું કે ફરી આવકાશના પ્રસંગે આપીના અધ્યાયો પૂર્ણ કરીશ અને જનસમાજની સાચી સેવા બજાવી વાદવાદ વરીશ ! પણ વાદ રાખવાની ખાસ જરૂર છે કે—

(હાલ)

- ઝૂંપે કાંઈ જીવનું નથી, રાંધે ન રહું કાંઈ;
 આંસુ દોળે આવીને—મળું ન કાંઈ જોય. ૧
 અમર જીવંત આંસુડાં, સિદ્ધ પાડે મરી શૈલ;
 રોષે ફરી રીખીને, કરો જીવંતી કાંઈ. ૨
 મૂંઝાણર ન્યાયે બંધી, મળ્યો મનુજ અવતાર;
 વ્યર્થ ક'યંવાં જાણ કરી, હારો કેમ ગમાર. ૩
 ફરી ફરી મળશે પદી, આ અમૃત તન-નર;
 આત્મજેવ કરીને કરો, જીવન સફળ જર. ૪
 કંઈ મયા કંઈ જાણ છે, કંઈ મયા તયાર;
 કાંઈ અમર રહું નથી, જીવ માત્ર જનાર. ૫
 નાશવંત વસ્તુતણાં, શોક મરો શદ મિત્ર;
 દાન પુણ્ય અદિ દંધ, પ્રિયને કરો પવિત્ર. ૬
 લીંટ લાળ આંસુ વડે, મરનારો મુંઝાય;
 મિત્ર થઈ શત્રુતણાં, અંતે કરો ઉપાય. ૭
 તમને કે મરનારને, રાંધે શું મુંઝાણ માય ?
 રોગતણાં ભોગે પડી, જર જીવંતી જાય. ૮
 મરનારો કેડે કદી, એ ન કરો કુટલ;
 સુખ તેને અતિ સાંપડે, તેવાં કરો સુકલ. ૯
 કાળતણી કી મત કરો, હરો અનિષ્ટ રિવાજ;
 ઉત્તમ કાર્યો આદરો, વરિ ત્રિવેક મનમાજ. ૧૦
 તો આત્મેશનિનો તુરત, પ્રગટે પરજયદંડ;
 અનુભવજ્યોતિ અમરો, સેવે સર નર ધર. ૧૧
 (હાલ એટલું જ ! બાકી હવે પછી)

સાહાર સ્વીકાર-સમાભિયાન.

વાર્તા વારિધિ:—(પ્રકાશક શ્રીયુત ગણપતિરામ ઉત્તમરામ ભટ્ટ, સારંગપુર-અમદાવાદ) આ માસિકનો ફળજી માસનો અંક મળ્યો. આ માસિકનો હેતુ વાર્તાઓ પ્રકટ કરવાનો છે. હાલમાં ગુજરાતી પ્રજામાં વાંચનનો જોખ વધ્યો છે. પરંતુ જનુધા સર્વ નવલકથાનું વાચન વિશેષ છે તે સમયે આ માસિક લોકપ્રિય થઈ પડે એ સ્વાભાવિક છે તેમજ સુંદર ટાઇટલ પેજથી આ વારિધિનું મન કરવાથી જરૂર કાંઈને કાંઈ તમને મળી શકશે એવો ઉદ્દેશ-પ્રેરણા છે તે યથાર્થ છે. પણ તે મનરંજન સાથે બોધક છે. કૌંપથી કંટાળી આનંદ મેળવવા આ માસિક ઉપયોગી થઈ પડશે.

પટેલજી-ધુ:—તત્ત્વી રા. ગ. કુવરજી વિઠ્ઠલભાઈ મહેતા સુરત) આ માસિકનો જીવન વર્ષનો દીવાળીને ખાસ અંક અભિપ્રાયો મળ્યો. આ અંકનો ઉદ્દેશ પટેલ જનુધા આદર્શોને રાજ્યક વિષયો સાથે વિવિધ જ્ઞાન પણ આપવાનો છે. એમાંના કાવ્યો, સમાજ, ચરિત્ર, શિક્ષણ, સાહિત્ય, માનસ, આદિ વિષયોના વિષયો ખાસ વિદ્વાન ઉચ્ચારથી વર્ણને મનન કરવા જેવા છે. દિવાળીને ટાંકણે આવું દળદાર વિનિષ્કર્ષનથી ભરપૂર વાચન પૂરું પાડવાના પ્રયાસ માટે તેના તત્ત્વીને ધન્યવાદ સાથે તેની ઉપકારવૃત્તિ ધ્યાનમાં લેવા યોગ્ય છે. તેમજ આ જ્ઞાતિ સંબંધીનું માસિક છે છતાં તેના વિશાળ હેતુ જોઈ અન્ય જ્ઞાતિ માસિકો જે વ્યર્થ પૂછજી ભરે છે તેઓએ ધડાં તેવા જોઈએ.

તત્ત્વી,

કામિની અને કાંચન.

લખનાર,
છગનલાલ નારાયણભાઈ મેથ્રી.

"નંદનવનનો નાશ, શૃલલક્ષ્મી, ઇન્દુમારી, રંકડું રતન" ઇ. ના કર્તા.

શ્રીમદ્ રામકૃષ્ણ પરમહંસના તત્ત્વપૂર્ણ ઉપદેશોને આધારે લખાયેલી ગોષ્ઠાચક્ર સાંસારિક નવલકથા. જેમાં કામિની અને કાંચનનો લોભ, હાલની અર્થદગ્ધ ટેળવણી, અને ધર્મ નીતપર અસરકારક રીતે વિવેચન કરવામાં આવ્યું છે. આ નવલકથાની વસ્તુ સંકલના એટલી બધી ઓધક અને મનોરંજક છે કે તેને એકવાર વાંચવા લીધા પછી પૂરી કર્યા વિના નીચે મૂકવી ગમતી નથી. વર્તમાન પત્રોએ તેમજ વિદ્વાનોએ એને માટે ઉત્તમ અભિપ્રાયો આપ્યા છે એટલુંજ નહીં. પણ એતું, અન્ય ભાષામાં ભાષાન્તર કરવાને માટે તે તે ભાષાના વિદ્વાનોએ એના કર્તા પાસેથી પરવાનગી માગી છે, એજ એના ઉત્તમપણાની સાબિતી છે. મૂલ્ય ૪૯૦૫ બાઈન્ડીંગ રૂ. ૧૫ પેપર કવર રૂ. ૧) ૮૦ ખ૦ જુડ.

મુબઈ, અમેદાવાદ, વડોદરા વિગેરે શહેરોના બહુલીતા બુકસેલરો પાસેથી તથા સુરતમાં આ પુસ્તક નીચેના ઠેકાણેથી મળી શકશે.

દલપતરામ ઠાકોરરામ ભટ્ટ.

તાંત્રી "સત્સંગ"

સેતાનરણીઆ-સુરત.

અતિ સસ્તું સાહિત્ય ! વાંચનનો અપૂર્વ ભંડાર !

વાર્ષિક શ્રદ્ધ રૂ. બેમાં મહોલો કદન? ૧૬૦૦ પ્રજા નીતિધર્મવર્ધક નવલકથાઓ.

સસ્તી વાર્તામાળા.

આજેજ આહક થાઓ, વાંચતા હૃદય પ્રકૃતિલત યશ ચાલુ વર્ષમાં નીચલી ઉત્તમ નવલકથાઓ મળશે.

૧ પ્રમાદધનની પ્રભુતા અથવા સરસ્વતીચંદ્રનો ઉપસહાર (જુનિયર લેડી નોર્થ પાણીપતનું મુદ્દા ઇ ના લેખક સાહર શ્રી પીરજીલાલ ન દેસાઈ દ્વારા) અતિ સસ્તી પ્રજા ૪૦૦ ર રાજપૂત કથાકુંજ (અતિ વાર્તાઓ) ૩ આપારાવ-મેઝાકોના સર્ચ. ૪. પ્રાદ્યક્ષાહી કથાકુંજ (અતિ વાર્તાઓ) એ ઉપરાંત ૫ મહારાણા મેતાપસિદ્ધ વગેરે ઉત્તમ નવલકથાઓ મળશે.

લેવાનમ — કાચા બહા મજબુત પુઠાના રૂ. ૨ પાકા પુઠાના રૂ. ૩ (૧ થી ૫૦ અર્થ એક આનો વધુ) પોષ્ટલ સાથે, આફ્રિકાની માહકોએ કાચા પુઠાના રૂ. ૨-૧૦-૦ તથા પાકા પુઠાના રૂ. ૪-૦-૦ ના પોષ્ટલ ચેક મોકલશે.

દરેક રથળે પરમાર્થ એજ ટા બેઈએ છે.

મુન્તમાં — રા. રા. ૧૫૦ રગીલદાસ કાચીદાસ જનરલ મરચટ-બરતેપુરી બાગળ એ ઠેકાણેથી મળશે.

હાથાલ ઇ રામચંદ્ર મહેતા, — મેનેજર બારતજીવન-મુબઈ નં ૧૩.

“દુર્યસન નિરોધક છનદયા પ્રયોગ અને નીતિવર્ધક મંડળ” સુરત,
દર માસની પૂર્ણિમા તથા અમાવાસ્યાએ પ્રદેશ થતું પાક્ષિકપત્ર

સત્સંગ.

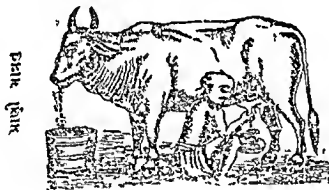
વર્ષ ૫ મું) ચૈત્ર-અમાવાસ્યા. (વિક્રમ સં. ૧૯૯૦. (અક ૧૮મો.

Abstinence

Mercy

Morality

માતર સંમૂતાના ગાય સર્વ સુલાવહા ।

પ્રાણ માન

સર્વ સુલાવહા

સોક

કાલ્ય શાસ્ત્ર વિનોદેન કાલો ગચ્છતિ ધોમતાત્ ।

વ્યસનેન તુ મૂર્ખાણામ્ નિદ્રયા કલ્હેન વા ॥

તાન્ત્રી અને પ્રકાશક દલપતરામ ઠાકોરરામ મદ્ર.

સેતાનકઢીઆ-સુરત.

તા ૦ ૦૫ મી જોડીત સને ૧૯૧૪ ને શનીવાર.

પાપિં સવાજમ અગાઉથી રૂ ૧) આશવાયે ૦-કાનસાર પો ૨૪ ૦ =

સત્સંગ-વિપયાવાલિ.

(વિષય-વિભાગ.)

(લેખક)

(પૃષ્ઠ)

૧ કિતવન.		
૧ હૈવ અને મનુષ્ય	હી. મ. દેશાઈ.	૨૦૧
૨ ગે-રિન્દ ગુરુ નિવેદન.	એમ. સી. ત્રિવેદી	૨૦૨
૨ દુર્વ્યસન-નિષેધ.		
૧ ઉદર-દર્શન.	છા. દા. દેશાઈ	૨૦૩-૨૦૬
૨ ચા.	છા. દા. દેશાઈ	૨૦૬-૨૦૮
૩ વખનનો વરણોડો	કવિ ભાગમ્ભીભા	૨૦૮-૨૦૯
૩ જીવ દયા-પ્રબોધ.		
૧ ગોમતાના ગુરુ ભૂતો માં ? હે. કુ. શાક.		૨૧૦
૨ માંસાહારથી થતી શાક.	તત્રી.	૨૧૦-૨૧૧
૩ અશક્તાશ્રમ.	તત્રી.	૨૧૧-૨૧૩
૪ નીતિ-સંદ્રબોધ		
૧ "મતીયરિત અમર." છા. દા. દેશાઈ.		૨૧૩-૨૧૫
૨ જ્ઞાપનના કેટલાક બંડેમે	તત્રી.	૨૧૫-૨૧૬
૩ અઘ્યુધિક નુકસાનો.	લ. કે. ત્રયક	૨૧૬
૫ અશક્તાશ્રમની પહેાંચ.	તત્રી.	૨૧૭-૨૨૦

ગુજરાતી ભાષાનું એક ઉમદા માસિક પત્ર

કનામી ? ? ?

સચિત્ર !

કનામી ! ! !

(ગુજરાતી માસિક પત્ર)

વિવેચક

એક છુક તૈયાર છે.

ખલીશના અદ્ભુત પરાક્રમ.

એ નામની ૨૨૫ પૃષ્ઠની એક ઉત્તમ એક છુક છે. વાંચક લાજમ એટલા મોટેજ સાથે દિનંદમાં રા. ૧-૧૦-૦૦; ડિ. ૬-૧૯૨૨ રા. ૨-૧૦-૦૦. ચી. પી. થીજ મંગાડીશો આજ સુધીના અંકો તૈયાર છે.

નમુનાનો એક બેઇજો દોપ તો એ આનો પી ટીવટ મોડીશો.

બંડેરખમરનું ઉત્તમ સાધન. માર પુકો.

હી. દા. દેશાઈ.

સંપાદક 'વિવેચક' માસિકપ

લા. ૪૨૫-૧૬૬૬

વર્ષ પચ્ચ. અંક ૧૮મો.] ચૈત્ર-અમાવાસ્યા ૧ [વિક્રમ સં. ૧૯૭૦

દેવ અને મનુષ્ય.

(વસંતતિલકા.)

જાશે વહી રજની આ પુટશે પ્રજાત,
ભાતુ ઉગી ગગનમાં કરશે પ્રકાશ;
અંબુજ વારિસરમાં જનશે સન્નિત,
ત્યારે ઘઈશ કમલોદરથી વિશુદ્ધ. ૧

એવા વિચાર કરતો નિજ આત્મ સાથે,
ભું ભું કરે જમર કો કમલોદરે એ;
એવે સમે કરિવરે નલિની ઉખેડી,
હા ! હન્ત ! ભુંગ તણ દેહુ યથેઃ વિદેહી. ૨

સૃષ્ટિ સમન્ત કમલોદરની સમી છે,
ને માનવી જમર થાં પૃથિવી વિષે છે;
માતંગ આવી નલિની ન્યમ ત્યાં ઉખેડે.
વિકાળકાળ હણશે સહ માનવીને. ૩

રે ! માનવી ! દ્વિષિક વૈજયતું તણ દે !
ગોવિન્દ ગાન શુભતાનનું લહાણુ તું લે !
બ્રહ્માંડ કેરી રચનાજ અગાધ દીસે,
હા ! દેવ કેરી કૃતિ તું નવ પાર પામે. ૪

ગોવિન્દ ગુણ નિવેદન.

શાદ્ધ વિદીડિત વ્રત.

(૧)

શ્રી વિશ્વેશ સુરેશ હે જગપતે કલ્યાણકારી સદા,
બુદ્ધિમન્દ અમે શિશુજન તણી કાપો બધી આપદા;
ત્હારું તત્વ અમે સ્વરૂપ સરવે ન્યારાં સદા જે ખરે !
તેને તત્ત્વવિદો સહુ સમજવા ચત્નો રૂડા આદરે.

(૨)

કિંતુ ઠોણ કળે દયા તુજ વિના સંપૂર્ણ રીતે તને,
અદ્યક્ષો મતિમન્દ જીવ સહુથી શક્તિ વિના શું બને;
તારા, સૂર્ય, ચંદ્ર તથા નવ ગ્રહો ત્હારા હરે સૌ દ્વરે,
વર્ષા શ્રીમ વસંત ઋતુ સરવે કાર્યો નિમેલાં કરે.

(૩)

જેણે એક સમે સુરે સહુ કર્યા રાજી રૂડા રતનથી,
મર્યાદા સ્વીકૃત ના સમુદ્ર કદોંએ મૂકે મહા યતનથી;
વાયુ વાયજ મેઘ તો જળ ભરે એ સૌ ઝિહકે તાહરી,
ત્હારાં કાર્ય અનન્ત સર્વ મહિં, ના ખેડોંએ મનિ માહરી.

(૪)

ત્હારું નામ રહું સદા નિયમથી સંભારીં સંભારીંને,
દેજે તું સુવિચાર સાર ગ્રહવા દીલે દયા ધારીંને;
સરેં ખિન્ન થયા તને વિસરીંને મુખી નાહું કે થયા,
આ સંસાર સમુદ્રમાં ભટકતાં હાલે છુરે તે ગયા.

(૫)

હોયે જે જન દુષ્ટ બુદ્ધિ જગમાં જાણે નહિં તે તને,
તે તો તર્ક કુતર્ક નિત્ય કરીંને રે ! શૂન્યવાદી બને;
તારી શક્તિ યથાર્થ એ વરણવા ખેડોંએ ન મહારી મતિ,
એડી હસ્ત, કરી સ્તુતિ તુજ તણી યાતું સદા સન્મતિ.

એમ. સી. ત્રિવેદી.

ઉદર-દર્શન.

વેન્યામ જેના હિતવાદ-દર્શનની યોજના કરી યુરોપમાં અક્ષર ક્રાંતિ સ્થાપન કરી ગયેલ છે. હું હિતવાદ-દર્શનનો વિરોધી નથી-અનુગોદક છું, કિન્તુ એ વાત આપ જાણતા હશે કે નહિ, જે મને માલુમ નથી પરંતુ હું પણ એક સુયોગ્ય દાર્શનિક પડિત છું. મેં ઉક્ત હિતવાદ-દર્શનનો અધાર લઘુ, કાષ્ઠ તેડ કાઢ કરી તથા કાંઈ નરીન ઘટાવી એક નવી દર્શન શાસ્ત્રની રચના કરી છે. વાસ્તવિક રીતે કહીએ તો આ ભારત દેશમાં પ્રચલિત હિતવાદ દર્શનની કેવળ એક નવી બાબત છે. અત્રે હું એનો સ્થૂળ અભિપ્રાય સંક્ષેપ રૂપમાં નિખદ્દ કરું છું. એ દર્શન પ્રાચીન પદ્ધતિ પુરસ્કર મૂળ રૂપમાં લખાએલ છે, તથા ચાલે એનું ભાષ્ય પણ આપેલું છે. સૂત્રોની રચના જે કે મેં યુજ્જૈન ભાષામાં કરી છે, પરંતુ એથી વાચક જુદે એમ ન સમજવું કે હું સંસ્કૃત જાણતો નથી! પરંતુ હું સંસ્કૃતનો મહાન પડિત છું, મારી પાછળ પાંચીએના મોટા મોટા પૂજારી લાગેલાં છે, પરંતુ સાધારણ પાઠક સંસ્કૃત સમજી શકે નહિ, તત્કારજીએઓના ઉપર દ્રવીભૂત યથા મેં યુજ્જૈનીમાંજ એ સૂત્રો તથા ભાષ્યની સૃષ્ટિ ઉભી કરી છે. ભાષા જે કે કઠિણ છે પરંતુ વિષય પરત્વે ભાષાનું માદત્વ વધે છે તે બુદ્ધિને જોઈએ નહિ ચાલે, લા! હવે હું મારા દર્શન શાસ્ત્રનો પ્રારંભ કરું છું.—

ૐ નમો મગવતે ઉદરદેવાય !

અથ સૂત્રાવતાર—જીવ શરીરસ્થ જૂદલ ગર્દર વિશેષ ને ઉદર કહે છે ॥૧॥

ભાષ્ય—‘જૂદલ’ શબ્દથી જોતિત થાય છે કે નાક, અને આદિ ક્ષુદ્ર ગર્દરને ઉદર કહી શકાયું નથી, જે કદાચ કહે તો મહા ભારી દોષ ઉપરિચિત થાય છે.

‘જીવ શરીરસ્થ’ પદથી સૂત્રકારની દૂર દર્શિતા પ્રકટ થાય છે જે આ વિશેષણ આપું ન હોત, તો કોઈ પવિત-શુદ્ધ આદિતે પણ ઉદર સમજી લેતે અને એની પૂર્તિ કરવાતે પ્રયત્ન કરવા મંડતે.

‘ગર્દર’—યદપિ જીવ શરીરસ્થ ગર્દર વિશેષે ઉદર શબ્દ વાચ્ય છે; તથાપિ અન્યથા વિજ્ઞેયમાં અન્ય કેટલાંક સ્થાન પણ ઉદરમાં ગણી લેવાય છે, તત્કારણ ઉદરનું અવલક્ષણ આપતાં પૂર્તિની આવશ્યકતા છે.

સૂત્ર—ઉદરની ત્રિવિધ પૂર્તિજ પરમ પુખ્તયા છે ॥૨॥

ભાષ્ય—સાંખ્ય દર્શનમાં કહ્યું છે કે આધિભૌતિક, આધ્યાત્મિક અને આધિદેવિક એ ત્રણ પ્રકાર ત્રિવિધ ઉદરપૂર્તિ છે.

આધિભૌતિક:—જાડુ, પેડા, બરસી, ફલવો, પૂરી, ક્યોરી આદિ ભૌતિક સામગ્રી દ્વારા જે ઉદર પૂર્તિ કરી શકાય છે, એને આધિભૌતિક પૂર્તિ કહે છે.

આધ્યાત્મિક:—જે લોક મોટા (લઘામ્મ) પુરુષના વચનમાં લુપ્ત હોઈ કાલ વ્યતિત કરે છે. એને આધ્યાત્મિક ઉદર પૂર્તિ કહે છે.

આધિ દેવિક.—દેવની કૃપાથી પ્લીટા, ચક્ર આદિ રોગો દ્વારા જેનું ઉદર જરાય નાચ છે, એને આધિદેવિક ઉદર પૂર્તિ કહે છે.

મૂત્ર.—એમાં આધિ ભૈતિક પૂર્તિજ વિદિત છે ॥૨૥॥

ભાષ્ય.—‘વિહિત’ શબ્દથી અન્યાન્ય પૂર્તિઓનો નિષેધ થયો કે નહિ એની મીમાંસા હવે પંછી ‘ચર્મારા ભાંખકાર કરશે

‘દેવે સિદ્ધ થયું’ કે ઉદર નામક મહા ગર્દરમા લાડુ, પેંડા આદિ ભૌતિક પદાર્થોનો પ્રવેશ એજ પુરુષાર્થ છે, અતએવ આગળ હવે એ વાનની વિવેચના કરે છું કે એ ગર્દરમાં શી શી રીતોથી ઉક્ત ભૂતોનો પ્રવેશ કરાવી શકાય.

મૂત્ર.—પૂર્વ પંડિતોએ પુરુષાર્થના વિદ્યા, બુદ્ધિ, પરિશ્રમ, ઉપાસના, બળ, અને પ્રતારણા એ છ ઉપાય બતાવ્યા છે. ॥૨૬॥

ભાષ્ય.—૧ વિદ્યા—વિદ્યા કોને કહે છે, એ સમજવું કહિત છે કેટલાકનો મત છે કે લખતાં વાંચતાં શીખવાને વિદ્યા કહે છે કેટલાક કહે છે કે વિદ્યાને માટે વિશેષ લખતાં વાંચતાં શીખવાની જરૂર નથી. પુસ્તકો લખતા અને સામયિક પત્રોમાં લેખ લખતાં આવડવાથી એ કામ નબળું નાચ છે, પરંતુ કેટલાક એનો વિરોધ કરે છે. તેઓ કહે છે કે ‘સારી રીતે લખતાં વાંચતાં આવડવા વગર એ કામ કેવી રીતે કરી શકાય ? કિન્તુ ; મારી સમજથી એ પ્રકારનો તર્ક કરવો નિલકૂત બદાર છે મગરનું બચ્ચુ ઇંડામાંથી નિકળતાં કેડે તુર્ત પાણીમાં ડુબકી મારે છે એને શીખવાની આવશ્યકતા રહેતી નથી એ રીતે આપણા દેશના લોકોમાં વિદ્યા સ્વતઃ સિદ્ધ હોય છે, એમને લખતા વાચતાં શીખવાની શી આવશ્યકતા ?

૨ બુદ્ધિ—જે આશ્ચર્યશક્તિ શક્તિ દ્વારા આંજાને આમલી અને આમલીને આંજો બનાવી શકે છે, એ શક્તિને બુદ્ધિ કહે છે, જે રીતે કૃપણ પોનાનું સચિત કાંધેલાં ડુંભરને પોતેજ, જોઈ શકે છે. બીજી કોષ દર્શનાભિલાષી જોઈ શક્તા નથી એજ રીતે આપણી એ બુદ્ધિને બીજી કોષ જોઈ શકવું નથી આપણે એકલાજ જોઈ શકીએ છીએ. પૃથિવીની સમસ્ત સામગ્રિઓની અપેક્ષાથી માલુમ પડે છે કે જગતમા આની અધિકતા છે, કારણ કે કોષ સમયે કોષને પચી એમ કહેતા સાલજીય છે કે એને હવે થોડી વાપરી છે.

૩ પરિશ્રમ.—સમયાનુસાર ગરમ ગરમ જોજન કરવું, તપશ્ચાત્ર કામળ સુંવાળા બીજાના ઉપર સુષ નિદ્રા લેવી, દવા ખાવા જવું. પાન ખાવું. તંબાકુ પીવો, સ્ત્રી સારે સુરસ, કૃત્તાભિલાષ કરવો દલાદિ સ્વતર કાર્યોની સમ્પાદન કરવાનું નામ પરિશ્રમ છે.

૪ ઉપાસના—કોષ બહિર્ના સંબંધમા જે કોષ વાત કહેવાની હોય તો કયાં તો એના અણુ કીર્તન કરાય છે અથવા દોષ કીર્તન બહુધા લોકોનો એવો ખ્યાલ છે કે દોષ ન હોવા છતાં પણ દોષ કીર્તન કરવાને નિન્દા તથા દોષોક્તા અસ્તિત્વથી દોષ વર્જન કરવાને વક્તા વાદિતા કહે છે, પરંતુ વાસ્તવિક એવું નથી કોષ ક્ષમતા શાલી બહિર્ના પ્રાય દોષી હોવા છતાં પણ દોષ કીર્તન કરવાને નિન્દા તથા દોષી ન હોય છતાં દોષ કરવાને સ્પષ્ટ વક્તા વા સિકતા કહે છે. વળી શુદ્ધોના વિષય પરત્વે જોઈતાં તો અણુકીર્તનના અણુ કીર્તન કરવાને ન્યાય નિહતા અને વાસ્તવિક અણુકીર્તન કરવાને ઉપાસના કરે છે, અને ઉપાસનાનો આ અભિપ્રાયજ મોખ્ય છે.

પપ્મળ—બડી બડી લાખી ચોડી વાને છાટવી. લાવ લાલ આંખો બતલાવી નેરંબેર ચીઢાવું, ધમકાવું, મુખથી અનર્મલ ઉઢૂં, અગ્રેષ્ઠ તથા ચૂકની વૃદ્ધિ કરવી, કાંતોથી હોઠ દબાવવા, દાંત પીસવા, ચોપક લાત છુરસા બતલાવવા તથા વિપક્ષની થેડી પણ તેવારી જોધે 'નવને બે અગિયાર' લાખી જવું' ઇત્યાદિને બળ કહે છે

બળ ૭ પ્રકારના છે, જેમકે—

મૌખિક—ગાળ, નિન્દા આદિ

હસ્ત—તર્જની, ધુંસા, મુઠ્ઠા બતાવવા આદિ

પદ—પથાપાન દિ

આક્ષુપ—રોવું આદિ. યથા ચાળક્ય ષષ્ઠિતત્ત્વ “વાત્સ્યા રોદને વલ” ઇત્યાદિ

ત્નાય—મારપીટ સહન કરવું, આદિ

માનસ—દ્રેષ, હિંસા આદિ,

૧ પ્રતારણા—નિમ્ન લિખિત વ્યક્તિઓને પ્રતારક સમજવા.

૧ દુકાનદાર. પ્રમાણ લો—દુકાનદાર ચીજ વેચી દામ માગે છે. જેટલા દામ આપવા વાળા છે, એ સર્વનો પ્રાપ્ત એજ મત રહે કે હમે ચીજ ખરીદતી વખતે દગાળા છીએ.

૨ ચિકિત્સક. પ્રમાણ—રોગીના સાત મક્કા બાદ બારે વેલ શી માગે છે તો રોગી બહુધા એજ સિદ્ધાંત કરી બેમે કે હુ તો મારી મેળેજ સારો થઇ ગયો છું, એ આવી વાતો બનારી-મનારી અમને દગવા -દાવ છે

૩ ધર્મોપદેશક.—એ સદુથી પ્રસિદ્ધ પ્રતારક છે એ દમ છે, એવું સદુથી પ્રબળ પ્રમાણ એ છે કે જે કોઇ પામેથી ધનાદિ મેળવવાની ઇચ્છા રાખતા નથી.

ઇત્યાદિ બીજા ધણાં છે, જે વાચક શોધી લેશે કારણ કે તેમણે પણ હમારી સાથે આ વિષયમાં ઉગ્ર ઉતરી સાથે સાથે આવતું જોઇએ

સૂત્ર—આ ૭ પ્રકારના ઉપાયોદ્વારા ઉદરપૂર્તિ યા પુરુષાર્થ સાધન અસાધ્ય છે. ॥ ૫ ॥

ભાષ્ય—આ સૂત્રથી પૂર્વ પડિતોના મતનું ખંડન કર્યું છે. વિચારિ છે પ્રકારના ઉપાયેથી ઉદર પૂર્તિ થઇ શકતી નથી એ અમે ક્રમશઃ સાબિત કરીએ છીએ

વિદ્યા—વિદ્યાથી યદિ ઉદર પૂર્તિ થાય, તો મુર્ખર સમાચાર પત્રો બૂખે કેમ મરે ?

બુદ્ધિ—યદિ બુદ્ધિથી ઉદર પૂર્તિ થાય, તો ગર્હવ ગોળે કેમ લાથે છે ?

પરિશ્રમ—પરિશ્રમથી યદિ થાય, તો મિડનગન કલાકર્મીનો કેમ કરે ?

ઉપસના—યદિ ઉપાસનાથી થાય, તો સાહેબ લોકેનું અનુગ્રહ આ બધું ચક્કરેણ પર કેમ નહિ ?

બળ—યદિ બળથી થાય, તો હમે લાણીને માર કેમ ખાઇએ છીએ ?

પ્રતારણા—યદિ પ્રતારણાથી થાય તો ધણી વાર ચરામની દુકાનોનાં દેવાળાં કેમ નીકળે છે ?

સૂત્ર—ઉદર પૂર્તિ યા પુરુષાર્થ કેવળ દિત સાધનદ્વારા સાધ્ય છે ॥ ૬ ॥

ભાષ્ય—કેદારજી—આજીજી—પંડિત લોકેના કામમાં મન પુટી એવું દિત સાધન કરે છે. પ્રતિષ્ઠાયાય લોક હજાર બે હજાર રૂપીયા લઈ પ્રતિષ્ઠા કરાવનારનું દિત સાધન કરે છે. રૂપિયા ધરાન તથા મંજોનિઆનાં દિત સાધનમાં મહેતું છે. બાદક ૨૦૪૬ ટુર્કિનું દિત સાધન સાધ્યું છે. ન્યાયાધીશ ન્યાય કરી દેશનું દિત સાધન કરે છે. તથા પ્રકાશક નોક સારા નબળા પુરતકો છપાવી પ્રકાશમાં મૂકી દેશનું દિત સાધન કરે છે એ સર્વના પ્રચુર પરિભાષ્યથી ઉદરપૂર્તિ થાય છે.

સૂત્ર—અતએવ સર્વે દેશનું દિત સાધન કરવું જોઈએ ॥ ૭ ॥

ભાષ્ય—અન્તિમ સૂત્રદ્વારા દિતવદ્ દર્શનની એકતાનું પ્રતિપાદન કયું છે અતએમ અત્રે અનુચ્ચક્રકરણના સૂત્ર અન્યની સમાપ્તિ થાય છે. આશા છે કે ભારતવાસી આ દર્શન શાસ્ત્રને સમજી પોતાના મસ્તિષ્ક પર ચઢાવશે.
શારદા-વિહાર-સંસ્કૃત]

એકુભાઈ દાહુભાઈ દેસાઈ.

ચા.

કોઈ પદાર્થ ચાહે આપણા રરભાવને અનુકૂળ હો, ચાહે પ્રતિકૂલ હો, પરન્તુ આપણે ખીજતી દેખા દેખી તેમના ખાવા પીવાનું અનુકરણ કરવું અવશ્ય રીપી લઈએ છીએ. આ યદાપિ આપણા લોકને સ્વભાવને માફક નથી કિન્તુ તો પણ આપણે એને નિત્ય પ્રતિ ખાવા પીવામાં અવશ્યકીય પદાર્થો સમાન ઉપયોગ કરીએ છીએ આ ચાલુ જમાનામાં આ દેશમાં પ્રાય સર્વ યેણી ॥ અથવા સર્વ જાતિના લોકોમાં આ પીવાને શોખ અધિકાધિક જદિ પામતો જાય છે પ્રજાતનુ પહોર ફાટતાજ ચર ચર આ દેનીતી આરાધના થય-કરવા માંડે છે અને તેનો કૃપા પ્રસાદ આરોગ્યવા સાથે મ્હો પણ ફાટે છે. બહાર પણ “ચા”નું પવિત્ર નામ કણ્યું જોચર થાય છે. ગરી, કુચી, બજાર, કોઈ, કચેરી, ધર્મશાળા, સ્ટેશન આદિ સર્વસ્થાનેમાં “ગરમાગરમ ચા” શરદેના મધુર ધ્વનિ સંભળાય છે ચાનો આટલો બધો પ્રચાર હોવા છતાં પણ પ્રત્યેક મનુષ્ય એ નથી જાણી શકતો અર્થાત એટલો વિચાર નથી કરતા કે “ચા શી રાનિથી તૈયાર થાય છે, તેમજ એમાં કયા કયા ગુણ દાય છે?” આથી સર્વ સાધારણને જાણવામાં ઉપયોગી થાય જાણી અત્રે અમે ચાનું થોડું વિવરણ આપવું આમશ્વક ધારીએ છીએ.

ચાનો પ્રથમ આવિષ્કાર (દર્શન) ઈ. સ ૧૬૦૦માં થયો, આ સમયે એ ૩૧૦ ૪૦૦) શેર વેચાતી હતી, પરન્તુ હાલમાં સારામાં સારી ચા ૫) રૂપીએ શેર છે ચાની ખેતી ચીન, જાપાન, આદિ દેશોમાં થાય છે કિન્તુ દિન્દુરયાનમાં કાગઝ, પાત્રપર, આસામ, નીલગિરિ તથા લકામાં જેટલો પાક ઉત્પન્ન થાય છે તેટલો ભાજ્યેજ ખીજે નીપજતો હશે. ફક્ત આસામ પ્રાન્તમાંના ચાના બગીચાઓમાંથીજ દુનીઆના વપરાશમાં આવતી ચાનો લગભગ પોણે ભાગ પ્રાપ્ત થાય છે ચાના છોડ ત્રણ વર્ષ જાદા પાદરૂ ચૂંટવાને લાયક થાય છે. સાં મુખી એનાં પાંદડાં ખીલકુલ તોડવામાં આવતા નથી, એનો છોડ વધીને દસ બાર પુટ ઉંચા થઈ શકે

છે, પરંતુ ઉત્તમ આ બનાવવાને માટે એને વારંવાર કાપી ત્રણ ચાર યુટી વધારે વધવા દેના નથી ચતો છેક જ્યારે ત્રણ ચારથી પરિપૂર્ણ થાય છે, ત્યારે એના ઉપરના પાંદડાની પહેલીવાર ઘણી સાવધાનીથી ચૂંટણી કરવામાં આવે છે, પહેલીવારના તોડેલાં પાન અત્યંત લીલાં હોય છે અને તેની લગભગ ૧થી ૨ ઇંચ લગભગ હોય છે. એ પાનની ઘનારી આ ઉત્તમ ગણાય છે. ગળી એ પાન કુમડાં હોવાથી એની ચૂંટણી હોશિયાર મણસો પાસેજ કરાવે છે. બીજી અને ત્રીજી વખતેની ચૂંટણીમાં એટલી સાવધાની આપવી નથી, કારણ કે ત્યારે પાંદડા મોટા થઈ ગયેલાં હોય છે. એને નાનાં નાનાં આગેલાં ઘણું તોડી શકે છે એક વર્ષમાં ત્રણ ચાર વાર ચાની ચૂંટણી થાય છે. બનરમાં આપણે જે તરેહ તરેહની આ જોઈએ છીએ, તે સર્વ એક પ્રકારના જુદામાંથીજ ઉત્પન્ન થયેલી છે. માત્ર જમીન, પત્તચૂંટણીનો સમય તથા તૈયાર કરવાની વિધિની ત્રિભિન્નતાથી એમાં ભેદ પડી જાય છે. ચાના તોડેલાં પાનને દસ બાર કલાક ઊંચડામાં સૂકાવા દે છે. જેથી એમાં એક પ્રકારનું રાસાયનિક પરિવર્તન થાય છે. એ પત્રોને અગ્નિપર સૂકવવાથી કાળા રંગની આ બને છે. તથા એને ઊંચડામાં ન સૂકવી અગ્નિ ઉપર સૂકવવામાં આવે તો દરિતરૂઈ આ બને છે. કિન્તુ બનરમાં ઘણું ભાગે પ્રસિદ્ધ બદ્યુ આદિ પદાર્થોદાર રંગીને કાળી આ અથવા લાંલી ચાના નામથી વેચે છે.

દેશ દેશના રિવાજ પ્રમાણે આને વિવિધ પ્રકારે બવદારમાં ઉપયોગ લે છે. ચાના પુરાણા શોષીન ચીના લોક ચામાં બીજું કાંઈ પણ ન મેળવી કેવળ આને પાણીમાં ઉકાળી પાન કરે છે, જાપાની લોક ચાના ચૂર્ણને ગરમ પાણીમાં મેળવી પીએ છે, જર્મન દેશવાસી ચામાં શરણ યા દાર ચીની વગેરે સુગન્ધિત પદાર્થ મેળવી પીએ છે, રશિયન લોક લિંબુનો રસ મેળવી પીએ છે, અંગ્રેજ લોક ચાને દૂધ, ખાંડ તથા મિસ્કેદ આદિ પદાર્થોની સાથે સેવન કરે છે.-પીએ છે. અને તેમજ જાણે અજાણ્યે, વિચારે અવિચારે અનુકરણ કરવામાં આ લાસતવાસીઓ પણ પ્રાચ્ય એ પ્રકારેજ દૂધ આદિ મેળવી ચાનું સેવન કરે છે.

ચાના ગુણુ દોષ.

આ ગરમ તીક્ષ્ણ, ઉત્તેજક અગ્નિપ્રદીપક, અને કફ તથા મેદનાશક છે. તરત બનાવી પીધેલી-ગરમ ગરમ આ શરીરમાં એક પ્રકારની જાગૃતિ સ્થૂર્તિ ઉત્પન્ન કરે છે, અપચો-અજીર્ણને દૂર કરે છે. દરત સાફ લાવે છે. જેના શરીરમાં મેદ ધાતુ અર્થાત્ ચરબી ઘણી વધી ગઇ હોય છે, તેમજ જે મનુષ્યોના શરીરમાં કફ તથા શરદી પ્રધાન હોય છે એને આ માફક આવે છે વિશેષે કરીને ઘણા શારીરિક શ્રમ કરવાથી થકેલા મનુષ્યને ચાથી ઘણું ફાયદો થાય છે. પરંતુ ચાના ઉપર કહેવા ગુણો નામ માત્ર ગુણુ છે. કારણ કે ચાના અધિક અપ-સા પરિણામે બને એ સર્વ ગુણુનું દોષોના રૂપમાં પરિવર્તન થાય છે. થોડી ચા પીવાથી શરીરમાં શુરની અથા આગસ ઉત્પન્ન કરે છે. તેમજ ઘણી પીવાથી શરીરમાં એક પ્રકારની હનિકારક જાગૃતિ પ્રકટ કરે છે તથા નિદ્રાને દૂર કરે છે અથવા મરિતપ્રકના જ્ઞાન મનુષ્યોમાં જાગૃતિ ઉત્પન્ન કરી પાછળથી એને કમજોર બનાવે છે. ચાનું પ્રાતઃકાળમાં પાન

કરવાથી જૂખ દૂર થાય છે—મરી જાય છે તથા બીજે ધીમે પાચનશક્તિને મન્દ કરે છે. આત્મ રાત્રિએ સેવન કરવાથી દિન ભર કામ કરવાથી થકેનાં જ્ઞાનનિવૃત્તિઓ પુનઃ જાગૃત થાય છે, જેથી નિદ્રા ભંગ થઇ તેથી અન્યેક પ્રકારની વ્યથાને અથવા માથાનો રોગ ઉત્પન્ન થવાની સમ્ભાવના થાય છે. ચતુર્થ દમેશ અજ્ઞાસ યાયા ઇશિર ગરમ થઇ જાય છે સનીરમા દુર્ગં જતા આવે છે, હૃદયનો ધકધમટ વૃદ્ધિ પામે છે, તથા શ્વાસની શિક્તનેસ ઉત્પન્ન થાય છે. ગરમાગરમ આ પીવાથી પ્રથમ દરન સાફ આવે છે પરંતુ પાછળથી આતરડાના રનાયુઓ દુર્ગં યાના કારણથી કમજોર થાય છે આના અધિક અજ્ઞાસ યાયા આરસક બેજન વધ શકાતુ નથી હૃદયમા દાદ ઉત્પન્ન થાય છે આમા ઉત્તેજક ગુણુ અધિક હોવાથી તમાકુ અદિશુ આદિ દુર્ગંસનની સમન એનુ મૃદુ અથવા અનરડામા એક પ્રકારની ખરાબ અસર થાય છે આમા ઉત્તેજક ગુણુ અધિક હોવાથી તમાકુ, ચરીશુ આદિ દુર્ગંસન માફક એનુ વ્યસન પણ વળગી જાય છે, તથા પત્રી એનુ છુત્તુ પણ મૂરિકલ થઇ પડે છે લગનના ડોકટર સર બ્રાઉટન " પ્રેક્ટીશનર પવમા લખે છે કે અત્યંત આ પીવાથી જૂખની છુટા ઓછી થાય છે ખાધેનુ બોજન સારી રીતે પચતુ નથી, તથા બોજનને પચાવનાર પરિપાક શક્તિ મન્દેર-મદ થઇ જાય છે આ અન્તર્મા શરોરના સર્ગ અન્યથાને શિથિલ કરે છે આ પીનારના શરીરમા પ્રથમ રક્તિ અન્યથ માનુષ પડે છે પરંતુ થોડાસમય પત્રી એની ખરાબ અસર જોવામા આવે છે. વિશેષે કરીને ગરમ દેશોમાના રહેવાસીઓને માટે આનો અતિ અજ્ઞાસ પણો હાનિકારક છે (અપૂર્ણ)

છાટુભાઈ દાણભાઈ દેસાઈ

યાને

અંક ૧લો

મધપાન નિષેધક-ખ્યાલ.

શરાણ જેવી ખરાબ વસ્તુ, નવ દીડી જગમા કયાહી, વાઈન બાટલી વિષે વર્ણવુ, ધ્યાન કરો છિદુભાઈ. શિવ શિવ આ શુ થયુ અરેરે, ગ્વાસ ભરી પીવા માડયા, સ્વર્ગ તણુ સુખ તણુ પૂર્વજે, હાહાકાર કરવા લાગ્યા દશા થાય છે પીનારાની, કથન કરું તે સાબળીએ, વાટ ઘાટમા પડ્યા કદીતો, ઓચિંતા એથી મરિએ

સિવાય હમસે બુડા અલીતક, પુચદા, જગમે હુવા તહિ,
 પહેલવાન પીછે હઠ બાવે, કેદરે કરો રજાન તુમહિ,
 પહેરન ઘોતી ઐર દુપટ્ટા, ફેટા લી બરબાદ ગયા,
 દીસમતમે કયા લીખા હમારે, ખીસેમે દમદી ન રહા.
 અગોબાઇ હા કોહુ ન આલા, હાતાત કાઠી ઘેવુનશી.
 ઇકડે તિકડે બધત રાહીલી, ઉફ્ટ ઘાતલી ડોકીરી.
 બ્યસનોથી વાકેફ થએલી, ગુજરાતન કહેવા લાગી.
 અમ પીટયા કંઈ દિવસ કર્યા છે, નફ્ટનિરકુશ બ લાગી.
 આ વખતે કોઈ હોત ખીજો તો, યધા યોગ્ય સુખ દેખાડું.
 પતિ શબ્દ એ મહા તિમ્ર છે, બવ આપુ હું ક્યાં બાપું.
 આ સંબંધમાં આજ પછી જો, અવાજ કંઈ કાને પડશે.
 દેખાડી હું દર્શ શરેખર, વચન 'કદાપિ નાં ટળશે.
 એમાં એમાં મૂક અલી, કહીને જૈરીનો હાથ ધરો,
 બની દિગંબર નૃત્ય આદ્યુ, સ્નાદ શ્રદ્ધુ કેવોજ કર્યો.
 ધમં શુરની સોગન ખાધી, કાશીમાં જઈને નાદા,
 છતાં પાપ કાંઈ નાં ધોવાયું, અંતરમાં બહુ પરતાયા.
 ઉલટી સુલટી રીત આદરી, ફજત ફેનસીએ કીધાં.
 લાજ શુભાવી સર્વ જગોએ, ફજ એમાંથી એ લીધાં.
 પૂર્ણ ખ્યાલ સૌ થયો અમારો, ઇનામ દેવા યત્ન કરો.
 પ્રસાદ છે આ શુર કૃપાનો, ઉમેદ સૌ મનમાંજ ધરો.
 આ પ્રયોગના પચાસ કાગળ દેશાવર લઈ મોકલશે,
 તે જીવોને દુક મુદતમાં, પ્રજ તણું સુખ પ્રાપ્ત થશે.
 કતકત્તા દિલ્હી લખના, પંજળ સુલક દેખા સારા,
 અમદાવાદ બડોદા સુરત, કોઠણી સમસે ન્યારા.
 કચ્છ માંડવી છોડ દઈ, અબ બંબડ શહર જાંસાયા હય,
 ઉસ્તાદ શુર જમીયતકા ચેલા, વોહી બનાને વાલા હય.

કવી ભાગલોયા કચ્છ—માંડવીવાલા.

કેં શેઠ ધરમસી લવાનજી ઉનવાલાના માળામાં,

કાંદાવાડી—સુંબડ.

ગૌમાતાના ગુણુ લૂલો મા!

(હરિગીત છંદ)

(૧)

અગણિત ગુણુ ગણાય છે ગૌમાતાના વિચારીએ,
ઓ લગ્ય પ્રાણી વિચાર કર નર ચક્ષુ ખોટી દેખીએ;
ખોરાક ને ખડ ખાય છે બક્ષીસ પ્રભુએ આપીયું,
દહીં દૂધ ઘી તેનાં બને ઉત્તમ સુસાદે જાણીયું.

(૨)

બાળક તથા રોગિણી આશીય હો તે ઉત્થી,
ને શીતજ્વાના રોગીઓ મૂઝવતા એની રસી;
હેરાન કરતા મચ્છરો ને રાત્રિના અવસાનમાં,
અપાયું ઔષધ કુદરતી છે ગાય કેરા મૂતમાં.

(૩)

ખોરાકને આરોગીએ તે નીપજો ખેતર મહીં,
ધન-ધાન્ય ખેતી માત બજાહો બેઠીએ છે અહીં તહીં;
વળી પહેરીએ ને લૂગડાં, તે નીપજો કોની વતી,
ઉપકાર કોનો માનવો વિચાર કર નર ધ્રું જરી.

(૪)

નુકસાન કેવું થાય હા! એક ગાયનું મૃત્યુ થતાં,
ઉર દાપ ! મારું ચરધરે વણું ન તહેવું સજીનાં;
ખૂબે પડી ધૂળ ચાટતી બોયે પડી બહુ સાંભરે!
વૃદ્ધજ થતાં સ્વાર્થાન્ધ જન બહુગુણુ તેના વીસરે.

લીં સેવક

મુખાષ]

હેમચંદ કુલચંદ.

માંસાહારથી થતી ગાંઠ.

વિશ્વાયતના ડૉક્ટર મસજોવ પોતાના એક પુસ્તક 'નર્વસ ડિસકાઝન' માં લખે છે કે ઘણે અંશે માંસાહારીઓને વૃદ્ધવસ્થામાં ગાંઠની ખીડ સદન કરવી પડે છે, કારણુ એ છે ને માંસમાં એક એવા નિષ્કૃષ્ટ પદાર્થ છે, કે જે કદો પચતો નથી તેમજ કોઇ પણ રીતિથી બહાર પણ નીકળી શકતો નથી ચરણી જ્યાંદિ માંસના સર્વ અંશ પચી જાય છે. તેમજ બહાર નીકળનારા બહાર નીકળી જાય છે, પરંતુ ઉપયુક્ત પદાર્થ કદો પણ નીકળતો નથી, તથા એક ખૂણામાં એકઠો થયા કરે છે, મનુષ્યની ઉંમર જ વયમ નમમ વધતી

જાય છે. તેમ તેમ તે તેનું જોર બતાવવા માટે છે. તથા અન્ત સુધી તે વ્યથા કાયમ રહે છે. મોટી રાતે માંસ બહુ કરવું એ પણ એમાં સુખ્ય કારણ યદ્ય પડે છે. આ યીએરી જોતાં જણાય છે કે માંસ બહુ કરી ઉત્તરાવસ્થામાં દુઃખને આમંજી કરવા જેવું છે અથવા કાચે કરી દાઢી કુદાડી પોતાનાજ પગ પર મારવી એવાજ હેતુ એમાંથી નીકળે છે. ફળાદારનો સાત્ત્વિક ખોરાકના સ્વાવલંબનને બદલે અનીલિને રસ્તે દોરાવનાર સાથે બીજા અણક દુર્ગતિદાયક રસ્તે પાડનાર માંસ બહુના અનિષ્ટ ખોરાકનું સ્વાવલંબન એ તેમની સુદ્ધિની અધમતા સૂચવે છે,

તંત્રી.

અશકતાશ્રમ.

પાત્ર કુપાત્ર દિવે કહ્યું દાનહી તે સહુ રૂપ રચે રવિરાજ;
ગાયનગો તૃષ્ટ દેત કરી પત્રગોડા પપપાન કરાજ;
કાં સહુ તે સુધ પાપક હોત, સુપામસ તે વિપ હોત સિવાઈ,
યા બિધદાન દિવે બીન જન સુ, તાનિધ કો ફલ તાહી દિવાઈ.

(સંગીતાદિલ)

ઉક્ત પદનો અર્થ; સરળજ છે કે પાત્ર-કુપાત્રને દીધેલાં દાનથી પાત્ર યોગ્યતાનુસારજ બદલે મળે છે. ગાયને ધાસ આપીએ, અને સર્પને દૂધ આપીએ, તો મુદ્દ કૌંમલના ધાસને બદલે સારું મિષ્ટ દૂધ અને દૂધના બદલાં પ્રાણધાતક વિપ મળે છે, પ્રસ્તુત પદખંડથી આપણને જાણવાનું-શીખવાનું મળે છે કે આપણે જે દાન કરવું તે પાત્ર જોઇને આપણે કેવળ સાધુ નામ ધારી અલમસ્ત રખડતા દેશના ભારે રૂપ મનુષ્યને દાન આપવા કરતાં, બાધિળાં, પાંગળાં, લૂલા, લંગડાં, રોગિષ્ઠ સાધનહીન સ્વજન ચિરકત મનુષ્યને આશ્રય આપવો સર્વને ઉચિત જણાયા વિના રહેશે નહિ. આ સર્વ પ્રિય વત છે, તથા અશકત મનુષ્યને જોઇ દરકોઈના હૃદયમાં રમા વૃત્તિ જાગૃત થયા વિના રહે નહિ. એવું અમારા આજ સુધીના અનુભવથી સમજવામાં આવ્યું છે અને સુલાકાન લેનારા સમજન મહાશયો જે બુદ્ધિ આશ્રમની સ્થિતિથી કલ્પના વિહીન હોય છે તેઓ અને એકવાર જોઇ મુગ્ધ થાય છે.

આ ચાતુ પખવાડીયામાં આશ્રમમાં યએલા રોગોએ કે જે નીચે આપવામાં આવ્યા છે તેઓમાં અનેના નવા નીમાએલા મેઠ કલેક્ટર સાહેબ બહાદુરની રિમાઈ વધુ ધ્યાન ખેંચે એવી છે એઓએ આશ્રમની સુલાકાન દરમીઆન, દરેક અશકતોને જોઈ, તેઓ કેવી સ્થિતિમાં અને આપવા પામ્યા છે તે સંખંધી દરેક અશકતને પોતાની હકીકત પૂછી, આશ્રમની વ્યવસ્થા, દાણા વગેરેની સવ્યવસ્થી વગેરેની બારીબીથી તપાસ કરી તથા સર્વ વ્યવસ્થાને માટે પૂરો સતોષ બતાવ્યો હતો. એ એમની રિમાઈ ઉપરથી દરકોઈને જણાયા વિના રહેશે નહિ તેમજ તેમણે તેમાં કરેલી વ્યવહાર સૂચના તરફ એમો અમગજનીય સુચ પુરવેલું ધ્યાન ખેંચીએ છીએ. તથા આ અશકત છવો પ્રતિ નજર કરવા વિનંતિ કરીએ છીએ.

તંત્રી,

શેરાઓ.

આશ્રમની મુલાકાત લીધી. આ એક ધ્યાન ખેંચવા જેવું અને ઉપયોગી સંસ્થા જણાય છે. દરદીઓની સારી બરદાસ્ત કરવામાં આવે છે. અને તેઓ સંતોષી જણાય છે. આંગણુ સ્વચ્છ છે. ખવરાવવાની અને આરોગ્ય સાચવવાની જે કવચો ચાલીએ તેટલી છે. એ સંસ્થા જે નિરાધર માણુઓની શુ' વ્યવસ્થા કરવી તેની પોલીસને તેમજ કોર્ટેને સમજ પડતી નથી તેવાઓની બરદાસ્ત કરવામાં ધણીજ ઉપયોગી છે. હિંદુસ્તાનમાં મોટાં દરખાઓ માં બીખારી, પીતીઆ, નિરાધારો અને જુદાં ગરીબો કે જેઓને કોઈ કશું હોતું નથી તેવાની વ્યવસ્થા કરવાનો સવાબ કદંબુ છે આ સંસ્થા એ સવાબની દૂર કરવા તરફ એક ઉત્તમ પ્રયાસ છે જે કે એ પ્રયાસ અમુક અંશેજ સફળ થશે તો પણ લવિધ્યમાં એવી કોઈ મહાન સંસ્થા કદવામાં આવે તો તેને માટે ધણી ઉપયોગી માહિતી અને અનુભવ પુરાં પાડશે વળી એ દા. દીનશા એલબેદરામ તેમ એના અન્ય વ્યવસ્થાપકો અને આશ્રમ આપનાઓની ઉદાર અને જાતિ ભોમયી દયાં શ્રી, જન સમુદીની સેવા, દરવાની વૃત્તિનો પુરાવો છે આ સંસ્થા સુરતની પ્રજા તરફથી મદદને પાત્ર છે અને વિશેષ મદદ મળે તો એ એના કાર્યમાં વિશેષ પ્રવૃત્ત થાય એમ આશા છે.

૧૦-૪-૧૪

Sd/. BRANDER
Collector of Surat.

આ આશ્રમ ડા. એલબેદરામના પ્રશંસનીય પ્રયાસનું પરિણામ છે. અને મને આશા છે કે તેને યોગ્ય ઉત્તેજન અને મદદ મળશે એમાં રહેનારાઓ જોકે ધણા ગરીબ અને દુઃખ પીડિત છે. તો પણ સંતોષી જણાય છે. અને તેમને મહેને મહોલે રખડવા દેવા કરતાં માયાળુ અને કાબેલ વર્તનમાં રાખવા એ કાંઈ નાની વાત નથી મીસીસ સ્કોટને તથા મને આ કાર્ય ધણુંજ રસમય માલમ પડ્યું અને પરમેશ્વરની આ સંસ્થા પર નિષ્ઠા રહે અને એની દૃઢ રચાવના અને વિસ્તારને માટેની યોજનાઓ સફળ થાય, એમ હમે પ્રાર્થના કરીએ છીએ તા. ૧૧-૪-૧૪

Sd/. H. R. Scott.

આ આશ્રમમાં ગરીબો અશક્તો અને જેની કોઈ રાજી કરતા નથી તેવાઓની માવજત લેવાય છે અને સગવડ મળે છે એ જોઈ સંતોષ થાય છે. આ એક એવું સાહસ છે કે જેને તદુરસ્તી અને સંપત્તિ મેળવવા બાજબીન ચલા હોય તેમના તરફથી આશ્રયની જરૂર છે. આ આશ્રમ નિભાવવાનું કાર્ય, જે એના રચાવનાર. આધાર આપનાર અને વૃદ્ધિ કરનાર ડા. દીનશા એલબેદરામની કેટલીક કાળજીનું કારણ છે તેમાં સર્વ કાંઈ આધિ વ્યાધિ વીગરેથી મુક્ત થાયે ત્યારે અશક્તને અર્થે સંસ્થામાં કોઈ ફાળો માત્ર ભરે તો ધણું સહેલું થઈ પડે વ્યવસ્થાપકોને ધન્યવાદ અને આશ્રમમાં રહેનારાની ઉપકાર વૃત્તિ ઉત્તર આમના કમીસનર આ. મી. બેરોને, નામદાર સરકાર તરફથી તેને સંપેક્ષી ડીસ્ક્રી-શનરી માંદમાંથી રૂ. ૩૦૦ની પ્રાથમિક ગ્રાંટ આપવા માટે ધટે છે. સરકાર તરફથી સહવાત્ર સંસ્થાને મદદ આપવાની રકમ - એ સંસ્થાની ફતેહ પ્રમાણે બેસક નિષ્ઠિ

કરવામાં આવશે. મારા જ્વલુના પ્રમાણે સરકારી હીસાબના કોઇ ખુજાખાયામાં ‘ગરીબ ગુરખાના મરણ ખર્ચ’ નામનું એક ખર્ચ ખાતું છે. સરકારી મહેસુલાતમાંથી ચતી આ ખર્ચની રકમનો, સુરત અને આશુખાલુની જગ્યાની આવકમાં ડૉ. દીનશાના આ આશ્રમથી ખચાવ થાશે છે.

૧૩-૪-૧૪

Sd/.

STEACTY

Assistant Accountant General-Bombay.

“સતી ચરિત ચમત્કાર.”

દિવા

પતિવ્રત ધારિણી સી શું ન કરી શકે ?

લેખક:—૨૧. ૨૧. હાટુભાઈ દાહ્યાભાઈ દેશાઈ—“શાદદા-વિહાર”—મુરત.

[ગતાંક ૪૫૨ ૧૯૮૫ી સેપ.]

સાવિત્રી.—હે માનક દેવ ! જેમ પુણ્ય સંચય વિના અનન્ય વાર મળતો નથી તેમ અધિક પુણ્યસંચય વિના તમારું અપ વર્ગ—મેક્ષ પદ પ્રાપ્ત થવું નથી. હું તમારી પાસે એ વર માગું છું કે મારા પતિ જે સત્યવાન તે જીવિત થાય. આપ નકરી જ્વલુને કે હું પતિ વિના મરી રહેતી છું. હું પતિ વિના સખ, સ્વર્ગ, લોક, લક્ષ્મી તથા મારા જીવનને પણ મદદાતી નથી તમેજીએ મને સો પુત્ર થવાનું વરદાન આપ્યું છે અને તમે મારા પતિના પ્રાણને દરી લગ જાઓ છો ! હું એ વાર માગું છું કે મારા પતિ સત્યવાન જીવિત થાય. એથી—એ વરદાન આપવાથી તમરું વચન પણ સત્ય ઠરશે !

ઉપર પ્રમા. સંભાળણુ સુણી ધર્મરાજ ધમે સાવિત્રિને “સત્યવાન જીવિત થાઓ” એમ કહી તથા પાસથી મુક્ત કરી સ્વરચાન જતાં જતાં પ્રસન્નતા પૂર્વક કહ્યું કે:—“હે પિતા અને સ્વશુર ઉભય દુગોને આનન્દિત કરનારી દશ્યાષ્ટિ ! સાવિત્રિ ! જો ! મેં આ તારા પતિને છોડી દીધો છે. એ તારા પતિ રોગ રોધિત ફરકાર્થ તથા તારી સાથે આવવા યોગ્ય થશે. તથા તારી સાથે ચારસો વર્ષનું આયુષ્ય ભોગવશે. અશ્વમેધાદિ યજ્ઞોમાં ધર્મપૂર્વક યજ્ઞન કરવાથી લોકમાં સારો કીર્તિમાન, તથા પ્રસિદ્ધિને પામશે તેમજ એ તારાથી સો પુત્ર ઉત્પન્ન કરશે. એ સો પુત્રો, પુત્ર પૌત્ર આદિ વંશ કર્તા સર્વ ક્ષત્રિય રાજા થશે, તથા તારી માતા માલનીને તારા પિતાથી વંશકર્તા સો પુત્ર થશે એ તારા ભાઈઓ ક્ષત્રિય દેવ-તાઓ વૃદ્ધ રૂપ સૌર્વોદિમાં થશે.”

યમરાજના આદ્યા ગયા પછી સાવિત્રી પણ પોતાના પતિને પ્રાપ્ત કરી અહીંથી જ્યાં સત્યવાનનું રાજ(સત્ર-મુકદ્દુ) પડેલું છે ત્યાં ગઈ, પોતાના પતિને બૂમ પડેલા જોડે એની

જોઈ જોશક હાસ્ય ઉત્પન્ન થયા વિના રહેવું નથી હિન્દુઓ વહેમની આખનમાં આટલા બધા ઉંડા ઉતર્યા હોય અથવા વહેમના આવા નવીન શાસ્ત્રોના સસો કટખાં હોય એવું અમારી જાણમાં નથી. આવાં વહેમો ફક્ત જાપાનમાંજ નહિં પરંતુ યુરોપના સુધરેલા દેશોમાં પણ જોવામાં આવે છે. યુરોપિઅન પ્રગતે ૧૩ના આંકડાની સગ એટલી બધી છે કે તે આપણા તથા સમ્મેવનના વહેમ કરતાં પણ કુદી જાય છે. તેઓ ફક્ત તેના આંકડાથીજ નાસે છે એમ નહિં, પરંતુ ૧૩થી સંયુક્ત દએલી કોઇ પણ અંકથી હેઅકખાઇ જાય છે. તત્રી.

સર જેમ્સ ક્રીટન પ્રાઉનના આયુ વર્ધક તુસ્ખાઓ.

(૧) વારંવાર નાસ્તો કરવાની રીતિનો લાગ કરો. આ જમાનામાં આ પાણી જળ પાન, તથા તરેહ તરેહની મીઠાઈ, પાન ખીડી આદિ પદાર્થો નાસ્તા તરીકે ખાવાનું તોફાન વધી ગયું છે. એ સર્વ નાસ્તાઓનો લાગ કર દેવાથી તમે કરી ખીમાર થશો નહિં કારણકે ખીમારીથી બચવું એ આરોગ્ય તથા આયુને વધારવાની ઉત્તમ યુક્તિ છે.

(૨) રોગથી દૂર થવાને માટે ઉપવાસ-વંધન કરો ! કારણ ખિમાર હાલતમાં જઠરાગ્નિ, આંતરડા વગેરે પાચન ક્રિયાને અસવનારા સમરન મંત્રો પોતનાં કામ કરવાને અશક્ત થઇ ગયાં હોય છે જેથી ઉક્ત અવસ્થામાં એ યત્રો પાસેથી કોઇ કામ હેવું વાજખી નથી. અર્થાત્ રોગી થાઓ ત્યારે થોડું ભોજન લો-કરો, દલકું ભોજન કરો, અથવા બિચકૂલ ભોજન ન કરો તો સારું !

(૩) દવા ખાઓ નહિં ! તથા જ્યારે બિમાર થાઓ ત્યારે ખૂબ ઠંડી ઠંડીને ન ખાઓ !

(૪) જે ઘરમાં સારી રીતે ખુલ્લી-એકિબ દવા આવતી હોય એમાં રાખન કરો અને શરીર પર સર્વથી અંદરનું કપકું ઉતરવું પહેરો નહિં.

(૫) પરિણામ યુક્ત સાદું ભોજન લો !

કતારગામ]

લલ્લુભાઈ કેશુરજી નાયક.

અશકતાશ્રમની પહેલ.

અશકતાશ્રમ—ખા. ખા. અરદેસર કોટવાલની વાડી—રામપુરા—મુરત

મહેરખાન “સત્સંગ” પત્રના અધિપતિ સાહેબ.

નમ્રતાપૂર્વક સલામ સાથે વિનંતિ જે સદરહુ આશ્રમમાં નીચે મુજબની મદદ ઉપદેશક આશારામ ઉમીઆશંકર મારફત દેશદાઝત વીરપુરમાંજે મોકલવા કૃપા કરી, તે આ. મેટ્ટેરી ડા. ૦૦ ૬૦ જે. એદલબેદરામ ધણા માન તથા આશારસદ રચીકારે છે.

અશકતોને માટે જમણ તથા અનાજ આપણ આવેલા—ની નોંધ

૧. અનાજ,

શેઠ નગીનદાસ દરકીશન દાસ ગુવાર

૦) ૧૫

શેઠ ચીમનલાલ ડલાભાઈના મરણ પાછળ, ડા. લીમડાચોકના કાપડ બજાર તરફથી ચોખા મણ ૩)

વજીસવાળા મોરારજીભાઈ તા. ૧૧૬૫ના ચોખા મણ ૨)

શેઠ ખીમજી આસર વીરજી જે. ખી મુખાઈવાળા.

ધર્મિના હોટ મણ ૧૫, દુવેરની દાળ મણ ૧, ચોખા મણ ૦૫, ઘી શેર ૮૫, મગ તથા દાળ મણ ૦૫ ૩ ચમકાની દાળ ૦.

શાહ દુબશીદાસ ત્રીભોવનદાસ બાલાજી-નો ચક્રો ધર્મ મણ ૧

શેઠ યુનીલાલ કીલાશાઈની કંપની. ચોખા મણ ૨૫, ફેબ્રુઆરી ૧૯૧૪ની બક્ષીસના

ચોખા મણ ૨૫, માર્ચ ૧૯૧૪ની બક્ષીસના

—૨ જમણ—

શેઠ દેવીશનદાસ નરોત્તમદાસ રાગાનો રેકરો મેવા લાજસીનું જમણ આપ્યું તા. ૪-૩-૧૪

શેઠ ચીમનલાલ દરીભાઈના હોડરા હીરલાલના પુન્યાર્થે સવારે દાળ ભાત ને સાક, અને સાંજે લાડુ ને મખનું. (૧૫-૩-૧૪)

શેઠ પાનાચંદ પ્રેમચંદ (ભાંકુતવાળા)

કણ્ણીકે સેવ મમરા વહેંચ્યા તા. ૨૭-૩-૧૪

શેઠ આત્મારામ લક્ષ્મીદાસના હોડરા હોડરાદાસના પુન્યાર્થે દુધપાક પુરીનું જમણ તા. ૨૦-૩-૧૪

શા ગંગાદાસ રંગીલદાસના દુતરફથી મોટા મંદીરે લાલજી પ્રમદયા તેની ખુશાલીમાં સીરા પુરીને ભજ્યાનું જમણ આપ્યું. તા. ૨૧-૩-૧૪

શેઠકે નોટોની રકમ.

૭૦-૦-૦ શેઠ તલકચંદ નવલચંદ મુખજ ખારા કુવા નંબર ૨૬૩

૨-૦-૦ શેઠ નાયુભાઈ આચ્છવલાલ મોટી છીપવાડ પોતાના બાળ ભાણેજ ના પુન્યાર્થે.

૫-૦-૦ શેઠ ચંદુલાલ પરશોતમદાસ ર દલાલ નગરશેઠની પોળ

૦-૮-૦ શા. નગીનદાસ જમનાદાસ વા. બીઆ શેરી મદીધરપરા

૨-૦-૦ પટેલ વસંતભાઈ ખુશાલવાળા ગામ ખરવાસા.

૪-૦-૦ ભાગુભાઈ વીરસંગે

ગામ વેશુ ભરથાણાના મદરથે.

૧-૦-૦ નાયુભાઈ પરશુભાઈ પટેલ.

૧-૦-૦ બીખાભાઈ મોરારજી „

૬-૦-૦ મોનીગમ પરશુભાઈ „

- ૧-૦-૦ કાળીદાસ દરખાણ
 ૪-૦-૦ પરચુરણ ગામ સમસ્ત.
 ગામ બીમરાના અદરથો.
 ૧-૦-૦ પટેલ દેશવ ઉકોલાઈ
 ૧-૦-૦ પરસોતમ લાલા પટેલ
 ૧-૦-૦ વહાલા મોરાર
 ૨-૦-૦ પરબુ મોરાર
 ૨-૦-૦ પરચુરણ ગામ સમસ્ત.
 ગામ વેશુના: અદરથો.
 ૧-૦-૦ શેઠ જીવજી જમશેદજી
 ૧-૦-૦ „ જગનલાલ મણુકચંદ
 ૧-૦-૦ „ બરજોરજી હોરમસજી
 ૬-૧૦-૦ બાકીના ગામ સમસ્ત તરફથી
 પીપજોદના અદરથો તરફથી
 ૨-૦-૦ દરખા પરબુ પટેલ
 ૨-૦-૦ બારોટ નાસંગ કેસુરજ ધ
 ૧-૦-૦ કણુભાઈ વીલા.
 ૧-૦-૦ બાબા મણેશ. પટેલ.
 ૧-૦-૦ બેચર ૬૨જી, પટેલ.
 ૧-૦-૦ લાણુ જેરામ „
 ૧-૦-૦ બારોટ બાદરશીંગ કેશુર.
 ૧-૦-૦ પટેલ રતનજી રથા.
 ૨-૧૦-૦ પરચુરણ ગામ સમસ્ત.
 ૦-૪-૦ શાહ જમનાદાસ પ્રાણજીવનદાસ
 જદાખાડી
 ૦-૮-૦ હમર કોકોદાસ કીરપારામ
 ૧-૦-૦ કોંસકીવાડની. ધી વાગાની કંપની
 તરફથી.
 ૦-૪-૦ શાહ હેમંત દુરગાજી કોંસકીવાડ
 ૦-૮-૦ પરતાપ સંજી વ નાંચુ સરદાર
 કોંસકીવાડ
 ૦-૬-૦ મગન ગજજી વ કરુર લીરાજી
 ૦-૪-૦ નવજી પીરસનજી મસીદ મોહો
 ૦-૮-૦ હમર અંબારામ નેહતારામે
 જોપીપરા

- ૫-૦-૦ શેઠ દોરાગજી કુકીરજી શીંગજી.
 પોરવાળા.
 ૨-૮-૦ શેઠ મેહેરવાનજી હોરમસજી
 શાસ્ત્રીની કંપની બરાનપોરી ભાગળ
 ૨-૦-૦ શેઠ નરોજજી ખડસેજી પાલીઆ
 વરીઆરી ભાગળ
 ૩-૦-૦ શેઠ પ્રેમચંદ લખાજી ભાગાતખાવ.
 ૧૦-૦-૦ શાહ દલાલની પંચ તરફથી હા.
 દોદાખજી શેઠ બરાનપોરી ભાગળ.
 ૪-૦-૦ ભાગોળના પરતાગીઆની પંચ
 તરફથી હા. રંગીલદાસ વીઠલદાસ
 ૧૦-૦-૦ શેઠ રતનજી હોરમસજી કેળાવાળા
 હા. દોરાખજી શેઠ
 ૫-૦-૦ વકીલ સાહેબ ગુનાખદાસ જમ-
 નાદાસ માઈમીપીઠ
 ૦-૪-૦ શા. જમનાદાસ પ્રાણજીવનદાસ
 જદાખાડી
 ૦-૪-૦ શેઠ મુનીલાલ લાલભાઈ કણુપીઠ
 ૦-૪-૦ શાહ જમનાદાસ તાપીદાસ
 ભાગાતખાવ.
 ૩-૦-૦ પટેલ જીતી બીલીઆ ઉમરાના
 ૨-૦-૦ „ બીલીઆ જદવા „
 ૮-૪-૦ શાહ મગનલાલ જુલાલાઈ શમ-
 રામપરા
 ૩૦૦-૦-૦ મહેરબાન ઉત્તરવિભાગના કમીશર
 સાહેબ બહાદુર નામદાર બેરો
 સાહેબે સરકારખાતામાંથી ડેનેશ-
 નના અપાવ્યા તે
 ૧૦-૦-૦ શેઠ કરુરચંદ ધરમચંદ ભાતની
 પીઠવાળા તરફથી અગદાવાદમાં
 રા. રા. નટવરલલ હા.
 ૧૦-૦-૦ શેઠ સાહેબ અંબાલાલ સારાભાઈ
 ૧૦-૦-૦ „ „ કરુરજી મણીભાઈ
 ૧૦-૦-૦ „ „ દલપતભાઈ ભણુભાઈ

૫-૦-૦ મહેરનાન આર પી ગોકપોત્રી

—ગામ ઉમરાના પટેન વગેરે તરફથી—

૨-૦-૦ શેઠ મનમુખ ગનજી

૧-૦-૦ પટેન ડાયા મીઠા

૧-૦-૦ „ શોભ મોવન

૨-૦-૦ દેસા પેમા

૧-૦-૦ પાયા પીર્નામર

૦-૮-૦ છવા છીલીઆ

૦-૮-૦ પેમા નાના

૦-૮-૦ જોગી નાના

૦-૮-૦ પીતબર મીઠા

૧-૦-૦ વાના નાના ને નાના છીલીઆ

૧૦-૦-૦ કણુમીના પચ તરફથી ઉમરાના

૦-૮-૦ મીમા નાના

૦-૮-૦ જોગી નાના સોમા

૨-૦-૦ માવ શકર

૧-૦-૦ રામા પીર્ના

૦-૮-૦ સોમા ને રી

૨-૦-૦ છીમા ડાલા

૧-૦-૦ લાનુ મેમિ દાકર

૧-૦-૦ શકર મમા

૧-૦-૦ ડાલા પીતાબર

૦-૮-૦ રતના પીનામર

૦-૮-૦ માના પાયા

ગામ-મુમસ

૦-૮-૦ અતમારામ મનજી

૧-૦-૦ મોદી નગર મનજી

૦-૮-૦ સોની છવરાજી વેનજી

૦-૫-૦ ગણુડેડ માણીઆ

૦-૮-૦ દરજી કેશન ભગવાન

૦-૮-૦ મણી-આ

૦-૮-૦ માડા રામજી

૦-૮-૦ છોટુ કાળીદાસ

૦-૪-૦ દયાળ દીરા

૦-૮-૦ તખમીદાસ ત દીદાસ

૧-૦-૦ દાગીશ પ્રેમચંદ મોદી

૦-૪-૦ ભગવાન વેનજી

૦-૪-૦ ટેશુર ઇસ્લામાઇ

૦-૪-૦ ભગવાન દુવારકા

૦ ૪-૦ ઘેનાબાઇ ભગવાનદાસ

૦-૪-૦ રણુડોડદાસ દામોદર

૨-૦-૦ શેઠ પેરતનજી બીખાજી

૦-૪-૦ સોની મોતીરામ દુનઝ બીમપોરના

૧-૦-૦ શે. જમશેજી મચેરજી

૧-૦-૦ „ રત્નમજી આદરજી

૧-૦-૦ „ કાવજી બમનજી ડાકર

૧-૦-૦ „ ડોસાલાઇ આદરજી

૧-૦-૦ „ બેદરામજી કાવજી મહેના

૧-૦-૦ „ મચેરજી બેદરામજી

૧-૦-૦ „ દીનુશાહજી બહેતમજી

૧-૦-૦ „ દોરામસાદ બેદરામજી

૧-૦-૦ „ રત્નમજી બેદરામજી

૨-૦-૦ કાનરાજી ફરામજી પટેન

૧-૦-૦ નસરવાનજી જમશેજી

૧-૦-૦ માણેકશા નમરવાનજી દારવાના

૧-૦-૦ એચરાજી જીલજી પટેન

૧ ૦ ૦ શે. બમનજી પટેન

૦-૮-૦ બેચર લખમજી

૦-૮-૦ બેચર અમુન

૦-૮-૦ રણુડોડ રાવજી, કડીઆ

૦-૮-૦ રણુડોડ જગા સુધાર

૦-૮-૦ જરમન મોમા

૦-૮-૦ મકન વાના

૦-૮-૦ નમના પેમા

૦-૪-૦ લાકો દુવલ

૦-૪-૦ સોમા કેસા

૦-૪-૦ પરસોતમ પતાગ

૦-૪-૦ રમણ સીકા

૦-૮-૦ દાગીશ બેચર ભગન

૦ ૧૨ ૦ રણુડોડ વલમ બીમપોર

૦-૪-૦ મોતીગમ ધીરવ ન બીમપો

—કરમે કામરેજ પ્રાંત નાસારી—

૧-૩-૦ ચાદ ખુચ વચદ ભગવાનજી

૨-૦-૦ ચાદ પીચ વ લગવાનજી

૧-૮-૦ પટેલ ભગવાન રૂપીજાણી

૧-૦-૦ સુ પ્રેમચદ દીપ્ત

૦-૪-૦ દેવાજી દરીમાદી દુસભગમ

૫-૦-૦ સમગ્ર તરુથી હા પરમાનદ

અભોરમ વર, પેમાજી

• જાણ ત્યા ન-ગેરામ દરે

૦-૪-૦ મેં કુવરજી રતનજી

૧-૦-૦ મેં લાના ખુચ ન

૦-૮-૦ „ નાજી પોતાજી

૦-૮-૦ „ ભયુજાણી પગે તમજાણી

૦-૮-૦ પટેલ દીરા દુસમ

૦-૪-૦ બીખાજાણી રામજીમાલ

૦-૪-૦ પટેલ આવા પરજી

૦-૮-૦ મોતીરામ દામોદરજી દેરાજી

૦-૮-૦ સુનીનાત મયુદાસ દેરાજી

૦-૮-૦ ચાદ નગીનસ કસનવાસ

૦-૮-૦ પટેલ નામર નાજીજી

૦-૮-૦ પટેલ નાયા જોરાન

૦-૮-૦ વજેચદ રજીજીજી

૦-૮-૦ ચાદ નયુ દકમાજી

૧-૦-૦ પટેલ ડાહ્યા જોરાન ભેરવના

૧-૦-૦ ચા દેહચદ કુમાજી

૧-૦-૦ ચા પીચદ માનાજી સગીજી

પારડીના

૦-૪-૦ નં દગીનાત માજીનાથ દેગાઈ

૦-૮-૦ નંવદ મહમદ મુન્નકા

૦-૮-૦ નારજી જોરાન

૦-૪-૦ નોમલા નથીઆ

૦-૪-૦ બીમમ પગજી

૦-૭-૦ નાજી અનાથી કમી પરજીજી

જહીસ હામ મરેજી

—મુન્ન—

૦-૮-૦ પીતલ દરજોરાનદાસ નજીજી

૧-૦-૦ મેં દેશાજીજીજીજીજીજીજી

બજાજી

—પરીઆ ત કુદે પારડી—

બીમગી ન ખાતે

૧૫-૦-૦ મેં મેં નજી પોરે નચાદ પગી

આવાજી

૫-૦-૦ „ મદેરાજીજી પીરોજીજીજી

૨-૮-૦ મેં પેરાનજીજીજીજીજીજીજી

૧૮-૮-૦ ચદ દેશુ પાનાજી

૫-૦-૦ „ વીરચદ પાનાજી

૫-૦-૦ „ સુનીમાલ મુલાખચદ પાનાજી

૨-૦-૦ „ કમુરચદ નાનચદ

૧-૦-૦ „ નરજીજી નાનચદ

૦-૦-૦ દેસજી ખુજાણી નામજી

૧-૦-૦ દેસજી જમર નજીજીજીજી

૧-૦-૦ દેસજી કુવરજી આવાજીજી

૧-૦-૦ પરોરાન અજામ તજીજી

૩-૦-૦ પટેલ નજીજીજીજીજીજીજી

૧-૦-૦ દા-જીજીજીજીજીજીજીજી

૧-૦-૦ લુદાજી કુવરજીજીજીજી

૧-૦-૦ દરજીજીજીજીજીજીજીજી

અચની કુમારના ગંગા તો

૧૮ થી તો ૩૦ માચની સાજી

સુરીની ઉપજના દીન ૧૨ ના

૦-૪-૦ મેતીરામ અવજી મુબજી

૦-૪-૦ દકેરાસ નાથુજાણી સંવદપરા

ચાતકેરી

૦-૮-૦ મોતીવરીદયામ આનમારાનની

વીરવા શોનીજીજીજી

૦-૪-૦ લખસીમન ભાવસુ ગરેમડી

૦-૮-૦ રજીજીજીજીજીજીજીજીજીજી

૧-૦-૦ નં પ્રજીજીજીજીજીજીજીજીજી

ધોનીજીજીજીજીજીજીજીજીજી

કામિની અને કાંચન.

લખનાર,

છગનલાલ નાગાયણલાલ મેશ્રી.

“નંદનનનો નારા, શુદ્ધલક્ષ્મી, ઇન્દુકુમારી, રક્તુ’ રત્ન’ ઇ ના કર્તા
શ્રીમદ્ રામકૃષ્ણ પરમહંસના તત્ત્વપૂર્ણ ઉપદેશોને આધારે લખાયેલી બોધદાયક
સાસારિક નવલકથા જેમાં કામિની અને કાંચનનો લોક, હાલની અર્ધદગ્ધ
કેળવણી, અને ધર્મ નીતિપર અસરકારક રીતે વિવેચન કરવામાં આવ્યું છે
આ નવલકથાની વસ્તુ સકલના એટલી બધી બોધક અને મનોરંજક છે કે તેને
એકવાર વાંચવા લીધા પછી પૂરી કર્યા વિના નીચે મૂકવી ગમતી નથી વતંમાન
પત્રોએ તેમજ વિદ્વાનોએ એને માટે ઉત્તમ અભિપ્રાયો આપ્યા છે એટલું જ નહીં
પણ એજ અન્ય ભાષામાં ભાષાન્તર કરવાને માટે તે તે ભાષાના વિદ્વાનોએ એના
કર્તા પાસેથી પત્રવાનગી માગી છે, એજ એના ઉત્તમપણાની સામિતી છે મૂલ્ય
કંઠાય બાઈન્ડીંગ રૂ. ૧૫ પેપર કવર રૂ. ૧) ૮૦ ખંડ બુદ્ધ
મુળ્ય, અમદાવાદ, વડોદરા વિગેરે શહેરોના જાણીતા બુકસેલર પાસેથી
તથા સુરતમાં આ પુસ્તક નીચેના ઠેકાણેથી મળી શકશે

દક્ષપતરામ ઠાકોરરામ ભટ્ટ.

તાંત્રી “સત્ય”

સેતાનરણીઆ-સુરત.

અતિ સસ્તું સાહિત્ય ! વાંચનનો અપૂર્વ સંહાર !
વાર્ષિક મૂલ્ય રૂ. એમાં મહોડા કદન? ૧૬૦૦ પ્રજા નીતિમંત્રક નવલકથાઓ

સસ્તી વાર્તામાળા

આજેજ આહુક થાઓ વાંચતા હવે પ્રગ્લિત થશે આજુ વર્ષમાં નીચેની ઉત્તમ
નવલકથાઓ મળશે

૧ પ્રમાદધનની પ્રભુતા અથવા સંસ્કૃતતા ચંદનો ઉપસહાર (પ્રભુતાની નોંધ
પાણીપતનું યુદ્ધ ઇ ના લેખક સાશુર શ્રી ધીરજીવાન ન દેસઈ કર્તા) એનિ
પ્રજા ૪૦૦ ર રાજપૂત કથાકુંજ (એતિ વાતા મો) ૩ આપાનાવ-મેવારનો મૂલ્ય
બાદશાહી કથાકુંજ (એતિ વાર્તાઓ) એ ઉપરાંત ૫ મહારાણા પૂતામસિહ ત્રગેરે
ઉત્તમ નવલકથાઓ મળશે

લનાજમ — જાયા જાડા મળજીત પૂઠાના રૂ. ૨ પાંડો પૂઠાના રૂ. ૩ (એતિ
પી ખર્ચ એક આનો વધુ) પોષ્ટેજ સાથે, આફિકાના માલિકોએ પુસ્તકો
રૂ. ૨-૧૦-૦ તથા પાંડો પુસ્તકો રૂ. ૪-૦-૦ નો પેપર બેન્ડ મોકલવો
દરેક રથળે પન્માર્થી એજ દા લેઈએ છે

સુનતામાં — રા ન શાં રગીલદાસ કામીદાસ જનરલ મેન્યુઅલ-શુદ્ધિ પુસ્તકો
એ ઠેકાણેથી મળશે

હાલમાં ઇ ગમચડ મહેતા, — મેનજર ભારતચંપન-મુમ્બ ન ૧૩

૨૨૦ નવમું છે.

આ પત્રમાં જાહેર અખબર માટે
પૃથ્થ શિક્ષામાં આવનાર છે, તે
ધાદારીઓનું ખાસ લક્ષ્ય હોય
૧ છે તેમને તાકીદથી લાવ
જાહેર અખબર આપવાની
બુઝવામાં આવે છે. કારણ
ત્તીક ખાસ માગણીને લીધે આ
ચોજના કરેલી હોવાથી પાછગથી નિરાશ
થવું પડશે.

ભાવ માટે પત્રથી યા ફળદ્રુપ
મળી જીલ્લાસો કરો

“સત્સંગ” એડિસ

સેનાન રાજીઆ—સુરત.

ડૉ. ખાદલીવાળાની રામબાણુ
દવાઓ.

૧ દરેક જાતના તાવ માટે “એન્થ્રુ
ફ્યુર” અને “એન્થ્રુપીલ્સ” આપાદ છે

૨ “દરાજનો મલમ” એક દિવસમાં
દરાજ, ખુજલી અને ફીડ મટાડે છે કિ ૪
આના

૩ “કાલેરો” હાટી, જીલાળ અને
કેલેરાનાં જીતને નાશ કરે છે કિ, ૩ ૩

૪ “હેરોન” સફેદ બાલતે કામ
૧ ૧ પડપણમાં જીવાની બતાવે છે કિ, ૩ ૩

૫ “અખરીલી રોનીક પિલ્સ”
ચીર સ્થકત બતાવવાનો ચક્રબાળુ પુર્વિક
૩ ૪

૬ “કાંતલુ મજન”
જીત કરનાર સુગંધી મજન કિંગ્યાનાં લતનાં

આ દવાઓ દરેક બળશમાં મળે છે નદિતો
લખો—ડૉ. ખાદલીવાળા મુખ્ય-વરલી દાદ.

ચમત્કાર ત્યાંજ નમસ્કાર

જ્યોતિષ તત્વસાર અને કાવિ યજ્ઞ દર્પણ
જન્મગી સાલ માસ તિથિ તાર અને
કાળ (કાક) ઉપરથી જન્મોત્તિ, દષ્ટકા વર્ષાળ
વજેર નખવાર અદકની મંજુ મુજબ વાચક સર
જનાથી આપનાર તથા તાત્કાલિક પ્રશ્ન ઉપરથી
પ્રત્યોત્તર (જન્મોત્તિના જેવીજ) વર્તમાનથી તે
સાવધાન કાચે બતાવી આપી જી દર્શાવે
વતારા કરી દરેક પ્રશ્નના જીવાસા સાથે તૈયાર
કરી આપનાર તથા મનમાં ધારેલો પ્રશ્ન ૨૫
રૂપા વગર શીએ માદકોની ખાત્રી મો. ૮૬ ૧૨.

જેળ ૫

સવારે ૮ થી ૧૨ સાંજે ૪ થી ૬ વાગુ વિગત
માટે ફળદ્રુ મળે અગર અધ્યા આનાની રીકીટ
બીડી માધસનીજ મગાવે

જ્યોતિષી જેવાશંકર લાવાનીશંકર

જાપરીઆ શેરી—સુરત

REGISTERED No B 910

સુરત નવમું

સુરત નવમું

સુરત નવમું

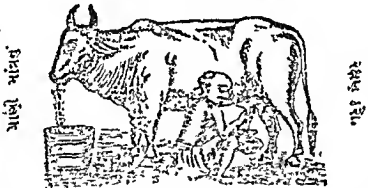
આ પત્ર સુરત ખાતે ૩૧ સપ્ટેમ્બર ૧૯૨૩ના રોજ નીચેના મુજબ નોંધપાત્ર કરવામાં આવેલ છે. આ પત્ર સુરત ખાતે ૩૧ સપ્ટેમ્બર ૧૯૨૩ના રોજ નોંધપાત્ર કરવામાં આવેલ છે.

“दुर्वसन निषेधः दुर्वदया प्रमोदः अने नीतिवर्धक मंडण” मुरतं.
 ६२ भासनी प्रजिभा तथा अभावास्याये प्रकट धतु पाक्षिकपत्र

सत्संग.

वर्ष ५ भुं०) वैशाख-प्रजिभा. विहम मं. १९७०. (अंक १९७०.)
Abstinence Mercy Morality.

मातर सर्पमृतानां गावःसर्पं सुखावदा ।

प्राप्ति भांगल

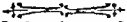
गद ३६२

श्लोक.

काव्य शास्त्र विनोदेन काव्ये गच्छति धीमताम् ।
 व्यसनेन तु मूर्खाणाम् निद्रया फलहेन वा ॥

तन्त्री अने प्रकाशक दलपतराम ठाकोरराम भट्ट.

मेतान कळीभा-मुरत.

ता० १०७१ मे. अने १९१४ ने रचिवार.

वारिक वपानम अंगाठपी रा. १), आभयार्थ ६, म्हापुसारे. पोस्टेज ०००

સત્સંગ-વિપયાવલિ.

(વિપય વિભાગ)

(લેખકા)

પૃષ્ઠ.

કિર્તન-પદ્યપ્રવાહ.

૧ બાળકને !	બળવન્ત.	૨૨૧-૨૨૨
દુર્વ્યસન-નિષેધ.		
૨ આ.	છો. દા. દેશાઈ.	૨૨૨-૨૨૪
૩ દીવાળીનો દીવો.	કવિ ભાગ્દેવીઓ.	૨૨૪-૨૨૫
છપદયા-પ્રબોધ.		
૪ પશુઓની રક્ષા.	લ. દે. નાયક.	-૨૨૬
૫ મુરલિ-સેવન.	ભા. વિ પંડિત.	૨૨૭-૨૨૮
૬ અશકતાશ્રમ.	તંત્રી.	૨૨૮-૨૨૯
નીતિ-સદ્બોધ.		
૭ પુનઃમિલન.	ડૉ. ન જ. ગૌતમી.	૨૨૯-૨૩૨
૮ તાત્કાલિક નફાનો તાલો		
દેશગાર.	ખં. ભુ. નાયક.	૨૩૨-૨૩૪
૯ આશા.	પ્રીતમ.	-૨૩૫
પ્રકીર્ણ.		
૧૦ સાભારસ્વીકાર-સમાલોચન. તંત્રી.		૨૩૫-૨૩૬
૧૧ અશકતાશ્રમની પહોંચ		૨૩૬-૨૪૦

ગુજરાતી ભાષાનું એક ઉત્તમ માસિક પત્ર

ધનામી ? ? ?

સચિત્ર

ધનામી ! ! !

વિવેચક

ભેટ છુક-ખલીશના અદ્ભૂત પંરાક્રમ. તૈયાર છે.

એ નામની ૨૨૫) પૃષ્ઠની એક ઉત્તમ ભેટ છુક છે. વાર્ષિક લલાજમ ભેટના પોષ્ટન સાથે દિનમાં ૩ ૧-૧૦-૦, હિંદ બદાર ૩ ૧-૧૪-૦ વી પી. થીજ મંગાવીશો. આજ સુધીના અંકો તૈયાર છે.

નમુનાનો એક જોડો હોય તો બે અનાની ટીકટ મોકલો.

બહાર અંગરનું ઉત્તમ સાધન. ભાવ પુઝો.

છી. દા. દેશાઈ

સંપાદક 'વિવેચક' લાછરમ-નાંદોદ.

વર્ષ પચ્ચ. અંક ૧૯૭૦.]

વૈશાખ-પૂર્ણિમા

[વિક્રમ સં. ૧૯૭૦

બાળકને !

રમીલે બાલુડા ! રમત મન લાવન્તિ તુજને !
 યથા ઈચ્છા તારી, હસી કુદી મુસંતોષ મનને !
 વળી શત્રુ મિત્રો, ઉપર સમતા તુ'ય ધરી લે !
 ખરે એ સૌ માટે, અનુકૂળ ખરે આ સમય છે !
 પછી જ્યાં સુવાના, કુટિલ ગૃહમાં પાદ ધરશે;
 ત્યાં તો ચિન્તાગ્નિ, કુમળી તુજ આ દેહ દહશે.
 અરે ! બાપુ ! ત્યારે, હાથી કુદી રમાશે નવ કદા !
 * ધરાશે નાતુ'થી, સુહૃદ અરિ જિપે'જ સમતા.
 અરે ! કાંકે સ્વાર્થઈ, હૃદય વળગી મૂઢ કરશે,
 અને મોઢે તહારં, અદીનહૃદ ચે દીન હસશે.
 તિરસ્કારે પેટી,
 રહી માઠી એવી.

અરે ! વૃધાવસ્થા-(ન હોએ અવસ્થા !)

અરે ! વૃધાવસ્થા દુઃસહ, પ્રિય ! એના લવનમાં—

ગયો એ તું ંહાલા ! સમજ તુજ દુર્લાભ્ય જગમાં.

અરે સૂતો, ચાલી, સૂતવધુ વગેરેય પિંડો,

ત્હને દુઃખી દુઃખી, સહુ મળી ભલા એહ કરશે.

ત્હને કિન્તુ તેથી, નહિંજ કાંઈ વૈરાગ્ય ઉપજે,

અનેજે ઉપજ્યો તો, ક'ંઈક સુખી નહીં થઈ શકે !

યતાં વૃધાવસ્થા સહજ મન વૈરાગ્ય ઉપજે,

ક્ષાર...	૧૫ ભાગ
પાણી.....	૫ ભાગ
સુંદર.....	૧૮ ભાગ
ચરખી	૪ ભાગ
ખાંડ.....	૩ ભાગ
કાષ્ટ તન્તુ	૨૦ ભાગ
ખનિજ પદાર્થ	૫ ભાગ

કિન્તુ લિજ લિજ પ્રકારની ચામાં આ સર્વ પદાર્થ ન્યુનાધિક પ્રમાણમાં રહે છે. ઉપ-
સૂક્ત પદાર્થોમાં સુગન્ધિત તેલ, કપાચ દ્રવ્ય અને ચા-સત્ત્વ(થીન) એ ત્રણ ચાના ઉપાદાન
કારણ છે. ચાને પાણીમાં ઉકાળતી વખતે આ ત્રણ પદાર્થો દ્રવ્ય હોઇ પીત્રગી જાય છે અને
અન્ય પદાર્થો પાચ: પાંદડાની સાથે વજરી રહે છે.

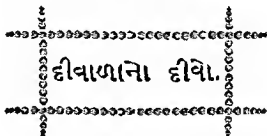
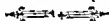
સુગન્ધિત તેલ—આ તેલના અસ્તિત્વથી ચામાં સ્વાદ તથા ગન્ધ આવે છે.
તેલનો ભાગ જેમ વધારે તેમ ચામાં અધિક સુગન્ધ આવે છે. આ પીવાથી માથામાં ખીડા,
દરતક્રમ્પ, તથા ગિદ્દાનો ત્યાગ થાય છે, એ આ તેલને લીધેજ થાય છે. તાજી ચામાં આ
તેલનો ધણો ભાગ-હોવાથી ચીનમાં ઘણા લોક અને એક વર્ષ સુધી રાખી મુકીરેતેના
પીવામાં ઉપયોગ કરે છે. ચાના પાંદડાને કેવળ ગરમ કરવાથી તેવ બહાર નીકળી આવે છે.

કપાચ દ્રવ્ય (ટાનિક એસિડ)—એ અત્યન્ત સંકેતિક, કડવું, અને કપાચરસ પ્રધાન
છે, તથા ચામાં જે કષ્ટજનક કરવાનો મુશ્ય છે, એ એને આભારી છે, એ પદાર્થ ચાને
ગરમ પાણીમાં નાખવાથી પાંદડાથી છુટી ધઈ જાય છે, તથા પાણીમાં ભળે છે.

ચા-સત્ત્વ(થીન)—એ ઉત્તેજક પદાર્થ છે, કિન્તુ યશાય વગેરે સમાન એની સત્તા
હૃદય પિંડતી ઉપર અધિક ન હોઇ સ્નાયુ મંડળ ઉપર છે. એ શરીરના યાકને દૂર કરે છે,
તથા એનું અધિક સેવન કરાયું જાય તો એ નિદ્રામાં આધાત ઉત્પન્ન કરે છે. હૃદય પિંડમાં
ઉત્તેજના ઉત્પન્ન કરી પેશાય અધિક આવે છે. તથા શરીરમાંથી અસાર પદાર્થને બહાર
ઠાડવામાં સહાયજનક થાય છે. એ એક તીક્ષ્ણ વિષ છે. કેટલાક કહે છે કે “એ માંસ
પેશીઓનું શીઘ્ર પરિવર્તન યા ક્ષય નિવારણ કરવા સાથે રૂપિર વાદિની નાડીઓની ઉત્તેજના
દૂર કરે છે. એઓના મત પ્રમાણે પ્રાય: ૨ રતિ ચાનું સત્ત્વ (થીન) ઉપર્યુક્ત કાર્ય કરી
શકે છે. કિન્તુ ૪ રતિ પરિમાણ ચાનું સત્ત્વ એક મનુષ્યના શરીરમાં પ્રતિદિન પહોંચવાથી
હાય પજોમાં ક્રમ્પ, સ્વભાવમાં રક્ષતા તથા ચિત્તમાં ચંચળતા ઉત્પન્ન થાય છે. સાધારણ
એક તોણા યા એક રૂપિયાભાર ચામાં જે રતિ ચાનું સત્ત્વ હોય છે.” એઓ આગળ વધી
કહે છે કે એ માંસ પેશીઓનું ક્ષય નિવારણ કરે છે, તત્કારણ ચા પીનારાઓની શરીરની
રક્ષા સાથે યોગ્ય બોજનની આવશ્યકતા હોય છે, અર્થાત્ અલ્પ બોજન કરનારા દરિદ્રો વા
શ્રમ-જીવી મનુષ્યોને ચા પીવી અત્યન્ત આવરક છે, કિન્તુ કટિ, ગિમારિસ, આદિ અનેક
વિદ્વાનો માંસ પેશીઓ ઉપર એનું એ પ્રકારનું કાર્ય હોવાનો રક્ષકાર કરતા નથી. એ
પ્રકારે કાર્ય હોય એઓના મતાનુસાર તદન અસમ્બલ્ય છે, કારણ પ્રકૃતિનો આ અગ્રંધનીય
નિયમ છે, કે શક્તિને ઉત્પન્ન કરતાં પદાર્થોનો નાશ થાય છે. એ નિયમાનુસાર “ચાનું સત્ત્વ

એકે વખતે ઉત્તેજક અર્થાત્ શક્તિ ઉત્પાદક અને અન્ય પદાર્થોનું (માંસ પેશીઓનું) ક્ષય નિવારક કદાપિ હોઇ શકે નહિં એ સ્વાભાવિક નિયમ વિરુદ્ધ છે.” આ વિષયમાં પ્રસિદ્ધ ડોક્ટર સ્મિથ આદિ કહે છે—

ચાતું સત્ત્વ કેવળ ક્ષય નિવારક નથી; એટલુંજ નથી કિન્તુ નિમ્ન નિખિત કારણથી એ ક્ષયને ઉત્પન્ન કરવામાં સહાનુશ્રી થાય છે. કારણ આ પીધા પછી શ્વાસ ધનની ઉત્તેજના દ્વારા અધિકતર કાર્બોનિક એસિડમાંસ ઉત્પન્ન થાય છે. એને લીધે પ્રસ્વેદ (પસીના) આદિ દ્વારા શરીરની ગરમી ઓછી થઇ જવાથી શરીરના પોષણને માટે વિશેષ ખાવાની અવરજવત હોય છે કિન્તુ એમાં ભૂખ વધારનારા કોષ પશુ પ્રકારનાં સુષુ ન હોવાને લીધે અધિક ભોજન કરવાથી પાકરચન (જઠર) દુર્ગળ થઇ જાય છે *.

વ્યભિચાર નિષેધક—ખ્યાલ. અંક બીજો.

અકસોસ અરે અકસોસ બંધુઓ, કુદરતની છે ખલિહારી;
સોભતના પરિણામ બળે, આ જગત વિષે થઈ છે ખવારી.
કારણ પુછો કેઈ અમોને, ખુદિલ વાત સુખે કહીશું;
કુમાર્ગમાં કેઈ વિચરનારના, સાથી બનવા નહિ દઈશું.
ખ્યાલ કરો કેઈ નજર કરો, આ દુઃખરૂપી કેવી દુનિયા;
ધર્મ પતનીઓ રખડાવી, વેશ્યા નિવાસમાં જઈ વસીયા.
ખમિસ બકિટ છુટ કોલરો, સાઈકલ કેપ શિરે ધારો;
સેંટ લવંડર ગુલાબ છાટયું, સુગંધમાં પશુ હલ વાળી.
બની શેઠીયા વિષય નગરના, સુસાકરી કરવા ચાલ્યા;
ગીની ત્રણ નાંખી ખીરસામાં, મુછ મરડતાં મેં ભાળ્યા.
આના ચાર તણી ગાડીમાં, ઑટરોડ પર જઈ ચટકયા;
ખાધું ખરચ્યું પીલહાઉસમાં ને, પછી નાટકોમાં સટકયા.
એ રૂપિઆની ટીકીટ લઈને, થીયેટરમાં કેદ પડ્યા;
વાટ ભુલે છે ઘરવાલી અહિં, નાટકના ખેડોજ નડ્યા.

છતાં હજી તો ગરમ ખિચાનો, પૂરો દાટ વજ્યોજ નહિ;
 શુષ્ક નૃત્ય વિશે જઈ એકા, શરમ મુલતવી ત્યાંજ રહી.
 બહોત દિવસકા બહા ખ્યાર થા, મુઝે નિંદ નહિ આતીથી;
 ખાત ખ્યારકી બહુત કઠિન હય, વો ચીન્ન મેં ગાતીથી.
 શેક કહે અચો ખ્યારિજાન, અજા ગાના કુછ સુનવાતિ હય;
 દિલ ખુશ કર ચહ આશકકા, કયા મળ પવનકી આતિ હય.
 ગજલ હુમરી તાલ દાદરા, બલા દૂર લૈરવીયોકી.
 સારંગી તબલા બજતી હય, ખ્યારિ બન ગઈ આશકકી.
 એ ગીનીનો ખર્ચ કરીને, પછી એવા નર પસ્તાયા;
 પિતૃ તર્પણ કર્યું પ્રેમથી, શેકીન જનમાં પંકાયા.
 ગયા શ્રાદ્ધમાં કસર હતી તે, પૂર્ણ કરી અહિયાં પ્રીતે;
 માનવ જન્મ તણું સાર્યક સૌ, થયું આજ સૌ એ રીતે.
 થરણ વગરના હાય વિનાના, અપંગ પણ છે કે દુઃખીયા;
 સિંગલ પૈ પણ અપાય નહિ ને, થયું અમોને છે મુખીયા.
 ઘરો મુઠશે ચોર છુટશે, અગર મૂળ વ્યાધિ યાશે;
 એમાંથી કળ એજ થવાના, નહિ તો કાલ તુરત ખાશે.
 ભવસાગરમાંથી તરવાનો, ઉપાય યતન કરી શોધો;
 વ્યર્થ કાયમાં વખત ઘુસાવો, શું કરવી તેની નોધો.
 જઈશ પલકમાં અરે બંધવા, તેનો તું કંઈ વિચાર કર;
 કીર્તિ અમર કરી લે જગમાં, પ્રભુ નામ લઇને તું તર.
 હસ્તાદોંકી ચેહી ફર્જ સબ, કરકે અદા હુમ દિખલાતે;
 ચેહી બાંચનેમે છવોકે, પાપ સબહિં યું કદ બાતે.
 રહને વાલે કચ્છ પ્રાંતકે, રાહર માંડવી બાજત હય;
 ભાગલીયોંકી પીછાન રખના, હરી કૃપા હો બાતિ હય.

કવિ ભાગલીયા—કચ્છ માંડવીવાલા.

૬૦ શેક ધરમસી ભવાનજી ઉતવાલાના માળામાં,

કાંઠાવાડી—મુખાઈ.

પશુઓની રક્ષા.

લેખક:—૨૧. ૨૧. લલ્લુભાઈ કેશુરજી નાયક—કતારગામ.

પ્રિય પાકકમણ ! આપને યાત તો હશેજ કે આધુનિક સમયમાં સાયન્સ વિદ્યાદ્વારા એટલું તો સિદ્ધ કરવામાં આવ્યું છે કે કોઈ પણ પ્રકારનું માંસ શરીરની તન્દુરસ્તી સુધારવાને બદલે નાના પ્રકારના વ્યાધિને નિમંત્રણ કરી શરીરમાં વાસો કરાવે છે, માંસમાં-વિશેષ કૈવત છે એવું બોલનારાઓનાં મોઢાં “અર્ગોમા” થતે બંધ કીધા છે. એ યંત્રથી ૨૫૯ જણાણું છે કે માંસ કરતાં ફળાદારમાં ત્રણ ગણી શક્તિ છે. એ સિવાય ઇંગ્લાંડમાં બીજી રીતે બન્નેના બળની સરખામણી કરવામાં આવી છે. સાંછકલની થરતો તથા પાણીમાં તરતું વિગેરે બાબતોમાં વધારે બળવાન ફળાદાર કરનારજ જણાયા છે અને સ્વાસ્થી લાં એક એવી સભા સ્થાપિત થઈ છે કે લાંથી માસિક તથા કિતાબોદ્વારા ફળાદાર સંબંધીજ ઉપદેશ આપવામાં આવે છે. પશ્ચિમના નામાંકિત ડાક્ટરોએ સાબિત કર્યું છે કે, માંસ કરતાં ફળાદારમાં ત્રણ ગણી શક્તિ છે એટલુંજ નહીં પરંતુ નાના પ્રકારના રોગો માંસથી ઉત્પન્ન થાય છે જ્યારે આવી રીતે ૨૫૯ રીતે સર્વને માણુમ પડે છે કે માંસથી તુલ્યશાનજ છે તો તેને ઊઠી પવિત્ર ચર્ચ રાક્ષસ પદ્ધતિમાંથી મુક્ત થવાની આ લેખકની પ્રેરણા છે.

તમારા એકજ વેળાના જોજનને માટે તમે તમારા હરતે કરીને નિરાપરાધી મુક પ્રાણીઓના ગળાપર હોદાવું એટલેજ અસાધ્યતા શું તમારું હૃદય જરા પણ કંપતું નથી, એવાં નિરાપરાધી પ્રાણીઓના આત્મનાદથી (મૃત્યુ સમયનો પોકાર) શું તમારું મન જરા ડગતું નથી? તમારા પોતાના શરીરમાં એક કોટાની સળી લાગે તો તમારી સાકાત્રણ મણુની કાપાને કેટલી ઇજા થાય છે તેને કંઈક વિચાર કરી પછીથી અવાચ પ્રાણી પર હાથ ઉગામવો જોઈએ.

તમારું જીવન કે જે ગૌમાતા કહેવાય, તે તથા નિર્દોષ અને જેને જોવાથી તુરતજ આનંદ પ્રાપ્ત થાય એવાં હરણુ, બકરાં, મરઘાં વિગેરે પ્રાણીઓને વાઢી કાપી તમારા ઉદરમાં હોમી દેતાં શા માટે સરમાતા નથી. શું એ આહાર સિવાય તમારું જીવન નહીં શકે એમ નથી? જે તેમજ હોય તો છેવટ નામને વધુ દીપાવવા ખાતર બિહારી જેમ પોતાનાં તુરતનાં જન્મેલાં બાળક સાથે કુષાતુર અવસ્થામાં જેવું વર્તન રાખે છે તેવુંજ તમે કો નથી રાખતા? મનુ ભગવાન આઠ પ્રકારનો કસાર્થ દર્શાવે છે જે કસાઇમો ખાનારની પદ્ધતિ કેવી છે તેવું જ્ઞાન થવા માટે આ નીચે એક જીતી માદ રાખેલી કવિતા લખું છું.

લખ્યા મનુએ આઠ કસાઇ, મનુસ્મૃતિમાં જુઓ ભાઈ;
પ્રથમ સલાહનો આપનાર, બીજો પ્રાણીને હણનાર,
ત્રીજો અંગ જુદાં કરનાર, ચોથો પ્રાણીને ધરનાર.
પંચમ વેચે તેજ ગણાય, ઊંઠો કહેવાય,
પીરસનારો સપ્તમ થાય, આઠમો પાપી જે તે ખાય.
માટે તમને મસાહાર, હે રાક્ષસ પદ્ધતિના ધરનાર,
ધરનાં સૌ પ્યારાં બાળ, પ્રીત ધરીને રાખો વદાલ,

કમરો.

સુરભિ-સેવન.

અથવા.

આયેનું આરભિક સ્વર્ગ.

હરિગીત છંદ.

(૧)

સ્મૃતિમાં ! સનાતન કાળથી, ધરનારી ને ધીરત્વને;
વરસાવનારી વળી વડી, વસુધા વિષેજ ધીરત્વને;
અસવે પશુ-સુત ને પુરા, બળિ વદ' ! ! ભૂમિ ભય હરે,
હતભાગો હિંદુ ! ! કોણ ? તે નહીં સુરભિનું ! સેવન કરે.

(૨)

અતિ ચોગી-રોગી વિચોગી ને, પાલન કરણુ પ'થે વદ્યા,
પડતા પ્રહારો પાડુના, સદથ'થમાં સાક્ષી રહ્યા;
ચવનાદિ પણ જેના અહોનિશ અંતરે ગુણ ઉચરે,
હતભાગો હિંદુ ! ! કોણ ? તે નહીં સુરભિનું સેવન કરે.

(૩)

નવકોટી નંદ સ્વછંદ કેરા, વૃંદમાં યજ્ઞચંદ ! ! રહી;
ગણના કરી ગુણ ગાયના, ગુણવંત જોડી કર થહી;
દિનરાત કર્યું દાસત્વ હોય ન, સત્વ શીદ યુઠે કરે,
હતભાગો હિંદુ ! ! કોણ ? તે નહીં સુરભિનું ! સેવન કરે.

(૪)

તૃણ ખાય તોએ તેનું તન, તત્ત્વો રૂપાંથી તર કર્યું,
પદ-પુરુષ ! ! પુરુષ પવિત્રને, મળ-મૂલ ! ! પણ મહતા ભર્યું;
પય પ્યારૂં પોવણુકારી, જેમાં વિર્યની વૃદ્ધિ ઠરે,
હતભાગો હિંદુ ! ! કોણ ? તે નહીં સુરભિનું ! સેવન કરે.

(૫)

શીશુ સાચ્ય બહુ સ્નેહાળને, રતિમાં સ્વભાવે રાંકડી,
પરમારથે નીજ પ્રાણુતું બળિદાન ! ! દેવા બાંકડી;
સજ ન્યાસોન્યાસે જે સદા, રહી સૃષ્ટિનાં સંકટ હરે,
હતભાગો હિંદુ ! ! કોણ ? તે નહીં સુરભિનું સેવન કરે.

(૬)

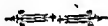
ઘડ ધર્મબળ ધરનાર, અત્રી અગિરા બહી !! આગ્રહી,
રથુ રાહુગણ રસરાજ !! જેની ચરણરજ લેતા ચહી;
પુરવંશી પુરુષોએ, અને પુલ જે, પુલસ્ત-પરાસરે !!
હતભાગી હિંદુ !! કેણુ ? તે નહીં સુરભીનું સેવન કરે.

(૭)

અધિકારી નિરવિકલ્પના, હૃલપણ ચળે ગણીને હિત,
કરી ગંધ અક્ષત કદમી પાદોદક, પીવા રહાતા પિનૂ !!
કવિ ભાઈશંકરે સદાજે, શાન્તિકાર ચિ-તે સ્મરે,
હતભાગી હિંદુ !! કેણુ ? તે નહીં સુરભીનું સેવન કરે.

વડતાલ]

કવિ ભાઈશંકર વિ. વિદ્યારામ પંડિત

અશક્તાશ્રમ.

ખા. બા. અરદેસર કોલવાળની વાડી-રામપુરા-સુરત.

The wise Direction of the daily stock of Energy is morality.

“દરરોજની શક્તિની ચતુરાઇનો ઉપયોગ કરવો એનું નામ નીતિ” સત્ય છે કે યદિ પ્રત્યેક મનુષ્ય પ્રતિદિન પોતાના આચરણની સમાલોચના કરતો રહે, એ યદિ વિચારતો રહે કે આજ મેં મારી શક્તિનો કેવો ઉપયોગ કર્યો છે. એથી અને પોતાને તથા ખાસ ભાઈ-એને શું સુખ દુઃખ પ્રાપ્ત થયું, નોજ તેનું જીવન નીતિને અનુકૂળ તથા સુખપ્રદ બની શકે! બધા મનુષ્યો સમાન છે, મનુષ્યને પરમાત્મા તરફથી એવો અધિકાર અપાએલો છે કે એઓ એને કદી છીનવી શકતા નથી, એ અધિકારોમાં જીવિત રહેવું, સ્વંતતા પ્રાપ્ત કરવી, તથા પોતાના સુખને માટે હિંસા કરવો, ઐદિક પારલૌકિક એવ સાધવા શક્ય કરવો આદિ મુખ્ય છે. આ સર્વ અધિકારોના રક્ષણ માટે મનુષ્ય જાતિ એ સમાજ-નીતિ, રાજ-નીતિ, ધર્મ-નીતિ પ્રત્યાદિની કલ્પના કરી છે અર્થાત્ મનુષ્ય જાતિ સુખી તથા સન્નિદ રાખવી એ નીતિનો મુખ્ય હેતુ છે. જોનાથી એ હેતુ સધાય નહિ, તે નીતિ નથી.

ધનવ્યયમાં પણ પ્રાયઃ એજ નિયમ લાગુ પડે છે. જે દ્રવ્ય વાપરવાથી આપણો કશો શુભ હેતુ સધાય નહિ તો તે વ્યર્થ વ્યયજ ગણાય મળેલી સંપત્તિનો સહ માર્ગે વ્યય કરવો એજ સંપત્તિનો મુખ્ય હેતુ છે. વરા વિગેરેના ખર્ચ તથા ગણિકાનૃત્ય, નાટ્ય પ્રયોગ પ્રત્યાદિને માટે થતો ખર્ચ કે જે વ્યર્થ વ્યય ગણાય તેનાં કરતાં એટલો ખર્ચો અપ-ગ નિરાધારોને આપેલો ખર્ચો તમરા જીવનના એવ માટે ધણી ઉપયોગી લેખાશે જીવ દયા વિશેષે કરી ગાય આદિ અવાચી મુંગા પ્રાણીઓ પ્રતિ દયા દર્શવવાને માં કાષ્ટ તરફેણમાં છે, (એમ

દાસમાં દેસમાં ચાલતા હતાપણી સર્વને જણાશે) તે અચકતો મુંઝા પ્રાણીએ કરતાં પણ તદન નીચી સ્થિતિએ છે; કારણ મુંઝા પ્રાણી એ તેના ધાતુક ન હોય તે સ્વૈચ્છિક પોતાનો ખોરાક ગ્રાસ કરી શકે છે, પરંતુ અચકતો તેમ કરવા તદન અસમર્થ છે. મુંઝા પ્રાણીઓને માટે તેના ધાતુકને માટે ફરિયાદ કરવામાં આવે છે, ત્યારે અત્રે તેમની સુરક્ષિત સ્થિતિ માટેની ફરિયાદ છે, આવી તદન હીન સ્થિતિએ પહોંચેલા કેવળ દુઃખની પરાકાષ્ટાને પ્રાપ્ત થયેલાં જીવોને તેનું દુઃખ ઓછું કરવાની જરૂર સર્વ કોઈને જણાશે. આશ્રમના અચકતોને એક વાર જોયા પછી દરકોઈને એમની દલકી સ્થિતિનો ખ્યાલ આવ્યા વિના રહેશે નહિં અમારી નમ્ર વિનંતિ છે કે એક વાર વિશ્રાન્તિ સમયે ખાસ ખંત લઈ આ આશ્રમની સ્થિતિને જુઓ.

ખંગાળી
ઉપરથી

પુનઃ મિલન.

એક
ટૂંકી વાર્તા

(રા. રા. ડૉક્ટર નટવરલાલ જગન્નાથ ગોતમી,—અજમેર.)

હું અને ઓટિ છેક બાલ્યકાળ ન્હાનપણથીજ એક ડાળીના બે પુત્રની માફક એક-બીજાને મ્હાતાં દર્તા અને એક સાથેજ વાંચી, એક સાથેજ જમી, અને એક સાથે ફરી જીવન ક્ષણભ્રમ કરી તનમય રહેતાં !!!

ઓટિના પિતા સાથે મ્હારા પિતાને સારી મિત્રતા હતી. અમારાં માતૃપિતાએ અને બન્ને એક બીજાથી વિખુટાં ન પડીએ માટે અમને વિવાહ-સૂત્રથી મથિન કરવા છૂપી રીતે નહીં ક્યું દવું.

ઓટિને પંદરમું વર્ષ બેઠું ત્યારે એક બાપાત ઉત્પન્ન થયો. ઓટિ જીવવાની આચા પણ ન રાખી શકાય એવી સખત અકસ્માત માંડી પડી મંદવાના નિજાનાપર સૂતી ! અમારા લગ્નની વાત એટીવારે દગાઇ ગઇ.

ઓટિને ન્યારે સ્પષ્ટ જણાવા લાગ્યું કે તેની આ સંસારની રમત મન્દ થઇ પરિ સમાપ્ત થવાને હવે વધારે વિશ્રમ નથી ત્યારે તેણે મ્હારી પાસેથી જન્મ પર્વતની વિદાય લેવા મ્હને બોલાવા મોકલ્યું.

હું આદ્-રૂતે હાથે ઓટિના નિજાના પામે આપીને બેઠો.

“પ્રિયતમ ! મ્હારા સ્વામા ? અત્યાર પર્વત આપણે બન્ને એક સાથે રહ્યાં છીએ. પરંતુ હવે મ્હારા વિચ્છેદનો વખત આવી પહોંચ્યો છે. વિદાય આપો !” નિરાશાપૂર્ણ દુઃખાદ્ કંઠે ઓટિ બોલી.

આ શબ્દો મ્હારા હૃદયમાં યદ્યતની માફક વાગ્યા ! ખરેખર ઓટિને શું વિદાય આપવી પડશે ! મ્હારા હૃદયને કોઇ પણ રીતે તેના ઉદ્યારો સ્વીકારી લેવા પસંદ પડ્યું નહિ.

“ઓટિ, એવું શું બોલે છે ! ત્વને તો સારું થઇ જશે. તું જલ્દી સાજ થઇ જાશ.”

“મ્હારે સાગ્ન થઇને કંઈ કામ નથી. પ્રિયતમ ! મૃત્યુ મ્હારે માટે હીક છે. જે અસાધ્ય બાધિથી હું પીડાઉં છું તેમાં હું જેટલા દિવસ નિર્ગમન કરીશ તેટલા દિવસ હું

પોતે કબૂત્ર પામીશ અને બીજાઓને પણ દુઃખકર્તા થઈ પડીશ, અને ધારો કે હું કદી બચી ગઈ તો પણ શું ? હું નિરૂપયોગી છું. ત્હમ્હારી ગૃહિણી ચર્તા આ ક્ષીણ શરીર હવે ત્હમ્હારી સેવા-શુશ્રુષા ઉઠાવી શકે તેવું રહ્યું નથી. ઉલ્ટું ત્હમ્હારે મ્હારી સેવા-શુશ્રુષા કરવી પડશે. ત્હને કરતાં મરવું ઉત્કૃષ્ટ—શ્રેયકર છે !”

“ઓટિ ! મ્હારી સેવા-શુશ્રુષા કરાવવા, ગૃહની અભ્યવસ્થિત ચીજો વ્યવસ્થિત કરાવવા, સ્વચ્છતાઓની તૃપ્તિ કરવા મ્હારે ગૃહિણીની જરૂર નથી. પરંતુ ત્હારા પ્રેમની નન્દનમય-સુખમય સોનેરી શુભામંત્રિ કરવા-ત્હારા પદાબ્જે હોટવા—કદમ બોસી કરવા—ત્હને નિરંતર પૂજવા—પ્રલય અદાવવા—કર્પુરથી સુવાસિત કરવા—ત્હારી ભક્તિ યુક્ત સમાધિમાં તત્સ્વીન થવા—ત્હારા ઉત્સંકર્ષો મરતક મૂકી સ્વર્ગ અનુભવવા, પરશુવત્ રિયતિ ભૂલવા, પ્રશુત્વ સુખ પ્રાપ્ત કરવા ઓટિ ત્હારી જરૂર છે.”

“પ્રિયતમ ! હું મરું છું ત્હમાં મ્હને દુઃખ નથી. ત્હમ્હારા વક્ષઃસ્થળ ઉપર મરતક મૂકી મૃત્યુ પામીશ ત્હમાં હું જે અપ્રાપ્ય સુખ પ્રાપ્ત કરીશ તેવું હું જીવવાથી કદિ નહિ પામું !”

મ્હારી આંખના આંસુ ઉમરાવા લાગ્યા. હું હતાશ યદિ એક ત્હાના બાળકની માફક મ્હોટથી રાંધ પડ્યો.

“રૂઓ નહિ, પ્રિયતમ ! રૂઓ નહિ. મ્હારા માટે આંસુ પ્રપાત ના કરો. ત્હમને મૂકીને જાઉં છું પરંતુ મ્હને ધણું દુઃખ થતું નથી, એમ શા માટે જાણો છો ? એક આશા મ્હને શાન્તિ આપે છે. એજ વસ્તુ રિયતિ ત્હમને પ્રદર્શિત કરવા અદિ બોલાવ્યા છે, મ્હારા અતઃપ્રદેશના ઉંઠાણમાંથી કાઢ જાણે મ્હને કહે છે કે આપણું પુનઃમિલન થશે !”

હું ઓટિના લેવાઈ ગયેલા લાવણમય શુભાખી મ્હેમિથી કરતા શબ્દામૃતના દિવ્ય ઝરણા-બિન્દુ ઝીલવા લાગ્યો.

“નિશ્ચય ! નિઃસંશય ! તે શાન્તિમય પુણ્યધામના અનન્ત મેળાપનો વિચિત્ર નથી.”

“કદિ વિશ્વાસ નહિ આવતો હોય પણ હું અસરશઃ સત્ય કહું છું કે પુનઃ આપણો મેળાપ થશે ! મરણકાળની કામના કદિ નિષ્ફળ જતી નથી !”

હું ઓટિના મ્હોં સામું જોઈ રહ્યો. ત્હના અન્તરનો વિશ્વાસ ત્હના મ્હોં ઉપર પ્રકાશતો હતો. આ જોઈને મ્હારો સંદેહ દૂર થયો.

“પ્રિયતમ ! તે અનન્ત મિલનના દિવસ સુધી રાહ જોઈ શકશો ?”

“યુગ યુગાન્તર—જન્મ જન્માન્તર પર્યન્ત ત્હારી રાહ જોઈ શકીશ ઓટિ !”

ઓટિના મ્હાન મ્હોં ઉપર સર્વત્ર અનન્મ આનંદ વ્યાપી રહ્યો.

“ઓટિ ! આપણો સંબંધ ફક્ત એક જન્મનો નથી. આપણો વિચેદ અને મેળાપ જન્મે જન્મે થાય છે. કદિ તું મ્હારી રાહ જુએ છે. કદિ હું ત્હારી રાહ જોઉં છું. પુનઃ એમ આપણે એક બીજાને મળીએ છીએ.”

“ના, ના, ત્હમ્હારા આ જીવનમાંજ હું ત્હમને મળીશ. હું ફરી જન્મ લઇને ત્હમ્હારી યાદ ત્હને નક્કી યાતળે.”

“પ્રિયતમે ! તું ભલે આવીશ પરંતુ ત્હારો આ દેહ લાવી શકીશ નહિ. ત્હારી આસ્થિ પણ નહી રહે તો કેવી રીતે આપણે એક બીજાને ઓળખી શકીશું ?”

“પ્રિયતમ ! દેહને લઈનેજ શું આપણો સંબંધ છે? શું રમૂતિજ આપણુ બન્નેને બાંધી રાખેછે?” એટિ તિસ્સદાર બેઠક બોલી.

એટિ મૃત્યુ પામી. અર્ધજીવ બુધિકાના પ્રખ્યાત ડોક્ટરો કહ્યું કરી ચક્રવા નહીં ! ! ! હ. એટિને કેટલું મ્હાતો તે હવે બરાબર સમજાયું ! દિવસની અંદર હજારવાર એટિની ખાત દૃષ્યમાં ને દૃષ્યમાં અનુભવતો ! દૃષ્યમાં એક દારૂ—ઉમંગવાલા સળગા કરતી, એટિની આશા વાણી—આશાના બેલોજ ફક્ત મ્હારી સાંત્વના હતી !

એટિની એક પ્રતિમા—મૂર્તિ કરાવીને હું ત્હેની પૂજા કરતો ! એટિની શેષવાણી પણ પ્રતિમામાં અંકિત હતી !

હું એટિની રાહ જોતો હતો પરંતુ સન્દેહ આવીને વારંવાર મ્હારી એ આશા ઉપર આધાર કરતો કે તરતજ એટિનું વિશ્વાસભરું મ્હોં મ્હારા ચક્ષુ નિકટ અવન્ત આશાના ચબ્દો હવામાં કણ્ઞોચર થતા !

મ્હારા માતાપિતાને ફક્ત એકજ સંતાન હતું એટલે હું અવિવાહિત કોમાર્વાચરથા નિર્ગમન કરું તે બની શકે તેમ નહોતું. અનિચ્છાએ મ્હારે લગ્ન કરવું પડ્યું !

હું મ્હારા મનને સાંત્વન આપતો કે લગ્ન ફક્ત બહારની વસ્તુ છે એની સાથે અન્તરને કોઈ પણ જાતનો સંબંધ નથી, અંતર તો ફક્ત એટિનીજ સાથે સંયુક્ત છે. આ વખતે હું પ્લેથાના કરતાં વધારે સારી રીતે એટિના અંતિમ—હેલા શબ્દો સંભારતો પરંતુ યોગજ દિવસની અંદર આના અવિત મ્હોના પ્રેમાધારે—રમ્ય વિનોદે એટિના અંતિમ કાલના શબ્દોનું વિસ્મરણ કરાવ્યું ! સાક્ષાત મૂર્તિની અલિનવ રમણીયતાએ મ્હને સિધ્ધિ કરી સ્વર્ગસ્થ એટિની રમૂતિ ઉપર આચરણ—પડ્યો નાખ્યો ! ! !

કેટલાંક વર્ષ વ્યતિત થયા પછી મ્હારા ગામમાં એક બારે પૂર આવ્યું ત્હેના સોનમાં મ્હારા ગામના હજારો માણસો, મ્હારા પિતા, માતા અને મ્હારી ઓ પણ તબીબ ગયા ! જે શુદ્ધની અંદર દરેક વસ્તુની સાથે આત્મીય સ્વજનની રમૂતિ જગપણી હતી તે શુદ્ધમાં રહેવું મ્હને તદન અસભ્ય યથ પડ્યું. એવેની મત્રાગ્રા હું દેહમયણે બહાર નીકળ્યો.

ઈડાઓ શહેરના એક બંધ મકાનમાં હું એક દિવસ રહવારમાં બેઠો હતો ત્યારે તે શુદ્ધની એક નોકર—એક બાલિકા વ્યક્તિ એક પ્યાલો મ્હા લઈને મ્હારી પાસે આવી. હું તે વખતે અન્ય મને કંઈ ચિંતન—ચિંત્ય કરતો હતો. દરરોજ તે બાલિકા મ્હા આપી જતી. હું ત્હેના મ્હોં રહામું કદિ નજર સરખી પણ કરતો નહિ. અન્ય મને મ્હાનો પ્યાલો લેવા જતાં મ્હારી દૃષ્ટિ એકાએક આ બાલિકાના મ્હોં ઉપર ફરી. હું આશ્ચર્ય ચકિત—અમકી ઉઠ્યો. મ્હારા હાથમતિ પ્યાલો ધન દહને એકાએક જમીન ઉપર પડી ગયો.

પણા દિવસની વિસ્મૃત યજ્ઞેલી ઘટના મ્હને એકચિંતી થાદ આવી. એટિની મૂર્તિ મ્હારા મનમાં તદન છાયા સમી યથ ગથ હતી. તે વખતનું ત્હેનું મ્હોં—તે ઉપરના આવ આ બાલિકામાં રપટ કુટી નીકળેલા દુરુપમાન થયા. હું ગોઝાની માફક એકદમ ધર્યો—તે બાલિકાનો અમૃત ઝરતો ચુકોમગ કર પકડીને કહેવા લાગ્યો, ત્હમે કોણ છે ?

બાલિકા એકદમ બહારી બની ગઈ. ત્હેના રિચર નયનોએ પલકયા વચર મ્હારા રહામું જોયા કહ્યું. મ્હારી તીવ્ર અનિમિષ દૃષ્ટિ તે વખતે ત્હેનું દેખું બેઠતી હતી. બાલિકા

ગભરાયલો રિયતિમાં એકદમ ચીસ પાડી બોલી ઉઠી “હું જોટિ છું!” ત્યાર પછી તે અચૈતન્યાવસ્થામાં જમીન ઉપર પડી.

હું આ પ્રીતિ પૂષ્ટિમાના પવિત્ર પ્રકાશરૂપ આલિંગાને પરણ્યો છું. હવે તે તહેવું નામ પૂછતાં કદિપણ કહેતી નથી કે “હું જોટિ છું!” જોટિ નામથી તહેણે કેમ મ્હને પોતાની ઝોળખાણ આપી તે પણ તે કહી શકતી નથી. એ બનાવ પણ તહેને યાદ નથી. પરંતુ મ્હને તો નિઃસંશય વિશ્વાસ છે કે આજ આલિંગા મ્હારી જોટિ છે.

તાત્કાલિક નફાનો તાળે રોજગાર.

(લેખક:—૨૧૦ ૨૧૦ ખંડભાઈ ભુલાભાઈ નાયક—મુરત.)

આ સિંધેક વાંચતાં વાચકદંડની અમુક વૃત્તિ (જીવાસ) પ્રમળ ઉત્તેજિત થાય છે, અને તેની પરિવર્તિને માટે લેખ વાંચવાની તરદી લેશે. બે મથાળેજ તાળ રોજગારનું નામ આપી દેવામાં આવત નો એક પ્રકારની રસક્ષતિનો દોષ થાત ! અને તેની સાથે લેખ વાંચ-વો કે નહિ તે વાંચનારના મનની અનુકૂળતા ઉપર રહેત પરંતુ નફા સાથેનો તાળે રોજગાર તે કયો તે જણાવવાની પ્રમળ જીવાસને તૃપ્ત કરવાને ખાતર વાંચવાની સ્વભાવિક રી તે ધમ્મિજા થાય છે, એવો મનુષ્ય સ્વભાવ છે, તેમજ જન સ્વભાવનું એક લક્ષણ છે. આજ-કાલ એક તાત્કાલિક નફા સાથેનો તાળે રોજગાર તે “પુશામત” છે પુશામત રૂપી દેવીની દિવ્ય શક્તિ વડેજ નાના મોટા થાય છે, દુઃખીઓ હોય તે સુખી થાય છે, દીનની દીનતા ઝોલી થાય છે અને નેકા પોકારનાર તે સલાહકાર પણ બને છે અને એ દેવીની જેના પર અવકૃષ્ટા હોય એટલે કે જેને પુશામત એ શું યીજ છે? એથી શો કાવદો? એનો સ્વર્ગને પણ ખ્યાલ ન હોય એવા એટલે પોતાના પગ ઉપરજ ઉભા રહેવાની ટિમતવાળા, સ્વતંત્ર મગજવાળા, પોતાનો દક અને દુરજ સમજી વર્તન ચલાવવાની ઠંજાવાળા, અને ઝાઝા જ્ઞાનવાળા હોય જનાં પણ પુશામતી રૂપી દેવીની સહેજ પણ કૃપા વિના પોતાના કાર્યમાં ફતેહ મેળવે એ શક્યમવત છે.

આ ઉપરથી વાંચનારને યાદ ઊપરિયત થશે કે પુશામતી દેવીનો વર્તમાનકાળમાં એવો પ્રમળ પ્રભાવ તો છે પરંતુ એને તાળે રોજગાર શા માટે કહેવો? અને તેમાં તાત્કાલિક નફો શો દશે? એ સંકાતું સમાધાન કરતાં પહેલાં તાળે રોજગાર કોને કહેવો તે જણાવવાની આવશ્યકતા છે.

જેમાં રોકાણી લેવડ દેવડ થાય, અને નફો નુકસાન તે રોજ જણાઇ આવે, એવો રોજગાર તે તાળે રોજગાર કહેવાય છે. તેજ પ્રમાણે વાણી રૂપી વ્યવહારથી સામા માણ-સની મનોવૃત્તિ અનુકૂળ વર્તન ચલાવી પોતાની કાર્ય સિદ્ધિ રૂપ નફો કે ખોટ તે સામે માણસ કે જેની સાથે પુશામતીનો પ્રયોગ કર્યો છે, તેની મુખ મુદાની રિયતિ ઉપરથી તર-તજ જણાઇ આવે છે, માટે એ પણ તાળે રોજગાર કહેવાય છે. બીજા સર્વ કાષ્ઠ તાળે

રોજગારમાં દ્રવ્યની ખોટ જવાનો સંભવ છે, અને આ મુદ્દી વિનાના તાગ રોજગારમાં દ્રવ્યની ખોટ તો ન જાય, પરંતુ દ્રવ્ય કરતાં પણ હું જેની વિશેષ કિંમત માતું છું, એવી પ્રતિષ્ઠા-આયરની ખોટ જવાનો સંભવ રહે છે. આ બે ખોટ પૈકી કોની કિંમત વધુ મુશ્કેલી એ વાચકના હૃદયાનુકૂળ છે,

બ્યવહારમાં જેને આપણે તાગ રોજગાર કહીએ છીએ, તે ગમે તે સ્થળે થઈ શકે છે, પરંતુ ઉપરોક્ત તાગ રોજગારનું સ્થાન તેનાથી ભિન્ન છે, અને તાગ રોજગારનું નિયમિત છે. જેની સતતનું સર્કલ વિસ્તૃત હોય એવા અધિકારીઓ પછી તે રેવન્યુ ખાતાનો હો, વા ફેગવણી ખાતાનો હો, પોલીસ ખાતાનો હો વા કરદમ ખાતાનો હો, ગમે તે ખાતાનો હો, પરંતુ તેમના અધિકાર રૂપી સર્કલના પરિધ ઉપર સ્થાનનો આધાર રહે છે

નાના તોફારો મોટા તોફારની આગળ દિવ્ય દેવીના પ્રયોગ દ્વારા પોતાની ઉન્નતિ જેમ અને તેમ વધારવા પ્રયત્ન કરે છે, અને તેમ કરવાથી રૂળ પ્રાપ્તિ થતી જોવામાં આવે, તો કુનિયા અનુકરણ કરનારી હોવાથી અનુકરણ કરે છે, અને પછી વારસામાં મળતા રોગોની પેઠાએ ગુણ પણ વારસામાં મળવા લાગે છે એટલે એનું સર્કલ વિસ્તાર પામે છે. આજ કાલ એ ગુણના પ્રભાવથી કેટલાક શાન્ત, નિર્ભય અને આનંદમય જીવન ગુજારે છે પરંતુ એથી એમ સમજવાનું નથી કે એ ઉત્તમ ગુણ છે, સહનો સાક્ષી છે, મોક્ષનું દ્વાર છે. ખરી રીતે એ ગુણ ધણો નિંદાપાત્ર છે અને એની અસર એ છે કે પ્રુદામતીઆ માણસો બાવલા-કિચકારા, જાહેર હિંમત વિનાના, અને નીચી દૃષ્ટિના થઈ જાય છે. માટે નિયમિત વાયુની દિશા જોઇ તેને અનુકૂળ આપણું વહાણ હંકારવું કે દુઃખ-દુર્ઘટિયરૂપી ખડકો સાથે અથડાઇ ભાંગી ન જતાં નિર્ભય અને નિઃશ્વેદ રીતે જીવસાગરની પાર ઉતરી ચકાવ.

જેમ અતિશય પરિચય તિરસ્કારને જન્મ આપે છે, તેમ હૃદયારની ખુશામત એ પણ નિંદાને પાત્ર થાય છે એ નીચેના દર્શાવેલી જગ્યાઓ:—

એક વખતે રાજા સિંહાસનપર બેઠેલા હતા તેણે પોતાના દરબારીઓને ઉદ્દેશીને કહ્યું.

શાફલ વિકિરિત ઇંદ.

રાજોક્તં જ્વલને જલે શકુલિનોજાતા દ્રુતવિદ્રુતા:

મૃત્યો નાપ્યનુકૂલતાત ઉદિતં વૃક્ષન્તદા તે પ્રિતા:

કેચિદ્દો: પુનરાગતાસ્તુ દહને ચક્રુર્વિહારં સુત્તન્

સત્યન્તે ક્ષુધિતા વયાર્ણવ પુનર્જશુભ વન્દે: કળાન્

ભાવાર્થ—રાજાએ કહ્યું કે એક વખતે જ્યાંમાં આગ લાવેલી જોઇ માછલીઓ અતિ-વેગથી નાસી ગઇ. એ સહિષ્ણુ રાજાનુકૂળ એક દરબારીએ કહ્યું. હાં મહારાજ એ નાસી ગયેલી માછલી જળને કાઢે આવેલા મોટા ઝાડ ઉપર ચઢી ગઇ.

ફરીથી રાજાએ કહ્યું—એ માછલીમાંથી ઘણી ખરી પાછી આવી. અને. પ્રત્યક્ષિત અગ્નિમાં સુખપૂર્વક વિહાર કરવા લાગી. તરતજ ખીજ દરબારીએ કહ્યું કે મહારાજા એ માછલીઓમાંની કેટલી બૂખના દુઃખથી અગ્નિની ચીનગારી ખાવા મંડી પડી !!

રાજાએ કહ્યું.

રાજોવાચ પયસ્વિની હિ કમઠાં મૃત્યોઽઘ્રવીદૃશ્યતે

કાશ્મીરે ધનિકૈરુવાદ નૃપતિઃ પ્રુષ્ટે તુ સા કોશિની

તલ્લોમાશ્ચિત કમ્વલોઽપિ વહ્નિભિઃ સંધાર્યતે માનુષૈઃ

અત્રાપ્યસ્તિ તથા હિ નાથ ધનિભિઃ કુત્રાપિનો દુર્લભઃ

ભાવાર્થ—રાજાએ કહ્યું કે “કાશ્મીરમાં બહુ સુંદર હોય છે તેમજ કેટલીક બહુ દૂધ આપનારી પશુ થાય છે.” ખુશામતીયા દરબારીએ કહ્યું “હાં! હાં! જનાબ એવી કાશ્મીરમાં કાશ્મીરમાં ફોલોવામાં આવે છે.”

રાજાએ કહ્યું ‘એની પીઠપર લાંબા લાંબા વાળ પશુ થાય છે.’

દરબારીએ કહ્યું. “પ્રભો! એ વાળની કામળીઓ કોઈકોઈ ભાગ્યશાળી માણસ ઓઢે પશુ છે.”

રાજાએ કહ્યું “આપણે ત્યાં પશુ કાશ્મીરમાંના વાળની કામળી થાય છે.”

દરબારીએ કહ્યું “હે નાથ! આપ જેવા શ્રીમંતને શું દુર્લભ છે?”

રાજાએ કહ્યું.

રાજોક્તે શશકુર્ણિકાતિ નિશિતા મૃત્યોઽય કિં માપતો ।

નિત્યં વા શશકો નિહન્તિ મૃગકાન્ સિંહાદિકાન્ નિર્દયન્ ॥

યન્મિત્યા પ્રવદામિ ચાક્યમસિલં સત્યં કથં તત્ત્વ ।

ઓ નાથ ત્વદધીનતાવસગતં હર્ષં મમમેરેકન્ ॥

ભાવાર્થ—“શશકાને મોટા રીંગડાં યાય છે” ખુશામતીયાએ કહ્યું “હાં સાહેબ તે ઘણાં અણીયારા હોય છે એથી એ સિંહ જેવા જળશ પશુઓને પશુ સહેજમાં હણે છે. શશકાની દુષ્ટતાની હદ નથી. તે બિચારા દીન મૃગોને જોતજોતામાં મારી નાખે છે, રાજાએ કહ્યું તમારી ખુશામતીપણીની પશુ હદ નથી. હું જે જુદી વાત કહું છું તેને પશુ સત્ય પુરવાર કરો છે !!

દરબારીએ કહ્યું “જહાંપનાહ આપનું અન્ન ખાઈએ છીએ માટે આપની મનોરતિ અનુકૂળ વર્તવું એ અમારો ધર્મ છે.

રાજાએ કહ્યું “તમારું કહેવું ખરું છે પરંતુ હદ ઉપરાંતની ખુશામતથી સામ.નું દિલ રંજન થવાને બદલે ઉલટું નારાજ થાય છે.

આ હેખનું તાત્પર્ય એજ કે ખુશામતીયા સ્વભાવને પ્રસંગોપાત દહની બાંદર રહીને ઉપયોગ કરેલા, એ ઉશ્મ અર્થને સાચવનાર યાય છે. કાર્ય સિદ્ધ યાય તે સાથે સામાના દિલને ઓટો ભાવ નહિ આવે.

આશા.

શાહુલ વિકીલિત છંદ.

જોને પામર પ્રાણિયા જગતમાં આશા અનેરી વહે,
 કેા નિત્યે ધન માન યાર્યો અદકુ' એ સુખ સાચુ' ચહે;
 કેા વા પુત્ર, મહાલયો વર્ણો ચીં શુ' કેલિ થકી રીઝતા,
 રે આશા પ્રસરી રહી સ્થળ બધે યોગી ગૃહી સર્વમાં.

૧

મંદકાન્તા.

સંસારીનું જીવન સહુ આશા પ્રવાહે વહે છે,
 આશા તત્તે અલગ રહતાં, સર્વ નિઃસાર હા છે!
 જો કે નિત્યે પ્રભુ રટનમાં, શાન્તિ બ્યાપી રહેલી,
 સાંગોપાંગે વિધિ થકો' ખરે આશા હીસે ભરેલી,

૨

તોટક.

રમ આતક પ્રીતર્યો વૃદ્ધિ વિષે,
 બગ મીન તણું વળી ધ્યાન ધરે;
 સહુ સંત મહંત પ્રભુ રટતાં,
 વર્સો આશ તણી લગની ઉરમાં.

૩

આર્યા.

આશા દેવી પ્રેમે, પ્રસરી દ્વિઠર ફોલોથી લલચાવે;
 સતેષે સુખ પામી, અઠ્યુદયે સેવીશુ' તુ'ને લાવે.

૪

પ્રીતમ.

સાહાર સ્વીકાર-સમાલોચન.

સુવર્ણ કુમારી—પ્રકાશક—કેરિનેચન એડવર ટાઇટલર પત્રના અધિપતિ રા. રા.
 નટવરલાલ પી. શેડના. પીરમસારાઈ—અમદાવાદથી અભિપ્રાયાર્થે પ્રાપ્ત. પ્રસ્તુત નવલ
 કથાનું વસ્તુ આકર્ષક છે. પરંતુ અંતમાં કલ્પના સિધ્ધિ થઈ અંત અગમ્ય રીતે આણેલ
 છે. પુસ્તકની ભાષા માધુર્યને ટળતી છે. વચ્ચે વચ્ચે આપેલી દલિતાઓ આકર્ષક છે.
 પુસ્તકમાં જોડણીની અશુદ્ધતા તરફ પ્રકાશકનું ધ્યાન એવીએ છીએ. કિંમત આઠ આના
 જે આ સત્સંગ પત્રના પ્રાદેશને ફક્ત ચાર આને મળે છે.

- ૦-૪-૦ હર દામોદરદાસ વીજળી બચ્ચાસ
ચોકળખાર
- ૦-૮-૦ પરસોતમ કાનજી સેવકપરા કુંભાર
- ૦-૪-૬ તારાચંકર લાખચંકરની ઓકરી
મોટી છીપવાઃ ઇશ્વરી ગવરી
- ૦-૪-૦ છોડુભાઇ મોતીરામ ચગરામપરા
- ૦-૪-૦ બાઇ કેસર કેસવ કલાધુની છો-
કરી નાનપરા માછીલાઃ
- ૦-૪-૦ માધી લાલજી વીરજી નાણાવટ
- ૦-૪-૦ સુનીલાલ રામદાસ દરીપરા
- ૦-૪-૦ પેમમંદ વીરચંદનો છોકરોગોપીપર
- ૦-૮-૦ જેઠાલાલ નાથાલાલ વાડીફળીઆ
- ૦-૪-૦ શાહ પ્રશાલદાસ રાધમંદની
છોકરી કાચી રવાળાનો ટેકરો
- ૦-૮-૦ ચંદ કલ્યાણદાસ શામલદાસની
વહુ કાચી
- ૦-૪-૦ પંચોળ મંગલદાસ જગજીવનની
પાછળ ચગરામપરા
- ૦-૪-૦ ધોબી ફરીરા રૂપાના છોકરા હર-
કીચન પાછળ ચગરામપરા
- ૪-૧૧-૩ ગલામંથી (અરવંતીકુમારના) પ-
રચુરજી પેસા
- ૧-૦-૦ ધડીઆલી મંદુલાલ રજુછોડદાસ
વાડીફળીઆ
- ૨-૦-૦ શેઠ લાલભાઇ ચંબુલાલ
- ૧૦-૦-૦ મહેરબાન જે-પી-એન્ડર સાહેબ
બદાદુર સુરતના કલેક્ટર સાહેબ
- ૧-૦-૦ પટેલ પ્રશાલ ચીવદાસ વરાળ
- ૧-૦-૦ પટેલ દરીભાઇ નાથાભાઇ પાલેજ
- ૦-૮-૦ શાહ અવેરમંદ જગદીય
- ૧-૦-૦ એક પ્રદરથ પાલેજ
- ૧-૦-૦ શેઠ હુસેન ઉદીન નુરીદીન પાલેજ
- ૦-૪-૦ મજીચંકર ધનેશ્વર
- ૧-૦-૦ હાકોરરામ મગનલાલ
- ૦-૮-૦ શેઠ દીનચાહ દરદુનજી

- ૨-૦-૦ શેઠ નારજીદાસ રામરામ પાલેજ
- ૨-૦-૦ „ જમસેદજી રતનજી
- ૨-૦-૦ „ ધનંત્યાદ હોરમસજી
- ૨-૦-૦ „ એક પ્રદરથ તરકથી
- ૬-૫-૬ પરચુરજી માર આનાથી કમી
આવેલી જેટલું એકંદર
- ૦-૪-૦ બંદેપ્રદા
- ૨-૦-૦ શેઠ હોરમસજી સાપુરજી હિમરાના
- ૧-૪-૦ શેઠ વીજળીભાઇ ત્રીકમદાસ દરી-
પરા ગોળવાળાનો મકલો બનાવ
શેર ૨ સાથે.
- ૦-૪-૦ રજુછોડજી લાલભાઇ બોજુદંતોળા
- ૦-૪-૦ રજુછોડ પરામ રતનજી
- ૨-૦-૦ ગામ બોજુદં-ગામ સમરસ તર-
કથી હા. પટેલ સુદંતજી રજુછોડજી
- ૦-૮-૦ શેઠ કપુર પ્રશાલજી વાંઝના
- ૧-૦-૦ „ હીરાચંદ ખીમજી
- ૧-૦-૬ શાહ ખુમાલ ખીમજી
- ૦-૮-૦ પટેલ પ્રશાલ જુલા
- ૦-૮-૦ શાહ મુળચંદ ખીમજી
- ૦-૮-૦ પટેલ વલ્લભ પ્રશાલ
- ૦-૮-૦ શાહ કુલચંદ જેઠાજી
- ૦-૪-૦ પટેલ નરેતમદાસ અમથા,
- ૦-૪-૦ શાહ લખમાજી જેઠાજી
- ૦-૪-૦ નરેતમ અંબારામ
- ૦-૪-૦ કુલંભજીજીભગવાનજી
- ૦-૪-૦ શાહ નાથા બીખાજી
- ૦-૪-૦ પટેલ બેચર બીખા કલના
- ૧-૮-૦ દેશાઇ રતનજી બાજુ ચીખદીના
અમરોલી
- ૦-૬-૦ રામભાઇ દાજલાઇ તથા મોરાર
કસન પારડી
- ૦-૮-૦ પારડી પોલીસ જેટના અમલદાર
- ૧-૦-૦ પટેલ જુલાભાઇ રજુછોડજી પારડી
- ૦-૪-૦ ખડુભાઇ મોરારજી પારડી

- ૧-૦-૦ હોઠાર માધવજીન વજ્રસીંગ માણુ-
કપોર તાલુકે બારેશાલી
- ૨-૦-૦ પટેલ ભગવાનજી કલ્યાણજી વીગેરે
સાવની, ગામના
- ૦-૮-૦ કલ્યાણજી કસનજી પારડી
- ૦-૪-૦ દેશાઈ ગોપાળજી પરામજી તલંગપોર
- ૦-૪-૦ દરજી સીખા " "
- ૦-૪-૦ બીખુખાઇ દાણેખાઇ " "
- ૦-૪-૦ લલ્લુખાઇ દુર્લભખાઇ દેશાઇ
- ૦-૮-૦ વલ્લભ ભગી પારડી
- ૩-૦-૦ સાશી રાંગરામ રામચંદર બેન
સાનતોના એવંસાથે રહિર
- ૦-૪-૦ બાઈચંદદાસ દરગોવનદાસ દરીપરા
- ૦-૪-૦ મોતીરામ કસનદાસ તવાપરા
ધાંગી શેરી
- ૦-૪-૦ રતનખાઇ જમરોજી વેસુ
- ૦-૪-૦ આવાખાઇ હૈરમસજી "
- ૦-૮-૦ સાદ ભગનલાલ ગુલામચંદ વેસુ
- ૧૨-૦-૦ મહેરબાન મિ. અને મિસીસ
અડવાણી સાહેબ. કીચડીકટ જજ
સુરત
- ૧-૦-૦ શા. પ્રાણજીવનદાસ રસીકદાસ
હરીપરા.
- ૨-૦-૦ " મુશામચંદ મુણચંદ છાપરીઆ
શેરી
- ૨૩-૧૪-૬ નોખામા તાલુકે બીખડીના પ્રા-
સ્તર કાંકત ઇચ્છુ દુર્લભે બાત
૨૧૧ મધ્ય ભુરે ભુરે મામે લેવરાબી
એકા કહેલું તે લાવવાની સવક
ન હોસાથી વેધી નાણાં કર્યા
તેના
- ૧-૦-૦ શેઠ ગુલાબદાસ લલુખાઇ અંકલેશ્વર
- ૧-૦-૦ " હોઠારખાલ દહીસનલય "
- ૫-૦-૦ શેઠ જમજીદા, નાંમચજી અંકલેશ્વર

- ૧-૦-૦ " ઇન્દરામ હરજીવનની કંપની
અંકલેશ્વર
- ૧-૦-૦ " મંગાશમ બીજામુખજીદા
અંકલેશ્વર
- ૨-૦-૦ ચોકશી નામુખાઇ પ્રાણજીવનદા
અંકલેશ્વર
- ૦-૪-૦ એક મલ્લય તરફથી ખાંડખતર
- ૧-૦-૦ શા. ઇમીલદાસ ભગવાનદાસ વાડી
હળીઆ.
- ૦-૪-૦ ચંદુલાલ દામોદરદાસ સાદપોર
- ૦-૪-૦ મંજારામ યેલાખાઇ મોખીપરા
પારસીવાડ
- ૫-૦-૦ બાઈ જડીના મરજી પાળગ દા.
લીરાચંદ કેમુરજી
- ૨-૦-૦ બાઈ જડીના પુરમાચંદ દા. ગોવન
નેમાજી
- ૨-૦-૦ શેઠ રતમજી કાવચજી આગળજી
- ૦-૮-૦ ઇમનેલાલ દુલભરામ આગળજી
- ૧-૦-૦ શાપુરજી કાવચજી જવર કાંઠીના
તોડીવાળા
- ૧૦-૦-૦ શેઠ કે. જે. સુનાવાળા-સખ
જબે સાહેબ-દુરતે.
- ૫-૪-૦ દેવચંદર કોસીરામ ધાસીવાળા
નાણુવટ
- ૦-૪-૦ શાદ જમનાદોષ પ્રાણજીવનદાસ
જદાખાડી
- ૦-૪-૬ મણિકલાલ પ્રાણજીવનદાસ મામેજી
- ૦-૮-૦ મનનલાલ કુમેરદાસ જસખાડી
- ૧-૦-૬ શાદ મણિલાલ તોજીવનદાસ
સેવકપુરા.
- ૦-૮-૦ " મોતીરામ વલ્લભદાસ એબન.
- ૦-૪-૬ શેઠ બાપુજી એન. રતનજી ભાગ્ય
- ૦-૪-૦ એક મલ્લય મોડી જડીઆલ સામાં
- ૨-૦-૦ શેઠ લલુખાઇ મોતીરામ
ખપાટીકાચકલા.

- ૨૫-૦-૦ શેઠ આદરજી મચેરજી તથા
એમ. એચ કાયાવાલાની કંપનીની
ગોધરાની કુર્મી આવે.
- ૫-૦-૦ શેઠ હીરાલાલ નગીનદાસની
કંપની-૨ગુન.
- ૫-૦-૦ બાઈ માણેક લે શેઠ બાલુભાઈ
ડાહ્યાભાઈના પત્ની જમણુ સાથે
બાલુજીનો ચક્રો.
- ૦-૪-૦ પરભુદાસ બુખણદાસ શગરામપરા
૦-૮-૦ એક મહરજી "
- ૦-૪-૦ અંબારામ કસનજી તળાડી "
- ૦-૮-૦ શેઠ મોહનલાલ લખખીચંદ
સામેણુ.
- ૦-૪-૦ ભીમભાઈ કુવરજી કાઠજી.
- ૦-૮-૦-૪-૦ પા. કાળીદાસ ગોપાળદાસ સામેણુ
વહુ જીવણુ મુશાલજી તથા
- ૦-૪-૦ પંચોળી . ભગવાનજી
પાઠળ કમ્પીભોવન જેઠા સામેણુ
- ૦-૪-૦ ધોભી કુશીરજીકચાક કુંવરજી
કીચન પાઠળભાઈ તુળશીભાઈ "
- ૪-૧૧-૩ ગલામાંથી (અરના મજામાંથી.
રતુરજી પેસા દમલ ખરવાસા
- ૧-૦-૦ મહીઆલી ચંદુલાલીતાનરની વીધવા.
વાંડીકળીઆ
- ૨-૦-૦ શેઠ લાલભાઈ જંબુભાઈ રામ
- ૧૦-૦-૦ મહેરજીન જે-પી-એ-ડર સાહેબ
જહાદુર સુરતના કલેક્ટર સાહેબ
- ૧-૦-૦ પટેલ મુશાલ શીવદાસ વરાખ
- ૧-૦-૦ પટેલ હરીભાઈ નાયાભાઈ પાલેજ
- ૦-૮-૦ શાહ અવેરચંદ જમદારીસ "
- ૧-૦-૦ એક મહરજી પાલેજ
- ૧-૦-૦ શેઠ હુસેનઉદીન તુરદીન પાલેજ
- ૦-૪-૦ મહીચંકર ધનેધર "
- ૧-૦-૦ હાકોરરામ મગનલાલ "
- ૦-૮-૦ શેઠ દીનશાહ ફરદુનજી "
- ૦-૪-૦ બાઈ રેવા તે જીવણુ નાયાની
ઓરત દરવાખ બહાર
- ૦-૮-૦ શા. નગીનદાસ નરસીદાસ
ભવાનીનોવડ.
- ૧-૦-૦ ,, ગેરધન જમનાદાસ સૈયદપુર
- ૦-૪-૦ અમરતરામ તુળામરામ-
નામજી ચાઠળ
- ૦-૪-૦ મગનલાલ મુશાલદાસ લાલદેરાજે
નગીઆસીરી.
- ૦-૪-૦ કુખેર હરીભાઈ પાઠળ
સગરામપરા.
- ૦-૪-૦ ઘેલાભાઈ નરેતમ કાઠીઆ
સૈયદપરા.
- ૦-૪-૦ મગનલાલ દરગોવન શ્રીઆસીરી
- ૧-૨-૦ પા. નરસીભાઈ મુળચંદ રામપરા
- ૦-૪-૦ શા. ત્રીલોવનદાસ હરીભાઈ
હાટકળીઆ.
- ૦-૪-૦ ,, શા. પ્રજુજીવનદાસ હરીભાઈ
જહાખાડી.
- ૦-૪-૦ પા. મોતીરામ પીતીમર ભોળ
લાલનો છોકરો
- ૦-૪-૦ બાઈ કમલા દેવમપરા.
- ૦-૪-૦ ધોભી રતુજી કુશીરાનો છોકરો
અંબારામ શગરામપરા.
- ૦-૪-૦ કેસુરજી કમ્પાણજી દેલાઈ
સગરામપરા.
- ૦-૪-૦ બાઈ નંદોજી કુસચંદ પાનપચંદની
વીધવા જડોળનીપોળ
- ૦-૪-૦ પા. મુશાલદાસ ડાહ્યાભાઈ
જમરેલાજીનો ચક્રો.
- ૧-૮-૦ રામભાઈ પાના પરતુરજી પેસા.
કસન પારીના એક જરવોરતી
- ૦-૮-૦ પારડી રથ.
- ૧-૦-૦ પટેલ રખ ગીરધરભાઈ દાહ્યાભાઈ
- ૦-૪-૦ અંકુશીઆગમ.

કામિની અને કાંચન.

લખનાર,
છગનલાલ નારાયણલાલ મેથ્રી.

“નંદનવનનો નારા, શુદ્ધલક્ષ્મી, ઇન્દુકુમારી, રંકતું રતન” ઇ. ના કર્તા શ્રીમદ્ રામકૃષ્ણ પરમહંસના તત્ત્વપ્રણેતા ઉપરોચિતે આધારે લખાયેલી બોધદાયક સાંસારિક નવલકથા. જેમાં કામિની અને કાંચનનો લોક, હાલની અર્ધદગ્ધ કેળવણી, અને ધર્મ નીતિપર અસરકારક રીતે વિવેચન કરવામાં આવ્યું છે. આ નવલકથાની વસ્તુ સંકલના એટલી બધી બોધક અને મનોરંજક છે કે તેને એકવાર વાંચવા લીધા પછી પૂરી કર્યા વિના નીચે મુકવી ગમતી નથી. વર્તમાન પંત્રોએ તેમજ વિદ્વાનોએ એને માટે ઉત્તમ અભિપ્રાયો આપ્યા છે એટલું જ નહીં પણ એનું અન્ય ભાષામાં ભાષાન્તર કરવાને માટે તે તે ભાષાના વિદ્વાનોએ એના કર્તા પાસેથી પરવાનગી માગી છે, એજ એના ઉત્તમપણાની સાબિતી છે. મૂલ્ય દ્વિત્રય પાઈન્ડીંગ રૂ. ૧૥ પેપર કવર રૂ. ૧) ૮૦ ખૃદ્ડ.

મુબઈ, અમદાવાદ, વડોદરા વિગેરે શહેરોના બુકસેલરો પાસેથી તથા સુરતમાં આ પુસ્તક નીચેના ઠેકાણેથી મળી શક્યો.

દલપતરામ ઠાકોરરામ વાદ.
તંત્રી “સત્સંગ”
સેનાનરશીઆ-સુરત.

અતિ સસ્તું સાહિત્ય ! વાંચનનો અપૂર્વ ભંડાર !
વાર્ષિક મૂલ્ય રૂ. જેમાં ૪૭૫૮ કલન ૧૬૦૦ પ્રત નીતિવિષયક નવલકથાઓ

સરસ્વી વાર્તામાળા.

આજેજ પ્રાદ્યક થાઓ, વાંચના હવે પ્રકૃતિન યદી ચાહુ વર્ષમાં નીચલી ઉત્તમ નવલકથાઓ મળશે

૧ પ્રમાદધનની પ્રભુતા અથવા સરસ્વતાચંદનો ઉપસહાર (“યુગ્મચી” ની ભેટો પાણીપતન પુર્ક ઇ ના સેમક સરર ઓ ધીરજનાય ન રેમાઈ (૧૮૮૧) અતિ ઉત્કૃષ્ટ, પ્રત ૪૦૦ ૨ રાજન કથાકુંજ (અતિ-વાર્તાઓ) ૩ બાપારાવ-પ્રવાહનો સ્વેચ્છ, ૪. બાદશાહી કથાકુંજ (અતિ. વાર્તાઓ) એ ઉપરાંત ૫ મહારાણા પ્રતાપસિંહ, વગેરે ઉત્તમ નવલકથાઓ મળશે.

લેવાનમ — કોચા જાડા મજાન પઠાના રૂ. ૨ પાકા પઠાનો રૂ. ૩ (લી. પી. ખર્ચ એક બનો વડ) પાંચેજ સાથે. આફિકાની પ્રાદ્યકાએ કોચા પુાના રૂ. ૨-૨૦-૦ તથા પાકા પુર્કના રૂ. ૪-૦-૦ નો પેન્ટલ એક મોકલવેલ. દરેક રથજે પરમાર્થો એજંટા લેઈએ છે .

સુરતમાં — રા રા શાં રંગીલદાસ કાસીદાસ જનરલ મરચંડાનરાનપુરી બાગળ. એ ઠેગણેના મળશે.

દાક્ષિણ ઇ રામચંદ મહેતા. — મેનેજર આરતીન-મુખ્ય નં ૧૩.

જાણ્ય છે.

આ પત્રમાં જાહેર ખબર માટે
આસ પૃથ રોકવામાં આવનાર છે, તે
તરફ ધ્યાનથી આસ લક્ષ દોર-
વામાં આવે છે. તેમને તાકીદથી ભાવ
નક્ષી કરી જાહેર ખબર આપવાની
ભલામણ કરવામાં આવે છે. કારણ
કેટલીક આસ માગણીને લીધે આ
ચોજના કરેલી હોવાથી પાછળથી નિરાશ
થયું પડશે.

ભાવ માટે પત્રથી યા કૃપામાં
મળી પુલાસો કરે.

“સત્સંગ” એફિસ

સેતાન કૃપીઆ—સુરત.

REGISTERED No. B. 910.

સુરત સુબેદારના નામનાર

પાસમાં

સરના એફિસ.

અમદાવાદ

હા. બાટલીવાળાની રામબાણુ
દવાઓ.

૧ દરેક જાતના તાવ માટે “એચુ
ફર” અને “એચુપીલ્સ” આનાદ છે.
૨ “હરાજનો મલમ” એક દિવસમાં
દસજ, ખુજની અને ફીડ મટાડે છે કે ૪
આના

૩ “કોલેરો” ઉત્તી, બુખાબ અને

કાચેરાનાં જીરુને નાશ કરે છે કે, ૩

૪ “હેરોન” સહેદ બાજને કાળા

કની ધડપણમાં જીવાની ખતાવે છે કે ૩.

૫ “અબરીકી ટોનીક પિલ્સ”

શરીર સદાકત બનાવનારો રામબાણુ દવાજ

૩ ૪

૬ “ફાંતલ મજન” ફાતને મળ

છુત કરનાર સુગંધી મજન કિંઆના ૮ તથા ૧

આ દવાઓ દરેક બળરામખાળે છે નદિતો

લખો-અં બાટલીવાળા મુખ્યવરથી દાદર

અમલકાર ત્યાંજ નમસ્કાર

જ્યોતિષ તત્વસાર અને ભવિષ્ય કૃષ્ણ દર્પણ

જન્મની સાથ માસ તિથિ વાર અને

કાળ (કલાક) ઉપરથી જન્મોત્તિ, દપકા વર્ષકાળ

જાગેર ન વારવાર માલકની મરણ મુજબ વાવદાસર

બનાવી આપનાર તથા તાત્કાલિક પ્રશ્ન ઉપરથી

પ્રશ્નોત્તિ (જન્મોત્તિના જેવીજ) વર્તમાનથી તે

ભાવબ્યકાળ સાથે બનાવી આપી જી હોમીનો

વર્તાશ કરી દરેક પ્રશ્નના પુરાશા સાથે તૈવાર

કરી આપનાર તથા મનમાં પારેલો પ્રશ્ન ૩૫

૩૫ વગર શીએ મલકાતો ખાતી માત્ર કદનાર

સવારે ૯ થી ૧૨ સાંજે ૪ થી ૬ વધુ વિગત

માટે ૩ મરજીના અંગર બિંદા આનાની લીકીટ

બીડી પ્રખ્યાત મંગલો

જ્યોતિષ દવાશકર ભવાનીશકર

ખાપરીઆ-સોરી-સુરત

આ પત્ર સુરત ખપાડીયા ચલાવર આવેલા જુ અ ના ન થો સુરત જેન વિન્ટમ પ્રેસ મા દબવરામ
કાકેરામ કહે છાપી સુરત રોગાનુષંગીમાં આવેલી ચોલાની ચોરીસમાજી પ્રસિદ્ધ કરે.

“दुर्व्यसन निषेधः शूरध्या प्रयोधः अर्ध नीनिवर्तः भ'डण” सुगत,
 इर मागनी पूलिभा तथा आभावास्याये भ'ट थतु पाक्षि-पत्र

सत्संग.

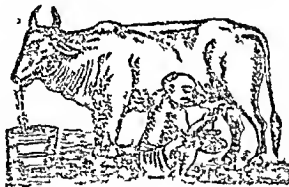
पर्यं प मु' वैशाख अभावास्या (विहम म. १८७०, (अ ६ ७०मो.

Abstinence

Mercy

Morality

मातर सर्वभूताना गाव सर्व सुखावहा ।

प्राणी मानव

मनुष्य प्राणी

श्लोक

वाक्य शास्त्र दिनोदेन काले गच्छति धीमताम् ।

असनेन तु मूर्खानाम् निद्रया कलहेन वा ॥

तन्त्री अने प्रकाशक दलपतराम ठाकौरराम भट्ट.

सेतानसुब्बीआ-मुग्त.

ता० २५३१ ने अने १९२४ ने मोभवा०.

वर्तिका सवाग्म अभावासी ३ १) अमय र्ध १२७०मुमा १० ११ ० २

સત્સંગ-વિપયાવલિ.

(વિષય વિભાગ.)

(લેખક.)

પૃષ્ઠ.

કિર્તન-પદ્યપ્રવાહ.

૧. દીલગીરી સહવિસ્મૃતિ.

લ. કે. નાયક.

-૨૪૧

૨. શારીરિક પશ્ચા-તાપ

પ્રીતમ.

-૨૪૨

આધ્યાત્મિક

૩ આત્મતરંગ-પ્રકાશ

છા. દા. દેશાધ.

૨૪૨-૨૪૫

દુર્વ્યસન-નિષેધ.

૪ કલિજૂગનો મહિમા

કવિ ભાગલીઆ.

૨૪૬-૨૪૭

૫ સરકારની ખરી કુનેહ.

તત્રી.

-૨૪૭

અવધ્યા-પ્રબોધ.

૬ પશુઓની રક્ષા.

લ. કે. નાયક.

૨૪૭-૨૪૮

૭ મહુવા ગૌરસક સભાએ કરેલા

આ. રા. સેક્રેટરી

૨૪૮-૨૫૦

સાંહસનો હેવાલ

૮ મહાનુભાવ શ્રીભાણકૃષ્ણજી દત્ત

મહાશયની અશક્તાશ્રમની મુલાકાત

તત્રી

૨૫૦-૨૫૧

નીતિ-સદ્બોધ.

૯ પત્નીવત

દા. ન. ન. ગૌતમી.

૨૫૨-૨૫૪

મકીલું.

૧૦ સામાર સ્વીકાર-સમાલોચન.

તત્રી.

૨૫૪-૨૫૫

૧૧ અશક્તાશ્રમની પહોંચ.

૨૫૫-૫૬

ગુજરાતી ભાષાનું એક ઉમદા માસિક પત્ર

ક્રમાંબી ? ? ?

{સચિત્ર}

ક્રમાંબી ? ? ?

વિવેચક

મેટ બુક-ખલીશના અદ્ભૂત પરાક્રમ. તૈયાર છે.

એ તામની ૨૨૫) પૃષ્ઠની એક ઉત્તમ મેટ બુક છે. વાર્ષિક લગ્નમ મેટના પોષ્ટ સાથે દિવસો ૩: ૧-૧૦-૦; દિવસ બકાર રૂ. ૧-૧૪-૦. પી. પી. યીજ મંગાવીશો. આ સુધીના આકા તૈયાર છે.

નમુનાનો એક નોંધવો હોય તો બે આનાની ટીકોટ મોકલો.

નહેરુ અખરુ ઉત્તમ સાધન. ભાવ મુછો.

દી. દા. દેશાધ

સંપાદક 'વિવેચક' લાજરસ-નાંદોદ.

વર્ષ પચ્ચ, અંક ૨૦મો.]

પૈશાળ-અમાવાસ્યા

[વિક્રમ સં. ૧૯૭૦]

દીલગીરી સહ વિજ્ઞપ્તિ.

(૧)

હતો તું એક આલમમા અરે તુજ દુર્દશા આશી ?
મણિ મુકુટ હનીઆતા અરે તુજ દુર્દશા કેવો ?

(૨)

ગયા ક્ષત્રી અને મોગલ, ગયા તે મંજ ને અકબર
ગઈ કીર્તિ હતી ને તે અરે તું યાદ લાવી લે..

(૩)

કરી લે ગાન કીર્તનથી પ્રભુને પ્રેમ લાવીને-
દીધું ને ન્યાયથી ન્યાયી અરે આ રાજ્ય તે માંહે.

(૪)

કરી લે પ્રાપ્ત રિદ્ધિને, શુભાવેલી અરે સિદ્ધિ,
મળે અવસર ફરી ના આ, ખુદાએ ને ખરે દીધો.

(૫)

અરે ન્યાયી અમલદારો, તથા શ્રી રાયને રાણા,
કરો ઉપકાર અવાચક પર કૃતિ ખુદા તણી બાણી.

(૬)

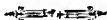
થશે રાજ્યો ધણું આખાફ થશે સહ પ્રભુ તેથી,
કરો તે ને ફરજ સમજ થશે આ દુર્દશા દૂરે.

શારીરિક પશ્ચાત્તાપ.

(શીકહું કથની મારી, ગજ)

ન્યારી ગતિ છે તારી, નાથ, ન્યારી ગતિ છે તારી,
કળી ન શકે મતિ મારી, નાથ, તારી ગતિ છે ન્યારી.
શિશુ પછુ ગયુ રમતગમતમા, લાડ મે કીધા પ્રેમે,
માયા જ ધન જગત તાણે, વિટળાયું મુજ પૂઠે-નાથ-તારી
યુવા તણી પ્રાણી પ્રલાને, વિકર્યાં ગાત્રજ મારા, ---
લલના લક્ષ્મી ન દનકીડામા, તોડ્યા તારા ધારા-નાથ-તારી
દ્રવ્ય તણા સચયને કાળે, મેગવવા યશ સાડે, ---
ગર્ધવ પેરે ભટક્યો ભવમા, સત્ય ન ઉરે ધાયું-નાથ-તારી
ગાત્ર શિથિલને કણું જધિરતા, ગત થઈ અગની લાલી,
જરા તણુ આગમન થતામા, સુખથી તૂટી દતાવલી-નાથ-તારી
લાજ ગળે મુખ વચ તણુ પછુ, ભાન કદિ નવ રહેતા,
ધરના છયા છોડે સરવે, દુખ યીટકારથી દેતા-નાથ-તારી
હું તુ જગમા ગેઈ નથીને, ખોગ લોગ લોગવેળે,
માયા તણુ તુજ છાયા ધન્યુ, જોગ ધડે પ્રીતમ કાળે-નાથ-તારી

પ્રીતમ

આત્મતત્ત્વ-પ્રકાશનું કિંવા જીવાત્માનું અસ્તિત્વ

સ૦-૨૧. ૨૧. ગેડુભાઈ દાજભાઈ દેશાઈ

વિવેચન મુરત.

આત્માનું પદાધારણ-વિદાર
પ્રથમ અધ્યાય
જગત અને અને આ પ્રાણી પ્રાણીને માટે વિચિત્ર સકલ ચિન્તાશીલ પુર
તમાના વિષયમાંના-ધર્મ જગતી તુ-વિતર કરતા આત્મા છે આ અસીમ
ગાનિકોના તર્ક કહે છે કે આ આત્મા છે, આ આત્મા છે, પહેલા દુ કાષ્ટ પણ રથાને
ન હતો, અને (આ દેહની પછી) દુ દંતર પણ નિદિ અકરમાત આવિર્ભૂત હોઈ અકારણ
કેમ દુ ખ વોગ કરીને નીલાસ કરી લઈ જવાક જગતની ક્ષણ ભ ચરતર નિદાણી

સોચના કરે છે કે “આ ધડી હું” વિદ્યમાન છું, આની પછીની ધડીમાં વિદ્યમાન ન હકથ જગત્તી પ્રત્યેક વસ્તુનો પ્રથમ ક્ષણમાં ઉદય દ્વિતીય ક્ષણમાં રિયન અને તૃતીય ક્ષણમાં વિસય થાય છે” એ પ્રમાણે ધડી કળથી સ્થાપુઓ તરેહ તરેહના તક-વિતક કરના આત્મા છે. “આત્મા શું ચીજ છે? આ કુટાસનો ઉત્તર આપવાને માટે પંડિત શેઠ મુમુક્ષુનાંતરથી જગત્તી પ્રત્યેક જડ વસ્તુનો “આ છે” આ નથી” કહી વિચાર કરે છે, કિન્તુ આત્માના વિષયમાં ઉત્તમ સિદ્ધાન્ત નિશ્ચિન થઈ શક્યો નથી તેમજ કોઈએ પણ જગત્તી સારી જડ વસ્તુએને ઊડી, સમાધિમગ્ન થઈ એવાથી પણ આત્માનો પતો પ્રાપ્ત કર્યો નથી. કેટલાક કહે છે કે “જગત્માં કેવળ જડ પદાર્થ વિદ્યમાન છે, જડ પદાર્થ દૂન ક્રિયા-વિશેષ એતન્ય છે” બીજા કહે છે કે “કેવળ એતન્ય પદાર્થજ વિદ્યમાન છે, યદ, યદ આદિ જડ ચીજો એતન્યનાજ આકાર-વિશેષ છે, નન-નને ઊડી જડ પદાર્થજ નથી”. કોઈએક કહે છે કે

૧. આર્ષિક દર્શનકાર

૨. વેદાન્ત અને યોગાચાર દર્શનકાર. યોગાચાર સંપ્રદાયથી ગૌડ બ્રાહ્મ જગત્તુ અસ્તિત્વ સ્વીકાર કરતા નથી. એઓ કહે છે કે હમે જે સર્વ પદાર્થોના યદ, યદ ઇલાદિ નામ રાખીએ છીએ એ જ્ઞાનનો વિકાસ છે. યદ-આ જાતની બહાર યદ-નામનો કોઈ સ્વતંત્ર જડ પદાર્થ નથી, એઓના મતમાં ક્ષણિક જ્ઞાન સમુદયજ આત્મા છે. પૂર્વ પૂર્વ જ્ઞાન, પર પર જ્ઞાનમાં અવિષ્ટ થઈ જે અવિચિત્ત પ્રવાહને ઉત્પન્ન કરે છે, એ પ્રવાહજ આત્મા યા “હું” છું. જ્ઞાન-સમૂહને પારાપ્રવાહ માનવામાં આ ધ-પમિત્તા અધ્યાત્મ અવસરકાણુનો અભાવ થતો નથી કે જે હું એક ક્ષણ પહેલા વિદ્યમાન હતો એમજ હું આ ક્ષણે પણ વિદ્યમાન છું. જેમ પારા વાદિક પાણીના કણ મળાને ‘નદી’ નામને પામે છે-એ જલકણોને ઊડી નદી નામક કોઈ સ્વતંત્ર પદાર્થ નથી તેમજ અવિચિત્ત બારથી સંક્રમણ થીજ જ્ઞાન-સમુદય આત્મા છે. એ જ્ઞાન-સમુદયે ઊડી આત્મા નામક કોઈ સ્વતંત્ર પદાર્થ નથી. એ મનના દર્શાત સ્વરૂપ એક કથા અર્થે આપવી આવરક વિચાર છું:-

૪. સ. ૭૨૦માં ત્રિભેદ દેશમાં મિસરંગ ડિહિરાન નામક એક રાજા રાજ્ય કરતો હતો. એના ત્યેષ્ટ પુત્રને તરવાનો ધણો શોળા હતો. એકવાર રાજપુત્ર કોઈ મંત્રી સાથે સાંપુ નદીમાં તરવા ગયા. યોગ પાણીમાં ડૂબી મારતાંજ તરંગોના આપાનથી વમળમાં પડી તે કુબી ગયો. જ્યારે મંત્રીએ રાજપુત્રનો મૃતદેહ રાજની પાસ પહોંચાડ્યો, ત્યારે મંત્રી અને એના નોકરોને રાજા પ્રાણદંડ દેવા ઉપન થયો. મંત્રી અને એના નોકરોએ મળી પ્રાર્થના કરી કે “અમરો કંઈ દોષ નથી, નદીએ પુત્રરાજને માર્યા છે યદિ આપ જળ-સ્થળ તથા સ્વર્ગના અદિતીય અધીશ્વર છે, તો-વાપ પ્રમાણે સાંપુ નદીનેજ દંડ દેવો એ આપનું કર્તવ્ય છે” તદનુસાર રાજાએ આજ્ઞા કરી કે જ્યાં રાજકુમાર કુબ્યા હોય ત્યાં પ્રતિદિન પાંચસો બેનનો માર મારવો આજ્ઞા અમલમાં મુકાઈ અને નદીને માર સદન કરવો પડ્યો. એક દિન નદીની અધિશ્વરી દેવી એ અન્ધાપ દંડ સદન કરવાને અસમર્થ થઈ મનુષ્યદેહ ધારણ કરી, રાજાને પોતાની દુરવસ્થાની કથા કરી અને તે જોવાને માટે રાજાને સ્વર્ગ તે સ્થાનપર જવાની પ્રાર્થના કરી. રાજા નિર્ધારિત સ્થાનપર પહોંચ્યો. જ્યાં પુત્રરાજ કુબ્યા હતો ત્યાં અઘાંત પુત્રે એક નાવ ઊડી તો તે મળેથી આગ્રા સાગી. અધિશ્વરી દેવીએ સદે રાજાને કહ્યું કે રાજાજે જે જલે આપના પુત્રની દત્તા કરી છે તે જળ તો ધણા દિવસ યર્ષા સમુદમાં આશુ અથ છે. આપ અન્ધાપ કરી નિર્દોષીએને દંડ દઇ દત્તા છે. ત્યારે રાજાએ પોતાનો જમ સ્વીકારી પ્રમાણાપ કયા.

“ચૈતન્યનું ઉપાદાન જડ પદાર્થ હોઇ શકે નહીં અને જડ વસ્તુ પણ ચૈતન્યની આકાર વિશેષ હોઇ શકે નહીં. જગતમાં જડ અને ચૈતન્ય ઉભય પદાર્થોનું અગતિત સ્વીકાર કરવું જોઇએ જડ અને ચૈતન્યના સયોગથીજ જીવ જગતની ઉત્પત્તિ થઇ છે.” કેટલાક એમ પણ કહે છે કે, જડ પદાર્થ પણ વિદ્યમાન નથી, ચૈતન્ય પદાર્થ પણ વિદ્યમાન નથી, જગત શન્ય છે. ૨ દાર્શનિકોને આ રીતે ચિન્તા તરગોમાં દોલાયમાન જોઇ લગવાન કહે છે કે કોઇ કોઇ આ જીવાત્માને નિરમયવત્ જુએ છે, કોઇ નિરમયવત્ વર્ણન કરે છે, કોઇ વિરમયવત્, અવજ્ઞ કરે છે, અને કોઇ કોઇ સાબળીને પણ એને સમજી શકના નથી. ૩ આ, પરતાવમાં, ન્યાય દર્શન મતનું અવલંબન કરી હું જીવાત્માના સ્વરૂપનો ન્યાય દર્શન અનુસાર નિર્દેશ કરું છું. જીવાત્મા અદૃષ્ટપરતંત્ર છે શરીરાદિનો જીવાત્માનું સ્વરૂપ અચિષ્ટાતા છે ઇચ્છા, પ્રયત્ન, જ્ઞાનાદિનો આશ્રય છે સુખ દુઃખનો ભોગતા છે સંસારી વિલુપ્ત અનેક અને નિત્ય છે.

૧. સાંખ્ય, પાતંજલ, ન્યાય, વૈશેષિક અને મીમાંસા દર્શનોના કર્તા.

૨. માંયમિક દર્શનકાર આ સંપ્રદાયથી ગોદ કહે છે કે શન્યજન ‘જગત્’ ઉપાદાન છે, અને જગત્ શન્યમાંજ પારકુત થઇ જશે અમે ધટ, પટ, મનુષ્ય છત્યાદિ જે કંઈ અનુભવ કરીએ છીએ તે સર્વ માયા છે, જેની રીતે ઇન્દ્રિય-કુશળ-આજીવન પોતાના કૌશલ્ય પ્રભાવથી નાનાવિધ વસ્તુ દેખાડે છે, કિન્તુ એ સર્વ વસ્તુઓની કોઇ યથાર્થ સત્તા નથી, એવીજ રીતે અગિલામિહન હોઇ અમે કંઈ તરેહના પદાર્થોનો અનુભવ કરીએ છીએ કિન્તુ યથાર્થમાં એમાંથી કોઇનું પણ અસ્તિત્વ નથી. અસ્તિત્વનો નાશ થતાં આ સર્વ વસ્તુઓનો ધ્વંસ થઇ જશે, તથા જગત્ અને “હું” ઉભય શન્યતામાં પરિણત થઇ જશે. “હું જન્યતા-માન છું” એ જ્ઞાન થતાજ અમારી નિર્વાણ-મુક્તિ થશે.

૩. આશ્ચર્યવત્ પદ્યમિ કશ્ચિદેનમાશ્ચર્યવચ્ચેનસન્યઃ શૃણોતિ ।

આશ્ચર્યવત્ વદતિ તથૈવ ચાન્યઃ શ્રુત્વાપ્યેનં વેદ ન ચૈવ કશ્ચિત્ ॥

(ગીતા.)

૪ ધર્મ તથા અધર્મને અદૃષ્ટ કહે છે. જીવાત્મા આ ધર્મ-અધર્મને અધીન હોઇ યથાક્રમ સુખ અથવા દુઃખ ભોગવે છે.

૫. જીવાત્માના સયોગથીજ શરીર અને ઇન્દ્રિયાદિમાં ચૈતન્ય ઉત્પન્ન થાય છે. અન્ય આ નહિ.

૬. જે પુન પુન સંસરણુ કરે, અર્થાત્ એક દેહનો ત્યાગ કરી દ્વિતીય દેહનો આશ્રય કરે તે સંસારી છે.

૭. સર્વ વ્યાપી.

શુદ્ધિ, સુખ, દુઃખ, ઇચ્છા, દેવ, વિપ્લવ, ભાવના, ધર્મ અને અધર્મ એ નવ આત્માના ગુણ છે. મુક્તાવસ્થામાં આત્મા નિર્ગુણ અને નિર્નિકાર થાય છે. દેહની સાથે સમન્ય થતાંની સાથેજ આત્મામાં ઉક્ત ગુણ ઉત્પન્ન થાય છે.

આત્મા અહંકારનો આશય તથા કેવળ મનનો ગોચર છે. “હું” નાણું “હું” “હું” સુખી છું” “દુઃખી છું” “પ્રત્યક્ષદ્વારા આત્માનું” મનસં પ્રત્યક્ષ થાય છે, આત્માના અસ્તિત્વનું રચને ચાલતો જોષ સારથીનું કાર્ય કરતો છે. જેમ અનુમિત હોય છે, પ્રમાણ પ્રવૃત્તિ દ્વારા આત્માનું અનુમાન થાય છે. નાસ્તિક શૈલિયક આદિ શાસ્ત્રોમાં આત્માનું ને સ્વરૂપ વર્ણિત છે, જેનું વર્ણન મનોયોગથી સાંભળવું અને સાંભળી એ વિષયમાં વિચાર કરવો જોઈએ, તદનંતર યોગવદ્વચન પૂર્વક આત્માનું સ્વરૂપ જોવું ઉચિત છે. આત્મ તત્ત્વનો સાક્ષાત્કાર કરતાં એ શબ્દ ઉપયોગ થાય છે કે આત્મા દેહ દ્વારા વિદ્યમાન છે. એવું જાણ થતાં પાંચ પુણ્ય સાધિકા પ્રતિષ્ઠા નાશ અથવા જન્મનો ઉત્કેષ થાય છે. જન્મના અભાવથી સંસ્કારોનો અભાવ થાય છે, અને તત્કાલે દુઃખનો અંતરિક વિનાશ થઈ જાય છે. પૂર્વોક્ત દુઃખ નાશ થઈ શકે તેમજ આત્મા પુનઃ દુઃખ ભોગવવું પડતું નથી. એ આલિપ્તિક દુઃખનો ઉત્કેષ જ મુક્તિ છે.

(અસમાપ્ત)

૧. શુદ્ધિ એ પ્રકારની હોય છે. — અનુભૂતિ અને રમિતિ, સંસ્કારોત્પન્ન થાયું તર રમિતિ છે. પૂર્વે જે જે વસ્તુઓનો અનુભવ થાય છે તે આત્મામાં સંસ્કાર રૂપે રહે છે અને પછી ઉપયુક્ત ઉદ્દેશ્યક (નિર્ગતિ કારણ) સાથે આવતાં તે વસ્તુનું રમિતું થાય છે. અનુભૂતિ ચાર પ્રકારની છે: પ્રત્યક્ષ, અનુમિતિ, ઉપમિતિ, અને શબ્દ, પ્રત્યક્ષ એ પ્રકાર છે. સ્વદ્રવણ, પ્રાણજ, જિહ્વા સમનથી, સ્પર્શ સમનથી, અને મનસં મિત્રિની રૂપે ત્રિપદ સંનિકર્ષ થવાથી મનઃસંયોગ થતાં, પ્રત્યક્ષ થાય છે. તેમજ અનુમિતિની રૂપે રૂપે સંનિકર્ષ (નિકટીભાવ) થવાથી મનઃસંયોગ થતાં, પ્રત્યક્ષ થાય છે. ઉત્પન્ન થાય છે. એ જ્ઞાનની સાથે શબ્દનો સંનિકર્ષ થવાથી, મનઃસંયોગ થતાં, પ્રત્યક્ષ થાય છે. જ્ઞાન પ્રત્યક્ષ થાય છે. જ્ઞાન મન થઈ ત્વચાની સાથે સંયુક્ત ન હોય તો જ્ઞાન જ્ઞાન થતું નથી. શુદ્ધિ-મત્તક મ પુરીતત્ત્વ નામક નિરવલંક (વિના સ્પર્શ શક્તિની) નાદીમાં રહે છે. જેથી એ રૂપે રૂપે રૂપે જ્ઞાન ઉત્પન્ન થતું નથી.

૨. ‘અહં’ એ જ્ઞાનનો વિષય અર્થાત્ નિવાસ સ્થાન.

૩. ‘આત્મા’ આદિ જે પ્રકારના પ્રત્યક્ષોમાં મનસં મોવ, પ્રત્યક્ષ થાય છે. તેમજ ઉપરથી જાણાય છે. બીજાથી નહિ.

૪ આત્મા જા અરેદ્રવ્ય: શ્રોત્રવ્યોનિદિવ્યોસિત્ત્વ્યશ્ચ

(શુદ્ધિ)

કલજુગનો મહિમા.

અથાસ

કલજુગ આલ્યો આજ ખરખર, ચેતીને ચાલો સૌ ભાઈ,
 ધર્મ, બીચારો થયો પાગલો હહાપણુ સૌ દમડી માંદી.
 દાત વિનાનાં ચડે ઘોડવે, જીવાન ધરધર ભટકે છે,
 રાંડ રૂપાળી ખરે જપોજે, સાધન કરવા સટકે છે.
 માત પીતાનું કહયું ન માને, પુત કપુત કહાવે છે.
 આવું છું આવું છું કહીને, મરકરિમાજ ઉડાવે છે.
 પથાસ બીડી પીએ પિતા તો, દસ નકલિ પુત્રો પીગે.
 દુર્ખલ અંતકરણ છે જેનું, વ્યસનોમાજ રહે વધતાં.
 સ્ત્રીઓ સેવવા પરપતિ લાગી, એજ પાપ અહીંમાં નડતાં
 સ્તેનકર્ડ ખાર ધયાની કેડે, પુરૂષ રખડવા જે નરો.
 તુર્તજ ધૃતની બરણી ખોલી, ખીંટલી ધી આટી નરો.
 સ્ત્રીનો વાંક ગણે છે શાનો, ઉંધેલી તે શું નણે,
 શેઠ દુકાને હોય નહિ તો, ચાકર મોજ સુખે માણે
 નાશીક કર નાગોળા આવે, ભટ મહા નિદાન ધરી;
 જાસાવયાલા આસન દિલે, શાસ્ત્ર મહણાવે કાય તરી.
 દ્રષ્ટિસ પડલી ત'બાકું, મગ વરતિ ગેલી ત્યાજ વરી.
 મહારાજાંચી ધીર શૂરલો, વાસ્તવિક હી ગોશ્ટ ખરી
 હિ શેઠાણી સુરેણ આહે, જર મીલેલ તર કાર બરે;
 પતોલ મરણ નહી, મૂર્ખ જગતલા કાય કળે.
 ધુર્ત પ્રમાદી પ્રગટ જાળદીઆ, કહયું તેમનું શું કરવું
 બીતર દેાય કહી જો ચોકખા, ધ્યાન સુખે તેનું ધરવું,
 સુકેજ સુલ જખર નતીપય, આઉં તવાકે કુઈ સ્વતિ.
 ઉઠી સવારો બીજાજીમ્યાથી, માની સાગ શીરંધ અંતિ.
 ગાયત્રીલ ઉપાસના પણ, નાઈ ધોઈ ને કેરીઉ.
 લલું બિલેખી ખાજા ઘેવર, માલ મલીદા કેા છરીઉ.
 સત જુગ ત્રેતા દ્વાપરમાં ફળ, જે મળતું તપ આદથી.
 તે આ જુગમાં તુર્ત મલે છે. ફક્ત પ્રભુ ભજનાદિથી.

દિલોજન સળ ફોસ્ત હમારે, મુનો મુનો અળ હય બાતા,
ફરની વધસી બરની ઇસમે, ઇશ્વરકાલી કયા જતા.
પયાલ બનાકે હુમ દીખલાતે, સંત પુરૂષ વેા જનત હય,
જયરામ કવિ ભાગલીઆ હયાંપર, એસી મોજ ઉડાતે હય,

કવિ ભાગલીયા કચ્છ માંડવીવાળા.

શેઠ ધરમશી ભવાનજી.

ઉતવાળાના માળામા.

કાદવાડી—મુબરક.

સરકારની ખરી હુને.૬

દારના દારણ વ્યસન તરફ નામદાર મુબરક સરકારનું લક્ષ્ય ખેંચાયું જણાય છે. હાલમાં નામદાર સરકારે મુબરક ઇલાકાના અમદાવાદ, ભરૂચ, સુરત, ધારવાડ, બેલગામ, પુના વિગેરે જિલ્લાઓના જે જે ભાગોમાં દારૂનો ઉપાડ વધારે થતો જણાયો છે ત્યાં ત્યાં જલદ દારૂની જકાતમાં વધારો કર્યો છે અને તે સાથે નરમ દારૂની જકાતમાં ખટાડો કર્યો છે. જેથી જલદ દારૂનો ઉપાડ કમી થઇ એ વ્યસનની બદીમાંથી કંઇક જણાએતો છુટકારો થાય. નામદાર સરકારનું આ પગલું પ્રશ્નસનીય છે. નરમ દારૂથી મિનાહારી પણ ધટતે અશે જળવાશે, તેમ જલદ દારૂથી દેડ અને નિશામાં ચક્રચુર થઇ તનની અને ધનની પાપમાલી થવાના પ્રસંગો ઓછા થશે એમ બનવા ભોગ છે. પણ એટલું તો કહેવું જોઈશે કે નરમ દારૂ પણ એક વ્યસન તો છે જ વ્યસનીઓ એક નહિ ને બીજું પકડશે. કાલજ કે વ્યસની ઓળેમાં કુકરતી એવો, શુષ્ક સમાય લો હોય છે કે એક વખતે વળગયા પછી છુટવું મુશ્કેલ છે, તોપણ નામદાર સરકારે દારૂના પાપમાલી કરનારા વ્યસનપર ધટતો અંકુશ મુકવાને હાલનું જે પગલું ભર્યું તે મીતાહારીપણા ની લડતને ટેકા આપવા જેવું છે, અમે આ પગલાને આવકારદાયક લેખીએ છેએ. નામદાર સરકારની આ સહાનુભૂતિનો લાભ લઇ આપણે પ્રયાસ વધારી જ્યાં દારૂની બદીઓજક પાલી હોય ત્યાં મીશન રૂપે ચોંટાતો ભોષ આપવો ભરી રાખવાથી તેઓ વધુ સારું પરિણામ લાવી શકાય તબ મન ધનની પાપમાલી કરનાર આ વ્યસન કમે કમે આ દેશમાં નષ્ટપ્રાય એજ આ પહેલું ઇચ્છીશું.

પશુઓની રક્ષા.

(સેખક—રા.રા. લલિતુલાલ કેશરજી નાયક—કંતારગામ)

(ગતિક પૃ. ૨૨૬ થી ચાલુ)

પ્રિય વાચકો—ગતોકમાં દર્શાવેલ માંસાહાર અને ફાદાહારની વૃત્તાથી આપને જાણ થઈ તો હજી કે માનદર કરતાં ફાદાજી અલુપ્ત થઈ આજે એજ મત્વન પર કંઈ વિશેષ

લખવાની-આપની પાસે. પાચનાં કરું છું, લેખકની આગ્રહા માન/લખેવામાંજ સમાયેલી છે. પરિણામનો આધાર, તે સુધ વિકસેલાજ હરતમાં છે. રાજ મહારાજના તથા આપણી ન્યાયી શ્રીદીશ સરકાર, પશુ સારી રીતે સમજે, કે આખા રાજ્યના સ્તંભ રૂપ મહેસૂલી આવક જેને લીધે પ્રાપ્ત થાય છે. એવી જે કૃષિ વિદ્યા તેની ઉત્તરોત્તર વૃદ્ધિ થઈ તેમાં દાન પ્રતિદિન યથેચ્છ સુધારો થવો જોઈએ. હવે યજ્ઞેલા ને યજ્ઞ જોઈતા સુધારા વિષે આપણે વિચાર કરીએ હાલમાં ખેડૂતોની અસંમતા પૂર કરી તેઓ થોડી મહેનતે સારો પાક મેળવી શકે તેટલા માટે નામદાર સરકારે અનેક જાતનાં પ્રયત્નો તથા યોગ્ય જણાયા તે સ્થળેએ કૃષ્ણો ખુલ્લા મૂકી અમૂક વખતે ખેડૂતોને સાં જોલાવી, જેને જોવાની ઇચ્છા હોય એવા ખેડૂતોને, નવીન ખાતરનો ભરોળ તેમજ નવીન જાતનાં જોળારો કેવી રીતે વાપરવા તે સબંધી સારી રીતે સુચના આપી શકાય એવી ખાસ સમગ્ર કરી છે. એથી આપણાં પુરાતન કૃષિ શાસ્ત્ર પર કંઈક અજવાળું પડ્યું છે ખરું, પરંતુ જે ખાસ અગત્યની બાબત છે તે પર પશુ નામદાર શ્રીદીશ સરકારની ન્યાયી દૃષ્ટિ દરવી જોઈએ. એ અગત્યની બાબત તે ખેડૂતોનું મુખ્ય ખેતી અને ખેતીનો મુખ્ય આધાર બળદ છે આપણા દેશના મધ્ય ભાગોમાં બળદ, વડેજ ખેતી થઈ શકતી હોવાથી ખાસ કરીને તેની સ્થિતિ પર વિચાર કરવાની આવશ્યકતા છે. કેટલાક, જદાં ખેડૂતોને અસારેના બળદો અને આજથી ૫૦-૬૦ વર્ષ પૂર્વેના બળદો વિષે પૂછીએ છીએ, સારે એવો એકદારક પ્રત્યુત્તર મળે છે કે જે જાણવાથી મને તો શું પરંતુ, 'સવ' સાધારણ ખેડૂતોને પશુ લેવિષયમાં ખેતી કેવી રીતે થઈ શકશે તેનો મહાન વિચાર ઉત્પન્ન થાય છે. તેઓ કેહે છે કે આજથી ૫૦ વર્ષ પહેલાં જે કોઈ માણસ ૨૫-૩૫ નો બળદ ખરીદતો તો તેને જોવાને માટે તે જે ગામમાં હોય તે ગામના અનેક માણસો આવતા; અને તે બળદનું કદાવર શરીર તેમજ યોગ્ય લંબાઈ, ઉંચાઈ, વિશેરે નિહાળી ધણા આશ્ચર્ય થામતા. કમીમાં કમી તે વેળાના બળદોની ઉંચાઈ આદિ જાંદર મૂક (ખેડૂતનું માપ) થી, ઓછી ન હોતી તેજ પ્રમાણે તેનાં શરીરો બાધા પશુ તેવાજ મજબુત જણાતે તો હવે માત્ર તમેજ વિચાર કરો કે ક્યાં તે વખતે કદાવર બળદ અને ક્યાં અસારેના ઘેટાંની મરાબરી કરી શકે એવો નિર્જળ માત્ર નામધારી બળદો શું એજ અસારે બતાવી આપતા નથી કે આજથી ખીન્ન સો વર્ષ પછી હિંદુ સ્તાનમાં માત્ર બળદનું નામ માત્ર રહેશે ! માત્ર નાના નિર્જળ બળદો લંબાઈ, લંબાણ, વિશેરે કોઈ પ્રશ્ન કરીએ અસારે પશું પૂર્વેના જેવા મજબુત બળદો મળી શકે છે. તો તેને માટે એટલું જ પૂછવાનું છે કે એવા મજબુત બળદો મેળવવાને માટે તમે કેટલાં ગામોમાં એને વિષે તપાસ કરી ? અર્થાત એવા તમારા મહાન પ્રપાસે તમે મેળવ્યાં, તો તમેજે શું તેની કીંમત રૂ. ૨૦૦ થી ૨૫૦ સુધી આપેતા નથી ? તમારે એટલું તો કહેવુંજ પડશે કે તેવા બળદ મેળવવાને અસારે તેના કરતાં ત્રણ ગણા કીંમત આપવી પડે છે. એકતો વરસાદની તંગી અતવારેજ તિમિરજ એટલો વરસાદ પડે છે નેના કરતાં પહેલા વિશેષ પડતો હોતો બીજું, ખેડૂતોની અસાનતા અને પછી તેમાં ખેતીના આધાર રૂપ બળદોની નિર્જલતા અને મોંધવારી એ ખેડૂતોને કેટલાં હાનીકર્તા છે, એ વિષે દરકાષને સ્વાભાવિક રીતેજ વિચાર આપ્યા વિના રહેશે નહીં હવે એ બળદોની નિર્જલતા તથા મોંધવારીનું કારણ તપાસીએ.

પરમાત્માએ ઉત્તમ પ્રકારનાં અનાજ ફળફળાદિ વિગેરે મનુષ્ય પ્રાણીને માટે ઉત્પન્ન કર્યાં છે. છતાં તેથી અ સતેષ પામી કેટલાંક લોકો માંસાદાર કરે છે. માંસ કેટલી જાનનાં પ્રાણીઓનું ઉપયોગમાં આવે છે તેનો તેના મોક્તાજ નલો પહેલુ હતું એટલુંતો જાણું છું કે એ અથેજ નિરાપરાધી ખેડુત વર્ગ સાથે આખી જહાનને અત્યંત ફળદાયી રંક ધેનુઓ અગણિત સંખ્યામાં અમુક સ્થાનોમાં પ્રતિદિન રામચરણ થાય છે. જળદોની પ્રજા મેંધવારીનું આ એક ખાસ કારણ છે. અને એ પર પૂરતું ધ્યાન આપવામાં ન આવે તો આખરે ખેડુતો ને કદાચ કળયુગનાં વાહનનો ઉપયોગ કરવાનો વખત પણ આવે ખરો.

ક્રમશઃ

મહુવા (કાઠીયાવાડ) ગૌરક્ષક સભાએ પાંચ હજાર ગાયો બચાવવા કરેલા સાહસનો હેવાલ.

મહુવા ગૌરક્ષણી સભાએ ખડને ખડે દ્રવ્ય ગણી દર વરસ પુષ્કળ ધાસનો જરૂરો સમઢ કરી રાખવાથી અને દહાની પાંજરા યોજના પછપ તથા બાવનગર, કુંડલા, તલાળ કુંગર, રાણુલા, ખુંટવડા અને આસપાસના ગામેના સેંકડો ઢોરો એકત્ર થવાથી આ સભાની જોશળામાં ગયે વરસે (૨૧૭૪) ઢોરોનું સંરક્ષણ થયું હતું. ને અત્યારે પણ એક હજાર ઢોરોનું સંરક્ષણ થાય છે. અને દિ-દના દરેક જામમાં ધાસ ચારાના દુષ્કાળ વખતે દર વખત આ સભા યોગ્ય મદદ મોકલાવે છે.

આ વરસે પણ જુલૈખંડ ને રજપુતાનામાં ધાસ ચારાના દુષ્કાળમાં ત્યાં ઢોરો બચાવવા મહુવા સભાની મદદ માગ્યાથી દરેક સ્થળના જામે હજાર ઢોરો મંગાવી બચાવવા આ સભા એ ભગીન્ધ પ્રયત્ન કર્યાં હતા. પરંતુ જુલૈખંડના જલાહિન પ્રજાણના ઢોરો ધણાજ નજળાં પડવાથી અને મહુવા ધણુંજ દુર હોવાથી તે ઢોરો મહુવે પહોંચી શકે તેનાં નહીં હોવાને લીધે ત્યાંના ઢોરોને મહુવા સભાની દવાનુ લાગણીનો લાભ આપી સકાય તેવું નથી એવો ખુલાસો તેઓનો આવ્યાથી તુરતજ મહુવા સભાએ ત્યાંના ઢોરો બચાવવા માટે ઓરાર્થ જીલ્લે જુલૈખંડના રાવસાહેબ ગોપાલદાસ ચર્મા બી. એ એલ. એલ. બી. વજીલને રૂ. ૨૫૦) બસે પયાસ તા. ૨૯-૩-૧૪ ને રોજ મોકલાવ્યા છે, તેની રસીદ આવી પહોંચી છે, તેમજ બચાવરના પણ એ હજાર ઢોરો આ સભાએ મંગાવી બચાવવાના આરટીકલો વર્નમાન પત્રદારા પ્રસિદ્ધ કર્યાંથી ત્યાંના ઢોરો બચાવવા કડી ઉત્તર ગુજરાતના પ્રદેશભાષા પુરોલનમ યાચિકે ત્યાં પહોંચી તેઓએ અને શા. સતીદાન કરમચંદ આ સભાને પત્રદારા ખજર આપી છે કે બચાવરના ઢોરો ધણાજ નજળાં પડવાથી અને મહુવા ધણુંજ દુર હોવાથી તે ઢોરો મહુવા પહોંચી શકે તેનાં નહીં હોવાને લીધે ત્યાંના ઢોરોને મહુવા સભાની દવાનુ લાગણીનો લાભ આપી સકાય તેવું નથી જે ઉપરથી તુરતા તુરત ત્યાંના ઢોરો બચાવવા માટે મહુવા સભાએ રૂ. ૨૫૦) બસે પયાસ બચાવ જીલ્લે મેવાડ (રજપુતાના)ના શા. સતીદાન કરમચંદને તા. ૨૭-૪-૧૪ ને રોજ મોકલાવ્યા છે તેની રસીદ આવી પહોંચી છે એજ રીતે ગાયો બચાવવા

નાટે દરેક દલાગુ આશ્રયદાતાઓ મદદ આપેનાર મોકલાવી કૃતાય થશે એવી હમારી ધણીજ માણજ સાથે ખરા છગરની પ્રાર્થના છે

લી૦ કૃપાકાંક્ષી ગો સેવક

આધવજી રામજી.

મહુવા ગૌરક્ષક સભાના ઝોનરરી સેક્રટરી

અશક્તાશ્રમ—મુરત નિકાસી પૂજ્યપાદ
મહાનુભાવ શ્રી લાલયોગી લાલકૃષ્ણજી
દત્ત મહારાજે લીધેલી મુલાકાત.

ખા ખા અરેશર કોટવાસની વાડી-રામપુરા-મુરત

દુરસ્તા ડાટલ્યા ફોજા, ઉચ સિંહાસની રાજા ।

યાચા વિચાર સમજા, અન્તર્યામી ॥ ૨ ॥

દાસયોધ દ૦ ૧૫, સ૦ ૩.

ઠાઈ ઠાઈ ઉદળડ તાવે । મનુષ્યમાત્ર તિલુકે જોવે ।

ચટુકડે ઉદળડ લોવે । પરમાર્થ બુદ્ધિ ॥ ૨૭ ॥

દા૦ ચો૦ ૧૫-૨

વ્યાપ આટોપ કરિતી । ધકે ચપેટે સોસિતી ।

તેળે પ્રાણી સદૈવ હોતી । દેસત દેસતો ॥ ૭ ॥

દા૦ ચો૦ ૧૫-૩

ભાવાર્થ—હજારો સેનિયો સમદ સામે ખડો થઈ રહ્યો હોય, અને ૨૦૧ ઉચા સેદાસન ઉપર નિરાજમાન થઈ પોતાના વિશેષ અધિભારથી સર્વને બચાવે છે, એ પ્રમાણે લાખો કરોડો લોકોના સમાજ પર વિશેા જાનને લીધે પરમેશ્વર રૂપી રાજ્ય-સરથા પ્રાપ્ત કરે છે [દા૦ ભો૦ ૨ (૧૫-સ૦ ૩)]

આત્મવત્ સર્વ મૂલેતુ મૂલ અનુસાર સર્વ લોકોને, સર્વ સમાજને, સર્વ રાષ્ટ્રને આત્મવત્ માનવુ રાજકીય દૃષ્ટિથી “પરમાર્થ બુદ્ધિ” જે જગદે આ બુદ્ધિ સમુદાયમાં-બદ્ધ જન સમાજમાં-રૂપરૂપે રાષ્ટ્રમાં પ્રકાશિત થઈ દદ થઈ જાય છે, ત્યારે નીચી તથા ધર્મની સરથ જોતી રહ્યા યાર છે એ રીતે જે સમાજ બાપ-ચિરતન પ્રવર્તન-કરે છે, અને મહા મુકદ્દી ચઢત કરે છે, તે જોને જોતામા બાબ-શિખર પર ચડી જાય છે કહેવત છે કે ‘ધકાઈ ધકાઈને થયર પણ પારમ યાર’ [દા૦ ભો૦ ૨૭ (૧૫-૨) તથા ૭ (૧૫ ૩)]

પરંતુ રિયત એવીજ છે, ધણે શ્રમ, તથા મુશ્કેલીઓ વેળા પછીજ અમારું અચકતા-શ્રમ આજે જન સમૂદમાં આદરણીય ધણ પડ્યું છે. એ તેને માટે આવતી સદાય, સદાયક અને મુલાકાતે આવતા સજ્જન મહાત્માઓથી પ્રતીત થાય છે. આ આશ્રમ દર્શનારો આવતાં મનુષ્યોને ખરેખર પ્રેક્ષણીય ધણ પડે છે. તેમજ દીન જનોની દીન રિયતિ જોતાં પ્રેક્ષકના મનમાં જન્મ મરણની પરપરા તથા દુઃખનો સાક્ષાત્કાર થાય છે. તથા જગતના ચાલક-સર્વ શ્રેષ્ઠ રાજ્ય પ્રતિ તેમનું લક્ષ હોરાય છે. આ આશ્રમ મે. કમીઠનર સાહેબ, મે. કલેક્ટર સાહેબ, મે. હુદ્દા જડજી અડવાણી સાહેબ, આદિ વિદ્યા સંપન્ન નિપુણ સન્માનિત સજ્જનોના આગમનથી ધણી વાર પાવન થયું છે તેજ પ્રમાણે યજ્ઞ પદ્ધતિ પણ એક સુરનનાજ વતની શ્રી હતાવતાર અબ્લકોટનિવારી રત્નામિ સમર્થના. પૂજ્ય કૃપાધિકારિ શ્રી રામચંદ્ર વ્યંકટેશ ઉદ્દે તાત મહારાજના ચિન્થ અને આખા મહાશ્રમા પરમ પૂજનીય ધણ પડેલા સિપરતન, સાધુરાજ, ચાતુર્સાગર, સદ્ગીતિહ-શિરોમણિ, લક્ષિતાન વૈરાગ્યના, પ્રત્યક્ષ ૨૧૨૫ નિરપૂઠ, સૌજન્યમ કિત બાળયોગી પૂજ્યપદ બાળકૃષ્ણહૃદયમહારાજ ના દર્શન તથા તેમની અમૃતવણીના શ્રવણનો લાભ આશ્રમ વાસીઓને મળ્યો હતો. ઉપયુક્ત મહાત્મનું અત્રેનાજ વતની છતાં અત્રેના વતનીમાં અપરિચિત કાં હશે? તેટલા સાર કહેવું જોઈએ કે નિસ્સારસ્ય પદાર્થસ્ય પ્રાયેણાડમ્બરો મહાન્ નિઃસાર પદાર્થમાર્ગ મોહું આડંબર હોય છે. એવાઓ બહુધા પોતાની સાચી રિયતિ સંખ્યતાના આવરણ નીચે છુપાવતાજ રહે છે. તેમજ ધણી વાર એવું પણ બનેછેકે તેના મૃત્યુ પાછળ પણ જનસમૂદને તેની ખરી રિયતિદષ્ટિગ્રાસ થતી નથી. હશે! પરંતુ રિયતિ જે હશે તે! પરંતુ ઉપયુક્ત આદર્શ મહાત્માનું દર્શન સુરનની પ્રભને લાભદાયી નિવડશે શ્રીમદ્ બાલકૃષ્ણહૃદયમહારાજને અશ્રમમધિધારી આશ્રમના અનાથ અશકતો ને નિહાળી તેમને “રામ” નામનો મુદિતમંત્ર આપ્યો હતો તેમજ દુખી જીવના મસ્તકપર હસ્તધુવન કરી આશિર્વાચન આપ્યા હતા. તેમણે તેમના રિવેચનમાં જણાવ્યું હતું કે સમસ્ત ભારત વર્ષના મારા પર્યટનમાં જાતું આશ્રમ ટાઇપણ રથમે જોવામાં આવ્યું નથી. અર્થાત કયાં એ પણ અનાથ-અશકતને સંમદવા શ્રમ લેવાનો નથી, ત્યારે જાતું સર્વ શ્રેષ્ઠ આશ્રમ અને તે મારા પોતાનાજ વતનમાં જોઈ ગને ધણેજ દર્ષ થાય છે. આજ શબ્દો અમોએ ગતકામાં આપેલાં હલના નવા નીમાલકા કલેક્ટર સાહેબના શેરામાં પણ છે. આ આશ્રમને આવા અખા મહાશ્રમા પૂજનીય ગણાતાં મહાત્મનું તરફથી મુલાકાત -દર્શનનો લાભ અપાયો છે તેને માટે અમો તેના અત્યંત આભારી થયા છીએ જગતમાં બહુધા એવો નિયમ છેકે જ્યાં ચત્તરકાર ત્યાંજ નપસ્તકાર કરાય છે તેમજ ઉપયુક્ત મહાત્માનો જેને એકવાર દર્શન નો લાભ મહેણે તેનું તેમના પ્રતિ સદાજ આકર્ષણ થાય છે. તેમના સમાગમથી દારીરમાં કંઈ પણ દુઃખ ચેતન પ્રાદુર્ભૂત ધણ અનિર્વચનીય ભગતિ આવેછે. જે મનુષ્યનો જન્મ મરણના ફેસમાંથી મુક્ત થવાનો દુસ્તર ભવસાગરથી સુલભ રીતે પાર ઉતરવાનો હેતુ હોયતો જરૂર જાતો વિરકત ૨૫૨૫ મહાત્માના દર્શનનો લાભ લઈ તેની અમન વાણીના શ્રવણનો લાભ અવરપ હોવો જોઈએ ધર બેઠા ગંગા આવે ને રનાન ન કરે તેવો મૂર્ખ અન્ય કોણ?

પત્નીવ્રત.

(૨૧. ૨૧. ડૉક્ટર નરવરલાલ જગ-નાથ ગૌતમી-અજમેર).

મ્હારી પ્રેમારપદ પત્ની મંદવાડના બીજાને પડી હતી. ડૉક્ટરોએ ત્હેના જીવનની આશા છોડી હતી. “અરેરે, સામાન્ય રીતે તો ડીક, પરન્તુ અવસાન કાળે, મૃત્યુ સમીપ લાસે તો પણ મ્હારાથી ત્હેની પાસે જવાય નહિ, ત્હેની સેવા-સુશ્રુષા થાય નહિ આવા પાપાણુ હૃદયના જનમંડળનો પ્રતિબંધ કેમ સહન થઈ શકે !” આવા ઉદ્ગારો મ્હારા મ્હોભાથી નીકળતા હતા.

કહેનાં હૃદય વિદીર્ણુ થાય છે ! એક દિવસ ત્હેના પ્રાણુ કંઠે આવી રહ્યા હતા, “હરે તે પ્રકૃત બે ત્રણ કલાક જીવશે” એવું ડૉક્ટરોએ સ્પષ્ટ કહી દીધું હતું. કુટુંબ અને પરિજન વ્યક્તિ એ આસન્ન અવસાન શય્યાની આસપાસ વીંટળાઈ પ્રભુ રમરણ કરી રહ્યાં હતાં. સુમૂર્ષ ધડીએ ધડીએ નેત્ર બોલીને બધાની તરફ જોતી અને ધડીકમાં વળા દષ્ટિ પાછી બેઝી લેતી હતી, મારા દૂર અંદેશી મમતાણુ પિતા કંઠસ્થપ્રાણુ મ્હારી પત્નીની આ આકુળ વ્યાકુળ રચિતિ જોઇને ત્હેનો મનોલિલાય સમજી ગયા. તરતજ ત્હેમના મનમાં રોડ રસ સંચારિત થયો. ત્હેમણુ મ્હને બોલાવ્યો અને કહ્યું “અમે લોક જગા બહાર જઈએ છીએ તું થોડીવાર અહીં બેસજે ” એટલું કહી તે સર્વ નિષ્કુર જનમંડળને લઈ બહાર ચાલ્યા ગયા.

“પત્ની અવસાન શય્યામાં હોય, ધડી પછી દેહ વિલય પામશે એમ સ્પષ્ટ લાગે એટલે છેલ્લુ મ્હો જોષ લેવા, કંઈ કહેવું કરવું હોય તો કહેવા, પર્વવસાને પાપાણુ હૃદયના રોડી ચમંધાઓ પતિ પત્નીને મળવાની તક આપે, પરન્તુ તેથી શો લાભ !” એમ બોલતો હું વિદીર્ણુ હૃદયે મ્હારી પત્નીના બીજાના આગળ ગયો.

મ્હારી પત્ની મ્હારી તરફ એકી દસે જોરા લાગી. થોડીવાર પછી મ્હેં પુછ્યું— “પ્રિયે ! તું મ્હને કંઈ કહેવા માગે છે ?”

ત્હેણુ ધીમે સ્વરે કહ્યું—“હા, પ્રિયતમ ! મ્હારા મૃત્યુ પછી ત્હમે લગ્ન કરજો, એજ કક્ષત મ્હારે કહેવાતું છે.”

મ્હારા કપોલ ઉપર અશ્રુનો પ્રવાહ વહી રહ્યો હતો. રડતા રડતા મ્હેં કહ્યું—“ના, એમ નહિ બને. હું તો શ્રીયી વિવાહિત યશસ નહિ.”

તે બોલી—“ના, એમ ના થાય. ત્હયને ઘણી અડચણ પડશે. ત્હમે જરૂર સમ કરજો.”

ત્હેના મુકા પડેલા ઓટ ઉપર પાણીનાં બે ચાર ટીપાં રડતાં મ્હેં કહ્યું—“પ્રિયે ! તું મ્હને બીજી કાંઈ પણ વાત મારે આગ્રહ કર. જીવને જોખમે પણ ત્હારી મનોલિલાયા હું પરિપૂર્ણ કરવા તૈયાર છું પરન્તુ આ વાતની તું હંક કરીશ નહિ.”

જરાક મ્હો મસકાવી તે પાછી ધીમે સ્વરે કહેવા લાગી—“ત્હમે શા માટે સમ કરવાની ના પાડે છે ? મરી ગયા પછી મનુષ્યમાં ક્રોધ કે ઈર્ષ્યા કરવાની શક્તિ રહેતી હોય તો હું અંતઃકરણપૂર્વક સહ કહું છું કે ત્હમારા નવા લગ્નથી મ્હને જરા પણ અસંતોષ નહીં થાય, ત્હમે પુશીની સાથે લગ્ન કરજો.”

ઉભરાઈ જતા રતેદથી મહેં ત્હેના હાથ પકડ્યા અને કહ્યું:—“વારંવાર-શા માટે એવો આમદ્દ કરે છે ? હું કદાપિ લગ્ન કરીશ નહિ.”

ત્હેના જોષ ઉપર હાસ્ય વિસ્તૃત થયું. શુભ થએલો દીપક એક ક્ષણને માટે જરાક પ્રભવક્ષિત થઈને પાછો સુન્ન થયો. એ દસવું અવિશ્વાસજનિત બંગવું હતું કે સતોપતું તે બરાબર સમગ્ર થઈ નહિ. ||

ત્હેના મૃતદેહેને અગ્નિસંસ્કાર કરવામાં આવ્યો. શ્રાદ્ધ ક્રિયા સમાપ્ત થતા પહેલાં તો લોકોમાં મ્હારા લગ્નતી ચર્ચા ચલાવાઈ. અનેક જગ્યાએથી વિવાહનાં મામાં આવવાં લાગ્યાં હતાં પરન્તુ હું બધાની મીઠી વાતોથી સંતુષ્ટ કરી પાછાં વાળતો હતો.

શ્રાદ્ધ થઈ ગયા પછી કન્યાઓના બારથી ખીડતા પિતાઓની એક મંડળી મ્હારા પિતાશ્રી પાસે આવી.

મ્હારા પિતાશ્રીએ કહ્યું:—“ત્હેના વિવાહ સંબંધી મ્હને કંઈ પુછવું નહિ, છોકરા હવે સમજદાર અને ઉમર લાયક છે માટે જે વિચર એના હોય તેજ વિચાર મ્હારા સમજ લેવા, પરન્તુ જે ત્હેમે લોકો ત્હેને સમજાવી-મનાવી શકો તો મ્હને ત્હેમાં કંઈ પણ જાતનો વાધો નથી.”

ગામના બધા જૂદ પુરૂષો મ્હારી પાસે આવ્યા અને મ્હને કહેવા લાગ્યા:—“ત્હેમે વિવાહ કેમ નથી કરના ?”

મહેં દસીને જવાબ આપ્યો:—“આ કેમનો તો ઉત્તરજ નથી. આપણે જેટલાં કામે કરીએ છીએ તેટલા બધાને કંઈને કંઈ ઉદ્દેશ તો અવસ્ય હોવો જોઈએ હતાં ત્હમારા પારવા પ્રમાણે કારણ વિષુ મેઈ ક.ય. હોય તો આ મ્હારા એક કામની ગણના એમાં કરી લેજો.”

આ વાક્ય સાંભળીને તે આદેશ જૂદ પુરૂષો કોંઈથી રાતા થઈ ગયા. મ્હને અને મ્હારા પિતાશ્રીને ગાળો દેવા લાગ્યા. તે સમયમાં પિતાની ધમ્મજાનુષાર ચાલવું એજ શ્રેષ્ઠ મનાવું હતું. મ્હારા પિતાશ્રીએ મ્હને બાવી રીતે મ્હેડે ચલાવી ગામના જૂદ પુરૂષોનું અપમાન કરવું એ ગ્રામ નિવાસીઓને અસંત અસલ થઈ પડ્યું.

તે લોકો મ્હારા પિતાશ્રી આગળ જઈ ગર્જના કરી કહેવા લાગ્યા:—“અંગ્રેજી ભણાવી ત્હેમે છોકરાને ધણો શણો અને કુળ દીપક બનાવ્યો ? બસ ! હવે દેશમાં ન્યાત જાત બંધું નહ બધું થઈ જવાવું એ નકકી સમજ લેજો. ન્દાના મ્હેડાની કંઈ મર્યાદાજ ન રહી. ધણો છોકરાઓ અંગ્રેજી ભણ્યા છે પણ કોઈએ કુળની લાજ મરજાદા છોડી નથી પોતાના કુળ-વાનવણીને માટે તેઓ કેટલું બધું અભિમાન ધરાવે છે ! પણ ત્હમારા છોકરા જેવો અંગ્રેજી ભિમાની છોકરો અમે કદિ પછુ જોયો નથી. ત્હેણે ઘડિલાની પ્રવિશનો કંઈ પણ ખચલ ન કરતાં અમારા બધાની વાનજ એકદમ તુચ્છકારી નાંખી.”

આવાં અનેક કટાક્ષ સાંભળીને મ્હારા પિતા ધણો પ્રસન્ન થયા અને બોલ્યા:—“આજ ત્હેમે લોકોએ મ્હને અનદદ અનંદ ઉપજાવ્યો છે. આજ મ્હારી ખાત્રી રદ થઈ છે. મ્હાને પુત્રે ખરેખરી કેળવણી પ્રાપ્ત કરી છે. જેનો એક પગ રવર્જમાં અને બીજો મૃત્યુ લોકમાં હતો એવી ત્હેની સ્ત્રી—પૂજનીય અને માનનીય દેવી આગળ મ્હારા પુત્રે જે પ્રતિજ્ઞા

લીધી હતી તેવું જીવિત પર્યન્ત પાનમ કરનારો તેણે જે પ્રયત્ન કર્યો છે તેથી કહેવું
અત્યંત ખુશી થયો છું તેની પ્રતિજ્ઞા નહીં કે તકિ તે હું કહી શકતો નથી પણ તે
પત્નીજ નહતે થયેલ જ્ઞાનદિત કરી દીધો છે તમે પણ ભરાવર લેવો મારા દુઃખ સ
ચર આપ્યા મંથી ગળ્યું મ્હો કરાવ્યા વગર હું તમને ક્યા નહિ હોઈ

ગામના વૃદ્ધ પુરુષો તો આશ્ચર્ય-મુક્ત નેત્ર એક બીજાના રહેલું જોવા લાગ્યા પડે
એક દી બળી મિત્ર કંઠોહની દુકાન તરફ દોડ્યો

એ વર્ષ વહી ગયા અવસાન ચૈા હિર પોષા પિનાત્રીની પમે હું મોત દોષ પિ
શ્રીએ મહારા માથે હાથ મુકી કેવું — ‘મહારી હેરની અશિષ અને મરણાશના ત
રક્ષણ કરજો ! મરતી વખતે મહારે તંને એ ખાર મોઢ કહેવાના છે ધર્મહીન અને કા
પરાયણ બનજો આપણા દેસમાં પિતૃ ભક્તિના ધણી દૃશ્ય છે હું પણ હૃદય અને પિ
ભક્તિ યજો મહારી કોઈ અપૂર્ણ વાસના પુરી કરવાની તંને ભગવદ્ કારની કંઈ જા
નથી તુ બધું જાણે છે તદરાથી જ્યાં સુધી બનશે ત્યાં સુધી વગરો તેજે હું ને જીવે
કરીશ મહારે ફક્ત એક વાત તંને કેવી છે તહારી સ્વર્ગપ પત્ની અવગતે એ કોઈ
કરી છે તેને અતિમ પર્યન્ત પાળજો, આપણા દેશમાં પતિવ્રતા નખો છે હું જાન
‘પત્નીવ્રત’ નામનો શબ્દ નથી તુ તહારા ઉજવવ જાણેથી પત્નીવ્રત ધમ કરીશને એ
શબ્દની સૃષ્ટિ રચજો ! વધારે શું કહું ? તહાર કંઈકું થઓ ભોગ !

ધણા વર્ષ વહી ગયા છે હું પણ હવે વૃદ્ધ થયો છું પિનાત્રી તંને મનુષી
આજ દિન પર્યન્ત કઠોર અભયર્થ મત પાલન કરી નિપુર જાણને પત્નીવ્રતને કોઈ
મહર્ષિન કરી સ્વસ્થપણે પરમકૃપાળુ મજામય ગ્રેમ સ્વરૂપ જનકીનાં શિવ ધર્મપાત્રની
રાહ નેહ છું

સાહાર સ્વીકાર-સમાલોચન.

—પ્રજાની મારફત — સર્વોત્તમ પુરુષોના લખનાર રા. બાપુતલાલ મુદરણી પરિચાર
દાખા પિનાત્ર-મુદ્રણ ન. ૨ તરફથી હાલમાંજ હેરનું ઉપરુક નર્મન કરના અવરે
અભિપ્રાય મારફત છે તા પદિઆરના સ્વસ્થિત પુરોહિત મહાપ્રજા એનાં મારફતે
કે જે જાણના દરેકને તેના વાચન અર્થપૂર્ણ તરફ અભિપ્રાય કરવા દેવ છે આ
સુનક પણ તેવું છે હેરનું અપ સાધવાની ને મની હિત કલિષ્ઠતા દશે તેને જ
અવક સર્વમાં દુઃખભયી જવાને વસો ખતાવે છે સાધે પણ વગર રમ્યા વર
જન દરેકી અશક્તિ જોને આ પોરી-સોપા વસો જવારની સાદા હોટ પસે દખા
જાણની છે આપુ પુરુષ ન વાંચના દરેક રિવેચન કોની પદેવનાં કિરીડન વત
કાવામાં આવે તે પણ તે જ કાવામાં પણ પાછો આવે જા પુરુષ હોને એકાદ રમ
જેવા પોતાની અજાયબમાં એકદવા અભવ કરીશ તો તે નિ દરર સન એમ છે
સાદિ વ (મ.સિ) — મક દાવ્ય મગનસાસ
ક દિલની ઉડે તેવા જાળવત તેમજ તેવા અપુરુષ
પુનાના રાખ

ઉત્સાહ અને ઉત્કૃષ્ટ અભિલાષાને પરિણામે પ્રિય થયેલું આ માસિક પ્રસંગોપાન લેખક વાચક જન્મના નૂતન નવગૃતિ પ્રેરણા આપ્યું છે, તેમજ લેખક-વાચકના અંતઃકરણમાં મધુકણ સ્થાપવું આપ્યું છે. તેને માટે તેના તંત્રી રા. મંગલલાલને ધન્યવાદ આપીએ છીએ. થેડા વખતથી મુંબઈથી પ્રકટ થતાં સત્યમાં દેશ નવલકથાઓની ચૂટણી સંબંધી ચર્ચા તથા નવલકથાઓનું ઇલેકશન થાય છે. પરંતુ કહેવું જરૂર છે કે હાલમાં નવલકથાઓના રિ-શેપ વાચનમય જમાનામાં ફેવલ ૧૦ પુસ્તકોની ચારી વાચક જન્મની સામે ધરવી દારવારપદ લેખારો. એના કરતાં સાદિત્યની ફેબ્રુઆરિના અંકમાં ૫૦૦ પુસ્તકોની યાદિમાં નિયોજિત નવલકથાઓની સંખ્યા વિશેષ આદરણીય લેખારો.

જીવદયા જ્ઞાન પ્રશારક ફંડનો ત્રીજો વાર્ષિક રિપોર્ટ:-તે ફંડના સેક્રેટરી રા. લલુભાઈ બુલાભાઈ દેવેરી મુંબઈ તરફથી અભિપ્રાયાર્થે મળ્યો. સદરહુ ફંડનો હેતુ જીવ દયા સંબંધી પુસ્તકો પ્રકટ કરી મફત વહેલી માસાહારથી થતા ગેરફાયદાથી લોકોને માદિત કરવું એ છે. એ હેતુ રિપોર્ટ જોતાં ધણે અંશે પાર પડેલ છે. આથી છે કે આવતા વર્ષમાં એથી વિશેષ પ્રવૃત્તિમાં જોડાશે, અમે અમારા એ સહાનુભૂત મંડળની ફતેહ છાંયીએ છીએ.

ઉપર સિવાય અમને નીચેના સંખ્યાથી, મહત્ત, ખસીફના પરાક્રમ, ટુંગી વાર્તાઓ, જીવદયા, વગેરે પુસ્તકો સમાલોચનાર્યે મળ્યા છે જેનો રમણસંકાયથી આગામી અંકમાં અભિપ્રાય લખશું.

તંત્રી.

અશક્તાશ્રમની પહેાંચ.

અશક્તાશ્રમ --ખા. બા. અરદેશર કાટવાલની વાડી--રાગપુરા-સુરત.

મહેરજાન "સતસંગ" પત્રના અધિપતિ સાહેબ.

નમ્રતાપૂર્વક વિનંતિ જે સદરહુ આશ્રમમાં નીચે મુજબની મદદ દેશ દાંજર વીરપુરોએ મોકલવા કૃપા કરી, તે આ. સેક્રેટરી ડૉ. ડી. જે. એલેક્ઝાન્ડરનામ પક્ષા માન તથા આભારસહ સ્વીકારે છે.

૧૫-૦-૦ શેઠ અમરતલાલ કેશવલાલ	૨-૦-૦ ,, નારજીદાસ રામરામ દા.
મીર્ચાગમ	જીવદયા માલિકલાલ મીર્ચાગમ
૧-૦-૦ શા. શીવલાલ મનજી	૧-૮-૦ શામળખાજીજીર ગોવિંદ
૫-૦-૦ ,, રતનચંદ પીતાંબર	મીર્ચાગમ
૧-૦-૦ પા. રણુભાઈ પીતાંબર	૧-૦-૦ બાપુ શીવલાલ મીર્ચાગમ નવુજીન
૧-૦-૦ શા. જીવનલાલ કથર	૧-૦-૦ મીરાજાઈ વહેરાજાઈ કરજીજી
૧-૦-૦ ,, રામદાસ બુલાભાઈ	નવુ જીન
કેપની મીર્ચાગમ	૧-૦-૦ હેરાલાલ ગોવિંદરામ મીર્ચાગમ
૦-૮-૦ ,, અવીચળ ગોવંદન	૦-૪-૦ શા. ખીમચંદ લખમીચંદ
૨-૦-૦ શા. હેમચંદ ભગવાન	૧-૦-૦ શામ કરજી તા. માંડવીનાકોળી-
૧-૦-૦ ,, મણીલાલ લખુભાઈ	એનો પંચ સમરન તરફથી

૦-૪-૦ શા. કલ્યાણચંદ નાનચંદ ગોમ
કરંજ

૦-૪-૦ ,, હીરાચંદ ચંદાજી ,,

૧-૦-૦ શેઠ સાપુરજી દોરાબજી તડેશ્વર

૧-૦-૦ નામુદા ઇઆદીમ ગુલામ ,,

૦-૪-૦ આશામી વજુના ,,

૦-૮-૦ ઇસમાધન દાઉદ મોહાણુ ,,

૧-૦-૦ બાપ વીનબાપ તે સાપુરજી

દોરાબજીના વીધવા નરેશ્વર

૦-૮-૦ મકનબાપ રજુભાઈ

૧-૦-૦ મોદી જગનલાલ ગંગાદાસ

તડેશ્વર

૦-૪-૦ શેઠ વીદલ પ્રેમાનંદ ,,

૦-૬-૦ શાહ સુરાબાઈ મુળજી ,,

૦-૮-૦ સોની દામોદર મતોર ,,

૦-૪-૦ ,, હીરાચંદ દેવચંદ ,,

૦-૪-૦ ગાંધી મગનલાલ રામજી ,,

૦-૪-૦ બાલુભાઈ શરદારસીંગ ,,

૦-૬-૦ શાહ હીરા ચેલાજી ,,

૦-૪-૦ દલપતરામ દુલભદાસ ,,

૦-૪-૦ શા વીદલ પ્રાણજીવન ,,

૦-૮-૦ દરજી કુબેર ઉદે પચસમસ્ત

તરફથી ,,

—કરખો માંડવી.—

૧-૦-૦ દહિરસાહેબ ખુશાલસીંગ

૧-૦-૦ શાહ હીરાચંદ અમરચંદ

૧-૦-૦ શોની કુવેરજી બીખાબાપ

૦-૮-૦ સોરાબજી કુવેરજી

૦-૮-૦ દરજી બાપ શામી

૫-૦-૦ મેદરબાન એ. મરતર સાહેબ

આસીરટ કલેક્ટર સાહેબ.

૩-૦-૦ ,, ડી. રબેન સાહેબ એજન

૧-૦-૦ માંડવી તાલુકાના સર્કલ ઇન્સ-

પેક્ટર સાહેબ

૧-૦-૦ શાહ નાયાબાઈ દેવચંદ

૧-૦-૦ ,, વીદલદાસ વનમાળીદાસ

૧-૦-૦ ,, ચેલાભાઈ વનમાળીદાસ

૧-૦-૦ ,, સુનીલાલ ગુલામચંદ

૨-૦-૦ મેદરબાન મામલતદાર સાહેબ

લાભશંકરભાઈ

૪-૦-૦ મદારાજ વજલદ શ દારકાદાસ

૧-૮-૦ શાહ નગીનદાસ મોતીચંદ

૦-૮-૦ શેઠ દોરાબજી મેદરવાનજી

૧-૦-૦ શાહ મગનલાલ દેવચંદ

૦-૮-૦ ,, વજેચંદ હીરાચંદ

૦-૮-૦ ,, ન્યાલચંદ બેચરદાસ

૧-૦-૦ ,, ઉત્તમચંદ ભાપચંદ

૧-૦-૦ ગાંધી માણિકલાલ જગજીવન

૦-૪-૦ ગાંધી શંકરભાઈ દુકીરભાઈ

૦-૪-૦ ગાંધી નરસી નારજી

૧-૦-૦ દરજીઓની પંચ તરફથી ઠા.

ખુશાલ હીરા

૦-૦-૮-૦ દોરા અલીબાઈ સમસુદીન

૧-૦-૦ દોરા તિપબખ્તી સરફખ્તી

૧-૦-૦ શાહ ગુલામચંદ નરોત્તમ

૧-૦-૦ ,, પાનાચંદ કેસવજી

૧-૦-૦ સુધાર નરસંઈ ભગવાન

૨-૦-૦ સોની મોતીબાપ રૂઘનાથજી

૦-૪-૦ કંસારા કેસવ ખુશાલ

૧-૦-૦ દોરા અબદુલઅલી બદરુદીન

૨-૦-૦ શાહ હીરાચંદ રતનચંદ

૨-૦-૦ ,, મુળચંદ જવા

૧-૦-૦ ,, દહિરલાલ જગનલાલ

૧-૦-૦ ,, રૂપાજી શામજી

૧-૦-૦ ,, કૃષ્ણદાસ મોદનદાસ

૧-૦-૦ ,, જયંદ પ્રાગજી

૨-૦-૦ સુખડીઆની પંચમાંથી

૦-૮-૦ શાહ પાનાચંદ કૃષ્ણજી

૨-૦-૦ સુધાર પરશોત્તમ જવજી તથા

ગીરધર જવજી

- ૦-૧-૦ શાહ માણિકલાલ હામોદર
 ૦-૮-૦ શાહ હિંદારામ બુખજીદાસ
 ૦-૮-૦ વેદારાજ હવજીભાઈ ફકીરભાઈ
 ૦-૮-૦ મણીલાલ જગજીવન
 ૦-૮-૦ શાની જગનનાથ તરસી
 ૧-૦-૦ એક મહારથ
 ૦-૮-૦ શાહ હોદાલાલ માણિકલાલ
 ૧-૦-૦ શેઠ કાવસજી ફરામજી
 ૦-૮-૦ નાથા કરસન
 ૦-૮-૦ નામર હરજી
 ૧-૦-૦ દોહારનાથશીખ બીખાભાઈ
 ૧૬-૧-૦ ખાંડીના વગર રસીદના પરચુરજી
 ગામ તલસાડા તાલુકે માડવી.
 ૦-૪-૦ દોહાર નીરમલાલ વનાથ
 ૦-૪-૦ શાહ ગુલામચંદ જસાજી
 ૦-૪-૦ મનાપ અમરસમ
 ૦-૮-૦ પટેલ જમશેદજી સોરામજી
 ૦-૪-૦ કુંભાર દલા નાનજી તથા રજુહોડ
 દેવજી
 ૦-૪-૦ દા. શોભન ઇં છુટ્ટેમીંગ
 ૦-૪-૦ દા. કાચાભાઈ મીઠા
 ૦-૪-૦ દા. જેસીંગ બીમલાઈ
 ૦-૪-૦ દોહાર મંજીરસીંગ દીપતસીંગ
 ૦-૪-૦ દોહાર દાંડીભાઈ કુંવરજી
 ૦-૮-૦ દા. હારામ ઇ બીમલાઈ
 ૦-૮-૦ દા. પ્રમતભીંગ દાજીમલા
 જુખા ખાતા
 ૦-૪-૦ „ મનસીંગ રામહીંગ
 ૦-૪-૦ „ વીરલ જમવાન
 ૦-૪-૦ પોલીસપટેલ દીપનભાઈ
 કાચાભાઈ
 ૦-૮-૦ શાહ હેમા જસાજી
 ૦-૪-૦ દા. બીમભાઈ ગુમખાનસીંગ
 ૧-૧-૦ ગામ નવચાગાની પરચુરજી વગર
 રસીદની બહીસ
 ગામ કહોડ તાલુકે માડવી
 ૧-૮-૦ પટેલ વર્લભ નામર તથા ખાતા
 નારજીદાસ લાલદાસ
 ૨-૦-૦ શેઠ બહેરામજી નાનાભાઈ
 ૦-૮-૦ „ સોરામજી બેદલજી
 ૦-૮-૦ „ કેશવભાઈ હિમેશમ
 ૧-૦-૦ શા. પ્રાણજીવનદાસ ગોરપાસની
 કંપની
 ૦-૪-૦ „ રજુહોડદાસ ત્રીજીખજીદાસ
 ૦-૮-૦ „ પ્રાણજીવનદાસ અનખારામ
 ૦-૮-૦ દા. મીધરલાલ પરસોમત
 ૦-૮-૦ રંજેશ ઉસ્માન ગુલામરમુલ
 ૦-૮-૦ શા. કેવળ વીરચંદ
 ૦-૪-૦ ખત્રી મુગચંદામ
 ૦-૪-૦ શા. મોતી પ્રાણવર્લભ
 ૦-૪-૦ „ જમનાદાસ પ્રાણવર્લભદાસ
 ૦-૪-૦ „ પાનાચંદ નાગજી
 ૦-૮-૦ જગનનાથ તરભેરામ
 ૦-૪-૦ કંસારા કુવેરજી દુલભ
 ૦-૮-૦ શાહ નાગદાસ જમીનદાસ
 ૦-૮-૦ „ વર્લભદાસ નરભેરામ
 ૧-૦-૦ ગાંધી વર્લભદાસ મુગચંદ
 ૦-૮-૦ વહેરા મુલામાઈ હમરામજી
 ૧-૦-૦ શાહ મોતીભાઈ ખેનાજી
 ૦-૪-૦ „ નરસીદાસ નાનામજી
 ૦-૪-૦ પટેલ નારજી ઇ વલભભાઈ
 ૦-૪-૦ શાહ ત્રીભોવનદાસ ગોગદાસ
 ૦-૪-૦ „ વીરલ ત્રીભોવનદાસ
 ૫-૦-૦ દોહારસાહેબ અમનાજી રામચંદ
 ૧-૦-૮-૦ દોહાર પરજીભાઈ નયુભાઈ
 ૧-૦-૦ શાહ ધેનામ ઇ પ્રાણવર્લભ
 ૦-૫-૦ ગામ કહોડની વગર રસીદની
 પરચુરજી બહીસ.
 કરખે અંકજેધર.
 ૧-૦-૦ શેઠ ખરશેદજી નંદારવાનજી
 ૦-૪-૦ શાહ નયુજી ગોતીદજી
 ૧-૮-૦ દાવીદભ રજુહોડ

૧-૦-૦	માણિકજી રસ્તમજી		૦-૮-૦	રવનાથ જુલા	”
૧૨૫-૦-૦	શેઠ જગમોહનદાસ પ્રાણજીવન		૦-૪-૦	દુલ્લભ જગજીવન	”
	દાસ પ્રતાપવાળા વસાઈ ખીર્ડીમ		૦-૪-૦	વીઠત ગાંડા	”
	ફંડ ખાતે		૦-૫-૦	ભમવાન બીખા	”
૧-૦-૦	શાહ હેમચંદ શીરચંદ ચોકમળર		૦-૮-૦	ગાંડાભાઈ બીખા	”
૦-૪-૦	શાહ જમનાદાસ પ્રાણજીવનદાસ		૦-૪-૦	જમનાદાસ નરસીદાસ	”
૦-૪-૦	દુલ્લભ ડાઆ કણુમી પોપડાના		૦-૪-૦	પ્રાણજીવન ભગવાનદાસ	”
૦-૪-૦	રણુડોડજી કરવાણુજી દેસાઈ		૦-૪-૦	જમનાદાસ મોનીરામ	”
૦-૮-૦	ભેખતા મકન મારવાડી		૦-૪-૦	જીવણુ મતોર	”
	ચામલસાઈ		૦-૪-૦	ધનજી નારણુ	”
૦-૪-૦	ફનાજી હકમાજી	”	૦-૮-૦	ગોપામજી ચાણુદજી	”
૦-૪-૦	બીખા જોશજી	”	૦-૮-૦	સહ દામોદરદાસ દરજીવનદાસ	”
૧-૦-૦	શેઠ ફીરજી પેસ્તનજી	”	૦-૪-૦	મોતીચંદ ખીમચંદ	”
૦-૮-૦	રામસહર હરીશ્ચકર	”	૦-૪-૦	નરોત્તમ જુલાભાઈ	”
૦-૮-૦	બદ્ધમદ સાહેબાઈ મેમાન	”	૦-૪-૦	જીવણુદાસ માણિકજી	”
૦-૮-૦	મમદ સાહેબાઈ	”	૦-૦-૦	પ્રીકાભાઈ ઘુળમરામ	”
૦-૪-૦	ફરીરચંદ ભાનચંદ	”	૦-૪-૦	શેઠ મુખામલુરોત તૈયમશાહ	”
૦-૪-૦	પ્રચાલચંદ ફેનાજી	”	૦-૪-૦	લાલભાઈ ધમજીરામ	”
૦-૮-૦	જગતનંદ નરહરી	”	૦-૮-૦	દયારામ કુવંજી	”
૦-૪-૦	રામચંદ ધરનંદ	”	૦-૪-૦	બીખજી પીરોજશાહ	”
૦-૮-૦	યસેચર તારમારનર	”	૦-૪-૦	શેઠ મચેરશાહ માણિકજી	”
૦-૪-૦	કરીમ દખીમ	”	૦-૪-૦	જી પી. કે. પારસી	”
૧-૦-૦	બીખાભાઈ મુનીનાન	”	૦-૪-૦	એક જરથોસ્તી	”
૦-૮-૦	શ્રીનાથ કનકજીઆવાન	”	૦-૪-૦	” સ્ત્રીના પુ-પ માટે	”
૧-૦-૦	દોરામજી ફરામજી વણિજી		૦-૪-૦	એક પારસીવાડ	”
૦-૪-૦	ડોસાભાઈ ફરામજી	”	૧-૦-૦	દુલ્લભજી રજુજી એ વજન	”
૦-૪-૦	પીતામર ગાંડા ગણુદેવી		૧-૦-૦	પરાગજી દાજીભાઈ દેસાઈ	”
૦-૪-૦	ગોવંદ ગાંડા	”	૨-૦-૦	નારણુજી દુલભાઈ	”
૦-૪-૦	જગજીવ પ્રેમજી	”	૦-૮-૦	બીમભાઈ ભગવાનજી	”
૦-૪-૦	વીડન લખખીદાસ ખત્રી ગણુદેવી		૦-૮-૦	મોહનભાઈ વસનજી	”
૦-૪-૦	ભગવાન બીજલુખણુદાસ	”	૦-૮-૦	લલ્લુભાઈ રતનજી	”
૦-૮-૦	નારણુ રતનજી દેવીગણુ		૧-૦-૦	ગાંડાભાઈ લાલભાઈ	”
૦-૮-૦	દુરુખ બજા ગણુદેવી		૧-૦-૦	રદ જી રવનાથજી દેસાઈ	”
૦-૪-૦	ભગવાન હરી	”	૦-૪-૦	રવનાથજી હરીભાઈ	”
૦-૪-૦	રામા પરમોત્તમ	”	૧-૦-૦	પરાગજી ગાંડાભાઈ	”
૦-૮-૦	વીરસ જુલા	”	૦-૮-૦	રતનજી નાનાભાઈ	”

- ૦-૮-૦ કસનજી નારજીજી „
 ૦-૧૦-૦ ગરપાડપંચ „
 ૧-૦-૦ કીકામાઇ વસનજી એધળ „
 ૦-૮-૦ લાલમાઇ લખુમાઇ „
 ૦-૮-૦ ફકીરમેરાર ધનોરી „
 ૦-૪-૦ લાલમાઇન મજુદેરી „
 ૫૧-૦-૦ રાજરતન શેઠ નારજીમાઇ દેસ
 વસાવના રગરાસા પેટલાદ „
 ૧૫-૦-૦ શેઠ મોતીલાલ જમનાદાસની
 રગરાસા એજન „
 ૫-૦-૦ કાવસજી રતનજી પેટલાદ „
 ૫-૦-૦ શાહ પોપટમાઇ અમરચંદ „
 ૪-૧-૦ શાહ હજનમાઇ અમરચંદ „
 ૧-૪-૦ વજીલ મનનાજી અમયામાઇ
 ધક્કારાજા „
 ૧-૦-૦ વજીલ રેવાકાજી જુલામાઇ
 પેટલાદ „
 ૨-૦-૦ વજીલ રેવામાજી જુલામાઇ
 કરી બેન મુરખના પુન્યાય
 અનાજ માટે પેટલાદ „
 ૧-૦-૦ વજીલ માલુકલાલ હરીવદલજી
 દાસ પેટલાદ „
 ૧-૦-૦ વજીલ રતનામાજી માલુકલાલ
 પેટલાદ „
 ૧-૦-૦ મોતીલાલ ઝવેરજીમાજી મેહતાવાળ
 ૧-૦-૦ પરમુદાસ સખીદાસ „
 ૦-૮-૦ મોતીલાલ પરમેતમદાસ „
 ૦-૮-૦ સોની મજુલખજીદાસ પીતામજી
 રાસ પટેલ „
 ૧-૦-૦ ભગવાનદાસ જમનાદાસ „
 ૧-૦-૦ નારજીદાસ કાસીદાસ „
 ૧-૦-૦ વજીલ મોતીલાલ લખુમાજી „
 ૦-૮-૦ રા. મુલજીભાઈ પરાજી „
 ૨-૦-૦ કાલીબા રેવનદાસ ગોપાલદાસ
 વચેતા પેટલાદ „

- ૨૫૦-૦-૦ શેઠ તલકચંદ કંપાદચંદ બેગમ
 પરા ખરાશીરી ૩૨૬)અગાઉ
 આપેલાને સાથે ૩૫૧)મીનડીંગ
 ફંડખાતે „
 ૧૦૧-૦-૦ શેઠ અમીચંદ મોતીચંદ મુખજી
 વાળાની દુકાન તરફથી હ. શેઠ
 રાયચંદ બેરવજી બીલડીંગ ફંડ
 ખાતે „
 ૨૫-૦-૦ શેઠ રાયચંદ બેરવજી બીલડીંગ
 ફંડખાતે „
 ૭૧-૦-૦ શેઠ ગોરધનદાસ વનમાળીદાસ
 મુખજી વાળા હ. શેઠ રાયચંદ
 રલુછાડાસ બીલડીંગ ફંડખાતે „
 ૩૧-૦-૦ શાહ લખમાજી મેવાજી કાળી-
 આવાડી વાળા હા શેઠ અમ-
 રચંદ લખજી બીલડીંગ ફંડ
 ખાતે „
 ૧૩-૦-૦ „ હિંદાજી મમનાજી અટમામ
 તાલુકે જલાલપોર એજન „
 ૧૧-૦-૦ „ દેવચંદ મમનાજી એજન
 „ એજન „
 ૫૦-૦-૦ શેઠ બીખા ભાઈ જગજીવનદાસ
 ૧-૦-૦ હા. માન મુલગમાજી ઉપરાતા
 મોરારી „
 ૧-૦-૦ રતના દીનીઆ એજન „
 ૦-૪-૦ છીમા દામાજી „
 ૦-૮-૦ માવા જીવા „
 ૦-૮-૦ પીતામજી દીનીઆ „
 ૦-૮-૦ જોગી ગોવન „
 ૧-૦-૦ કાબા છીવા ઉમરા હા. માન
 મુલ ગલાજી „
 ૧-૦-૦ મંજા પીતામજી „ „
 ૧-૮-૦ શા એજ મુલ મમનાજી „ „
 ૨-૦-૦ „ હિંદરામજી વનાજી મુરન
 ખરાનપુરી ભામળ „
 ૩-૦-૦ „ કરનુચંદ ઝવેરી ગોપીપરા

- ૩-૦-૦ „ છીમન ' ભાષ - ગુલાબદાસ
આતમારમ જુખણાગા દા.
માન મુલગણા
અશ્વત્થીકુમારના ગદ્ગદામી
- ૦-૪-૦ બધ ધની દયારામ મકનની -
વીધવા સમરામપુરા }
- ૦-૪-૦ ખત્રી દરકીસન નારજી રામ-
રામપરા
- ૧-૦-૦ ચંદ્રચિત્રા તે રેનારાકર અમરત-
રામની ધણીઆણી આમલીરાન
- ૦-૪-૦ નગીનદાસ ડાઆભાઈ કેળાપીઠ
- ૦-૮-૦ લીનું પરસોભમ પેલાભાઈની
છોકરી દરીપરા
- ૦-૪-૦ નાથુ માણેક ચંદ રામરામપરા
- ૦-૮-૦ ખંડુભાઈ પુશાલભાઈ સાકી તા.
પસશાલા
- ૧-૦-૦ ડાઆ ભાઈ જગજીવન
- ૦-૮-૦ પેલાભાઈ ભગવાનદાસ નાણાવટ
- ૦-૮-૦ શાહ જમનાદાસ નારજીદાસ
વેરાગીવાળા
- ૦-૪-૦ „ ડાઆ ભાઈ ભીખારીદાસ
બાસાજીનો ચકલો
- ૦-૮-૦ ખા. સુનીલાલ પીતાંજરદાસ
ચલાતપરા
- ૦-૪-૦ દીવાળી બેચરભાઈ ગોપીપરા
- ૦-૮-૦ બાઈ સુરી નરોત્તમદાસની છોકરી
મહીધરપરા
- ૦-૮-૦ બાઈ સુરી ભોગીલાલની
ધણીઆણી
- ૦-૪-૦ બાઈ જમના તેના નાનાભાઈ
જમજીવનની ધણીઆની „
- ૦-૮-૦ શાહ લક્ષ્મીભાઈ કાકોરદાસ
હાપરીઆશેરી
- ૩-૬-૦ ગદ્ગદાના પરચુરજી પેલા
- ૦-૮-૦ બેન પદ્માન. પુન્યાર્થ દા. તારા
બેન અંબાવાળા હુંગડા નજી સાથે
- ૧-૦-૦ ઝેંક. જૈન. મહરજ - સુરત
- ૬-૮-૦ વકીલ મોતીરામ ફારીભાઈ સુરત
ગોપીપરા
- ૫-૦-૦ „ છે દાલાલ ગુલાબચંદ „ „
- ૩૭-૮-૦ બાઈ ગંગા ને કુવરજી નીકાભાઈ
ની વીધવા દા. ભાઈ સચીનના
મળદીવાન ભાંડીઆ પોરટ
સચીન
- ૧-૦-૦ રા. માધવદાસ ભગવાનદાસ
સપરજીવર સાહેબ સુરત
- ૧૦-૦-૦ શાહ નાથભાઈ વખતચંદ ભરજ
- ૧૦-૮-૦ શેઠ રૂમજી દારાશાંક મનચેરજી
કતપોર બજાર ભરજ
- ૫-૦-૦ રાહુ નગીનદાસ નેરોત્તમદાસ
કસારવાક ભરજ
- ૧-૦-૦ દરેદરીમંરજીદાસ સર્કેળાપીઠ „
- ૩-૮-૦ શાહ રજીદાદાસ દરીબા
અવેરી મોરો „
- ૨-૦-૦ શેઠ જમશેદજી નરીમાનજી
કતપોર બજાર ભરજ
- ૫-૦-૦ „ નવરોજજી અરદેસર ગાંધી
કતપોર બજાર ભરજ
- ૦-૪-૦ શાહ સુનીલાલ જુખણદાસ
નવસારીભાગળ
- ૦-૪-૦ દીરાલાલ નારજીદાસ રામરામપરા
- ૧-૦-૦ શાહ નેમચંદ નાથાભાઈ નવાપરા
- ૦-૪-૦ નાથુભાઈ મુગજી રામરામપરા
- ૦-૪-૦ મકનજી ભાણાભાઈ „
- ૦-૪-૦ ભીખાભાઈ મોહનભાઈ „
- ૨-૦-૦ શેઠ દીનશાહજી પેસ્તનજી કીમ
- ૧-૦-૦ શેઠ નગીનદાસ અવેરચંદ કીમ
- ૦-૪-૦ નાગરજી સાલભાઈ રામરામપરા
- ૦-૪-૦ અ.તમા. પરજીદાસ „
- ૦-૪-૦ કેસનજી નારજી „
- ૦-૪-૦ પુશાલ જગજીવન „

૨-૦-૦ શેઠ ગીરધનદાસ - સુદરલાલ
વાડીફળીઆ
૧-૦-૦ ,, જગનલાલ પ્રાણજીવનદાસ
હરીપરા
૧-૦-૦ શેઠ ગીરધરજી સુદરલાલ
વાડીફળીઆ
૦-૮-૦ ,, દકિરદાસ નગીનદાસ હરીપરા
૦-૮-૦ શાહ કલ્યાણદાસ તુળસીદાસ
સાદપોર
૧-૦-૦ ,, જમીનદાસ માણેકલાલ
નાથાવટ
૦-૮-૦ વેણીલાલ મંજારામ ખાડવાલા
નાથાવટ
૧-૦-૦ ,, ત્રીભોજનદાસ પરસોતમદાસ
સંદરીઆ હરીપરા
૦-૮-૦ શાહ નગીનદાસ લખમીદાસ
હરીપરા
૧-૦-૦ ,, દામોદરદાસ માણેકલાલ હરીપરા
૦-૮-૦ ,, સુખજીદાસ દલપતરામ
વાણીઆ શેરી
૦-૮-૦ ,, ગુલામદાસ દુર્લભદાસ
દેગમપરા
૦-૮-૦ ,, આયુભાઈ ગંગારામ દેગમપરા
૦-૮-૦ ,, કીર્તીભાઈ નાનચંદ નવાપરા
૦-૮-૦ ,, જ્યેષ્ઠભાઈ ડામ્ભાઈ ગોખીપરા
૫૧-૦-૦ શેઠ બાલાભાઈ નાયાભાઈ રામપરા
બીડીમું દુડપાતે
૯-૨-૬ પરચુરજી ચાર આનાચી આછી
પક્ષીસનું એકંદર
૧-૦-૦ વર્ગભાઈ ભગવાન બારડોલી
૧-૦-૦ શા. રતનાંજી સુખજી રેજપાડ
૦-૪-૦ લીખાભાઈ રણજીભાઈ બારડોલી
૧-૦-૦ શા. કસ્તુરચંદ લખમાજી
૦-૪-૦ નરોત્તમ હરીભાઈ
૦-૪-૦ રામશંકર ગીરાતરામ
૦-૪-૦ દેવચંદ આતમારામ

૧-૦-૦ જીવજીભાઈ દેવાજી
૦-૪-૦ ફકીરભાઈ વસનજી
૦-૪-૦ ત્રીભોજન યેજેભાઈ
૦-૪-૦ દુસેનભાઈ દાસમભાઈ
૦-૪-૦ મકનજી જીવજી
૦-૪-૦ મણીશંકર તુળમરામ
૦-૪-૦ શા. રાયચંદ હીરાભાઈ
૦-૪-૦ શા. માણેકલાલ હરીભાઈ
૦-૪-૦ શા. ગેલો લાલચંદ
૦-૪-૦ શા. ગેપાળ જીકા
૦-૪-૦ નરોત્તમ ખુશો
૦-૪-૦ સુલેખાન જાગરાલીમ
૦-૮-૦ શા. રૂપાજી મોતીજી
૦-૪-૦ દુલભમીશા
૦-૪-૦ માણેકચંદ ભગુ
૦-૪-૦ કસન પરજી
૦-૪-૦ વીરુજી ભગુ
૦-૪-૦ વનમાળી હીરાચંદ
૦-૮-૦ પ્રેમાચંદ લખાજી
૦-૮-૦ વીરસુખરામ નાનરભાઈ
૦-૪-૦ પ્રાણજીવન જમીનદાસ
૦-૮-૦ ફકીરચંદ રાયજી
૧-૦-૦ ગોવિન વક્તાજી અશ્વ
૧-૦-૦ લખમાજી મોટીજી
૦-૪-૦ ખુમાજી વલ્લભજી
૦-૪-૦ પુનમચંદ ગુલાબચંદ
૦-૪-૦ પરાગ જીવજી વાકાનેર
૦-૮-૦ વેલજી ગુલાબચંદ
૦-૪-૦ મગનલાલ સવાજી
૦-૪-૦ નારજી જીકા
૫-૦-૦ ગામ પંચસમરત
૨-૦-૦ વાણીઆનું પંચ
૦-૮-૦ શેઠ નસરવાનજી જમશેજી
૦-૪-૦ ડાળા જેરામ
૦-૪-૦ સ્વરૂપચંદ તારાજી
૩-૦-૦ ગામ આશવાના પંચ તરફી

- ૫-૦-૦ શાં ખુશાલ નાથાજી કડોદ
 ૦-૪-૦ ચુનીલાલ ગોકળ બારડોલી
 ૦-૪-૦ ખુશાલ કંવાણુ
 ૦-૮-૦ જેડીશન પ્રાણજીવન વ્યારા
 ૦-૮-૦ વલ્લભભાઈ પરભુદાસ બારડોલી
 ૫-૦-૦ ગ્રીમનલાલ લખમીચંદ બનસા-
 જીની પોળ
 ૧-૦-૦ શાં નાથુભાઈ જગનલાલ
 ભાગાતળાવ
 ૧-૦-૦ „ લખમીદાસ ભગવાનદાસ
 નવાપુરા
 ૦-૪-૦ „ ઊટાખાસ મૂંગચંદ મોટો
 રસ્તો સગરામપુરા
 ૦-૪-૦ એક ગૃહસ્થ તરફથી ખપારીયા
 ચક્રો
 ૦-૮-૦ મોતીરામ કુમેરદાસ સેયપુરા
 ૦-૮-૦ દુલભભાઈ નીજાભાઈની કંપની
 મોસારી
 ૦-૮-૦ માણેકજી ખરશેજી
 ૧-૦-૦ છપ્પીનદાસ પ્રેમાનંદ
 ૦-૮-૦ રજુછાં દામોદર
 ૧-૦-૦ કાંગા કરતીવાળા
 ૦-૪-૦ નારણુ લાલા કંસારા
 ૦-૪-૦ ભગવાનદાસ મોતીરામ
 ૧-૪-૦ કંસારા કંવાણુદાસ ડાલાભાઈ
 ૦-૪-૦ ગ્રીમનલાલ નેમચંદ
 ૧-૦-૦ શાંડાભાઈ બાપુભાઈ
 ૧-૪-૦ એક ગૃહસ્થ
 ૦-૮-૦ „
 ૦-૪-૦ દયાળભાઈ રતનાજી
 ૦-૮-૦ સુર ગૃહસ્થ તરફથી
 ૦-૮-૦ ડાલાભાઈ શુભાળભાઈ
 પગથીઆશેરી
 ૦-૪-૦ ધેતાભાઈ રામરામ બરાનપુરી
 ભાગોળ
 ૦-૪-૦ મોતીરામ ત્રીભોવન દરીપુરા

- ૦-૮-૦ હરગોવિંદદાસ પ્રાણજીવનદાસ
 દરીપુરા.
 ૦-૮-૦ ઠાકોરદાસ લખમીદાસ
 ૧-૦-૦ નવસારી સામળના તંબેળીના
 પંચ તરફથી
 ૧-૦-૦ શેઠ કપીલરામ હરદેવરામ ગોપી-
 પુરા
 ૨-૦-૦ શાંદ ડાલાભાઈ જગજીવનદાસ
 ના પુણ્યથેઈ દા. ગ્રીમનલાલ
 ધેતાભાઈ દરીપુરા
 ૧-૦-૦ શેઠ નગીનદાસ બીખારીદાસ
 દરીપુરા
 ૦-૮-૦ શા. લખમીચંદ કરતુરચંદ
 નવાપુરા
 ૦-૪-૦ શા. મેષજી વીરજી ભાગળ
 ૫-૦-૦ પટેલ ખુશાલના પુણ્યથેઈ દા.
 મોધવ ખુશાલ બુકોડી તા.
 માંડવી
 ૧-૦-૦ વેદ જીવજીરામ માણેકરામ મોઝા
 વાડીફળીઆ
 ૮-૦-૦ શેઠ કરસનદાસ ગંગાદાસ આ-
 શ્રમમાં મરજી પામેલા તેના
 અર્ચના દા. ખાંડવાળા જુખ-
 જીદાસ જેડીશનદાસ શાહપોર
 ૦-૪-૦ બાઈ મગળા મદાસકેર દરીપુરા
 ૦-૪-૦ દુર્ગામાઈ શગરામપુરા
 ૦-૪-૦ પટેલ જીભાઈ લખુભાઈ ચાર-
 ખ.નાના ચક્રો
 ૦-૮-૦ બાઈ જગત તે જીવજીલાલ
 કરસનદાસનાં ધણીઆણી કેળા
 પીઠ
 ૧-૦-૦ બાઈ પ્રાણકોર તે ઇન્જિરારામ
 હરકીસનદ સનાં વિધવા ગણેશંદરી
 ૦-૪-૦ શુભાભાઈ દામોદરદાસ વાડી
 ફળીયા.
 ૦-૪-૦ ચંપકલાલ ગ્રીમનલાલ નાજીનદ

- ૦-૪-૦ ગાથાભાષ મોરારજી દેસાઈ
૦-૮-૦ બાઈ કશી ગુપ્તાબદાસ ગોવિન્દા-
સનાં વિધવા સંગાડીઆવા
૦-૪-૦ ચંપકનાત નવાપુરા
૦-૪-૦ બાઈ લખી હા. રજુછોડ ભમ-
વાનજી કતારગામ
૦-૪-૦ મુળચંદ દયારામની છોકરી
બાઈ પોની
૦-૮-૦ બાઈ કંકુ પછાડી મળેકચંદ
મુળચંદ ગોપીપુરા
૦-૪-૦ જીવજી નારજીની છોકરી
ગે પીપુરા
૦-૮-૦ પા. નાયુભાઈ ખુશાલ લીજી શેરી
૦-૮-૦ શા કપુરચંદ દીરાચંદ નવાપુરા
૦-૪-૦ હીરાલાલ મલીદાસ વાડીફળીયા
૦-૪-૦ બાઈ કશી દાળીયા શેરી
૦-૪-૦ શા હંકોરદાસ ભગવાનદાસ
૧૧૨-૩ પરચુરજી ગદલાવા પેસા
૧-૦-૦ શા માણેકલાલ લક્ષ્મીભાઈ
મોદી છીપનાડ
૨-૦-૦ શા મુળચંદદાસ કીશોરીદાસ
કીરપારામ મેતાનો ખાચો
૦-૮-૦ શાહ બુખચુદાસ નગીનદાસ
બાલાજીનો ચકસો
૧-૦-૦ શા. નગીનદાસ દરજીવનદાસ
વાડીફળીયા
૧-૦-૦ શા. મોરધનદાસ કેવળદાસ
મારદતીયા મોનીફળીયા
૦-૮-૦ શેઠ જમીનદાસ વીજીમુખજીદાસ
રાણીનગાવ
૧-૦-૦ શેઠ ચુનીલાલ ત્રીકમદાસ હરીપુરા
૧-૦-૦ શા લખુભાઈ ગાથાભાઈ હરીપુરા
૩-૦-૦ શા વીજીભાઈ ત્રીકમદાસ હરીપુરા
૦-૮-૦ શા. જમીનદાસ જગજીવનદાસ
હાટફળીયા
૦-૮-૦ શા. ત્રીજીવનદાસ બાપુભાઈ
હાટફળીયા

- ૦-૪-૦ શા. ગંગારામ ઉકડજી હાટફળીયા
૦-૮-૦ કીલજી વલભરામ હરીપુરા
૧-૦-૦ શા. મોરધનદાસ દયારામ હરી-
પુરા સોયવાળાની શેરી
૧-૦-૦ નેમચંદ પીતામ્બર મીયાંગામ
૧-૦-૦ શા ખુશાલદાસ મનલાલ
મીયાંગામ
૧-૦-૦ શા ચીવલાલ વખતચંદ મીયાંગામ
૧-૦-૦ પરાગજી કસનદાસ હરીપુરા
૧૧-૮-૦ શેઠ સોરાબજી પીરાજીયાદજી
પરીઆવાળા પીપ નર લેવા સાઈ
૧-૦-૦ શા કર્તારચંદ બેચરદાસ નવાપુરા
૧-૦-૦ મંજારામ મુળચંદ
૦-૮-૦ શા નેકીશનદાસ મોતીરામ
૦-૮-૦ શા. રજુછોડદાસ જમનાદાસ
જઢાખાડી
૧-૦-૦ શા. ગુપ્તાબદાસ પરશોતમદાસ
જોદવાલ શેરી
૫-૦-૦ બેન મજીમોરી ગંગાદાસ હા.
હંકોરદાસ અજમેર
૧-૦-૦ મજીમોઈ પ્રજીજીવનદાસ મુખાઈ
૦-૮-૦ શા. મોનીલાલ હંકોરદાસ
વાડીફળીયા
૦-૮-૦ શા લખુભાઈ ગુપ્તાબદાસ કીર
પામ મેતાનો ખાચો
૦-૮-૦ શા ગુપ્તાબદાસ કપુરચંદ
૧૧-૮-૦ યીચો સોફીકલ જોજી અંરત
બાચંગરીમ અધિર્ગા, લુલાને
તૃપ્ત કરવા મેડમ બેલેવે ટરકી
ના પેદાઈ લોટસ ડેના દીવસે
પુણ્યાર્થે
૦-૪-૦ જમીનદાસ દુલભરામ આમલીરાન
૦-૪-૦ લુલાખીદાસ ધીરજીરામ મ ચેરપુરા
૧-૧-૦ અવેરભાઈ મોતીરામ નવાપુરા
ધાગી શેરી
૦ ૮-૦ મકનદાસ ગાથાભાઈ નવાપુરા

- ૦૦-૪-૦ મંગલસાલ દેવચંદસામેત્રી
 ૦-૦-૬-૦ પરશુદાસ નંદપુરચંદ નવાપુરા
 દાળીયાશેરી
 ૫-૦-૦ અરાનપુરી : ભાગળતા કાપડ
 બગરના મારા તરફી હા
 મંગલસાલ રાખચંદ
 ૧-૦-૦ કલ્યાણ પ્રજ્ઞાનરામ અત્રી
 સગરામપુરા
 ૨-૦-૦ જમનાદાસ નારણદાસ વેરાગી-
 વાળા અપાટીયા ચક્રો
 ૦-૪-૦ વલમ-પરશોતમ ક્ષેત્રપાળનીશેરી
 ૦-૪-૦ સીદેરસાલ દરગોવન
 ૦-૪-૦ ઉત્તમચંદ, ભૂખણદાસ સગરામપુરા
 ૦-૮-૦ પરશોતમ જગજીવન ખાગડશેરી
 ૫-૦-૦ નરસીંહદાસ નંદલાલ હરીપુરા
 શાવકતા દેરા પાસે
 ૨-૦-૦ શાં બિજમોદનદાસ સુરજરામ
 ભાગતળાવ
 ૦-૪-૦ શાં રતનસાલ આત્મારામ અ-
 ભાજ આગળ
 ૧-૦-૦ શાં સુનીસાલ પ્રાણજીવનદાસ
 સિયદપુરા
 ૧-૦-૦ શાં હકીરસાલ બીજલાલ આ-
 વકશેરી
 ૫-૦-૦ હકીર સાહેબ શ્રી જીવતસિંહજી
 વડગામ
 ૫-૦-૦ હકીર સાહેબ શ્રી વજેસીંહજી
 સાંભા
 ૫-૪-૦ પાં કેસુરભાઈ ડાયાભાઈ હા.
 નંદલાલ ઘેલાભાઈ પારડી
 ૦-૮-૦ રોડ ગમાદાસ લખુભાઈ અમા
 ટીયા ચક્રો
 ૧-૦-૦ શાં લખીદાસ ખાલુકદાસ
 કેળાપીડ
 ૨-૦-૦ શાં જીવદાસ ગુલાબચંદ
 અપાટીયા ચક્રો

- ૧૦૦-૦-૦ શેઠ સાહેબ દયારામ શીવદાસ
 ભુસાવળવાળા
 ૦-૬-૦ જેરામભાઈ નાનાભાઈ
 ૨-૦-૦ બળવંતરામ રૂઢનાથજી મકીલ
 વડોદરાવાળા પલસાણા
 ૦-૪-૦ બેગીભાઈ બીમભાઈ એર
 ૧-૦-૦ મોદનસાલ મૂળજીભાઈ રૂઢના-
 થપુરા
 ૧-૦-૦ ખુશાલભાઈ બાણાભાઈ દેસાઈ
 દળદર
 ૦-૪-૦ કાળાભાઈ મકીરભાઈ દળદર
 ૦-૪-૦ પરશોતમ પરશુ
 ૦-૪-૦ લખુભાઈ જેરામ અપુરા
 ૦-૮-૦ પરશુ નરોત્તમ
 ૦-૮-૦ જેરામ લખા
 ૦-૪-૦ મોતીરામ અપરામભાઈ વલજી
 ૦-૪-૦ સંકર રજીજી
 ૦-૪-૦ દુલબ બીખા
 ૦-૪-૦ નાથા, રામા
 ૦-૪-૦ નરોત્તમ હીરા
 ૦-૪-૦ કાદયાભાઈ ગોવન
 ૦-૪-૦ પરશુભાઈ ખુશાલ
 ૦-૪-૦ નરોત્તમ કીખા
 ૦-૪-૦ ગોરા, નાગજી
 ૦-૪-૦ પ્રેમા કાદયા
 ૦-૪-૦ ભીખાભાઈ વીક્રમ
 ૦-૪-૦ વીરમસીંગ લક્ષ્મણસીંગ
 ૦-૪-૦ જેરામ લક્ષ્મણસીંગ
 ૦-૪-૦ ગોવન લાસા
 ૦-૪-૦ ડાયાભાણી
 ૦-૪-૦ રતનસીંગ વજેસીંગ
 ૦-૪-૦ ખાઈ કંકુસા
 ૦-૮-૦ શાં જમનાદાસ મયારામ
 નાણાવડ
 ૦-૮-૦ દરગોવન દયારામ મુન્નાબડ

કામિની અને કાંચન.

લખનાર,

છગનલાલ નારાયણલાલ મેશ્રી.

“નંદનવતનો નાશ, શુદ્ધલક્ષ્મી, દન્ડકુમારી, રંકતું રતન” ઇ. ના કર્તા શ્રીમદ્ રામકૃષ્ણ પરમેષ્ઠ સત્ત્વવર્ણ ઉપદેશને આધારે લખાયેલી બોધદાયક સાંસારિક નવલકથા. જેમાં કામિની અને કાંચનનો લોક, હાલની અર્થહીન કેળવણી, અને ધર્મ નીતિપર અચરકારક રીતે વિવેચન કરવામાં આવ્યું છે આ નવલકથાની વસ્તુ સંકલના એટલી બધી બોધક અને મનોરંજક છે કે તેને એકવાર વાંચવા લીધા પછી પૂરી કર્યા વિના નીચે મુકવી ગમતી નથી. વર્તમાન પત્રોએ તેમજ વિદ્વાનોએ એને માટે ઉત્તમ અભિપ્રાયો આપ્યા છે એટલું જ નહીં પણ એતું અન્ય શાકાભા લાયાનંતર કરવાને માટે તે તે શાકાના વિદ્વાનોએ એના કર્તા પાસેથી પત્રવાતગી માગી છે, એજ એના ઉત્તમપણાની સાબિતી છે. મૂલ્ય દેહીય બાર્થર્નીંગ રૂ. ૧૫ પેપર કવર રૂ. ૧) ૮૦ ખ૦ જુદું.

સુખર્ષ, અમદાવાદ, વડોદરા વિગેરે શહેરોના લાહીના શુકસેલરો પાસેથી તથા સુરતમાં આ પુસ્તક નીચેના ઠેકાણેથી મળી શકશે.

દલપતરામ ઠાકોરરામ ભટ્ટ.

તા'ની "સત્યમે"

સેતાનરજીઆ-મુરત.

અતિ સસ્તું સાહિત્ય ! વાંચનનો અપૂર્વ ભંડાર !

વાર્ષિક મૂલ્ય રૂ. બેમાં મોટા કદના ૨૬૦૦ પ્રક્ર નીતિપ્રમવર્ધક નવલકથાઓ

સરતી વાર્તામાળા.

આજેજ આદુક થાઓ, વાંચના હદે પ્રકૃષ્ટિતન યથે. આહુ વર્ષમાં નીચલી ઉત્તમ નવલકથાઓ મળશે.

૧ પ્રમાદધનની પ્રભુના અપવા સરસ્વતાચંદ્રનો ઉપસંહાર ("ચુન્દાની" ની એટલે પાણીપતનુ શુદ્ધ ઇ. ના લેખક સાકર શ્રી ધીરજીલાલ ન. દેસાઈ કૃત) અતિ ઉત્કૃષ્ટ, પ્રક્ર ૪૦૦ ૨ રાજદન કથાકૃંજ (અંતિ-વાત્તઓ). ૩ આપારાય-મેયાદનો સ્વર્ગ. ૪. આદશાહી કથાકૃંજ (અંતિ. વાત્તઓ) એ ઉપરાંત ૫ મહારાણા પ્રતાપસિંહ, વગેરે ઉત્તમ નવલકથાઓ મળશે.

લેવાજમ—કાંચા જડા મજલુન પૂઠાનો રૂ. ૨. પાકા પૂઠાનો રૂ. ૩ (વી. પી. ખર્ચ એક અને વધુ) પોર્ટલ સાથે, આફ્રિકાની આદુકોએ કાંચા પૂઠાનો રૂ. ૨-૨૦-૦ તથા પાકા પૂઠાનો રૂ. ૪-૦-૦ નો પોર્ટલ એક મોરબો.

દરેક રથળે પરમાર્થિ એજરા લેઈએ છે.

સુરતમાં—શ. રા. શા. રંગીલદાસ કાસીદાસ જનરલ મરચેન્ડ-અરબપુરી ભાગ્ય. એ ઠેકાણેથી મળશે.

ઠાણાલા ઇ રામચંદ મહેતા,—મેનેજર ભારતદ્રવન-મુમ્બ. નં ૧૩.

જાણજાણ છે.

અ. પત્રમા જાહેર ખબર માટે
ખાસ પુષ્ટ રોકવામા આવતાર છે, તે
તરફ ધ'ધાદારીઓનું ખાસ લક્ષ્ય દોર-
વામાં આવે છે. તેમને તાતીદશી જાવ
નહી કરી જાહેર ખબર આપવાની
જલામલુ કરવામાં આવે છે. કારણ
કેદશીક ખાસ માંગણીને લીધે આ
યોજના કરેલી હોવાથી પાછળથી નિવાર
ધનું પડશે.

જાવ માટે પવથી યા ફળફળમાં
મળી ખુલામો કરો.

“સતસંગ” એ.દિ.સ. .

ਜੇਮਸ ਰੁਥੀਆ—ਮੁਦਰਤ.

શ્રી. બાટલીવાળાની રામબાઈ

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ।

૧૬૨- જાતના નામ આટે " સોમ્ય
હયર " અને " સોમ્યપીઠમ " આજાડ છે

૨. "દરજોગે મલમ" એ વિવિધ
દરજ, પુત્રી અને દીકરાને, જે. ડિ. ૪
સ્થાની

‘‘ હાલેશી ’’ સ્વદી, જુલિયન અને
 ૩, લેસાના જુલિયન નામ કરે છે. જિ. રા. ૪

૪ “ હિન્દોન ” સરોઃ ખામને કાળા
ની પાપજીમાં જીવાતી બતાવે છે, કે ૨૫ ૨

५॥ अथ लक्ष्मी टीका टीका टीका टीका
॥ ५ ॥

૧ “હાંતનું મંજન” રાંતે મળ
જુન રતનાર મુખથી મંજન કિંમ્બાના દત્તપા
મ્બા દત્તપાને રકે બજારમાં મળે છે. નદિયે
સપો-લો બાદલીયાળા મંજનના રાંત.

અમલકાર ત્યાંજ નમસ્કાર

અધોનિય તાવસાર અને બાવિધ્ય ફળ કપલ

જાન્યવારી સુધે માસ તિથિ બાર જાગે
કાગ (કલાક) ઉપરથી જન્મોત્તિ, તથા વર્ષોત્ત
વર્ષોત્ત નિર્વારણ માસની મરણ મુજબ વરસ
જાન્યવારી સુધે તથા તત્કાલિન પ્રથમ ઉપરથી
પ્રારંભે (જાન્યવારી મેસીસ) વર્ષમાનથી ને
જાન્યવારી સુધે જાન્યવારી સુધે જાન્યવારી
વર્ષોત્ત કાગ (કલાક) પ્રથમ પ્રથમ પ્રથમ પ્રથમ
જાન્યવારી સુધે જાન્યવારી સુધે જાન્યવારી
જાન્યવારી સુધે જાન્યવારી સુધે જાન્યવારી

• 37 •

१. १९५१-५२ २५५ १५५ १५५
 २. १९५२-५३ २५५ १५५ १५५
 ३. १९५३-५४ २५५ १५५ १५५

FILED. N. B. 21

“દુઃખસન નિપેન- છનદયા પ્રમોદ અને નીતિનરજ મહા” મુગ્ધ.
 ૬૨ મારાની પૂર્ણિમા તથા અમાનાસ્થાએ પ્રસદ થતુ પાક્ષિપત્ર.

સત્સંગ.

વર્ષ ૫ મું) જોડ-અમાવાસ્થ્યા, ૯ (વિક્રમ સં. ૧૯૭૦. (અક ૨ મો.

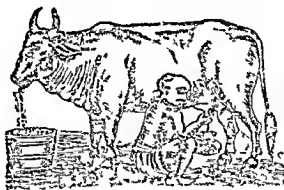
Abstinence

Mercy

Morality

માતર સર્વમૂતાના ગાય સર્વ સુલાવહા ।

પ્રાણી માનવ

મનુષ્ય પ્રાણી

શ્લોક

કાવ્ય શાલ વિનોદેન, કાલો ગચ્છતિ ધીમતામ્ ।
 વ્યસનેન હુ મૂર્ખાણામ્ નિદ્રયા કલહેન વા ॥

તન્ત્રી અને પ્રકાશક દલપતરામ ટાકોરરામ મદ.

સેતાન કઢીઆ-મુગ્ધ.

તા ૧૩મી જુન સને ૧૯૧૧ ને મળવાગ.

વાર્ષિક તવાજમ અગાઉથી રૂ ૧), આગાધે ૦૨અનુસાર ૧૧/૨/૦૨

નત્સંગ-ત્રપયાવલિ.

(ત્રિપથ-વિભાગ)

(લેખક.)

પૃષ્ઠ.

કિર્તન-પદ્યપ્રવાહ.

૧ રામેશ્વર-મુલતિ	રામેશ્વરી-મુલતિ	૨૮૫-૨૮૬
૨ પ્રતાપી ય પીને	પ્રીતમ	-૨૮૬
૩ મહાટ મગુ	શુ મ મેળા	-૨૮૭
દુર્ગમન-નિષેધ		
૪ ગયપણી એક ચાદગીની	મ. કે દેશાઈ બી એ.	૨૮૭-૨૮૮
૫ લકકરકા લડુ	કવિ ભાગલીઆ	૨૮૮-૨૯૦
છવદયા-પ્રબોધ		
૬ ગાયત્રી માત્ર સુમહામાનથી ખવાય		
કે નહિ	તત્રી.	૨૯૦-૨૯૧
૭ દયાનુ સ્થાન.	અ. ભુ નાયક.	-૨૯૨
૮ અશકતાશ્રમ	તત્રી.	૨૯૩-૨૯૪
નીતિ-સદ્ગોષ્ઠ		
૯ સુભાષિણી	ડૉ. ન. સુ. ગોતમી.	૨૯૪-૨૯૬
૧૦ પવિત્ર-નેહ	બા ગિ મોદી.	૨૯૭-૨૯૮
૧૧ અમર આશને	અમરનત.	-૨૯૯
મકીલ.		
૧૨ સાભાર સ્વીકાર-મહાલોચનક	તત્રી	૨૯૯-૩૦૦
૧૩ અશકતાશ્રમના શેગ	તત્રી.	૩૦૦-૩૦૧
૧૪ અશકતાશ્રમની પહેલ		૩૦૨-૩૦૬

શુભરાતી ભાપાનું એક ઉમદા માસિક પત્ર

ક્રિનામી ? ? ?

સચિત્ર

ક્રિનામી ? ? ?

વિવેચક

લેટ છુક-ખલીશના અદભૂત પરાક્રમ તૈયાર છે.

એ નામની રૂપ) પૃષ્ઠની એક ઉત્તમ લેટ છુક છે વાર્ષિક લગ્નમ લેટના પોષ્ટર સાથે દિવસ ૨૧ ૧-૧૦-૦, દિવસ ૧૪ ૨૧ ૧-૧૪-૦ વી પી થીજ મંગલી લે આજ સુધીના અકો તૈયાર છે

નમુનાનો અ. નેટનો દેવ તો મે આનાની દીકરી મોકલો.

બહેર અ. નુ ઉત્તમ સાનન ભાર પુકો

હી. દા. દેશાઈ

અ પાદક ' વિવેચક ' લાછરમ-નાદોદ.

અહિંસા પરમો ધર્મઃ ।

આત્મવત્ સર્વભૂતેષુ ।

વર્ષ ૫મું, અંક ૨૨ માં.]

જેઠ-અમાવાસ્યા

[વિક્રમ સં. ૧૯૭૦

રાસેશ્વર-સ્તુતિ.

(ગઝલે-કબાલી)

(૧)

જયતિજય જયતિજય શ્રી કૃષ્ણ-રાધા ભક્તભયહારી,
સગુણ હો ! યા કે નિર્ગુણ હો ! અગોચર હો ! કે અવતારી !

(૨)

તમે છે ભક્તિ વશ ભગવન્ત ! ધાઓ ભક્તની બહારે,
તમારી ભક્તવત્સલતાની સો સો વાર ભલિહારી.

(૩)

નથી ન્યાં ભક્તિ તો ત્યાં શું ? સહુ પોયાં ખરે ચોયાં !
ન બહાલા વેદ કેરા ભેદ એને દીનતા ખ્યારી.

(૪)

ગણાધિપ શારદા ચંકર, ફલાધિપ સર્વદા નારદ,
સનન્દન લોભસ આદિથી કવિ શ્રીકૃતિ વિસ્તારી.

(૫)

વિનતિ છે સત્ય મારી હું મલિન છું મન-વચન કમથી,
અભય વર ! ભક્તિદાયક હો ! કૃષ્ણાનિધિ ! વિરદ ધારી !

(૬)

અરાચરમાં તમારી વ્યાસિ છે ભગવાન ! ભવભયહર !
અકથ અનૂપમ અગોચર છે ! કહે એ શાસ્ત્ર શ્રુતિ સારી.

(૭)

તમારૂં વિશ્વ તમ એના, ન જાણું કે તમે છે. કોણ ?
તમે છે હો બ્રહ્મ, માયા, કે તમે સંસાર-સંસારી.

(૮)

અનન્તાશ્રય તમારો સર્વથા બલભદ્ર સમ બલ છે,
વિનવતા આણી પામરની સદા હો ભક્તિ સુખકારી !

—કેલિ-કાનન— } ‘રાસેશ્વરી—રમણ’
“શારદા-વિહાર”—સુરત.

—પ્રવાસી પંખીને—

(રાગ:—થઈ પ્રેમ વશ પાતળીયા)

ઉડ પંખી ! અલ્યા તું ગગનમાં
ગોળા ભભૂતના ચોળી બદનમાંરે.....ઉડ.
માળો ક્રીધો તે વનવગડામાં, પીયુજ તણા અલિલાપી,
સગાં સર્જમાં પ્રગટી ઉઠાસી,
તારા ટહુકા પહોંચ્યા અંતરમાંરે.....ઉડ.
પાંખ પ્રસારી પ્રીતથી પંખી, સ્વર્ગસદન શુભ ચાડે,
યશે જીવન મંગળ ત્યાં તાડે,
લે લ્હાવ રમી સુર ચમનમાં.....ઉડ.
નંદન વનની સુખકર સુરભિ, પ્રાશન મિષ્ટ ફળોતું,
ચિત્ત ચળાવે સુર જનોતું,
તુંતો રસ બસ સુર સરિતમાંરે.....ઉડ.
કાષ્ટ કંઠજીને છેદી શકે પણ, મૃદુ વપુ નવ છેદાતું,
કાં ! પંકજ પટ ન લેદાતું,
એ ગોળા પ્રીતમ દ્વંસકનારે.....ઉડ.

નવાપુરા—લાડશેરી
સુરત

}

પ્રીતમ.

‘મહારૂં’ મરણ.

(રાગ:-શરમ રાખજો તું શ્યામ પૂરા પ્રેમથીરે—નીલમ માણેક)

અંતિમ આશ મહારી મરણ માણ પ્રીતથીરે,
શાન્ત રહો અડગ વૃત્તિ એ સમેજ મહારીરે—અંતિમ.
આવે મહારે આંગણે એમાં શી નવાઈ ?
તુર્ત આ નિઃશંક પ્રાણ બધા દઉં ધરાવી;
સાથ ધરૂં પાપ, ને હતો હું મવાલિ,
‘વળી’ જીવન પાત્રે વીતી હરિયાળિ કે સુકારી—અંતિમ.
વસન્ત શરદ સુખદ રાત્રિઓ ખરે જો ખિલાવી
વળી અબ્બ ભરિત સાંજ પ્રભાતો સુહાવી;
સંચિત ધન ધરૂં, (વળી) છાંય હૃદયે ઘડાણી,
કાહું નહિ આશભર્યા ખાલી મરણ પાણિર—અંતિમ.

“મનોરાજ્ય—મન્દિર”
વાદીકૃણાઆ-સુરત.

{ શુભાખંડાસ એમ. મહેતા.

● અચપણની એક યાદગીરી.

(લેખક—રા. રા. મણિલાલ કે દેરાઈ. બી. એ.)

એક વખત દિક્ષિત પોતાના વર્ગમાં એક છોકરાને પૂછ્યું કે અલ્યા “તારું નામ શું છે ?”
તેના જવાબમાં તેણે જણાવ્યું છે ટામી બ્રાઉન એમી હતું. તેનો અહેરો દયામણો હતો
ગાથ સફેદ પડી ગયા હતા, આંખો બેસી ગઈ હતી જે દેખાડી આપે છે કે તેને પુરતો
ખોરાક મળતો નહોતો. જે બીજાને માટે કપડાંનો સુટ તૈયાર કરવામાં આવ્યો હતો, તે તેણે
પહેર્યો હતો. તે સુટમાં ધણે રોકાણે જાતજાતના કપડાંનાં ઢીંગડાં મારવામાં આવ્યા હતાં. તેના
જોડાં ફાટી ગયા હતાં, તેના વાળ એવા તો બેડોળ કાપેલા હતા કે જાણે એક આવડત વિના
ના માણસે જેમતેમ કાતર ફેરવી દીધેલી હોય ! માથાના વાળ ઉચા નીચા ઉડતા દેખાતા હતા.
તે એક સખત કકડતી ટાઢના દીવસ હતા તોપણ તેણે મોટો અંબો ટાઢ મટાડવાને પહેર્યા
નહોતો અને તેના ઉધાડાં હાથ ટાઢથી ફુંકવાઈ ગયા હતાં

. શિક્ષકે પૂછ્યું. “છોકરા ! તારી ઉમર શું છે ?”

છોકરાએ જવાબ આપ્યો મારી ઉમર આવતા એપ્રીલ માસમાં નવ વર્ષની થશે.

૧ કચિવર રવિન્દ્રનાથ ટાગોરના એક કાવ્ય ઉપરથી. ૨ હાથ.

* અંગ્રેજી ઉપરથી અનુવાદ.

મેં ઘેરે અભ્યાસ કીધો છે અને હું થોડું લખી પણ જાણું છું.

માસ્તરે તેને પુછ્યું. “હીક હજુ તને નિશાળે એસવતો થોડો વખત છે. તું શા માટે આગળ આપ્યો નહિં. પેલા છોકરા પોતાના હાથમાં ટોપી લઇને ચોકીએ અને એકદમ જવાબ આપ્યો નહિં. તે ટોપી ઘેર આગળથી ચીંથરેલાલ થઇ ગઇ હતી અને તે ટોપીનો અસલનો રંગ અથવા તે કેવી રીતે બનાવવામાં આવી હતી તે કોઇ પણ કહી શકતું નહોતું.

છોકરાએ આગળ જતાં કહ્યું. “જતાં હું નીશાળે ગયો નથી, કારણ, કારણ, ને અચકાતાં, અચકાતાં બોલ્યો, “મારી મા હમેશાં મારી પાસે ઘોતું ઘોવડાવે છે, સમજો કે હું નહતે તો-પણ મારી એન સુસી મારી માને મદદ કરવાને હવે મોટી થઇ છે, ને તે પણ નાની છુત્તીની સંભાળ લે છે.

તે નિશાળે જવાનો વખત હતો નહિં. શિક્ષક અને તે નવા શિષ્ય આસપાસ બધા તેજ ઝોરકામાંના છોકરા વિંટળાઇ ગયા.

ન્યારે તે નવો શિષ્ય પોતાનું અંચવણું બરેલું સમજાવતો હતો ત્યારે કેટલાક છોકરાઓ હસી પડ્યા અને તેમાંનો એક શુભ મારી ઉઠ્યો. “એ ટોમી, તારા વાસકુટના કંઈ અને ફાલર ક્યાં ગયાં અને એટલામાં બીજો બોલી ઉઠ્યો કે તારે હમેશા રાત્રે ચીંથરેલાલ લાલતમાં તારા કપડાંના ફાલર જોઇને મુકું. માસ્તર કંઈ પણ છોકરાઓને કહી શકે તે પહેલાં એક છોકરાએ એવી-તાજ વગર પૂછે દુઃખદાયક ખબર આપ્યા કે છોકરાનો આપ તો બોલ મીઠા બાઉન છે જે એક શીલર પીએ તેટલું રોજ પીએ છે.

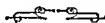
તે ગરીબ છોકરાએ એક શિક્ષક થયેલી ચીજની માફક નેની વાખવાખી કરનારા તરફ જોયું અને માસ્તર તેને ખોટી કરી શકે તે પહેલાં એક શુભ સદિત તે ઝોરકાની બહાર બીલડીંગની બહાર રસ્તામાં ફોડી ગયો અને દેખાયો નહિ.

તે શિક્ષક પોતાની ફરજ જાળવવાને ડયાવલા મન સાથે ગયો. આખો દીવસ ને છોકરાઓ માયાળુ ચહેરા તેણીના આગળથી ગયો પણ તેણી તે ચહેરાને પોતાની માદગીરીમાંથી વીસરી શકી નહિં. થોડીક મહેનત પછી તે છોકરાની જગ્યા તેણીએ શોધી કાઢી અને પોતાની એક સખીની સાથે તેને મળવા ગઇ.

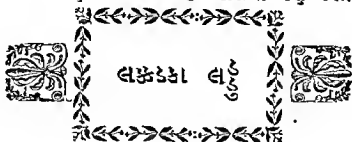
તે એક લાંગેલું ટુટેલું ઘર હતું ન્યારે તેઓ પહેલ પહેલાં દાખલ થયાં ત્યારે તેઓ લાગ્યેજ કંઈપણ ચીજ જોઇ શક્યાં, કારણ કે તે ઝોરકો વરાળથી ભરાઇ ગયો હતો તેને બે ખારી હતી પણ એક ઉંચું ઈંટનું મકાન જે લગભગ હતું તેનાથી અજવાળું આવતું બંધ થયું હતું. દીવસ બેચેની ઉપજાવે એવો હતો અને સુર્યા પસાર થતાં વાદળાઓ પણ સુર્યની માદગીરી ભુલાવે તેવા દેખાતાં હતાં.

એક સી માવાના વાસણ આગળ ઉભી હતી, ન્યારે તેઓ દાખલ થયા ત્યારે તેણે પોતાના હાથ એક દુવાલથી લુછી નાખ્યા અને તેમને મળવાને આગળ ધસી આવી.

(અપૂર્ણ.)

ખાશે તે પણ પસ્તાશે. નહિં ખાશે તે પણ પસ્તાશે.

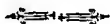
(ખ્યાલ.)

પ્રથમ કુંવારો કહેતો કે, પરભોલા સુખ માણે છે;
 પરણ્યા બાદ હકીકત થઈ તે, પોતે જીવો વખાણે છે.
 ગૃહસ્થ કહે છે મહારાજ આ, ગાડું તો બહુ છે મહોટું;
 રોજ ઉઠીને રાંડ સતાવે, પૈસા ખાતર તે ખોટું.
 ત્રીસ રૂપિયા પગાર તેમાં, સાત ભર્યું ઘરતું લાડું;
 પાકીટ ખર્ચ તણા દશ કાઢી, નહિં તેર ગણી વાડું.
 દાણાવાળો શિવજી આવ્યો, રૂપિયા દશ તેને જારો;
 બાકીના ત્રણ રદ્યા તેમાંથી, દાગીના ક્યાંથી યાશે.
 જીવાન ઘેરી કહે છે જોતું, શા માટે પરણ્યા વાડું;
 ઓળખતા સુજને શું નહોતા, નામ છપીલી છે માડું.
 કંકટ લોહીની હું ભૂખી છું, બીજું કામ નથી મારું;
 કશી સાડી નહિં લાવો તો, આ ઉઠી ચાલી બહાર.
 અરે ગધેડી વિચાર કર તું, છાયલનાં તો છે વાંધા;
 હું ઘોતી પહેડું છું તેમાં, જીવો કેટલા છે સાંધા.
 સ્વામીનાથ તમે સાચા છો, સૈયર મારી પહેરે છે;
 જીવો ધણી જોનો છે કેવો, ચાર બળદને ખેડે છે.
 છતાં રોજનાં દસ દસ રૂપિયા, છુટ્ટો નિત્ય કમાવે છે;
 ઘર બેઠાં ઘેરીને કેવાં, ઉત્તમ લાડ લશવે છે.
 દેખ્યું કંઈજ નથી મેં ક્યાં પણ, ટીકીટ કહો છો તે કેવી;
 નાટક ભેવા જૈસ આજ હું, નહિંતો લાજ નથી રહેવી.
 માંડ માંડ હું ઘરમાં આવ્યો, ભૂખ કકડતી છે લાગી;
 રાધ્યું સીંધ્યું કંઈજ નથી ને, સતાવતી છે આ નાગી.
 ખેચર કહે છે જીવો બાપજી, દેવો સુજને મારે છે;
 સમજાવી સમજાવી થાક્યો, છતાં બૂગ જો પાટે છે,

ખાવું પીવું રહ્યું બાળ્યએ, કવસાવે છે સૌ ઘરમાં;
આ હુઃખથી તો મરવું સાડું કુવો આપણા છે યડમાં.
ભુવો લાઈ આ ગૃહસ્થાધમને, લક્ષ્મીના લાડુ જેવો;
આધા તેતો પસ્તાયા, અણુ સમજી કહે છે કેવો.
પરમારથમાં પૈસો દેતાં, કેવો હાથ મુજાવે છે;
કૃષ્ણ એક નખરાની અંદર, રૂપીઓ રાંડ પડાવે છે.
ગુરૂ ચરનકા ધ્યાન લગાડે, બૈઠત હું નીચ આસનપેં,
કૌંવાર ખુલ્લ જાતે જીતર કે, પ્રકાશ હોતા હય પલમે.
દર્શનકી અલિલાય પૂણું, કર કે ચરનોમેં પડતે હય;
જયરામ કવિકું હુકમ ભયાસો પ્રગટ જગતમેં કરતે હય.

કવિ ભાગલીયા કૃષ્ણ-માંડવીવાળા.

કે:-શેઠ ધરમસી લવાનજી ઉનવાળાના માળામાં કાંદાવાડી-સુખઈ.

ગાયત્રું માંસ મુસલમાનથી ખવાય કે નહીં ?

અમદાવાદના કેરોનેશન એકવર ટાઇટલમાં હપાયેલો નીચલો પત્ર હમો હમારા વાંચ. નારાની જાણ માટે ઉતારી લખ્યે છીએ.

અધ્યાનિરતાનની કારસી ભાષામાં પ્રગટ થતાં “સુરાજીવ અખબાર”માં એક “અધ્યાન મુસાફર”ની સહીથી પત્ર પ્રસિદ્ધ થયો છે. અને ગૌમાંસ ભક્ષણ વિષે હિંદુસ્તાન શિવાજીના મુસલમાનો કેવાં વિચારના છે, તે એ પત્રથી સારી રીતે જણાઇ આવે છે. તેથી ઇસલામી તથા હિંદુ માંદગીની જાણ માટે મજકુર પત્રનો સારાંસ આ નીચે પ્રગટ કરીએ છીએ.

“હું” એક ગરીબ અધ્યાન મુસાફર આજ નવ વરસ થયાં અરબસ્તાન વગેરે પ્રાંતોમાં પ્રવાસ કરું છું ચાર વરસ એશિયા માધનરના દમાસકસમાં રહ્યો હતો, આ મુદતની અંદર ત્યાંના તમામ શહેરોમાં ગૌમાંસ વેચાણની દુકાન મારા જેવામાં આવી હતી. જેના પ્રાદેશ યાદુદી અને ખ્રીસ્તી લોકજ છે. એશિયા દુકસ્તાનમાં કોઈપણ મુસલમાન આ દુકાનમાંથી ગૌમાંસ ખરીદતા નથી અને ખાતા પણ નથી, મુખ્ય મદમદી રાજ્યોની રાજધાનીનાં ઇસ્કંદર અને અનાતુલ વગેરે શહેરમાં મેં પ્રવાસ કરેલા છે. તપાસને અંતે ત્યાં પણ ગૌમાંસ ખાનારા યાદુદી એને કિશિયનોજ છે. જે કોઈ મુસલમાન કિશિયનોના સહવાસી છે. તેઓની દષ્ટિ ગૌમાંસ ભક્ષણ કરવા તરફ રહે છે. મિસર દેશના અત્યંત મદતવના અને ઐતિહાસિક શહેર કેરોમા બાર લાખ મનુષ્યની વસિન છે, ત્યાં ગૌમાંસ વિક્રમની ચાર પાંચ દુકાનો છે, અને ત્યાં પણ યાદુદી અને કિશિયન જિવાય બીજા ખરીદનાર નથી.

હું ત્યાં હતો ત્યારે મારા પ્રવાસ દરમ્યાન મેં કોઈપણ મુસલમાન દશ રૂપીઆ ભાર ગૌમાંસ ખરીદ કરતાં જોયેલ નથી. અફઘાનિસ્તાનમાં ગૌમાંસ ખાનારા લોક છે પરંતુ તે કનિષ્ઠ પ્રકારના છે. ધરાનના નાલુક પ્રકૃતિના લોકો છતાં તેઓ ગૌમાંસનું બીલકુલ ભક્ષણ કરતા નથી. એશિયાઈ ટુર્કિસ્તાન શુખારા વિઝેરમાં દેખીતો ગૌવધ થતો નથી; ત્યારે યુરોપના બાલ્કન્સ શહેરમાં તમામ પ્રકારના ભક્ષ પદાર્થમાં ગૌમાંસ ઉત્તમ માનવામાં આવેલ છે અને પ્રત્યેક કસાબની દુકાનમાં મારેલી એક એ ગાયો કે બળદ ટાંગેલા નજરે પડે છે. કાબુલના હાલના નામદાર અમીર જે વખતે હિંદુસ્તાન આવ્યા હતા અને ઠંદને દીવસે દીદી મુકામે ગાયને બંદલે ઘેટાને મારવા માટે પોતાના જતલાણને આશ્રયપૂર્વક ઉપદેશ આપ્યો છે. ત્યારે તે માટે વર્તમાનપત્રોએ તેની પ્રશંસા કરી હતી. તે વખતથી હું આજ સુધી આ બાબતની બારીકાઈથી તપાસ કરતો રહ્યો છું અનુભવને અંતે મુસલમાની રાજ્યોમાં ખુદ મુસલમાનોમાં પણ ગૌમાંસ ભક્ષણનો પ્રથાત પડેલો નથી આ બાબત મેં ઘણા વિદ્વાન અને બુદ્ધિમાન લોકોની સાથે વાદવિવાદ કરેલો છે. એ વખતે એક વિદ્વાને એવો ઉત્તર આપ્યો કે “ગૌમાંસ બ્યાધિને ઉત્પન્ન કરનાર છે, આપતું ઘી ઔપધિ છે. અને ગાયનું દુધ આયુષ્ય વર્ધક છે.” તેના ઉત્તરમાં મેં કહ્યું કે, “હિંદુસ્તાનમાં ગૌવધ અને ગૌમાંસ ભક્ષણ ધર્મ નિર્મિત છે. એવું ત્યાંના મુસલમાન કેમ માને છે ?” તેણે કહ્યું કે, હિંદુ મુસલમાનના પરસ્પર દેશનું આ પરિજ્ઞામ છે, તેમાં ધર્મને કંઈ સંબંધ નથી. પહેલાંના હિંદુ પડિતો અને મુસલમાનનાં મુદ્દાઓની પ્રવૃત્તિ ચોક્કસ સંજોગને લીધે એક બીજાના દોષો જતાવી અમુક પક્ષને દુઃખ લગાડવા તરફ હતી ! હાલમાં પરસ્પર વૈમનરય ઉપજાવી કોઈની લાગણી દુઃખાવાતું ધોરણ મુસલમાની, રાજ્યોમાં પણ નહીં હોવાથી આગ્રાન બાદશાહના ભાષણ ઉપરથી સિદ્ધ થાય છે. મુસલમાની ધર્મનો ઉદય અરબ-સ્તાનમાં થયો હતો તથા ત્યાંના મુસલમાનો મારા કરતાં વધારે માહિતગાર હોય; પણ હું જ્યાં સુધી સમજ શક્યો ત્યાં સુધીમાં મેં જે જોયું અને સાંભળ્યું તે ઉપરથી ગૌમાંસ રોગકારક છે અને મુસલમાની ધર્મની રીત પ્રમાણે સારા માણસો તેના સ્પર્શ પણ કરતા નથી એવી મારી ખાત્રી થયેલી છે હિંદુસ્તાનમાં પણ હું કેટલીક મુદત રહ્યો છું, તેથી ત્યાં પણ મારો અનુભવ એવો થયો છે કે મુસલમાન રોગીયોના હકીમો ગૌમાંસ નહીં ખાવાનોજ ઉપદેશ કરે છે અને ઔપધના અનુપાનમાં ઘી અને દૂધજ નતાવે છે. આપણા દેશમાં ખેતીનું કામ બળદોપર અવલંબી રહેલું છે. અને તમામ લોકોને દુધ ધીની ઘણી જરૂર પડે છે. આવા વિચારથી પહેલાંનાં મુસલમાને ગાયોનું પાલન કરતાં તે ગૌમાંસ ભક્ષણ ના કરતાં એમ કાયદા વધારે હોવાથી કોઈ પણ ગાય બળદનો માલીક ઉપયોગી જનાવરને હલાલ કરવા તત્પર થતો નહિ. ગાય, બળદ, ઉંટ વગેરે જનાવરો અશક્ત અને મરણોન્મુખ થવાથી તેને હલાલ કરવાનો પ્રથાત મુસલમાનોમાં છે પણ આપણે કલ્પના કરીએ કે, જે ગૌમાંસ ભક્ષણ કરવાને વૈધકશાસ્ત્ર પ્રતિપાદન કરે છે. તે એવું અશક્ત રોગી ગૌમાંસ કેટલે દરજ્જે પસંદ કરશે ? ”

તંત્રી,

કયા પ્રાણી ઉપર દયા રાખવી ?

જેને જેને પ્રાણુ-શબ છે એવી તમામ વ્યક્તિ પ્રાણીમાં મણી રાકાય અને' એ આખા સમુદાય ત્રણ વર્ગ પાડી રાકાય. (૧) મનુષ્ય, (૨) જનનવર, (૩) વનસ્પતિ. એ ત્રણ વર્ગ પૈકી સૌથી વધારે દયાને પાત્ર કયો વર્ગ છે તે જાણવાની જરૂર છે કારણ પાત્રની જાણ વિના દયાનું દાન ક્યાં શી રીતે કરી રાકાય ? તેટલા માટે કઇ વ્યક્તિ સૌથી વિશેષ દયાપાત્ર છે તે જાણવું જોઇએ. કેટલાક એમ કહેશે કે દુનિયામાં એવાં અસંખ્ય મનુષ્યો દષ્ટિગોચર થાય છે કે જેને પોતાનાં ઉદર નિર્વાહ માટે આખો દિવસ આમતેમ તરફડીયાં મારવા પડે છે અને માંડ માંડ પોતાનું પોષણ કરી શકે છે માટે તે સૌથી વિશેષ દયાપાત્ર છે. વળી કેટલાક કહેશે કે બીઆરા જનનવર અવાચક વર્ગ છે માટે તે સૌથી વિશેષ દયાપાત્ર છે, અને કેટલાક વખતે સ્વાયંને લઇ વનસ્પતિને પણ વિશેષ દયાપાત્ર કહેશે. તમામ જીવો દયા પાત્ર છે એ વાત સત્ય છે, પરંતુ સૌથી વિશેષ દયાપાત્ર બીજો વગ જીવો તે જનનવર-પશુ પંખીનો છે કારણ કે દુનિયામાં ઉદર નિર્વાહનું મુખ્ય સાધન જે વાણી તે રહિત પ્રાણી બારીક અવલોકન કરનાર ઉપર શુદ્ધચેતી દયા વિના પોતાનું પોષણ શી રીતે કરી શકે ?

આધિજાતી, હુલાં, લંગડાં વગેરે ગરીબ જીવો પોતાનાં દુઃખનું બીજા વ્યાગળ કથન કરીને પોતાના દયામય ચહેરાથી ઉદારનું દિલ ખીગલાવીને અને પોતાની રિધિતિને તાદશ્ય કરીને પણ દુઃખથી કાંઈક અંશે મુક્ત થઇ શકે છે. પરંતુ પશુ પંખીને વાચા નહિ હોવાથી તે પોતાનું દુઃખ બીજાને દર્શાવી શકતાં નથી. બારીક અવલોકન કરીએ તો પશુઓના ચહેરાપરથી કાંઈક દુઃખ અન્ય થાય છે પરંતુ ચહેરાથી દુઃખ પ્રદર્શિત કરી સામાના હૃદયમાં દયાના સંસ્કાર ઉત્પન્ન કરવાને વાણી વિભાવ અને અન્ય અવયવો સહાનુભૂત જોઇએ તે પશુઓમાં નહિ હોવાથી વિશેષ દયાપાત્ર થતા નથી જેને એવાં પ્રાણીને માટે લાગણી હોય છે તે પોતાની વાચાશક્તિનો ઉપયોગ કરી પશુઓની દીનદશા પ્રદર્શિત કરી પ્રભુ વર્ગનું ધ્યાન ખેંચવા સતત પ્રયત્ન કરે છે.

મનુષ્ય અવાચક પ્રાણી પ્રત્યે ધન, તન, અને મન એમ ત્રણ ચીજો દયા દર્શાવી શકે.

ધનવાન માણસો પોતાના ધનનો ઉપયોગ અવાચક પ્રાણીના સંરક્ષણની દયા કેટલી રીતે કરેલાઓ ઉભી કરવામાં કસાઇઓને સાંધી જીવતા જીવોની મુક્તિ રાખી રાકાય ? કરવામાં અને એવાં ધણું કામોમાં પૈસાથી દયા દર્શાવી રાકાય. જેને શારીરિક બળની બદીસ મળી હોય એવા માણસો પોતાના બળનો ઉપયોગ પશુઓને અન્યતા બળથી પડતી પીડા ટાળી શકે છે. અને ત્રીજી જગતની શક્તિ માનસિક શક્તિવાળા શુદ્ધ હૃદયથી અવાચક પ્રાણીના દુઃખની લાગણી રાખી પોતાની માનસિક શક્તિદ્વારા ધનવાન અને બળવાનના ધન અને બળનો ઉપયોગ અવાચક પ્રાણી તરફ કરાવી શકે તોજ તે શક્તિ યથાર્થ મળાય, અને આજ કાલ ન્યાંતે લાં અવાચક પ્રાણીઓનાં સંરક્ષણ માટે અનેક સંસ્થા સ્થપાઇ છે, સ્થપાય છે અને ભવિષ્યમાં સ્થપાશે તે એવી માનસિક શક્તિનો સદુપયોગ કરનારા વિરલ આત્માનાજ પ્રતાપ છે !! અપ્રશ્ન.

અશકતાશ્રમ.

હું ત્યાં ગયો હૃદય ખેદિત કાંઈ થતાં,
અશુ દુઃખી નિરખતાં હૃદયે લગાયાં;
તે જોધને કુખિત રક્ષસ કાણુ થાય ?
અશુ વહે જન ઉરે જન જોષ દર્દી.

—કલાપી—

દુઃખી જનોના દુઃખ પ્રત્યક્ષ નિહાળી રાક્ષસ-કૂર હૃદયના મનુષ્યમાં પણ દયા ઉત્પન્ન થયા વિના રહેતી નથી તત્પરતા સનાતન ધર્મ કે જોના દયા એ આત્મા છે. તેવા મનુષ્યો જો અશકતાશ્રમના અશકત છવોને એક વાર જુએ તો અમે ધારીએ છીએ કે તેઓ તરત અમારા આશ્રમ પ્રતિ પ્રીતિ ભાવ રાખતા થશે અને એટલાજ કારણથી અમે વારંવાર આશ્રમના દર્શનાથે સજ્જન મહાનુભાવોને નિમત્રણ-વિનંતિ કરીએ છીએ. ૧૮ ૨૪

ગયાના આગાલા અંકમાં અમે પૂજ્યપાદ બાળયોગી બાળકૃષ્ણજી દત્ત મહારાજની આશ્રમની મુલાકાત વિશે નિવેદન કર્યું હતું. ત્યારે સદૃશ્ય બાળકૃષ્ણજીએ પુનઃ આશ્રમમાં તેમના શિષ્યગણ સહિત પધારી આશ્રમને પાવન કર્યું છે. આશ્રમ પ્રતિ તેમની પ્રીતિ નીચેના શેરાના શબ્દથી વાચકજનને પ્રતિત થશે.

તા. ૨. મે. ૧૯૧૪,

હમે નીચે સહી કરનારાઓએ અશકતાશ્રમની મુલાકાત લીધી. તેના દરેકે દરેક આરજા હમને ફરીફરીને બતાવવામાં આવ્યા હતા, અને તેની સંપૂર્ણ વ્યવસ્થાન જોષ હમારા ધાર્યા કરતાં પણ વધારે હમે ચક્રીત થઈ ગયા હતા. આ સંસ્થાની બરોબરી કરી શકે એવી બીજી કોઈ સંસ્થા હમારા જોરામાં આવી નથી. જે સ્થાનમાં એ આશ્રમ જોત્રવામાં આવ્યો છે તે બધી રીતે ધણુંજ સરસ છે. અને મકાન પણ ધણુંજ સરસ છે. જે ગૃહસ્થોના તકને લીધે આ સંસ્થા ઉભી છે તે ગૃહસ્થને ધણુંજ માન લટે છે. આ સંસ્થા કોઈ અમુક પ્રતિને માટે રાખવામાં આવી નથી. અને તેથી એ ગૃહસ્થ વધારે માનને-યોગ્ય છે.

તે એક પારસી ગૃહસ્થ છે. તેણે હમને આ આશ્રમ બતાવ્યો.

તેમની સ્મરતા અને માયાળુપણાનું યોગ્ય વર્ણન કરવાને હમારી માસે જોષ એ તેવા શબ્દો નથી. જેવટે હમારા સર્વેની અંતઃકરણપૂર્વક એવી આશા છે કે એ આશ્રમને પૂરણ ફતેહ મળે અને તે ગૃહસ્થને તે નૌકાશ્પી સંસ્થા ચલાવવાને લાંબી જીંદગી મળે.

શ્રી સદૃશ્ય બાળકૃષ્ણ મહારાજની માયાળુપણાને લીધે આ આશ્રમની મુલાકાત લેવાને હમને તક મળી છે. તે ગૃહ માહારાજને લીધેજ હમને દા. દીનશાહ જીવાજી એદલ બહેરામની મુલાકાતનો લાભ થયો. કે જેમણે “અશકતાશ્રમ નામની આ સંસ્થાની મુલાકાત લેવાની તક આપી.

વિનાયક રામચંદ્ર લક્ષ્મણજી, મુંબઈ
કેરોલીઆ જનાર્દન મંત્રી. મુંબઈ

ભગવંતરાય બલવંત. યોરીવલી

રામ-તારામ. બી. વૈધ. વસાઈ

મોદેશ્વર પી. કોહારે

ગોવીંદરાવ હરીચંદ જોશી

અને બીજા બે ગૃહસ્થો.

મારા જીવન કાળના મિત્ર ડૉ. એલબેટરામની સાથે આ સંસ્થાની મુલાકાત લીધી. એમની આત્મબોધ વૃત્તિને આશ્રય લઈ આભારી છે દેશમાં આપણે આવા નિર્વાંધિ મનુષ્ય જાતિના દુઃખ નિવારકોની જરૂર છે. આ ઉપયોગી સંસ્થાને નિભાવવામાં એમને અને એમના સાલકારીઓની દુઃ પૂર્ણ કૃતેદ મન્નુ છું.

જે. એન. ઉનવાળા, એમ એ,

(માલ મીન્સીપાલ સામળદાસ ડેલેજ,

અને ડાયરેક્ટર, સ્ટેટ એજ્યુકેશન,

ભાવનગર.)

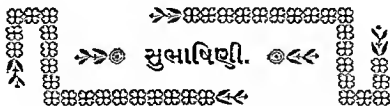
૧૦-મુન-૧૬૧૪

તા. કે.

આશ્રમના બધા માણસોને મેં આનંદી અને સુખી જોયા અને એક વિદ્વાન અને જાણવાર શાસ્ત્રી કિર્તનના આશ્રમના માણસોને કિર્તન સંબંધીને છે તે જોઈ દુઃખ થયો છું.

જય શ્રી કાશીવિશ્વનાથ

જે. એન. યુ.

સુભાષિણી.

લેખક:—રા. રા. ડૉક્ટર નરેન્દ્રલાલ જગન્નાથ ગોતમી, અજમેર.

૧

તે કન્યાનું અભિધાન સુભાષિણી દર્શ પરન્વ બિવિધમાં તે અવાચક રહેશે એમ કોણ જાણતું હતું? તેની મોટી બહેનનું નાન સુકેશિણી અને સુદાસિની દર્શ.

સુભાષિણીની મોટી બહેનના લગ્ન ધરા બાપકાથી કરવામાં આવ્યા હતા. પરન્વ સુભાષિણી અવાચક હતી તેથી તેના લગ્ન વિષે તેના પિતાને બહુ ચિન્તા થતી હતી.

સુભાષિણી જન્મથી તેના માતા પિતાને દુઃખરૂપ હતી. બીજા માણસોથી દૂર રહેવા તે ઇચ્છતી અને એ તેના પિતા તેને બૂઠી જાય તે કેવું સારું એમ તે ધારતી, પરંતુ તેના પિતાના હૃદયમાં તે સર્વદા વિષમ્ભાવ હતો.

તેના પિતા બનીકંથ તેને બહુ મ્હાતા હતા, પરંતુ તેની માતા તેને વિહારતી અને શોકથી કહેતી કે મ્હારે પેટે આ પથરો કયાંથી પેદા થયો ?

સુભાષિણી અવાચક હતી પરંતુ લાંબી શ્વામ આખો તેવું સૌન્દર્ય હતી અને જ્યારે તેને કંઈ લાગણી થતી ત્યારે તે તેના મુઠ્ઠા ઓછો ફરડાવતી.

૨

સુભાષિણીના પિતાનું મૃત્યુ ચંદીપુરમાં હતું. તેની નિકટ એક ન્હાની સરિતા વહેતી હતી. સરિતાની જમણી બાજુએ બેનીકંથનું મૃત્યુ હતું. જ્યારે જ્યારે સુભાષિણી નવરી પડતી ત્યારે તે સરિતા કંઠે આવતી.

સુભાષિણીને ધણા મિત્રો હતા. આ મિત્રો તે તેની વાડામાંની ગાયો હતી. આ ગાયેતું નામ શર્વશી અને પંચુલી હતું. સુભાષિણી તેમને બોલાવવાને અશક્ત હતી પરંતુ તેઓ તેમની ન્હાની શોકાણીના પગલાં ઓળખતી હતી. સુભાષિણીના પ્રેમના અને પ્રાર્થનાના ચુસ્સાનાને શોકના ચાળા તેઓ સમજતી હતી. સુભાષિણી વારંવાર વાડામાં જતી તેમની ગરદન આસપાસ તેના હાથ વીંટતી હોયના કહ્યું પાસે યોતાના શાલ ધસતી પંચુલી તેના સામુ ટગર ટગર જોતી અને તેવું શરીર પ્રેમથી ચાટતી જ્યારે તેની માતા તેને સખત ઠપકો આપતી ત્યારે તે તેના અવાચક મિત્રો આગળ આવતી. તેના શોકમય અને નમ્ર મ્હેરાપરથી તેઓ તેના હૃદયનું દુઃખ સમજતાં હતાં. આ બંને ગાયો સંકટ સમયે તેના હાથ સાથે શીંગડા ધસતી અને તેને શાન્તિ આપતી.

૩

સુભાષિણીને પ્રતાપ નામે એક મિત્ર હતો. ને માછીમારનો ધંધો કરતો હતો. મજબાનું સર્વદા નદી નીરે આવતો. આ વખતે તેઓ બંને મળતાં હતાં. જ્યારે જ્યારે પ્રતાપ કંઈ કામ કરતો ત્યારે ત્યારે તે તેની સાથે એક મિત્ર રાખતો અને માછલી પકડતી વખતે શાન્ત માણસની જરૂર હોવાથી તે સુભાષિણીને મ્હાતો હતો.

પ્રતાપ પ્રેમથી સર્વદા સુભાષિણીને “સુ” કહેતો હતો. સુભાષિણી એક વૃક્ષ નીચે બેઠી હતી. પ્રતાપ તેની સામે ટગર ટગર જોતો હતો. સુભાષિણી સર્વદા સ્વહસ્તથી બનાવેલું પાન તેને આપતી હતી. સુભાષિણી પ્રતાપ સામે જોતી અને વિચાર કરતી કે હું તેને શી રીતે ઉપયોગી થઇશ અને ક્યારે ખાત્રી કરી આપીશ કે મ્હારામાં સ્વરૂપો જુરસો અને ચાંચલ્ય છે ? તે મહાન જગત્પ્રિયતા પ્રત્યે પ્રેમથી પ્રાર્થના કરતી કે મ્હારામાં વિચિત્ર અને મહાન કામ કરવાની શક્તિ આપ કે જેથી પ્રતાપ આશ્ચર્ય પામી મ્હને પૂછે કે “સુ ! સુ !” મ્હારામાં આટલી બધી શક્તિ ક્યારે આવી. ?”

૪

મુભાપિણી હવે ઉમ્મર લાયક થઇ છે. ત્હેના પિતાને ત્હેના લગ્ન વિષે ચિન્તા થવા માંડી છે. લોકો પણ આ વિષે વાતો કરવા લાગ્યા છે. ત્હેના પિતાને યાનિ બહાર મૂકવાને તૈયારીઓ થવા માંડી છે. બનીકંથની સ્થિતિ સારી હોવાથી લોકો ત્હેની અદેખાઇ કરતા અને ત્હેના ઉપર વેર લેવા પ્રયત્ન કરતા.

મુભાપિણીના પિતાથી બનીકંથ બહારગામ ગયા. ત્યાંથી પાઠા આવ્યા પછી ત્હેમણે કહ્યું:—“આપણે હવે કલકતા જવાનું છે.”

મુસાફરી માટે તૈયારીઓ થવા લાગી. મુભાપિણી અતિદય દીલગીર થઇ પરન્તુ તે કંઇ સમજતી નહિ.

આજે પ્રતાપ માઝના મારવા આવ્યો છે. મુભાપિણી સરિતા તીરે બેઠી છે. પ્રતાપે કહ્યું:—“હે સુ ! ત્હારા પિતાએ ત્હારે માટે પતિ શોધ્યો છે. તું તો હવે પરજુવાની, મ્હને અપતી નહિ.”

મુભાપિણી હવે વધુ સમજી ગઇ. ત્હેને થયું કે મ્હારે પરજુવું પડશે. પરજુવાના વિચારથી ત્હેનું હૃદય ચીરાઇ ગયું અને દરિયું જેમ સીકારી સામું જોઇ કહે કે “શા માટે મ્હને મારી નાંખ્યું ? તેમ મુભાપિણી પણ મનમાં વિચારતી કે પિનાઇ શા માટે ત્હેને ને પરજુવો છે ?

મુભાપિણી ઝાઝ નીચેથી ઉઠી ચાલી ગઇ. ત્હેના પિતા ઘરમાં હોડો પીતા હતા ત્યાં જ. ત્હેમને ત્હેણે નમન કયું અને ત્હેમના સામુ ટમર ટમર જોયું, અશ્રુઓ ત્હેની આંખમાંથી ફવા લાગ્યાં. પિનાએ ત્હેને શાન્ત કરી પરન્તુ ત્હેનું હૃદય શાન્ત થયું નહિ.

૫

બીજે દિવસે કલકતા જવાનું હતું. સ્વદરતથી મુભાપિણીએ ગાયેને ખડ નાંખ્યું અને ત્હેમને પંપાળવા લાગી. ત્હેમની ડોકે ત્હેના હાથ નાખ્યા અને ત્હેના મિત્રોથી સદાને માટે અશ્રુ સદિત જુદી પડી.

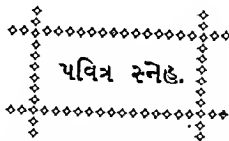
કલકતામાં એક દિવસે મુભાપિણીને સારાં વસ્ત્રપહેરાવવામાં આવ્યાં. ત્હેનું માથું યોગવામાં આવ્યું. અમૂલ્ય અને અસંખ્ય વસ્ત્રોએ ત્હેને પહેરાવવામાં આવ્યાં. મુભાપિણીના અશ્રુઓમાંથી અશ્રુ વહી રહ્યાં હતાં.

મુભાપિણીને માટે પસંદ કરેલા પતિ ત્હેના મિત્રો સહિત આવ્યો અને થોડી વાર પછી ત્હેણે કહ્યું હીક છે.

થોડાક દિવસ પછી લગ્ન થયાં. મુભાપિણી ત્હેને સાસરે ગઇ. સુર્વને તરત માલમ પડ્યું કે તે અવાચક છે. મુભાપિણીને તેમાં કંઇ વાંક નહતો. ત્હેણે કાઠને છેતર્યા નહતાં. કમર સિવાય કે ઇ પણ ત્હેનું દુઃખ સમજતી નહિ.

“ત્હેના દુષ્ટ પતિએ નિજુર બની બીજી કન્યા સાથે પાણિ મદણ કયું.”

બીજાને છેતરીને માતિની બીકને કીધે પાણી પિનાએ પોતાની અવાચક કન્યાને પરજુવા ત્હેનું પરિણામ શું આવ્યું ? મુભાપિણી ! તું અધિવાદિન રહી હોવા તો ?

પવિત્ર સ્નેહ.

(લેખક—મિ. બાળમુકુન્દ ગિરિધરલાલ મોદી.)

(૩)

સવારના સાત વાગ્યા છે આપણી વાર્તાની નાવિક સુશીલા પોતાના ગૃહમાં બેસી હતી આ વખતે ટપાલીએ આવી તે દીવસનું સર્જવત્માન અને બે પત્રો મૂક્યા તે પત્રો સુશીલાના નામના હતા. સુશીલા એ પત્ર જોતી વાંચવા લાગી

૧૮-૫-૧૯૫૫ + +

મિત્ર સુશીલા

મારા ભાગ્યમાં સુખ લખેનુંજ નથી તારા જેવી સુશીલ પ્રેમાળ અને સ્વચ્છ પત્ની મેળવી હું ભાગ્યશાળી માત્ર પણ મારા હૃદયને લીધે હવે હું તને મારા માત્ર પિતાને મારા મિત્રોને, સગા વહાવાને છોડી બહુ દુઃખે તો ગમે તેમ રવડી રજાગી મારી કુખી અને મારા પિતાને નહીં મમતી છોડી પુરી કરીશ અને તારું અને પરમ પૂજ્ય પુષ્કરને સંભારીને મારી દેહ મુકીશ. સુશીલા તે સરસ્વતીચંદ્ર ભાગ ૧ તો વાંચી હશે.

તેમાં જેવી સરસ્વતીચંદ્રની હાલત ગૃહ છોડ્યા પછી હતી તેવી મારી માની લેજે કેમકે હવે

“સુખી હું તેથી કાને યુ

કુખી હું તેથી કાને યુ

(શ્રી સ્વતંત્ર ગોવિંદનરામ)

એવી સ્થિતિ આવી છે. હવે તો આ સંસાર છોડી સ-પાસ મલય કરીશ મેં પ્રાપ્ત કરેલી વિદ્યા મને સંન્યાસમાં બહુ ઉપયોગી થઈ પડશે

હું હવે અહીંથી બપોરે ત્રણ વાગે ત્રેન મારફતે રોડપુર જવાનો છું મારા પિતાના સખત શબ્દો મારું હૃદય સહન કરી શકતું નથી પ્રેમાળ સુશીલા હવે તું તેના પિતાનાં હૃદયમાં કંટક સમાન સુદ્ધિહીન કુસુમને છુલ્લી x x x x x

લીંડ કુખી

“કુસુમ”

આ કમળ વાચતા સુશીલા મૂર્છા ખાઈ પડી અને થોડા વખતે સચેત થઈ પૂછીને પત્ર વાંચવા લાગી.

૧૮-૫-૧૯ x x

સુશીલા;

તે દિવસે તો તે મારા અત્યંત તિરસ્કાર કીધો પણ હવે તું જોજે કે તુંજ મને પગે પડતી આવે છે કે નહિ પેના કુસુમકાંતિ ધર જનદાર કદાચો છે તે હું પણ જોઈ

મારી માગણીનો સ્વીકાર નહિ કરશે તો તને ભયંકર શિક્ષા કરવા હું સમર્થ છું” એમ ખાતરીથી માનજે માટે વિચાર કરી જવાબ લખજે પણ યાદ રાખજે કે મને દીલગીર કરનારને તે માટે માફાં ફળ ભોગવવા પડશે.

લિ. પ્રેમશંકર

‘પાપી પ્રેમરાય’ સુશીલા બેલી હતી પણ તું કેડો મુકતો નથી પણ પાપી તું છેવટે ખુવાર થશે. પણ હું પત્ર રાખી મૂકતાં મારા ક્રિયતત્ત્વ કુસુમને બિવિધમાં પત્ર દરનગત થતા કંઈ શંકા આપે તો આ જીવન વિષમય યથ જાય તેથી તેણે એકદમ તે પત્રને દીવાસળીથી અગ્નિદાહ કીધો.

પછી તેણીએ તે સંજ્ઞાવર્તમાન બોલ્યું તો તેમાં નીચે મુજબ ફકરો માલમ પડ્યો.

ગઈ કાલે રનેહુપુર તરફ જતી ત્રેનને ગંભીર અકસ્માત:-ગઈ કાલે બપોરે ત્રણ વાગે રનેહુપુર જતી ત્રેન રાત્રે દશ વાગે ચંદ્રપુર પહોંચતાં ભયંકર અકસ્માત થયો છે અને તેને પરિણામે દળરો ઉતાડ્યો પાપમાત્ર યથ ગયા છે. અને તેમાં નીચેના છ આદમીના નામ માલમ પડ્યા છે.

૧. કુસુમચંદ્ર રસિકલાલ એમ. એ. આ વાંચતાજ સુશીલા બોલપર પછાડાઈ પડી અને તેનાથી એક મોટી ચીસ પડાઈ ગઈ. મનદર એકદમ દોડી આવ્યો અને સુશીલાને સાવધ કરવાનો પ્રયત્ન કરવા લાગ્યો પણ હવે તેણીને જવર આવવા માંડ્યો અને છ મહીના સુધી તેણીની તબીબતમાં કંઈ સુધારો થયો નહિ.

થોડા સમય પર મનહરની માસી ગુજરી ગઈ છે અને તેનો રૂખીઆ વીસ બાવીસ દળરનો માત્ર મનહરને મળ્યો હતો પરંતુ આજે તે બહુ દીલગીરીમાં બેઠો હતો કુસુમના ગુજરી જવાથી સુશીલાની કાષ્ઠળી કેકણે ગોડવણ કરવી પડશે પણ દીલગીરીનું મુખ્ય કારણ બીજું હતું એટલામાં બારણું ઉઘડ્યું અને એક ચાલીસ વર્ષનો માણસ અંદર આવ્યો.

“આવો મી. દુલાછ” મનહરે કહ્યું.

આ દુલાછ અસલ ધણા પૈસાદાર હતા પણ જદામાં તેમણે બધી દોલત ગુમાવી હતી અને કંગાલ અવસ્થામાં આવી પડ્યા હતા.

તેમને કોઈ પણ જાતનો આધાર ન રહેવાથી તેમણે નફ્ટ દલાલીનો ધંધો શરૂ કર્યો હતો જો કે તેઓ પોતાને બહુ યાદી ત્યાં શુદ્ધ વર્તનવાળા માનતા હતા છતાં જો કોઈ તેમને માંસાદાર કરાવે તો તે માટે તૈયાર હતા. તેઓ વિવાહ કરવામાં, વિચ્છેદ કરાવવામાં જો પૈસા મળે તો ગમે તેવું કુકર્મ કરવામાં તૈયાર હતા સદા બજારમાં દુલાછ પોતાને એક ખાનદાનના સંતાન તરીકે ઓળખાવતા હતા.

“મનહર શેઠ” દુલાછ બોલ્યા “આંકડો લાવ્યો છું” લે.

મનહર વાંચી રહ્યા બોલ્યો.

વાર દુલાછ જાણે કાલે આવી હીસાજ લઈ જાણે.

“વાર સાહેબ” દુલાછ કહી ચાલ્યો ગયો.

ઓ રામ ૪૯૦૨૯ રૂ. ૭આ. ૨ ૫૪ બોટ, હવે કેમ કરવું?

હવે શુશીલાનું લગન ખર્ચ, ઘર ખર્ચ, આપણો ખર્ચ કેવાથી કાઢવો.

પણ હવે કેમ કરવું આ ધર દાગોના વજેરે આપના પણ કેટલું દેવું રહેશે.

હાપ! હાપ! સર્વસ્વ વેગતાં પણ રૂ. વીસ દળરનું દેવું થશે હવે કેમ કરવું.

(અપૂર્ણ)

અમર આશને !

(હરિગીત.)

(૧)

જાદુ ભરી તુજ આંખડી જાદુ ભર્યો પલકાર છે,
જાદુ ભર્યા નૃપુરનો જાદુ ભર્યો ઝણકાર છે;
મરણ શર્યાપર પડેલા મનુષ્યમાં તુજ વાસ છે,
હા ! કણમાં એ તુજ મીઠાં નૃપુરનો અવકાશ છે.

(૨)

આશા અમર ઓ ! તું ખરે વિચિત્ર જાદુગર ખરી,
શીખાવી દે મુજને, અજબ તુજ મીઠડી જાદુગરી;
કાળ લક્ષે સર્વને, ના તુજને લક્ષી શકે ?
શું એવું તારી પાસ છે ઓ જાદુગર મુજને કહે !

“ શારદા-વિહાર ” }
સપ્તમું.

અળવન્ત.

સાહાર સ્વીકાર-સમાલોચન.

જૂની ગુજરાતી અને જૈન સાહિત્ય—લેખક શ્રીયુત મણિલાલ ખંડેરભાઈ
વ્યાસ—નાગર કૃષ્ણા—સુરત. સંવત ૧૫૬૮ માં લખાવેલા વિગલ પ્રબંધના ઉપોદ્ધાત રૂપે
લખાએલો આ નિબંધ કર્તાએ પ્રથમ છટો પ્રકાશમાં મૂક્યો છે. પુસ્તકમાં જૈન પંડિતોના
લેખનને સારો ન્યાય મળેલો છે ગુજર સાક્ષરો “આતો જૈન ભાષા છે” એમ કહી બેદરકારી
રાખે છે. પરન્તુ આ પુસ્તક તેમને આદર્શ છે, એવો નિઃસંશય સત્ય છે કે જે સમયમાં જૈન
સમાજનું પ્રાગલ્ભ્ય અધિક હતું, તેમજ જૈન વિદ્વાનોનું અસ્તિત્વ વધારે હતું, એ સમયમાં
કાવ્ય, નાટકાદિ લેખન સાહિત્ય પણ એએને હાથે વિશેષ હોયજી ! હવે ત્યારે એના તરફ
વિદ્વાનો દુર્લભ કરે તો તેથી સ્પષ્ટ છે કે ભાષાનો ઇતિહાસ અપૂર્ણ રહે ! સામાન્ય રીતે
જૈન ભાષા” એ ગુજર પાકૃત નહિ પરન્તુ માગધી અથવા બીજી કોઈ પ્રાકૃત છે એવું
લોકોનું માનવું છે. તેવું ખંડન આ નિબંધમાં સારી રીતે કરવામાં આવ્યું છે. ભાષાનું
સ્વરૂપ દર્શાવતાં લેખક કેવળ પરાવલંબી ન રહેતા ખંત અને અમથી ધણાં હસ્તલિખિત
પુસ્તકો હસ્તગત કરી (જે નિબંધ વાંચનાં જણાશે) આ નિબંધ લખવામાં પ્રકાશમાં મૂક-
વામાં આવ્યો છે. ‘તઈ ગર્યા ગિરનાર કાઠુ, મણિ મત્સર પરિઉ’ એ વૃક્ષમાં ‘ગર્યા’ માં

‘૩’ અને ‘૬’ની તકરારમાં લેખક અસંજમાં ‘૩’ નો ઉલ્લેખ બતાવી સીમત તથા પોતાનો આત્મવિશ્વાસ પ્રદર્શિત કરે છે, એકંદરે પુસ્તક ગુજરાતી સાહિત્યના ઇતિહાસ જગાસુને માગદર્શક હોય સાહિત્યોપાસકોને અવસ્થ સમજ કરવા જેવું છે. કિંમત ૮-૪-૦ કરતાં પાસેથી મળી શકશે.

બાપારાવ—લેખક શ્રીયુત, સંસ્કૃતભાષ ગોક્ષદાસ, પટેલ પ્રકાશક:—શ્રીયુત ગણાભાઈ રામચંદ્ર મહેતા પ્રકાશક-સરતી વાર્તામિત્રા-સુખાષ નં. ૧૩. પુસ્તકમાં મેવાડના સર્વ બાપારાવના પ્રભાવશાલી જીવનનું આલેખન છે. રજપૂતરાજ્યની એવી ઘણી ઉચ્ચ વ્યક્તિઓ કે જેનું ઇતિહાસના પાના ઉથલવતા કેવળ નામ પણ દ્રષ્ટિગોચર થતું નથી. તેનું આવી સંસ્થાઓ સંશોધન સત્ય ખીના પ્રકાશમાં આણે એજ એમની સાહિત્ય સેવા પ્રતિ ઉત્સાહની પ્રતીતિ કરાવે છે. લેખકની કલમ ઘણી જરસાદર છે. પુસ્તકની કિંમત કાચા પૃષ્ઠ ૦-૧-૦ પાકું પૃષ્ઠ ૦-૬-૦, પ્રકાશક પાસેથી મળી શકશે.

રજપૂત કથાકુંજ—લેખક અને પ્રકાશક શ્રીયુત ગણાભાઈ રામચંદ્ર મહેતા, સુખાષ નં. ૧૩. મરહી બંગાળી તથા અંગ્રેજીમાંથી વીરરૂપણ. ૧૦ વાર્તાઓનો અનુવાદ કરવામાં આવ્યો છે. પુસ્તકમાં દેશભિમાનના ઉજાળા સ્થળે સ્થળે જોવામાં આવે છે. વાર્તાઓ અસરકારક છે. કર્તાનું વાર્તાઓના અનુક્રમ પ્રતિ દુર્લભ જણાય છે. દાખલા તરીકે ઇતિહાસની આશ પ્રમાણે ગોકેશવામાં આવી હોત તો વાચનમાં કંઈક સરજતા યાત. ૨ જ વાર્તા ૧ લી મૂકવી જોઈતી હતી. પુસ્તકની સૌથી બેતા અભરહમાં સમજ કરવા જેવું છે. કિંમત કાચું પૃષ્ઠ ૦-૬-૦ પાકું પૃષ્ઠ ૦-૬-૦ પ્રકાશક પાસેથી મળશે.

તંત્રી.

અશકતાશ્રમનો શેરા.

આજના અંકમાં પૃષ્ઠ ૨૬૩-૬૪એ આપેલા શેરાની અંગ્રેજી નકલ.

Surat, 29th May 1914.

We the undersigned visited the Home for the infirm. We were taken round the different wards and were mightily pleased with the arrangement, the completeness of which surprised us beyond our anticipations. The Institution is an unequal one. Its location is the best, and the building itself is most unparalleled. Great credit is due to the gentlemen whose idea started this institution. The Institution is not sectional, and that its self, speaks to the credit of the gentle-

man. He is a Parsee gentlemen, He showed us over the Institution. His courtesy and kindness ;we have no words adiquately to express. In conclusion, we all hope snccess to the Institution and long life to the gentlemen to steer this vessel most snccess-fully.

We owe our visit to the kindness of our Sad-Gnru Bal-krishna Maharaja. It was through him we had the pleasure of meeting Dr. Dinshaw Jjwaji Edal Behram, who very kindy gave us an oppotnnnity of visiting the Institution called Ashaktashram.

Sd./ Vinayak Ramchandra Laxmanji, Bomhay.¹

Sd./ Kerolia Janardan Mantri, Bombay.

Sd./ Bhagvantraï Balwant, Borivli.

Sd./ Shantaram B. Vaidya, Bassein.

Sd./ Moreswar Putuba Kothare.

Sd./ (Illegible) Bassein, Dt Thana.

Sd./ Govindrao Harichand Joshi.

Signature of a gentleman in Marathi.

Visited this Institution accompnied by my life-long friend Dr. Edal Behram, to [whose spirit of self-sacrifice the Ashram owes a great deal. In our country, we are in need of such self-less workers for the alleviation of human suffering. I wish him and his colleagues every success in supporting and mainteining this useful Institution.

Sd. J. N. Unwalla, M. A.

Hon'ry Fellow, Bombay University,

Hon'ry Professor, Centtal Hindn

College, Benares.

Late:—Principal, Samaldas College & Director,
State Education, Bhownagar.

10th June 1914.

P. S. I found the inmates all cheerful and happy, and was pleased with the Kirtan delivered to [the inmates in the Kirtan-hall by a learned and eloquent Shastri.

Jaya Shri Kashi Vishwanath.

J. N. GU.

૫૦-૦-૦ શા રૂપચદ દીગણ ગોપીપુરા
 ૧-૦-૦ શા દયાચદ હીરાચદ
 ૧-૦-૦ રા કદિરદાસ નવતમરામ કાણ
 દરૂણીઆ
 ૧-૦-૦ સોની ઉકાભાઈ સખારામ
 ૨-૦-૦ ,, કારસાઈ હીરાભાઈ
 ૧-૦-૦ ,, દમડલાઈ આનંદ
 ૩-૦-૦ શ્રીમાળી પન્ન તરૂંથી દા વગ્નેચદ
 નેણીચદ
 ૧-૦-૦ શા તલકચદ દનીચદ
 ૧-૦-૦ શા જીખાજાઈ લાહદાસ
 ૧-૦-૦ શા જૂખજુદાસ રેનાદાસ
 ૧-૦-૦ શા રેનાલાઈ મધુભાઈ
 ૧-૦-૦ જગજીવનદાસ સવાનદાસ
 ૧-૦-૦ ભાગીદાસ લાહદાસ
 ૫-૦-૦ દાણુ ક્ષધસં એન્ડ કપની
 ૨-૦-૦ સિનદાસ ઝવેરચદ
 ૧-૦-૦ હીરાજી રામજી
 ૧-૦-૦ ડા પ્રભાશકર નરોત્તમ
 ૧-૦-૦ રા ગોવિન્દ રામજી સુતાર
 ૧-૦-૦ શા શિવનાથ વ્હાવદામ
 ૧-૦-૦ શા ખુશાન નાનચદ
 ૧-૦-૦ શા મોતીભાઈ જગદીય
 ૧-૦-૦ રોક બીખાજી દોરાજી
 ૧-૦-૦ દેશાઈ રૂદરજી મકનજી
 ૧-૦-૦ શા રણુહીદાસ દયાજીદાસ
 ૨-૦-૦ બાપ ચચગના પુણ્યદે દા
 રામદાસ દિગ્ગિભાઈ
 ૧-૦-૦ શા હીનાજી મેધાજી
 ૧-૦-૦ રોજી દુગમ મચેરજી કંગા
 ૧-૦-૦ શા આત્મારામ મેલિભાઈ
 ૧-૦-૦ રોજી દાજી દમ્માઈલભાઈ રજાજી
 ૧-૦-૦ પટેલ ઝવેર ભાગભાઈ
 ૧-૦-૦ પટેલ મોતાર કાનાભાઈ
 ૨-૦-૦ રા દીપચદ પાનાગદ
 ૧-૦-૦ શા ખુચચદ ધમચદ

૧-૦-૦ શા છોટાનાન ચેનાભાઈ
 ૧-૦-૦ શા નેમચદ લાલચદ
 ૧-૦-૦ રા નાથુભાઈ જગજીવનદાસ
 ૧-૦-૦ મોઝી નાથુભાઈ પ્રાણજીવનદાસ
 ૧-૦-૦ મે, તુલસીમ મહારામ
 ૫-૦-૦ રા નાથુભાઈ માણેકચદ
 ૨-૦-૦ કદયાજીચદ લાલચદ માનાજી
 ૧-૦-૦ બાપ ધનદાર અમીચદ
 ૨-૦-૦ રા નગીનદાસ દીપચદ
 ૧-૦-૦ શા ભગવાન દામાજી
 ૧-૪-૦ રા બુઝેડ મગજી
 ૭-૦-૦ એક મદાગા તરૂંથી મુબાઈ
 ૧-૪-૦ રા એધિવજી નથુરામ મવન
 ૫-૦-૦ મે પ્રાણજીવનદાસના વિધવા બાપ
 દરિગગા મીનીનાગાની પોળ
 ૧-૦-૦ ના ગોતીનાન નગીનદાસ વડે
 મે ની ખુશાનીમાં દુમસ
 ૦-૦-૦ દરે ધનજી ગોપાજી મુબાઈ-
 મુતારનાન
 ૦૫-૦-૦ રોજી મંગળદાસ ત્રિધરનાસ અ
 મદાવાદ-દાન ગવાળ
 ૫-૦-૦ મે સુનીતાન નગીદાસ અમદા-
 વદ ખજુરીની પોળ
 ૧-૦-૦ રા, મુગરચ એમ મહેનામુંબાઈ
 ૧૦-૦-૦ રા રા મેક લલુભાઈ સામગીદાસ
 મુરુચ
 ૧-૦-૦ રા રા મેલિનાન ત્રિધુવનદાસ
 દવાચ સુત
 ૧-૦-૦ રોજ મગજાસ ભાગાદાસ મુબાઈ
 ૧-૦-૦ રોજ રંગીલાસ
 ૧-૦-૦ રોક મનમોદનદાસ કાચીદાસ પા-
 જરાપોળ મુબાઈ
 ૧-૦-૦ રા તિખત લમે દનલાલ અમદાવાદ
 ૫૦-૦-૦ એક પાસ્ટી ગૃહચ તરૂંથી

દાણુની પદોત્તર.

શેઠ વીળુભાઈ ત્રિકમદસ દરિયુરા ચોખા
શેર ૧, દાળ શેર ૦૧, પઉ શેર ૦૧ રોકડ
રૂપીઆ સવા સાથે.

ઉદ્દેશક મનનાથ વજ્રલાલ માંડવીથી
જ્ઞાત ઉધરાવી લાખ્યા તે નીચે મુજબ છે.

૩ મણુ શેઠ હનમ ઉકડછ

૧૧ ,, શેઠ અરેશરછ કુંવરછ ગામ
આબોવાડી

૩ ,, શેઠ નવરોજી કુંવરછ "

૫ ,, પટેલ જવાન કેપા મોદવાડી

૩૧ ,, ગામસમરત "

૦૧ મણુ ૫ શેર ગામ સમરત કોડ

૪૧ મણુ ગામ સમરત ગામતલાવ

૧ મણુ નગીનદાસ પરમાનંદ કોડ

૧ ,, વીરમજાવા આજુઆવા પુના

૧૧ ,, બીજા ગૃહસ્થો "

૦૧ મણુ ૫ શેર ત્રણ ગૃહસ્થ તરફથી કોડ

૧ મણુ પા. નરસિંહજી કડવા બેરી

૨૧ મણુ ગામ સમરત બેરી

૫૧ મણુ ૮ શેર પટેલ મોરાર તીબાછ
તથા ઉન ગામ સમરત

૨૧ મણુ શેઠ હારમસછ જમગેડછ ઉમરસાડી

૧૧ ,, સીતાબાવા તથા ગામ સમરત કેસાડી

૫ ,, શેઠ મનસાદછ ઇવજી આબ

૧૦ મણુ ૫ શેર પટેલ લાલભાઈ અંબારામ
ગેડસંબા

૧ મણુ ૫ શેર પરચુરુ ઉસકેર

૧ મણુ તુવરની દાળ રા. પ્રાણુજીવન વનમાળી
દાર્યાચેરી

૦૧ ,, ,, રા. જેઠા કાગોદાસ "

૦૧ ,, ,, રા. વજુરામી પરસેતમ "

૦૧ ,, ,, રા. પ્રાણુજીવન ઇવજી "

૦૧ ,, ,, રા. નગીનદાસ કાગોદાસ "

૦૧ ,, ,, રા. કસન મોતીરામ "

૦૧ ,, ,, રા. બાપાભાઈ યાચંદ "

૦૧ ,, ,, રા. ઇવજી ત્રિશુવન "

૦૧ ,, ,, રા. કાનછ કેશવ "

૦૧ ,, ,, રા. પ્રાણુજીવન કાગોદાસ "

૦૧ મણુ ૮ શેર ઘી કરીયા અમદાવાદ ૧૦

મોતીચંદ ઉત્તમચંદ ૨ વાળાનો ટેકરો

૦૧ મણુ ૪ શેર ચોખા } સોની કેશવલાલ
૭ શેર દાળ } પરમાનંદાસ

૧ મણુ તુવરની દાળ રા. નગીનદાસ આ-
ભારામની હોકરી તારાના થેવ થે

૦૧ મણુ તુવરની દાળ, ૦૧ મણુ પડે, ૦૧

મણુ ચોખા ૦૧ મણુ જુવાર રા.

વડલકાતમ આભારામ રાણીતવાવ

૧ મણુ ચોખા, ગીરધરલાલ બૂખજીદાસ

સોપવાળાની શેરી

૧ મણુ જુવાર જમવાનદાસ બૂખજીદાસ

ગુજર રૂળીઆ

૧ મણુ તુવરની દાળ, ૦૧ મણુ પડે, ૦૧

મણુ ચોખા, શેઠ નગીનદાસ ત્રિશુવનદાસ

દાદરૂળીઆ

અંકલેયરના ગૃહસ્થો તરફથી તુવરની

દાળ નીચે પ્રમાણે.

૦૧ ગોલા ગેજીરામ નત્યુભાઈ

૦૧ ,, રણુકોડ કીકા

૦૧ ,, દુધીર બેચર

૦૧ ,, જલ્મભાઈ કાલાભાઈ

૦૧ ,, મોતીરામ બેચર

૦૧ ,, રણુકોડ નરોત્તમ

૦૧ ,, દરગોવન લખા

૦૧ ,, ધરમજી નત્યુ

૦૧ ,, નાથા દારકાં

૦૧ ,, નરોત્તમ નત્યુ

૦૧ ૫ ,, નરોત્તમ નામર

૦૧ ૫ ,, દવારામ પરમાનંદ

૦૧ ,, ચીવલાલ મૂળમંદ

૦૧ ,, મોતીરામ દેવચંદ

૦૧ ,, જલ્મ પુંજીઆ

૧ મારવાડી ગૃહસ્થ તરફથી

૦૧ મણુ જુવાર નાથુભાઈ રૂપચંદ

૧૧ મણુ ચોખા, ૧૧ મણુ ૭ ફેર ધઉં ૧૧૧
મણુ ૫ જુવાર શેઠ. નગીનદાસ ત્રિજી-
વનદાસ બાપ - રૂકિમણીના પુણ્યાર્થે
હાંડીધોવાની શેરી :

૧ મણુ ધઉં જોશી રણછોડદાસ કાશીરામ
સોનીફળીઆ

૧૧ મણુ ચોખા, ૧૧ મણુ તુવરની દાળ,
૧૧ મણુ ધઉં શા, જોદાલાલ ત્રિકમ
લાલ દોરલોકવાળાની પોળ.

૨ મણુ ધઉં શેઠ મોદનલાલ તુળશીદાસ
કેળાપીઠ વાળા તરફથી ૬૦ માલેક-
લાલ નામરદાસ

સુરત અશતાશ્રમને જુદા જુદા મદરથો
તરફથી આવેલી જમણુ વિગેરેની યાદી:—

શાદ આત્મારામ તાપીદાસ, નાજાવટ
વાવવાળા તરફથી માલપુરા અને દુધપાકનું
જમણુ.

ખલ્લાજીના ચકલાવાળા શાદ બાપુભાઈ
કાલાભામના ધણીઆણી બાઈ માલેકની પાછળ
ગોળના લાકુનું જમણુ.

હવેરી મુળચંદ શુભાજીદાસની હોડરી
પાંઠળ લાકુનું જમણુ.

શેઠ લખમાજી મેઘાજી, કાલિઆવાડીવાળા
તરફથી શીખંડ પૂરીનું જમણુ.

શેઠ શુભાજીદાસ લાલદાસ, ચંદપોરવાળા
તરફથી ખાંડના લાકુનું જમણુ.

શેઠ નગીનદાસ કશિતદાસ, નાજાવટ
વાળાએ શેઠ ણીજીજીજીજીદાસના મારફત શા
૫) ની મોઢાઈ વહેચી.

નવાવરા જાનની પોઠવાળા ખજો જગા-
રામ દરખચદે શા ૫) ની મોઢાઈ વહેચી.

શાદ સુરજરામ પરમાનદાસ, જાજન
વાવવાળાએ પૂવની લગ્નની ખુશાલીમાં કળીના
કો સાથે જમણુ આપ્યું.

આનંદરામ તુળશીદાસ મજીરેલીવાળાએ
૧ મણુ ૧૧, ખાંડ શેર ૨૧ સાથે, મોકરનું.

બામાતગાવના શાદ સુરજરામ પરમા-
દાસે લગ્નની ખુશાલીમાં પકવાનનું જમણુ
પાડ્યું.

કરતિઆ મજલાલ વિજયુખણુ, નાજા-
વટવાળાએ દુધ મણુ ૧૧ મોકરનું.

ફરર કાકરદાસ કીરપારામ, ગોપીપરા-
વાળાએ ખાંડના લાકુ નંગ ૧૦ મોકર્યા.

વકીલ સાહેબ કાકરદાસ કપીલરામ ત-
રફથી લગ્નની ખુશાલીમાં મેવાલાખસીનું જમણુ.
રામપુગના શેઠ ગોરધનદાસ મંજારામે
કેરી પાકી મણુ ૨ વહેચી.

પંચમુળી દરમાનમાં માદરૂદ થયો તે
ને પ્રસંગને અનુસરી લાકુ દુધપાકનું જમણુ
દા. કાકરદાસ ધેલાભાઈ તા. સુનીલાલ મારતર.

નવાપુરાના ઉપાધ્યાય કેશવરામ ધેલા-
ભાઈ તરફથી પકવાન અને ભટ્ટઆનું જમણુ
લગ્નની ખુશાલીમાં.

સગરામપુરાના ચોકસી આત્મારામ પ્ર-
ભૂદાસ તરફથી લાકુ નંગ ૩૦.

ગોપીપરાના માદાજન તરફથી કેરી નંગ
૧૦૦ દા. સોભાગચંદ નગીનચંદ.

પંદરુરણુ ચીજોની કોટ.

બાઈ જમના તે વિજયુખણદાસ, મથ
રાંદાસ નાજાવટ દરમાનની પોળવાળાના ઘરનો
તરફથી શાદશા ૫.

બાઈ માદાલદમી તે શાદ જગન્નાથ ૨
જીજીજીદાસના ભવરા વડીફળીઆવાળા તરફથી
લોખંડી પીપ નંગ, ૨, પંદર મણીઆ અ-
નાજી કરતા.

બેન પદમાના પુણ્યાર્થે શાદશા નંગ ૩
આના ૮ રોકડા સાથે દા તારાબેન, નાજાવટ.

મોતીજીદેન તે સુનીલાલ આત્મારામની
વિધવા તરફથી ચેતીમાં ૫)

શેઠ વીજયુખણદાસ મયુગદાસ નાજા-
વટ તરફથી ધોનીઆ ૫)

શેઠ બેચરદાસ માલેકચંદ લીમડાચોક
તરફથી પંદર રૂપીઆ લોખંડી પીપ શા. ૬)નું.
શેઠ ઝીજીભાઈ દરડીચ-દાસ લામડાચોક
તરફથી, એજન.

શેઠ રણછોડદાસ માલેકલાલ તરફથી
જુના ખમીસ નંગ ૧૦. દવાડોઆ ચકલા.

કામિની અને કાંચન.

લખનાર,
છગનલાલ નારાયણલાલ મેશ્રી.

“નંદનવનનો નારા, શુદ્ધલક્ષ્મી, ઇન્દુકુમારી, રત્ન” ઇ ના કર્તા
શ્રીમદ્ રામકૃષ્ણ પરમહંસના તત્ત્વપ્રણેતા ઉપદેશોને આધારે લખાયેલી યોગદાયક
સાંસારિક નવલકથા. જેમાં કામિની અને કાંચનનો લોભ, હાલની અર્ધદગ્ધ
કેળવણી, અને ધર્મ નીતિપર અસરકારક રીતે વિવેચન કરવામાં આવ્યું છે
આ નવલકથાની વસ્તુ સંકલના એટલી બધી યોગ્ય અને મનોરંજક છે કે તેને
એકવાર વાંચવા લીધા પછી પૂરી કર્યા વિના નીચે મુકવી ગમતી નથી. વર્તમાન
પત્રોએ તેમજ વિદ્વાનોએ એને માટે ઉત્તમ અભિપ્રાયો આપ્યા છે એટલું જ નહીં
પણ એનું અન્ય ભાષામાં ભાષાન્તર કરવાને માટે તે તે ભાષાના વિદ્વાનોએ એના
કર્તા પાસેથી પરવાનગી માગી છે, એજ એના ઉત્તમપણાની સાબિતી છે. મૂલ્ય
કલોચ બાર્થન્ડોજ રૂ. ૧૧ પેપર કવર રૂ. ૧) ૮૦ ખૅન્ડ.

સુબર્ષ, અમદાવાદ, વડોદરા વિગેરે શહેરોના બજારીતા બુકસેલરો પાસેથી
તથા સુરતમાં આ પુસ્તક નીચેના ઠેકાણેથી મળી શકશે.

દલપતરામ ઠાકોરરામ ભટ્ટ.

તંત્રી “સત્યગ”

સેતાનરજીઆ-સુરત.

અતિ સસ્તું સાહિત્ય ! વાંચનનો અપૂર્વ લંડાર
વાર્ષિક મૂલ્ય રૂ. જેમાં મહોટા કદના ૧૬૦૦ પ્રશ્ન. નીતિધર્મવધક નવલકથાઓ

સસ્તી વાર્તામાળા.

આજેજ આદક થાઓ, વાંચતા હૃદય પ્રદક્ષિત થશે ચાલુ વર્ષમાં નીચલી ઉત્તમ
નવલકથાઓ મળશે

૧ પ્રમોદધનની પ્રભુતા અથવા સરસ્વતીયદ્રનો ઉપસહાર (“સુન્દરાતી” ની બેરો
પાણીપતનું યુદ્ધ” ઇ ના લેખક સાક્ષર શ્રી ધીરજલાલ ન દેસાઈ કૃત) અતિ ઉત્કૃષ્ટ.
પૃષ્ઠ ૪૦૦ ૨ રાજપૂત કથાકૃંજ (એતિ-વાર્તાઓ) ૩ બાપારાવ-મેવાડનો સ્વર્ગ. ૪.
બાદશાહી કથાકૃંજ (એતિ વાર્તાઓ) એ ઉપરાંત ૫ મહારાણા-પ્રતાપસિંહ, વગેરે
ઉત્તમ નવલકથાઓ મળશે.

લેવાજમ—કાંચા બહા મજાનુત પૂઠાના રૂ ૨ પાકા પૂઠાના રૂ. ૩ (વી.
પી. ખર્ચ એક આનો વધુ) પોષ્ટજ સાથે, આફિકાના આદકોએ કાગા પુઠાના
રૂ ૨-૨૦-૦ તથા પાકા પુઠાના રૂ ૪-૦ નો પોષ્ટલ ચેક મોકલવો.
દરેક સ્થળે પરમાર્થી એજરા લેઈએ છે.

સુતરમાં—રા. ૦૧ શાં રંગોલદાસ કાશીદામ જનરલ મરચન્ટ-જરાનપુરી ભાગલ.
એ ઠેકાણેથી મળશે.

૧. શક્તાલ ઇ રામચંદ્ર મહેતા,—મેનેજર કારાનગર-પુણે નં ૧૩.

જાહેર છે.

આ પત્રમાં જાહેર ખબર માટે ખાસ પૃષ્ઠ રોકવામાં આવનાર છે, તે તરફ ધ્યાન દોરવામાં આવે છે. તેમને તાકીદથી જાણ નહીં કરી જાહેર ખબર આપવાની સલામતી કરવામાં આવે છે. કારણ કેટલીક ખાસ માંગણીને લીધે આ યોજના કરેલી હોવાથી પાછળથી નિરાશ થવું પડશે.

ભાવ માટે પત્રથી આ રૂબરૂમાં નજીક સુધારો કરો.

સંપાદક "સુરત" ચોક્કસ સંપાદન રૂબરૂમાં—સુરત.

Regd No D. 910.

ડા. બોટલીવાળાની રામબાણુ દવાઓ.

૧ દરેક જાતની તાવ માટે "એચુ દર" અને "એચુપીલ્સ" આપાદ છે
૨ "દરાજનો મલમ" એક દિવસમાં દરાજ, ખુજલી અને કીક મટાડે છે કે ૪ આના

૩ "હાલેરો" ઉલટી, જુલાંબ અને કોલેરાનાં જીરુને નાશ કરે છે કે, ૩

૪ "હુટાન" સફેદ બાલને કાળા દરી વડપણમાં જુવાની બતાવે છે કે ૩

૫ "અખરીલી રાનીક પિલ્સ" શરીર સ્વચ્છતા બનાવવાનો રામબાણુ ઇનાજ ૩ ૪

૬ "હાંતલુ" મજબૂત દાંતને મજબૂત કરનાર સુગંધી મજબૂત કિંબાના દંતર્યા આ દવાઓ દરેક બખરોમાં મળે છે નહિતો લખો-ડા. બોટલીવાળા મુંબઈ-વરલી દાદર

અમલકાર ત્યાંજ નમસ્કાર

જ્યોતિષ તત્ત્વસા અને ભવિષ્ય રૂબરૂ જન્મની સાથે માસ તિથિ વાર અને કાળ (કલાક) ઉપરથી જન્મોત્તિ, દષ્ટકા વર્ષરૂબ વગેરે ન જરવાર આદકની મરુત મુજબ વાચકોસર જાણી આપનાર તથા તોત્કાલિક પ્રશ્ન ઉપરથી પ્રત્યક્ષ (જન્મોત્તિના જેવીજ) વર્તમાનથી તે ભારતીયકાળ સાથે જાણી આપી જી દર્શાવી વર્તણૂક કરી દરેક પ્રશ્નના ખુલાસા સાથે તેવાર કરી આપનાર તથા મનોમા ધારેલા પ્રશ્ન રૂબ રૂમાં વગર શીશ્ય આદકોની ખાતરી માટે કહેનાર.

મેળાપ સનારે ૯થી ૧૨ સાંજે ૪થી ૬ વડુ વિગત માટે રૂબરૂ મંગાવજો અથવા આનાની ટીકાટી આપસહીષ્ટ મંગાવો. જ્યોતિષી રૂબરૂ દર જાણનારીશકર જાણીઆ ગેરી-સુરત.

જરૂર સુરત ખાતેથી સંપાદક આવેલા જ આ નામથી સુરત નેન નિર્દેશિત પ્રેસમાં દરજીવાર રામરૂબરૂ કરે જાણી સુરત સેનાનુલેખ આ આવેલી જાણની છે જા.

“દુર્વ્યસન નિપેક્ષ હોવા પ્રત્યેક અને નીતિરહિત મહાન” મુગ્ધ.
 દર માગની પૂર્તિ મા તથા અમાવાચ્યાએ પ્રકટ થતું પાલિકપત્ર.

સત્સંગ.

‘વર્ષ ૫ મું’ આપાદ-પૂર્ણમા. [૧૪મ મ. ૧૯૭૦, (અંક ૨૪મો.)

Abstinence

Ascetic

Morality

માતર સર્વમૂતાના ગાય સર્વ સુસાવહા ।

પ્રાણી માનવ

સત્સંગ

શ્લોક

કાવ્ય શાસ્ત્ર વિનોદેન કાલો ગચ્છતિ ધર્મતામ્ ।
 વ્યસનેન તુ મૂર્ગાણામ્ નિદ્રયા કન્ધેન વા ॥

તન્ત્રી અને પ્રકાશક દલપતરામ ટાકોરરામ મદ્ર.

સેવાનંદગીઆ-મુસ્ત.

તા. ૭મી જુલાઈ સને ૧૯૧૪ ને મ નળવાગ.

પારિક્ષે તવ ગ્રંથ અગ્રહણી શ ૧), આપાદ્યે ૧૨૭ વગર પે ૨૪ ૦૦

સત્સંગ-વિષયાવાલિ.

(વિષય-વિભાગ.)

(લિખક.)

પૃષ્ઠ.

કિર્તન-પદ્યપ્રવાહ.

૧ "વિવાહ."

૨ આત્માની અરણ્ય.

દુર્ગમ-નિવેધ.

૩ ખચપણની એક યાદગીરી.

૪ કૃષ્ણનેબલનો ફલતો.

છવદયા-પ્રબોધ.

૫ શાકભાજીનો ખેરાક.

૬ કલ્પતરોને !

૭ અશક્તાશ્રમ.

નીતિ-સૂબોધ.

૮ બે પહેનો.

૯ પવિત્ર રત્નેહ.

૧૦ વિનોદ-વાણી.

પ્રકીર્ણ.

૧૧ સાભાર સ્વીકાર-સમાલોચન.

૧૨ મ. ધીવજરામ વિશ્વનાથનું

પરલોકગમન.

૧૩ અશક્તાશ્રમની પહોંચ.

'રાસેશ્વરી-રમણ-.

સંપા. 'રાસેશ્વરી-રમણ-.

મ. કે. દેશાઈ, બી. એ.

કવિ ભાગલિઆ

તંત્રી.

બળવ-ત.

તંત્રી.

ડૉ. ન. જ. ગૌતમી.

બા. ગિ. મોદી.

'રાસેશ્વરી-રમણ-.

તંત્રી.

તંત્રી.

તંત્રી.

-૩૦૭

૩૦૮-૩૧૦

૩૧૦-૩૧૧

૩૧૨-૩૧૩

૩૧૩-૩૧૪

-૩૧૪

-૩૨૪

૩૧૬-૩૧૮

૩૧૮-૩૨૨

-૩૨૨

૩૨૩-૩૨૪

-૩૨૩

૩૨૫-૩૨૬

ગુજરાતી ભાષાનું એક ઉમદા માસિક પત્ર

ઈનામી ? ? ?

સચિત્ર

ઈનામી ? ? ?

વિવેચક

મેટ છુક-ખલીશના અદભૂત પરાક્રમ તૈયાર છે.

એ નામની ૨૨૫) પૃષ્ઠની એક ઉત્તમ મેટ છુક છે. વાર્ષિક લવાજમ ભેટના પોષ્ટર ૧ દિનમાં રૂ. ૧-૧૦-૦; દિન ત્રણ રૂ. ૧-૧૪-૦. વી. પી. થીજ પ્રમાણે લે. આજ નામ આજે તૈયાર છે.

નમુનાનો એક નેપથો હોય તો એ આનાની ટીકોટ મોકલો.

ભાદેર અખરનું ઉત્તમ સાધન. ભાર પુરો.

હી. ડા. દેશાઈ.

સંપાદક 'વિવેચક' લાહરસ-નાંદોદ.

વર્ષ પચ્ચ. અંક ૨૩ મો.]

આપાદ-પૂર્ણિમા.

[વિક્રમ સં. ૧૯૭૦

“ વિષાદ. ”

(૧)

જાએ છે શું ? પ્રાણુ—હાય ! જાએ છે પલમાં—
નિહુર અલિ, શું નહી રહી આમોદ કમલમાં ?
આદ્યુ ગયું સર્વસ્વ, રહ્યું શુ પૃથ્વી—તલમાં !
કરવો શો વિશ્વાસ કદીએ, મુદ્દ કયપલમાં ?

(૨)

કીડ કરતું કિરણ સદા શું નલિની દલમાં ?
કરતો ઇન્દુ વિહાર નિત્ય શું નલ—મંડલમાં ?
રહેતી શું ચંચલા સર્વદા ઓમ—પટલમાં ?
કરે કાલ વિનાશ હાય ! સર્વેનો પલમાં.

(૩)

વહેતી આશા હૃદય ભગ્ન કરી આ દૃગ્—જલમાં,
રહે છે લીપણુ તાપ અહો ! આ વિષમ ગરલમાં;
સપકાઈશ નવ કદી પ્રાણુ ! હું તારા ઇલમાં,
અવિશ્વાસ થઇ ગયો, આજ જીવન ચંચલમાં.

(૪)

તતુ પણ પડીને કુટિલ કળના પાશ પ્રબલમાં—
મર્માહત થઈ રહ્યું, કરતા વસતી ખલમાં !
રહેશે શી રીત ‘ પ્રાણુ ’—હીન જીવન નિષ્ફલમાં,
કરશે વિવશ પ્રયાણ, હાય ! ‘ તતુ ’ દીપ્તાનલમાં.

ટેલિ—કાનન

“ શારદા-વિહાર ”—મુરત.

{ ‘ રામેશ્વરી-રમણ—

આત્માએ શ્રીકૃષ્ણ ભગવાનને કરેલી દેહ તાલુકાની અરજી.

સંશોધક—અળવ-દરામ પાનંતીશંકર શુક્લ

અંપાદક—ચિત્રવિરહિત શ્રીયુત રાસેશ્વરી-રમણ, “રામદા વિહાર”—સુરત.

તારીખ—અવિચળ.

પરમ કૃપાળુ મહારાજવિરાજ વિશ્વપતિ શ્રી અનંત સચ્ચિદાનંદ બ્રહ્મસ્વરૂપ
મું વૈકુંઠપુરી.

સ્થિતિ શ્રી અક્ષય ધામ મહાશયકર્યાને પરમ પૂજ્યારાધ્ય જગન્નિયંતા વિશ્વોપરિ
સર્વોપરિ દીન બન્ધુ દયા સિન્ધુ મહારાજવિરાજનો દિન દિન અધિક પ્રકાશ પામે.

વિ. દેહગામથી સિંઘ આગ્રાંકિત સેવક મામલતદાર જીવાજી ઉદે^૧ આત્મારામના
સાદૃશ્ય દેવવદ પ્રણામ અંગીકાર કરશેજી. વિશેષ અંજન શુભરવાની કે સાદેજ ગરીબ
પરવરે મુજ ગરીબ નાદાન ઉપર મહેરબાની કરીને મામલતદાર કરાવીને મને મોકલ્યો
છે. તેનો આજ્ઞા લીધા પછી મેં ઘણો કાળ રમત, આજ્ઞા, મસ્તી, નિદ્રા, અને બેફીકરાઈમાં
ગાળ્યો, કુસંગન કરી હું દુરાચાર શીખ્યો, મારા કામને યોગ્ય થવાનું હું, જેમ તેમ કરી
થોડું ભણ્યો પણ એ બધુતર પ્રથમ મહણ કરેલ દુર્ગુણો જોડે બધું તેથી મારું મન
ફુલું, તેની જોડે અમલનો મદ અણ્યો, તેથી મહારાજ એવા આપ-શ્રી કૃષ્ણ પરમાત્માને મેં
વીસારી દીધા, તે ઉન્મત થયો. ખરો માર્ગ મેલી હું જોડે રસ્તે ચડ્યો, અને પાખંડ
કરવા લાગ્યો. તે જોઈ મારા દાપ નીચેના સરકારી ગૌરો પોતાની ખુશીમાં આવે તેમ
વર્તવા લાગ્યા, મારા કલ્યામાં રજા નહિ, તેથી દેહ ગામ તાળાના સુલકમાં હું માન નામને-
જ અધિકારી રહ્યો. મારો હુકમ કાઈ માને નહિ તેથી બદકામ કરવામાં હુમ્મ્યા કામદારોની
જોડે હું સામેન થયો તેથી દેહ ગામમાં બધી અજવરયા થઈ ગઈ. અને શ્રીકૃષ્ણ સરકારના
કામ ઉપર કારભારીઓ મન નહી દેતાં પોતાની મરજી પ્રમાણે સ્વતંત્ર થઈ ગયા તે કારણ-
રીઓની વિગત:—

પ્રથમ તો કામાજી^૧ પટેલ, કાધાજી^૨ ફાજદાર, મત્સરજી^૩ મજમુદાર, લોલા-
જી^૪ કોઠારી, માનાજી^૫ દેશાઈ, દલાજી^૬ હીવાન, મોહજી^૭ મહેતા, મલતજી^૮
સીવીલ સરજન, મત્સરજી^૯ ફુલવીશ, અહકારસિંહ^{૧૦} નાયક, અભિયન્ત^{૧૧}
આહતીઆ, માયાબાઈ^{૧૨} મીડ વાઈફ, વૃષ્ટાબાઈ^{૧૩} મહેતાજી, તથા મલુઆઈ

૧ કામ. ૨ કોપ. ૩ દર્પા-અદેખાઈ ૪ લોલ ૫ માન. ૬ દલ ૭ મોહનજ ૮ મલ ૯ મત્સર
૧૦ અહકાર ૧૧ અભિમાન. ૧૨ માયા. ૧૩ વૃષ્ટા.

મહારથી એ સર્વેએ શ્રી કૃષ્ણ સરકાતા કામની સરકાર કરી નહીં. વળી આ દેહ તાલુકામાં વસનાર બહેમશા^૧ મોદી, ગોર પાખંડ^૨ પંડ્યા, બાવા હુતારા પ્રસાદ^૩ જુહાશા^૪ ઝવેરી, કપટદાસ^૫ વેપારી, કુચાલ^૬ ગાંધી, કુસંગ^૭ દલાલ, ભરજડાસ^૮ રામ, સિપાઈ જલમજી^૯ નિશારાય^{૧૦} દારૂડીયા ઠાકોર અપ્પીજીજી^{૧૧}, પટેલ હોદા^{૧૨} રામ, અને તેના ભાઈઓ ભંગાજી^{૧૩} ગાંજરામ^{૧૪}, મારવાડી તમાકુચંદ^{૧૫} અને ભંગીયા બીડીદાસ^{૧૬} વિગેરની ખાસ સોજામાં પડી એ કામકારો બંડખોરો થઈ બગડ્યા, અને મારી ખરાબી થઇ.

હું તે આ બાબતથી આજ સુધી બેચાકે દત્તો; અને હવે જ્યારે વાકેફ થયો ત્યારે જરા-લંઘ^{૧૭} નામે ચોપદાર આવ્યો તેણે મુખજુગાની દફતર કહી કે મારો ઉપર ખાવિન્દનો તલવાનો એટલે પકડવાનું વોરંદ છે. હું અધર્મ અને અન્યાય કરી માત્ર ખાઇ ગયો તેથી ખાવિન્દની ધતરાજી તારા ઉપર ધણીજ થઇ છે. આ સુદો સાંભળીને મને ધણીજ ઉદ્વેગ થયો છે. અને આ દેહ પરગણાના ગામો ઉગમડ પડ્યા લાગ્યા છે. તેની વિગત:—

કરખે મસ્તકપુરી^{૧૮} યરથર ધુળે છે, કર્ણપુરીનો^{૧૯} ડંકા બાળી ગયો, નેત્રપુ-રીમાં^{૨૦} બજવાળું-અન્ધાર જરોળર થઇ ગયું છે, નાસિકાનગરનો^{૨૧} વાસ રહ્યો નથી, દન્તપુર^{૨૨} ના કિલ્લા પડ્યા લાગ્યા; જીજ્ઞા નગરી^{૨૩} ની મોજ મજ જતી રહી, પેટ નગરમાં^{૨૪} માસ અપતો નથી, હસ્ત^{૨૫} ઘડ જીજ્ઞા થઇ નમજા થઇ ગયા છે શુદાગદ^{૨૬} મોટા ભુખા પડ્યા છે, શિવ નગરી^{૨૭} નો ઝરો બંધ થઇ ગયો છે, અને ચરણુ ગામ^{૨૮} તેા નિવૃત્ત થઈ ગયું છે, બાકીના પરા^{૨૯} અને વાસની^{૩૦} દુઈયા થઇ ગઇ છે, હવે જે કોલકરાર કરી હું ગલમાં આવ્યો અને પ્રસ્થાન કરું તે મેં પાખું નથી. એટલે જે અર્થે પ્રભુએ મને આ સંસારમાં મોકલ્યો, તે અર્થ મેં પાર પાડ્યો નથી. જેવી રીતે કાઇ ધોડેસ્વારે રીતસર લગામ હાથમાં જાલી થોડાને આડે આવળે માર્ગે જવા દેતો નથી તેમ આ દેહ તાલુકામાં મામલતદાર નીમ્યા ખતાં તે ગામના કામદારોની લગામ ધથથોગ્ય મેં હાથમાં ન રાખી તેમને સાચે માર્ગે ચલાવ્યા નહીં તેમના પર જપતો રાખ્યો નહીં. મારા હોદાનું બાન મેં રાખ્યું નહીં ગર્ભમાં કરેલો કોલકરાર મેં પાળ્યો નહીં, અને છુરા કામો

૧. બહેમ. ૨ પાખંડ. ૩ હુતારા તે. ૪ જુહા. ૫ કપટ. ૬ ખરાબ વાલ. ૭ ખરાબ સોખત. ૮ ભરજડ. ૯ જલમમાં દસાડ. ૧૦ નસો. ૧૧ અપ્પીજી ખાતારા. ૧૨ હોડો પીનાર. ૧૩ ભાંજ પીનાર. ૧૪ ગાંજ પીનાર. ૧૫ તંબાકુ ખાતાર ૧૬ બીડી પીનારા ૧૭ ઘડપણ-જુદાવરથા. ૧૮ માથું ૧૯ કાન ૨૦ આંખો. ૨૧ નાક. ૨૨ હાંન. ૨૩ જીભ. ૨૪ પેટ. ૨૫ હાથ ૨૬ શુદા. ૨૭ લિંગ. ૨૮ પત. ૨૯ પડ. ૩૦ નસો.

+ કોલકરાર જેવા કે કાનવતી અખંડ હાથરની કયા સાંભળી નાકનો શ્વાસ રૂધીને પ્રાણાધામ કરવો, જીભવતી અખંડ રામનું નામ લેવું અને પ્રભુના શુભ ગાવા, હાથ વતી રામની માળા ફેરવવી અને દાન કરવું, પગ વતી ચાલીને આંખ વતી હાથરના દર્શન કરવા વિગેરે શુભ કર્મ કરવાનો સર્વ કાઇએ ગલની અંદર દુઃખપડતી વખતે હાથર સાથે કોલકરાર કરેલો છે,

ધર્મી કપાં. માટે આ બંદો ધણો મોટો ગુ-ટેમાર અને એશિયાળો છે. હવે તમે ખાનગી છે, ને કરશો, તે ખરું છે. હું આપનો દીન દાસ છું અને કરગરીને ક્ષમા અને દયાદાન માગું છું.

(દુહો)

કણુત કખાત્રી કજ્જના, દેવાને નહિં દામ;
માલ ખમતના મેડીએ, કાંઈ ન આપું કામ. ૧
દયાનિધિ ત્રિભુવન મણી, અરજ સણુને આપ;
અનાથ વિનવે આપને, છાંડી અંતર પાપ. ૨
દેહપુરીમાં અવતરી, કીધાં કર્મ અપાર;
પાર ન આપ્યો પંથનો, ભયો અતિશે ભાર. ૩
દીન દાસ વિનવિ કરે, પ્રભુ છે ગરીબ નિવાજ,
“જીવાણની અરજ આ, પ્રભુની આગળ ગાય.
અથવા પ્રીતે સાંભળે, મનકું નિર્મળ થાય” ૫

અચપણુની એક યાદગીરી.

લેખક-રા. રા. મણિલાલ. કે. દેસાઈ—મુંબાઈ

[ગતાંક ૫૪૨ ૨૮૮ થી શોધ]

એક વખત તેણી ખુબસુરતી હતી પણ હવે તેના મોઢાનો રંગ ઝાંખો થયેલો હતો. જો કે ખુબસુરતીની થોડી નીસાની જણાતી હતી. તેણે તેમને એસવાનું કહ્યું અને પોતે ખુરસી પર બેસીતે કહ્યું. “ચીચી, મતે તે બચ્ચુ આપો.”

એક નાની છોકરી એમના અધારા ખુલ્લામાંથી દોડી આવી અને તેના હાથમાં બાળક હતું જેની આંખો રોમાંના જેવી મોટી અને મોઢું માંદગીવાળું હતું. આ બાળકને તે છોકરીએ તેની માતા બોળામાં મુક્યું.

પેલા આવેલામાંથી એક બીજો કણું તમારું બાળક તંદુરસ્ત દેખાતું નથી.

ના, તેની તનિવત્ જરેજર નથી મારે જલ્દી દામ કરવું પડે છે. તે હું કારણ કે આવેલામાંથી એક જલ્દી પુછ્યું તમારું નાનું દેખી ક્યાં છે તે માતાએ કહ્યું તે લાં આગળ પારણામાં સુતો છે.

શું તે મરે છે ! હા બાપ અને દાક્ટર ધારે છે કે તે સારો નહીં થાય ને આ વખતે તેની આંખમાંથી આંસુ તેનાં ચીમકાઈ મપેલાં ગાંધીપરથી પસાર થયાં.

એને શું થયું છે. તે કાંઈ દીવસ જોરજર હતોજ નહીં અને તેને જલ્દી મહેનત કરવી પડતી હતી અને મને પાણી પાવમાં, અને ટંચ ઉચકવામાં અને એવા કામમાં મદદ કરતો હતો, થોડુંક થયા તે નિસાળે જતા આગલી જનો હતો હું તેને આ થીઆળા સુધી

મોકલી શકું એમ નથી તે ધારજો કે જો પોતે થોડુંક જાણે તો મારી ચીજીની અને અચ્ચાની દરકાર લઈ શકે, તેથી મેં તેના કપડાં જોડવાં અને છેલ્લે અઠનાડીએ તે જવા તૈયાર થયો. મારા મનમાં કે ઓકરાઓ તેને હસી કાઢશે પણ તેને ખાતરી હતી કે તેમનાથી તે કંઈ દયાઈ જશે નહીં. હું દરવાજા આગળ ઊભી રહી અને તેને જતા જોયો, જતી વખતે ગરીબ ઓકરા કેવો માયાળુ અને ગરીબ લાગ્યો હતો. તેના હી મડા મારેલા કપડાંને દેખાવ કેવો માયાળુ હતો. આમ બોલતાંબોલતાં તેણીની આંખોમાંથી આંસુ વહેવા લાગ્યા. જતી વખતે મારા તરફ ફર્યો અને કહ્યું કે મા તમે શી કર કરતા નહીં “ ઓકરાઓ જે કહે છે તે હું મનમાં લાવીશ નહીં. પણ ખરું જોતાં તેને તે મનમાં લાગતું હતું. એક કલાકની અંદરતે તે પાછો આવ્યો. હું ધારણું કે તેના મનમાં બહુજ ખોટું લાગ્યું હતું. મારે અત્કરણ પણ થોડા વરસ પર દુઃખી હતું. હું પોતે કંઈ પણ દુઃખ ખમી શકું, પણ મારા બચાવોને દુઃખી થતાં હું જોઈ શકતી નથી. આટલું કહીને તેણી ખુબ રડી પડી. તે નાની ઓકરી તેની મા પાસે ધીમેધીમે આવી અને પોતાનો નાજુક હાથ તેની માની ગરદન પર મુક્યો. તે બાળકે કહ્યું “ મા તું રડ નહીં, તું રડ નહીં ” અને તેણે તેના આંસુ બંધ કરવાને પોતાથી બનતું કયું. પોતાથી બને તેટલી ધીરજ અને સાંતલાથી તેણે બોલવાનું પાકું શરૂ કર્યું કે ‘ગરીબ નાનો ટોખો આખો દીવસ રડ્યો, હું તેને દીલાસો આપી શકી નહીં. તેણે કહ્યું કે કંઈ પણ કરવું નકામું છે. લોકો, પોતે એક દારૂડીઓનો ઓકરા છે તેથી હસશે. મારો ધણી ધર આવે તે પહેલાં મેં તેને સમજાવવા ધણી કોશિશ કરી. અને કયું કે તારો બાપ તને આવી રીતે જોશે તો તે ગાડો યજ જશે પણ તે બધું નકામું ગયું. મને લાગ્યું કે તે રડવાનું બંધ કરી શકતો નહોતો. તેનો બાપ આવ્યો ને તેને જોયો કે તેનો બાપ જ્યારે તે ખીતો નથી ત્યારે તેના ખીન્નજ શાંત હોય છે. તેણે ટોખીને કુટાવ્યો અને તે બાળક પડ્યું અને તેને માથામાં વાગ્યું.

સઘળા સ્ત્રીઓમાંથી એક બીજાને ગમ. અને ત્યાં તે નાનો બાળક પડેલો હતો. તેનો ચહેરો શીકો મારી ગયો હતો પણ નાની આંખો ચમકતી હતી. તેનાં બધાં પરજુરા રંગની નીસાતી હતી. તેણે પોતાનો એક તવાઈ ગયેલો હાથ મોઢા પર નાખ્યો અને કહ્યું “ જો મારો બાપ દારૂડીઓ નહીં હતો તો મને મારતે નહીં. પછી જીજ્ઞાસા, બહુ મુશ્કેલીથી બોલ્યો “હું ખુશી છું કે હું હવે મરી જઈ છું, હવે મારી માને મદદ કરવાને મારામાં શક્તિ નથી. હવે ઉપર સ્વર્ગમાં મને દેવતાઓ દારૂડીઓનો ઓકરા કહેશે નહીં તેમજ મારા લુગડાં જોઈ મને અડવશે નહીં. ” આટલું બોલી તે બાળકે પોતાનો આજુ મુક્યો.

શ્રી આસતો ખાઈ ને મેલતો જાઈ. ॥

ફેશનેબલનો ફૂલતો.

યાને

અમથા કાકા એન્ડ ભોળી ભત્રીજોનો સંવાદ.

કન્વાલી.

મારાસમ જઈશમાં આધી, શ્રવણુકર વાત આ થોડી,	મારાસમ.
કયા કુળમા પ્રગટ થઈ છે, જરા સમજાવને છોડી.	
પુછો છો શું અરે કાકા, અમારા છે અહો વાંકા,	મારાસમ.
પિતા પરખાઇ કંઈ રીતે, માતા નામે મદન ગૌરી.	
દેખા દેખી થવા લાગી, પુરાતન રીત ગઈ લાગી,	મારાસમ.
અર્ધ પદલવ રહે ખુલ્લા, એવી અમને ગમે ચોળી.	
ગોકુળમાની હતી ગોપી, શીખી ભરવા હવે ટોપી,	મારાસમ.
જરી હાટે જવા લાગી, ખંડલ નાખ્યા બધા તોડી.	
એતો જાહેર થઈ ચુક્યું, ગજારો કેમ આ થુંક્યું,	મારાસમ.
પરિણામો થયો કેવા, હવે કહું છું બધું ફેડી.	
મુકી તેં ઘાઘરો દિધો, નટીનો વેસ પશુ લીધો,	મારાસમ.
હળુ કંઈ હોય ને બાકી, કસર રાખીશ માં પોરી.	
દિવસ આખ્યા બહુ વસમાં, મુવણેથી મઠો અસ્મા,	મારાસમ.
વિલાતી છુટ પહેરીને, હવામા જઈસ હું પોદી.	
રૂપાળી છે બહુ ભારે, દેખી સૌ કાંકરા મારે,	મારાસમ.
ભુલેશ્વરના. લતામાથી, અલી તું જાય છે દોડી.	
સખુરકર અંખે બગીવાલા, કહાં તક જાપગા લાલા,	મારાસમ.
હું પેસેકા લીયા ચીવડા, મગર દેખી નહિં ગોલી.	
થવાની ચાહ છે ક્યારે, જવું હાપ્રીસમાં મારે,	મારાસમ.
અદ્યા રામા જરા જોની, હકારી કયાં ગઈ થોડી.	
વિચારીને જરા જોડો, આંખે બેઠાં તમો ચોળો,	મારાસમ.
તમોને તો ખબર છે શું, મળે છે કયાં સવા દોડી.	

ડરીને તો જરા ચાલો, વચન સૌ વેદનાં પાળો,
કહે જયરામ આખર તો, વિખરવાની જ છે ભેડી.

મારાસમ.

દેસનેબલ નંબર ૨. કલ્વાલી.

શરીરો છે ઘડ્યાં કેવાં, અજળ ક્યાંની હશે માટી,

શરીરો.

મોટા ધરની અમો ભેરી, પકાવિશું નહિં બાટી.

રાખી આપો હવે ભટ્ટો, તે પણ ભેશે તદ્દન ભટ્ટો,

શરીરો.

આપે ત્રણવાર રાંધીને, જમી હડીશ મરડાતી.

ભઈઓ મુજને બહુ ભાવે, ગોકુળ મથુરા થકી આવે,

શરીરો.

મને અચરજ બહુ લાગ્યું, ઘણી મજબુત છે લાડી.

માથાં ત્રણવાર મેં કુટ્યા, ત્યારે તો શેકણ ઉડ્યા,

શરીરો.

દિવસના પણ રહ્યાં ઉંઘે, કરે છે કામ સૌ ધાટી.

મરાઠો છે મુવો ભડવો, આસો સુદ આવસે પડવો,

શરીરો.

દીવસ દસની મુદતમાંતો, એનું નાખીસ હું વાટી.

ભણીશું વેલકમ જ્યારે, બનીશું દેનસી ત્યારે,

શરીરો.

હીંડાળા ખાટ પર બેસી, દઈશું શેકને દાટી.

ભત્રીજ તું ખરી લોખી, માગી ખાલે હવે ઝોળી,

શરીરો.

કહે જયરામ ભેશું કે શ્રીખંડો શું રહ્યા આટી.

કવિ ભાગલીયા કચ્છ-માંડવીવાળા.

ક:—શેઠ ધરમસી ભવાનજી ઉતવાળાના માળામાં, કાંદાવાડી-મુ'બઈ.

શાક ભાજના ખોરાક ઉપર જાણીતા

ગૃહસ્થના અનુભવ.

શાક ભાજના ખોરાક ઉપર જાણીતા વિદ્વાન ગૃહસ્થોના અભિપ્રાયો લંડનનાં હેરલ્ડ
એન્ડ ધ ગોલ્ડન એન્ડ પત્રમાં પ્રગટ થયા છે.

વેસ્ટન આસ્ટ્રેલિયામાં આવેલા સાઉથ વર્થના મીન્ડ ડમ્પ્સ ડી. કેમ્પબેલ લખે છે કે
તમારા પત્રના બે અંક વાંચવાથી માંસાહાર નહીં કરવાથી શું ફાયદો થાય છે તે વિષે મારા
વિચારો જણાવું છું. આ ખોરાકને વિષે હું ૩૨ વરસથી અનુભવ ધરાવું છું. જેમાં મારી
પાછલી અડધી જીંદગીનાં વરસો પણ આદી ભવ્ય છે. મોતની પછી પણ આપણી જીંદગી
રહે છે તે બાબત મારી કેટલેક અંશે ખાતરી થવાથી એક તાંદુરસ્ત અને નિયમિત જીંદગી
ચુલ્લરવાનો નિયમ મેં સ્વીકાર્યો. મને એમ દેખાયું કે જીંદગી તે આત્મા અને આત્મા

કે જીંદગી છે, અને એમ લાગ્યું કે જીંદગી પવિત્ર છે અને તેજ રીતે આપણે તેને માનવી જોઈએ. ખાતરી થવાથી અને પુરો વિશ્વાસ બેઠો અને વિધાસ બેસવાથી મેં હંમેશાને માટે માંસાહાર છોડી દીધો અને જ્યારે જ્યારે બની શકે ત્યાં લાંબા સમય માંસાહાર દૂર કરવો હતો. અને પરિણામથી મને ધણીજ સંતોષ થયો છે. મારી શારીરિક અને મનોરમ ક્રિયા વનસ્પતિ આહાર કરવાથી વધારે મજબુત બની છે, મારે એક છોકરો અને એક છોકરી છે કે જે બન્ને જન્મથી શાક લાજનો ખોરાક લે છે અને જે ધણીજ તંદુરસ્ત અને મજબુત બાંધાના છે અને જેઓ પોતાનાં છોકરાને માંસ વગરનો ખોરાક આપીને ઉછેરે છે તેનાં પરિણામ ધણીજ સંતોષકારક આવ્યાં છે. મારો ભરોસો છે કે આ વિગતોથી તમારા કેટલાક વાંચનારાઓને ફાયદો થશે.

વીક્ટોરીઆમાં આવેલા સેન્ટ્રાલના મી. વીલીયમ લેલી નીચે પ્રમાણે લખે છે.

મારું ૮૩ મું વરસ બેઠું અને આ વખતે મારી તબીબત એવી સારી છે અને હું બધીજામાં કામ કરવાને એટલો શક્તિવાન છું જેવો ૪૦ વરસ અગાઉ હતો. આ બધાને માટે શાકલાજના ખોરાકને ધન્યવાદ આપું છું.

ફ્રેન્ચમાં આવેલા હેલીફિક્સના ડા. જે આરડન બેનેટ એ ડી લખે છે કે—

મે આઠ વરસથી માંસાહાર છોડી દીધો છે. મારી ઉંમર હાલ ૬૮ વરસની છે અને જેવો હાલ હું મજબુત અને ખંતીલો છું તેવો મારા સ્વપને પણ હું રહ્યો નથી. સવારમાં સખત કામ કર્યા પછી મમતને ખાતર સહેજે વીસ માઇલ ચાલી 'શક' છું અને ચાક્યા વગર. આમ હું પહેલાં કરી શકતો ન હતો ડા. હાડવેન જેવા લગ્ના આદમીઓ કે જેઓ માંસાહાર સાથે લડત ચલાવી રહ્યા છે અને તમામ શાક લાજ લેનારા આપણા મિત્રો કે જેઓ ફનીયામાં વધારે પવિત્રતા લાવે છે તેઓનું પરમેશ્વર ભંડુ કરે એવી મારી પ્રાર્થના છે. મી. ડાયરેક્શન પારકર નીચે માફક લખી જણાવે છે—

ફનીયાના કુરતીબાજ ચેમ્પીયન મી. ફ્રેડેરિક્સને હું મળ્યો અને તેની સાથે મારે ઘણી અગત્યની વાતચીત થઈ. તે અને તેની ઓરત બંને શાકલાજના ખોરાક તરફ ધણી ઉત્સાહી છે "માનચેસ્ટર કુરીયર" જણાવે છે કે, શાકલાજનો સિદ્ધાંત એક નવોજ છે અને જે કે દેખીતી રીતે તે છુપોજ છે પણ હાલના જન સમાજમાં તે ફતેહમંદીથી પસાર થતો જાય છે.

જ્યારે ઠાકર ફરજ પાડે ત્યારેજ માણસ સાંધારણ રીતે વેજટેરીયન હોટેલમાં જાય છે. હજુ તે પુરોજ અને બટાટાની વાણી તરફ મોડું બગાડતો દેખાય છે. અને તેવીજ રીતે શાક લાજ ખાનારાઓ શેખચક્લી જેવા ગણાય છે. તોપણ આ નવા શિક્ષણના નિયમો પ્રમાણે ફનીયા વધારે ને વધારે ચાલતી જાય છે. હાલમાં આ પ્રમાણે ચાલ્યા કરશે તો ઉપરનાં ઓલાદ કંઈ વધારેજ કરી બતાવશે. તમામ સમજદાર લોકો કે જેમને પોતાના બાળકોનાં ભવિષ્યની શીકર છે તેઓ શાક લાજના ખોરાકની તરફેણમાં છે. ઉપદેશકોને હવે માન્ય પડે છે કે માણસ કેવું ભૂલકારેજ અને લોભી જનવર છે, પોતાની જીવ જીવંતજ આવડે બહુ સુધી દરિયા કરે છે, અને જીવને શાંત કરવાને બદલે નવા અગ્નિ પેદા કરે છે અને પરિણામ કુખ્યાઈ આવે છે.

માંસ પણ દારૂના જેટલુંજ નુકસાન કરે છે. માનચેત્તર ગ્રામર સ્કુલના હેડ માસ્તરે
જોર દબને જણાવ્યું કે તમામ માંસવાળા અને સખત ખોરાક શરીરની અંદર ધણુંજ તેજાન
મચાવી મુકે છે. હવેજ આપણે આંખ ઉઘાડીને જોઈએ છીએ કે જે શરીરને લગતું સાંચા
કામમાં આપણે અણમાપ કયરો હાંસના જમ્યાં છીએ, તે સાંચાકામ કેવું નાંજીક છે. આપણે
જે વખત જેટલું જોઈએ તેટલું ખાઈએ છીએ એટલુંજ નહીં પણ ઘણીખરી વાર જે વસ્તુ
ખરેખરી નુકસાન કર્યાં છે તેજ ખાયા કરીએ છીએ. ખાવું તે શું ચીજ છે તેનો આખે
ખ્યાલ આપણને થોડાજ વખતમાં કરવો પડશે.

તંત્રી.

“ કચુતરોને ! ”

૧

મહારી પ્રિયા સ્મિતમય મુખે ને સ્વકર મંજુલ કુમળે
વેરે કણો જે ધાન્યના મહારે સુરમ્યજ માર્જીણે
આવી અરે ! મુજ માર્જીણે સ્વીકૃતકરે મીઠા કણો
ઓ ! કચુતરો ! મીઠાં ! રખે ભીતિ કંઈ દિલે ધરે !

૨

નાંખી કણો, લલચાવી પછિ ચિંજર પૂર્થાં હરે આપને-
આ કુર જગતના માનવિયે, હૃદય તેથી તમ હરે
(મનતું) વારિ સરણું કુમળું ને હૃદય સ્વચ્છ મુજ બહારોતું
એવાં હૃદયમાં રે ! મલિનતા, હોય બહારાં ! કે દી શું ?

૩

કેવી અહા ! વિનવે તુમોને લક્ષવા મીઠા કણો !
જુઓ દયા ઝગકે પ્રિયાની આંખમાં કેવી અહો !
તોયે ધરિ શરૂ દિલે, શું આપ સૌ ભીતિ ધરે ?
ત્યજી ભીતિ મીઠાં કચુતરો ! આ ધાન્ય કણ સ્વીકૃત કરે !

પ્રાણથી-પર્ણકુટી
“શારદા-ચિહ્નર”, સુરત.

} બલવન્ત.

આહા ! હેનરીની કેવી સુંદર મુષટિત આકૃતિ, કેવાં વિશાળ આયાત ચક્ષુ, હેનરીને જોઇને હું એકદમ વિમુગ્ધ થઇ.

“મહારજ વય તે વખતે પંદર પરસતું હતું નહિ ? ત્યારે સૌ મૃતને બાલિકા ધારતાં પણ યુવતિની ગાદી અનુભવ સક્ષિતએ મહારજ હૃદય કમળે કંપે હતું.”

“હું” દિવારાંને હેનરીને સ્મરતી, શયત, સ્વપ્ને, કે જાગરણમાં હેનરી મહારા મન ચક્ષુ આગળ લખતો ! ત્યારે અપરૂપ રૂપે મહારા સમગ્ર હૃદયને હરી લીધું હતું.”

“હેનરી હમ્મેશ આપણે ત્યાં આવતો. હું એક દષ્ટે ત્યારે તરફ જોઇ રહેતી. મેં” મનમાં મનમાં મહારજ જીવન, યૌવન, મન, પ્રજા સ્વયંજીવે ત્યારે અર્પણ કર્યું હતું.”

“જોયિતું એક દિવસ સાંજેનું કે, ત્યારે સાથે હેનરીનાં લગ્ન નક્કી થયાં છે. મહારા અંતરમાં બળી ઉઠ્યો. બહેન ! અરે ! એ જગલા—અસહ્ય જવાબા હતી.”

“મહે” ત્રણ દિવસ જાગરણમાં કઠાડયા. વેદનાથી અરિયર બનીને કેટલુંક રોષ કોષપણ રીને મન શાન્ત થયું નહિ. હિંસા વિનાથી મહારજ સારી જાગૃતિ થયું. મહે” દર પ્રતિજ્ઞા લીધી કે ના તેમ થાય નહિ. કિલિ હેનરીને પરણી શકે નહિ, હુંજ ત્યારે પરણીશ.

“પરંતુ વિચાર થયો કે, હેનરી મહારા નથી. તેવું હૃદય ત્યારે આગળ વેંચાયું છે.

“એક દિવસ રહ્યો ત્યારે દરવા ગયાં હતાં, યાદ છે ? તે દિવસ શુક્રવારની તોરણ હતી. મહાર પ્રતિજ્ઞા દસતી હતી અને હું ખાંડમાં આંટા મારતી હતી. જોયું કે, જરા આંધે ત્યારે મોડો દૂરો છે. હું ઉભી ઉભી ત્યારે જોવા લાગી.

“જોયું કે, હેનરીએ ત્યારે છાતી સરસી લઇને ચુમન કર્યું ! મહારા આંખો નીચી નથી વેદનાથી મહારજ હૃદય બળવા લાગ્યું. દુઃખથી, કોષથી હું ઉન્મત બની

“બદલાને માટે હું બ્યાકુળ થઇ. હેનરી મૃતને ત્યારે પરણશે એ વિચાર અસહ્ય થઇ પડ્યો. હેનરીને આટલા દિવસ હું હૃદય-દેવતા માનીને ત્યારે પૂજા કરતી ! હેનરીની મૂર્તિ હૃદયમાંથી બુસાઇ ગઇ. શૂન્ય હૃદય કોષને આધીન થયું.”

“હું” હેનરીને માટે કેક બનાવતી હતી. યાદ છે ? મહે” છપાઇને એક દિવસ ત્યારે વિષ બેળવ્યું.

“આપણા માળા પાસે ધણી જાતનાં વિષ રહેતાં હતાં. તે તો ત્યારે યાદ હતું ? તે દિવસે હેનરીએ ત્રણજ કેક ખાધાં હતાં. મહે” ત્રણ એકજ ખાધું હતું ખાંડના કેક મહે” તળાવમાં ફેંકી દીધાં હતાં. ત્રણ દિવસ પછી દંસ ત્રિગેરે મરણ પામ્યાં હતાં. તે યાદ છે ?

“બહેન, મહે” કંઈ પણ કહીશ નહિ સાંજળ. હેનરીના જીવનનો અંત આવ્યો. હું હમ્મેશને માટે માંડી પડી ! પરંતુ બહેન, તોપણ ત્રણજનો અંત આવ્યો નહિ. તેજ દિવસથી મહારા પીડા વધવા લાગી.

“જોયિતું જાણે મહે” ચેતન આવ્યું. અનુતાપના અગ્નિથી મહારજ હૃદય બળવા લાગ્યું. હું” મહારા પાપની પરિતીખા પારખી શકી.

“અરે ! મહારા જીવે કેટલી મંત્રણા સદન કરી છે ? તેજ દિવસથી પોષણ મહારજ અંતર બળે છે. પ્રતિ મૃતને મહારા હૃદય-કંઠ ફગમ થાય છે,

મ્હેં પ્રતિજ્ઞા કરી હતી કે બહેનને એક દિવસ કહીશ. મૃત્યુ વખતે બહેનને જાણી વાન કહેતી જામીશ.

“બહેન, અમમ આવી પહોંચો છે. હું જાઉં છું.”

“રૂઢવારે, રૂઢાળે, બપોરે, વખતે, કવખતે હું ધારતી કે બહેનને એક દિવસ કહીશ.

“બહેન, આજ મરતાં જાય ચાય છે એમ ચાય છે કે કદાચ મૃત્યુ પછી હેનરી સાથે મોટા ચાય તો !

“બહેન, શું કરે ? ત્હારી પહેલાં હું હેનરીને જાણી રીતે મંળા ચકાશ ?” પરન્તુ હવે તો મ્હેને વાર નથી, વિધાતા હવેતો મ્હેને અહીં રાખશે નહીં.

“બહેન, હેતની બહેન ! મ્હેને ક્ષમા કર તું ક્ષમા કરીશ તોજ હું સ્વસ્થ થઈ ચકાશ”

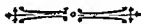
લિલિ તરફથી કંઈ ઉત્તર ન મળવાથી લિલિ એકદમ ચિત્કાર કરી બોલી—“ધર્મ માજક શરૂ બહેન તું ક્ષમા નહિ કરે ! બહેન ક્ષમા નહીં કરે તો હું મરી ચકાશ નહીં.

મિલિ આંત્ર યજ્ઞને પધારીમાં પડી ગયું. ત્હેનો આસ ઝડપથી આવ્યો જતો હતો.

લિલિ પચ્ચરની પૂતળાની માફક નિર્વાક, નિષ્પન્દ યજ્ઞને બેઠી હતી. ધણું કરીને તે એતનાં વિયુત યજ્ઞ હતી. હાથમાં મ્હેં ઢાંકાને લિલિ એકાગ્ર ચિત્તે અતીતની વાન સંભારતી હતી. હાથ ! હેનરી જીવિત હેત તો આજ કેવા સુખમાં તેમનું જીવન અતિવાદિત થતું હોત ! ત્હેના પ્રણય દેવતાની મનોહર કાન્તિ ત્હેની સન્મુખ ઉપરિધન થઈ હેનરીની જીવન્ત છત્રિ મિલિએ મનઃશુદ્ધિ વાટે નીરખી હાથ ! તે યુગ્મન તે સાન્નિધ્ય બમણું હજી પણ ત્હેના દ્રઢપની ગનિયમાં અંકિત થઈ રહ્યું છે પરન્તુ જીવનનું સુખ પ્રમાત્ર ઉદિત થતાં ન થતામાંજ ચારે તરફ અન્ધકાર પ્રસર્યો અને સુખસુખ હૃમ્મેયને માટે અરત પ મ્યો.

એકાએક ધર્મમાજક શરૂ ગંભીર સ્વરે બોલ્યા—“મેકમ લિલિ, ત્હમ્હારી બહેન મૃત્યુ સંવામાં છે.”

અમકાને લિલિએ મ્હેં ઉંચું કયું. કમ્પિત એજો સહોદરને યુગ્મન કરીને મહમદ કન્ટે બોલી—“બહેન મિલિ ! ત્હેને હું ક્ષમા કરું છું. અંતઃકરણ પૂર્વક ત્હેને ક્ષમા આપું છું.”

પવિત્ર સ્નેહ.

(લેખક:—મિં બાળમુકુન્દ ગિરિધરલાલ મોદી—મુરત.)

(૪)

સુંદરપુર આગળ નિર્મળા નામની નદી વહે છે. ત્યાં આગળ એક નાનો સરખો મઠ બાધિયો છે. તેમાં એક યોગીરાજ રહે છે. તેમનું વય પચ્ચીસથી વધારે નથી. તે અહીંઆ ફક્ત ચાર માસ થયા રહેં આવ્યા છે. પણ તે પોતાના પરાંપમી કાર્યો વટે એટલું તો માન પામ્યા હતા કે સુંદરપુરના મોટા મોટા રુઢાધીગો પણ તેમને નમન કરતા હતા. જો કોઈ એનાથ આદમી મારો પડે તો યોગી તરતજ તેની સારવાર કરવા જતો. પોતાના મઠ આગળ તે દર્મેશા અપંગ અસક્ત આદમીએને બોજન આપતો હતો. યોગી પામે મઠ

સિવાય કંઈ પુછ નથી એમ લોકોનું માનવું હતું. અને કેટલાક કારતા હતા કે તેમણે કોઈ સુવર્ણ સિદ્ધિ પ્રાપ્ત કરી હશે. અથવા તેા તેની પાસે ખારસમણિ હશે.

આ પરાંપકારી અને વિશ્વવિખ્યાત ચોગીની ખ્યાતિ મનહરલાલે સાંભળી. અને પોતાની બહેન સુશીલાને તેમની દવા કરવી શરૂ કરી, ફક્ત આઠ દિવસમાંજ તેને આરામ થયો અને મનહર ચોગી ઉપર બહુ પ્રસન્ન થયો.

(૫)

રાત્રીના આઠ વાગ્યાનો સમય છે. રાત્રિ ધીમે ધીમે વિશેષ બરફર થતી જાય છે. નિશાચરો પોતાના ઘૂંટ કાર્યમાં પ્રવૃત્ત થવાની તૈયારી કરે છે. આ વખતે મુંદરપુરમાં એક નાની મલીમાં બે માળના ઘરમાં ચાર કૃષ્ણ વસ્ત્રધારી પુરુષો કંઠક રૂઠ વાતચીત કરે છે.

પહેલો—અરુ ડાહ્યું તું શીકર નહીં રાખ બે કામ પાર પડી જશે તો હું તને ઝોઝામાં ઝોઝા પાડસો રૂપીયા આપીશ.

બીજો—પણ મહેરબાન સાહેબ શું કામ છે તે મહેરબાની કરી જાણાવશો.

પહેલો—મેં તમને કૃષ્ણ વસ્ત્ર ધારણ કરી આવવાનું કહ્યું તેવું કારણ એ છે કે સદા ખળ્લરમાં ખુબાર થયલા મનહરલાલને તમે ઝોઝામાં છો.

બીજો—(અસત ધીમેથી) હુંજ તેનો દલાલ હતો અને તેમાં બાર પંદર હળરનો દાય માર્યો છે.

પહેલો—તેની બહેન સુશીલાને ઉપારી લાવી “ભવંકર મૂઠ” માં પુરાંવી.

ત્રીજો—પણ બારણા બધ હશે તો કેમ ?

પહેલો—તેની ગોઠવણ મેં કરેલી છે. કમળા નામની દારૂ આગે ચાલાબાર વાગા સુધી તમારી રાહ જોશે અને તરતજ બારણું ખોલશે.

ચોથો—આપની અકલની મિલાડી છે અરે સાહેબ બલિદારી છે

બીજો—સાહેબ કામ કપરું છે માટે મહેનતના પ્રમાણમાં દામ મળવા જોઈએ.

પહેલો—હવે તમને ત્રણસો રૂપીયા આપું છું ને કામ પતી જાય પછી બીજા પાંચસો આપીશ. પણ કામ આજેજ થવું જોઈએ. ચાલો ત્યારે હવે જમી આવો.

રાત્રિના સાડાબાર વાગ્યા છે. મનહરલાલે પહેલાં પુરુષો સહિતસામન્ય પહેલી. છે. એક જણે તરતજ તરવારથી કમળાનું મરતક ઉઠી નાખ્યું કારણ કે ભવિષ્યમાં તેણીને લીધે તેઓને કાંઈક અમતું પડે. પછી અંદર ગયા તો મનહર સુતેલો હતો તેને કલોરોદોર્મથી બેલાન કર્યો. અને પામેની પેડીમાંથી મનહરે ઘર, દામીના, રંગેરે વેચી બે રૂકમ એકઠી કરી હતી. તે સર્વ લઈ લીધી અને ચોડા વખતમાં તેઓ સુશીલા પાસે આવ્યા અને તેને કલોરોદોર્મ આપી કંઈક ચાલ્યા અને ધીમે ધીમે “ભવંકર મૂઠ” આગળ આવી પહોંચ્યા. તરતજ બારણા પથર પર ચાર ટોકાસ થયા ને પથર પડી ગયો અને મોટું બારણું દેખાયું અને બારણા પગથીઆ જણાયા. લગભગ પચીસ પચસીઆ ઉતર્યા પછી સારી રીતે ચણ-મારેલા સાત ઝોરડામાંથી પસાર થઈ ગયા. પછીના બે ઝોરડામાં બેચાર મનુષ્યોની લાલ પોંડી હતી. અને પામેના ઝોરડામાં મનુષ્યના દાય પગ વગેરે કાપેલા અવશેષ પડેલા હતા.

૥ પછી એક મોટા ઓરડા આગ્યો જેમાં ભોંય લીધેલી હતી. અને એક ખાટલો પાથરેલો તો. તેના પર સુશીલાને મુકી તેણે આરાધનું બધ કરી ચાલ્યા ગયા.

બીજો દિવસ ઉગ્યો સુશીલા જગૃગ થયા. અને એક કારાગૃહ જેવા ગૃહમાં પોતાને રાખેલી જોઈ તે બહુ દીલગીર થઈ. થોડીવારમાજ એક ત્રીસ વર્ષનો કૃષ્ણ વસ્ત્રધારી યુવાન તી પામે આગ્યો. અને કહ્યું કેમ સુશીલા “હવે મારી સંકિતનો પરિચય થયો” હવે તું તં જવાની છે.

“પ્રેમરાય” એકદમ ભુમ પાડી અને પ્રેમરાય ખાટલું બધ કરી ચાલ્યો ગયો.

“કેમ દુલાહ રુ કહો છો?”—પ્રેમરાયે પુછ્યું ભાઈ હવે ઘોડો વખત ચાંત રહો. રા ચર્ચા જેવા દો પછી તમારે જેમ કરવું હોય તેમ કરજો પણ વખતે આત્મધાન કરશે શોધવું પડશે. ચાલો બહાર ચાલો છો, દુલાહએ કહ્યું. ઉભા રહો હું કપડાં બદલી છું છું—પ્રેમરાયે કહ્યું. એમ કહી તે પાછો સુશીલા પાસે ગયો અને કહ્યું બોલ શું વિચાર છે?

સુશીલાએ કહ્યું એકદમ સમયા ચરામાં માલ નથી માટે આ પાપીને લાલચ આપી કરવો એ સારું છું. તેણીએ કહ્યું પ્રેમરાય હું તમારું બધા જોઈ ખુશી થઈ છું પણ ન તથુ મદિના મુખી એ એક મન કરવાની જાધા લીધી છે માટે તથુ મદિના પછી હું મારી સાથે લગ્ન કરીશ.

બહુ સારું કહી પ્રેમરાય ચાલતો થયો.

(૧)

સપ્તારે મનદરે જાગ્યો પણ જોઈ તે પેટી ખુલ્લી જાણી અને સર્વે પુછ ચોરાઈ લેલી માલમ પડી. આ સમાચાર પોતાની બહેનને કહેવા તે ગૃહમાં ગયો પણ સુશીલાને ઇ નહી તેમને કમળાનું માથુ કપાએકું માલમ પડ્યું. પોતાની પ્રાણી વદાલી બહેન મ થવાથી તે બહુ દીલગીર થયો. વળી પુછ ચોરાવાથી પણ તે દીલગીર થયો હતો. હવે હું કપાથી આપવું. આખરે તેણે પોલીસને ખબર આપી. અને કમળાની લાચને અગ્નિદાદ ધો. તે દીલગીરીમાં જોડો હતો એવામાં એક ચ કરે આવી કહ્યું કે કોઈ ગૃહસ્થો તમને ખબર માંગે છે. “આવવા દો” મનદરે કહ્યું થોડીવારમાં મેસર્સ વીલીયમ એન્ડ રીચર્ડ લીલીટરોની કંપનીનો લાગીદાર મી. વીલીયમ અને એક ગૃહસ્થ અંદર આવ્યા.

“મી. મનદરલાલ” વીલીયમે કહ્યું “તમે આ દિવસ પર અમારા કુલ મિ સિવલાલ સેધી ચાર દિવસ માટે બાવીસ હજાર રૂપીઆ લીધા છે. ખરું

“હા સાહેબ” મનદરે કહ્યું

“વાર જે તમે ચોતીસ કલાકમાં એ અવેજ નહી બરશે તો તમારા પર કોટમાં લાવો ધાવીશું” વીલીયમે કહ્યું.

તેઓના ગયા પછી મનદરે વિચાર કર્યો હવે શવજમાં સાર નથી. પછી તેણે આજે વસ જેમતેમ ખેંચી કાઢ્યો.

રાત્રે બાર વાગ્યા છે, નિર્મળા કિનારે એક બાવીસ વર્ષનો યુવાન ઉભો છે તે બોલ્યો.
પિતાશ્રી તમારા કુળમાં હું એક અંગારો ઉઠ્યો. તમે મને લણાવ્યો મેં મારી વિધાનો
તો બીજાકૂલ ઉપયોગ કાઢી નહીં. અને નીચ ધંધામાં પડી ખુવાર થયો. હવે હું તમારી
પાસે સ્વર્ગમાં આવું છું, સુધીક્ષા તું ત્યાં હોય ત્યાં મારા છેલ્લા પ્રણામ એમ કહી તે
એકદમ નદીમાં પડ્યો. (અપૂર્ણ.)

વિનોદ-વાણી કિંવા સુભાષિત પદ.

દદતુ દદતુ ગાલીર્ગોલિમન્તો મવન્તો

વમમપિ તદ્વાવાદ્ગોલિદાનેઽસમર્થાઃ ।

જગતિ વિદિતમેતદ્ દીયતે વિद्यમાનં

ન હિ શશકંવિષાણં કોઽપિકસ્મૈ દદાતિ ॥

આ સુભાષિત પદ કોઈ સંજ્ઞાને બૂઝા નિષ વાક્ય બોલતા ; પોતાને પ્રતિપક્ષીને કહેલું
છે. “આપો ! આપને રુએ એટલી ગાળ આપો ! કારણ કે આપ ગાળોના બંડાર છો !
અમે તેના અભાવથી એક પણ ગાળ દેવાને અસમર્થ છીએ ! કારણ જગત્ એટલું તો
જાણે છે કે આપનાર પોતાની પાસે જેવું અસ્તિત્વ હોય તેજ વસ્તુ આપી શકે છે. શશકાત્
સીંગડું કોઈ કોઈને આપી શકતું જ નથી.” તાત્પર્ય કે પ્રતિપક્ષીના ઉલટમંદ આપણને
હલકા પાડનાર ખુનિ સાંભળી આપણે તેના પ્રતિઉત્તર ન આપતાં ખામોશ ખાવે જરૂરનો
છે. કારણ “આપણા એક અપશબ્દના બદલામાં સામા બે મળે છે” એવું શાસ્ત્રનું પ્રમાણ
કિંવા વ્યાવહારિક નીતિ છે.

—કૌલકાનન—

“સારદા-વિહાર”, સુરત.

‘રાસેશ્વરી-રમણ.’

રા. રા. ધીરજીરામ વિશ્વનાથ શાસ્ત્રીનું પરલોકગમન.

તારીખ ૩૦મી જુન સને ૧૯૧૪ને વાર મંગળને દિને સાંજે ૭ વાગે રા. રા. નરસન ધીરજીરામ વિશ્વનાથ શાસ્ત્રી માછ એન્જીકેશનલ ઇન્સ્પેક્ટરના તાબા ૨૧-૬-૧૯૧૪ ને રોજે થએલા અચાનક અને શોચનીય સ્વર્ગવાસને શોક પ્રદર્શિત કરવા શ્રી સુરત ઔદીચ્ય હિતવર્ધક સમાજની એક ખાસ સભા સુરત સેતાનકુળીઆમાં ગણપતિના દશેરામાં રા. રા. દલપતરામ નરસરામના પ્રમુખાણુ નીચે મળી હતી તેમાં સર્વાનુમતે નીચે પ્રમાણે ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો.

રા. રા. ધીરજીરામભાઈના ખેદકારક મરણથી આ સમાજ ધણીજ દિલગીર છે. મરદુમ ધીરજીરામભાઈએ નોકરીમાંથી પેનશન લીધા પછી ટુંક સમયમાં પણ આ સમાજ તરફ પોતાની અંતઃકરણપૂર્વક શુભ વૃત્તિ ધરાવી તથા સમાજના પ્રમુખ થઈ પોતાના અનુભવી અને પૂર્ણ પરિપક્વ થએલા શુભ વિચારોનું દિગ્દર્શન સમાજને કરાવ્યું છે તેમજ સમાજની ઉન્નતિ અને યાતિનું શ્રેય રીતે ધાપ તેની કાળજી તેઓ વારંવાર રાખતા હતા. એમના સ્વર્ગવાસથી આ સમાજને એક મોટી ખોટ ગએલી છે એટલુંજ નહિ, પણ એ યાતા મુશ્કેલી મત્યુથી યાતિ સમરતને પણ બારે ખોટ ગએલી આ સમાજ માને છે અને તે ખોટ હાલમાં પુરાવી અશક્ય છે. પરંતુ ધન્ય ઇશ્વર જગવાન છે. એમના ઉત્તમ શુભો તથા સ્વચ્છાતિ તરફનો પ્રેમ એ બંને અવશ્યનીય હતાં. એમના કુટુંબને આવા નરસનના સ્વર્ગવાસથી મોટી ખોટ પડી છે અને તેથી તેઓને જે શોક ધાપ તે ધણીજ ધાપ. પરંતુ જ્યારે તેઓ જાણશે કે હમારા આ શોકમાં ખીજ પણ સદવાગી છે ત્યારે સમાજ આશા રાખે છે કે એ શોકનું તિરપણું કંઈક અંશે આણું થયા વગર રહેશે નહિ. છેવટમાં પરમકૃપાળુ પરમેશ્વર પાસે સમાજની અંતઃકરણપૂર્વક એટલીજ પ્રાર્થના છે કે સ્વર્ગસ્થના આત્માને શાંતિ આપો અને એમના કુટુંબને આ બારે નુકસાન સહન કરવાની શક્તિ આપો. તથાસ્તુ.

આ પ્રમાણેનો ઠરાવ કરી મહંમના કુટુંબ ઉપર એ મુજબનો દિલાસાપત્ર મોકલવાનો નિશ્ચય કરી સભા વિસર્જન થઈ હતી.

સાહાર સ્વીકાર-સમાલોચન.

નીચેના પુસ્તકો અમને અભિપ્રાય મારે મળ્યા છે, સ્થળ સંકાયથી તે સર્જની સમાશેમના આગામી અંકમાં લખ્યું.

૧ સમાજ

માયુત મજલાલ જાદવજી દરકર.

૨ સ્ત્રી-શિક્ષા (હિન્દી માસિક પત્ર) સંપાદક શ્રીયુત મહાવીર પ્રસાદ દ્વિવેદી-ફાનપુર.

૩ ગરહિસ્તાન

શ્રીયુત જગન્નાથ દામેદરદાસ ત્રિપાઠી. (માગર)

૧-૦-૦ જીલ્લે જોધપુરના ગામ વાડવાના
શેઠ મોતીચંદ પુનેમચંદજી

૩-૦-૦ મહારાજ મોગીલાલ બામળ સુરત

૨-૦-૦ શેઠ ગણુભાઈ ન્યાસમદ ગામ દેવાણુ

૧-૦-૦ „ મીમનલાલ મગનલાલની કંપની
જંજુસર

૧-૦-૦ „ મગનલાલ બાળગોવિંદદાસ „

૧-૦-૦ શેઠ શાપુરજી હોરમસજી જંજુસર.

૨-૦-૦ શાહ મણીલાલ મથુરાદાસ „

૧-૦-૦ „ મોતીલાલ મીલલાલ „

૨-૦-૦ „ નગીનદાસ છોટાલાલ „

૧-૦-૦ „ મગનલાલ જગનલાલ „

૧-૦-૦ „ બૂદર મોતીલાલ „

૧-૦-૦ શેઠ એલજી આદરજીની કંપની
જંજુસર.

૧-૮-૦ વકીલ જગમોહનદાસ પરમાનંદદાસ „

૧-૦-૦ શાહ પ્રાણજીવનદાસ દરીવલભદાસ
જંજુસર.

૧-૮-૦ વકીલ મણીલાલ દામોદરદાસ „

૧-૦-૦ વકીલ માણેકલાલ લક્ષુભાઈ „

૧-૦-૦ રેવાશંકર જગજીવનભાઈ „

૧-૮-૦ શીવચંકર જગનભાઈ વકીલ „

૧-૦-૦ હિંદીશંગ મહીપતશીંગ હાકોર સાહેબ „

૧-૦-૦ શ્રી હુવાણુ પંચ

૧-૦-૦ શાહ છોટાલાલ નરસહદાસ ટંકારી

૨-૦-૦ પા. સરદારસીંગ સુરશીંગ „

૨-૦-૦ કાળીદાસ ખુશાલ „

૧-૦-૦ વૈદ ધનેશ્વર ગીરજાશંકર જંજુસર

૧-૦-૦ શેઠ એલજી આદરજીની કંપની
માસર રોડ.

૧-૦-૦ „ વલ્લભજી જાલવજી „

૧-૦-૦ બાઈ બીજકોર તે હિંદચંદ હેમચંદ
ની ધણીઆણીએ લાકુના જમણુ
સાથે લાકડા વીગેરેના ખરચના
આપ્યા તે.

૬-૦-૦ શેઠ તલકચંદ કલ્યાણચંદ તરફથી
ખરાદીવાડ.

૨-૦-૦ ગુણવંતરામ ધીરજરામ ગોપીપરા
વાળા તરફથી અમ્મનીકુમારના
ગદલામાં

૨-૦-૦ શા. હાકોરદાસ માણેકલાલ જાદ
ખાણે તરફથી „

૧-૦-૦ બાઈ કાલી પા. નયુલાલ નરોત્તમ
દાસની ધણીઆણી પાછળ એજન

૧૩-૧૭-૦ ગદલામાંથી રૂ ૧) અંદરની રકમ
નીકળી તે.

૧-૦-૦ શાહ ત્રિભોવનદાસ મોતીલાલનખર
શેઠ નવાપરા.

૨-૦-૦ શા. મોતીલાલ નરોત્તમભાઈ „

૧-૦-૦ „ નગીનદાસ નરોત્તમદાસ „

૧-૦-૦ શેઠ માધવદાસ શંકરદાસનવાપરા.

૧-૦-૦ „ જગનલાલ અમરતલાલ „

૧-૮-૦ „ જોશીનદાસ નરોત્તમદાસ

૧-૦-૦ „ સદાશીવદાસ શંકરદાસ

૧-૦-૦ શાહ હમીરદાસ દલપતદાસ

૧-૦-૦ મેમણુ તુરમહમદ મુસાજી

૧-૦-૦ શાહ નગીનદાસ વીઠ્ઠલદાસ

૧-૦-૦ „ ખુશાલ બીખાલાઈ

૧-૦-૦ વોદરા ધરાળ કોસમ

૨-૦-૦ મીસતરી વલ્લભ દરીલાઈ

૧-૦-૦ શાહ રણછોડદાસ પરસોતમ

૧-૦-૦ શાહ ગોકળદાસ ભવાનીદાસ

૧-૦-૦ શાહ કાળીદાસ વખનચંદ ભવાનીનો
વડ

૪-૧૨-૦ પ્લેનટેબલ સર્વે એપ્રીશના મંડળ

તરફથી મજુરા કામળ

૧-૦-૦ સોની ઘેલાભાઈ રમનાથજી તરફથી

જમણુ સાથે લાકડા વીગેરે ખરચનારૂ

૭૦-૮-૬ રૂખીઆ એકના અંદરની રકમે
પરચુરણ આવક.

કામિની અને કાંચન.

લખનાર,
છગનલાલ નારાયણલાલ મેશ્રી.

“નંદનવનનો નારા, શુદ્ધલક્ષ્મી ધન્વકુમારી, રક્તું રત્ન” ઇ ના કૃતો શ્રીમદ્ રામકૃષ્ણ પરમહંસના તત્ત્વપૂર્ણ ઉપદેશોને આધારે લખાયેલી યોગદાયક સાસારિક નવલકથા. જેમા કામિની અને કાંચનનો લોભ, હાલની અર્થહીન કેળવણી, અને ધર્મ નીતિપર અસરકારક રીતે વિવેચન કરવામા આવ્યું છે આ નવલકથાની વસ્તુ સકલના એટલી બધી યોગ્ય અને મનોરંજક છે કે તેને એકવાર વાચવા લીધા પછી પૂરી કર્યા વિના નીચે મૂકવી ગમતી નથી વર્તમાન પત્રોએ તેમજ વિદ્વાનોએ એને માટે ઉત્તમ અભિપ્રાયો આપ્યા છે એટલું જ નહીં પણ એતુ અન્ય ભાષામા ભાષાન્તર કરવાને માટે તે તે ભાષાના વિદ્વાનોએ એના કૃતિ પાસેથી પાવાનગી માગી છે, એજ એના ઉત્તમપણાની સાબિતી છે. મૂલ્ય કલોથ બાર્થર્ન્ડીંગ રૂા ૧૫ પેપર કવર રૂા ૧) ૮૦ ખ૦ જુદું

મુબઈ, અમદાવાદ, વડોદરા વિગેરે શહેરોના બુકશેલરો પાસેથી તથા સુરતમા આ પુસ્તક નીચેના ઠેકાણેથી મળી શકશે

દલપતરામ ઠાકોરરામ ભટ્ટ.

તંત્રી “સત્યમ

સો અમા-સુરત.

અતિ સસ્તું સાહિત્ય ! વાંચનનો અપૂર્વ ભંડાર
વાર્ષિક મૂલ્ય રૂ એમાં મહોડા કંદના? ૧૬૦૦ પ્રપ્ત નીતિધર્મવર્ધક નવલકથાઓ

સરસ્તી વાર્તામાળા.

આજેજ પ્રાદુર્ભૂત થાયો, વાંચતા હૃદય પ્રજ્વલિત થશે ચાલુ વર્ષમા નીચની ઉત્તમ નવલકથાઓ મળશે

૧ પ્રમાદધનની પ્રજ્વલતા અથવા સરસ્વતીચંદ્રનો ઉપસહાર (“શુજરાતી ની મેટા પાણીપતનું શુદ્ધ” ઇ ના લેખક સાક્ષર શ્રી ધીરજીતાલ ન દેસાઈ કૃત) અતિ ઉત્કૃષ્ટ પૃષ્ઠ ૪૦૦ ર રાજપૂત કથાકુંજ (ઐતિ-વાર્તાઓ) ૩ આપારાન-મેનાડનો સ્વર્ગ ૪. બાદશાહી કથાકુંજ (ઐતિ વાર્તાઓ) એ ઉપરાંત ૫ મહારાણા પ્રતાપસિંહ વગેરે ઉત્તમ નવલકથાઓ મળશે,

લેવાજમ —કાંચા બહા મજબુત પઠાના રૂ ૨ પાકા પઠાના રૂા. ૩ (વી પી ખર્ચ એક આનો વધુ) પોષ્ટેજ સાથે, આફ્રિકાનો મહોડોએ કાંચા પુઠાના રૂ ૨-૧૦-૦ તથા પાકા પુઠાના રૂ ૪-૦ નો પોષ્ટલ ચેક મોકલવો

દરેક રથએ પરમાર્થી એજ ટા જેઈએ છે

સુતરમાં—રા રા રાા ૨ ગોલ્ડસ કાસીનાસ જનરલ મરચન-અરાનપુરી ભાગ્ય એ ઠેકાણેથી મળશે

ઠાણાલાલ રામચંદ મહેતા,—મેનેજર ભારતપ્રવન-મુબઈ ન ૧૩

લોકપ્રિય ગ્રન્થમાળાઓ.

વેદાન્તમાળા. વાર્ષિક મૂલ્ય રૂ. ૩૦-૦
 ઇતિહાસમાળા. " " રૂ. ૩૦-૦
 નોવેલમાળા. " " રૂ. ૩૦-૦
 આયુર્વેદિક ગ્રન્થમાળા. " " રૂ. ૩૦-૦

હિન્દ બહારના ગ્રાહકો પાસેથી
 વાર્ષિક મૂલ્ય રૂ. ૪-૦-૦ લેવામાં આવશે.
 વધુ હકીકત માટે આ સંસ્થાના
 હેન્ડબીલ મોકલી આપવામાં આવશે.

શ્રી લક્ષ્મીપ્રસાદ શર્મા.

મંત્રી:—સાહિત્ય પ્રકાશ કાર્યાલય.
 નડીઆદ (ગુજરાત)

ડો. આરટીવાળાની રામબાબુ દવાઓ.

૧ દરેક જાતના તાવ માટે "એમ્બુ
 ક્વર" અને "એમ્બુપીલ્સ" આબાદ છે.
 ૨ "ફરાજનો મલમ" એક દિવસમાં
 ફરાજ, ઘુંગલી અને કોઠ મટાડે છે. કિં. ૪
 આના

૩ "કાલેરો" ઉલટી, જીવાળ અને
 કાલેરાનાં જીરુને નાશ કરે છે. કિ. રા. ૩

૪ "હિટાન" સહેલ બાલને 'કાગા
 અને ઘડપણમાં જીવાળી બતાવે છે. કિ. રા. ૪

૫ "અબરીલી ટાનીક પિલ્સ"
 શરીર સરકત બનાવવાનો રામબાબુ દવાજ
 રા. ૪

૬ "હાંતુ" મંજીરું...
 કુત કરનાર સુગંધી મંજીરું...
 આ દવાઓ દરેક બળદોમાં મંજીરું મોકલે
 સજો-ડો. આરટીવાળા. મુંબઈ-લારી-કર.

ચમત્કાર ત્યાંજ નમસ્કાર

જ્યોતિષ તત્વસા અને સવિધ્ય દૂળ દષ્ટિ
 જન્મની સાલ-માસ તિથિ વાર અને
 કાળ (કલાક) ઉપરથી જન્મોત્તિ, ટપકા વપરાણ
 વગેરે નંબરવાર માહકની મરેજી મુજબ વાપરાસર
 બનાવી આપનાર તથા તારકાગિક પ્રશ્ન ઉપરથી
 પ્રતોત્તિ (જન્મોત્તિના જેવીજ) વર્તમાનથી તે
 ભાવબ્યકાળ સાથે બનાવી આપી જીવંતીને
 વર્તારી કરી દરેક પ્રશ્નના ખુલાસા સાથે તેવાર
 કરી આપનાર તથા મનમાં પારેલા પ્રશ્ન રૂપ
 રૂમાં વગર શીએ માહકોની ખાતી માટે કહનાર

મેળાપ
 સવારે ૯ થી ૧૨ સંજે ૪ થી ૬ વધુ વિગત
 માટે રૂપર મળે અગર અરધા બાનાની ટીકીટ
 ખીડી પ્રાપ્તસંપીટ મંગાવો.

જ્યોતિષી દેવાશંકર બાવાનીશંકર
 હાપરીઆ શેરી-સુરત.

Regd. No. B. 910.

સરસ્વતી એશિયન
 લાયબ્રેરી

૧૯૫૨

સુરતી જીવન-કલા-સંસ્થા
 મોડેલ

આ પત્ર સુરત ખપાસીયા એજાપર આવેલા શ્રી. અ. ના. થી સુરત નેન (નિર્દીશ મેસ) મા દત્તવતરામ
 મોરારામ કહે છાપી સુરત રોડનપુલિઆમાં આવેલી પાનાની ઓફીસમાંથી પ્રસિદ્ધ છે.

“દુઃખસન નિપેથકે છવદ્વયો પ્રયોગકે અને નીતિવર્ધકે મંડળ” મુરત.
દર માસની પૂજિમા તથા અમાવાસ્યાએ પ્રકટ થતું પાશિકપત્ર.

સત્સંગ.

વર્ષ ૫ મું) આપાદ-અમાવાસ્યા. વિક્રમ સં. ૧૯૭૦. (ચંદ્ર ૨૪મે.)

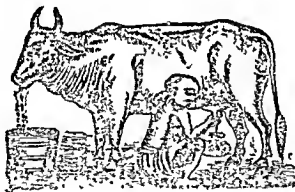
Abstinence

Mercy

Morality.

માતર:સર્વભૂતાનાં ગામ:સર્વ મુલાવહા.।

પ્રાણી માનવ

સર્વ જીવ

શ્લોક.

કાવ્ય શાસ્ત્ર વિનોદેન કાલો ગચ્છતિ ધીમતામ્ ।
વ્યસનેન હું મૂર્ખાણામ્ નિદ્રયા ફલહેન વા ॥

તન્ત્રી અને પ્રકાશક દલપતરામ ઠાકોરરામ મદ્ર.

સેતાનકલીઆ-મુરત.

તા. ૨૬મી જુલાઈ. સને ૧૯૧૪ ને ગુરવાર.

વાર્ષિક સવાળમ અગાઉથી શ. ૧), આશવાયે ૬૨ઠાનુસાર પોષ્ટેન ગાન

સત્સંગ-વિષયાવલિ

(વિષય-વિભાગ.)

(લેખક.)

(પૃષ્ઠ.)

કિર્તન-પદ્યપ્રવાહ.

૧ દિલોબ્ધન દોરત.

કવિ ભાગલિઆ

૩૨૭-૩૨૮

૨ ધાર્મિકલેહ-ભાવ.

“રાસેશ્વરી-રમણુ”

૩૨૮-૩૨૯

૩ આરમાવી અરણનો ઉત્તર.

“ ઘેલો ”

૩૨૯-૩૩૧

દુર્ધસન-નિપેધ.

૪ તંબાકુ

તંત્રી.

૩૩૨-૩૩૩

૫ શરાણીને શરમ શબ્દો

ગં. ચં. શાસ્ત્રી

-૩૩૩

શુભદયા-પ્રબોધ

૬ શુભદયાનું રજુ થનારું ખીલ

લ. શુ. ઝવેરી

૩૩૪-૩૩૫

૭ ગાયમાતાનો સંદેશ

છ. મે. પ્રજાજનક

-૩૩૫

૮ અશકતાશ્રમ

તંત્રી

૩૩૫-૩૩૬

ત્રીતિ-સદ્ગુણ.

૯ ધર્મિય રનેહ

ખા. જિ. મોદી

૩૩૬-૩૩૮

૧૦ વિનોદવાણી

રાસેશ્વરી-રમણુ-

-૩૩૬

પ્રકીર્ણ.

૧૧ સાબાર સ્વીકાર-સમાલોચન.

તંત્રી.

૩૩૬-૩૪૧

૧૨ સત્સંગ મંડળનો હિસાબ

તંત્રી

-૩૪૨

૧૩ અશકતાશ્રમની પહેચ.

૩૪૩-૩૪૪

શુભરાતી લાપાનું એક ઉમદા માસિક પત્ર

ધનામી ? ? ?

સચિત્ર

ધનામી ? ? ?

વિવેચક

ભેટ છુક-ખલીશના અદભૂત પરાક્રમ. તૈયાર છે.

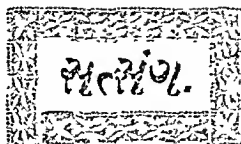
એ નામની રરપ) પૃષ્ઠની એક ઉત્તમ ભેટ છુક છે. વાર્ષિક લવાજમ ભેટના પોષ્ટન થે દિન્દર્માં રૂ. ૧-૧૦-૦, ડિન્દ બદલ રૂ. ૧-૧૪-૦. વી પી, થીજ મંગાવી લો. આજ હીના અંગે તૈયાર છે.

નમુનાનો એક નોંધતો હોય તો એ આનાની ટીકોટ મોકલો.

નહેર ખચરનું ઉત્તમ સ્થાપન લગત પુછો

હી. દા. રૂ.શાઈ.

અ પાદક ‘ વિવેચક ’ લાખરમ-નાદોદ.

વર્ષ ૫મું, અંક ૨૪ માં, આપાદ-અમાવાસ્યા, [વિક્રમ સં. ૧૯૭૭]

દિલોબન દોસ્ત.

યાને

હસ્તર પાસે જીવતી ફરીયાદ—ખ્યાલ.

મનડું કહે છે પ્રભુ કને જઈ, ચત્રુ પાંચ સતાયે છે;
મહારાજ ક'ઈ ઉપાય તેનો. આપ ગમનમાં આવે છે.
પ્રથમ જીવને પુછ્યું ત્યારે, રસના શું કહેવા લાગી,
મનને ગમતી વસ્તુ સરવે, મુખથી હું લઉં છું માગી.
એમાં વાંક અમારો શું છે, વીજ જપ્ત એ વાવે છે,
તાળેદાર અમે છું જીવ, એને દોષ સતાવે છે.
ધવજો દ્રિયને કહ્યું પ્રભુએ, આ ફરીયાદી છે કેવી,
ફરજ જીવનું છું પોતાની, શા માટે તસ્તી લેતી.
નાક કહે છે મુખે પ્રભુજી, હું તો ક'ઈ ફરિયાદ નથી,
તે સ્વપ્નમાં એ જીવ જાલાગી, દર્શનું છું સર્વ મનિ.
મનને બ્રહ્મ ચનાતું કાવળ, આંખજીવી કદી દે તારું,
નહિતો ફરીયાદી તુલ તમેને, અંધારું એમાં વાડું.
મહારાજ મારે શું કહ્યું, અંધારું છે એની વૃત્તિ,
દર્શન જીવને નિત્ય કહે તો, મનમાં મારી ક'ઈજ નથી.
ત્વચા કહે છે ઉન્નત યજ્ઞને, ત્યાં ત્યાં એજ ધીરવે છે,
જાન જતાવ મં દં તેવું. મારું પૈયું પુરવે છે.

અગ્નિમાં નાખે છે સુજને, બળી મરું છું હું પલમાં,
 ઘોડા ગાડી તુત ચલાવે, લગામ લેશે ને કરમાં.
 બદમાસી મનની છે સરવે, ફરિયાદી આવ્યો કરવા,
 તકસીરવાન કરે છે પોતે, આપો ઘઉં એને દળવા.
 “સખત કેદ નવ માસ તણી ભોગવવી” એમ કહ્યું જડને,
 ક્યાં કર્મ સૌ ભોગવ અહિંયાં, પછી ખુશી સાથે ફરને.
 હુકમ અમલમાં લાવ નહિંતો, મળ્યા ભોગ તું જાણખરું,
 પડીશ જઈને ચોરાશીમાં કદિ ન હું પણ હાથ ધરું.
 કશી ન પીડા ધરવી એની, સખત દંડ એને દેવો,
 ભક્તિ નિત્ય પ્રભુની કરવી, અન્ય માર્ગને કાં સેવો?
 હશે કેણ લાભ્યું અહિં સુજને, મન વિચાર કરવા લાગ્યું
 વેડું છું સંકટ આ સરવે, વાગેલામાં છે વાગ્યું.
 ભક્તિમાં કંઈ લાગ પડ્યું છે, પરિણામ તેનાં આવ્યાં,
 બૂલીશ નહિં હું કદી તમોને, વ્યાધિમાં શીદને લાવ્યાં.
 ભવસાગરમેં બડા દુઃખ હય, કહુ ન લગતા અબ અરહા,
 ભાગલીયા યું કહત ભયેકી, તુહીં નાથ સખસે સર્યા.

કવિ ભાગલીયા કર્મ-માંડવીવાળા.

૭૦ ચોક ધરમસી ભવાનજી ઉનવાળાના માળામાં-કાંદાવાડી-મુંબઈ.

ધાર્મિક ભેદ-ભાવ.

(મનોહર વૃત્ત.)

(૧)

જવું નથી સારું કદી જૈનિઓના મંદિરમાં,
 હિતાવહ નહીં કદી કૃષ્ણની ઉપાસના;
 શંભુડં રમરણ કીધે હોય અને જાય શું કહો ?
 રામ નામ લીધાથી શી સિદ્ધ થયે કામના ?

(૨)

“બુરા છે મુસલમાન,” “હિન્દુ બહુ કાશિર હૈ”
એવી પરસ્પરમાં છે બૂરી અતિ ભાવના;
પ્રેમ નથી માંહોમાંદી એક પછી શું શું કરે?
લોગવે ન કેમ હિન્દુ માતા નવી ચાતના.”*

(૩)

ધર્મ તણા લેદ આપે એદ અતિ અંતરમાં-
ઉપજી નિર્વેદ થતી ઉચ્છેદની કામના.
વિધર્મીઓના વિતંડવાદ આપે યાદ સારી
વિદ્યા વિવાદને માટે રાખો એવી વાસના.

—કેલિકાનન— } ‘રાસેશ્વરી-રમણુ.’—
“શારદા-વિહાર” સુરત.

આત્માએ કરેલી અરજનો પ્રત્યુત્તર.

મૃત્યુલોકમાંથિર નિરંજિત શ્રીયુત ‘રાસેશ્વરી રમણુ—નામવારી.

“શારદા-વિહાર”—સુરત.

નિવેદન કે તમારી મારફતે જવાજી હર્ષે આત્મારામે મોક્ષવા પારેશી અરજની
મુદ્રાકિત આપાદ પૂણ્ણિમાની “સત્સંગ”ની એક પ્રત પ્રારભમાં દુર્બ્ધસનાદિ અનીતિમાં ફસેલા
પરન્તુ પાછળથી ભાવીની પ્રજાગતના પરિણામે ‘સત્સંગ’થી સંદેહ અને આવવા ભાગ્યદાણી
ધ્યેસ એક સન્નગન મારફતે મળી. આજ સુધી આત્માએ અન્ન યુક્તિઓ મારફતે અરજ
મોક્ષવા પ્રવર્તન કરેલા દશે, પરન્તુ મને આગળની કોઈ પણ અરજ મળી ચકી નથી મને
અરજ પહોંચાડવાથી આપે આત્મા પર ધણે ઉપકાર કર્યો છે, તેવીજ રીતે આ ઉત્તર પણ
તેને પહોંચાડી મને આભારી કરજો એવી આશા રાખું છું.

આ પત્ર સુરતથી તમારા ખાસ લેખન જગથી પ્રકટ થતાં ‘સત્સંગ’માં પ્રસિદ્ધ કરશે.
એવી મારી ઇચ્છા છે. કારણ એથી યજ્ઞા ઇચ્છામ્ જિત્તિવાળાએને લાભ થશે

આ પ્રત્યુત્તર પત્ર અંગેના કુવજ સંવત્સર ૧ના પ્રથમ દિવસના પ્રથમ એકાદની કલમ
એક મુજબ રજીસ્ટર કર્યો છે, માટે તે અન્નને છાપવાનો અધિકાર નથી, તથાપિ પરીપાકારાથે
છાપવાની ઇચ્છા હોય તો તેને તે જલદ છૂટ આપવામાં આવે છે.

આ પત્ર ‘કંધારેશ્વર વાટિકા’ નિવાસી ઘેલો નામ પારી બાણસ મારફતે તમને મળશે.

*હિન્દી ઉપરથી અનુવાદિત.

આ પ્રયુક્તર મેં જાતે લખ્યો નથી, પરંતુ મૂલભાર તરફથીજ અત્રે આવેલા પુરુષ પાસે લખાવ્યો છે. આધુનિક સમયના વિદ્વાદ્યોને એમાં કાંઈ ભૂતથૂક જણાય તો તે તેણે સુધારીને વાંચતું એજ.

પ્રથમ દિવસ, ધ્રુવજી સંવત્સર પ્રથમ.

વિ. મૃત્યુલોકના જીવોનો પરમહિતૈષી.

શ્રી કૃષ્ણ.

મૃત્યુલોકમાં મારા પરમ હિતૈષી શ્રીયુત 'રાસેન્દ્રી રમણ —'

"શારદા-વિહાર" સુરત.

આપના પરની 'શ્રી હરિ'ની કૃપા પ્રસાદી તેઓ પિતાથીના દુરમાનાનુસાર આપના પર રવાના કરે છું, તે રીકારી સંજો. આજ રોજ રાત્રે દશ કલાકે એકાએક આ પત્રિકા મને મારી 'કથારેન્દ્ર વાદિકા'માંથી અચાનક મળી આવી હતી તે તેના અમલ થવા સાર આપના પર મોકલી આપી છે, જેનો અમલ કરી મને નાણુમુક્ત કરશે એજ તા. ૮-૭-૧૪ કથારેન્દ્ર વાદિકા]

સિ. "ધેસો"

જવાજી ઉર્ફે જવાતમા.

મામલતદાર—મુ. રહુગામ.

મૃત્યુ લોકના જીવોનો પરમ હિતૈષી શ્રી કૃષ્ણ.

મુ. વૈકુંઠપુરી.

સાહેબ,

તમારા તરફની રજીસ્ટરી ચીટી આજ રોજે ગળી, એવી ન્હાની દુનિયાની કોઈ પણ ચિટી તપાસવાનું કામ મેં જાલેજ રાખેલું હોવાથી તે મેં નિહાળી, હકીકતપરથી મારા શુભ્ત ચર દ્વારા મળેલા સંદેશને પુષ્ટિ મળી તમોને દેહતાલુકામાં નિન્યા બાદ મેંજ ફેટલાક શુભ્તચરોને અન્ય વેશ ધારીઓના રૂપમાં તમારી તહેનાતમાં રહેવા મોકલ્યા, તેઓ કોઈ પણ પ્રકારે તમારું મનરજન કરીને રહ્યા, કે જેઓનાં નામ તમે વારાફરતી બદમાસ તરીકે ઓળખાવી ગયા ! એવા અનુચરો સામાન્ય રીતે મૃત્યુલોકમાં મોકલવામાં આવે છેજ, સખજ દજી સુધી અત્રેનું મુક્તિ રથાન ખાતી નથી. અત્રેથી ચોરેજ છેટે આવેલા યમ રાજને ત્યાં ઘણી જગ્યા ખાલી હોય છેજ, ત્યાં ઘણા જીવો જતા છતાં જગ્યા ખાલીને ખાલીજ ! તો તે જગ્યા પુરવા માટે મારો પ્રયાસ સદજ તમારા હહેવામાં આવશે હવે તમો બીજી વખત આજીજ કરી મારી માગો છો, અને તે પણ અંતાવસ્યાઓ અને માનુષ છે કે તમોએ દ્વિતીયવાર કોઈ પણ સંસારી જીવોને તેમના ગુન્દા જદલ તમારા કારોબાર દરખાન માફી આપી નયો, મારે તે આપવી કે કેમ તેનો આધાર મારા પરજ છે.

તમારાં (મૃત્યુલોકના) કલ્યાણાર્થે મેં પોને ઠાગવદ્ગીનામાં અનેક વખતો કર્યાં છે તેનો પણ ઉપયોગ જખુતો નથી, તો અન્ય ટપક ટપક રથાને દર્શાવેજ ઉપદેશ વાક્યોની તો વાતજ શી ? તમને એક પત્રિત ધર્મમાં ઉપજા કર્યાં છે, એટલેજ નદી પરંતુ એ ધર્મ (સનાતન)

સંબંધી સંપૂર્ણ જ્ઞાન દર્શાવવા માટે વેદરૂપી મહાન જ્ઞાનભંડાર મેં જાતેજ વ્યાસના રૂપથી ભરેલો છે. અન્ય ધર્મો (મૃત્યુલોકમાં ધણા ધર્મ છે માટેજ) કરતાં તેમાં કંઈક ન્યૂનતા હોય તો તે માત્ર 'શસસ કાષ્ટસ્ત'ના અનુયાયીઓ માટે લખાવેલી 'બાધમલ'માં દર્શાવેલા એક પવિત્ર વચન કે જેમાં દેહ તાલુકાથી નિરક્ત થયા બાદ માત્ર નિરંજન નિરાકાર પરમાત્માની હજુરમાંજ જવાનું દર્શાવેલું છે, તેનીજ પરંતુ તે પણ તમારા ધર્મથી અજાણ નથી. અન્ય રીતે તેઓના કરતાં ઘણીજ સહેલાણી તમે પરમ ધામમાં પહોંચી શકો એવાં વચનો તમારે માટે પણ ઉચ્ચારેલાં ગીતામાં તમે જોશોજ.

મારા મોકલેલા ગ્રંથયોગ કેઈ કળામાં ઉતરે એવા તો હોયજ નહિ. તેમજ તમને 'રસિક' બનાવ્યા તમેએ દર્શાવેલ તમામ બીનાની કારણ બૂત એ 'રસિકતાજ' છે, આ પરથી કેટલાક રસિકોને માડું લાગશે પરંતુ તેથી મને કંઈ લાભ કે હાનિ જેવું નથી, તમારે જાણવું જોઈએ કે હું પણ અરસિક તો નથીજ ! જે તેમજ હોત અર્થાત્ હું અરસિક હોત, તો મૃત્યુલોકના અદિતીય નંગો જેવાં કે, કાગિદાસ, લાગુતિ, ગંગ, તાનસેન, તેમજ વિરહાક વમાડનાર અને દિનંતુ બરિષ્ઠ ભાખનાર ભરતખંડના સુવિખ્યાત કવિ ચંદ બારોડ તેમજ થોડી મુદત પરના ચતાવિધાન પંડિત શ્રી મટુલાલજી વિગેરે નામાંકિત નરાને મારે મારી હજુરમાં બોલાવી લેવાનું પ્રયોજન શું ? અને ચરોદ્વારા ખખર થઈ છે કે મારી જંદાવનમાં બોમ્બેલી રસિકતાનું વર્ણન પ્રેમાનંદ કવિએ (અત્રે તે પણ છે અને તેનું નામ તેજ છે) લખેલું છે તેનો સુમાર્થ ન સમજતા માત્ર બાહ્ય દૃષ્ટિથીજ તેનું કેટલાકાએ અવલોકન કરીને તેના જેવુંજ આચરણ તેઓ આરંભી બેઠા છે; તેમને મારે એટલુંજ કહેવાનું છે કે તેઓએ મારી માફક દાવાનગરું પ્રાપ્ત કર્યું, અને બાર વરસ જેટલી ઉમ્મરે કંસ જેવા કૂર મધુરાસપત્નું સંન્ય લીધેલું તેનાથી કંઈક અંશે એટલે કુક્ત તેણે માત્ર કળીયુગના 'સેન્ડો'ની સાથે દંડ યુદ્ધ કરી વિજય મેળવેલો. આ બે વાતાંજ તમને વધુ અધોગતિના પંથે વિચરતાં ખાળશે.

તમેએ પ્રથમ કરેલા કરારોની જરા સંધ વેળા સ્મૃતિ કરી એ પણ એકદરે ઠીકજ છે. હવે તમારે 'સિમેટ અને અક્ષય છંદ' તૈયાર રાખવા, અને તે વડે તમારા તાલુકાની ચારે બાજુએ મજબુત ફાટ ચણી લેવા માદ રાખવે કે તેની અંદર રૂપાણીનું દ્વાર રહેવા દેવાનું છે. નહીં તો તે મજબુત ફાટને પણ તોડી પાડશે આટલું કહેવાની શક્તિ યદ તે તમારી જરા સંધ વેળાની યએલી સ્મૃતિને લીધેજx સિંહ શ્રીકૃષ્ણ,

૧ નિશ્ચિતરૂપી. ૨. દરિશૂપી. ૩. નિશ્ચિતમાં છતાં કરવા પડતા કાર્યો.

x અમને ધણા બંધુ તરફથી સૂચના થઈ હતી કે અન્યત્ર પ્રકટ થએલું લખાણ પ્રકટ કરી પિચ્છપેપણ કરવાની જરૂર નહોતી, પરંતુ આ ઉત્તર પ્રકટ કરવા માટેજ અમેએ આત્માની અરજી અન્યત્ર પ્રકટ થએલી છતાં છાપી હતી, કારણ કે તેથી વાંચકોને વાચનમાં સરળતા થાય.

તંબાકુ

ખીડી પીવાથી સાંભળવાની ધ્વનિયો તેમજ ખીજ ધ્વનિઓપર ચતાં નુકસાન માટે ડો. ડેલી તે ૨ વરસના છોકરાનો દાખલો રજુ કરે છે કે જેણે આટલી નાની ઉંમરમાં ખીડી પીવાનું શરૂ કર્યું હતું. જલદીથી તે ખીડી પીનાર છોકરાને કાનમાં ગણગણાત, ફેર અને ચોક્કસ ધ્વનિઓપર સોળ આવવા સાથે તેને બહેરપણુ લાગુ પડ્યું. તુરંતજ આખી માડી અસર જણાવાથી તેણે તંબાકુ વાપરવાનું બંધ કર્યું અને ચાર અઠવાડિયામાંજ તે સારી હાલતમાં આવતો ગયો. તે માત્ર એક દીવસમાં આસરે વીસથી ત્રીસ ખીડી પીતો હતો. અઠાર વરસનો એક બીજો જુવાન છોકરો પણ હમેશનો ખીડી પીનારો હતો. તેને ફેર તમર આવવા સાથે ચોક્કસ શરૂ થઈ અને ત્યાર બાદ કાનની અંદર દરદ થવાથી તે તદનજ બહેરો થવા લાગ્યો. આ છોકરાએ ઉપલી ખરાબ આદત છોડવા માંડી અને કાંઈ પણ સારવાર વગર તેનું દરદ નાશક થતું ગયું છતાં પણ એક કાનથી સાંભળવાની શક્તિ તેણે ખોઈ દીધી હતી. સોળ વરસના બીજા એક વિદ્યાર્થીને નાડી રોગ સાથે કાનનાં બહેરપણુમાં એકાએક વધારો થતો ગયો જે વધારો વારંવાર ખીડી પીવાને આધીન હતો. ઉપલી ટેવ ન પડવાનું તેને ફરમાવવામાં આવ્યું અને કેટલાંક અઠવાડિયાઓની સારવાર પછી કાનમાં થતાં ગણગણાતનો અટકાવ થયો અને સાંભળવાની શક્તિ સુધારતી ગઈ, છતાં તેમાં ખાખી રહી ગઈ હતી. સાંભળવાની શક્તિ ઉપર તમાકુથી ખરાબ અસરના બીજાં ચાર દાખલાઓ ટાંકી બતાવ્યા પછી એવું જણાવવામાં આવે છે કે જે રાખસોને સાંભળવાની શક્તિમાં કંઈ પણ ખાખી હોય તેવા દાખલાઓમાં ઘણી ખરાબ અસર કરી માથાં પરિણામે લાવે છે. આ સર્વ બીનાં જોતાં જણાય છે કે તંબાકુ જેવું ઘણું સાધારણ જણાતું વ્યસન પણ કેટલું બધું હાનિ કરતું છે. આપણા દેશમાં બાળકોને તદન અપરિપક્વ અવસ્થા હોવા છતાં ખરાબ સોળત તથા શોખને લીધે ખીડી પીવાની ટેવ પડી જાય છે. તેમને શોખને લીધે તેમની થતી લાભદાનિની કશી માહિતી હોતી નથી, તેમજ તંબાકુના અતિ પ્રચલિત વ્યસનથી અર્થાત એવું સાધારણ રીતે સર્વ કાંઈને વ્યસન હોવાથી એનાથી કાંઈ નુકસાન થતું રહેલાવિક રીતે જણાતું નથી, એટલે સંતેષ બાળકોને તેમની ખીડી પીવાની ટેવમાં વધારો કરે છે. પરંતુ પાશ્ચાત્ય રાસાયનિક વિદ્વાનોની મોઢથી તેનાથી થતાં ચોક્કસ નુકસાને સાબિત કરી દર્શાવ્યાં છે. દરેકાઈ વ્યસન મનુષ્યના સ્નાયુઓને નુકસાન કરનાર છે. તંબાકુના ઘણા મહાવરોની નુકસાન થતું જણાતું નથી. પરંતુ જાણતું જેમણે કે એ સાધારણ જણાતાં વ્યસનથી બચકર રોગો હેતુક યાય છે. તેનું ડો. મહાદેવપ્રસાદે "તંબાકુનું ટુર્બસન" નામના પુસ્તકમાં સારી રીતે દર્શાવ્યું છે. બાળકોના કુમળાં મગજ ઉપર આ વ્યસનથી ખરાબ અસર થાય છે તેમની મનસિક શક્તિઓ ક્ષીણ પામે છે. તથા અભ્યાસમાં તે સારી રીતે ચાલી શકતા નથી માટે માળાપોએ એ વ્યસન વળગવા ન માટે પોતાના બાળક ઉપર ખાસ દેખરેખ રાખવી જોઈએ. જેમ બને તેમ આખી હાંદગી એનાથી દૂર ગણવતો પ્રયત્ન કરવોજોઈએ, પણ ખરા જુવાન છોકરાઓને દાખની માથાકૂટ ન કરતાં તૈયાર રહી

ઈદાર ખીડી પીવાનો શોખ હોય છે, જે તેમને ઘણું નુકશાન કરે છે. તૈયાર ખીડી બનાવનારાઓ ખારો વગેરે નાખે છે. જે હાથ વગેરે રોગના ઉત્પાદક હોય છે. વગેરે કારણો સ્વાભાવિક જ તેનાથી દૂર રહેવા સર્વને ફરજ પાડે છે. ઘણીવાર એવું બને છે કે, 'નાની જણાતી બાબત આખરે લય'કર રૂપ પકડે છે.' તેવીજ રીતે આ સાધારણ વ્યસન મનુષ્યને અધીગતિએ પહોંચાડે છે. આ જન્મમાંજ તેને નર્કયાતના અનુભવની પડે છે. માટે ખીલકૂલ આનાકાની વગર બાળક વૃદ્ધ સર્વેએ એ વ્યસન છોડવા બનતો પ્રયત્ન કરવો જોઈએ.

તંત્રી.

શરાબીને શરમ શબ્દો.

(ગઝલ)

મદિરા માન માનવનું સુકાવીને સુકાવે છે,
અતુરનું ચિત ચોરી એ અપજતાને સુકાવે છે.—મદિરા.
નગરના નાથને પણ એ નવીન નટની નચાવે છે,
કપટ, કરી કાળજી કરી કટારીએ કપાવે છે.—મદિરા.
દરદ દિલ માંહિ દરશાવી દગાથી એ દબાવે છે,
સીતમ સેતાન સાથી એ સખત યર્ધને સતાવે છે.—મદિરા.
વળી વિદ્વાનની વિદ્યા વિવશ વાટે વળાવે છે,
લય'કર લેદમાં ભુરકી ભુલાવીને લમાવે છે.—મદિરા.
બદન બહાદુરનું બાગો બલરોમાં બગાડે છે,
જણાવી જોર જુદું એ જુલમ જંગી જગાડે છે.—મદિરા.
ખરી ખુબસુરતીને ખોડ ખાંપણમાં ખપાવે છે,
મચાવી મસ્તી મદની માનવતોને મપાવે છે.—મદિરા.
દયાને દેશવટો દઈ દુઃખ દરિયામાં ડુબાવે છે,
કુલાવીને ફકીરી હાલના ફંદે ફસાવે છે.—મદિરા.
ગુણીને ગામમાં ગાંઠો ગુન્હાવાળો ગણાવે છે,
બિનય વાડી બિખેરી વાળ વગડમાં વણાવે છે—મદિરા.
પુરા પંડિતને પણ પાશમાં પકડી પુરાવે છે.
શરાબીને શરમ શબ્દો શરી સુત સૌ સુણાવે છે.—મદિરા.

ગંગાશંકર ચંદ્રશંકર શાસ્ત્રી.

શ્રી સૂર્યપુર નિવાસી.

ઈંગ્લીશ પાર્લામેન્ટમાં જીવદયા માટે રજુ થનારું બીલ.

પીછાની દેશનેજલ વસ્તુઓ બનાવવા માટે નિર્દોષ પક્ષીઓનો પ્રતિવર્ષ કચડધાણી નીકળી જાય છે, તેથી આપણે સારી રીતે માહેતગાર છીએ તો પણ તે સંબંધમાં તા. ૨૭ મી સપ્ટેમ્બર સને ૧૯૧૩ ના જાણીતા 'The "Times of India"' ની અધિપતિની નોંધમાં એક એવા પ્રકારનો લેખ રજુ થયો હતો કે પક્ષીઓનાં પીછાં ઇંગ્લેન્ડ મોકલવા માટે સિંધમાં માછી લોકો પક્ષીઓને પાળે છે, અને જ્યારે તેઓને એકથો ખીજ જગ્યાએ લઈ જવામાં આવે છે ત્યારે પક્ષીઓને પીંજરામાં ઉપરાઉપર ગોંધવામાં આવે છે, અને તે વખતે તેઓ અંદર અંદર લડીને એક બીજાનો નાશ ન કરી શકે તેટલા માટે માછી લોકો તે પક્ષીઓની આંખ દોરાથી સીવી દે છે; અને એવી રીતે એ માથાસો યાત્રી વર્તન કરતાં પકડાયાથી તે દરેકને કરાંચીતી ફાટમાં ૩. ૩૦ ફંડ કરવામાં આવ્યો હતો આ સિદ્ધા બહુ થોડી હતી વગેરે મતભજનો આટીંકલ ઉપર જણાવ્યા પ્રમાણે 'The "Times of India"'માં પ્રસિદ્ધ થતાં તેની સાબિતી આપીને આ ફંડના સ્થાપક અને જીવદયાના જાણીતા હીમાયતી રા. રા. લાલશંકર લક્ષ્મીદાસ જીનામકવાળાએ 'The Plumage Trade Horrors નામનું' હેન્ડબીક જાણીને તેઓએ મને વાંચવા મોકલેલું, અને તે બહુ ઉપયોગી હોવાથી રા. રા. લાલશંકરની સુચના અનુસાર તે હેન્ડબીક ઉપરથી ઇંગ્લીશ પાર્લામેન્ટને એક અખીલ આ ફંડ તરફથી નવેમ્બર ૧૯૧૩ ની તા. ૧ લીના રોજ લંડનની 'The order of the Golden Age' મારફત મોકલવામાં આવી છે, દરમિયાન દયાળુ વાંચનાર જાણીને ખુશ થશે કે ના. દયાળુ બ્રિટિશ પાર્લામેન્ટે હાલમાં પીજાઓ મેળવવા માટે પક્ષીઓ ઉપર થતો જીલમ ખ્યાનમાં લખેને તે વેપારને જોમ અને તેમ અટકાવવા માટે એક બીલ તૈયાર કરેલું છે, કે જે મી. મોન્ટેગ અને વેપાર ખાતાના પ્રમુખ તપાસીને નામદાર પાર્લામેન્ટની દબે પછીની બેઠક વખતે રજુ કરશે એવું નક્કી થાય છે.

પરદેશમાંથી પક્ષીઓનાં અંગિકાં જયા. પીછાં ઇંગ્લેન્ડમાં આવે તો તે આવતાં અટકાવવા અને તેની વ્યાપાર તદ્દન બંધ કરવી એવો આ બીજાનો હેતુ છે, કે જેથી આડકતરી રીતે આ દયાળુ કામને ઉત્તેજન થઈ શકે.

પોતાના સુંદર અને મધુર કંઠોથી આદરણ કરતાં બીચારાં નિર્દોષ અને ખુબસૂરત પક્ષીઓનાં પીછાં મેળવવા માટે તે બીચારાંઓનો બહુ દુર રીતે નાશ કરવામાં આવે છે અને તે બાજબી વધુન કવિતારપે થોડી નામદારીગતે ગદ્ ગદ્ અસરકારક રીતે લખ્યું છે. મતભજ એ રીતે નિર્દોષ કુમળાં પક્ષીઓ ઉપર દેશને માટે થતું યાત્રીપણું અટકાવવા માટે નામદાર પાર્લામેન્ટે જે સવાલ હાથ ધરેલો છે તથા જે બાજબી જે બીલ રજુ થનાર છે તે

ઉપર બરાબર ધ્યાન આપી પીઠાં માટે ગરીબોના હેવાના જન બચાવવા માટે નાં દયાળુ પાર્લામેન્ટ હંગામ પસાર કરે એવી મદદારી તેના સભ્ય સભાસદો હજુર નમ્ર વિનંતિ છે.

મુજબતમાં પણ પીઠાં માટે પક્ષીઓને નહિ મારવાના ફરાવો પ્ર. સ. ૧૯૧૩ નાં નવેમ્બર માસમાં બહાર પડેલા છે, અને ફિન્ડુસ્થાનમાં પણ તેવીજ રીતના ફરાવો દેશી રાજ્યકર્તાઓ પસાર કરે અને રંજેરગીન પચરંગી પીઠાઓથી શોખીતાં પક્ષીઓના પ્યારા પ્રાણ બચાવવા માટે દયાળુ ફરાવો પસાર કરી આશિષ મેળવવા બંધવશાળી ચાય, એવી તેઓ હજુર મારી પ્રાર્થના છે.

શ્રી છવદયા સાનપ્રસારક ફંડ ઓફીસ,
૩૦૬, અંકિ બંગ્લર મુંબઈ, નાં ૨.
૧૬-૨-૧૪.

લક્ષ્મણાઈ ગુલાબચંદ ઝવેરી,
આં ગેનેજર, શ્રી છ. સા. પ્ર. ફંડ મુંબઈ.

“ ગાયમાતાનો સન્દેશ ”

કવાલી

કહે છે ગાય પોકારી, સુણોને વિનંતિ મારી;
કપાઉં છું વિના વાંકે, અરે હું ઘાસ ખાનારી.....૧
તમોને હૃદય દેવાને, દુઃખી અમ બાળને કરીએ,
છતાં એ જો સુણો નહિ દાદ, તો કહો કયાં જઈ કરીએ.....૨
અમારા બાલ બાલુડાં, તમારી સુધુપા કાળે;
શુભાવી છું દગી આખી, ધરે છે ધુસરી ખાંધે.....૩
ગયા કયાં તે ઋષિ વૃન્દો અમારી સેવા કરનારા;
દુઃખી અમને જરા દેખી, હૃદયમાં દાઝ ધરનારા.....૪
રહું છું-કહું છું પોકારી, જુઓ ખેતી નિરાધારી;
બનાવી કૃષ્ણની કચારી, કરો કેલી વીરો ભારી.....૫

આમલીરાન-સુરત.
તા. ૧૧-૭-૧૪

છગનલાલ મેતાપભાઈ ખંભાતી
વ્યવસ્થાપક-‘પ્રદાભટ્ટમિત્ર’.

અશકતાશ્રમ

ખા. બા. અરદેશર કોટવાલની વાણી—રામપુરા-સુરત.

સ્વામી રામતીર્થ સાનકાન્તીસંકાના ગોદાવરિ નામના હોલમાં તા. ૭-૧-૧૯૦૩ ને રાત્ર આપણું સત્ય સ્વરૂપ શું? એ વિષય ઉપર ભાષણ કરતાં જણાવ્યું હતું કે” આ જગતમાં લોકો મોજ, શોખ અને મોજ તે શું છે? જો તમે બરાબર તપાસ કરશો, જો તમે બરાબર પૃથકકરણ સુદ્ધિથી વિચાર કરી જોશો તો તમને જણાશે કે મોજ તે યોગ-ત્યાગ સિવાય બીજું કંઈ પણ નથી.

ખરી રીતે ત્યાગ સિવાય ખીજાં કશામાં વાસ્તવિક અનંદ નથી એ ત્યાગ સિવાય ખીજા કશામાં પણ અંતઃ સ્ફુરણ નથી અને એ ત્યાગ સિવાય ખીજા કશામાં ખરી પ્રભુ ભક્તિ પણ નથી જે વખતે તમે ખરા આનંદનો ઉપભોગ કરશો, તે વખતે તમને તમારા અદ્ય દેહાભિમાનનું જરી પણ ભાન રહેશે નહિ " આ સર્વ સંચય છે કે ત્યાગથીજ સત્ય સુખની પ્રાપ્તિ થાય છે. ત્યાગ ન કરતા સંચય કરવાની સાચવવાની ચિન્તાથી ખરો આનંદ મેળવી શકાતો નથી, હમેશા ઉદાસીજ દૃષ્ટિએયર થાય છે જ્યારે આનણને કશી પણ ફીકર હોતી નથી ત્યારેજ આપણે સંપૂર્ણ આનંદમાં હોઈએ છીએ અર્થાત ખાખખાટ દસવાનો અનુભવ કરી શકીએ છીએ -

સત્ય સુખ મેળવી સદા આનંદમય જીવનની ઇચ્છા સર્વ અનુભવી હોય છે. પરંતુ તે સ્થિતિએ પહોંચવા પહેલા તેણે જિંદગી ચલાવી જરૂર છે પોતાના દુઃખી બાપ મહેનોની સ્થિતિ જાણી તેના દુઃખો ઉલેચવાની જરૂર છે. તેના દુઃખ ઉલેચાતા તમે નિઃશ્ચિન્ન ચતાં એ બધું તમને કુદરતી રીતેજ મળી જશે આપના જેવા જીવંતસુખોને સરળતા કરવા સાફ આપણા દુઃખી અશકતોને સંપૂર્ણ સદાય આપવા સાફજ આ સરથા ઉભી કરવામાં આવી છે તો અમને આશા છે કે અમારી વારંવારની વિનંતિ સર્વ સંધિકાર કરશે.

તંત્રી

પવિત્ર સ્નેહ.

(શ્રીષક—મિં બાળમુકુન્દ ગિરિધરલાલ મોદી)

(૭)

યોગિરાજ પોતાના મઠમાં બેઠા બેઠા કેઈ અંચનું અભ્યસન કરે છે તેઓ બહુ વિચારમાં પડી ગયા છે, તેમણે કેઈ માણસ પકવાનો અવાજ સંભળ્યો, જેથી બહાર આવી જોયું તો એક પુરુષ તણાતો તણાતો જતો જણાયો અને કુજવાની અણી પર દત્તો યોગી એકદમ કુદી પડ્યા અને કેટલીક મહેનત કરી તેને પોતાના મઠમાં લાવ્યા તેના પેટ પર બાર મૂકી પાણી કાઢી નાખ્યું. ચાર પચ કમાક પછી મનદર શુદ્ધિમાં આવ્યો, તો એક યોગીને પોતાની સારવાર કરતાં દીદા બે દિવસમાં મનદર તદ્દન સાચે ચઈ ગયો અને પોતાને ઘેર ગયો તેના માગનારાઓએ તેના પર વારંટ કહ્યું- 'દત્ત'. મનદરના કેસની તારીખ આવી પહોંચી અને તેને અપરાધી દેવવામાં આવ્યો, ચાર દિવસ પછી તેને સજા થવાની હતી રસિકલાલને દેવે પસ્તાવો થયો પોતાના પુત્રને કંઠેર વચન કહેવાથી તે ચાલ્યો ગયો અને તેનું મોત થઈ તેની રાખતો વાસ તેના કાકાનો પુત્ર ગ્રેમરાય હતો. તે ઘણો દુષ્ટ હતો. તેણે પોતાને મળનાર પૈસા કેવી રીતે ખરચવા તેની માદી પૈસા દાયમાં આવ્યા પહેલા ધડી રાખી હતી

(૮)

સુધીવાને દેખાનામાં સપ્તાહને લગભગ બે મહીના થયા છે ગ્રેમરાય આઠ આઠ દિવસે કેઈ વાર આવતો એક ધરડી ટોપી ઇરોજ ખાવાનું આપવા આવતી હતી. આને ટોપી ખાવાનું આપી ગઈ હતી અને ગ્રેમરાય બે દિવસ પર આવી ગયો હતો. એટલે

તેને કંઈ ખીક નહતી. તેણીએ પોતાના ઝોરડાના જોડેને ઝોરડાનું પારણું ઉઘાડ્યું અને જોયું તો એક મોટું મોવડું જણાવું તેમાં ઉતરવા દશ ઝોર પગથીઆ હતા, સુશીલા હીમ્મતથી ઉતરી અને જોયું તો એક નાની ઝોરડી જણાવું.

મનહરે પોતાની પાસે જે કંઈ રહ્યું હતું તે વેચી અપીલ કરી ત્યાર પછી તેને જમીન પર ઊડવા હુકમ થયો પણ આવા માણસને જમીન કોણ ચાપ સાંગે મનહરના નામનો એક પત્ર આપ્યો તે પત્ર નીચે મુજબ હતો.

મનહર

૧૪-૭-૧૯૪૪

નીચ ધંધાવતી ખુવાર થવાથી તારી આ રિયતિ આવી છે પણ તને આ પત્ર મળે તેજ દિવસે જો તું પ્રતિજ્ઞા કરશે કે મારે સધળાં નીચ ધંધાનો ત્યાગ કરવો તોજ નીચેનો લાભ તને મળશે.

આ સાથે પચાસ દળાર રૂપીઆનો એક છે તેમાંથી તારું દેવું ચુકવી પાકીના માંથી તું તારી છાંદગી ચુખરી શરીર પણ જો નીચ ધંધા ઊડવાની પ્રતિજ્ઞા કરવા તારું હૃદય ના પાડવું હોય તો આપ મને સ્પર્શ કરવા જેટલો તું પવિત્ર નથી,

લી. "શુભેચ્છક"

રસિકદાસે પોતાની સર્વ પુણ્ય નિર્મળા કિનારે વસતા યોગીને આપવા ઇચ્છા જણાવી હતી પણ તેના વારસ પ્રેમરાયે કહ્યું હતું કે તે જો તમે તમારી પુણ્યની કાળજી બવરથા કરશો તો હું ફરિયાદ કરીશ હવે રસિકદાસે યોગીને મળવા વિચાર કીધો હતો પણ અફસોસ! અપંગોને માનીતો યોગી ક્યાંએ ગુમ થઈ ગયા મારે સુદરપુરના સત્તાધીશો પણ તેની ખોળ કરવા પોતાના માણસોને આઠા કરતા હતા.

રાત્રિના એક વાગ્યાનો સમય છે. આ વખતે કૃષ્ણ વજ્ર ધારી આઠ માણસો અને ભગવા વજ્ર ધારી એક યુવાન ધીમે ધીમે આવી "ભયંકર ગૃહ"માં એક પછી એક ગયા થોડા વખતમાં અંદરથી છુમે છુમ થઈ અને થોડા વખતમાજ તે આદમીઓ સાત આઠ કેદીઓને લઈ નીકળ્યા તે સાથે એક યુવતીપણ થઈ હતી.

(૯)

આજે સુદરપુરમાં પુણ્ય આનંદ વર્તાઈ રહ્યો છે તેમના મહારાજાનો પુત્ર જે ન્યાયાધીશ તરીકે કામ કરતો હતો તે ધાવણ રિયતિમાં મળી આવ્યો હતો. પાપી પ્રેમરાયે એક બદમાસી ટોળા ઉભી કરી હતી અને તેની મદદરૂકે સુશીલાનું હરણ કીધું હતું, તેના ત્રણ આદમી કંઈ કામમાં પકડાવાથી ચંદ્રસિંહે (ન્યાયાધીશ) તેમને શિક્ષા કરી હતી તે માટે તેઓએ ચંદ્રને પકડ્યો હતો. ખીજેજ દિવસે "સુદરપુર વર્ષમાન" માં સર્વ હકીકત લાવી.

"પ્રેમરાય" નામના માણસે એક ટોળા ઉભી કરી આ શહેરના અખ્યાત ઝવેરી ચંદુલાલની પુત્રી સુશીલાનું હરણ કીધું હતું અને નામદાર ચંદ્રસિંહને પણ કેદ કરી તેમને ધાવણ કર્યા હતા બદમાસી ટોળાના સધળા માણસોને કેદની શિક્ષા થઈ છે અને પ્રેમરાયને ફેરાનિકાલ કરવામાં આવ્યો છે.

મનદરે શુભેચ્છનો પત્ર મળતાજ મનમાં પ્રનિતા કરી ને એકથી દેવું પનાવી સુખમાં દિવસ કાઢતો હતો. તેણે યોગીને પણ પોતાને ઘેર બોલાવ્યા હતા. સધળા આવતાં મનદરે તેમને બેસાડ્યા અને તેઓ બધા વાત કરવા માંડ્યા.

“ પિતાશ્રી ” યોગી બોલ્યો હવે મારો અપરાધ ક્ષમા કરો છો.

“ તમે કાણુ છો ” રસિકદાસ બોલ્યો

તમારો પુત્ર કુસુમ આ તમારા ચરણે પડે છે અને પોતાના અપરાધની મારી માગે છે.

“ હે કુસુમ તું જીવતો છે ? ” રસિકદાસ લખ્યો પુત્રા તું રહેવે અકસ્માતમાં જુજરી ગયો એમ વાંચુ’ હતું મેં તારો અપરાધ માફ કર્યો છે પણ ધરમાંથી ગયા પછી તેં શું કહ્યું તે કહે”

“ સાંભળો ” કુસુમે કહ્યું.

કુસુમની આત્મ કથા,

તમારા શબ્દો ન સહન થવાથી હું નીકળી પડ્યો અને સીધો સીધો સ્ટેશન પર ગયો. રમતામાં ટપાલીએ મારા નામનો એક કાગળ આપ્યો. તેમાં રનેદપુરના મારા રનેદી પ્રેમચંદને ત્યાં લગ્ન હોવાથી તેણે મને કંઠાત્રી મોકલી હતી ને સાથે પીસ કપીઆની નોટ પણ મોકલી હતી મેં એક ટક વેચાની લીધી તેમાં વધેલા રૂપિયા મૂક્યા પછી રનેદપુરની ટીકીટ લઈ ગાડીમાં બેઠો ત્યાં આગમ મારો મિત્ર જે શાન્તિપુર જવાનો હતો તે મળ્યો તેની પાસે હજાર રૂપિયાની એક નોટ હોવાથી તેણે મારી પાસે એક કવર મળિયું અને મેં મારા મિત્ર નરહથી આવેલ મારા શિરનામા સાથેનું કવર આપ્યું શાન્તિપુર આવતાં મારો મિત્ર ઉતરી પડ્યો અને મારા હાથમાં ફક્ત એક માણસ હતો. હું ઉંઘી ગયો અને પ્રેમપુર આવતાં મેં જોયું તો તે બદમાશ મારી ટુંક લઈ જતો રહેલો જણાયો. હું એકદમ ગાડીમાંથી ઉતરી પડ્યો અને એક ગદરો મને ફેટલક રૂપિયા આપ્યા તેથી હું ડાબા ખાડું ચુકી ચહેરમાં ગયો. ત્યાં આગળ એક યોગીના મઠમાં જઈ બેઠો. તે યોગી મરવાની અણી પર હતો. મેં તેની બે દિવસ સારી રીતે ચાકરી કરી, જેથી તેણે મને તેની જીવડીમાંથી રોના મહોરથી બરેલા તથા ચર બનાવ્યા તે મેં લીધા પછી હું રનેદપુર આવી રસા તેમાંથીજ મેં મનદરપર એક એક મોકલ્યો હતો.

ઉપસંહાર.

મનદરે પોતાની બેનને કુસુમ સાથે પરણાવ્યો છે. જેઓ પોતાનું બાકીનું જીવન સુખથી ગુજારે છે. મનદરે તમામ કુચંજો ઊડી દઈ સાદી જીંદગી ગુજારવા માંડી છે.

વિનોદ-વાણી કિંવા સુભાષિત પદ.

વિદ્યા વિવાદાય ધનમદાય

શક્તિઃ પરેષાં પરપીડનાય ।

સ્વલસ્ય સાધો વિપરીતમેતત્

જ્ઞાનાય દાનાય, ચ રક્ષણાય ॥

ખસ—પુત્ર્યા માણસોની વિદ્યા બર્ધપ્રાપ્તિ અર્થાત્ વાદવિવાદ કરવાને ‘માટે છે, તેનું’ ધન મદ—અહુકાર—અધોગતિ કરવાને સાર છે, અને તેની સ્વાભાવિક શક્તિ પારકાને અતિશય દુઃખી કરવાને માટે છે, ત્યારે સાધુ—સમજન—પુરુષોને તેની વિદ્યા અન્યને દાન આપવા—વધારવા માટે છે, તેનું ધન ગરીબ—અસક્ત—અનાથને દાન આપવા માટે છે. તેની શક્તિ પારકાનું રક્ષણ કરવાને માટે છે. આમ ખસ અને સાધુ પુરુષોનાં વર્તન એક બીજાથી ઉલટાં છે. સાધુ ત્યારે પ્રભુ તરફથી જાણાયેલી સ્વભાવિક શક્તિઓથી સ્વર્ગ મુખ ભોગવાને અધિકારી થાય છે, ત્યારે બીજાને નર્કવાનના અનુભવવાની તૈયારી કરે છે. જેવું જેવું પ્રારબ્ધ કારણ “ધણીને સૂઝું ઢાંધણીમા” એવું શાસ્ત્રનું પ્રમાણ કિંવા વ્યાવહારિક નીતિ છે—

—કોલકાનન—
“શારદા-વિહાર”, મુરત }

‘રાસેશ્વરી-રમણ’.—

સાહાર સ્વીકાર-સમાલોચના.

સમાજ—(લેખક અને પ્રકાશક શ્રીયુત્તમ દાસજી જાદવજી ઠક્કર—અમદાવાદ)
કથાકુંજ કાર્યાલયની નવલકથા માળાના બીજા અને ત્રીજા મણકા તરીકે બહાર પડેલું પુસ્તક છે. સ્વ. રમેશચંદ્ર દત્ત સી. આઈ. ઇ એ બંગાળીમાં લખેલાં પુસ્તકનું આ સરળ ભાષાંતર છે આ નવલકથાની વસ્તુ સ્વર્ગસ્થિતીના લખેલી “સંસાર” નામક નવલકથાના (જેના યુગ્મરાત્રીમાં ત્રણ અનુવાદો થયાં છે) અંતથી શરૂ થાય છે. જેથી લેખકે પ્રથમ તે પુસ્તકનો સાર આપી વાચનમાં સરળતા કરી આપી છે, શરૂઆતમાં ત્રણ લેખકનું ચિત્ર આપી શોભામાં વધારો કર્યો છે. કથાનકના વસ્તુને માટે મતભેદ હોય, પરંતુ તેની મનોહર શૈલી બોધપ્રદ સાથે.

આતંદ્ર પ્રદ છે. ગુજરાત સાહિત્યને ઝોરીછતસ સાથે ભગિની ભાષાના આર્ષા સુરસ અતુકરણીની ખાસ જરૂર છે. અને એટલાજ માટે આવાં ઉપયોગી સાહિત્ય પૂર પાડનાર કાર્યાલયને ઉત્તેજન આપવાની દરેકાઇએ જરૂર વિચારવી જોઇએ. છુટક કિં. ૧-૦-૦ છે. જેકદ જોતાં વધારે છે. જેકદ કથાકુળ-કાર્યાલય-રાયપુર-અમદાવાદથી મળી શકશે.

પાતઃકાલ—(તંત્રી શ્રીયુત જગન્નાથ પ્રભાશંકર, પ્રમુખક શ્રીયુત હિમતલાલ અમૃતલાલ, યુસિંદાશ્રમ-પડોદરા) ઉપલા નામનું માસિક પત્ર આજ આર માસ થયાં અમને નિયમિત મળે છે માસિકના વિષયો ઉચ્ચ કોટિના વાંચકોના ઉચિત હોઈ તેમને મનન કરવા જેવા છે. શારીરિક વિજ્ઞાન, સાહિત્ય અને વિશેષે કરી આધ્યાત્મિક, તત્ત્વજ્ઞાન અને યોગ સંબંધીના લેખોજ એતું પ્રધાન લેખન કર્તવ્ય છે, અવહારમાં મનુષ્ય માનના બે વિકાસ પાડી શકાય (૧) સત્ય-સર રોધવાના જિજ્ઞાસુ (૨) કેવળ પેટ ખાતર વેક કરી પેટ પૂરનારા. આ માસિક પ્રથમ વર્ગને માટે છે, અને તેઓએ એવા માસિકને અવશ્ય આશ્રય આપવો જોઇએ. વાર્ષિક લવાજમ ફક્ત રૂ. ૧-૮-૦ એટલું પુરતક પણ મળે છે.

ઉદીચ્ય જીવન (તંત્રી શ્રીયુત દુરિશંકર એાધકલાઈ વિદ્યાર્થી-સી ધીગલી મુખ્યાર્થ નં. ૦ ૪) દાલમજા આ નામનું ઉદીચ્ય જાલજી જાતિની સુધારણા માટે અમોને ૧-૩-૪-૫ અંકો મળ્યા છે. પ્રગટ થયેલું માસિક જેના અંકો વાંચતાં રવભાવિકજ તંત્રીની ત્રિદલ તેમજ તેની જાતિ સંબંધીની લાગણી દષ્ટિ સમજાય છે. વનિતા વિષના લેખો દારૂપ્રમથ સાથે બોધક હોઈ વાચક વૃન્દના અંતરમાં ઉડી જાય પાડનારા છે. વેદોત્ત કદ પ્રમાણ, શાસ્ત્રોનો ઉત્તતિક્રમ વગેરે ઉપયોગી વિષયો દરેકાઇને વાચનીય છે. તંત્રીના સહૃદય લેખનના વાચનની સર્વત્ર (અન્ય જાતિમાં પણ) જરૂર છે. તેમજ જાતિજનોએ એને વધારી લઈ એમના કાર્ય તથા ઉમંગમાં થદિ કરવી જોઇએ. વાર્ષિક લવાજમ રૂ. ૧-૪-૦ પોષ્ટેજ સાથે છે. જે માસિકનું કદ જોતાં ઉચિતજ છે.

સ્ત્રી શિક્ષા—(હિન્દી માસિક પત્ર) સંપાદક—શ્રીયુત મહાવીરપ્રસાદ દ્વિવેદી, લપસપદિકા શ્રીમતી નન્દીવાઈ-વિલસહરી, કાનપુર) પ્રથમ વર્ગના ૩-૪ અંકો અમને સમાલોચન તથા પરિવર્તનાર્થ મળ્યા છે. ઓએ સંબંધનું માસિક હોઈ એના સઘળા લેખો ઓએનું આવરક વાચન પૂર પાડનારા છે. માસિક પ્રકટ કરનાર મૂળ આશયથી અન્યત્ર ન વિચરતાં તેને વળગી રહેવા તરફજ એમણું લક્ષ્યમિન્દુ છે. ઓએની ઉન્નતિ સંબંધીના મુન્દર વિચારો પ્રકટ કરતાં આ માસિકને દરેક ગૃહસ્થે આદર કરવો જોઇએ. ગુજરાતી જન્યુઓએ પણ એના વિષયોનું અવલોકન રવનું જરૂરનું છે. વાર્ષિક લવાજમ રૂ. ૧-૮-૦ છે.

નિઃઆક હિન્દુ અનાથાશ્રમનો સને ૧૯૧૨-૧૩ નો રિપોર્ટ— સદરહ આશ્રમનો રિપોર્ટ તેના મનદ મંત્રીએ તરફથી મળ્યો છે. આપુ વર્ષમાં આશ્રમને જુદે જુદે ખાતે રૂ. ૨૨૭૫૧-૪-૧૧૧ નું દાન મળ્યું છે. તેમજ ખર્ચ એકંદરે રૂ. ૨૧૧૧-૮-૪ છે. આશ્રમમાં અનાથની સંખ્યા ૬૬ છે. એમાંના બે અપંગ અન્ધ મનુષ્યને ડો. એદલબદે-રામની સહાનુમૂલિથી અત્રેના અચક્ષાત્રમમાં એકલગમાં આવ્યાં છે. આશ્રમમાં આપુ વર્ષમાં

૧૮ રૂમનું એક મકાન તૈયાર થયું છે. એકંદરે આશ્રમની સ્થિતિ ધણી ફેરફાર છે, પરંતુ તેની વિશેષ વૃદ્ધિ તથા ચિરસ્થાયીપણા માટે ઉદાર ચરિત ગૃહસ્થોએ નજર કરવાની જરૂર છે.

મુખ્યમણિત રીતિ—કર્તા શ્રીયુત રામભાઈ કાલિદાસ પટેલ—રામપુરા, સુરત નામદાર સરકારે સ્કૂલોમાં લેખાને બદલે મુખ્યમણિતનો વિષય દાખલ કર્યો છે, એ નવી યોજનાને અનુસરી આ પુસ્તક લખાએયું છે. પુસ્તકમાં ગોખણીયા પદ્ધતિનો ઉપયોગ ન કરતાં બાળક તથા શિક્ષકોની સ્વાભાવિક શક્તિઓ સરળતાથી કેળવાય એવી પદ્ધતિ અદ્યક્ષ કરવામાં આવી છે. ઉદાહરણો ધણી આપવામાં આવ્યા છે કારણકે પુસ્તકમાંનાજ ઉદાહરણોથી પણ વિષયનું સાદું જ્ઞાન થઈ શકે, ત્રીજાં ચોથાં અને પાંચમાં બંને ધોરણને ઉપયોગી પુસ્તક જેની કિંમત ફક્ત ૦-૪-૦ છે, કર્તાએ ચોથાં અને પાંચમાં માટે જુદી જુદી ભુક્કરી હોત, તે પ્રચારમાં ધણી સરળતા થાત. આ પુસ્તક કર્તા પાસેથી તથા સુરત, અમદાવાદ, નડિઆદ વગેરે સ્થળના બહુશીતા ભુક્કસેલરે પાસેથી મળશે.

The diet & health—શ્રી જીવદયા જ્ઞાન પ્રસારક મંડળ-મુંબાઈના એ. સેકેટરી શ્રીયુત લક્ષ્મીભાઈ શુભાષયદ ઝવેરીએ તેમનાજ તરફથી થોડા સમય પર પ્રકટ થએલાં ખોરાક અને તંદુરસ્તી નામના જ્ઞાન પરંતુ અતિ ઉપયોગી પુસ્તકનું અંગ્રેજીમાં ભાષાંતર કરાવી તેનાં ઉપયોગિતામાં વધારો કર્યો છે. અમો એમના પ્રયાસની ફેરફાર ધણીએ છીએ.

બ્રહ્મભટ્ટમિત્ર—બ્રહ્મભટ્ટ જ્ઞાતિના કરો ઉદારાર્થે પ્રકટ થતું માસિક એના પહેલા ત્રણ વર્ષે તેના તંત્રી રા. રા. રણજીરામભાઈ મોતીભાઈ અનંતવાદી ધર નં. ૧૪, કાલ્યાણદેવી-મુંબાઈ તરફથી મળ્યું છે માસિકના કાળે, વિષયો એકંદરે સારા છે તથાપિ તેના કદની દારિદ્રતા પ્રતિ તેના બ્યવસ્થાપક રા. હમનલાલનું ધ્યાન ખેંચવામાં આવે છે. આજ કાલ સર્વ જ્ઞાનિમાં તેના ઉદારાર્થે માસિક વાદો પ્રકટ થાય છે, તે સમયે બ્રહ્મભટ્ટ જ્ઞાતિનું એક પણ માસિક ન હોવાથી તંત્રી શોક કરે છે તે બ્યાજબી છે. અમો એ જ્ઞાતિવાદની ફેરફાર ધણીએ છીએ લવાજમ રૂ. ૧-૪-૦ છે.

નીચેના પુસ્તકો અમને મળ્યાં છે જેનો સાહાર સ્વીકારએ છીએ.

- ૧ સ્વામી રામતીર્થ, બા-૬૭૦
- ૨ સામાજિક સેવાના સન્માર્ગ.
- ૩ સહજાનન્દસમાધિ તથા શીલસુધા.

૪ રમત-ગપત (નવું માસિક પત્ર)

સસ્તુ સાહિત્ય વર્ષિક કાર્યાલય—મુંબાઈ
 } બ્રહ્મનિષ્ઠ મહાત્માશ્રી વસંતરામશર્મા-હૈદરા-
 વાદ (સિન્ય)
 શ્રીયુત ચતુર્ભુજ વિ. તારાચંદ મહવાકર.

તંત્રી,

દુર્યસન નિષેધક, હવદયા પ્રબોધક નીતિવર્ધક

મંડળનો હિસાબ.

નવેમ્બર ૧૯૧૩ થી જુન ૧૯૧૪ સુધીનો.

૭	૮
૬૯-૧૩-૩ સિલક (જુઓ સત્સંગ કાર્તિક અમાવાસ્યાનું ૫૪ ૧૫૬)	૧૯૧-૧૫-૦ નોકર પગાર
૧૫૨-૮-૦ લગ્નજમના વસુલ આવ્યા	૨૮૧-૧૦-૦ જૈન ગ્રંથના આશ્રિત પુસ્તિકા પછીના ખીણ પેટે.
૨૪૦-૦-૦ શેઠ હીરાચંદ નેમચંદ ઝવેરી મોતીના ધર્મના કાંટાના પ્રમુખ સાહેબ તરફથી સને ૧૯૧૪ના વર્ષ માટે હવ દયા ફંડમાં આશ્રવાયે	૧૧૬-૧૩-૦ વસંતરાત્રિશાળાના અકટોજરથી એમિલિ સુધીના ખીણના ચુકતે
૪૦-૦-૦ થી. સો. સોસાયટીના જનરલ સેક્રેટરી સાહેબ તરફથી માસ આદાના	૧૪૪-૭-૯ 'સત્સંગ'ના ડીરપેચનો પોસ્ટ, મળુરી વગેરે પરસ્પર અર્થનું એકંદર
૮૪-૦-૦ વસંતરાત્રિશાળાને નામદાર સરકારના રેજન્ટથી ખાતા તરફથી. દર માસે રૂા ૭) લેખે આનંદના	ઉધાર મજકુર ૭૪૨-૧૪-૦
૧૦-૦-૦ ગઢેર ખચર.	૪૯-૧૫-૩ સિલક (જૂન માસ આખરની)
૧૮૬-૮-૦ સોસાયટીના ફંડના વ્યાજમાથી ગ્રેસના ખીણો વગેરે ચુકાવવા ઉપાડવા.	૭૯૨-૧૩-૩
૫-૦-૦ ખાઈ જમના તે બાફકાસ વદલ-બની દીકરી તરફથી આશ્રવાયે દા. મોહનલાલ જમનાદાસ	
૫-૦-૦ ભાવનગરી મોચી રવજી બાણાની પોતાની ટેવ હોડાવી તેની ખુશા લીમાં ભેટ	
જમા મજકુર રૂા. ૭૨૩-૩-૦	

અશક્તાશ્રમની પહોંચ.

અશક્તાશ્રમ—ખા. બા. અરદેશર કેટવાવની વાડી—રામપુરા-સુરત.

મહેરજાન “સત્સંગ” પત્રના અધિપતિ સાહેબ.

નમ્રતાપૂર્વક સલામ સાથે વિનંતિ જે સદરહુ આશ્રમમાં નીચે મુજબની મદદ દેશદાન વીરપુરોષોએ મોકલવા કૃપા કરી, તે આ. સેક્રેટરી ડૉ. ડી. જે. એલબેદરામ ધણા માન તથા આભારસહ સ્વીકારે છે. રૂપીઆ એકની અંદરની પહોંચ સ્થાનાભાવથી લીધી નથી, પરંતુ તેમને આભાર પશુ એછો નથી.

તા. ૧૫ તા ૧૫ જુલાઈ સને ૧૯૧૪માં આવેલી રોકડ બકીસની યાદી.

૫-૪-૦	દરબાર આગળના લાકડાવાળાના ગાડાંના પંચ તરફથી	૧-૦-૦	,, નાનચંદ ગોવનજી બીલીમેરા
૧૦-૦-૦	શેઠ કેસરીચંદ ભાણુભાઈ બીલીમેરા	૧-૦-૦	,, મહેતા રેવાશંકરજીભાઈ બંદર કારકુન
૨-૦-૦	રૂઢલાલ ચંદુલાલ પરશોતમદાસ ભાગ્યાનજાર	૧-૦-૦	શેઠ કાવચજી મેહરવાનજી વાડીઆ,,
૬-૦-૦	મેહરજાન એમ. એસ. અડવાણી સાહેબ-ડીરડીકટ જગજ સાહેબ સુરત	૨-૦-૦	શેઠ કાવચજી મચેરજી મારફતીઆ,,
૫-૦-૦	ગણેચંદીના ખાડાવાળાના પંચતરફથી	૨-૦-૦	,, ઝીણાભાઈ પ્રાણજીવનદાસ
૧૫-૦-૦	શેઠ મચેરજી તથા રતનજી શાપુરજી ટાટા બીલીમેરા	૧-૦-૦	સોની દરદીસનદાસ બીજવલકદાસ આમીરાન સુરત
૧-૦-૦	શાહ કાસીદાસ જમનાદાસ એજન	૫-૦-૦	દેશાઈ ડાહ્યાભાઈ મોતીરામ મામ-લતદાર ગોપીપરા
૫-૦-૦	,, જોદાભાઈ દુલભદાસ	૬૦-૦-૦	મેહસ્થાન ખુદાવંત નામદાર સચી-નનાનયામ સાહેબ અઢાદુર તરફથી માસ જનાર ૧૦) લેખે તા. ૧-૪-૧૪થી
૫-૦-૦	,, દાદાભાઈ બરજેરજી દત્તવાળા	૫૨-૦-૦	બાપુ ગુલામ બાપુભાઈ ગોપાળભાઈ ની દીકરીના પુત્રાચે દા. ગોવર-ધનદાસ સીતવાળ
૫-૦-૦	,, પાલનજી જમસેદજી	૧૫-૦-૦	નવસારીના મેસર્સ તંબોલી બ્રધર્સ તરફથી દા. દાદારાજી નગીનદાસ દલાલ
૧૧-૦-૦	,, હોરમસજી રત્નમજી	૫-૦-૦	ચીખલી ફોરેસ્ટ ડીપાર્ટમેન્ટના ગુમાનશીંગ બેચરશીંગ
૫-૦-૦	,, ખરચેદજી દાદાભાઈ ચોથીઆ દા. ધનજીશાહ દાદાભાઈ એજન.	૧-૦-૦	ડાક્ટર વીલાકર તરફથી અશ્વનીકુ-મારના ગદલામાં
૫-૦-૦	,, મોટાભાઈ બરજેરજી	૧૦-૦-૦	ચા. રણજીદાસ કાસીદાસ ચોકથી રાષ્ટ્રીયતાવા દા. નગીનદાસ કાસીદાસ
૩-૦-૦	શેઠ ત્રીભોવનદાસ તાપીદાસ	૬-૦-૦	શા નગીનદાસ તાપીદાસ દરીપરા
૧-૦-૦	,, ગોવન દરબાજી		
૫-૦-૦	,, ઝીણાભાઈ પ્રાણજીવનદાસના છોકરાઓ તરફથી		
૫-૦-૦	,, રૂપાજી જવાજી		
૧-૦-૦	,, ખીમા રામાજી		
૧-૦-૦	,, ભાઈચંદ એટાજી		

- ૩૦-૦-૦ જરૂરી સાહેબ લલ્લુભાઈ આશારામ
શાહ પેકરેશ મુખ્ય
- ૧-૦-૦ વોહરા ઇસુઅલી ઇસરામજી,
વાપીના
- ૨-૦-૦ શેઠ કાવસજી રતનજી દમજી
- ૧-૦-૦ ગુલામખાઈ કાનજીભાઈની કુંવની
- ૧-૦-૦ „ ખુશચંદ ધરમચંદ „
- ૩-૦-૦ દેશાઈ ખંડુભાઈ જીવજી ભાગડા
બંદર
- ૩-૦-૦ „ વસનજી લલ્લુભાઈ „
- ૧-૦-૦ મોદી દુલભજી ગોપાળજી „
- ૧-૦-૦ દેશાઈ ગોવનજી નામરજી „
- ૧-૦-૦ „ દુર્લભભાઈ મોહનભાઈ „
- ૧-૦-૦ „ નરોત્તમ હરજીવનદાસ „
- ૧-૦-૦ „ કપીરભાઈ કસનજી „
- ૧-૦-૦ શાહ રામદાસ નાનચંદ „
- ૧-૦-૦ દેશાઈ ભીમભાઈ કપીરજી „
- ૨-૦-૦ „ પરાગજી કપીરભાઈ „
- ૨-૦-૦ શેઠ પેતનજી ધનજીભાઈ ધનપુરા-
વાળા વજસાઈ
- ૦-૦-૦ „ ગંગારામ હરખચંદ ખત્રી નવાપુરા
- ૫-૦-૦ „ પર્શુશંકર દલપતરામ બ્રહ્મા
નારજીદાસ માલેકરની વાડી દાલ-
બાદેવી રોડ
- ૫-૦-૦ ભાવસાર નાનાલાલ ધરમચંદ દાં.
ગા. ગા. ભીમભાઈ મોરારજી નાથજી
સુખા વ્યારા
- ૧-૮-૦ શાહ કીસોર લાલદાસ નંદરખાર
- ૨-૦-૦ „ ધરમદાસ શંભુરાસ „
- ૧-૦-૦ શેઠ દયાળજી મોરારજી „
- ૧-૦-૦ શાહ અમુલખચંદ ભુરચંદ „
- ૧-૦-૦ „ ત્રીકમદાસ બીખાશા „
- ૧-૦-૦ પરદેશી ગુલામજીંગ માનચીંગ „
- ૧-૦-૦ „ રતનચંદ વધુચંદ „
- ૧-૦-૦ „ ગયાદીન સીમજી „
- ૧-૦-૦ ભાવદાસ શીવદાસ „
- ૧-૦-૦ દેશાઈ વસનજી ભુલાભાઈ નંદરખાર
- ૧-૦-૦ પરદેશી વીકલસીંગ રાખરજી „
- ૧-૦-૦ દેશાઈ શીવચંકર તથા શંભુભાઈ
તથા ચંકરભાઈ
- ૧-૦-૦ મણીભાઈ નયુભાઈ નવાબંદર
- ૨-૦-૦ સુનસદાસેય સુકનદાસ ઘેતાભાઈ
નંદરખાર
- ૧૦-૦-૦ ગોકે નસરવાનજી દાદાભાઈ „

- ૧૦-૦-૦ „ બરબોરજી મેસાભાઈ કેરાવા
- ૧-૦-૦ શાહ દારઝાદા ભાણજી „
- ૨-૦-૦ શાહ હકમચંદ ગોવર „
- ૧-૦-૦ „ ધુમેમચંદ કૃષ્ણજી „
- ૧-૦-૦ મેસર્સ હાકિરલાલ ભાણલાલ કા.
„
- ૧-૦-૦ મી. ટેમ્પલટન રેલવે:આફીસ „
- ૧-૦-૦ દેશાઈ ઇશ્વરલાલ ભીમભાઈ સાઈ
ઇન્સપેક્ટર નંદરખાર
- ૫-૦-૦ મેદરખાન રત્નાગર ફોરેસ્ટ ઓફ
સર સહેમ „
- ૨-૦-૦ શાહ બાલુભાઈ ઇબ્રાહીમ „
- ૧-૦-૦ ભાઈ જેઠીશન બાલસંકર કંપન
- ૧-૦-૦ કાકટર માણિકશાહ હોરમસદ
માસ્તર „
- ૫-૦-૦ શેઠ પીરોજશાહ માણિકજી પોલીસ
ઇન્સપેક્ટર „
- ૧-૦-૦ કા. ખોડીદાસ દયાળજી „
- ૨-૦-૦ કરશનદાસ ધરમદાસ „
ગામ તળોદા.
- ૨-૦-૦ શાહ નારજીદાસ પરજીદાસ મોલેસ
તળોદા
- ૧-૦-૦ કા. હાકિરદાસ ખુશાલદાસ „
- ૧-૦-૦ કલાલ ગીરધર કેસવ „
- ૧-૦-૦ શા. નારજીદાસ મંગળશેઠ નમરશેઠ
તળોદા
- ૧-૦-૦ ઉજ્જમસી અમરસી „
- ૧-૦-૦ મે. રેન્જર સાહેબ વી. ડી. ગાંધી
- ૧-૦-૦ શાહે વીકલદાસ કેવળદાસ
- ૩-૦-૦ મેદરખાન ઈ. મી. પાલમર સૌ
આખકારી ઇન્સપેક્ટર તળોદા.
- ૧-૦-૦ શાહ પરસોતમદાસ ગોવન
ભાગાતળાવ
- ૫-૦-૦ „ હાકિરદાસ માણિકલાલ જ્ઞાપ
- ૧૦-૦-૦ સુમદાન વીકટોરી મુશ્લીયત
એક ગૃહસ્થ તરથી
- ૩૮-૪-૦ રૂપીઆ એકતી અંદર બાને
બેટન એક ૬૦

કામિની અને કાંચન.

લખનાર,

છગનલાલ નારાયણલાલ મેથી.

“નંદનવનનો નારા, શુદ્ધલક્ષ્મી, ઇન્દુકુમારી, રેક્ટુ” રત્ન” ઇ ના કર્તા.

શ્રીમદ્ રામકૃષ્ણ પરમહંસના તત્વપુણ્ય ઉપદેશોને આધારે લખાયેલી યોગદાયક સાંસારિક નવલકથા જેમાં કામિની અને કાંચનનો લોભ, હાલની અર્ધદગ્ધ કેળવણી, અને ધર્મ નીતપર અસરકારક રીતે વિવેચન કરવામાં આવ્યું છે આ નવલકથાની વસ્તુ સકલના એટલી બધી યોગ્ય અને મનોરંજક છે કે તેને એકવાર વાંચવા લીધા પછી પૂરી કર્યા વિના નીચે મૂકવી ગમતી નથી. વર્તમાન ધર્મોએ તેમજ વિદ્વાનોએ એને માટે ઉત્તમ અભિપ્રાયો આપ્યા છે એટલું જ નહીં પણ એનું અન્ય ભાષામાં ભાષાન્તર કરવાને માટે તે તે ભાષાના વિદ્વાનોએ એના કર્તા પાસેથી પરવાનગી માગી છે, એજ એના ઉત્તમપણાની સાબિતી છે. મૂલ્ય કલોથ ગાર્મન્ડીંગ રૂ. ૧૫ પેપર કવર રૂ. ૧) ૮૦ ૫૦ બુલ્ડ.

સુબર્ધ, અમદાવાદ, વડોદરા વિગેરે શહેરોના બહુતા ભુક્ષેલરો પાસેથી તથા સુરતમાં આ પુસ્તક નીચેના ઠેકાણેથી મળી શકશે.

દલપતરામ ઠાકોરરામ ભટ્ટ.

તાંત્રી “સતસંગ”

સેતાનશળીઆ-સુરત.

અતિ સસ્તામાં સસ્તું સહિત્ય !

સચિત્ર નવલકથાઓનો યુગાંતર !

વાર્ષિક લનાજમ દિલ માટે
રૂ. ૨, પો. સાથે
પરદેશ માટે રૂ. ૨-૬-૦

કથાકુંજ

ઉત્તમ કામળ, મનહર
ગાય, આકર્ષક પુ
એમિન ૧૯૧૪થી શરૂ

વાર્ષિક માત્ર રૂ. ૨ માં પો. સાથે ૧૫૦૦ પૃષ્ઠ !!

સામાજિક, ધાર્મિક, ઐતિહાસિક તથા શુભ પોલસ આતુર્ય દર્શક નવલકથાઓનો સચિત્ર ભંડાર. લાયબ્રેરીઓ માટે સુદર શણગાર

આનુ વર્ષની કેટલીક નવલકથાઓ.

(૧) નવીન સન્યાસી — ગંગાની ભાવના સુપ્રસિદ્ધ લેખક પ્રમાત કુમાર બેરિષ્ટરની નવલકથાનું ઉત્તમ રૂપાંતર, પૃષ્ઠ સંખ્યા ૧૩૦ તૈયાર છે. (૨) સમાજ પાને મુધાહાસિનીનું અનુસંધાન — ૧૯ રમેશચંદ્ર દત્ત દ્વારા ગુજરાતી ભાષામાં અપ્રકટ રહેલી નવલકથા સસાર દર્પણનો સર્વત્રે ક ચિતાર પૃષ્ઠ સંખ્યા ૨૬૦ (તૈયાર છે) આ ઉપરાંત (૩) વાર્તાવિહાર. (૪) આદર્શ અખેળા (૫) ચિનોડપર — હુદાઈ વગેરે નવલકથાઓ સમ આનુસાર પ્રકટ થશે

નમુનો મફત મળશે નહિ વધુ વિગત માટે લખો —

મેનેજર, કથાકુંજ — નવલકથા માળા.

અમદાવાદ.

લોકપ્રિય ગ્રન્થમાળાઓ.

વેદાન્તમાળા વાર્ષિક મૂલ્ય રૂ ૩૦૦
 ઇનિહાસમાળા " " રૂ ૩૦૦
 નોવેલમાળા " " રૂ ૩૦૦
 આધુનિક નાયમાળા, " " રૂ ૩૦૦

હિન્દ જાહારના આકૃષ્ટો યોગેશ્વરી
 વાર્ષિક મૂલ્ય રૂ ૪-૦-૦ લેવામા આવે
 વધે વધુ હકીકત માટે આ સરનામું
 હિન્દીલ લોકલો આપવામા આવશે

શ્રી લક્ષ્મીપ્રસાદ ગંગા.

મત્રી — શ્રાદ્ધિત્ય પ્રકાશ કાર્યાલય
 નવીઆદ (ગુજરાત)

સરસ્વતી
 સુરત.

સરસ્વતી સુરત

સરસ્વતી

Recd No 5 910

ડૉ. આટલીવાળાની દવાઓ.

૧ દરેક જાતના તાવ માટે " દુશ્વર " અને " એન્થ્રીપીસ " આવા
 ૨ " દુગાજનો મલમ " એક
 ૩ દરાજ, ખુજની અને કીડ મટાડે છે
 ૪ આના
 ૫ " કાલેરો " ઉતરી, જુવાન
 ૬ કેવેરાં જીવે નાશ કરે છે કિ, રા
 ૭ " હેટોન " સહેડ ગ્રાવને
 ૮ નાપચુર્મા જુવાની જતાવે છે કિ રા
 ૯ " અપરીલી ટોનીક " પિંચ
 શરીર સદૃઢ જતાવતા રામખાણ
 રૂ ૪

૧૦ " દાંતમ્ મજન " જાતને
 છુત કરનાર મુગધી મજન કિંઆના દા
 આ દવાઓ દરેક જગદેશભાઈએ છે નહિ
 લખો-ડૉ. આટલીવાળા મુખ્યચરણી

ચમત્કાર ત્યાંજી
 જ્યોતિષ તત્વસા
 જન્મની સાલ
 કાળ (મ્લાક) ઉપરથી જન્મનો વર્ષ
 વગેરે ન જરવાર માલકની મરજી મુજબ વા
 જતાવી આપનાર તથા તાત્કાલિક પ્રશ્ન ઉ
 પ્રનોતિ (જન્મોત્તિના જેવીજ) વર્તુમાનથી
 ભાવપ્રકાળ સાથે જનાવી આપી જી દર્શ
 વર્તારો કરી દરેક પ્રશ્નના ખુલાશા સાથે તે
 કરી આપનાર તથા મનમા મારેલો પ્રશ્ન ર
 રગા વગર રીએ આલોકની ખાત્રી માં બંધના
 મેળાપ
 સવારે ૯ થી ૧૨ સાંજે ૪ થી ૬ વધુ વિગ
 માટે રૂ ૧૨ મો. અગર ગાડધા આતાની રીક
 થી પ્રાપ્તસરીલ મગાવો.
 જ્યોતિષી રેવાશંકર લાનાનિશંકર
 જાપરીઆ શેરી-સુરત

૧૧ પર સુરત ખપાટી નવાપર આવેલા શ્રુ આ ના " થી સુરત જેન નિર્દેશ નસ " મા દક્ષિણ
 કાંઠામાં બેઠે જાપરી સુરત સેનાવડીઆમાં આવેલી ચાતાની એરથીસમાવી પ્રસિદ્ધ રૂ ૬